Bundel van de Ruimte Wonen en Klimaat van 10 februari 2020

Agenda bijlagen

Concept-verslag Commissie RWK 10-02-2020 Voorvisie.docx

Spreektijdverdeling cie. RWK 10-2-2020 (4 uur).docx

Concept-Agenda Ruimte Wonen en Klimaat 10 februari 2020.docx

Antwoorden Technische vragen cie. RWK 10-02-2020.pdf

1 18:15 - Opening en mededelingen

Verzoek MRA voor bijeenkomst cie RWK voor informeren en betrekken bij de Verstedelijkingsstrategie.docx

2 18:20 - Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, Lijsten moties en toezeggingen en C-agenda

Bij lijst moties komt aan de orde of moties 35-2018 en 123-2019 met afdoeningsvoorstel naar het presidium kunnen.
** Motie 35-2018 had al na de commissievergadering RWK van 14 oktober 2019 afgedaan kunnen worden, toen de MRA-agenda en het werkplan en de Begroting 2020 van de MRA op de agenda stonden.*
** Voor motie 123-2019 zijn mw. De Vries (PvdA) en mw. Gielen (GroenLinks) aangewezen als vertegenwoordigers namens PS Noord-Holland bij de Raadtafel 32 van de MRA.*

Concept-Agenda Ruimte Wonen en Klimaat 10 februari 2020.docx

Concept verslag CIE RWK 20200113.docx

Strategische (lange termijn) Agenda commissie RWK 10-02-2020.pdf

Lijst openstaande toezeggingen RWK 10 februari 2020.docx

Lijst openstaande Moties commissie RWK - t.b.v. commissievergadering 10-02-2020.docx

M35-2018.pdf

M123-2019.pdf

3 18:30 - Inspreekhalfuur

4 19:00 - Rondvraag commissaris van de Koning Van Dijk (portefeuille MRA)

Aangemelde rondvraagpunten:
-

5 19:05 - Rondvraag gedeputeerde Stigter (portefeuilles Klimaat en Energie)

Aangemelde rondvraagpunten:
Rondvraag ChristenUnie over sturingsmogelijkheden neveneffecten duurzame energie

6 A-agenda Ruimte en Wonen

6.a 19:10 - Wonen: Voordracht Onderzoek Randstedelijke Rekenkamer 'Bouwen aan regie' (A-agenda RWK 10-2-2020)

De Randstedelijke Rekenkamer heeft een provincie-vergelijkend onderzoek gedaan over het beleidsonderwerp Wonen. Voor de provincie Noord-Holland heeft dit geresulteerd in het Eindrapport 'Bouwen aan regie' waarin de Randstedelijke Rekenkamer diverse aanbevelingen doet. De aanbevelingen van de Rekenkamer zijn in de Statenvoordracht en het ontwerp-besluit opgenomen.
De commissie kan het eindrapport met de aanbevelingen met elkaar en de gedeputeerde bespreken en vervolgens PS adviseren over de voordracht en het ontwerp-besluit.

Op maandag 13 januari is door de onderzoekers van de Randstedelijke Rekenkamer het onderzoek en de uitkomsten in de vorm van aanbevelingen nader toegelicht in een technische briefing voor de leden van de commissie RWK.
Als bijlagen zijn ook de door de Randstedelijke Rekenkamer opgeleverde onderzoeksrapporten aan de drie andere Randstad-provincies toegevoegd, alsmede een overzicht van de in de verschillende provincies beschikbare instrumenten om te sturen op het beleidsterrein Wonen.

Voordracht Rekenkamerrapport Wonen 'Bouwen aan regie'.pdf

RR Eindrapport 'Bouwen aan regie' NH.pdf

RR Overzicht Rolverdeling bij wonen.pdf

Brief RR aan PS NH over rapport 'Bouwen aan regie'.pdf

RR 'Bouwen aan regie' 5-minutenversie NH.pdf

Mail RR Eindrapport 'Bouwen aan regie'.pdf

Bijlage. Randstedelijke Rekenkamer Overzicht instrumenten Wonen FL - NH - UT - ZH.pdf

Bijlage. Flevoland Eindrapport 'Bouwen aan regie' Randstedelijke Rekenkamer.pdf

Bijlage. Utrecht Eindrapport 'Bouwen aan regie' Randstedelijke Rekenkamer.pdf

Bijlage. Zuid-Holland Eindrapport 'Bouwen aan regie' Randstedelijke Rekenkamer.pdf

7 B-Agenda Ruimte en Wonen

7.a 19:55 - Wonen: Woonagenda (80%-versie), incl. Woonmonitor

De provincie Noord-Holland stelt een Woonagenda 2020-2025 op als uitwerking van de Omgevingsvisie. Deze vormt onze uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar. De bespreekversie van de Woonagenda wordt in februari besproken met de PS-commissie, gemeenten en marktpartijen in Noord-Holland.

De commissie RWK wordt gevraagd om deze versie van de Woonagenda met elkaar en GS te bespreken en GS (eventuele) suggesties te doen met betrekking
tot de inhoud ervan. Het college van Gedeputeerde Staten is bevoegd de Woonagenda vast te stellen. Deze zal dus na behandeling in de commissie RWK van februari
2020 niet ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd, maar wordt ter kennisname aan PS toegezonden.

Op dit moment is de Woonagenda voor circa 80% gereed. Dat betekent dat er nog ruimte is voor aanpassingen.
GS is specifiek geïnteresseerd in uw mening over de geformuleerde speerpunten en de voorgestelde kaders voor uitwerking van de Woonakkoorden.

Als bijlagen zijn de eerder aan PS toegezonden Bevolkingsprognose 2019-2040 en Monitor Woningbouw 2019 toegevoegd, alsmede de op 19 november 2018 vastgestelde Omgevingsvisie NH2050.

Dossier 2222 voorblad

Woonagenda bespreekversie 20200113.docx

Brief aan PS over woonagenda bespreekversie.pdf

Bijlage. Monitor Woningbouw 2019 Rapportage.pdf

Bijlage. Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040 Rapportage.pdf

Bijlage. Omgevingsvisie NH2050 vastgesteld PS 19nov2018.pdf

8 B-Agenda Omgevingsverordening

8.a 20:55 - Concept-Omgevingsverordening: agendering op verzoek van L. Voskuil (PvdA) en I. Zaal (D66) i.v.m. vaststelling in GS op 11-2-2020 - Niet behandeld en doorgeschoven naar extra RWK 13-02-2020

In de discussienota is verzocht om een extra vergadering. Gelet op de concept-agenda van RWK heeft de Agendacommissie van PS een extra vergadering niet nodig geacht maar past het onderwerp op de reguliere agenda van de commissievergadering van 10 februari.
Daarmee is ruimte ontstaan voor de op verzoek van GS te organiseren technische briefing over de concept-omgevingsverordening op donderdagavond 6 februari.

Op basis van de informatie uit het benen-op-tafel overleg van maandag 13 januari jl. en de technische briefing van 6 februari kan in de Statencommissie de politieke discussie gevoerd worden en kan de commissie aan GS meegeven welke punten de commissie belangrijk vind om op te nemen in de concept-omgevingsverordening waarover GS op (onder voorbehoud) dinsdag 11 februari een besluit gaat nemen om deze ter inzage te leggen.

De definitieve versie van de omgevingsverordening zal (waarschijnlijk) op 8 juni 2020 ter besluitvorming terugkomen op de A-agenda van de commissie RWK en in de daaropvolgende Statenvergadering van 29 juni 2020.

Achtergrond
Op de website van de provincie Noord-Holland is een pagina over de omgevingsverordening beschikbaar via:
https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Omgevingsverordening

Agenderingsverzoek bespreken omgevingsverordening op B-aganda - extra Cie RWK 6 februari.pdf

Bijlage bij Agenderingsverzoek Statencommissie RWK (extra).docx

Bijlage. Brief GS aan PS. Planning besluitvorming Omgevingsverordening NH2020.pdf

Bijlage. Notitie BOT-overleg PS Omgevingsverordening 13 januari 2020.pdf

Bijlage. Presentatie Omgevingsverordening BOT-overleg PS 13 januari 2020.pdf

Presentatie Omgevingsverordening technische briefing RWK 6 februari 2020.pdf

M01-2020 Participatiebijeenkomsten over omgevingverordening.pdf

9 21:55 - Rondvraag gedeputeerde Loggen (portefeuilles Ruimte en Wonen)

Aangemelde rondvraagpunten:
-

10 Sluiting

11 C-Agenda Klimaat en Energie (ter kennisname)

11.a Beleidsontwikkeling biomassa

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de provincie haar invloed wil aanwenden om grootschalige biomassacentrales zoveel mogelijk tegen te gaan. GS hebben op 21 januari besloten te starten met de beleidsontwikkeling voor houtige biomassa na het verschijnen van het duurzaamheidskader voor biomassa van het Rijk. Dit om geen dubbel werk te doen en gebruik te kunnen maken van de inzichten van het nu lopende landelijke traject. Het duurzaamheidskader van het Rijk verschijnt in de loop van dit jaar.

Dossier 2196 voorblad

Brief aan PS over beleidsontwikkeling biomassa.pdf

12 C-Agenda MRA (ter kennisname)

12.a MRA: Besluit samenwerkingthema's Duurzaamheid Top MRA d.d. 18 oktober jl. (C-agenda RKW (trekker) 10-2-2020 en C-agenda cies. EFB en M&B 24-2-2020)

Op 18 oktober heeft de Duurzaamheid Top MRA plaats gehad. Hierbij is besloten om aan de besturen van gemeenten en provincies voor te stellen op een vijftal thema's gezamenlijk actie te ondernemen. Het betreft de volgende actiethema's :
1. Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten
2. Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel
3. Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad
4. Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave
5. Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie
Hierbij heeft Noord-Holland aangeboden om als trekker op te treden voor monitoring duurzaamheid (5). Voorgesteld wordt dat wij vanwege de bestaande deelname van de provincie in het programma Cirkelstad (via c-creators), geen aanvullende afspraken in MRA verband maken op het actiethema (3) 'Duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad'.

Dossier 2127 voorblad

4. 1329084 1329089 Afsprakenoverzicht Duurzaamheid Top met toelichting MRA.pdf

Brief aan PS over besluit samenwerkingsthema's Duurzaamheid Top MRA.pdf

13 C-Agenda Ruimte en Wonen (ter kennisname)

13.a Wonen: Brief cvdK aan colleges B&W en in afschrift aan PS over provinciale regietafel opvang asielzoekers (C-Agenda RWK 10-2-2020)

Brief cvdK aan colleges B&W en in afschrift aan PS over provinciale regietafel opvang asielzoekers.pdf

14 C-Agenda Algemeen (ter kennisname)

14.a Financien: Statenvoordracht Eerste begrotingswijziging 2020

Voorstel voor behandeling:
adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 9 maart 2020
De voordracht eerste begrotingswijziging 2020 wordt –gelet op de inhoud van de besluiten- geagendeerd op de A-agenda van de commissies NLG en EFB.
De commissie EFB adviseert vanuit algemeen financieel oogpunt en over de onderwerpen die tot de portefeuille van EFB behoren.

Bij de commissies RWK en M&B vindt agendering op de c-agenda plaats. Daar kunnen dan -indien wenselijk - politieke vragen over de begrotingswijziging die op het werkgebied van die commissies liggen, bij de rondvraag gesteld worden of technische vragen voorafgaand aan die vergaderingen volgens de geldende procedure

Toelichting
In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze eerste begrotingswijziging 2020 omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2020 op basis van de huidige verwachtingen.

Dossier 2125 voorblad

Voordracht Eerste begrotingswijziging 2020.pdf

Eerste begrotingswijziging 2020.pdf

Brief aan PS over eerste begrotingswijziging 2020.pdf

15 C-Agenda Omgevingsverordening (ter kennisname)

15.a Omgevingsverordening: De Landingsplaats voor de omgevingswet - LSA bewoners (C-agenda RWK 10-02-2020)

Met plezier stuur ik u de publicatie ' Landingsplaats voor de Omgevingswet'. Deze publicatie - een samenwerking tussen de Ruimtemaker, LVKK, Federatie Ruimtelijke Kwaliteit en het LSA – omvat 19 voorstellen en veel voorbeelden uit het hele land en die helpen om lokaal een goede regeling te maken. Regelingen die zorgen voor kwaliteit van de omgeving, ruimte voor initiatief en een sterke positie van bewoners en raad. De Omgevingswet laat veel ruimte om lokaal en provinciaal ambities en spelregels te formuleren. Dat is geen gemakkelijke opgave. Daarom bieden we wegwijs en inspiratie, op basis van de lessen van de afgelopen twee jaar verzamelden.

We hopen dat u kennis wilt nemen van deze aanbevelingen uit de praktijk en deze ook agendeert in de behandeling en bespreking van een provinciale invoering van de Omgevingswet. Meer informatie vindt u ook op https://www.lsabewoners.nl/omgevingswet-regelingen-lokaal-niveau/.

De landingsplaats voor de omgevingswet - LSA bewoners.pdf

Verslag concept

Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)

Datum commissievergadering	:	10 februari 2020
Commissievoorzitter	:	Dhr. E. Jensen
Commissieadviseur	:	Dhr. E. Krijgsman
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 3288/krijgsmane@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter		dhr. E. Jensen
Commissieadviseur		dhr. E. Krijgsman
Leden van de commissie	GroenLinks	mw. A. Gielen, mw. T.K. van Wijnen
	VVD	dhr. J. van Gilse, mw. H. Kaamer van Hoegee
	FvD	dhr. G. Kohler
	D66	mw. Klaassen, mw. I. Zaal
	PvdA	dhr. L. Voskuil, mw. A. de Vries
	CDA	mw. W. van Andel
	PvdD	dhr. J. Hollebeek, dhr. F. Zoon
	PVV	dhr. N. Kaptheijns
	SP	mw. M.F. van Oorsouw, dhr. E. Smaling
	ChristenUnie	dhr. M. Klein
	50+ / PvdO	dhr. P. Beving, dhr. A. Faassen
	Denk	-
	Fractie Baljeu	-
Gedeputeerde(n)		dhr. E. Stigter, dhr. C. Loggen
Ambtelijke deelnemers		-
Notulist		mw. D. de Rooij (Moneypenny B.V.)
Afwezig met bericht		mw. R. Kocken, mw. Seggelink (PvdD)

Agenda:

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, Lijsten moties en toezeggingen en C-agenda
3. Inspreekhalfuur
4. Rondvraag commissaris van de Koning Van Dijk (portefeuille MRA)
5. Rondvraag gedeputeerde Stigter (portefeuilles Klimaat en Energie)
6. A-agenda Ruimte en Wonen

6a. Wonen: Voordracht Onderzoek Randstedelijke Rekenkamer 'Bouwen aan regie'

7. B-Agenda Ruimte en Wonen

7.a Wonen: Woonagenda (80%-versie), incl. Woonmonitor
8. B-Agenda Omgevingsverordening
8.a Concept-Omgevingsverordening: agendering op verzoek van L. Voskuil (PvdA) en I. Zaal (D66) i.v.m. vaststelling in GS op 11-2-2020
9. Rondvraag gedeputeerde Loggen (portefeuilles Ruimte en Wonen, Omgevingsverordening)
10. Sluiting
11. C-Agenda Klimaat en Energie
11.a Beleidsontwikkeling biomassa
12. C-Agenda MRA
12.a MRA: Besluit samenwerkingsthema's Duurzaamheid Top MRA d.d. 18 oktober jl.
13. C-Agenda Ruimte en Wonen
13.a Wonen: Brief cvdK aan colleges B&W en in afschrift aan PS over provinciale regietafel opvang asielzoekers
14. C-Agenda Algemeen
14.a Financiën: Statenvoordracht Eerste begrotingswijziging 2020
15 C-Agenda Omgevingsverordening
15.a Omgevingsverordening: De Landingsplaats voor de omgevingswet - LSA bewoners

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent om 18.15 uur de commissievergadering Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK) en heet alle leden van het college, commissieleden, insprekers, toehoorders welkom. De commissievergadering wordt vanavond geobserveerd in het kader van de training van de voorzitters en plaatsvervangend voorzitters. Tevens is er een vertegenwoordiger van de Rekenkamer aanwezig.

Vanaf heden is de heer Krijgsman commissieadviseur. De **voorzitter** dankt mevrouw Van Boheemen voor haar waarneming in de afgelopen periode en wenst haar succes bij de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid.

Er zijn afmeldingen ontvangen van mevrouw Kocken (GL) en mevrouw Seggelink (PvdD). Mevrouw Seggelink wordt vervangen door de heer Zoon.

De commissie heeft in de bijlage op pagina 1 kennis kunnen nemen van het verzoek van het MRA-bureau voor een bijeenkomst om de Verstedelijkingsstrategie te bespreken. De griffie heeft data in april en mei gevonden. De commissie stemt in met het organiseren van deze bijeenkomst. De griffie zal deze bijeenkomst samen met het MRA-bureau inplannen en organiseren.

Op vrijdag 17 april overdag vindt de MRA-conferentie voor raads- en statenleden plaats.

Er zijn twee uitnodigingen ontvangen in het kader van de RES.

De commissie is, samen met Noord-Hollandse raadsleden en leden van waterschappen, uitgenodigd voor een excursie per bus naar locaties in Noord-Holland waar duurzame energieopwekking al is gerealiseerd. Deze excursie vindt plaats op vrijdag 3 april en commissieleden kunnen zich aanmelden tot vrijdag 20 maart.

Op woensdag 20 mei vanaf 16.00 uur is er een bijeenkomst in het AFAS stadion voor statenleden, raadsleden en leden van de waterschappen om de concept RES met elkaar en het maatschappelijke middenveld te bespreken. Deze bijeenkomst is ter voorbereiding op de inhoudelijke bespreking bij de commissie op 8 juni en Provinciale Staten op 29 juni (uitloopvergadering 2 juli).

2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, Lijsten moties en toezeggingen en C-agenda

De heer **Voskuil** (PvdA) geeft aan dat, onder andere op verzoek van de PvdA, de Omgevingsverordening is geagendeerd, in de veronderstelling dat het document zelf beschikbaar zou zijn. Dat is helaas niet gelukt. Het heeft beperkte toegevoegde waarde om vanavond hierover te praten. De heer Voskuil verzoekt Gedeputeerde om een moment te vinden om de echte tekst van de verordening te bekijken voordat deze wordt vastgesteld. In dat geval mag dit onderwerp vandaag van de agenda.

Gedeputeerde **Loggen** begrijpt de behoefte en stelt voor om dit agendapunt op donderdag 13 februari te agenderen en het gesprek op inhoud met elkaar te voeren.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt of de commissie het document dan wel zo snel mogelijk kan krijgen.

De heer **Klein** (CU) vraagt of de inspraak dan na donderdag start.

Gedeputeerde **Loggen** wil voorkomen dat het door uitstel over het zomerreces heen gaat. Hij stelt voor om het morgen onder voorbehoud bij Gedeputeerde Staten vast te stellen, maar nog niet vrij te geven. Hij verwacht niet dat er donderdag nog hele grote zaken uit komen. Dan zou het stuk dinsdag worden gepubliceerd.

Mevrouw **Klaassen** (D66) geeft aan dat D66 zich, als mede-aanvrager, hierin kan vinden.

De heer **Smaling** (SP) geeft aan dat SP dit voorstel steunt.

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) geeft aan dat GL instemt met het voorstel, met de kanttekening dat de tijd kort is om het document te lezen.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt of het, gelet op de korte tijd, mogelijk is om een overzicht te ontvangen met punten die zijn gewijzigd.

Gedeputeerde **Loggen** heeft geprobeerd om hierin tegemoet te komen door middel van de technische briefing en het BOT-overleg. De opmerkingen zijn meegenomen in het finale concept dat morgen voorligt. Hij zal kijken wat mogelijk is.

De heer **Voskuil** (PvdA) heeft daar alle begrip voor.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) geeft aan dat CDA het voorstel steunt. Ze merkt wel op dat de men dit had kunnen voorzien. Ze verzoekt om de vergadering donderdag om 20.00 uur te laten beginnen.

De **voorzitter** zal ernaar streven om de vergadering donderdag uiterlijk 22.45 uur te laten eindigen.

De heer **Smaling** (SP) vraagt of er een was/wordt-tabel bij zit.

Gedeputeerde **Loggen** zal daarvoor zijn uiterste best doen.

De agenda wordt verder ongewijzigd vastgesteld.

Het verslag van 13 januari jl. wordt zonder wijzigingen vastgesteld.

Er zijn geen opmerkingen over de lijst met moties en toezeggingen en de strategische statenagenda.

De **voorzitter** vraagt of de commissie akkoord gaat met het afdoen van de moties 35-2018 en 123-2019 en dit als advies mee te geven aan het Presidium en Provinciale Staten.
De commissie gaat hiermee akkoord.

3. Inspreekhalfuur

Er zijn geen aanmeldingen ontvangen.

4. Rondvraag commissaris van de Koning Van Dijk (portefeuille MRA)

Er zijn geen punten voor de rondvraag aangemeld.

5. Rondvraag gedeputeerde Stigter (portefeuilles Klimaat en Energie)

Er is een rondvraag aangemeld door de heer Klein (CU) over sturingsmogelijkheden neveneffecten duurzame energie.

De heer **Klein** (CU) licht toe dat de Provincie een grote rol speelt bij de pogingen om duurzame energie te vergroten in Noord-Holland. Er zijn ook signalen van neveneffecten. Uit onderzoek van Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen (SOMO) is gebleken dat er veel misstanden zijn bij de winning van grondstoffen voor windmolens. De provincie heeft de verantwoordelijkheid om die misstanden, waar mogelijk, tegen te gaan. Het gaat bijvoorbeeld om vervuiling van grondwater bij een Zambiaanse kopermijn, kinderarbeid bij kobaltwinning in Congo en milieuschade in Brazilië en Zuid-Afrika. De arbeids- en milieuomstandigheden in de productieketen worden door fabrikanten van windmolens in Europa zeer beperkt gecontroleerd. In Amerika is dat anders. Daar zijn eisen gesteld door de overheid, waardoor bedrijven transparanter rapporteren. Een van de aanbevelingen van SOMO is om in Nederland

scherpere eisen te stellen, bijvoorbeeld bij de aanbesteding, zodat negatieve effecten kunnen worden gereduceerd.
De heer Klein vraagt of Gedeputeerde het met hem eens is dat de Provincie moet proberen om de negatieve neveneffecten van de energietransitie zoveel mogelijk tegen te gaan. Heeft de Provincie manieren om te sturen op het verbeteren van de productieketen bij de productie van duurzame energiesystemen die in Noord-Holland worden aangelegd, bijvoorbeeld via aanbestedingsregels of eisen rondom transparantie. Is Gedeputeerde bereid om te zoeken naar manieren om deze mogelijkheden in te zetten en/of sturingsmogelijkheden te ontwikkelen?

Gedeputeerde **Stigter** is het met de heer Klein eens dat ongewenste negatieve effecten van duurzame energie zoveel mogelijk moeten worden weggenomen. Waar de Provincie opdrachtgever is, is dat gemakkelijker. Waar de Provincie niet als opdrachtgever fungeert, is de rol anders. In het kader van het Actieprogramma Circulaire Economie doet men wel aan inzicht in de productieketens, in een informerende, stimulerende rol. Bijvoorbeeld bij biomassa is landelijke regelgeving van toepassing. De Provincie benut haar rol om richting de Rijksoverheid te lobbyen om duurzaamheidscriteria aan te scherpen. Aanvullend aan de landelijke regelgeving worden in een convenant met verschillende overheden afspraken gemaakt over de toepassing en afkomst van het materiaal.
Nu wordt, wat tot de mogelijkheden behoort, het maximale gedaan. Als de RES zijn vastgesteld, kan dit punt nogmaals expliciet onder de aandacht worden gebracht. De Provincie kan een faciliterende rol spelen. Het zou ongewenst zijn om iets goeds te doen, waarbij andere facetten van duurzaamheid de dupe worden. Gedeputeerde vindt dit een belangrijk punt.

De heer **Klein** (CU) is blij met de toezegging om het later onder de aandacht te brengen. De informatie delende rol van de Provincie is belangrijk. Hij zou het waarderen als het onder de aandacht wordt gebracht bij initiatiefnemers.

De heer **Smaling** (SP) heeft nog een punt voor de rondvraag. Bij het maken van de RES in de zuidelijke regio hoort SP van Holendrecht dat er in het groengebied De Hoge Dijk in de Provincie Utrecht plannen zijn om windmolens te plaatsen. Hoe gaat Gedeputeerde om met grensconflicten met andere provincies bij de invulling van de RES?

Gedeputeerde **Stigter** heeft hierover nog geen afspraken gemaakt met buurprovincies. Mocht die discussie zich voordoen, dan is dat een goed moment om contact op te nemen met buurprovincies. Nu is er nog sprake van vlekkende scenario's in de verschillende provincies en valt er nog weinig discussie te voeren.

De heer **Smaling** (SP) vraagt of het tempo gelijk loopt in de verschillende provincies.

Gedeputeerde **Stigter** bevestigt dat. Alle provincies hebben dezelfde afspraken gemaakt met de Rijksoverheid.

6. A-agenda Ruimte en Wonen

6a. Wonen: Voordracht Onderzoek Randstedelijke Rekenkamer 'Bouwen aan regie' (A-agenda RWK 10-2-2020)

De commissie bespreekt het eindrapport 'Bouwen aan regie' met elkaar en Gedeputeerde en adviseert vervolgens Provinciale Staten over de voordracht en het ontwerpbesluit.

Eerste termijn:

De verschillende fracties danken de Rekenkamer voor het rapport en de waardevolle aanbevelingen.

De heer **Hollebeek** (PvdD) noemt de indeling van de aanbevelingen in het rapport, rolverdeling, instrumentarium en informatievoorziening. Uit het rapport blijkt dat het niet om een tekort aan instrumenten of informatiemiddelen gaat. De problematiek lijkt meer een kwestie van onduidelijkheid en onbekendheid naar het vinden van de weg naar deze middelen bij het invullen van het woonbeleid. De heer Hollebeek citeert aanbevelingen 3, 4 en 5 uit het rapport. "Aanbeveling 3, verhelder de rolinvulling van de Provincie op het gebied van wonen ten opzichte van MRA en communiceer hierover richting gemeenten. Aanbeveling 4, werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten en maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren. Aanbeveling 5, stem met gemeenten af waar zij behoefte aan hebben bij regionale actieprogramma's, zodat deze documenten niet vooral verbindend van toegevoegde waarde kunnen zijn, maar ook inhoudelijk." De regie waaraan gebouwd moet worden lijkt niet bij de diverse actoren te liggen, maar meer in de communicatie daartussen. Er zou een verantwoordelijke probleemeigenaar moeten komen die opereert in het speelveld tussen Provincie, MRA en gemeenten, die duidelijkheid kan scheppen in de rolverdeling en bij gemeenten langs gaat om meer bekendheid te geven aan het instrumentarium en tegelijkertijd de inhoudelijke behoeften inventariseert die worden gezien als voorwaarde om tot betere regionale actieprogramma's te komen. De heer Hollebeek is benieuwd hoe de andere fracties tegenover zo'n bouwregisseur of bouwaanjager staan.

De heer **Voskuil** (PvdA) reageert op het laatste punt over de bouwregisseur. De PvdA is hier enthousiast over. Dat is iemand die de aanbevelingen in de praktijk zal vlottrekken. Veel aanbevelingen slaan de spijker op zijn kop en deze komen terug bij het agendapunt over de woonagenda en woonakkoorden. De heer Voskuil wil er bij dat punt meer op ingaan omdat daar de uitvoering ligt van de aanbevelingen.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) geeft aan dat CDA het goed vindt dat er in de P&C-cyclus meer aandacht komt voor de voortgang van de stimuleringsmaatregelen op het gebied van de woningbouwproductie. Dat is hard nodig. Het is goed dat de Rekenkamer uitspreekt dat de Provincie haar kennis op het gebied van woningbouw moet inzetten om gemeenten te helpen en niet om ze tegen te werken. Gemeenten kampen met capaciteitsproblemen. Het zou al helpen als bij de totstandkoming van een woonakkoord de provinciale ambtenaar aanbiedt om mee te schrijven en mee te denken. Het CDA ziet deze Provincie een positieve weg inslaan en is hoopvol.

Mevrouw **Van Oorsouw** (SP) zal dit punt meenemen bij de behandeling van de woonagenda. Ze vraagt aan Gedeputeerde Staten een brief of informatie waarbij zij per aanbeveling aangeven wat zij ermee doen.

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) geeft aan dat GL, net als PvdD, een trend signaleert met als sleutelwoord 'communicatie'. Rolverdeling en verschillen in samenwerking zijn niet altijd scherp. Mogelijkheden voor subsidiëring en budgetten worden niet voldoende herkend of onderbenut. Regionale Actieprogramma's Wonen (RAP's) worden niet gezien als producten met meerwaarde. Het is belangrijk om uit te zoeken waar dat in zit. Volgens het rapport neemt de Provincie soms een afwachtende houding aan. Als er een sessie is geweest, zou het toch geland moeten zijn? Ze weet niet of de oplossing een bouwregisseur is. Het is belangrijk om na te gaan of de goede boodschappen en intenties van de Provincie worden herkend en kunnen worden opgepakt. De Provincie laat veel onderzoek doen. Mevrouw Wijnen is groot voorstander van het doen van onderzoek, maar men moet ook kritisch zijn. Weet de Provincie wat zij moet weten? Het is belangrijk dat er een bijeenkomst wordt georganiseerd voor Provinciale Staten om de informatiestroom tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten beter te organiseren. Dit is een goede eerste stap om met elkaar te praten over wonen. GL stelt voor om zo'n bijeenkomst een paar keer te organiseren, zodat er ook ruimte is om te evalueren.

Mevrouw **Zaal** (D66) denkt dat er nog nooit zo snel uitvoering is gegeven aan de aanbevelingen van de Rekenkamer. In de Woonagenda wordt uitvoering gegeven aan de aanbevelingen. Mevrouw Zaal heeft er geen behoefte aan om nogmaals op papier te krijgen hoe men aan de aanbevelingen wil voldoen en de RAP's te evalueren, want de RAP's stoppen. Er kan nu beter energie worden gestoken in het uitvoeren van de Woonagenda en het aanjagen van het bouwen.

De heer **Kaptheijns** (PVV) noemt het een interessant onderzoek dat de vinger op een aantal zere plekken legt. Ondanks een instrument als de RAP's, is er sprake van een tekort en van onderbenutting van stimuleringsmaatregelen. Het is bij gemeenten vaak niet bekend wat deze hen opleveren. Gemeenten ervaren het aanjaagproces als arbeidsintensief. Een van de belangrijkste aanbevelingen is meer maatwerk in regionale aanpak door rekening te houden met de verschillen in aard en samenwerking in de regio's. PVV ondersteunt deze aanbevelingen en stemt in met het voorliggende besluit.

De heer **Van Gilse** (VVD) vindt het een goed rapport met heldere aanbevelingen. De Provincie trekt er hard aan, maar de woningbehoefte neemt toe. Er is vertraging opgetreden door stikstof en PFAS. Het overnemen van de aanbevelingen door Gedeputeerde Staten vindt VVD belangrijk. De rolverdeling met de MRA is onduidelijk. In de Woonagenda zou dat antwoord nader worden toegelicht. Er staat nu alleen dat de Provincie en de MRA een actieve rol zouden spelen. Kan Gedeputeerde hier meer over vertellen?
Een aantal middelen wordt onvoldoende gebruikt door onbekendheid. Een doelstelling halen met minder geld, is goed. Maar hier is de doelstelling zo groot, dat men er alles op alles moet zetten om deze te halen. De instrumenten bij andere provincies moeten worden vergeleken met een andere benaming, dat is lastig. De Provincie Utrecht heeft een aanjaagteam specifiek voor de doorstroom. Dat zou snel iets kunnen opleveren. Ziet gedeputeerde hier iets in?
De VVD is blij dat Gedeputeerde de rol van ambassadeur op zich neemt.

De heer **Klein** (CU) geeft aan dat CU blij is dat de aanbevelingen worden onderschreven. Het probleem met de RAP's is dat het veel invulwerk is met een structuur waarin niet iedereen zijn informatie kwijt kan. De suggestie wordt gedaan deze vormvrij te maken. Hoe kan de Provincie in de gaten blijven houden wat het algemene beeld is?
In de vergelijking tussen provincies blijkt dat de Provincie Utrecht veel meer stimuleringsmaatregelen inzet. De aanbeveling is om te leren van de inzet van de andere provincies. In de reactie op de aanbevelingen wordt gezegd dat men al veel overleg heeft met het IPO. Kan Gedeputeerde concreter beantwoorden of er wordt gekeken of de tien stimuleringsmaatregelen van de Provincie Utrecht toegevoegde waarde kunnen hebben voor de Provincie Noord-Holland?
Het is niet duidelijk wat de rol en positie van de Provincie in relatie tot de MRA zijn.

Beantwoording door Gedeputeerde **Loggen**:
Gedeputeerde is blij met dit rapport van de Rekenkamer omdat hieruit blijkt dat de Provincie al veel goed werk doet. Zijn voorganger heeft ervoor gezorgd dat de maatregelen zijn geïntroduceerd. De aanbevelingen komen terug in de Woonagenda.
Wat Gedeputeerde Staten doen met de aanbevelingen, staat in de voordracht.
Communicatie kan altijd beter. Men wil de waardevolle leerervaringen verder laten neerdalen in de Woonakkoorden. Er is complexiteit ervaren bij de RAP's. De bedoeling van het vrijlaten van de vorm is om meer maatwerk te kunnen geven. De Provincie heeft een checklist waarin staat wat er in ieder geval in moet komen, bijvoorbeeld circulariteit en duurzaamheid. Het is niet belangrijk op welke pagina van het Akkoord dit staan, als het maar op een herkenbare manier erin komt en uitvoerbaar is. Daarop moeten de instrumenten worden gefinetuned. Middelen zijn niet oneindig. In plaats van het vergelijken van instrumenten vindt Gedeputeerde het effectiever om bij het afsluiten van de woonakkoorden te kijken of er voldoende instrumenten zijn om handen en voeten te geven aan wat men daarin wil opsluiten. Gedeputeerde pakt de suggestie van mevrouw Van Wijnen om frequenter over de woonagenda van gedachten te wisselen graag op.
De urgentie is hoog, er is een fors tekort, en men moet aan de slag. Er zijn thema's doorheen gekomen die vooraf niet waren ingeschat, zoals PFAS en het stikstofdossier. Daar wordt volop aan gewerkt door het college. Voor PFAS is men daar voor een belangrijk deel in geslaagd, voor stikstof is men meer afhankelijk van de landelijke afspraken. Er zijn 50.000 vergunningen vertraagd. Daar zal een inhaalslag op moeten komen. Het is goed om de cijfers te delen met Provinciale Staten en er is hulp nodig voor een oplossing. Het is goed om daar op een georganiseerde manier vorm aan te geven. Het doel is een passende en betaalbare woning voor iedereen in de Provincie.
Iemand die langsgaat bij de gemeenten en vertelt wat de Provincie kan doen, is er al in de vorm van de regio contactpersoon. Het College gelooft in een dienstbare overheid. Dat wil niet zeggen 'U vraagt, wij draaien.', maar dat elke hulpvraag serieus wordt bekeken en gewogen.

De heer **Hollebeek** (PvdD) merkt op dat de aanbevelingen in het rapport vragen om meer communicatie. Daar is nog ruimte voor verbetering. De insteek van de heer Hollebeek was om meer actief naar gemeenten toe te gaan in plaats van te wachten op de vraag.

Gedeputeerde **Loggen** vindt het moment dat men naar de gemeenten gaat voor de woonakkoorden hiervoor een logisch moment. De Provincie is bereid om mee te denken.

Gedeputeerde wil ervoor waken dat een provincieambtenaar het oplost voor de gemeente. Er ligt een gedeelde verantwoordelijkheid en de Provincie heeft ook een controlerende rol. Gedeputeerde hoopt meer maatwerk te kunnen geven middels de woonakkoorden en daarmee af te zijn van de dwang van het format. De omvang zal per gemeente verschillen. Gedeputeerde kan zich voorstellen dat een eerste akkoord wordt gedeeld met Provinciale Staten om wederzijdse beelden en verwachtingen te managen.
Er is een rolverdeling binnen de MRA. De problematiek in de MRA is een andere dan in het buitengebied. Alle afspraken en beschikbare middelen gelden binnen de MRA en niet daarbuiten. Daar zit een duidelijke scheidslijn, maar Gedeputeerde wil kijken hoe dat nog scherper kan worden verwoord en ingevuld.
Bij de verdere uitwerking van de woonakkoorden moet zeker worden gekeken naar goede ideeën van andere provincies.

Tweede termijn:

De voorzitter geeft aan dat commissieleden kunnen aangeven of zij voornemens zijn moties of amendementen in te dienen en of dit als hamerstuk naar de Provinciale Staten vergadering van 9 maart kan.

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) is blij met de toezeggingen van Gedeputeerde om een aantal bijeenkomsten te organiseren en om het eerste woonakkoord met elkaar door te nemen.

De heer **Klein** (CU) heeft Gedeputeerde horen zeggen dat hij bereid is om goed te kijken naar de instrumenten van andere provincies en deze onderdeel te laten zijn van de Woonakkoorden. Het is belangrijk dat de gemeenten weten wat er 'te koop' is. Kan Gedeputeerde toezeggen dat hij een actieve rol vervult in het schetsen van de scenario's of dat hij het overzicht van instrumenten, door de Rekenkamer op een rij gezet, kan doen toekomen?

Gedeputeerde **Loggen** wil kijken wat de meest effectieve manier is omdat de urgentie hoog is. Vandaar zijn aanbod om het eerste woonakkoord met Provinciale Staten door te nemen.

De **voorzitter** concludeert dat de commissie over het algemeen tevreden is met het rapport. Er is behoefte aan meer regie en communicatie. Er zou meer hulp door de Provincie aan andere partners kunnen worden gegeven. Er is behoefte aan meer bijeenkomsten over dit onderwerp. Gedeputeerde is positief, maar wijst er wel op dat de middelen beperkt zijn. Hij zal kijken wat er in de nabije toekomst beter kan. Het rapport kan als hamerstuk naar Provinciale Staten van 9 maart.

7 B-Agenda Ruimte en Wonen

7.a Wonen: Woonagenda (80%-versie), inclusief de Woonmonitor

De commissie RWK wordt gevraagd om deze 80 procent-versie van de Woonagenda met elkaar en Gedeputeerde Staten te bespreken en Gedeputeerde Staten (eventuele) suggesties te doen met betrekking tot de inhoud ervan. Het College is bevoegd om de Woonagenda vast te stellen. Deze zal dus na behandeling in de commissie RWK van februari 2020 niet ter

besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd, maar wordt ter kennisname aan Provinciale Staten toegezonden.

Gedeputeerde Staten zijn specifiek geïnteresseerd in de mening van de commissie over de geformuleerde speerpunten en de voorgestelde kaders voor uitwerking van de Woonakkoorden.

Eerste termijn:

De **voorzitter** meldt dat er door het CDA technische vragen zijn gesteld. De beantwoording is aan de stukken toegevoegd.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) merkt op dat het woningbouwbeleid van de Provincie een andere weg ingaat. Geen RAP's meer, maar regionale woonakkoorden, waarbij de regio vormvrij aan zet is en de Provincie een stimulerende en aanjagende rol heeft. Een hoopvolle agenda. Het heeft haast, er is sprake van 'woningnood'. Dit woord mist nog in de agenda. Het CDA interpreteert speerpunt A als aanpak van de woningnood. Er staat "Een woning voor iedereen!" Het CDA gaat ervan uit dat de Provincie als welwillende, meedenkende en meewerkende overheid wordt ervaren in plaats van een remmende factor. Het CDA begrijpt waarom dit uitgangspunt van de Provincie niet door Provinciale Staten wordt vastgesteld. Wat hier staat, zijn niet de regels, maar is het uitgangspunt waarmee de Provincie het gesprek met de regio's aangaan. De regio's en hun noden en wensen staan centraal. Er wordt maatwerk geleverd. Het CDA denkt dat het, net als bij het perspectief op de RES, goed is om dit met de Staten te bespreken voor het creëren van draagvlak en het peilen van support of kritiek. Zij gaat ervan uit dat Gedeputeerde de Staten regelmatig op de hoogte houdt van de woningbouwproductie en de woningnood. Kan Gedeputeerde de Staten op de hoogte brengen aan de hand van de meest recente cijfers over de woningnood en -behoefte waarin ook gemeenten zich kunnen vinden. Wordt er in Noord-Holland genoeg gedaan om de nood te verlichten? De timing van het stuk is ingewikkeld. Provinciale ruimtelijke regels kunnen de woningbouw verhinderen. Dit stuk is een afgeleide van de Omgevingsverordening, die de Staten nog niet kennen. Hoe ziet Gedeputeerde deze volgorde?
Mevrouw Van Andel citeert: "Als conform de voorwaarden van de ladder van duurzame verstedelijking wordt aangetoond dat de vraag voor lokale economisch gebonden woningzoekenden niet meer in de kernen kan worden gerealiseerd, bieden wij ruimte voor woningbouw in het landelijk gebied aan de randen van de kernen." Een grote stap voorwaarts en belangrijk voor de kernen. Er zijn veel kernen waar de leefbaarheid achteruit holt. Er zijn steeds minder scholen, verenigingen, winkels en andere voorzieningen.
Het CDA wil graag dat in de cijfers van de Provincie de focus komt op harde plancapaciteit in plaats van alle plancapaciteit. Sommige zachte plancapaciteit kan beter niet worden meegeteld. Welke aanvullende regels heeft de Provincie gesteld bovenop de ladder van duurzame verstedelijking? Vindt daarin versoepeling plaats?
Kan Gedeputeerde terugkomen met het beleid van huisvesting van arbeidsmigranten? De agenda van de Provincie is op dit punt in dit stuk nog niet duidelijk. Het CDA vindt dit een belangrijk onderwerp waarbij de Provincie een regierol kan vervullen.
Het CDA gaat ervan uit dat zij in de komende tijd van projectontwikkelaars, woningcorporaties en wethouders hoort over een andere provincie. Een Provincie die zich bekommert om de woningnood, de regie pakt, hulp aanbiedt en zo een stimulerende in plaats van remmende overheid op het gebied van woningnood wordt ervaren.

De heer **Kaptheijns** (PVV) geeft aan dat er goede zaken in de woonagenda staan, zoals aandacht voor betere doorstroming en het versnellen van de woningproductie. Gedeputeerde is bereid om werk te maken van de aanbevelingen. Er zijn ook zorgen. Bij de speerpunten stond dat woningen gezond, duurzaam en betaalbaar moeten zijn. In de Trouw van 6 februari staat dat woningcorporaties geen geld hebben om woningen te bouwen, te verduurzamen, de huurprijs betaalbaar te houden en probleemwijken niet verder te laten afglijden. De vrije kasstroom daalde het afgelopen jaar met 22 procent en dat zal de komende jaren toenemen door de stijgende verhuurdersheffing, de vennootschapsbelasting en de nieuwe belasting tegen belastingontwijking. Is Gedeputeerde bereid een lans te breken in Den Haag voor corporaties?
Ook de koopsector heeft problemen. Uit de laatste kwartaalcijfers van NVM blijkt dat wie tussen 160.000 en 260.000 euro te besteden heeft, gemiddeld uit minder dan twee woningen kan kiezen. Een stapeling van regels zorgt ervoor dat huizen uit de markt worden geprezen. Op pagina 3 van de Woonagenda staat dat de Provincie inventariseert welke belemmeringen zij ervaart door stapeling van regels. Volgens NVM is een dwingende hand vanuit Den Haag nodig. Is Gedeputeerde bereid om een krachtig signaal richting het departement te geven dat men niet terughoudend moet zijn en gemeenten een duidelijke opdracht moet geven om goedkoper te bouwen?

De heer **Kohler** (FvD) verwijst naar de bevolkingsprognose van 2017. Die zat er met 60.000 naast. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat de nieuwe prognose er ook niet naast zit. Men krijgt de komende jaren in Nederland te maken met een bevolkingsstijging.
De heer Kohler vraagt waar men gaat bouwen in Noord-Holland. De Omgevingsverordening geeft aan dat men aansluit bij linten en dat er bij trapveldjes huizen worden neergezet. De Omgevingsverordening ontneemt, onder andere door de ruimte voor ruimte-regeling, de mogelijkheid om in het buitengebied te bouwen.
Dorpen maken een inventarisatie van waar kan worden gebouwd. Er zouden 3.000 huizen kunnen worden gebouwd in Bergen, maar daar komt niets van vanwege de inspraakprocedures en andere regelingen. De stap naar de buitengebieden is onvermijdelijk. Dan zal er gebied voor weidevogels verdwijnen.
De sociale huur is onbetaalbaar geworden. Door alle eisen is het niet interessant voor corporaties om sociale huurwoningen te bouwen. Hoe denkt Gedeputeerde dit te stimuleren?
De heer Kohler noemt de expats, buitenlanders die niet willen integreren, maar hier alleen komen werken. Die moeten uiteindelijk weer vertrekken. Er zijn verschillende soorten expats. De heer Kohler vraagt zich af of hiervoor verschillende soorten, dure, huizen worden neergezet.

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) interrumpeert en neemt afstand van de definitie van een expat door de heer Kohler. GL kan zich hier niet in vinden.

De heer **Kohler** (FvD) verwijst naar wikipedia waarin staat dat een expat een arbeidsmigrant is die niet wil integreren. Het is de bedoeling dat men weer vertrekt.

De heer **Klein** (CU) geeft aan dat CU bang is dat de vraag wordt gestuurd door economische principes en vooral zal leiden tot dure woningen. Projectontwikkelaars zullen eerder kiezen voor dure woningen. Een paar paragrafen worden gewijd aan het belang van betaalbaar wonen, toegankelijk voor mensen met een laag- of middeninkomen. Het is nog niet concreet.

Binnen de MRA zijn er afspraken gemaakt over de hoeveelheid woningen die worden verdeeld over de verschillende prijscategorieën. Is het mogelijk om de woonagenda te gebruiken om het aandeel betaalbare woningbouw te borgen?
Wonen en zorg zijn taken van de gemeente. De provinciale rol wordt beperkt tot het aanbieden van de WoonZorgwijzer aan gemeenten. Hiermee wordt duidelijk wat de behoefte is aan bepaalde zorgvragen in gemeenten. Kan men dan ook aan gemeenten vragen om in de regionale woonakkoorden hierover afspraken te maken, zodat aan deze vraag wordt voldaan?
Bij de Richtinggevende principes 7 wordt gezegd dat bouw invloed heeft op de natuur. CU zou graag zien dat daar ook 'sociaal duurzaam bouwen' aan wordt toegevoegd. Dan wordt een omgevingspsycholoog betrokken bij het opzetten van een wijk om sociale contacten te stimuleren. Zo kan eenzaamheid worden voorkomen. Of wijken die een gezonde levensstijl stimuleren.
Het principe 'gezond, leefbaar en natuurinclusief' vindt CU nog te beperkt. Kan Gedeputeerde toezeggen om deze concreter in te vullen?

Mevrouw Van **Oorsouw** (SP) noemt het beeld uit de bevolkingsprognose en de monitor woningbouw zorgelijk. De bevolking van Noord-Holland groeit en de woningbouw blijft achter. Terecht dat de Provincie een Woonagenda opstelt die gericht is op uitvoering. Deze uitvoering is nog niet concreet. Uit het rapport van de Rekenkamer blijkt dat gemeenten vanwege capaciteitsproblemen moeite hebben met het opstellen van regionale actieprogramma's, en vanwege de complexiteit van procedures niet toekwamen aan het aanvragen van stimuleringssubsidies. Nu moeten de gemeenten Woonakkoorden opstellen en worden er andere stimuleringsregelingen in het leven geroepen. Wanneer en hoe gaat de Provincie de gemeenten helpen? Waar zit de toegevoegde waarde van de Provincie? SP wil graag dat er per actiepunt wordt aangegeven wat de meerwaarde is van de Provincie.
Op pagina 7 van de agenda wordt gesproken over "een woning die past bij inkomen, levensfase en samenstelling van het huishouden." De SP mist in de agenda de beschrijving voor wie er wordt gebouwd. Hoeveel sturing heeft de Provincie daarop? Hoeveel sturing is er op ouderenwoningen, sociale woningbouw, bouwen voor arbeidsmigranten, expats en locaties voor AZC's?

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) noemt het een ambitieus document. GL beaamt de noodzaak hiervan. In Nederland zijn 12.000 dakloze jongeren, dat zouden er in Noord-Holland 2.000 zijn. Mevrouw Van Wijnen hoopt dat er over vier jaar iets voor hen is bereikt. Dat is misschien niet direct een taak van de Provincie, maar op gemeentelijk niveau zijn deze mensen ook niet zichtbaar. De Woonagenda is breder opgezet. De Provincie heeft een belangrijke rol voor het versnellen van de productie. GL kan zich vinden in de voorgestelde acties, monitoring en sturen op harde en zachte plancapaciteit. Is er nagedacht over de effecten van de Omgevingswet als participatie een grotere rol krijgt en als er een regime komt van 'nee, tenzij, ja, mits'. Hierdoor kunnen mogelijkheden worden vergroot of juist beperkt.
Actiepunt 6 'circulair' is nog niet voldoende uitgewerkt. Hoe kunnen hierin stappen worden genomen zonder zaken vast te zetten? Is het mogelijk om een 'circulair'-tafel op te richten, en via een BOT-sessie te worden geïnformeerd?

Mevrouw **Zaal** (D66) noemt het een mooie agenda waaruit duidelijk de urgentie van het woningprobleem blijkt en waarin ook de provinciale ambities zijn terug te vinden. Meer woningbouw, maar ook zorgvuldig omgaan met het landschap en circulair, duurzaam en klimaatneutraal bouwen. D66 vindt de Woonakkoorden een goed idee. Het biedt meer ruimte

voor maatwerk dan de RAP's deden, geeft invulling aan de regierol van de Provincie en biedt kansen om de doelstellingen en ambities van de Provincie naar voren te brengen.
Binnenstedelijk bouwen is het uitgangspunt, al is het, indien aantoonbaar dat het niet binnenstedelijk kan, in Noord-Holland Noord mogelijk om ook buiten de kernen kleinschalig te bouwen. Dat betekent niet dat gemeenten geen moeite hoeven te doen om eerst te kijken of er binnenstedelijk kan worden gebouwd of dat zachte plancapaciteit hard kan worden gemaakt. Uiteindelijk moet ook het landschap worden bewaakt.
Mevrouw Zaal is nog op zoek naar het evenwicht tussen vormvrije akkoorden en randvoorwaarden. Hoe wordt voorkomen dat alles onderhandelbaar wordt of dat verwachtingen van gemeenten groter zijn? Hoe zorgt men ervoor dat de uitgangspunten duidelijk zijn? Hoe verhoudt de regio zich tot de gemeente? Er kunnen regionale akkoorden worden gesloten, maar ook bilaterale akkoorden. Stel dat alle gemeenten in Noord-Holland een bilateraal akkoord willen met de Provincie, hoe vindt dan regionale afstemming plaats? Het is goed om het overzicht te houden. Wordt daarbovenop een regioakkoord gesloten? Dat ziet D66 in een volgende versie graag uitgewerkt.
Mevrouw Zaal mist de rol van de ARO en de PARK in de woonagenda.
Mevrouw Zaal dacht dat de bouwambassadeur iemand anders zou zijn dan Gedeputeerde Wonen. Wat voegt de functie van bouwambassadeur daaraan toe?

De heer **Voskuil** (PvdA) sluit zich aan bij de vragen van mevrouw Zaal en is enthousiast over de 80 procent-versie.
Uit de regio's hoort hij een punt van zorg terug. Het kan op een positieve manier worden gelezen of op een ambtelijke manier. Dan wordt het een bureaucratisch vehicle en wordt het ene voor het andere ingeruild. Dat is niet de bedoeling, want versnellen is hard nodig. Deze woonagenda bevat een aantal goede initiatieven die samenwerking stimuleren.
De invulling van de bouwambassadeur had PvdA anders voor ogen. Iemand die actief het veld ingaat en gemeenten helpt waar ze bij vastlopen.
Er is zorg dat het meer bureaucratie zal opleveren. Als de snelheid er goed in zit, moet men de gemeenten niet in de weg lopen. De bouwtafels worden als voorbeeld genoemd. Wat is de meerwaarde? Er moet worden voorkomen dat goede initiatieven worden ervaren als obstakels. Er moet energie worden gestoken in het aanjagen.
Verduurzaming wordt gemist in het stuk. Bij corporaties zit ook veel behoefte, misschien zou dat moeten worden verbreed.
Lokale behoefte is een belangrijk criterium. Het moet vooral gaan over een betaalbare behoefte. Er worden alleen dure woningen gebouwd. Over dit punt mag een deel van de regierol naar de Provincie komen. De heer Voskuil denkt aan een percentage, maar daarvan is het risico dat het niet voor elke regio hetzelfde is, dan wordt afbreuk gedaan aan maatwerk.
Het ov-knooppuntenbeleid mag prominenter in het stuk. Duurzame mobiliteit en wonen moeten hand in hand gaan. Eerst moet een plek bereikbaar zijn, dan mag men er gaan wonen.
In het land is gepolst hoe men denkt over de Woningbouwmonitor. Prognoses komen niet overeen met de werkelijkheid. Er wordt verschillend gekeken naar de input op de Woningbouwmonitor. Het verschil tussen harde, zachte en boterzachte plancapaciteit. De derde categorie levert capaciteit op, maar geen huizen. Er zou moeten worden gesproken van realiseerbare capaciteit.
Dit stuk komt niet ter besluitvorming terug in de Staten. De heer Voskuil gaat ervan uit dat de 100 procent-versie wel terug komt in deze commissie.

De heer **Hollebeek** (PvdD) vindt het positief dat kwalitatieve en kwantitatieve doelen steeds meer worden gekoppeld. Naast de terechte aandacht voor versnellen en aantal woningen, komt er ook steeds meer aandacht voor klimaatneutraal, klimaatadaptief en circulair, zowel in toekomstige als in bestaande woonbehoefte. Natuurinclusief bouwen is nog het minst concreet uitgewerkt. De heer Hollebeek stelt voor om een werkbezoek bij een dergelijk project te organiseren.
PvdD is blij dat er aandacht komt voor de doorstroming van ouderen. Mensen van middelbare leeftijd krijgen ook al te maken met kinderen die het huis uitgaan, waardoor ze kunnen doorstromen naar kleinere woningen en grotere woningen kunnen worden vrijgespeeld. Er zou meer aandacht moeten komen voor wonen op maat. Mensen willen wel uit hun grotere woning, maar of de woningen zijn er niet of mensen gaan veel meer betalen. Dat creëert een patstelling. Gemeenten willen wel uitbreiden buiten de dorpskern, maar de woningen die daar worden gebouwd, zijn voor starters onbetaalbaar. Er moet kleiner en meer betaalbaar worden gebouwd. Welke instrumenten staan de Provincie hiertoe ter beschikking? De heer Van Gilse noemde de doorstroomteams in Utrecht als voorbeeld. Hoe kan het College afdoende invloed op dit proces uitoefenen? PvdD wil ook meer aandacht voor het ov-knooppuntenbeleid.

De heer **Van Gilse** (VVD) is tevreden met het stuk dat voorligt. Het komt tegemoet aan de aanbevelingen van de Rekenkamer. Er komt maatwerk. De RAP's worden als een knellend keurslijf gezien. In deze Woonagenda komt men met een vormvrij geheel. Met het provinciaal initiatievenplatform kan men snel duidelijkheid krijgen wat er wel of niet kan. De bouwtafels nemen knelpunten weg. Het aansluiten bij de kwalitatieve behoefte. De bevolkingsprognoses brengen de zorgvraag in beeld. Hoe krijgt men regionaal de kwalitatieve voorkeur in beeld? Doorstroming is daarbij heel belangrijk. Er wordt gesproken over het flexwonen. Is er in de Omgevingsverordening ruimte voor tijdelijke vergunningen? De heer Van Gilse noemt de inspreker van laatst uit Oostzaan. De behoefte is er en de flexibiliteit moet er zijn. De VVD vindt het prima als Gedeputeerde de rol van de bouwambassadeur op zich neemt.

Beantwoording door Gedeputeerde **Loggen**:
Gedeputeerde zegt toe dat de 100 procent-versie met de commissie wordt gedeeld.
Een van de belangrijkste problemen bij zachte plancapaciteit is dat men er niet in slaagt om die om te zetten in harde plancapaciteit. Het is verleidelijk om te kijken naar nieuwe gebieden. Er zijn vier criteria nodig om dat in overweging te nemen. De eerste is dat er noodzaak moet zijn. Die kan wel worden aangetoond. Er is een locatie nodig. Met een beetje flexibiliteit en fantasie kan men ook aan locaties komen. Een goede set afspraken is zeker nodig. Het belangrijkste is het politieke en lokale draagvlak. Deze discussie wordt ook bij alle gemeenteraden gevoerd. Wil men naar het buitengebied gaan, dan moet er eerst goed zijn gekeken naar alternatieven. Er wordt ruimschoots voldaan aan de vraag naar zachte plancapaciteit binnen de MRA. Men moet zuinig zijn op het open landschap in de MRA omdat deze een toegevoegde waarde heeft voor de vestigingsvoorwaarde in dit gebied.
Men ziet een enorme druk en vraag op zich afkomen. Er moet voor worden gezorgd dat de productie wordt gehaald. Een bouwambassadeur is er al binnen de MRA. Deze mist een bestuurlijk mandaat. In eerste instantie leek het Gedeputeerde op dit moment voor gemeenten buiten de MRA een taak voor de verantwoordelijke Gedeputeerde. Er moeten direct afspraken worden gemaakt en er moet, gezien de urgentie, geen schakel tussen zitten. In deze fase komt een extra functionaris te vroeg. Dat geeft ook gelegenheid om in een latere fase, als de woonakkoorden er zijn, na te denken over het profiel.

De heer **Voskuil** (PvdA) geeft aan op dit punt met Gedeputeerde van mening te verschillen. De PvdA ziet in de bouwambassadeur een aparte functionaris. Er moet later worden gepraat over hoe om te gaan met het mandaat. Gebleken is dat, ondanks inspanningen van Gedeputeerde, bij veel gemeenten nog te weinig bekend is.

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat hier later over kan worden gepraat, maar men moet wel aan de slag.
De prognoses zijn het vertrekpunt voor het gesprek, maar niet de absolute waarheid. Als gemeenten met een ander, goed onderbouwd verhaal komen, kan daar altijd een gesprek over worden gevoerd. Gedeputeerde vraagt zich af of men meer toe moet naar een driehoeksmeting om te constateren wat de behoefte is van de Provincie. Prognoses zijn een factor, de gemiddelde woonduur binnen gemeenten en de duur waarin huizen te koop staan. Hierover wil Gedeputeerde graag het gesprek met de commissie aangaan. Er moet worden gekeken of dat werkbaar en hanteerbaar is.
Gedeputeerde is op werkbezoek geweest op Texel. Hier spelen grote problemen op het gebied van huisvesting van de politieagent, de onderwijzer en de zorgverlener. Er is een chronisch gebrek aan sociale woningbouw en een oververtegenwoordiging van dure woningen. Dat leidt tot maatschappij ontwrichtende effecten. Hier moet maatwerk kunnen worden geleverd. De voorkeur gaat uit naar een regionaal woonakkoord vanwege de afstemming. In het geval van Texel zou een apart hoofdstuk of een apart woonakkoord kunnen worden gemaakt. Niet het proces moet leidend zijn, maar de oplossing.

De heer **Kohler** (FvD) vraagt of Gedeputeerde concreter kan zijn over Texel. Texel heeft 16.000 inwoners en een infrastructuur voor 30.000 inwoners. Wat stelt hij zich voor bij de specifieke oplossing?

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat bij Texel goed het verschil te zien is tussen behoefte en vraag. De vraag voor Texel is vele malen hoger. Het gaat ook om mensen die een huis willen kopen op Texel voor hun pensioen. De behoefte is de politieagent die daar wil wonen. Wat is er nodig voor de behoefte? Het is niet zinvol om aan de vraag te voldoen. Het open landschap op Texel is zeer waardevol. Met kleine ingrepen kan men, in overleg met Texel, ver komen.
Bij het kennis maken met de marktpartijen, kwam Gedeputeerde problemen tegen waar de marktpartijen tegenaan liepen. Conflicterende regelgeving, geen bekendheid met wat mogelijk is. Hij heeft voorgesteld om, ook gelet op PFAS en stikstof, met de marktpartijen in overleg te gaan over mogelijk belemmerende regelgeving. Dat was de intentie van de bouwtafel. Aan de grote bouwtafel zou Gedeputeerde graag meer partijen zien dan alleen de bouwsector, bijvoorbeeld gemeenten en een wetenschappelijke component.
Wat zijn de provinciale bevoegdheden? De provincie bepaalt waar er kan worden gebouwd en gemeenten bepalen hoe er wordt gebouwd. Gedeputeerde heeft gekeken naar de afspraken in het coalitieakkoord en naar de kwalitatieve en kwantitatieve opgave. Er moet fors, betaalbaar worden bijgebouwd. Er zijn marktverstorende elementen. Bijvoorbeeld mensen die in Amsterdam voor veel geld hun woning kunnen verkopen en in de regio een groot huis terugkopen. Dat heeft een prijsopdrijvend effect. Gedeputeerde heeft hier nog geen oplossing voor, maar hoopt in de komende tijd, samen met de Staten, dit verder te kunnen invullen. Op de ov-knooppunten, in de stationsgebieden, kan meer ruimte worden gegeven om te bouwen. Er moet worden gekeken naar de draagkracht van het gebied. Als men in de stationsgebieden gaat verdichten, is het niet langer mogelijk om de auto overal mee naartoe

te nemen. Dan moeten er wel alternatieven komen zoals snel openbaar vervoer en betaalbaar wonen. De keuze ligt ook bij het individu. Dat moet open met elkaar worden besproken.
Er zijn veel initiatieven, bijvoorbeeld de Nero Zero woningen in Heerhugowaard. Dat is een werkbezoek waard. Dat zijn betaalbare, energieneutrale woningen voor 185.000 euro.
De doelstelling van corporaties is het bouwen van sociale woningbouw. In de afgelopen jaren is het volume van hun productie is omlaag gegaan, onder andere door de verhuurdersheffing. Vanuit provincies en gemeenten moet met het Rijk worden gesproken over het fiscale instrumentarium.

De heer **Kohler** (FvD) merkt op dat het idee van de verhuurdersheffing was dat corporaties extra geld beschikbaar kregen om nieuwbouw te plegen. Daarnaast worden zulke hoge eisen gesteld aan sociale huurwoningen, dat het voor corporaties niet meer interessant is om sociale huurwoningen te bouwen.

Gedeputeerde **Loggen** deelt deze mening niet. Corporaties zijn nog steeds overtuigd van hun bestaansrecht en er is ook toezicht en controle op. Gedeputeerde is geen fan van de verhuurdersheffing. Dit idee is in crisistijd geïntroduceerd. Het is niet meer nodig, het zou kunnen worden afgeschaft. Gedeputeerde heeft er geen moeite mee om de motie, die afgelopen maandag in de Staten is aangenomen, uit te voeren. Sinds 2014 is de bouwproductie in de sociale sector aantoonbaar omlaag gegaan. Het Rijk, provincies en woningcorporaties moeten zorgen dat die woningbouwproductie weer omhoog gaat en belemmerende factoren weghalen.

De heer **Kohler** (FvD) merkt op dat de enige belemmerende factor is dat de woningcorporaties geen geld hebben. Stelt de Provincie geld beschikbaar aan corporaties om sociale huurwoningen te bouwen?

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat deze opmerking nergens op slaat.

De heer **Kohler** (FvD) is dat met Gedeputeerde eens. Het zou zo moeten zijn dat corporaties geld op de markt kunnen aantrekken.

Gedeputeerde **Loggen** verwijst naar zijn antwoord in de eerste termijn.
Met expats worden mensen bedoeld op die hier op tijdelijke basis komen voor een tijdelijke functie en die daarna weer terugkeren naar het hoofdkantoor in het land van herkomst. Deze mensen hebben specifieke woonwensen en dat is een van de vestigingscriteria. Daar moet regie op worden gevoerd. Bijvoorbeeld aanbod genereren in de buurt van een internationale school. Amsterdam heeft hiervoor een succesvol beleid. Er moet gekeken worden of dit beleid ook bruikbaar is voor elders in de Provincie.
Dat is iets anders dan arbeidsmigranten. Zij verrichten op tijdelijke basis werk dat niemand anders wil doen. Dat moet wel worden gefaciliteerd. Dat kan leiden tot overlastsituaties. Er moet samen met gemeenten worden gekeken naar een acceptabele oplossing.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) merkt op dat dit kort wordt genoemd in de Woonagenda. Over de huisvesting van arbeidsmigranten wil zij graag uitgebreider spreken. Wat is het standpunt van de Provincie en hoe kan de Provincie bijdragen aan het oplossen van de knelpunten?

Gedeputeerde **Loggen** zegt toe dat hij een verslag zal sturen aan de Staten van zijn werkbezoek deze week. Een taak van de Provincie is om gemeenten hiermee te helpen.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) vraagt op welke termijn deze discussie kan worden gevoerd.

Gedeputeerde **Loggen** zal zorgen dat er voldoende materiaal is om het gesprek te kunnen aangaan. Het streven is binnen twee maanden.
Gedeputeerde begrijpt de vraag van de heer Klein over het interveniëren op het domein van gemeenten over de doelgroepen. Formeel gaat de gemeente daarover, maar de Provincie kan wel de gemeente daartoe verleiden. Gedeputeerde gelooft niet in dwang. Een motie over ouderenhuisvesting heeft ertoe geleid dat in Purmerend een pilot kan worden gedaan.
De grondhouding van het kwantitatieve aanbod is er. Vanuit een dienstbare overheid wil Gedeputeerde kijken hoe hier maximaal invulling aan te geven.

De heer **Klein** (CU) vraagt of Gedeputeerde die ambitie scherper kan formuleren in de Woonagenda? Niet de dwang, maar wel duidelijk maken aan gemeenten wat de Provincie belangrijk vindt.

Gedeputeerde **Loggen** wil de wijze waarop laten indalen in het Woonakkoord.
De leefbaarheidspsycholoog is het domein van de gemeente. Als de gemeente een vraag heeft, moet de Provincie kijken of die vraag kan worden geaccommodeerd, bijvoorbeeld in middelen of participatie.
Natuur en leefbaarheid wordt verder uitgewerkt in de 100 procent-versie.
De Provincie gaat de gemeenten helpen, maar de Provincie moet niet de gemeenteambtenaren vervangen.
De Omgevingsverordening is van onderaf, in co-creatie, opgebouwd. Over de 80 procent-versie van de Woonagenda is gecorrespondeerd met gemeenten, maar niet zoals bij de Omgevingsverordening. Dit is een logisch vervolg van wat is opgehaald bij de Omgevingsverordening.
Gedeputeerde zal met collega Pels kijken hoe de circulaire tafel kan worden vormgegeven.
Men wil circulair bouwen graag in de woonakkoorden opnemen, maar wetenschappers zijn het nog niet eens over de definitie. Hiervoor is een commissie in het leven geroepen, die verwacht er in 2023 uit te zijn. Gedeputeerde wil niet tot 2023 wachten met bouwen. De Provincie maakt een aanvang met een werkbare definitie. Dat komt nog langs bij Provinciale Staten.
De rol van de ARO en de PARK zitten opgesloten in de Omgevingsverordening. De discussie moet nog worden gevoerd of dat de juiste plek is.
Over de bouwambassadeur wordt nog gesproken.
De ov-knooppunten komen in de 100 procent-versie prominenter naar voren.
Er moet worden gekeken hoe harde, zachte en boterzachte plancapaciteit zo effectief mogelijk kan worden ingevuld. Realiseerbare capaciteit is geen gebruikte term. Men moet tot iets komen waardoor men accuraat kan voorspellen en interveniëren. Dit komt zo spoedig mogelijk naar de Staten.
Flexwonen komt terug in de Omgevingsverordening.

Tweede termijn:

Mevrouw **Van Andel** (CDA) komt terug op het begin van het betoog van Gedeputeerde. Dat past ook bij de discussie over de Omgevingsverordening. Er is sprake van veel zachte capaciteit. Voor locaties buiten het stedelijk gebied zijn noodzaak, locatie, goede set afspraken en draagvlak nodig. Gemeenten zullen met een lijst met locaties komen op basis van deze criteria, maar het mag niet van de Provincie. Wat bedoelde Gedeputeerde precies?
Gemeenten herkennen zich vaak niet in prognoses. Gedeputeerde wil toe naar een driehoeksmeting. Worden gemeenten hierin gekend en worden zij hierbij betrokken? Komen hier reële cijfers uit voort waaruit blijkt dat de woningnood is geledigd?
Komt Gedeputeerde regelmatig met cijfers over woningen die zijn of worden gebouwd en de behoefte die er aan de hand van de prognoses is?

De heer **Kohler** (FvD) is blij met de hartenwens van Gedeputeerde om realiseerbare prognose te definiëren. Hoorde hij Gedeputeerde een voorrangsregeling suggereren voor sociaal of arbeidsgerelateerd binnen gemeenten?

Mevrouw **Van Wijnen** (GL) is blij met de toezegging op het gebied van circulair.
In de leeftijd van 18-25 jaar heeft slechts 20 procent een auto en in de leeftijd van 25-35 jaar is dat niet boven de 60 procent. Er is een grote markt voor niet-autobezitters. Ze ziet het verdichten van ov-knooppunten met genoegen tegemoet.

De heer **Klein** (CU) maakt een aantekening over de opmerking dat kwalitatieve verdeling en sociaal duurzaam bouwen taken van de gemeente zijn. Kan dit worden opgenomen in de 100 procent-versie?

De heer **Hollebeek** (PvdD) heeft nog niet duidelijk gehoord wat de rol van de Provincie is bij doorstroming.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt zich af of de woningbouwprognose een zorgwekkend idee is of een leuk experiment. Als de Provincie de kaders stelt waarbinnen mag worden gebouwd, waarom laat men dan de aantallen niet helemaal aan de gemeente? De heer Voskuil komt graag nog terug op de bouwambassadeur.

De heer **Beving** (50PLUS/PVDO) is voor een woningbouwregisseur, los van Gedeputeerde. De politieke kracht en macht moet men gebruiken als er druk moet worden uitgeoefend. De heer Beving ziet niet gebeuren dat mensen vertrekken naar een kleinere woning voor meer geld. In Amsterdam zijn hier veel voorbeelden van.
Hij verwijst naar een bijeenkomst met grote bouwers. Zij wilden niet bouwen omdat de gemeente er niet mee instemde dat boven de inflatie een procent extra per jaar bovenop de huur zou komen. Nu mag dat wel en worden er 10.000 woningen in Amsterdam gebouwd. Dat is een ander mechanisme dan vanavond besproken.

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat er nog zal worden gepraat over de bouwambassadeur. Hij hoopt wel dat er een functionaris wordt benoemd die meerwaarde heeft. Niet een extra laag creëren waardoor het moeilijk wordt.
De noodknop in Amsterdam om marktinterventie te doen heeft niet gunstig uitgewerkt. Men moet terughoudend zijn om met marktmechanismen te werken, zeker bij een overspannen woningmarkt. De Provincie moet zich niet bezighouden met stapelen van regelgeving, maar met het stroomlijnen van regelgeving.

De doorstroming zit in het kwalitatieve verhaal. Bij werkbezoeken ziet Gedeputeerde schrijnende dingen. Mensen die hun hele leven hebben gewerkt en een koopwoning hebben, maar het inkomen is nooit aangepast. Als zij de woning verkopen, komen ze nooit in aanmerking voor een sociale huurwoning. Dat hoort in de fiscale discussie thuis. Dit soort gevallen moeten aan de hogere overheid kenbaar worden gemaakt.
Het gevaar van teveel verordenneren is dat men niets voor elkaar krijgt. Het bouwen van woningen geeft bij gemeenten druk op voorzieningen en omgeving. Het denkproces moet bij de gemeenten op gang worden gebracht. Gedeputeerde is bereid om daaraan mee te werken. Gedeputeerde wil proberen aan te sluiten op de P&C cyclus. Het debat voeren over aantallen en monitoring. Dan zijn er geijkte momenten om het debat te voeren.

De **voorzitter** concludeert dat de commissie gematigd positief is. Er zijn zorgen over betaalbaarheid, bevolkingsprognoses en woningen voor arbeidsmigranten of teveel voor expats. Aandacht voor modieuze woorden, zoals circulair. Meer behoefte aan regionale afstemming en zorgen over bureaucratie. Gedeputeerde heeft toegezegd dit voortvarend aan te pakken, maar wel behoedzaam. Het is niet allemaal mogelijk in dit tempo.

8 B-Agenda Omgevingsverordening

8.a Concept-Omgevingsverordening: agendering op verzoek van L. Voskuil (PvdA) en I. Zaal (D66) i.v.m. vaststelling in GS op 11-2-2020

Dit agendapunt wordt op donderdagavond 13 februari behandeld.

9. Rondvraag gedeputeerde Loggen (portefeuilles Ruimte en Wonen)

Er zijn geen punten voor de rondvraag aangemeld.

10 Sluiting

De **voorzitter** sluit de commissievergadering RWK om 20.43 uur en dankt iedereen voor zijn of haar inbreng.

Spreektijdregeling commissies 2019-2023

Fractie	Vergadering van 4 uur	Verkiezingen 2019 in %
GroenLinks	16 minuten	15,3 %
VVD	15 minuten	14,5 %
FvD (8/9e deel)	14 minuten	15,3 %
D66	12 minuten	9,9 %
PvdA	12 minuten	9,8 %
CDA	10 minuten	6,8 %
PvdD	9 minuten	6,1 %
PVV	9 minuten	5,6 %
SP	9 minuten	5,0 %
ChristenUnie	7 minuten	3,1 %
50+ / PvdO	7 minuten	2,8 %
Denk	7 minuten	2,4 %
Fractie Baljeu (afsplitsing, 1/9e deel)	2 minuten	n.v.t.
GS (ca. 2/5e deel)	51 minuten	

Agenda Ruimte Wonen en Klimaat

Datum	10-02-2020
Tijd	18:15 - 22:00
Locatie	Wilhelmina van Pruisenzaal
Voorzitter	Eric Jensen
Omschrijving	Deze commissievergadering is openbaar en dus toegankelijk voor publiek. Ook is het mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dit kan op punten die ter bespreking staan geagendeerd (A-agenda of B-agenda), of tijdens het inloophalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Ruimte, Wonen en Klimaat. Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (vrijdag 7 februari) bij de commissieadviseur Eric Krijgsman: krijgsmane@noord-holland.nl Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inloophalfuur zullen de agendapunten vanaf punt 4 ca. 30 minuten eerder beginnen. De vergadering is live te volgen via: https://noord-holland.stateninformatie.nl/

0	**Technische briefing Omgevingsverordening op do. 6 februari van 18.00 tot 19.00 uur**
1 18:15	**Opening en mededelingen**
2 18:20	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, Lijsten moties en toezeggingen en C-agenda** Bij lijst moties komt aan de orde of moties 35-2018 en 123-2019 met afdoeningsvoorstel naar het presidium kunnen.
3 18:30	**Inspreekhalfuur**
4 19:00	**Rondvraag commissaris van de Koning Van Dijk (portefeuille MRA)** Aangemelde rondvraagpunten:

Provincie Noord-Holland

-

5 **Rondvraag gedeputeerde Stigter (portefeuilles Klimaat en Energie)**

19:05 Aangemelde rondvraagpunten:

Rondvraag ChristenUnie over sturingsmogelijkheden neveneffecten duurzame energie

6 **A-agenda Ruimte en Wonen**

6.a **Wonen: Voordracht Onderzoek Randstedelijke Rekenkamer 'Bouwen aan regie' (A-agenda RWK 10-2-2020)**

19:10 De Randstedelijke Rekenkamer heeft een provincie-vergelijkend onderzoek gedaan over het beleidsonderwerp Wonen. Voor de provincie Noord-Holland heeft dit geresulteerd in het Eindrapport 'Bouwen aan regie' waarin de Randstedelijke Rekenkamer diverse aanbevelingen doet. De aanbevelingen van de Rekenkamer zijn in de Statenvoordracht en het ontwerp-besluit opgenomen.

De commissie kan het eindrapport met de aanbevelingen met elkaar en de gedeputeerde bespreken en vervolgens PS adviseren over de voordracht en het ontwerp-besluit.

Op maandag 13 januari is door de onderzoekers van de Randstedelijke Rekenkamer het onderzoek en de uitkomsten in de vorm van aanbevelingen nader toegelicht in een technische briefing voor de leden van de commissie RWK.

Als bijlagen zijn ook de door de Randstedelijke Rekenkamer opgeleverde onderzoeksrapporten aan de drie andere Randstad-provincies toegevoegd, alsmede een overzicht van de in de verschillende provincies beschikbare instrumenten om te sturen op het beleidsterrein Wonen.

7 **B-Agenda Ruimte en Wonen**

7.a **Wonen: Woonagenda (80%-versie), incl. Woonmonitor**

19:55 De provincie Noord-Holland stelt een Woonagenda 2020-2025 op als uitwerking van de Omgevingsvisie. Deze vormt onze uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar. De bespreekversie van de Woonagenda wordt in februari besproken met de PS-commissie, gemeenten en marktpartijen in Noord-Holland.

De commissie RWK wordt gevraagd om deze versie van de Woonagenda met elkaar en GS te bespreken en GS (eventuele) suggesties te doen met betrekking tot de inhoud ervan. Het college van Gedeputeerde Staten is bevoegd de Woonagenda vast te stellen. Deze zal dus na behandeling in de commissie RWK van februari
2020 niet ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd, maar wordt ter kennisname aan PS toegezonden.

Op dit moment is de Woonagenda voor circa 80% gereed. Dat betekent dat er nog ruimte is voor aanpassingen.
GS is specifiek geïnteresseerd in uw mening over de geformuleerde speerpunten en de voorgestelde kaders voor uitwerking van de Woonakkoorden.

Als bijlagen zijn de eerder aan PS toegezonden Bevolkingsprognose 2019-2040 en Monitor Woningbouw 2019 toegevoegd, alsmede de op 19 november 2018 vastgestelde Omgevingsvisie NH2050.

8 B-Agenda Omgevingsverordening

8.a Concept-Omgevingsverordening: agendering op verzoek van L. Voskuil (PvdA) en I. Zaal (D66) i.v.m. vaststelling in GS op 11-2-2020

20:55

In de discussienota is verzocht om een extra vergadering. Gelet op de concept-agenda van RWK heeft de Agendacommissie van PS een extra vergadering niet nodig geacht maar past het onderwerp op de reguliere agenda van de commissievergadering van 10 februari.
Daarmee is ruimte ontstaan voor de op verzoek van GS te organiseren technische briefing over de concept-omgevingsverordening op donderdagavond 6 februari.

Op basis van de informatie uit het benen-op-tafel overleg van maandag 13 januari jl. en de technische briefing van 6 februari kan in de Statencommissie de politieke discussie gevoerd worden en kan de commissie aan GS meegeven welke punten de commissie belangrijk vind om op te nemen in de concept-omgevingsverordening waarover GS op (onder voorbehoud) dinsdag 11 februari een besluit gaat nemen om deze ter inzage te leggen.

De definitieve versie van de omgevingsverordening zal (waarschijnlijk) op 8 juni 2020 ter besluitvorming terugkomen op de A-agenda van de commissie RWK en in de daaropvolgende Statenvergadering van 29 juni 2020.

Achtergrond

Op de website van de provincie Noord-Holland is een pagina over de omgevingsverordening beschikbaar via:

https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Omgevingsverordening

9 **Rondvraag gedeputeerde Loggen (portefeuilles Ruimte en Wonen)**

21:55 Aangemelde rondvraagpunten:

-

10 **Sluiting**

11 **C-Agenda Klimaat en Energie (ter kennisname)**

11.a **Beleidsontwikkeling biomassa**

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de provincie haar invloed wil aanwenden om grootschalige biomassacentrales zoveel mogelijk tegen te gaan. GS hebben op 21 januari besloten te starten met de beleidsontwikkeling voor houtige biomassa na het verschijnen van het duurzaamheidskader voor biomassa van het Rijk. Dit om geen dubbel werk te doen en gebruik te kunnen maken van de inzichten van het nu lopende landelijke traject. Het duurzaamheidskader van het Rijk verschijnt in de loop van dit jaar.

12 **C-Agenda MRA (ter kennisname)**

12.a **MRA: Besluit samenwerkingthema's Duurzaamheid Top MRA d.d. 18 oktober jl. (C-agenda RKW (trekker) 10-2-2020 en C-agenda cies. EFB en M&B 24-2-2020)**

Op 18 oktober heeft de Duurzaamheid Top MRA plaats gehad. Hierbij is besloten om aan de besturen van gemeenten en provincies voor te stellen op een vijftal thema's gezamenlijk actie te ondernemen. Het betreft de volgende actiethema's :

1. Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten

2. Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel

3. Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad

4. Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave

5. Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie

Hierbij heeft Noord-Holland aangeboden om als trekker op te treden voor monitoring duurzaamheid (5). Voorgesteld wordt dat wij vanwege de bestaande deelname van de provincie in het programma Cirkelstad (via c-creators), geen aanvullende afspraken in MRA verband maken op het actiethema (3) 'Duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad'.

13 C-Agenda Ruimte en Wonen (ter kennisname)

13.a Wonen: Brief cvdK aan colleges B&W en in afschrift aan PS over provinciale regietafel opvang asielzoekers (C-Agenda RWK 10-2-2020)

14 C-Agenda Algemeen (ter kennisname)

14.a Financien: Statenvoordracht Eerste begrotingswijziging 2020

Voorstel voor behandeling:

adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 9 maart 2020

De voordracht eerste begrotingswijziging 2020 wordt -gelet op de inhoud van de besluiten- geagendeerd op de A-agenda van de commissies NLG en EFB. De commissie EFB adviseert vanuit algemeen financieel oogpunt en over de onderwerpen die tot de portefeuille van EFB behoren.

Bij de commissies RWK en M&B vindt agendering op de c-agenda plaats. Daar kunnen dan -indien wenselijk - politieke vragen over de begrotingswijziging die op het werkgebied van die commissies liggen, bij de rondvraag gesteld worden of technische vragen voorafgaand aan die vergaderingen volgens de geldende procedure

Provincie Noord-Holland

Toelichting

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze eerste begrotingswijziging 2020 omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2020 op basis van de huidige verwachtingen.

15 C-Agenda Omgevingsverordening (ter kennisname)

15.a Omgevingsverordening: De Landingsplaats voor de omgevingswet - LSA bewoners (C-agenda RWK 10-02-2020)

Met plezier stuur ik u de publicatie ' Landingsplaats voor de Omgevingswet'. Deze publicatie - een samenwerking tussen de Ruimtemaker, LVKK, Federatie Ruimtelijke Kwaliteit en het LSA - omvat 19 voorstellen en veel voorbeelden uit het hele land en die helpen om lokaal een goede regeling te maken. Regelingen die zorgen voor kwaliteit van de omgeving, ruimte voor initiatief en een sterke positie van bewoners en raad. De Omgevingswet laat veel ruimte om lokaal en provinciaal ambities en spelregels te formuleren. Dat is geen gemakkelijke opgave. Daarom bieden we wegwijs en inspiratie, op basis van de lessen van de afgelopen twee jaar verzamelden.

We hopen dat u kennis wilt nemen van deze aanbevelingen uit de praktijk en deze ook agendeert in de behandeling en bespreking van een provinciale invoering van de Omgevingswet. Meer informatie vindt u ook op https://www.lsabewoners.nl/omgevingswet-regelingen-lokaal-niveau/.

	Technische vragen Commissie RWK 10-02-2020					
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	CDA, Van Andel	7.a.	Loggen	Woonagenda	Op grond waarvan is GS bevoegd om de woonagenda vast te stellen? Sluit deze bepaling of een andere bepaling het alsnog ter vaststelling voorleggen van PS van deze woonagenda uit?	De Woonagenda is een uitwerking van de Omgevingsvisie 2050. GS zijn bevoegd deze verder uit te werken. De Woonagenda is geen visie, maar gericht op uitvoering.
2	CDA, Van Andel	7.a.	Loggen	Woonagenda	Wat is de definitie van groeiregio in richtinggevend principe 5?	Een regio waar ook na 2030 groei van de woningbehoefte is voorzien.
3	CDA, Van Andel	7.a.	Loggen	Woonagenda	Waarom stellen de gemeenten het woonakkoord, in tegenstelling tot de provincie, niet vast?	De woonagenda is een zelfbindend document van de provincie. Gemeenten kunnen – in regionaal verband – Woonakkoorden afsluiten met de provincie. Deze worden door alle regiogemeenten en GS vastgesteld.
4	CDA, Van Andel	7.a.	Loggen	Woonagenda	Klopt het dat actiepunt 7B op pagina 6 een uitbreiding is van wat er tot nu toe met de monitor plancapaciteit en de online planviewer woningbouw wordt gedaan? Namelijk dat er per door de gemeente ingevoerde locatie wordt bekeken wat de haalbaarheid van	De planviewer bestaat al. Wat bij 7B staat is niet nieuw, maar staat vermeld omdat dit jaarlijks wordt geüpdatet. Bij 7C staat wel een uitbreiding van de planviewer beschreven: we willen ook een kaartlaag met informatie over “klimaatstress” aan de planviewer toevoegen. In de planviewer wordt de haalbaarheid uitsluitend op basis van de planologische situatie (bestemmingsplan en ontwikkelfase) weergegeven.

	Technische vragen Commissie RWK 10-02-2020					
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					woningbouw op deze plek is door mogelijkheden en belemmeringen in kaart te brengen? Worden er categorieën in haalbaarheid gemaakt en wordt hier vervolgens rekening mee gehouden met het berekenen van de plancapaciteit?	
5	CDA, Van Andel	7.a.	Loggen	Woonagenda	Zijn de op pagina 8 genoemde concrete opgaven, waarover in de woonakkoorden afspraken gemaakt worden, minimale opgaven of maximale opgaven?	De concrete opgaven waarover gesproken wordt betreffen niet alleen kwantiteit of woningbouwaantallen, maar kan op elk type afspraak (ook procesafspraken of afspraken over kwaliteit) betrekking hebben. Dit is maatwerk per regio.
6	CDA, Van Andel	7.a.	Loggen	Woonagenda	Op pagina 10 wordt gesproken over de ladder van duurzame verstedelijking. Is het aan de provincie om te bepalen of deze, door het Rijk gemaakte, ladder van duurzame verstedelijking voldoende doorlopen is? Hoe wordt van gemeenten gevraagd	Nee, dat is niet aan de provincie, de gemeente heeft hierin een eigen verantwoordelijkheid die eventueel kan worden getoetst door de Raad van State. We vragen gemeenten een onderbouwing te geven van de behoefte per kern en voor de gehele gemeente (of regio). Hoe deze onderbouwing er precies uit komt te zien is afhankelijk van de specifieke context, het door de gemeente/regio gevoerde kernenbeleid en de afspraken die hierover in het woonakkoord worden gemaakt.

	Technische vragen Commissie RWK 10-02-2020					
nr	Partij en indiener	Punt	**Gedeputeerde**	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					te kwantificeren of er binnen de kernen niet voldaan kan worden aan de vraag voor lokale of economisch gebonden werkzoekenden? Met welke cijfers moeten zij daarvoor komen? Moeten in dit aantonen van behoefte alle kernen in een gemeente bij elkaar opgeteld worden, of kan er ook per kern naar de behoefte worden gekeken?	
7	CDA, Van Andel	7.a.	Loggen	Woonagenda	Geldt er, wanneer uit de Ladder komt dat er binnenstedelijk niet genoeg ruimte is, een maximum aantal woningen voor woningbouw in het landelijk gebied, aan de randen van de kern?	Nee, dit is afhankelijk van de behoefte (kwantitatief en kwalitatief).

Verzoek MRA-bureau voor bijeenkomst met commissie RWK over de ontwikkeling van de Verstedelijkingsstrategie en ophalen van wensen en opvattingen over de verdere ontwikkelingen

In het Strategisch Bestuurlijk Overleg MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) in juni 2019 is tussen de rijksoverheid en de MRA (Metropoolregio Amsterdam) afgesproken om gezamenlijk een Verstedelijkingsstrategie te ontwikkelen voor de MRA voor de langere termijn.
Daarbij gaat het om drie onderdelen:

- het verstedelijkingsconcept
- prioritering/fasering van de integraal te ontwikkelen gebieden
- investeringsstrategie.

Het is de bedoeling om de Verstedelijkingstrategie eind 2020 vast te stellen in het Bestuurlijk Overleg MIRT met de minister en staatssecretaris van I&W, de minister van Binnenlandse Zaken en het bestuurlijk team van de MRA.

De wens is uitgesproken om de raden en Staten van de MRA-deelnemers te informeren over de wijze waarop de Verstedelijkingsstrategie wordt ontwikkeld en om de wensen en opvattingen voor de verdere ontwikkelingen te vernemen. Deze worden dan meegenomen in het vervolgproces. Het streven is om in alle deelregio's met raads- en Statenleden bijeenkomsten aan te bieden. Bij voorkeur gebruik maken van bestaande momenten. Bedoeling is dat dit alles plaats vindt in de periode in april en mei en duren per keer ongeveer anderhalf uur.

Voor de commissie RWK zijn een aantal mogelijkheden om zo'n bijeenkomst te organiseren:

- donderdagavond 23 april
- maandagavond 11 mei
- maandagavond 25 mei
- donderdagavond 28 mei

Agenda Ruimte Wonen en Klimaat

Datum	10-02-2020
Tijd	18:15 - 22:00
Locatie	Wilhelmina van Pruisenzaal
Voorzitter	Eric Jensen
Omschrijving	Deze commissievergadering is openbaar en dus toegankelijk voor publiek. Ook is het mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dit kan op punten die ter bespreking staan geagendeerd (A-agenda of B-agenda), of tijdens het inloophalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Ruimte, Wonen en Klimaat. Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (vrijdag 7 februari) bij de commissieadviseur Eric Krijgsman: krijgsmane@noord-holland.nl Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inloophalfuur zullen de agendapunten vanaf punt 4 ca. 30 minuten eerder beginnen. De vergadering is live te volgen via: https://noord-holland.stateninformatie.nl/

0	**Technische briefing Omgevingsverordening op do. 6 februari van 18.00 tot 19.00 uur**
1 18:15	**Opening en mededelingen**
2 18:20	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, Lijsten moties en toezeggingen en C-agenda** Bij lijst moties komt aan de orde of moties 35-2018 en 123-2019 met afdoeningsvoorstel naar het presidium kunnen.
3 18:30	**Inspreekhalfuur**
4 19:00	**Rondvraag commissaris van de Koning Van Dijk (portefeuille MRA)** Aangemelde rondvraagpunten:

Provincie Noord-Holland

-

5 **Rondvraag gedeputeerde Stigter (portefeuilles Klimaat en Energie)**

19:05 Aangemelde rondvraagpunten:

Rondvraag ChristenUnie over sturingsmogelijkheden neveneffecten duurzame energie

6 **A-agenda Ruimte en Wonen**

6.a **Wonen: Voordracht Onderzoek Randstedelijke Rekenkamer 'Bouwen aan regie' (A-agenda RWK 10-2-2020)**

19:10 De Randstedelijke Rekenkamer heeft een provincie-vergelijkend onderzoek gedaan over het beleidsonderwerp Wonen. Voor de provincie Noord-Holland heeft dit geresulteerd in het Eindrapport 'Bouwen aan regie' waarin de Randstedelijke Rekenkamer diverse aanbevelingen doet. De aanbevelingen van de Rekenkamer zijn in de Statenvoordracht en het ontwerp-besluit opgenomen.

De commissie kan het eindrapport met de aanbevelingen met elkaar en de gedeputeerde bespreken en vervolgens PS adviseren over de voordracht en het ontwerp-besluit.

Op maandag 13 januari is door de onderzoekers van de Randstedelijke Rekenkamer het onderzoek en de uitkomsten in de vorm van aanbevelingen nader toegelicht in een technische briefing voor de leden van de commissie RWK.

Als bijlagen zijn ook de door de Randstedelijke Rekenkamer opgeleverde onderzoeksrapporten aan de drie andere Randstad-provincies toegevoegd, alsmede een overzicht van de in de verschillende provincies beschikbare instrumenten om te sturen op het beleidsterrein Wonen.

7 **B-Agenda Ruimte en Wonen**

7.a **Wonen: Woonagenda (80%-versie), incl. Woonmonitor**

19:55 De provincie Noord-Holland stelt een Woonagenda 2020-2025 op als uitwerking van de Omgevingsvisie. Deze vormt onze uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar. De bespreekversie van de Woonagenda wordt in februari besproken met de PS-commissie, gemeenten en marktpartijen in Noord-Holland.

De commissie RWK wordt gevraagd om deze versie van de Woonagenda met elkaar en GS te bespreken en GS (eventuele) suggesties te doen met betrekking tot de inhoud ervan. Het college van Gedeputeerde Staten is bevoegd de Woonagenda vast te stellen. Deze zal dus na behandeling in de commissie RWK van februari
2020 niet ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd, maar wordt ter kennisname aan PS toegezonden.

Op dit moment is de Woonagenda voor circa 80% gereed. Dat betekent dat er nog ruimte is voor aanpassingen.
GS is specifiek geïnteresseerd in uw mening over de geformuleerde speerpunten en de voorgestelde kaders voor uitwerking van de Woonakkoorden.

Als bijlagen zijn de eerder aan PS toegezonden Bevolkingsprognose 2019-2040 en Monitor Woningbouw 2019 toegevoegd, alsmede de op 19 november 2018 vastgestelde Omgevingsvisie NH2050.

8 B-Agenda Omgevingsverordening

8.a Concept-Omgevingsverordening: agendering op verzoek van L. Voskuil (PvdA) en I. Zaal (D66) i.v.m. vaststelling in GS op 11-2-2020

20:55

In de discussienota is verzocht om een extra vergadering. Gelet op de concept-agenda van RWK heeft de Agendacommissie van PS een extra vergadering niet nodig geacht maar past het onderwerp op de reguliere agenda van de commissievergadering van 10 februari.
Daarmee is ruimte ontstaan voor de op verzoek van GS te organiseren technische briefing over de concept-omgevingsverordening op donderdagavond 6 februari.

Op basis van de informatie uit het benen-op-tafel overleg van maandag 13 januari jl. en de technische briefing van 6 februari kan in de Statencommissie de politieke discussie gevoerd worden en kan de commissie aan GS meegeven welke punten de commissie belangrijk vind om op te nemen in de concept-omgevingsverordening waarover GS op (onder voorbehoud) dinsdag 11 februari een besluit gaat nemen om deze ter inzage te leggen.

De definitieve versie van de omgevingsverordening zal (waarschijnlijk) op 8 juni 2020 ter besluitvorming terugkomen op de A-agenda van de commissie RWK en in de daaropvolgende Statenvergadering van 29 juni 2020.

Achtergrond

Op de website van de provincie Noord-Holland is een pagina over de omgevingsverordening beschikbaar via:

https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Omgevingsverordening

9 **Rondvraag gedeputeerde Loggen (portefeuilles Ruimte en Wonen)**

21:55 Aangemelde rondvraagpunten:

-

10 **Sluiting**

11 **C-Agenda Klimaat en Energie (ter kennisname)**

11.a **Beleidsontwikkeling biomassa**

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de provincie haar invloed wil aanwenden om grootschalige biomassacentrales zoveel mogelijk tegen te gaan. GS hebben op 21 januari besloten te starten met de beleidsontwikkeling voor houtige biomassa na het verschijnen van het duurzaamheidskader voor biomassa van het Rijk. Dit om geen dubbel werk te doen en gebruik te kunnen maken van de inzichten van het nu lopende landelijke traject. Het duurzaamheidskader van het Rijk verschijnt in de loop van dit jaar.

12 **C-Agenda MRA (ter kennisname)**

12.a **MRA: Besluit samenwerkingthema's Duurzaamheid Top MRA d.d. 18 oktober jl. (C-agenda RKW (trekker) 10-2-2020 en C-agenda cies. EFB en M&B 24-2-2020)**

Op 18 oktober heeft de Duurzaamheid Top MRA plaats gehad. Hierbij is besloten om aan de besturen van gemeenten en provincies voor te stellen op een vijftal thema's gezamenlijk actie te ondernemen. Het betreft de volgende actiethema's :

1. Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten

2. Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel

3. Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad

4. Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave

5. Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie

Hierbij heeft Noord-Holland aangeboden om als trekker op te treden voor monitoring duurzaamheid (5). Voorgesteld wordt dat wij vanwege de bestaande deelname van de provincie in het programma Cirkelstad (via c-creators), geen aanvullende afspraken in MRA verband maken op het actiethema (3) 'Duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad'.

13 C-Agenda Ruimte en Wonen (ter kennisname)

13.a Wonen: Brief cvdK aan colleges B&W en in afschrift aan PS over provinciale regietafel opvang asielzoekers (C-Agenda RWK 10-2-2020)

14 C-Agenda Algemeen (ter kennisname)

14.a Financien: Statenvoordracht Eerste begrotingswijziging 2020

Voorstel voor behandeling:

adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 9 maart 2020

De voordracht eerste begrotingswijziging 2020 wordt -gelet op de inhoud van de besluiten- geagendeerd op de A-agenda van de commissies NLG en EFB. De commissie EFB adviseert vanuit algemeen financieel oogpunt en over de onderwerpen die tot de portefeuille van EFB behoren.

Bij de commissies RWK en M&B vindt agendering op de c-agenda plaats. Daar kunnen dan -indien wenselijk - politieke vragen over de begrotingswijziging die op het werkgebied van die commissies liggen, bij de rondvraag gesteld worden of technische vragen voorafgaand aan die vergaderingen volgens de geldende procedure

Provincie Noord-Holland

Toelichting

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze eerste begrotingswijziging 2020 omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2020 op basis van de huidige verwachtingen.

15 C-Agenda Omgevingsverordening (ter kennisname)

15.a Omgevingsverordening: De Landingsplaats voor de omgevingswet - LSA bewoners (C-agenda RWK 10-02-2020)

Met plezier stuur ik u de publicatie ' Landingsplaats voor de Omgevingswet'. Deze publicatie - een samenwerking tussen de Ruimtemaker, LVKK, Federatie Ruimtelijke Kwaliteit en het LSA - omvat 19 voorstellen en veel voorbeelden uit het hele land en die helpen om lokaal een goede regeling te maken. Regelingen die zorgen voor kwaliteit van de omgeving, ruimte voor initiatief en een sterke positie van bewoners en raad. De Omgevingswet laat veel ruimte om lokaal en provinciaal ambities en spelregels te formuleren. Dat is geen gemakkelijke opgave. Daarom bieden we wegwijs en inspiratie, op basis van de lessen van de afgelopen twee jaar verzamelden.

We hopen dat u kennis wilt nemen van deze aanbevelingen uit de praktijk en deze ook agendeert in de behandeling en bespreking van een provinciale invoering van de Omgevingswet. Meer informatie vindt u ook op https://www.lsabewoners.nl/omgevingswet-regelingen-lokaal-niveau/.

Verslag concept

Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)

Datum commissievergadering	:	13 januari 2020
Commissievoorzitter	:	Dhr. M. Steeman
Commissieadviseur	:	Mw. M. van Boheemen
Telefoonnummer/e-mail	:	023-5144628/boheemenm@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter		dhr. M. Steeman
Commissieadviseur		mw. M. van Boheemen
Leden van de commissie	GroenLinks	mw. A. Gielen, mw. T.K. van Wijnen
	VVD	dhr. J. van Gilse, mw. H. Kaamer van Hoegee
	FvD	dhr. E. Jensen
	D66	mw. I. Zaal
	PvdA	dhr. L. Voskuil
	CDA	mw. W. van Andel, mw. M. Sanderse
	PvdD	dhr. J. Hollebeek, dhr. F. Zoon
	PVV	dhr. N. Kaptheijns
	SP	mw. M.F. van Oorsouw, dhr. E. Smaling
	ChristenUnie	dhr. M. Klein
	50+ / PvdO	mw. W. van Soest
	Denk	dhr. M.I. Ghazi
	Fractie Baljeu	-
Gedeputeerde(n)		dhr. E. Stigter, dhr. C. Loggen
Ambtelijke deelnemers		-
Notulist		mw. D. de Rooij (Moneypenny B.V.)
Afwezig met bericht		dhr. A. van Dijk, mw. R. Kocken, mw. N. Seggelink, mw. S. Klaassen

Agenda:

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, Lijsten moties en toezeggingen en C-agenda
3. Inspreekhalfuur
4. A-Agenda Klimaat en Energie

4a. Voordracht Noord-Hollands Perspectief op de Regionale Energie Strategieën

4.a.1 Inspreker 1: mail en notitie over NH Perspectief op de RES

4.a.2 Inspreker 2: Natuurmonumenten over NH Perspectief op de RES

5. B-Agenda Ruimte
5.a Voorstel afdoen motie 11-2019 Maatwerk in ruimtelijk beleid voor zonne-energie in landelijk gebied
6. Rondvraag commissaris van de Koning Van Dijk (portefeuille MRA)
7. Rondvraag gedeputeerde Stigter (portefeuilles Klimaat en Energie)
8. Rondvraag gedeputeerde Loggen (portefeuilles Ruimte en Wonen, Omgevingsverordening)
9. Sluiting
10. C-Agenda MRA
11. C-Agenda Klimaat en Energie
12. C-Agenda Omgevingsverordening
13. C-Agenda Ruimte en Wonen
14. C-Agenda Algemeen

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent om 20.30 uur de commissievergadering Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK) en heet alle leden van het college, commissieleden, insprekers en toehoorders welkom.

Er is een afmelding ontvangen van commissaris van de Koning Van Dijk. Er zijn geen agendapunten met betrekking tot de MRA en geen rondvragen aangemeld. Mochten er rondvragen zijn voor de commissaris van de Koning, dan worden deze schriftelijk beantwoord. Verder zijn er afmeldingen ontvangen van mevrouw Kocken (GL), mevrouw Seggelink (PvdD) en mevrouw Klaassen (D66). Mevrouw Seggelink wordt vervangen door de heer Zoon en mevrouw Klaassen door mevrouw Zaal.

Het Presidium is bij de vergadering van 16 december 2019 akkoord gegaan met de aanwijzing van mevrouw De Vries (PvdA) en mevrouw Gielen (GL) als vertegenwoordigers van de provincie Noord-Holland aan de MRA Raadstafel, zoals besproken bij de commissievergadering RWK op 25 november 2019. Het Presidium heeft eveneens besloten dat motie M123-2019 hiermee is afgedaan. Op 4 december 2019 heeft de vergadering van de MRA Raadstafel plaatsgevonden, met aanwezigheid van de afgevaardigden. Mevrouw De Vries heeft een verslag gemaakt, deze is toegevoegd aan agendapunt 10 op de C-agenda.

Mevrouw **Gielen** (GL) vult aan dat de bijeenkomst vooral ging om het vergelijken van het proces voor het vaststellen van de MRA-agenda 2.0 in de verschillende raden en staten. Aanvullende vragen zijn welkom.

De **voorzitter** wijst de commissie op het MRA jaarcongres op vrijdag 17 april. Deze is toegankelijk voor alle commissie- en duo-commissieleden. Nadere informatie volgt binnenkort.

Op maandag 27 januari vindt een werkbezoek plaats van Bouwend Nederland, dat in het teken staat van de circulaire economie en energietransitie, bij GP Groot in Alkmaar. Commissieleden kunnen zich tot en met donderdag 16 januari aanmelden bij de griffie.

De heer **Voskuil** (PvdA) meldt dat mevrouw De Vries zich heeft afgemeld en wenst haar beterschap.

2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, Lijsten moties en toezeggingen en C-agenda

De agenda wordt zonder opmerkingen vastgesteld.

Het verslag van 25 november wordt zonder wijzigingen vastgesteld. De afmelding van mevrouw Vos (DENK) was niet in het verslag opgenomen. Dit wordt in het verslag aangepast.

Er zijn geen opmerkingen over de lijst met moties en toezeggingen en de strategische statenagenda. De lijst met moties en toezeggingen zat niet bij de stukken, deze wordt nagezonden.

Mevrouw Wijnen (GL) heeft een rondvraag aangekondigd voor Gedeputeerde Loggen met betrekking tot C-agendapunt 13b, Programmering evaluatiekader subsidies 2020.

De stukken op de C-agenda zijn door de commissie voor kennisgeving aangenomen.

3. Inspreekhalfuur

Er heeft zich een inspreker gemeld met het onderwerp "Een oplossing voor het nijpende woningtekort voor starters". De presentatie wordt bij de stukken gevoegd.

De heer **Homburg** is 25 jaar en woont in Oostzaan. Hij is recent afgestudeerd en werkzaam bij de ABN AMRO. Hij heeft een probleem, hij moet noodgedwongen bij zijn ouders blijven wonen. Zijn perspectief is, en hij is niet de enige, dat hij geen kans maakt op een sociale huurwoning, een koophuis of een huurwoning in de vrije sector. Er is een oplossing: duurzame betaalbare tiny houses. In samenspraak met de gemeente Oostzaan is hij tot een locatie gekomen. Hij toont een plaatje in de presentatie. De locatie ligt vlakbij de ring Amsterdam en het Van der Valk hotel Oostzaan. De baggersloot is op sommige plekken nog geen 15 centimeter dik en aan het dichtslibben. De locatie valt onder artikel 24, bufferzone en artikel 25, weidevogelgebied. De heer Homburg heeft contact gehad met de Vogelbescherming en deze heeft verteld dat weidevogels geen gebruik maken van baggersloten zoals deze. Een dergelijk project zou juist zorgen voor meer groen, waardoor de bufferzone wordt verrijkt. Hij toont een plaatje van de toekomstige situatie. De weidevogels hebben er geen last van. Met dit project worden er worden duurzame, betaalbare woningen gerealiseerd voor starters in de omgeving. De heer Homburg vraagt de hulp van de Provincie Noord-Holland.

Mevrouw **Van Soest** (50PLUS/PVDO) vraagt zich af of de gemeente daar niet over gaat.

De heer **Homburg** antwoordt dat het gaat om een bestemmingswijziging in artikel 24 bufferzone en artikel 25 weidevogelgebied.

De heer **Voskuil** (PvdA) vraagt of het om sociale huurwoningen gaat of om koopwoningen. Hoe blijven deze woningen betaalbaar?

De heer **Homburg** antwoordt dat hij contact heeft gehad met duurzame investeerders en bouwers. Kleiner bouwen is goedkoper en deze investeerders hoeven minder rendement te maken op de woningen. Het gaat om huurhuizen voor starters.

Mevrouw **Zaal** (D66) geeft complimenten voor het creatieve idee. Is er ook gekeken of er een binnenstedelijke locatie te vinden is?

De heer **Homburg** antwoordt dat daarnaar is gekeken. Op veel van die plekken worden sociale huurwoningen of koopwoningen vanaf drie ton gebouwd. Hiervoor komt de heer Homburg niet in aanmerking.

De heer **Van Gilse** (VVD) geeft complimenten voor het idee. Wat betekent een locatie vlakbij de snelweg voor geluidsoverlast?

De heer **Homburg** antwoordt dat zich achter de locatie het Radio 9 terrein bevindt. Hier worden ook huizen gebouwd. Er zijn metingen gedaan en deze kwamen 3 decibel boven de norm uit. Dan kan er nog steeds worden gebouwd, maar dan moet dit wel aan de bewoners worden gemeld.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) vraagt hoe ver de heer Homburg bij de gemeente is gekomen met het idee. Heeft de gemeente hem concreet kunnen helpen met wat er bij de provincie of gemeente moet gebeuren om dit plan mogelijk te maken?

De heer **Homburg** antwoordt dat hij bij de gemeente het Vooroverlegplan heeft ingediend. Omdat hij wist dat hij tegen dit probleem zou aanlopen, is hij nu proactief om het te kunnen regelen voor de starters.

Mevrouw **Van Soest** (50PLUS/PVDO) vraagt of de toestemming van Gedeputeerde nodig is om te kunnen bouwen.

De heer **Homburg** antwoordt dat, om te kunnen bouwen, een bestemmingswijziging voor de baggersloot nodig is.

Mevrouw **Van Andel** (CDA) geeft complimenten voor het idee, dat hij al naar de gemeente is geweest en nu proactief bij de Provincie inspreekt. Er zullen zaken veranderen in de Omgevingsverordening. Kan de gemeente nog iets doen met haar zienswijze?

De heer **Homburg** antwoordt dat het gevaar is dat veel gemeenten tijdelijk willen bouwen, om zo om de provincie heen te gaan. Dan wordt het minder duurzaam, omdat de kwaliteit minder is en er worden zaken aangelegd die na 5, 10 of 15 jaar weer verdwijnen. Daardoor wordt het project ook duurder.

De heer **Hollebeek** (PvdD) vraag om hoeveel woningen het gaat.

De heer **Homburg** antwoordt dat het om 50 tot 75 tiny houses gaat. Dat maakt impact voor Oostzaan.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) vraagt of er huizen omheen staan. Zijn de mensen in de omgeving hier blij mee? Heeft hij al reacties van bedrijven en omwonenden gekregen?

De heer **Homburg** antwoordt dat hij van plan is om reacties op te halen bij omwonenden. Achter de locatie ligt een woonlint. Er is een bomenring die de tiny houses praktisch onzichtbaar maken. Op het Radio 9 terrein worden ook huizen gebouwd, dit project zou hiervan een verlenging zijn.

4. A-Agenda Klimaat en Energie

Op de A-agenda staan onderwerpen die ter besluitvorming door middel van een voordracht inclusief ontwerpbesluit aan PS worden voorgelegd. De commissie adviseert PS over de voordracht. Het advies wordt vergezeld van het

verslag van de commissievergadering aan PS gezonden.

4.a Voordracht Noord-Hollands Perspectief op de Regionale Energie Strategieën

Gedeputeerde Staten hebben het Ontwerp Noord-Hollands Perspectief op de Regionale Energiestrategieën vastgesteld. In het NH Perspectief op de RES staan de relevante uitgangspunten uit bestaand beleid. Deze zijn nader uitgewerkt in zogenaamde leidende principes en ontwerpprincipes. Deze principes zijn ons vertrekpunt in het gesprek met de partners. Er kan in het kader van het RES proces - waar nodig - van worden afgeweken. Dat is ook wenselijk in deze fase van het proces. Het NH Perspectief op de RES wordt ter vaststelling toegezonden aan Provinciale Staten.

Voorgesteld besluit
Adviseren over de voordracht aan PS. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 3 februari 2020.

4.a.1 Inspreker 1: mail en notitie over NH Perspectief op de RES

De heer **Buitendijk** spreekt in op persoonlijke titel.
Hij geeft twee verschillende presentaties, het scenario 'het kan echt anders' en commentaar op de uitgangspunten in het Noord-Hollands Perspectief op de Regionale Energiestrategieën (het Perspectief).
Het scenario 'Het kan anders' zou in het Klimaatakkoord moeten staan. Iedereen in dit land is voor de energietransitie. Deze is niet klaar in 2030 of 2050, maar de maatschappij moet anders worden georganiseerd. In conferenties is hierover nagedacht. Windenergie zou zoveel mogelijk op zee moeten worden gerealiseerd en, indien nodig, aangevuld met een beperkt aantal windparken op land. Zonne-energie zou uitsluitend op daken moeten komen. De boodschap van de heer Buitendijk, ondersteund door wetenschappers, is: minimaliseer wind op land. Geen zonneakkers op landbouwgronden en natuurgebieden, tenzij het niet anders kan. De heer Buitendijk toont een kaart in de presentatie met het masterplan tot 2060 voor alle wind op zee. Nederland heeft hiervoor de meest optimale ligging. De opgave van wind op land in het Klimaatakkoord is 49 terawattuur tot 2030, *met name* voor grote industrieën. In het vorige Klimaatakkoord stond '7 miljoen huishoudens'. Dat is geschrapt. Er is een strijd gaande op nationaal niveau over de zeggenschap over de energie op zee. Het Rijk zegt: die is van ons. De bewoners en kleine bedrijven komen niet meer aan bod. In het Perspectief staat 'met name', dus er is nog ruimte.
De tweede presentatie gaat over zon op daken. De helft van de energieopbrengst kan door zon worden gerealiseerd. Dat is niet geregeld in het Klimaatakkoord. Er zijn mogelijkheden om dat te doen, de stad Utrecht heeft de zonne-energie van twee procent naar 13 procent gebracht. De heer Buitendijk toont een kaart van de energietransitie. Hier ligt een onuitputtelijke energie. Is er voldoende vraag en afname van elektriciteit? Hier zijn businesscases van gemaakt. Noord-Holland heeft hiervoor de meest strategische ligging. Er is nu geen plan. De heer Buitendijk stelt voor om het RES-proces te laten doorgaan en een atelier te organiseren om voor Noord-Holland, of voor heel Nederland, een plan te maken.

Alle stakeholders zijn vertegenwoordigd in het RES-proces, behalve de bewoners. Windturbines en zonneweiden in het landelijk gebied, zoals voorgesteld in het Perspectief, dat kan niet de bedoeling zijn, als er een goed alternatief is. De heer Buitendijk pleit ervoor om de 600 meter afstand te handhaven.

De heer **Van Gilse** (VVD) zegt dat dit verhaal buiten de specifieke doelstelling van de RES valt. Hij vraagt of de heer Buitendijk zijn verhaal ook in Den Haag vertelt en of het daar thuishoort.

De heer **Buitendijk** heeft het gedeeld met sleutelfiguren in Den Haag. Men is positief, maar er gebeurt niets. Hij vraagt de provincie Noord-Holland en het IPO om het initiatief te nemen en dit naast het RES-proces te doen.

De heer **Klein** (CU) vindt de laatste sheet verwarrend. De heer Buitendijk begon zijn verhaal geconcentreerd op zon op zee en, waar nodig, zon op daken. In de laatste sheet doet de heer Buitendijk een voorstel om het wind op land beleid aan te passen.

De heer **Buitendijk** antwoordt dat de afstand van 600 meter niet is meegenomen in de uitgangspunten in het Perspectief. De bewoners zijn niet beschermd. Daarom heeft hij twee verhalen gehouden.

4.a.2 Inspreker 2: Natuurmonumenten over NH Perspectief op de RES

De heer **De Jong** spreekt in namens Natuurmonumenten, Natuur- en milieufederatie Noord-Holland, Landschap Noord-Holland, Goois Natuurreservaat en PBN.
Hij vraagt aandacht voor het plaatsen van windmolens en zonneparken in het landschap. Ruim een jaar geleden is door de Staten de Omgevingsvisie vastgesteld. Inwoners van Noord-Holland vinden bescherming van het landschap belangrijk. Naar aanleiding hiervan is het nieuwe beleidsinstrument 'bijzondere provinciale landschappen' in de Omgevingsvisie opgenomen. De natuurorganisaties zijn door de provincie goed betrokken bij het verder ontwikkelen van het instrument. Op 29 juni zullen de Staten hierover een besluit nemen. De natuurorganisaties gingen ervan uit dat de besluitvorming over de inpasbaarheid van energieopwekking in deze landschappen in de komende maanden zou plaatsvinden. Tijdens de werksessies en ateliers van de RES is verteld dat de concrete locatiekeuze pas na de zomer aan de orde komt. Om deze reden hebben de natuurorganisaties hun eigen zoekkaart nog niet gepresenteerd. In deze kaart geven de natuurorganisaties aan waar, geredeneerd vanuit natuur en landschap, wel of geen ruimte is voor windmolens en zonnevelden. Vandaag wordt het Perspectief besproken met een concrete kaart. Hierin is geen rekening gehouden met vogeltrekroutes, wordt plaatsing van windmolens in de binnenduinrand mogelijk gemaakt en ontstaan talloze kleine enclaves tussen grote natuurgebieden. Indien deze kaart wordt vastgesteld, is er grote kans op een confetti van windmolens. De ervaring leert dat gemeenten de inbreng vanuit de provincie als enige randvoorwaarde voor natuur en landschap willen overnemen, omdat de provincie als bevoegd gezag hiervan het meeste verstand zou hebben. De kaart die nu wordt gepresenteerd, wordt door veel gemeenten als dé natuurlandschapskaart gezien. De natuurorganisaties vragen om de kaart nu niet vast te stellen, maar in de komende maanden een integrale, provinciale energiekaart te ontwikkelen. Het instrument 'bijzondere provinciale landschappen' beschermt wel landschappen, maar geen locaties met veel vogeltrek of foeragerende vogels. Er wordt niet gekeken naar

natuurwaarde. In Groningen en Zeeland moeten windmolens tijdelijk worden stilgezet tijdens de vogeltrek. Hopelijk kan dit in Noord-Holland worden voorkomen door vooraf rekening te houden met de aanwezigheid van vogels.
De provincie heeft gebieden aangewezen op de kaart waar ruimte is voor glastuinbouw of bollenteelt. De landschappelijke impact van windmolens en zonnevelden rechtvaardigt een dergelijke kaart voor energieopwekking. Mede gezien de verwachtingen van de inwoners over de rol van de provincie, lijkt een stevige provinciale regie op zijn plaats. De natuurorganisaties willen graag meedenken over een dergelijke kaart als onderdeel van de Omgevingsverordening. Vanaf 14 februari mogen zij een zienswijze indienen over de bijzondere provinciale landschappen. Hierin nemen zij een eigen ambitiekaart op. Dan is er nog voldoende tijd om binnen de RES de provinciale kaart om te zetten in concrete zoeklocaties.
De natuurorganisaties vragen de Staten om het ontwerpprincipe 'extra large windturbines als solitaire markeringspunten' uit het Perspectief te verwijderen en deze te vervangen door het principe van concentratie. Solitaire megawindmolens zorgen voor een grote landschappelijke verstoring. Bovendien leveren zij tegen relatief hoge kosten relatief weinig energie op. Dit lijkt niet gunstig voor het draagvlak voor de energietransitie.

De heer **Zoon** (PvdD) vraagt of de heer De Jong zijn inbreng bij de twaalf verschillende RES heeft ingebracht.

De heer **De Jong** antwoordt dat men het bij de RES alleen over scenario's mag hebben, niet over concrete zoeklocaties. De natuurorganisaties hebben wel een idee waar het mogelijk zou kunnen zijn, de kaart ligt al een maand klaar.

Eerste termijn:

De heer **Hollebeek** (PvdD) verwijst naar pagina 10 van het Perspectief. "In gebieden met grote structuren en relatief geringe aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer grote ontwikkelingen mogelijk." En naar pagina 20. "In de wetenschap dat er een grote energieopgave op ons afkomt vanuit de RES, is verkend waar binnen de provinciale beschermingsgebieden ruimte zou kunnen worden geboden aan windturbines en zonneparken en onder welke voorwaarden. Voor de bijzondere provinciale landschappen gelden mogelijkheden voor opwekken van wind- en zonne-energie, mits deze kernkwaliteiten, zoals beschreven, in acht worden genomen."
De brief van de natuurorganisaties slaat de spijker op zijn kop. De binnenduinranden bij Schoorl, de Eilandspolder en de 's Gravelandse Buitenplaatsen zijn voorbeelden van kleinschalige cultuurlandschappen met een hoge natuur- en belevingswaarde. Bij Marken is dat minder het geval, maar daar geldt de interventie met de trekvogelroutes. Zon en wind waar grootschalige ruimtelijke structuren dominant zijn, hetzij lineair (Noord-Hollands Zeekanaal en rijkswegen), hetzij dominant in oppervlakte (grote droogmakerijen). Voor wind geldt, liever niet langs het silhouet van de provincie vanwege de daar aanwezige trekvogelroutes. Voor zon geldt, waarom niet? De PvdD vindt wel dat er in eerste instantie naar daken moet worden gekeken. Er moet ruimte zijn voor duurzame energie, maar men moet voorzichtig zijn met de kleinschalige cultuurlandschappen. De inbreng van natuurorganisaties is daarbij een waardevolle aanvulling.

Mevrouw **Gielen** (GL) lijkt het goed om het standpunt van de provincie duidelijk naar stakeholders, partners en inwoners te communiceren. De RES hebben een grote impact en de klimaatcrisis is acuut. Het is van belang dat de doelen uit het Klimaatakkoord worden gehaald. Voor 2030 liggen er landelijke doelen. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) worden deze niet gehaald. Zal Noord-Holland deze wel halen? Hoe kan hiervoor zekerheid worden gegeven? Deze uitdaging vraagt om een extra tandje bij te zetten. In Gelderland heeft men zich een hoger doel van 55% reductie opgelegd. Urgenda heeft geholpen om een ambitieuze RES neer te zetten. Tijdens de begrotingsbehandeling is een motie van de PvdD aangenomen om de Urgenda-maatregelen serieus te nemen. Het is nuttig om te kijken of Urgenda ook in Noord-Holland een rol kan spelen bij de ambitieuze RES. Daarnaast is het van groot belang om de energie-infrastructuur aan te leggen. De systeemstudie infrastructuur ziet daarin knelpunten. Hoe hangen deze knelpunten samen met het substantiële aanbod en de opwekking. Hoe wordt dit gewaarborgd en vormgegeven? De provincie wil *vooral* inzetten op wind en zon. Wordt er ook aan iets anders gedacht? Het IJsselmeer wordt genoemd als één van de nieuwe energieclusters. Waar ligt hiervoor de bevoegdheid? Het Rijk gaat over wind op zee. Wie gaat er over het IJsselmeer? Mevrouw Gielen ziet een contradictie met het IJsselmeer als energiecluster, het wordt ook genoemd als NNN-gebied. Het zou onwenselijk zijn om daar grootschalig energie op te wekken. Wanneer is het een energiecluster en hoe kunnen deze twee samen worden gezien? Mevrouw Gielen wil de zorgen van de natuurorganisaties daarbij meenemen. Het al dan niet plaatsen van windmolens in bijzondere provinciale landschappen is lastig, maar de provincie is genoodzaakt om keuzes te maken. Zouden sommige gebieden, zoals de binnenduinranden, moeten worden ontzien? Hoe komen de doelen van de RES terug in het Perspectief?

De heer **Smaling** (SP) interrumpeert en zegt dat het goed is dat de provincie een klimaat- en energieplan maakt. Hij maakt zich zorgen over wat er in het Perspectief staat. Bij GL hoort de heer Smaling niets over de inwoners. Vindt GL dat niet van belang?

Mevrouw **Gielen** (GL) antwoordt dat dit voor GL wel van belang is. Zij hebben meegestemd met de motie 'draagvlak als belangrijk criterium'. Het is goed om te blijven inzien dat de doelen ambitieus moeten zijn. Ook naar het afstandscriterium van 600 meter moet kritisch worden gekeken. Is dat wenselijk, mogelijk en draagt het bij aan de leefbaarheid?

De heer **Smaling** (SP) vraagt of het alternatief van de heer Buitendijk niet een meer flexibele en minder belastende manier is om hetzelfde doel te bereiken.

Mevrouw **Gielen** (GL) antwoordt dat de provincie niet gaat over wind op zee. Er moet eerst worden gefocust op de RES.

De heer **Van Gilse** (VVD) interrumpeert en hoort mevrouw Gielen zeggen dat draagvlak belangrijk is en dat de suggesties van de heer Buitendijk goed zijn, maar hier niet thuishoren. Zij vindt dat in Noord-Holland de doelstellingen moeten worden opgehoogd, terwijl er goede alternatieven zijn. Dat geeft nog meer belasting op burgers. Deze twee dingen kan hij niet met elkaar rijmen.

Mevrouw **Gielen** (GL) antwoordt dat we nog niet klimaatneutraal zijn. De energietransitie heeft een tijdsdoel, hier moet ambitieus naar worden gekeken. Het moet niet worden opgelegd,

maar er moet worden gekeken wat er mogelijk is met bijvoorbeeld zon op dak of andere inpassingsmogelijkheden.

De heer **Smaling** (SP) geeft aan dat de SP het klimaat- en energieplan ondersteunt, maar zich zorgen maakt over de inhoud van het document. Het gaat erg snel. Bij deze ronde moet men voorzichtig zijn met wat men doet, waar men het doet en met wie men het doet. Enige tijd geleden is een motie aangenomen die Gedeputeerde oproept om onderzoek te doen naar een meer vormvaste wijze van het organiseren van participatie. Er is nog geen uitwerking van deze motie. De heer Smaling zou graag een plan zien hoe dat kan worden vormgegeven. In het document staat maar een klein stukje over maatschappelijk draagvlak. De heer Smaling vraagt Gedeputeerde om hier vanavond of schriftelijk te reageren op de bijdragen van beide insprekers. Hoe kan bijvoorbeeld het loslaten van het afstandscriterium worden georganiseerd? Hoeveel zullen de datacentra opsnoepen van de opwekking van duurzame energie? Het onderscheid tussen de bestemming van wind op land en wind op zee is nieuw voor de heer Smaling. Hij maakt zich zorgen over het proces. Er wordt veel jargon gebruikt, dat is niet voor iedereen begrijpelijk. Sommige mensen hebben geen tijd om overdag naar een RES atelier te gaan. Deze mensen worden vergeten. Wat betekent het voor de mensen die het minst kunnen meekomen? Daarvan is in dit document geen enkele sprake.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) is verheugd dat het belang wordt ingezien van een duidelijke afbakening van verantwoordelijkheid. Het is een poging om helderheid te geven aan partners. Het CDA vraagt zich af of met dit stuk deze helderheid wordt geboden omdat er nog ruimte wordt gegeven. Hoe heeft Gedeputeerde de reacties op dit document in de regio's ervaren? Veel mensen vonden de timing ingewikkeld. Het CDA krijgt signalen dat men dit als van boven opgelegd ervaart.
Sommige stemmen tevreden, zoals het niet blind staren op belemmerende regimes en de mogelijkheid tot landmarks in de vorm van grote turbines, maar ook inpassing van zonnepanelen op de eigen infrastructuur. Maar er zijn ook huiveringen, zoals de vernatting en de lage natuurwaarde van landbouwgrond voor zonnepanelen.
In de voordracht staat: 'er kan van worden afgeweken'. Kan Gedeputeerde hiervan voorbeelden geven? Met dit stuk in de hand wordt het gesprek aangegaan, waarbij er veel ruimte voor de regio is. Biedt het de duidelijkheid? Moeten plannen aan het Perspectief voldoen? Wordt het geen chaos? Ontstaat er de situatie dat voor klimaat alles mag en voor wonen niets? Terwijl de nood ook daar erg hoog is.
Leidend principe 1 gaat over windmolens en zonnepanelen, waarmee de lokale identiteit en kwaliteit kunnen worden versterkt. Niemand zit in ruimtelijk opzicht op windmolens en zonnepanelen te wachten. Kan Gedeputeerde drie voorbeelden geven waarbij een zonnepark meerwaarde biedt op het gebied van cultuurhistorie en erfgoed, recreatie en leefbaarheid.
Vorig jaar heeft PvdD een motie ingediend over kleine windmolens. Waarom is er terughoudendheid bij windmolens bij agrariërs? Mevrouw Sanderse geeft een voorbeeld van kleine, houten windmolens die in Groningen bij boerderijen zijn neergezet. Ze dragen bij aan het draagvlak. Waarom zouden deze interfereren met grote windmolens?

Mevrouw **Gielen** (GL) interrumpeert en vraagt wat het verschil is tussen de door mevrouw Sanderse genoemde windmolens.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) antwoordt dat ze windparken bedoelde en het draagvlak daarvoor. De kleine windmolens zijn een eigen initiatief van mensen en die worden afgewezen.

Als iets van bovenaf wordt opgelegd, zullen mensen daartegen ageren.
De kleine windmolen voorziet het bedrijf zelf en wellicht een paar gebruikers daaromheen van energie en legt dus geen druk op het overvolle netwerk. Het CDA staat positief tegenover dit soort initiatieven en overweegt een amendement, in lijn met de aangenomen motie van vorig jaar.
Leidend principe 3 'in het geval van de afwezige of vertroebelde samenhang van de ontwikkeling van hernieuwbare energie een kans bieden om bij te dragen aan het herstel ervan'. Kan Gedeputeerde hiervan een voorbeeld geven?
Over de gebouwde omgeving en mogelijkheden voor zonne-energie, er zijn nog veel lege daken. Ook in de openbare ruimte, langs infrastructuur en op water kunnen zonnepanelen worden toegepast, staat in het Perspectief. Tijdens de behandeling van het Klimaatakkoord kondigde het CDA aan om samen met de SP te onderzoeken of het voorstel voor de provinciale energiebedrijven uit 2016 nog opportuun zou zijn. Uit gesprekken is gebleken dat dat niet het geval is. De provinciale infrastructuur kan kansen bieden om inwoners deelgenoot en financieel participant te maken. Inwoners kunnen door middel van aandelen en certificaten meeprofiteren van de opbrengsten. Het CDA zal bij de vergadering van Provinciale Staten een motie indienen om opweklocaties op eigen provinciaal bezit mede in eigendom van inwoners te laten komen.
Het CDA gaat ervan uit dat het, voor zon in veenweidegebieden, nog geen uitgemaakte zaak is waar wordt vernat en waar niet en dat deze alternatieve vorm in overleg en zonder dwang wordt toegepast.
Iedereen duikt meteen op de kaarten in het stuk, terwijl de tekst niet veel ruimte biedt. Dat gaat voorbij aan het doel van de kaarten in het document, het voorstel van het CDA is om de kaarten eruit te halen.

De heer **Van Gilse** (VVD) vindt het begrijpelijk om de regio's ruimtelijke kaders mee te geven. De VVD is wel geschrokken van het document, met name van de ambtelijke verkenningen, de kaartjes en de toonzetting. Er worden grote ingrepen gedaan in het landschap. Hiervoor wil men maatschappelijk draagvlak. Dat krijgt men niet door 'mooipraterij'. In het Perspectief wordt gesproken over 'verrijking, kansen, plekken accentueren, markeringspunten, manifest maken, het landschap leesbaar maken, identiteit en kwaliteit versterken'. Het gaat om een noodzakelijk kwaad en dat wil men ordenen. Men moet eerlijk zijn en het zo ook uitleggen. Er wordt veel jargon gebruikt.
De taakstelling vanuit het Rijk hangt als een donkere wolk boven het proces. Dat staat haaks op het uitgangspunt van draagvlak. In het stuk staat 'Als leefbaarheid in het gedrang komt, dan komt er een integrale afweging in samenspraak met de lokale partijen en inwoners om tot een gedragen plan te komen'. Komt men niet tot een gedragen plan met voldoende aanbod, gaat men dan met bestuursdwang tegen dat draagvlak en tegen het coalitieakkoord in?
Op pagina 6 wordt gesproken over een substantieel bod. Dat vindt de VVD prematuur. De benadering zou moeten zijn om te kijken wat de biedingen opleveren en dan pas kijken wat een redelijke opgave is en wat het landschap kan dragen. De VVD vindt het onverstandig om te vermelden (pagina 26) dat een extra opgave van 3 terawattuur mogelijk zou zijn.
Clusteren is een ontwikkelprincipe in dit stuk en een uitgangspunt in de Omgevingsvisie. Toch wordt er een pleidooi gehouden voor solitaire, extra large windturbines als markeringspunt in het landschap. De VVD ziet hier een risico van maximale horizonvervuiling.

Het afstandscriterium van 600 meter komt in dit stuk niet voor. De VVD gaat ervan uit dat dit niet ter discussie staat. In sommige deelstaten in Duitsland gaat het afstandscriterium zelfs naar twee kilometer. Wat de VVD betreft, moet men niet tornen aan de 600 meter.
Bij de Omgevingsverordening is sprake van een parallel lopend proces, met name voor de bijzondere provinciale landschappen. De kernkwaliteiten worden in beeld gebracht. De vertaling in zoekgebieden en potentiële locaties vindt plaats in het verder gezamenlijke RES-proces. De invulling van de bijzondere provinciale landschappen is dus nog gaande. Toch worden op de kaart op pagina 24 al ambtelijke keuzes gemaakt. De VVD vindt dat nog prematuur. Het geeft nu al een discussie, terwijl de deelregio's nog aan het woord moeten komen. Er moet niet de indruk worden gewekt dat het is voorgekookt.
De kaarten en bijlagen gaan een eigen leven leiden, terwijl juist de nadruk moet worden gelegd op participatie. De VVD is kritisch of dat goed gaat. Wordt Noord-Holland Noord zwaarder getroffen omdat Noord-Holland Zuid de opgave niet kan opvangen? De VVD verzoekt om de bijlagen, de indicatieve kaarten, de ambtelijke verkenning, 'droogzwemsessies', interpretaties en suggesties weg te laten.
Op pagina 6 wordt een doorkijk gegeven naar 2050. In de Omgevingsvisie wordt gesproken van een 'optimale energiemix'. Er is een motie aangenomen over andere vormen van energieopwekking, die men parallel aan het RES-proces in beeld wil brengen. Hier hoort men niets over. Wat gebeurt er met andere energietechnieken en hoe houden Gedeputeerde Staten de Staten op de hoogte? Alleen met zon en wind worden de doelstellingen niet gehaald, er moet nu al op worden ingezet.
Minister Wiebes heeft aangekondigd dat hij de beslissingsbevoegdheid over zonnepanelen van 50 tot 100 hectare bij de provincies wil leggen. Dat is een onderdeel van de RES en deze wil men van bottom-up laten plaatsvinden. Wordt de beslissingsbevoegdheid doorgelegd naar de gemeenten?

De heer **Jensen** (FvD) geeft aan dat FvD nog algemene vragen heeft over de RES. FvD heeft een motie ingediend om geen bouw van biomassacentrales in Noord-Holland meer toe te staan. Deze motie werd ontraden omdat biomassa als energiebron geen onderdeel zou uitmaken van de RES. In het Perspectief staat dat de RES *met name* ingaat op bewezen technieken voor hernieuwbare opwekking op land, waarbij zon en wind als voorbeeld worden genoemd. Welke bronnen horen daar nog meer bij? Ook in de RES startnotitie Noord-Holland Noord wordt biomassa niet genoemd. Als biomassa geen onderdeel uitmaakt van de RES, waarvan dan wel? Waar moet FvD haar motie over biomassa dan wel indienen? Een meerderheid van deze Staten wil geen biomassa, maar ondertussen komen er wel biomassacentrales bij in Noord-Holland. Hoe kunnen zij voorkomen dat deze centrales alsnog in gebruik worden genomen?
De heer Jensen reageert op het antwoord op de technische vraag, op 8 januari door FvD gesteld. De vraag was of de doorrekening van de RES door het PBL, genoemd op de website van de energieregio Noord-Holland Zuid, om een doorrekening van de kosten of van de energieopgave gaat. Het antwoord was dat het gaat om een doorrekening van de energieopgave. Kan Gedeputeerde in deze doorrekening ook de kosten van de RES meenemen? Indien nee, waarom niet?
In het Perspectief komt meerdere malen de noodzaak voor maatschappelijk draagvlak aan bod. Er wordt gesproken over het creëren van draagvlak. Is er op dit moment onvoldoende draagvlak? Hoe hoog moet dat draagvlak zijn? Hoeveel draagvlak is er nu? Is maatschappelijk draagvlak een voorwaarde voor Gedeputeerde Staten voor het implementeren van de RES? Hoe bepalen Gedeputeerde Staten hoeveel draagvlak er is? Welke methode wordt er gebruikt om draagvlak te meten?

De heer **Klein** (CU) vindt het goed dat de energietransitie en het ruimte geven aan duurzame energie nu concreter wordt, maar was wel verrast over de mate van detail waarin zaken in het Perspectief al worden vastgelegd. Er worden suggesties gewekt die misschien niet terecht zijn. Is het niet onverstandig om dit soort kaarten al vast te leggen? Zou men het moeten laten bij de leidende principes en de ontwerpprincipes? Vervolgens kan wat er uit de RES komt, worden vertaald naar beleid. Wat wordt er vastgelegd als de Staten deze kaarten vaststelt?
De CU was verrast over de prominente plek voor veenweidegebieden bij de opwekking van zonne-energie. Het veenweidegebied is een waardevol landschap dat in grote mate kan worden aangetast door de grootschalige toepassing van zonnepanelen. Feitelijk is dit in veel gebieden ook niet mogelijk, omdat een groot gedeelte van het veenweidegebied NNN-gebied is, waardoor het niet geschikt is voor zonnepanelen. Op meerdere plekken in het document wordt gesuggereerd om kleine droogmakerijken te transformeren tot een energielandschap. Dat vindt de CU ver gaan en vraagt zich af of de beperkte baten van deze keuze dit rechtvaardigen. Welke kleine droogmakerijen in Waterland hebben Gedeputeerde Staten op het oog? Hoe wordt voorkomen dat dit als gemakkelijke invulling wordt gekozen?
Er is al vijf jaar een Statenbreed consensus dat het industriële Noordzeekanaalgebied een geschikte plek is voor windmolens. Echter, één van de ontwerpprincipes in dit Perspectief is om in het Noordzeekanaalgebied terughoudend te zijn met windmolens. De formulering zou ook kunnen zijn dat men alle kansen die er zijn in het Noordzeekanaalgebied wil benutten, met inachtneming van de ruimte die nodig is voor de bedrijven met een hoge milieucategorie.
De CU staat voorzichtig positief tegenover de suggestie om solitaire windmolens als landmarks op sommige plekken toe te staan. Maar zij maakt zich ook zorgen over de invloed op andere gebieden. Op welke manier kunnen alle geografische richtingen worden meegenomen in de afweging waar een dergelijke molen wel of niet zou kunnen staan.
Voor het draagvlak zou het goed zijn om meer ruimte te geven aan micro windmolens op eigen terrein. In Groningen staan er inmiddels 270 en er zijn nauwelijks klachten. Hoewel deze maar een kleine bijdrage leveren, leveren ze aan goodwill een grote bijdrage. Bovendien beïnvloeden ze de balans op het energienetwerk positief.

De heer **Kaptheijns** (PVV) geeft aan dat zijn fractie niet vrolijk wordt van het Perspectief.
De gehele energietransitie is een niet werkende oplossing en zal onze samenleving sociaal-economisch schaden. Er worden volstrekt onlogische keuzes gemaakt. In lijn met de uitgangspunten van de RES, wordt in het Perspectief ingezet op zogenaamde bewezen technieken voor hernieuwbare opwekking op land, met name windturbines en zonnepanelen. Kernenergie, een energiebron die al decennia met succes en naar tevredenheid wordt gebruikt, waarvan de kosten per vermeden ton CO2 veel lager zijn dan van zonnepanelen en windturbines, is blijkbaar geen bewezen techniek. De heer Kaptheijns doelt met name op de doelen die moeten zijn gehaald in 2050 en hij verwijst naar de column van mevrouw Hertzberger in het NRC van afgelopen zaterdag. Kernenergie zou niet moeten worden uitgesloten.
In de voordracht staat dat de energietransitie een grote impact zal hebben op het Noord-Hollandse landschap en dat het van belang is dat de baten voor een substantieel deel in de betreffende regio's blijven en worden aangewend om het lokale landschap een kwaliteitsimpuls te geven. Een van de leidende principes op pagina 4 is dat de provincie inzet op ontwikkeling van hernieuwbare energie die de lokale identiteit en kwaliteit versterkt. De ontwerpprincipes zijn gebaseerd op het markeren van landschappelijke lijnen met

windturbines en extra large windturbines als solitaire markeringspunten. Er is momenteel een enorme bevolkingsgroei gaande die resulteert in nog meer vraag naar woningen en energie.

Mevrouw **Gielen** (GL) interrumpeert en vraagt zich af of een kerncentrale wel bijdraagt aan het bijzondere provinciale landschap.

De heer **Kaptheijns** (PVV) antwoordt dat daar altijd een balans in moet worden gezocht. Er is al een bestaande kerncentrale in Nederland en in Groot-Brittannië zijn ze bezig met mini-uitvoeringen van kerncentrales. Het klimaatprobleem lijkt een regionaal probleem dat wel even wordt opgelost in Noord-Holland.
Op pagina 1 van de voordracht staat dat maatschappelijk draagvlak belangrijk is in het RES-proces. Zeker waar leefbaarheid als gevolg van grootschalige energieopwekking in de knel komt, is het van groot belang om met een integrale afweging in samenspraak met lokale partijen en inwoners tot een gedegen plan te komen. Maar wat als dat draagvlak er niet of onvoldoende is?
Op pagina 2 staat dat het Perspectief richting geeft, maar ook ruimte voor de regio biedt. Op pagina 4 staat dat in het kader van het RES-proces, waar nodig, van leidende en ontwerpprincipes kan worden afgeweken. In welke mate kan dat? Kunnen regio's zeggen dat ze hier niet aan willen meewerken omdat het irrationeel beleid is met grote sociaal-economische en ruimtelijke gevolgen. De PVV stemt niet in met het voorliggende besluit.

Mevrouw **Van Soest** (50PLUS/PVDO) gaat mee met het betoog van de heer Smaling.
Wordt er rekening gehouden met de mening van de oppositie? Een groot deel van de oppositie zet kritische kanttekeningen bij het Perspectief. Of wordt het doorgedrukt, zoals in Amsterdam?
Wordt er onderzocht of er nog andere mogelijkheden zijn? Bijvoorbeeld waterstof, kerncentrales. Moet de energie straks uit Frankrijk worden gehaald? 50PLUS/PVDO heeft grote twijfels of het RES-proces het klimaatprobleem in Noord-Holland zal oplossen.

Mevrouw **Zaal** (D66) geeft aan dat de vrijheid moet worden gegeven aan de regio's om met plannen te komen. De provincie heeft een belangrijke taak op het gebied van ruimtelijke ordening. De randvoorwaarden moeten van tevoren worden neergelegd. Het zijn geen nieuwe uitgangspunten, het is bestaand beleid op het gebied van zonne-energie en een uitwerking van het coalitieakkoord.
Naast de RES, die over wind en zon gaan, moet er ook naar andere opties worden gekeken, zoals waterstof. Mevrouw Zaal heeft het gevoel dat de discussie over wat er binnen de RES valt, steeds weer wordt overgedaan. Er moet eerst worden gekeken wat hieruit komt en parallel daaraan worden ingezet op andere vormen van energie. Ze vindt micro-windmolens een goed idee. Vallen deze onder de RES?
D66 onderschrijft de uitgangspunten en is blij dat er meer ruimte komt voor windenergie en dat het zonneparkenbeleid wordt voortgezet. In het coalitieakkoord zijn twee pilots opgenomen om te kijken of er onder windmolenparken zonnepanelen kunnen worden gelegd, zodat het landschap maar één keer wordt belast. De lijnopstelling van drie op een rij komt terug. Geldt dat alleen voor de herstructureringsgebieden?
Het is goed om te blijven inzetten op sanering van oude turbines. In het vorige windmolenbeleid zat hiervoor een prikkel, hoe gaat men dat nu doen?
Ook bij D66 zijn zorgen over de bijzondere provinciale landschappen, met name over de kaart met de oranje gebieden. Per gebied gaat men op zoek naar maatwerk. Het is belangrijk

om te kijken wat er kan in welk gebied. In bepaalde andere gebieden moet men hier terughoudend mee omgaan.

De heer **Voskuil** (PvdA) sluit zich aan bij mevrouw Zaal. De PvdA is positiever over het Perspectief dan andere fracties. Zij ziet het als de inbreng van de provincie bij de discussies met de regio's en ateliers.
In het beleidskader wind op land is een substantiële verandering afgesproken. Dat moet nog worden uitgewerkt. In het Perspectief staat dat er wordt voortgebouwd op het bestaande kader Wind op land. De discussie over het nieuwe kader wind op land zou geen onderdeel van de RES discussie moeten zijn, dat is nog prematuur. De voorzichtige inschatting is dat bij de uitwerking door de ateliers positief naar het proces zal worden gekeken. Daarbij wordt een belangrijk deel van het draagvlak geborgd. Er is ook ruimte voor inwoners om daarover mee te praten. Het Perspectief is een mooi startpunt om te komen tot een aanpak van het klimaatprobleem en een zorgvuldige energietransitie.

De heer **Smaling** (SP) merkt op dat de aandacht van de PvdA gericht zou moeten zijn op mensen bij wie de focus op andere problemen liggen dan op het klimaat. Hoe krijgen we deze mensen mee? De PvdA zou bij dat probleem in de coalitie het voortouw moeten nemen.

Volgens de heer **Voskuil** (PvdA) staat overeind dat ervoor moet worden gezorgd dat juist de mensen met de smalste beurs worden ontzien. Het Perspectief gaat ervan uit dat dit moet worden gerealiseerd.

De heer **Smaling** (SP) vraagt zich af of deze mensen blij zijn als ze dit stuk in de bus zouden krijgen.

De heer **Voskuil** (PvdA) antwoordt dat het stuk daar niet voor bedoeld is. Daar zal een andere versie voor nodig zijn. Het moet niet alleen in de bus worden gegooid, men moet naar de mensen toe en met ze in gesprek gaan. De zorgen van mensen moeten serieus worden genomen en ze moeten worden meegenomen in het beleid. Men moet duidelijk maken dat de noodzaak er is en dat het op een verantwoorde manier wordt opgelost.

Mevrouw **Van Soest** (50PLUS/PVDO) vraagt aan de heer Voskuil hoe hij de mensen wil bereiken. In Amsterdam zijn veel bewoners die hier vraagtekens bij zetten. Het wordt ze door het college opgelegd. Mevrouw Van Soest had verwacht dat het hier in de Staten soepeler zou gaan. Ze stuit hier op de coalitie die de dienst uitmaakt.

De heer **Voskuil** (PvdA) antwoordt dat de provincie het niet aan de inwoners moet opleggen, maar de boodschap zorgvuldig moet overbrengen.

Beantwoording door Gedeputeerde **Stigter**:
Er zijn veel vragen en daarmee is het Perspectief succesvol, want het was de bedoeling om aan de voorkant het gesprek te voeren, en niet gedurende of aan het einde van het proces. Gedeputeerde merkt vanavond en bij de regionale gesprekken dat er verschillende beelden zijn bij de status van dit stuk. En wat er gebeurt als het anders uitpakt dan in het stuk beschreven.
Het Perspectief is het vertrekpunt, de opvatting van het provinciebestuur als een van de partijen in het gezamenlijk proces met andere partijen. De provincie vindt dat andere partijen

er recht op hebben om aan de voorkant te weten hoe het provinciebestuur in dat proces zit. Het geeft de Staten de gelegenheid om aan de voorkant aan Gedeputeerde mee te geven hoe hij in dat proces moet zitten. Het is een invulling van de manier om maximale invloed te kunnen uitoefenen op een gezamenlijk proces. De Staten geven, door in te stemmen met het stuk, een kader mee aan Gedeputeerde voor zijn handelen in het gezamenlijke proces. De uitkomst zal mogelijk anders zijn.
Hoe reageren anderen op het stuk? Ze zijn soms in verwarring. Als de provincie zo'n stuk inbrengt in een regionaal proces, dan wordt het gelezen als een kader, als leidend. Als de uitkomst anders is, dan is de verwachting dat de provincie het zal overrulen om ervoor te zorgen dat het Perspectief wordt gerealiseerd. Maar zo is het niet bedoeld en opgeschreven. Met de kaarten wordt niet vastgelegd hoe de bijzondere provinciale landschappen eruit zullen zien. Men is nog bezig met het vormgeven van de verordening en gelijktijdig loopt het RES-proces. Gedeputeerde Staten vonden het verstandig om de uitgangspunten, de kaarten, 'statusloos' mee te geven, maar dat is nog niet helder genoeg in het stuk. Gedeputeerde zal de strekking van de kaarten in het Perspectief verhelderen. Het proces van de verordening zal leiden tot aanpassing van de kaarten. Het aanwijzen van bijzondere provinciale landschappen is leidend aan het proces van de verordening.
Wat Gedeputeerde betreft is het geen coalitie onderonsje. Hij zal de kwaliteit van de inbreng en de argumenten beoordelen en in de rest van zijn betoog zal hij materieel invulling geven aan deze toezegging.
Het stuk staat vol mooipraterij. Misschien moet men dat niet doen, maar het gaat te ver om te spreken van een noodzakelijk kwaad. Het is een belangrijke opgave waar de provincie haar verantwoordelijkheid moet nemen en waar zij op een fatsoenlijke manier mee moet omgaan. De opgave en taakstelling van Noord-Holland zijn kwalitatief beschreven in het stuk. Landelijk is afgesproken dat de provincies vanuit de gezamenlijke RES 35 terawattuur zullen realiseren. Als vertrekpunt is in dit stuk beschreven dat het, kijkend naar de doelstelling, redelijk is dat Noord-Holland zijn deel pakt dat correspondeert met het aantal inwoners, het energieverbruik en de landoppervlakte. Noord-Holland hoeft niet de doelstelling van heel Nederland te realiseren. Het is nu aan de deelregio's om te komen met een bod dat daartoe leidt.

Mevrouw **Van Soest** (50PLUS/PVDO) interrumpeert en vraag of Gedeputeerde echt denkt het probleem te kunnen oplossen. Nederland in zijn geheel kan het niet aan. Er zal zelfs energie uit Frankrijk moeten worden gehaald.

Gedeputeerde **Stigter** heeft niet de illusie dat de RES alle problemen van de wereld zullen oplossen en ook niet dat ze de hele klimaatopgave zullen realiseren. De RES zijn bedoeld om een afgebakende doelstelling van 35 terawattuur te realiseren in Nederland. Gedeputeerde is positief gestemd over de mogelijkheden uit de verschillende RES om aan dat bod te komen. Er is nog geen zekerheid. De provincie doet haar best om samen met andere partners tot een redelijk goed bod te komen. De 35 terawattuur is leidend. De Urgenda zaak betekent niet dat deze doelstelling wordt opgehoogd. In de gesprekken met de minister is aangegeven dat er aanvullende maatregelen zullen worden genomen om de Urgenda zaak recht te doen, maar die tellen niet op bij de doelstelling van de provincie. Gedeputeerde heeft al eerder toegezegd, bij de behandeling van het Klimaatakkoord, dat er wordt gekeken of er uit het 40-puntenplan elementen kunnen worden opgepakt die zinvol zijn.
Het IJsselmeer als NNN-gebied valt onder de bevoegdheid van het Rijk. Als het gaat om de omvang van vergunningen of parken die er eventueel zouden komen, dan gaat de provincie

daarover. Dan zou de provincie met een voorstel komen als vergunningverlener en dan adviseert het Rijk vanuit haar bevoegdheid voor NNN. Er zijn nog geen concrete locaties in beeld.
Waar is de mens gebleven in dit verhaal? Gedeputeerde vindt draagvlak een van de belangrijkste punten in het RES-proces. Daarom zijn er tientallen initiatieven genomen om te komen tot draagvlakontwikkeling, waarbij de gemeente leidend is. Als het College met een concept RES komt, zal zij rekenschap geven richting de Staten wat er is gebeurd en wat het heeft opgeleverd en antwoord geven op de ingediende motie. Er gebeurt veel op dit vlak bij deelnemende gemeenten met maatschappelijke organisaties. Gedeputeerde ziet veel lokale initiatieven, bijvoorbeeld ook financiële participatie.

De heer **Smaling** (SP) merkt op dat als hij het stuk leest, het draagvlak gericht is op een bepaalde elite. Dat is niet hetzelfde als 2,5 miljoen inwoners. Hij ziet het onderscheid niet terug in het stuk en in het antwoord van Gedeputeerde.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat het stuk daar niet voor bedoeld is, maar als input voor Gedeputeerde Staten. Draagvlak is een belangrijk uitgangspunt in het RES-proces.

De heer **Smaling** (SP) geeft aan dat er veel wordt gezegd over draagvlak, maar dat hij er niet veel van terugziet.

Gedeputeerde **Stigter** geeft aan dat het nu belangrijk is om het stuk vast te stellen om de helderheid te geven. Er wordt samen met de gemeenten veel betekenis gegeven aan draagvlakontwikkeling.
De reacties zijn wisselend, men is geschrokken van dit stuk. Komt het te vroeg of te laat? Het is belangrijk om aan de voorkant aan te geven wat zij van belang vinden. De waterschappen zijn bijvoorbeeld ook bezig met een dergelijk stuk. De Westfriese gemeenten hebben uitgangspunten geformuleerd. Het kwam als een relatieve verrassing, er is goed over nagedacht. Er zijn zorgen geformuleerd. Worden er niet teveel bijzondere landschappen genoemd, is het regime niet te strak en kan er ineens niet teveel rondom windmolens?
Hoe vertaalt principe 1 zich in het landschap? Gedeputeerde geeft een aantal voorbeelden. Het eiland Pampus wil met zonnepanelen haar eigen energie opwekken. In Bergen wordt een zonnepark in buurtverband georganiseerd. Er zijn kleinschalige voorbeelden, waarbij de ontwikkeling van een zonnepark samen kan gaan met de versterking van het landschap of het buurtgevoel.

Mevrouw **Van Soest** (50PLUS/PVDO) vindt dit mooie voorbeelden, maar 800.000 mensen maken gebruik van de voedselbank en ouderen zitten hier niet op te wachten. Wordt de onderkant van de samenleving hier ook bij betrokken?

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat als er wordt gesproken over draagvlak, draagvlak in de brede zin van de samenleving wordt bedoeld. Energiebeleid is geen inkomensbeleid. Bij het vormgeven van het energie- en klimaatbeleid zullen effecten optreden. Dat is bij de RES niet aan de orde.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) constateert dat het bij de voorbeelden die Gedeputeerde noemt om kleine gebieden gaat. Dat is gemakkelijker in te passen dan zonnevelden langs de snelweg.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat het om het principe gaat. De zonneparken kunnen grootschaliger worden gemaakt, zodat deze van grotere betekenis kunnen zijn voor de omgeving.
Leidend principe 3, versterking van het landschap. De droogmakerijen worden als voorbeeld genoemd. Daarmee wordt het accent van landschap versterkt.
Het spoor van de verordening is leidend. De processen van de verordening en de RES zullen gelijk moeten lopen. Mocht dat verwarring opleveren, dan zal Gedeputeerde de status van de kaarten opnieuw toelichten.

De heer **Van Gilse** (VVD) merkt op dat er dan een situatie ontstaat met een interpretatie van kaarten waar de Staten nog over moeten beslissen. Maar nu moeten de Staten al een besluit nemen over dit document. De interpretaties zijn niet goed. Hij stelt voor om de kaarten weg te laten.

Gedeputeerde **Stigter** stelt voor om de kaarten wel te handhaven, met een verbeterde toelichting van de status van de kaarten. In de toelichting komt dat dit concept kaarten zijn en dat deze nog kunnen worden gewijzigd. Dan ontstaat er wel een beeld van de bijzondere landschappen, zoals deze nu in beeld zijn.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) vraagt of het Gedeputeerde misschien helpt in het proces met de partners als de kaarten eruit worden gehaald.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat het stuk statusloos is, maar wel helderheid verschaft over hoe de provincie er nu tegenaan kijkt. De kaarten en de bijlagen met toelichting kunnen daarbij verhelderend zijn.

De heer **Van Gilse** (VVD) vraagt zich af of de kaarten weergeven hoe men er nu tegenaan kijkt. Dan komt er een interne discussie over dat de kaarten anders moeten. Hij denkt dat er voor moet worden gekozen om de bijlagen weg te laten.

Gedeputeerde **Stigter** denkt dat de kaarten kunnen helpen, maar is benieuwd hoe andere partijen daar tegenaan kijken.
Gedeputeerde licht nogmaals toe waar de RES over gaan. Deze gaan over hoe men kan komen tot de opwekking van duurzame elektriciteit met bewezen technieken, nu zon- en windenergie.

Mevrouw **Van Soest** (50PLUS/PVDO) vindt dit te beperkt. Er zijn al zoveel nieuwe technieken waar hier geen rekening mee wordt gehouden.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat bewezen technieken op dit moment zon en wind zijn. Er wordt geëxperimenteerd met andere vormen, zoals opwekking van elektriciteit met getijden, maar deze zijn nog niet van betekenis. Geothermie en waterstof gaan over warmte, niet over elektriciteit. De RES gaan primair over elektriciteit.

Mevrouw **Van Gielen** (GL) vraagt of 'vooral' slaat op technieken die in de loop van de tijd nog worden bewezen. Of op technieken die, als ze eenmaal bewezen zijn, ook onderdeel kunnen uitmaken van de RES.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat dat op termijn wel kan, maar de RES hebben als doelstelling om in 2030 te komen tot 35 terawattuur. Dan moet men rond 2025 vergunningen hebben verleend, dat betekent dat men in 2021 moet beginnen met de ruimtelijke voorbereiding. Zon en wind brengen ons in de buurt van die doelstellingen. In de komende jaren zullen andere technieken worden ontwikkeld.

Mevrouw **Van Gielen** (GL) vraagt waarom dan het woord 'vooral' wordt gebruikt.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt om ruimte te bieden aan andere vormen. De enige opties die optellen tot de doelstelling zijn zon en wind.

De heer **Van Gilse** (VVD) interrumpeert en is het ermee eens dat de RES beperkende spelregels heeft. In de Staten is een motie aangenomen om andersoortige energietechnieken in beeld te brengen en verder te ontwikkelen. De heer Van Gilse vraagt zich af hoe dat de komende tijd in beeld wordt gebracht. Er moet worden doorgekeken naar 2050. De RES zullen iedere twee jaar moeten worden geactualiseerd en dan zal er op nieuwe technieken moeten worden ingespeeld, want met zon en wind op land alleen gaat men het niet redden.

Gedeputeerde **Stigter** heeft deze motie toegezegd omdat het recht doet aan het proces. De Staten hebben Gedeputeerde gevraagd om een samenhangende benadering en aanpak voor het hele klimaat- en energievraagstuk. Er wordt al veel gedaan rondom geothermie en waterstof. Dat bij elkaar zal het kader zijn voor de vormgeving van het klimaatbeleid. Gedeputeerde zal dat in samenhang aan de Staten presenteren.
Warmte en elektriciteit worden door elkaar gehaald. Biomassa wordt gebruikt voor warmte, niet voor elektriciteit. Daarom maken deze in Noord-Holland geen onderdeel uit van de RES. Naar aanleiding van het BOT-overleg over biomassa, komen Gedeputeerde Staten nog met een voorstel over hoe de provincie hiermee wil omgaan. In het coalitieakkoord is afgesproken dat er geen sprake zal zijn van nieuwe grootschalige biomassacentrales.
Gedeputeerde vond het een goede suggestie van de heer Klein om de beschrijving hoe ten aanzien van het Noordzeekanaalgebied wordt aangekeken tegen windenergie te herzien. Het is een industrieel gebied en passend voor grootschalige windenergie. Gedeputeerde stelt voor om het Perspectief op dat punt aan te passen.
Micro windturbines kunnen een positieve bijdrage leveren aan het draagvlak in het agrarische gebied. Het is niet bedoeld om daar geen ruimte aan te geven. Het vraagt wel om inkadering. Er worden nu verschillende definities gebruikt voor micro windturbines.

De heer **Jensen** (FvD) vraagt of Gedeputeerde zijn vraag over het draagvlak nog kan beantwoorden.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat draagvlak een belangrijk uitgangspunt is voor het beleid. De windopgave laat zien dat er verschillende opvattingen zijn. Draagvlak betekent nooit dat iedereen enthousiast is. De verschillende belangen worden ingebracht en gewogen en er moet een plan ontstaan met een zo groot mogelijk draagvlak. Er moet ook een politieke weging plaatsvinden bij de verschillende betrokken overheden.

De heer **Jensen** (FvD) vraagt hoe draagvlak concreet wordt gemeten.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat het geen wiskundige formule is. Er wordt gekozen voor een aanpak waarbij het draagvlak zo groot mogelijk is. De voorstellen gaan langs de staten en raden. Ook dat is een graadmeter voor draagvlak. Staten en raden moeten goed luisteren naar de samenleving en dit doorvertalen naar een standpunt.
Gedeputeerde heeft toegezegd aan mevrouw Zaal om een keer met een positieve bril te kijken naar de micro windmolens. Er moet geen wildgroei komen in het landelijk gebied.
De heer Voskuil maakt zich zorgen over het voorgestelde wind op landbeleid. In het coalitieakkoord wordt onderscheid gemaakt tussen Noord-Holland Noord en het MRA-gebied. Voor Noord-Holland Noord is het RES-proces leidend en er wordt gekeken wat dat betekent voor de verordening. Voor het MRA-gebied geldt een 'ja, mits regime'. Dat vertaalt zich in het loslaten van een aantal huidige uitgangspunten, maar niet alle uitgangspunten. Het plafond van het MRA-gebied gaat eraf.

De heer **Voskuil** (PvdA) interrumpeert en legt uit dat de zorg die hij uitte niet ging over het MRA-gebied, maar over dat er een voorschot wordt genomen op het nieuwe kader wind op landbeleid, waar bij de Staten nog niet over is gesproken. Die clausulering staat er niet bij. Het oude kader schrikt mensen af. Er staat nu: "het oude kader is uitgangspunt". De heer Voskuil stelt voor om hiervan te maken: "Er komt een nieuw kader wind op land."

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat er een nieuw wind op landbeleid komt voor het MRA-gebied. In de formulering staat een uitwerking hoe daar invulling aan te geven binnen en buiten de herstructureringsgebieden. Dat kan alleen door het huidige wind op landbeleid los te laten. Daarmee vervalt een aantal uitgangspunten, dat zal expliciet worden vermeld. Dat komt nog terug, maar eerst wordt het RES-proces afgewacht.

Tweede termijn:

De heer **Smaling** (SP) had verzocht aan Gedeputeerde om te reageren op de bijdrage van de twee insprekers. Hij had gevraagd of het afstandscriterium wordt losgelaten. En hij had gevraagd waarom wind op zee naar de duurzame industrie wordt geleid en niet voor andere toepassingen wordt gebruikt. Hij had gevraagd of de datacentra alle duurzame energie zullen opslurpen. En hij had opmerkingen gemaakt over de extra large windmolens. De vragen mogen ook schriftelijk worden beantwoord.

Mevrouw **Gielen** (GL) vraagt zich af wat een energiecluster is, dat is haar niet helder. Dat zou in het Perspectief als kans kunnen worden genoemd.
Kan Gedeputeerde nog iets zeggen over de energie-infrastructuur en de randvoorwaarden voor meer opwekking?

Mevrouw **Sanderse** (CDA) wil niet doemdenken, maar dit is het vertrekpunt, het kader op basis waarvan de provincie het gesprek aangaat. Aan de ene kant is er een kader, aan de andere kant een grote vrijheid om iets te bedenken of voor te stellen. Er kan iets uitkomen wat buiten de kaders van deze strategie gaat, maar wat wel optelt tot de doelstelling. Wat is de rol van de Staten om deze kaders mee te geven en hoe gaat dat verder? De Staten hebben juist gevraagd om kaders.
Kan Gedeputeerde nog iets zeggen over het idee van het CDA voor de motie?

De heer **Van Gilse** (VVD) heeft begrepen dat de mooipraterij en het jargon enigszins worden aangepast. Hij had gevraagd of Noord-Holland Noord het afvalputje van Noord-Holland Zuid wordt. En hij had een vraag gesteld over het voorstel van minister Wiebes voor zonneparken van 50 tot 100 hectare.

De heer **Hollebeek** (PvdD) wil graag bij de commissie onderling peilen hoe iedereen erin staat. Hij herkent het niet dat er een stigma zou zijn op coalitie en oppositie. Hij vindt de dialoog constructief.
De heer Hollebeek vindt de kaarten juist duidend. Zonder deze kaarten zouden de insprekers niet tot dit oordeel zijn gekomen.
Hij is het er wel mee eens dat de toonzetting moet worden aangepast. Men moet de taal spreken van degenen van wie draagvlak wordt verwacht.
Hij zou willen vasthouden aan het afstandscriterium van 600 meter, met uitzondering van de kleine windmolens. De PvdD ziet een ruimere toekomst voor kleine windmolens dan alleen in agrarisch gebied. Dat is geen onderdeel van de RES, maar waar hoort dat dan wel bij? Dit moet men in het beleid kunnen terugzien.

De status is voor de heer **Klein** (CU) nu duidelijker. Hij heeft twee toezeggingen gehoord. Wordt het stuk aangepast voordat het in de Staten komt?
Waarom heeft de mogelijke transformatie van polders in Waterland zo'n prominente plek in het Perspectief? Het kan numeriek nauwelijks iets bijdragen en het heeft grote nadelen.
Kan Gedeputeerde de negatieve effecten van de extra large windmolens op het omliggende landschap meenemen?

Gedeputeerde **Stigter** heeft twee elementen gehoord in de bijdrage van de heer Buitendijk. Het eerste deel ging erover om opwekking op zee niet uit te sluiten. Het tweede deel ging over het zorgvuldig omgaan met het landelijk gebied. Hier is de provincie het mee eens. Het uitgangspunt is om zoveel mogelijk op daken te leggen, te clusteren en zo weinig mogelijk toe te passen op agrarisch gebied. Er ligt veel potentie op zee, de komende jaren moet deze worden benut. Gedeputeerde heeft er moeite mee om te spreken over opties voor zee, terwijl in het Klimaatakkoord is afgesproken dat het om zon en wind op land gaat, waarbij de RES een belangrijke bijdrage leveren aan de 35 terawatt uur. In het akkoord is ook afgesproken dat er voor aanvullende elektriciteitsvoorziening wordt gekeken naar zee. Er vindt geen differentiatie plaats dat, wat op zee of op land wordt gewonnen, voor de industrie is. Het komt op het net. Voor de totale elektriciteitsvoorziening is gezegd wat er minimaal op land en minimaal op zee moet worden gerealiseerd.
Er zijn zorgen over de extra large windmolens. Deze zijn bedoeld als markering van het stedelijk gebied. Dit punt zal worden verhelderd en geclausuleerd.
Het afstandscriterium is niet als hard uitgangspunt opgenomen. Het Perspectief is niet bedoeld als juridische vertaling van wind op landbeleid. Deze is bewust weggelaten, als men het zou doorvertalen naar het huidige Perspectief, dan worden teveel zaken op slot gezet.
Bovendien is het een provinciale kop op nationaal beleid. De afstand die in acht moet worden genomen, is afhankelijk van de hoogte van de windmolen. In de huidige generatie windmolens is dat 300 meter, dat is een minimale maat en een gezond vertrekpunt. Wat de regelgeving van de provincie vraagt, wordt overgenomen in het huidige beleid en er kan altijd maatwerk zijn.
Bij de kop van Noord-Holland, met name bij Den helder, komt een aantal dingen bij elkaar wat het kansrijk maakt om iets te doen met energie. Dat heeft te maken met de nabijheid van

aardgasvelden die leeg komen te staan, daar kan CO2 worden opgeslagen. En met de nabijheid van windmolenparken die op zee zullen worden gerealiseerd. Dat is een potentiële landingsplaats voor elektriciteit. De mogelijkheid zou bestaan om elektriciteit die op zee wordt gewonnen al op zee om te zetten in waterstof. Dat moet aan land komen. De locatie kan ook worden benut om de elektriciteit die daar wordt gewonnen om te zetten in waterstof. Dan komt het hoofdnet van elektriciteit dichtbij de locatie. Een bestaand gasnetwerk kan daarvoor worden benut. Zo is het energiecluster bedoeld. Er zijn ook mogelijkheden om de duurzame opwekking in de nabijheid te realiseren. De beschikbaarheid van energie-infrastructuur is een belangrijke randvoorwaarde. Daarom laat men netbeheerders aansluiten bij het RES-proces. Er zullen de nodige knelpunten en bespreekpunten naar boven komen. Het College zit daar bovenop.
Wat nu als? Het Perspectief is geen kader. Het is een vertrekpunt voor het gesprek, het is geen harde regelgeving. Het kan wel helpen in het RES-proces. Kijkend naar een andere opgave en kijkend naar bijzondere landschappen en NNN-gebieden, ligt het niet voor de hand om in NNN-gebieden te kijken naar windenergie. In sommige bijzondere landschappen kan de weging anders zijn op basis van de kernkwaliteiten.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) vraagt wie de afweging maakt en waaraan wordt getoetst.

Gedeputeerde antwoordt dat de Staten toetsen, samen met de gemeenteraden. De Staten kunnen hun wensen en bedenkingen aangeven bij de concept RES. Er wordt getoetst aan het Perspectief. Het is een kader voor de Staten, maar geen leidend kader. De uitkomst kan anders zijn. Het is geen verordening.

De heer **Van Gilse** (VVD) vraagt of dat kader ook geldt voor de kaarten. Als het Perspectief op deze manier wordt vastgesteld, dan wordt dat het kader.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt met de toelichting erbij dat de kaarten concept kaarten zijn die in ontwikkeling worden gebracht voor de verordening. Dat is de status van de kaarten in het Perspectief. Als de kaarten rond de verordening worden aangepast, dan is dat het kader waarop zal worden getoetst.
Het zonnebeleid van minister Wiebes vindt Gedeputeerde niet passend. Minister Wiebes maakt onderscheid tussen de omvang op gemeenteniveau, provinciaal niveau en rijksniveau. Het rijksniveau is gedefinieerd op basis van het lokale belang. Die bevoegdheid zou bij de provincie overeind moeten blijven. Dat zal in overleg gebeuren met de partners.
De kleine molens maken onderdeel uit van het RES-beleid.

De heer **Klein** (CU) had gevraagd hoe praktisch wordt verder gegaan met de toezeggingen van Gedeputeerde.
En de vraag over de polders in Waterland?

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat de polders in Waterland prominent in het stuk staan omdat er problemen spelen, zoals bodemdaling. Dat biedt meekoppelkansen aan een ontwikkeling als energie.
De opmerkingen die vanavond zijn gemaakt over het stuk, zullen, waar mogelijk, worden aangepast in het stuk en aangeboden aan de Staten.

De **voorzitter** concludeert dat het stuk niet als hamerstuk door kan naar de vergadering van Provinciale Staten op 3 februari. Hij vat de belangrijkste punten samen.
Het is met name gegaan over de scope van de RES, andere energiebronnen, de toonzetting in het stuk en de kaarten en draagvlak en participatie. Door het CDA is een amendement 'Kleinschalige wind' aangekondigd. De vraag is of deze overeind blijft door de toezegging die is gedaan. Er is een motie aangekondigd, samen met SP, om te kijken of opwekking in provinciaal bezit en collectief eigendom mogelijk is.
Er zijn toezeggingen gedaan.
Het Perspectief is niet alleen een coalitie aangelegenheid, maar dit wordt breder bekeken.
Er is toegezegd een terug rapportage te doen hoe het proces is verlopen en wat er is gedaan met de inbreng.
Provinciale Staten kunnen het hebben over de kaarten.
Het Perspectief wordt aangepast ten aanzien van het Noordzeekanaalgebied.
Er wordt gekeken naar de manier waarop kleinschalige windmolens moeten terugkomen in het Perspectief
De toonzetting en het jargon blijven nog open staan.
Het advies van de commissie wordt in de vorm van het verslag aan Provinciale Staten toegezonden voor de vergadering van Provinciale Staten van 3 februari. De toezeggingen en procesvoorstellen worden meegenomen in de voordracht.

5 B-Agenda Ruimte

5.a Voorstel afdoen motie 11-2019 Maatwerk in ruimtelijk beleid voor zonne-energie in landelijk gebied

De **voorzitter** vraagt of dit punt voor inhoudelijke discussie door moet naar de volgende vergadering of dat het kan worden afgehandeld.

Mevrouw **Van Andel** (CDA vraagt of er nog nieuw beleid zonne-energie landschappen komt. Hoe verhoudt zich dit tot het RES-proces?

Gedeputeerde **Stigter** vindt het verstandig om het beleid nu vast te stellen. Mochten nieuwe ontwikkelingen aanleiding zijn om het beleid aan te passen, dan wordt het opnieuw ingebracht. Daar is nu geen aanleiding voor.

De **voorzitter** concludeert dat de motie hiermee is afgedaan.

6 Rondvraag commissaris van de Koning Van Dijk (portefeuille MRA)

Er zijn geen rondvragen.

7 Rondvraag gedeputeerde Stigter (portefeuilles Klimaat en Energie)

Er zijn geen rondvragen.

8 Rondvraag gedeputeerde Loggen (portefeuilles Ruimte en Wonen)

De rondvraag van mevrouw Wijnen (GL) wordt schriftelijk beantwoord door Gedeputeerde Loggen.

9 Sluiting

De **voorzitter** sluit de commissievergadering RWK om 23.27 uur en dankt iedereen voor zijn of haar inbreng.

Strategische Statenagenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor commissievergadering 10-02-2020

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2020									2021				2022	2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**13-1**	**10-2**	**16-3**	**16-4**	**8-6**	**24-8**	**21-9**	**19-10**	**23-11**	**1e kwart**	**2e kwart**	**3e kwart**	**4e kwart**					
Algemeen																		
Begrotingswijziging																Allen		2020: 1e Begrotingswijziging 10 februari op C-agenda in commissie RWK en 9 maart in PS
Jaarstukken en Kaderbrief																Allen		2020: 8 juni in commissie RWK en 29 juni in PS
Begroting																allen		2020: 19 oktober in commissie RWK en 9 november in PS.
Ruimte																		
MRA (Regiegroep)																Van Dijk		De MRA maakt met enige regelmaat rondes langs de Raden en Statenleden. Na het MRA Congres op 1 november 2019 is er een beoogde congresdatum voor 2020: vrijdag 17 april. PS kunnen tweemaal per jaar reageren op de stukken die in de MRA regiegroep worden besproken.
Wonen																		
Vervolgactiviteiten Waterlands wonen																Loggen		De commissie wordt geïnformeerd als daar aanleiding voor is.
Woonagenda 2020-2025																Loggen		B-Agenda Woonagenda en monitor Woningbouw: 10 februari
Onderzoek Wonen Randstedelijke Rekenkamer																Loggen		- Technische briefing onderzoek Wonen Randstedelijke Rekenkamer ‘Bouwen aan regie’: 13 januari -Voordracht onderzoek Wonen RR in commissie: 10 februari -Voordracht onderzoek Wonen RR in PS: 9 maart
Subsidie OV-knooppunten																Loggen		Voordracht ter bespreking (A-agenda RWK 16-3) en besluitvorming (PS 06-04)
Monitor OV-knooppunten																Loggen		Onder voorbehoud
Provinciaal inpassingsplan (Pip) 150 Kv																Loggen		Wordt verwacht 1e kwartaal 2021
Plan van Aanpak (pva) Kustvisie																Loggen	BOB	Wordt verwacht 2e kwartaal 2021
Omgevingsverordening																		
Omgevingsverordening Concept- en 1.0 versie																Loggen	BOB	Nieuwe planning, ontvangen 12/12/2019: - BOT-overleg januari 2020 - Op verzoek van GS: Technische briefing. Ingepland op 6-2 18.00 uur - Op verzoek van Statenleden Voskuil (PvdA) en Zaal (D66): ontwerp-Omgevingsverordening geagendeerd in cie. RWK van 10-2 (B-agenda) - Vaststelling (definitief) ontwerp Omgevingsverordening NH2020 in GS: 11 februari 2020 - Start terinzagelegging ontwerp Omgevingsverordening NH2020 14 februari 2020, PS ontvangen conceptverordening

Strategische Statenagenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor commissievergadering 10-02-2020

Beeldvorming (Fase 1)
Oordeelsvorming (Fase 2)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3)

	2020									2021				2022	2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**13-1**	**10-2**	**16-3**	**16-4**	**8-6**	**24-8**	**21-9**	**19-10**	**23-11**	**1e kwart**	**2e kwart**	**3e kwart**	**4e kwart**					
																		ter kennisname (einde terinzagelegging 10 april 2020) - Vaststelling Statenvoordracht Omgevingsverordening NH2020 en nota van beantwoording in GS: mei 2020 N.a.v. M01-2020 worden in mei 2020 2 participatiebijeenkomsten georganiseerd met Raadsleden en AB-leden Waterschappen over de concept-omgevingsverordening - Behandeling voordracht in PS-commissies: 8 juni 2020 - Vaststelling Omgevingsverordening NH2020 in PS: 29 juni 2020
Omgevingsverordening 2.0																Loggen		
Klimaat																		
NH Perspectief																Stigter		- Voordracht NH Perspectief op de RES in commissie: 13 januari - Voordracht NH Perspectief op de RES in PS: 3 februari
Actieprogramma Klimaat																Stigter		Planning om in commissie van 16 april 2020 te agenderen (kan nog doorschuiven).
Energie																		
Regionale Energiestrategieën (Concept-RES) NHN NHZ																Stigter	BOB	03-04-2020: Gezamenlijke bustour voor Statenleden, Raadsleden en leden AB Waterschappen uit Noord-Holland. 20-05-2020: Bijeenkomst voor Statenleden, Raadsleden en leden AB Waterschappen uit Noord-Holland (AFAS stadion Alkmaar) - Voordracht concept-RES in commissie: 8 juni - Voordracht concept-RES in PS: 29 juni
RES 1.0 NHN NHZ																Stigter	BOB	3e kwartaal 2020: Antwoordennotitie op concept-RES 2e kwartaal 2021: Definitieve vaststelling RES 1.0
Zoeklocaties hernieuwbare Energie																Stigter		Onderdeel RES: Start vanaf 2e kwartaal 2020.
Biomassa																Stigter		Brief GS ter kennisname 10-02-20

Lijst openstaande toezeggingen cie. RWK februari 2020

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuillehouder	Inhoud	Stand van zaken
Klimaatakkoord (26 november 2018)	EEB	26-11-2018	Stigter, E.	Hr. Van dr Hoek zegt toe dat er bij de volgende consultatie een analyse komt van de haalbaarheid en knelpunten, maar dat zou gepaard moeten gaan met een doorkijkje naar de kansen voor bedrijven en inwoners om ook daar de knelpunten weg te nemen.	Commissie EEB 21-1-2019: Hr. Van der Hoek deelt mee: Klimaatakkoord staat geagendeerd voor de vergadering van 11 februari a.s. maar benadrukt wordt dat nog niet alle informatie beschikbaar is omdat de doorrekeningen nog ontbreken. Tevens wordt er een bestuurslastonderzoek voor de provincie uitgevoerd. De eerder gedane toezegging kan derhalve nog niet volledig nagekomen worden.
Startnotities Regionale Energiestrategieën	RWK	09-09-2019	Stigter, E.	Er wordt aandacht gevraagd voor het oog voor het lokale om bureaucratisering te voorkomen.	Aan tafel met gemeenten zal gedeputeerde het punt 'oog hebben voor het lokale om bureaucratisering te voorkomen' benadrukken.
Begroting	RWK	14-10-2019	Rommel, E.	D66 vraagt aandacht voor het landschapscomponent. Een deel daarvan past meer bij de Commissie	Gedeputeerde Stigter zal dit aan de gedeputeerde van de Portefeuilles Landschap en Natuur meegeven.

Lijst openstaande toezeggingen cie. RWK februari 2020

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuillehouder	Inhoud	Stand van zaken
				NLG. De ruimtelijke component ligt wel bij de Commissie RWK.	
Begroting	RWK	14-10-2019	Pels, Z.	Er zijn suggesties gedaan om de leesbaarheid van de begroting nog meer te vergroten en er ook andere indicatoren aan te hangen dan alleen economische groei, zoals de waarde van de leefbaarheid.	Gedeputeerde Stigter zal deze waardevolle suggesties meegeven aan de Gedeputeerde Financiën. Hier wordt over gesproken bij de volgende begroting.
Begroting	RWK	14-10-2019	Loggen. C.	Voor de verduurzaming van de woningvoorraad is een regeling opengesteld. GS zullen volgen hoe dat loopt. Zij krijgen signalen van gemeenten dat de regeling goed aansluit bij de behoefte. Alle gemeenten doen mee.	Gedeputeerde Stigter geeft aan dat vóór de zomer 2020 hierover wordt terug gerapporteerd.
Begroting	RWK	14-10-2019	Stigter, E.	Er is een suggestie gedaan voor structureel budget voor het klimaat. Dit gaat om opgaven die niet alleen voor	Dit neemt Gedeputeerde mee met hoe er wordt aangekeken tegen de toekomst.

Lijst openstaande toezeggingen cie. RWK februari 2020

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuilleh ouder	Inhoud	Stand van zaken
				deze coalitieperiode zijn, maar daar overheen gaan.	
Begroting	RWK	14-10-2019	Loggen, C.	Mevrouw Van Wijnen (GL) hoorde van gedeputeerde bij het punt over de indicatoren het voorbehoud dat dit niet zijn portefeuille is. Ze vindt het mooi dat er waardevolle suggesties zijn, maar dat is nog weinig concreet. Hoe gaat dat verder? Ze is bang dat het verzandt als dit in een breder verband wordt besproken. Haar vragen blijven zweven.	De voorzitter stelt voor om het mee te geven aan Gedeputeerde voor de vergadering van Gedeputeerde Staten en het nog een keer bij Provinciale Staten aan de orde te stellen. Voorafgaand daaraan zijn de vragen ook schriftelijk gesteld en is de beantwoording opgenomen in de algemene brief (7-11-2019) met vragen en toezeggingen nav de begroting.
Begroting	RWK	14-10-2019	Loggen, C.	Mevrouw De Vries (PvdA) mist de concrete invulling van de essentiële functie van de woonambassadeur in de begroting. De PvdA overweegt een amendement hiervoor in te dienen. Ook	Gedeputeerde Loggen zal hierop terugkomen.

Lijst openstaande toezeggingen cie. RWK februari 2020

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuillehouder	Inhoud	Stand van zaken
				de kosten van deze ambassadeur zijn niet in de begroting meegenomen.	
Klimaatakkoord	RWK	17-10-2019	Stigter, E.	Kijkend naar de doelstellingen tot 2030 met een doorkijk naar 2050, is het Klimaatakkoord zeer ambitieus. Bijna alle fracties vinden het een omvangrijk pakket. Hoe verhouden zaken zich tot elkaar en hoe wordt het overzicht gehouden? Naast het Klimaatakkoord ligt er ook nog een ambitieus Coalitieakkoord.	Gedeputeerde begrijpt de behoefte om overzicht te houden en zegt toe dit overzicht bij elkaar te brengen in een actieprogramma, van waaruit de Staten kunnen meepraten en meesturen en waarin men de samenhang kan zien.
Klimaatakkoord/ Mobiliteit	RWK	17-10-2019	Tekin, A.	De regionale mobiliteitsplannen zijn nieuw met o.a. een hoofdstuk over hoe om te gaan met de laadinfrastructuur en de zero emissie uitdagingen.	Via de reguliere route zal gedeputeerde PS hierover in november informeren.
Klimaatakkoord/ Financiën	RWK	17-10-2019	Pels, Z.	Er is gevraagd om een overzicht van alle fondsen en stimuleringsmaatregelen.	Gedeputeerde zegt toe dit aan de Commissie RWK te sturen die dit inmiddels heeft ontvangen.

Lijst openstaande toezeggingen cie. RWK februari 2020

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuillehouder	Inhoud	Stand van zaken
				Klimaatneutrale organisatie. Monitoring toegankelijk maken voor publiek.	Van het totaal van zaken die de Provincie tot klimaatneutrale organisatie maakt ontvangt de commissie nog een werkplan, maar daar is nog even tijd voor nodig. Gedeputeerde vindt het een goed idee. De wijze waarop wordt meegenomen op het moment dat er meer kan worden verteld over de impactanalyse.
NH Perspectief op de Regionale Energiestrategieën	RWK	13-01-2020	Stigter, E.	Gedeputeerde zal de kwaliteit van de inbreng en de argumenten beoordelen en de strekking van de kaarten in het Perspectief verhelderen. De toelichting wordt verbeterd en er zal bij worden vermeld dat het concept-kaarten zijn en deze nog kunnen worden gewijzigd.	Bij de voordracht voor PS 3-2 is een aangepast ontwerp toegevoegd.

Lijst openstaande toezeggingen cie. RWK februari 2020

Onderwerp	Behandeld in	Behandeld in datum	Portefeuillehouder	Inhoud	Stand van zaken
NH Perspectief op de Regionale Energiestrategieën	RWK	13-01-2020	Stigter, E.	De processen van de verordening en de RES zullen gelijk moeten lopen. Mocht dat verwarring opleveren, dan zal gedeputeerde de status van de kaarten opnieuw toelichten.	
NH Perspectief op de Regionale Energiestrategieën	RWK	13-01-2020	Stigter, E.	Gedeputeerde heeft al eerder toegezegd (bij de behandeling van het Klimaatakkoord) dat er wordt gekeken of er uit het 40-puntenplan elementen kunnen worden opgepakt die zinvol zijn.	
NH Perspectief op de Regionale Energiestrategieën	RWK	13-01-2020	Stigter, E.	Als het college met een concept-RES komt, zal zij rekenschap geen richting de Staten wat er is gebeurd en wat het heeft opgeleverd, en antwoord geven op de ingediende motie	

Lijst openstaande moties commissie RWK (tot 01-02-2020)

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
MRA (Metropool Amsterdam) begroting en werkplan 2019	PS verzoeken GS: - de herhaalde wens van P5 tot "concretisering van de doelstelling van het bereiken van de top drie positie als uitgangspunt van alle maatregelen te nemen en het formuleren van meetbare resultaten op weg daar naar toe" in te brengen in de MRA Regiegroep van 10 oktober 2018 - de reacties van de MRA-partners en eventuele toezeggingen van de MRA-organisatie terug te	M35-2018	Lagerveld, F. (VVD)	Dijk van, A.	08-10-2018	27-08-2019: Zie onderstaande stand van zaken d.d. 27-03-2019. 27-03-2019: Aanvullend: in de MRA verantwoording over 2018 wordt aandacht geschonken aan de concrete resultaten van de MRA samenwerking. In het kader van de nieuwe MRA Agenda (waar op dit moment aan wordt gewerkt en waar PS ook bij betrokken zullen worden) wordt daar verder gestalte aan gegeven. Het voorstel is daarmee de motie als afgedaan te beschouwen. 22-01-2019 De MRA-Actieagenda is de inhoudelijke onderlegger van de MRA-samenwerking. Deze Actieagenda is bijna afgerond, aangezien die een looptijd heeft van 2016-2020. Er wordt momenteel gewerkt aan de opstelling van een	23-01-2020: motie wordt aan de orde gesteld in cie RWK van 10-02-2020. 20-06-2019 afdoeningsvoorstel wordt nog in een van de komende commissie-vergaderingen besproken.

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	koppelen aan PS, ter bespreking in de eerstvolgende commissievergaderingen					nieuwe Actieagenda 2.0 voor de periode 2020-2024. Voor het zomerreces zal in PS een sessie worden gepland om de input daarvoor te bespreken. De geactualiseerde MRA-ambities die dan ter tafel komen, kunnen worden beoordeeld vanuit de meetbaarheid en concreetheid van de daarin vermelde doelstellingen, gericht om de MRA-regio naar een Europese top-3 positie te brengen. 05-11-2018 Deze wens is door de CdK en door de portefeuillehouder mobiliteit, die aanwezig waren in de regiegroep van 10 oktober, aldaar ingebracht. Wat betreft ingebrachte wensen en opvattingen (van alle MRA partijen) bij de MRA begroting: hierover heeft de MRA Regiegroep afgesproken een notitie op te stellen met daarin	

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						een overzicht van alle ingebrachte wensen en opvattingen, met daarbij telkens een antwoord op de vraag of en zo ja hoe vervolg wordt gegeven aan de desbetreffende wens/opvatting. Wat betreft dit specifieke punt: Het gevoel dat doelstellingen, acties en resultaten van de MRA concreter en meetbaarder moeten worden geformuleerd en verantwoord leefde breder in de Regiegroep. Hier zal vanuit de MRA actie op worden ondernomen. E.e.a. zal verder vorm krijgen in de MRA verantwoording over 2018 en het nog op te stellen werkplan voor 2020.	
Grootste duurzame waterstof-cluster van Europa	PS verzoeken GS: - zich in te spannen om te doen wat binnen haar bereik ligt om zo de	M45-2018	Wiesehahn, M. (VVD)	Stigter, E.	12-11-2018	27-08-2019: We zijn ambtelijk en bestuurlijk in overleg met het Rijk om de noodzaak voor aanlandingen in NH (NZKG en Den Helder) na 2030 onder de	

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	aanlanding van wind op zee in IJmuiden in combinatie met een waterstoffabriek mogelijk te maken - zich in te spannen voor nader onderzoek naar waterstof en het gebruik van gasleidingen voor dit doel in Den Helder - dit te doen bijvoorbeeld (maar niet uitsluitend) in samenspraak met het Rijk of aan de klimaattafels waar onderhandeld wordt over het Klimaatakkoord					aandacht te houden. Ook zijn we ambtelijk in overleg met het Rijk over de aansluiting bij het Nationaal programma waterstof. Het belang van extra aanlandingen blijkt o.a. uit de integrale systeemstudie energie-infrastructuur en de Concept-analyse waterstof die Arcadis/TNO voor ons uitvoert. Waterstof kan een grote rol gaan spelen o.a. om de problemen in het elektriciteitsnetwerk te ontlasten. In het energielab dit najaar zetten we in op een gezamenlijke roadmap voor waterstof met alle partijen. Vanuit NZKG is brief naar minister Wiebes gestuurd naar aanleiding van de systeemstudie en ontwikkel-strategie NZKG. Inzet is een bestuurlijk overleg met EZK en BZK. Zowel in NZKG als NHN wordt zwaar ingezet op waterstof beide regio's	

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						ontwikkelen samen met partners waaronder de havens, kennisinstellingen en netbeheerders een programma waterstof. In NZKG is een van de acties de vorming van een consortium voor onderzoek naar een Nederlandse plant voor een 1 GW waterstoffabriek. Voorgesteld wordt de gedachte van de motie te verwerken in de inzet in ons economische en energietransitieprogramma voor NH breed en specifiek ook voor het NZKG en NHN en daarmee deze motie af te doen als afgehandeld en de acties te monitoren via de uitvoeringsprogramma's. 27-03-2019: We zetten ons samen met NZKG en NHN in om de aanlanding van wind op zee zowel in Ijmuiden als Den Helder te realiseren. In het traject tot 2030 zullen er 3	

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						kabels van 700 MW aan gaan landen bij IJmuiden. In het kader van de Noordzeestrategie 2030 zetten we in op enerzijds meer aanlandingen waarbij het noorden van NH goede uitgangspositie heeft. Anderzijds op een innovatiekavel voor waterstof bij het windpark IJmuiden Ver. - We hebben samen met de MRA, ORAM en het Ontwikkelingsbedrijf NHN een zgn.Energielab waterstof georganiseerd op 13-11-2018. Een zeer geslaagde dag waarbij ca. 70 vertegenwoordigers van industrie, transport, Rijk, kennisinstellingen etc zich lieten inspireren. Naar aanleiding hiervan is gezamenlijk met MRA en NHN een opdracht verleend voor een nadere analyse van de kansen en uitdagingen in Noord-Holland. De analyse met	

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						scenario's en governance wordt weer getoetst in een tweede Energielab waterstof in najaar 2019.Inzet is om dan met alle partijen tot een globale roadmap te komen. - In dit onderzoek maar ook in de integrale systeemstudie op de schaal van NH wordt de benodigde infra voor waterstof- inclusief het gasnet meegenomen - Ook in de ontwikkelstrategie NZKG wordt de rol van waterstof nu uitgebreid verkend. Daarbij neemt de waterstoffabriek van Nouryon/Tata een prominente plaats in. Aan al deze trajecten neemt het Rijk nadrukkelijk deel. Verder participeren we in het RVO netwerk waterstof Noordelijke Randstad en hebben we via het IPO nadrukkelijk input geleverd voor het Klimaatakkoord	

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
Motie windmolens op land	PS spreken uit beleid te willen ontwikkelen voor sociale windmolens en kleine windmolens in de provincie Noord-Holland.	M08-2019	Zoon, F.A.S. (PvdD)	Stigter, E.	04-02-2019	27-03-2019 Actie ligt bij PS en niet bij GS.	19-09-2019: er volgt wel actualisatie vanuit GS.
Maatwerk in ruimtelijk beleid voor zonne-energie in landelijk gebied	PS verzoeken GS: de uitvoeringsregeling zodanig aan te passen dat initiatieven die vallen onder de stimuleringsgebieden (artikel 4) ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd worden	M11-2019	Strens, A.J.C.E. (D66)	Loggen, C.	04-03-2019	21-08-2019: idem als actualisatie bij 07-05-2019. 07-05-2019 Een gewijzigde uitvoeringsregeling, in lijn met de strekking van motie 11-2019, is op 9 april 2019 in GS vastgesteld. PS zijn hierover geïnformeerd. Voorstel is de motie als afgedaan te beschouwen. 12-04-2019: Uit besluitenlijst GS van 19-04-2019: GS Besluit: 1. De Uitvoeringsregeling 'opstellingen voor zonne-energie in het landelijk gebied Noord-Holland 2019' vast te	14-01-2020: commissie RWK 13-01-2020 heeft ingestemd met afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen. 02-12-2019: brief GS met afdoeningsvoorstel wordt in cie RWK d.d. 13 januari 2020 besproken. 12-04-2019: brief GS met afdoeningsvoorstel wordt in een van de eerstvolgende commissievergaderingen besproken.

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
						stellen 2. De Uitvoeringsregeling te publiceren in het Provinciaal Blad 3. Provinciale Staten hierover te informeren met bijgaande brief en voor te stellen motie 11.2019 hiermee als afgedaan te beschouwen.	
Draagvlak en participatie in de Regionale Energie-strategieën (RES).	PS besluit het college van GS te verzoeken: - de begrippen 'draagvlak' en 'participatie' zorgvuldig te definiëren volgens een werkbaar toetsingskader - te onderzoeken of de begrippen vormvast kunnen worden opgelegd bij interventies in het fysieke domein	M47-2019	Smaling, E.M.A. (SP)	Stigter, E.	30-09-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	die voortvloeien uit de RES.						
Ander-soortige energie-technieken	PS draagt het college op: * ook voor andersoortige energietechnieken (zoals innovaties, C02 transport en -gebruik, waterstof, getijdenenergie, superkritischwatervergassing, aquathermie etc.) de mogelijkheden gelijktijdig in kaartte brengen en ze te stimuleren * deze andersoortige technieken ook nadrukkelijk naast de RES-sen inzichtelijk te maken.	M46-2019	Van Gilse, J.P.H.M. (VVD)	Stigter, E.	30-09-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
Klimaat en gevoel van urgentie.	PS verzoekt het college om: * In het licht van het actieprogramma “Klimaat En gevoel van urgentie” een duidelijk communicatietraject te ontwikkelen en dit voor te leggen aan PS.	M45-2019	Gielen, A. (GroenLinks)	Stigter, E.	30-09-2019		
Urgenda-maat-regelen	PS roepen het college van GS op: • de door Urgenda geïnventariseerde maatregelen serieus te nemen en per maatregel te bekijken waar de provincie actief mee aan de slag kan • PS zo snel mogelijk daarover te informeren	M69-2019	Zoon, F.A.S. (PvdD)	Stigter, E.	11-11-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
Motie van onder-steuning: prioriteit versterking energie-infrastruc-tuur N-H	PS verzoeken het College van GS: • alles in het werk te stellen om samen met andere overheden en de netbeheerders de knelpunten in zowel wet- en regelgeving als fysiek, proactief op te lossen en de infrastructuur zo spoedig mogelijk op orde te brengen zodat het netwerk klaar is om de extra vraag vanuit de energietransitie aan te kunnen • hiertoe er bij de netbeheerders op aan te dringen om te beginnen met het verzwaren van	M104 -2019	Vries, de A.T.B. (PvdA)	Stigter, E.	18-11-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	de infrastructuur rond die gebieden in Noord-Holland die in potentie op korte termijn het meeste kunnen bijdragen aan de transitie naar duurzame energie • zich door PS gesteund te weten bij het voortvarend realiseren van deze doelen						
Betrekken van jongeren en scholen bij energie-besparing	PS verzoeken het college van GS: om met Energy Challenges in gesprek te gaan om te kijken waar de provincie komende jaren kan investeren in het	M106 -2019	Kostic, I. (PvdD)	Stigter, E.	18-11-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	initiatief binnen Noord-Holland						
Natuur-inclusief bouwen meenemen in klimaat-ambities voor gebouwde omgeving	PS verzoeken het college van GS om: - met ecologen, natuurorganisaties en de bouw in gesprek te gaan over hoe natuurinclusief bouwen in Provincie Noord-Holland zo snel mogelijk gerealiseerd kan worden - de wens om natuurinciusief bouwen te betrekken bij de uitvoering van het Klimaatakkoord in te brengen bij IP0 - dit ook te betrekken bij de	M107 -2019	Kostic, I. (PvdD)	Loggen, C.	18-11-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	verdere invulling van de taken van het Expertise Centrum Warmte (ECW), als kenniscentrum voor de uitdagingen op het gebied van de gebouwde omgeving						
Samen-hangend pakket klimaat-maat-regelen rond klimaat, milieu, water gezondheid dieren-welzijn en	PS verzoeken GS: een meer samenhangend pakket aan maatregelen -dat in lijn is met de milieubeginselen- op te stellen en daarmee problemen rond klimaat, milieu, biodiversiteit, voedsel, water	M111 -2019	Kostic, I. (PvdD)	Stigter, E.	18-11-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
bodem-daling	gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling integraal aan te pakken.						
Aansluiten bij Raadtafel 32	PS verzoeken het Presidium: • initiatief te nemen om een vertegenwoordiger te benoemen voor de Raadtafel32 • deze te verzoeken verslag uit te brengen in de commissie RWK	M123 -2019	Wijnen, van T.K. (GroenLinks)	Presidium	18-11-2019		
Draagvlak klimaat-akkoord	PS verzoeken het college van GS om: - Draagvlak voor de uitvoering van het energieakkoord als uitgangspunt te nemen wanneer keuzes over	M103 -2019	Sanderse, M. (CDA)	Stigter, E.	18-11-2019		

Onderwerp	Inhoud	Nr	Indiener	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
	ruimtelijke ordening genomen moeten worden,						

AANGENOMEN

M35/08-10-2018
punt 10

Motie MRA (Metropoolregio Amsterdam) begroting en werkplan 2019

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 8 oktober 2018, gelezen hebbende de MRA (Metropoolregio Amsterdam) begroting en werkplan 2019,

constaterende dat:

- het MRA Werkplan 2019 de ambitie stelt dat de MRA tot de Europese top voor de vestiging van bedrijven en bewoners, voor verblijf als toerist, en voor werk of studie moet behoren, zodat de MRA tot de derde economische regio van Europa gaan behoren;

- in het najaar van 2017 de MRA begroting en werkplan 2018 is behandeld in de Statencommissies en Provinciale Staten, waarbij door meerdere partijen het verzoek aan GS is gedaan om binnen de MRA aandacht te vragen voor lean en mean in de organisatie, minder overhead en het concretiseren van doelstellingen;

overwegende dat:

- de Staten van Noord-Holland er waarde aan hechten om goed op te hoogte te zijn van waar de middelen in de MRA aan worden besteed, hoe deze tot besteding worden gebracht, wat de toekomstvisie van de MRA is en welke concrete resultaten kunnen worden verwacht;

- in april van 2018 de MRA concept-begroting voor 2019 in de Statencommissies is behandeld, waarbij vanuit de commissie wederom verzocht is om e.e.a. te concretiseren, wat door GS is ingebracht in de MRA;

- in de nu voorliggende MRA begroting en werkplan 2019 inderdaad een aantal onderdelen nader toegelicht zijn maar de wens tot verdere concretisering van projecten en doelen overeind blijft;

- de beleidsmonitor van Noord-Holland kan bijdragen aan het concretiseren van doelstellingen door diverse activiteiten van de MRA aan de overkoepelende doelstellingen en indicatoren van de monitor te verbinden;

verzoeken GS:

- de herhaalde wens van PS tot "concretisering van de doelstelling van het bereiken van de top drie positie als uitgangspunt van alle maatregelen te nemen en het formuleren van meetbare resultaten op weg daar naar toe" in te brengen in de MRA Regiegroep van 10 oktober 2018;

- de reacties van de MRA-partners en eventuele toezeggingen van de MRA-organisatie terug te koppelen aan PS, ter bespreking in de eerstvolgende commissievergaderingen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Femke Lagerveld (VVD)

Flip de Groot (D66)

Wilma van Andel (CDA)

Rina van Rooij (PvdA)

M123/18-11-2019

GROEN LINKS NOORD-HOLLAND | Noord-Holland D66 | SP NOORD-HOLLAND

AANGENOMEN

Motie aansluiten bij Raadtafel32

De Provinciale Staten van Noord-Holland, bijeen op 11 november 2019, hebben kennis genomen van de Evaluatie Metropoolregio Amsterdam (MRA) en MRA-Regiegroep (VD77);

constateren dat:
- de resultaten van de samenwerking in het verband van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zijn geëvalueerd door een externe commissie;
- de samenwerking tussen overheid in MRA-verband betere regionale afstemming oplevert en concrete resultaten;
- raads- en Statenleden tot dusverre onvoldoende grip en sturing zeggen te hebben op de MRA-samenwerking;
- een van de aanbevelingen van de commissie is dat de raden en Staten hun positie binnen de MRA-samenwerking moeten versterken;

overwegen dat:
- de MRA in de beantwoording van de reactie van gemeente Zaanstad op het concept werkplan 2019 heeft aangegeven een gedragen plan voor een klankbordgroep van Raden en Staten te zullen ondersteunen;
- de MRA reeds ambtelijke ondersteuning biedt voor een initiatief vanuit raden, waar Statenleden ook voor zijn uitgenodigd, bekend als "Raadtafel32".
- diverse gemeenteraden vanuit hun midden formeel een raadslid als afgevaardigde hebben benoemd.
- Raadtafel32 een mogelijkheid biedt om tot een gedragen plan voor een klankbordgroep vanuit raden en staten te komen en hier verder vorm aan te geven;

zijn van mening dat:
- Provinciale Staten van Noord-Holland zich hierbij zou moeten aansluiten om haar betrokkenheid bij de MRA via dit initiatief te versterken;

spreken hierbij uit:
- voornemens te zijn om namens PS een vertegenwoordiger deel te laten nemen aan de Raadtafel32;

en verzoeken het Presidium:
- initiatief te nemen om een vertegenwoordiger te benoemen voor de Raadtafel32;
- deze te verzoeken verslag uit te brengen in de commissie RWK;

en gaan over tot de orde van de dag.

Tessa van Wijnen	Ilse Zaal	W. Hoogervorst
GroenLinks Noord-Holland	D66 Noord-Holland	SP

De Raadtafel32 is een platform van volksvertegenwoordigers uit de raden en Staten van de Metropoolregio Amsterdam. Tijdens de bijeenkomsten wordt informatie gedeeld over het proces van thema's binnen het netwerk van de MRA en onderling besproken de manieren waarop diverse raden en staten omgaan met MRA-onderwerpen. Het is een initiatief van Romkje Mathkor en Emile Karregat, raadsleden in Zaanstad en Purmerend. Uit iedere raad neemt 1 vertegenwoordiger deel.

Provincie Noord-Holland

2020

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 10 februari 2020

Onderwerp: **Onderzoeksrapport Randstedelijke Rekenkamer 'Bouwen aan regie'**
Onderzoek naar de provinciale rol op het gebied van wonen

Kenmerk:

Bijlagen:

- **Onderzoeksrapport Randstedelijke Rekenkamer**
- **Overzicht Rolverdeling bij wonen.pdf**
- **Brief Randstedelijke Rekenkamer aan PS**
- **Ontwerpbesluit**

1. Inleiding

Door de Randstedelijke Rekenkamer is een onderzoek uitgevoerd. Er is gekeken naar de wijze waarop de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling en uitvoering geven aan hun rol op het gebied van wonen.

In het voorliggende onderzoeksrapport 'Bouwen aan regie' zijn de bevindingen en conclusies ten aanzien van de provincie Noord-Holland opgenomen en worden aanbevelingen gedaan. Provinciale Staten wordt voorgesteld deze aanbevelingen te onderschrijven.

2. Conclusies en aanbevelingen

De centrale onderzoeksvraag is: *Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?*

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen uitgevoerd?

Conclusies

1. De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. De beschikbaarheid van voldoende woningen met passende kwaliteit en in een aantrekkelijk woonmilieu is hierbij als doelstelling geformuleerd. Voor de provincie is regionale afstemming in Regionale Actie Programma's (RAP's) het belangrijkste instrument. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie haar doelstellingen op

het gebied van wonen. Ondanks deze inspanningen is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.

2. Regionaal overleg op het gebied van wonen vindt structureel plaats en wordt door gemeenten ervaren als waardevol en effectief. Elke Noord-Hollandse regio heeft daarnaast een RAP die voldoet aan de eisen die de provincie hieraan stelt. De RAP's zorgen voor eenduidigheid in de regionale afstemming. Meerdere gemeenten geven echter aan het RAP niet altijd als een toegevoegde waarde te ervaren. Zij missen maatwerk en ervaren het opstellen van een RAP als arbeidsintensief. De provincie biedt gemeenten ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van de RAP's, maar gemeenten geven aan niet altijd bekend te zijn met dit instrumentarium of onvoldoende capaciteit te hebben voor een aanvraag.

3. De provincie maakt in haar woonbeleid een duidelijke koppeling tussen doelen, rollen en instrumenten. Het is in de praktijk echter niet altijd duidelijk hoe deze rolinvulling zich verhoudt tot andere overheden en organisaties, waardoor verwachtingen uiteenlopen. Met name de rolverdeling tussen de provincie en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is onvoldoende uitgewerkt.

4. De provincie zet diverse stimuleringsmaatregelen in om de woningbouw te versnellen en knelpunten daarbij weg te nemen. Voorbeelden zijn de subsidie knelpuntenbudget en het versnellingsteam wonen. Ondanks dat er onder gemeenten brede waardering bestaat voor de inzet van de provincie verloopt de uitvoering van de stimuleringsmaatregelen nog niet optimaal. Er is sprake van onderbenutting en voor gemeenten is vaak onduidelijk wat de maatregelen hen opleveren. Daarnaast wordt het aanvraagproces als arbeidsintensief ervaren.

5. Gemeenten zien de provincie als kennisloket en de opgedane kennis krijgt steeds vaker een prominente plek in regionale woningbouwprogrammering. De afstemming met de regio's is echter niet optimaal.

6. De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via informeel vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Ander RO-instrumentarium, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen beperkt ingezet.

7. Er zijn geen afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over de uitvoering en resultaten van het beleid. GS infomeren PS tussentijds veelvuldig over relevante ontwikkelingen op het gebied van wonen.

Aanbevelingen
Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot aanbevelingen die betrekking hebben op de rol, instrumenten en de informatievoorziening.

Provinciale rol
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:
1. Breng meer maatwerk aan in de regionale aanpak door rekening te houden met de verschillen qua aard en qua samenwerking in de regio's.
2. Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten en de verschillen daarin per regio.

3. Verhelder de rolinvulling van de provincie op het gebied van wonen ten opzichte van de MRA en communiceer hierover richting de gemeenten.

Provinciale instrumenten
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:
4. Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren.
5. Stem met gemeenten af waar zij behoefte aan hebben bij de regionale actieprogramma's, zodat deze documenten niet vooral verbindend van toegevoegde waarde kunnen zijn, maar ook inhoudelijk.
6. Vereenvoudig de aanvraagprocessen voor stimuleringsmaatregelen op het gebied van wonen.
7. Communiceer met gemeenten over de achtergrond en methodiek van de Monitor Woningbouw om zo onduidelijkheid over cijfers weg te nemen en eenduidigheid in begrippen te krijgen.
8. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.

Informatievoorziening
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:
9. Schenk in de P&C-stukken meer aandacht aan de (voortgang) van de stimuleringsmaatregelen op het gebied van versnelling van woningbouwproductie.
10. Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

3. Reactie van Gedeputeerde Staten
De Rekenkamer heeft haar onderzoeksbevindingen aan het college van Gedeputeerde Staten voorgelegd. Het college onderschrijft de aanbevelingen en betrekt meerdere aanbevelingen bij de op te stellen Woonagenda en de te sluiten Woonakkoorden.

De volledige reactie van Gedeputeerde Staten is opgenomen op pagina 10 tot en met 14 van het onderzoeksrapport. In het nawoord op pagina 15 gaat de Rekenkamer op deze reactie in.

4. Provincievergelijking
De rol die de provincies innemen op het gebied van wonen is maatwerk. De vier Randstad provincies zijn verschillend van aard. Het aantal inwoners, het aantal gemeenten en de woningdichtheid lopen sterk uiteen. De provincies geven door het inzetten van elk hun eigen mix aan instrumenten ieder een eigen invulling aan hun rol. De provincievergelijking maakt dit inzichtelijk en biedt de provincies aanknopingspunten om van elkaar te leren.
De instrumenten in de provincievergelijking zijn verdeeld in de volgende categorieën:
1) Afstemming en overleg, 2) Regelgeving, 3) Stimuleren woningmarkt, en 4) Onderzoek en monitoring.

De provincievergelijking is opgenomen op pagina 16 t/m 20 van het onderzoeksrapport.

De Rekenkamer benadrukt dat provincies zich bewust moeten zijn van hun rol en de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Indien instrumenten van de provincie eisen stellen aan gemeenten en regio's, bijvoorbeeld aan regionale samenwerking of waar wel en niet gebouwd mag worden, dan neemt de invloed van de provincie toe en wordt de rol bepalender en groter. De Rekenkamer acht het van belang om goed te letten op mogelijke onbewuste neveneffecten, zoals extra werkdruk bij gemeenten en andere samenwerkingspartners.

5. Voorstel

De aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer bij het rapport 'Bouwen aan regie' zijn als besluitpunten opgenomen in het ontwerpbesluit met het voorstel deze te onderschrijven met de opdracht aan GS deze uit te voeren.

Namens de Statencommissie Ruimte, Wonen en Klimaat,

dhr. E.W.J. Jensen, plv. voorzitter Statencommissie Ruimte, Wonen en Klimaat

dhr. E. Krijgsman, griffier Statencommissie Ruimte, Wonen en Klimaat

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

- gelezen de voordracht van de Statencommissie Ruimte, Wonen en Klimaat van 10 februari 2020;

- gelezen het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer, getiteld 'Bouwen aan regie'

- gelet op de bespreking en het advies van de commissie RWK van 10 februari 2020;

besluiten:

GS op te dragen uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

Provinciale rol

1. Breng meer maatwerk aan in de regionale aanpak door rekening te houden met de verschillen qua aard en qua samenwerking in de regio's.
2. Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten en de verschillen daarin per regio.
3. Verhelder de rolinvulling van de provincie op het gebied van wonen ten opzichte van de MRA en communiceer hierover richting de gemeenten.

Provinciale instrumenten

4. Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren.
5. Stem met gemeenten af waar zij behoefte aan hebben bij de regionale actieprogramma's, zodat deze documenten niet vooral verbindend van toegevoegde waarde kunnen zijn, maar ook inhoudelijk.
6. Vereenvoudig de aanvraagprocessen voor stimuleringsmaatregelen op het gebied van wonen.
7. Communiceer met gemeenten over de achtergrond en methodiek van de Monitor Woningbouw om zo onduidelijkheid over cijfers weg te nemen en eenduidigheid in begrippen te krijgen.
8. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.

Informatievoorziening

9. Schenk in de P&C-stukken meer aandacht aan de (voortgang) van de stimuleringsmaatregelen op het gebied van versnelling van woningbouwproductie.

10. Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Bouwen aan regie

Onderzoek naar de provinciale rol op het gebied van wonen

Provincie Noord-Holland | december 2019

Voorwoord

Wonen is een thema dat ons allemaal aangaat. Iedereen wil een woning die voldoet aan de gewenste eisen, in een goede woonomgeving staat en passende woonlasten heeft. In de huidige situatie op de woningmarkt is dit echter een groot probleem. In de Randstad neemt het tekort aan woningen toe waardoor het op veel plekken moeilijk is om een huis te vinden dat aansluit bij de wensen en mogelijkheden. Dit rapport gaat in op de provinciale rol op het gebied van wonen. Het maakt inzichtelijk hoe de provincies invulling geven aan hun rol, welke instrumenten zij inzetten en hoe de uitvoering daarvan verloopt.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken, waarbij de provincies een regierol vervullen. Provincies bouwen zelf geen woningen en stellen ook geen bestemmingsplanen op, maar kunnen bijvoorbeeld wel regionale afstemming bevorderen en stimuleringsmaatregelen treffen. In het voor dit onderzoek opgestelde overzicht Rolverdeling bij wonen zijn de rollen van de verschillende partijen toegelicht. De betrokken partijen moeten ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden de nodige inspanningen leveren om de problemen op de woningmarkt op te lossen. Met de huidige stikstof- en PFAS-crisis, die bovenop de al bestaande problematiek komen is dit zeker geen gemakkelijke opgave.

Uit het onderzoek, dat voor alle vier de Randstadprovincies is uitgevoerd, blijkt dat de provincies op verschillende wijze invulling geven aan hun rol op het gebied van wonen. In de provincievergelijking is inzichtelijk gemaakt waar de provincies van elkaar verschillen en is bedoeld om van elkaar te leren. Met dit onderzoek hoopt de Randstedelijke Rekenkamer een positieve bijdrage te leveren aan de wijze waarop provincies invulling en uitvoering geven aan hun rol op het gebied van wonen.

Voor dit onderzoek heeft de Randstedelijke Rekenkamer verschillende documenten bestudeerd en zijn er interviews gehouden bij de provincies, gemeenten en maatschappelijke partners. Hierbij viel het ons op dat de gesproken personen een grote betrokkenheid hebben bij hun werk. Wij willen alle betrokkenen hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek en voor de prettige en constructieve samenwerking.

Het onderzoek is uitgevoerd door Joris Brandts MSc MA (onderzoeker), dr. Annalies Teernstra (onderzoeker), mr. Majella de Vries (onderzoeker), Harm Wilzing MSc (Lysias Advies - onderzoeker) en Maarten Franken MSc (projectleider).

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Inhoudsopgave

BESTUURLIJKE NOTA

| 1 | INLEIDING 4
1.1 Aanleiding 4
1.2 Doel- en vraagstelling 4
1.3 Leeswijzer 4

| 2 | CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 5
2.1 Hoofdconclusies 5
2.2 Toelichting hoofdconclusies 6
2.3 Aanbevelingen 8

| 3 | REACTIE GEDEPUTEERDE STATEN 10

| 4 | NAWOORD 15

| 5 | PROVINCIEVERGELIJKING 16

NOTA VAN BEVINDINGEN

| 1 | INLEIDING 21
1.1 Aanleiding en achtergrond 21
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen 24
1.3 Afbakening 24
1.4 Werkwijze 25
1.5 Beoordelingskader 26

| 2 | WOONBELEID 27
2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen 27
2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen 31

| 3 | UITVOERING INSTRUMENTEN 33
3.1 Regionaal samenwerken en overleg 33
3.2 Regelgeving 43
3.3 Stimuleren woningmarkt 46
3.4 Onderzoek, monitoring en kennisdeling 53
3.5 Instrument-overstijgende ontwikkeling: de rol van de MRA 57

| 4 | INFORMATIEVOORZIENING 59

| BIJLAGE A | OVERZICHT INSTRUMENTEN 62

| BIJLAGE B | GERAADPLEEGDE BRONNEN 65

| BIJLAGE C | GERAADPLEEGDE PERSONEN 67

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2019 bedraagt het tekort aan woningen in Nederland bijna 300.000 woningen.[1] In de Randstadprovincies gaat het om bijna 180.000 woningen. Gevolgen van het opgelopen tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen. Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.

In de Grondwet (art. 22, lid 2) staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid ‘voorwerp van zorg’ is voor de overheid. Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag:
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:

1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Leeswijzer

De conclusies en aanbevelingen zijn in de bestuurlijke nota opgenomen en volgen uit de nota van bevindingen. De bestuurlijke nota en de nota van bevindingen samen vormen het rekenkamerrapport.

[1] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29

| 2 | Conclusies en aanbevelingen

2.1 Hoofdconclusies

1. De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. De beschikbaarheid van voldoende woningen met passende kwaliteit en in een aantrekkelijk woonmilieu is hierbij als doelstelling geformuleerd. Voor de provincie is regionale afstemming in Regionale Actie Programma's (RAP's) het belangrijkste instrument. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks deze inspanningen is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.

2. Regionaal overleg op het gebied van wonen vindt structureel plaats en wordt door gemeenten ervaren als waardevol en effectief. Elke Noord-Hollandse regio heeft daarnaast een RAP die voldoet aan de eisen die de provincie hieraan stelt. De RAP's zorgen voor eenduidigheid in de regionale afstemming. Meerdere gemeenten geven echter aan het RAP niet altijd als een toegevoegde waarde te ervaren. Zij missen maatwerk en ervaren het opstellen van een RAP als arbeidsintensief. De provincie biedt gemeenten ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van de RAP's, maar gemeenten geven aan niet altijd bekend te zijn met dit instrumentarium of onvoldoende capaciteit te hebben voor een aanvraag.

3. De provincie maakt in haar woonbeleid een duidelijke koppeling tussen doelen, rollen en instrumenten. Het is in de praktijk echter niet altijd duidelijk hoe deze rolinvulling zich verhoudt tot andere overheden en organisaties, waardoor verwachtingen uiteenlopen. Met name de rolverdeling tussen de provincie en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is onvoldoende uitgewerkt.

4. De provincie zet diverse stimuleringsmaatregelen in om de woningbouw te versnellen en knelpunten daarbij weg te nemen. Voorbeelden zijn de subsidie knelpuntenbudget en het versnellingsteam wonen. Ondanks dat er onder gemeenten brede waardering bestaat voor de inzet van de provincie verloopt de uitvoering van de stimuleringsmaatregelen nog niet optimaal. Er is sprake van onderbenutting en voor gemeenten is vaak onduidelijk wat de maatregelen hen opleveren. Daarnaast wordt het aanvraagproces als arbeidsintensief ervaren.

5. Gemeenten zien de provincie als kennisloket en de opgedane kennis krijgt steeds vaker een prominente plek in regionale woningbouwprogrammering. De afstemming met de regio's is echter niet optimaal.

6. De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via informeel vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Ander RO-instrumentarium, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen beperkt ingezet.

7. Er zijn geen afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over de uitvoering en resultaten van het beleid. GS infomeren PS tussentijds veelvuldig over relevante ontwikkelingen op het gebied van wonen.

2.2 Toelichting hoofdconclusies

1. *De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. De beschikbaarheid van voldoende woningen met passende kwaliteit en in een aantrekkelijk woonmilieu is hierbij als doelstelling geformuleerd. Voor de provincie is regionale afstemming in Regionale Actie Programma's (RAP's) het belangrijkste instrument. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks deze inspanningen is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.*

- De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in de doelen op het gebied van wonen. Naast het doel voldoende woningen met passende kwaliteit, is in de Omgevingsvisie uit 2018 aandacht geschonken aan binnenstedelijke realisatie en regionale netwerken. De provincie hanteert hier met elkaar samenhangende ontwikkelprincipes die op hoofdlijnen beschrijven hoe de provincie de lange termijn opgaven voor zich ziet. Voorbeelden hiervan zijn dat wonen en werken zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd worden en nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen zoveel mogelijk geclusterd worden op locaties nabij (OV)knooppunten. Zie paragraaf 2.1 van de nota van bevindingen voor een overzicht van de belangrijkste doelen ten aanzien van wonen.
- De provincie neemt op het gebied van wonen een actieve rol die zij zelf formuleert als woningmarktregisseur. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in vier rollen: beleidsmaker, verbinder, kennismakelaar en aanjager. Om uitvoering te geven aan de doelstellingen, zet de provincie een breed scala aan instrumenten in. Vanuit elke rol zet de provincie een ander type instrumentarium in. Zie Bijlage A voor een overzicht van de instrumenten met betrekking tot wonen.
- Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen. De problemen zijn voor een provincie ook lastig om zelfstandig op te lossen. Toch kan de invulling van de provinciale rol en de uitvoering van de instrumenten op een aantal punten beter.

2. *Regionaal overleg op het gebied van wonen vindt structureel plaats en wordt door gemeenten ervaren als waardevol en effectief. Elke Noord-Hollandse regio heeft daarnaast een RAP die voldoet aan de eisen die de provincie hieraan stelt. De RAP's zorgen voor eenduidigheid in de regionale afstemming. Meerdere gemeenten geven echter aan het RAP niet altijd als een toegevoegde waarde te ervaren. Zij missen maatwerk en ervaren het opstellen van een RAP als arbeidsintensief. De provincie biedt gemeenten ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van de RAP's, maar gemeenten geven aan niet altijd bekend te zijn met het instrumentarium of onvoldoende capaciteit te hebben voor een aanvraag.*

- De provincie wil haar doelstellingen behalen door samen met de regio's Regionale Actieprogramma's (RAP's) te ontwikkelen, met daarin afspraken over regionale woningbouwprogramma's, met aandacht voor zowel de kwantitatieve als kwalitatieve woningvoorraad. De zes regio's hebben ieder een RAP opgesteld. De RAP's voldoen aan de eisen die de provincie hieraan stelt.
- Bij de totstandkoming van de RAP's heeft de provincie een constructieve coördinerende en meedenkende rol. De regionale RAP-overleggen die tussentijds door de provincie worden geïnitieerd vinden structureel en frequent plaats en worden door de gemeenten ervaren als waardevol. De provincie biedt gemeenten, zowel financieel als qua capaciteit, ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van de RAP's. Ondanks waardering hiervoor komt deze ondersteuning niet altijd van de grond vanwege beperkte capaciteit bij de gemeenten, moeizame aanvraagprocessen en omdat niet alle instrumenten bij alle gemeenten bekend zijn.
- Gemeenten oordelen wisselend over de toegevoegde waarde van de RAP's. De RAP's brengen eenduidigheid in regionale afstemming en bieden kleinere gemeenten kaders bij het opstellen van gemeentelijk beleid. Meerdere gemeenten geven aan maatwerk te missen bij het opstellen van de RAP waarbij te weinig aandacht is voor regionale problematiek en capaciteit.

- De provincie heeft aangegeven voornemens te zijn om in 2020 de Regionale Actie Programma's te laten opvolgen door zogenoemde Woonakkoorden. Deze akkoorden worden volgens de provincie vormvrij, hebben minder vereisten en bieden meer maatwerk aan gemeenten.

3. *De provincie maakt in haar woonbeleid een duidelijke koppeling tussen doelen, rollen en instrumenten. Het is in de praktijk echter niet altijd duidelijk hoe deze rolinvulling zich verhoudt tot andere overheden en organisaties, waardoor verwachtingen uiteenlopen. Met name de rolverdeling tussen de provincie en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is onvoldoende uitgewerkt.*
- De door de voormalige Stadsregio Amsterdam ingezette samenwerking op het gebied van wonen is met de komst van de MRA geïntensiveerd, waardoor de MRA een belangrijke speler is geworden. De provincie werkt intensief samen met de MRA, bijvoorbeeld bij de Monitor Plancapaciteit.
- Voor een aantal gemeenten is de rolverdeling tussen de provincie en de MRA vaak onduidelijk. Zij geven aan dat zij niet weten wat ze van welke partij kunnen verwachten en waaraan zij moeten voldoen in samenwerking met de provincie en de MRA. Gemeenten zien mogelijkheden om de positionering van de provincie ten opzichte van de MRA te herijken, waarbij expertise kan worden gedeeld en elke partij toch een eigen rol vervult.

4. *De provincie zet diverse stimuleringsmaatregelen in om de woningbouw te versnellen en knelpunten daarbij weg te nemen. Voorbeelden zijn de subsidie knelpuntenbudget en het versnellingsteam wonen. Ondanks dat er onder gemeenten brede waardering bestaat voor de inzet van de provincie verloopt de uitvoering van de stimuleringsmaatregelen nog niet optimaal. Er is sprake van onderbenutting en voor gemeenten is vaak onduidelijk wat de maatregelen hen opleveren. Daarnaast wordt het aanvraagproces als arbeidsintensief ervaren.*
- Met versnellingsteams en samenwerkingsagenda's focust de provincie zich op het oplossen van knelpunten en versnelling van woningbouw. Voor versnelling van de woningbouwproductie en het oplossen van knelpunten heeft de provincie in 2018 € 15 mln. beschikbaar gesteld. Voor financiële knelpunten worden maatwerkoplossingen gezocht door middel van een knelpuntenbudget. Voor een tekort aan capaciteit is een flexibele schil met expertise beschikbaar gesteld. Vrijwel alle regio's gebruiken en waarderen deze stimulerende maatregelen. Toch blijkt er onderbenutting. De meeste gemeenten ervaren het aanvragen als een arbeidsintensief proces met lange verantwoordingslijnen. De provincie geeft aan dat ook juridische complicaties het proces vertragen.
- Voor de meeste gemeenten is het onduidelijk wat deze instrumenten voor hen opleveren. Bijvoorbeeld wat betreft de wijze waarop het versnellingsteam hen ondersteuning kan bieden of de mate waarin de Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland resulteert in meer informatie over marktontwikkelingen.

5. *Gemeenten zien de provincie als kennisloket en de opgedane kennis krijgt steeds vaker een prominente plek in regionale woningbouwprogrammering. De afstemming met de regio's is echter niet optimaal.*
- De provincie profileert zich als kennismakelaar en verbinder door onderzoeken uit te voeren, bijeenkomsten te organiseren en prognoses te maken. Ook monitort de provincie jaarlijks de plancapaciteit en de woningbouw. De meeste gemeenten vinden dat de provinciale ondersteuning op het gebied van onderzoek volstaat.
- Er bestaat brede waardering voor de Monitor Plancapaciteit, omdat deze vaak wordt geoptimaliseerd, toegankelijk in gebruik is, regionale woningmarktmonitoren eenvoudig te integreren zijn en ondersteuning wordt geboden bij het invullen. Een aantal gemeenten herkent zich niet altijd in de Monitor Woningbouw. Ook over de prognoses die de provincie laat uitvoeren bestaat niet altijd eenduidigheid onder gemeenten.

6. *De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via informeel vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Ander RO-instrumentarium, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen beperkt ingezet.*

- De provincie stelt in de Omgevingsvisie terughoudend te zijn in het opstellen van regels en daarbij meer ruimte en vertrouwen te geven aan maatschappelijke initiatieven en meer samen te werken met de samenleving. Er is wel regelgeving voor de bescherming van de ruimtelijke kwaliteit en het landelijk gebied.
- De provincie zet het RO-instrumentarium beperkt in en gaat altijd eerst informeel in gesprek met gemeenten. Gemeenten denken wisselend over de inzet van regelgeving. Waar sommige gemeenten aangeven dat de provincie soms best strenger mag ingrijpen, wensen andere gemeenten meer maatwerk.

7. *Er zijn geen afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over de uitvoering en resultaten van het beleid. GS infomeren PS tussentijds veelvuldig over relevante ontwikkelingen op het gebied van wonen.*

- GS informeren PS tussentijds veelvuldig over relevante ontwikkelingen op het gebied van wonen, bijvoorbeeld bij de vaststelling of wijziging van regionale actieprogramma's. De informatie die PS van GS ontvangen is duidelijk.
- In de P&C stukken geeft de provincie weinig informatie over (de voortgang van) de inzet van de stimuleringsmaatregelen, bijvoorbeeld het knelpuntenbudget of de inzet vanuit de flexibele schil.

2.3 Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot aanbevelingen die betrekking hebben op de rol, de instrumenten en de informatievoorziening.

Provinciale rol
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

1. Breng meer maatwerk aan in de regionale aanpak door rekening te houden met de verschillen qua aard en qua samenwerking in de regio's.
2. Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten en de verschillen daarin per regio.
3. Verhelder de rolinvulling van de provincie op het gebied van wonen ten opzichte van de MRA en communiceer hierover richting de gemeenten.

Provinciale instrumenten
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

4. Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren.
5. Stem met gemeenten af waar zij behoefte aan hebben bij de regionale actieprogramma's, zodat deze documenten niet vooral verbindend van toegevoegde waarde kunnen zijn, maar ook inhoudelijk.
6. Vereenvoudig de aanvraagprocessen voor stimuleringsmaatregelen op het gebied van wonen.
7. Communiceer met gemeenten over de achtergrond en methodiek van de Monitor Woningbouw om zo onduidelijkheid over cijfers weg te nemen en eenduidigheid in begrippen te krijgen.
8. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.

Informatievoorziening
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

9. Schenk in de P&C-stukken meer aandacht aan de (voortgang) van de stimuleringsmaatregelen op het gebied van versnelling van woningbouwproductie.
10. Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

| 3 | Reactie Gedeputeerde Staten

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Randstedelijke Rekenkamer

Mevrouw A. Hoenderdos-Metselaar
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw M. Geirnaert
BEL/RO

Telefoonnummer +31235143470
geirnaertm@noord-holland.nl

1 | 5

Verzenddatum

Kenmerk
1284324/1315727

Uw kenmerk
2019/AH/082

Betreft: Reactie op Bestuurlijke Nota

Geachte mevrouw Hoenderdos-Metselaar,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van uw Bestuurlijke Nota "Bouwen aan regie". Het doet ons genoegen dat bij de provincie Noord-Holland diverse instrumenten zoals Regionale Actieprogramma's (RAP's) goed functioneren en de provinciale rol als kennisloket gewaardeerd wordt.

Hierbij treft u onze reactie op de aanbevelingen uit het onderzoek aan.

Provinciale rol

Aanbeveling 1
Breng meer maatwerk aan in de regionale aanpak door rekening te houden met de verschillen qua aard en qua samenwerking in de regio's.

Reactie Wij onderkennen met u dat de verschillen tussen de regio's een verschil in benadering rechtvaardigen. Wij komen hieraan tegemoet door met ingang van onze nieuwe provinciale Woonagenda in 2020 Woonakkoorden af te sluiten met regio's. Deze akkoorden worden vormvrij, hebben minder vereisten vanuit de provincie en bieden meer ruimte voor maatwerk aan gemeenten.

Aanbeveling 2
Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten en de verschillen daarin per regio.

Reactie We doen al veel, zoals u al geconstateerd heeft. Aanvullend zullen wij begin 2020 de uitvoeringsregeling Woonvisie 2016 evalueren.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Deze evaluatie zal zich ook richten op randvoorwaarden voor subsidie, zodat een eventuele nieuwe subsidieregeling voor gemeenten zo eenvoudig en bruikbaar mogelijk wordt ingericht. Enige vorm van verantwoording, vooraf en achteraf, zal echter altijd noodzakelijk blijven wanneer het gaat om overheidsgeld.
Daarnaast bieden we de mogelijkheid vanuit ons versnellingsbudget om capaciteit in te zetten voor het versnellen van concrete woningbouwprojecten in zowel Noord-Holland Noord als de MRA. Wij zien in de praktijk en weten uit onderzoek namelijk dat dit een groot probleem is.

Aanbeveling 3
Verhelder de rolinvulling van de provincie op het gebied van wonen ten opzichte van de MRA en communiceer hierover richting de gemeenten.

Reactie Communicatie hierover vindt plaats in verschillende overleggen, zoals bijvoorbeeld het reguliere RAP-coördinatorenoverleg en het ambtelijk MRA-overleg Bouwen & Wonen. Daarnaast zullen we hier in de Woonagenda aandacht aan besteden.

Provinciale instrumenten

Aanbeveling 4
Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren.

Reactie Bekendheid van het instrumentarium is voor ons een must. We hebben hier dan ook de afgelopen jaren op verschillende manier aandacht aan besteed. Belangrijkste inzet hierbij is dat onze provinciale contactpersonen per regio reeds een laagdrempelige toegang vormen voor gemeenten in regioverband. Er is veel een-op-een contact.
Daarnaast benutten wij de nieuwsbrief Wonen en de website hiervoor, brengen we het onder de aandacht in de regionale woonoverleggen en sturen we gemeenten hier brieven over.

We zullen kijken wat we hier nog meer aan kunnen doen. De nieuwe provinciale Woonagenda en de presentatie tijdens de netwerkconferentie Wonen bieden daarvoor een uitgelezen kans. Ook in de woonakkoorden maken we expliciet waar de provincie kan bijdragen in de opgaven waar de regio voor staat en zullen we het instrumentarium wederom onder de aandacht brengen.

Aanbeveling 5
Stem met gemeenten af waar zij behoefte aan hebben bij de regionale actieprogramma's, zodat deze documenten niet vooral verbindend van toegevoegde waarde kunnen zijn, maar ook inhoudelijk.

Reactie Wij zullen hieraan tegemoetkomen door met ingang van onze nieuwe provinciale Woonagenda in 2020 Woonakkoorden af te sluiten met regio's. Deze komen in plaats van de RAP's. Deze akkoorden worden vormvrij, hebben minder vereisten en bieden meer ruimte voor maatwerk aan gemeenten. Ook in het proces van de totstandkoming van de Woonagenda gaan we in gesprek met de gemeenten om hun input zo goed mogelijk mee te nemen.

Aanbeveling 6
Vereenvoudig de aanvraagprocessen voor stimuleringsmaatregelen op het gebied van wonen.

Reactie Begin 2020 wordt de uitvoeringsregeling Woonvisie 2016 geëvalueerd (zie ook reactie op aanbeveling 2). Deze evaluatie zal zich ook richten op randvoorwaarden voor subsidie, zodat een eventuele nieuwe subsidieregeling voor gemeenten zo eenvoudig en bruikbaar mogelijk wordt ingericht.

Aanbeveling 7
Communiceer met gemeenten over de achtergrond en methodiek van de Monitor Woningbouw om zo onduidelijkheid over cijfers weg te nemen en eenduidigheid in begrippen te krijgen.

Reactie
We zullen onder gemeenten inventariseren wie behoefte heeft aan uitleg over de achtergrond en de methodiek van de Monitor Woningbouw en waar we dit in de rapportage eventueel kunnen verduidelijken. Op basis van deze behoefte kan er bijv. een kennisbijeenkomst worden georganiseerd; de onderzoeker/opsteller betrokken bij de Monitor Woningbouw kan aanschuiven bij een regionaal overleg voor het geven van en toelichting, etc. We gaan na waar in de rapportage Monitor Woningbouw we nog meer inzicht kunnen geven in de achtergrond, de methodiek kunnen verduidelijken en gehanteerde begrippen kunnen toelichten.

Hierbij willen we opmerken dat in de inleiding van de Monitor Woningbouw staat vermeld dat de monitor cijfers bevat op basis van de meest recente gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en ABF research die ten tijde van het opstellen van de monitor

beschikbaar zijn. Verder komen de cijfers over de woningbehoefte uit de, op dat moment actuele, Provinciale bevolkingsprognose. De cijfers over de plancapaciteit komen uit de Monitor Plancapaciteit. Gemeenten voeren hiervoor zelf de gegevens in. Gemeenten worden gevraagd om ieder kalenderjaar in het 1e (en 2e kwartaal) de plancapaciteit gegevens te actualiseren. Voor het opstellen van de monitor wordt gebruik gemaakt van deze geactualiseerde gegevens voor de monitor van het desbetreffende kalenderjaar.

De Monitor Woningbouw relateert de woningproductie aan de bevolkingsprognose. De regio's worden, op aanvraag, voorafgaand aan het maken van de bevolkingsprognose bezocht en daarna. Daarnaast is er altijd ruimte voor vragen. De gebruikte bronnen en methodiek van de prognose zijn uitgebreid beschreven in de rapporten die te vinden zijn op:
https://www.noordholland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Demografie.

Aanbeveling 8
Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.

Reactie We wisselen interprovinciaal al met enige regelmaat kennis en ervaring uit op diverse actuele thema's binnen wonen. Binnen het IPO is wonen nu ook als beleidsthema genoemd. We staan daarbij open voor nieuw instrumentarium.
De instrumenten die de andere Randstadprovincies hebben, komen bij ons echter al vaak terug onder een andere naam; een andere kop; en/of komen naar voren in de RAP's van de regio's (waarbij de provincie al of niet de ontwikkeling van die instrumenten subsidieert).

Informatievoorziening

Aanbeveling 9
Schenk in de P&C-stukken meer aandacht aan de (voortgang) van de stimuleringsmaatregelen op het gebied van versnelling van woningbouwproductie.

Reactie Wij zullen in de P&C-stukken meer aandacht besteden aan de voortgang van de versnellingsacties.

Aanbeveling 10
Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

Reactie Wij zullen een overleg met PS organiseren om afspraken over de informatievoorziening te maken.

We gaan ervanuit dat we u hiermee voldoende hebben geïnformeerd en zien uit naar het eindrapport.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris voorzitter

| 4 | Nawoord

De Rekenkamer dankt GS voor hun reactie. Wij zijn verheugd dat het college de aanbevelingen onderschrijft en meerdere aanbevelingen betrekt bij de op te stellen Woonagenda en de te sluiten Woonakkoorden. De reactie van GS geeft geen aanleiding tot het maken van nadere opmerkingen.

De behandeling van het rapport in PS zien we met belangstelling tegemoet.

| 5 | Provincievergelijking

De rol die de provincies innemen op het gebied van wonen is maatwerk. Provincies geven door het inzetten van een mix aan instrumenten ieder een eigen invulling aan hun rol. Deze provincievergelijking maakt inzichtelijk waar de verschillen zitten als het gaat om de in te zetten instrumenten en biedt de provincies aanknopingspunten om van elkaar te leren.

De voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn in deze provincievergelijking opgenomen. Het gaat hier om de instrumenten die in de vier rapporten aan de orde komen in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten. Het is hiermee geen uitputtende lijst van instrumenten die de provincies op het gebied van wonen inzetten. In deze provincievergelijking zijn de instrumenten verdeeld in de categorieën: 1) Afstemming en overleg, 2) Regelgeving, 3) Stimuleren woningmarkt, en 4) Onderzoek en monitoring.

De vier provincies in de Randstad zijn verschillend zijn van aard. Het aantal inwoners, het aantal gemeenten en de woningdichtheid lopen sterk uiteen. Dat betekent dat het al dan niet inzetten van bepaalde instrumenten ook verschillend kan zijn.

Bevolking Aantal	416.546	2.853.359	1.342.158	3.673.893
Gemeenten Aantal	6	47	26	52
Woningdichtheid Aantal woningen per km^2	120	501	390	621

Gegevens per 1 jan. 2019. Bron: CBS (2019), opendata.cbs.nl

Indien instrumenten van de provincie eisen stellen aan gemeenten en regio's, bijvoorbeeld aan regionale samenwerking of waar wel en niet gebouwd mag worden, dan neemt de invloed van de provincie toe en wordt de rol meer bepalend en groter. De Rekenkamer wil benadrukken dat het van belang is dat provincies zich bewust zijn van hun rol en de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Het stellen van eisen is vanuit de doelen van de provincie te begrijpen. Hierbij is het echter wel van belang om goed te letten op mogelijke onbewuste neveneffecten, zoals extra werkdruk bij gemeenten en andere samenwerkingspartners.

1. Afstemming en overleg

Flevoland

- Overleg met afzonderlijke gemeenten

Noord-Holland

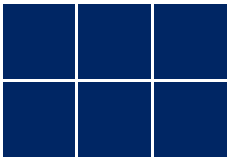

- Regionale Actie Programma's (RAP's)
- Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017
- Bestuurlijke overleggen m.b.t. updaten RAP afspraken
- Ambtelijke vertegenwoordiging regionale woonoverleggen
- Uitvoeringsregeling Woonvisie (Woonfonds)
- Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen

Utrecht

- Overleg met afzonderlijke gemeenten
- Regionaal overleg

Zuid-Holland

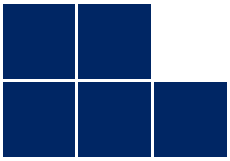

- Regionale Woonvisies
- Verstedelijkingsalliantie
- Netwerk Zuidelijke Randstad
- Portefeuillehouders-overleg Wonen & Verstedelijking
- Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie

In alle vier de provincies vinden vormen van afstemming en overleg met gemeenten plaats. De provincies Noord-Holland en Zuid-Holland zorgen met respectievelijk de *Regionale Actie Programma's (RAP's)* en *Regionale Woonvisies* dat er op regionale schaal afspraken gemaakt worden op het gebied van wonen. In de provincie Noord-Holland kunnen vanuit het *Woonfonds* subsidies worden verstrekt voor de realisatie van de afspraken uit de RAP's. De provincie Utrecht voert met elke afzonderlijke gemeente structureel overleg. Daarnaast sluit de provincie Utrecht aan bij regionale overleggen over wonen. De gemeenten in Flevoland maken onderdeel uit van verschillende provinciegrens overschrijdende woningmarktregio's, waardoor er geen sprake is van één regio waarbinnen afstemming plaatsvindt. De provincie Flevoland voert ook overleg met afzonderlijke gemeenten.

2. Regelgeving

Flevoland

- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Noord-Holland

- PRV
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Utrecht

- PRV
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Zuid-Holland

- Omgevingsverordening
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Alle vier de provincies gaan uit van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Ruimtelijke ordening instrumenten, zoals *zienswijzen* en *aanwijzingen*, worden door alle provincies ingezet. Voor alle vier de provincies geldt dat het gebruik van deze instrumenten (zeer) beperkt is. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben regels met betrekking tot wonen opgenomen in een *Provinciale Ruimtelijke Verordening* dan wel *Omgevingsverordening*. Deze regels hebben met name betrekking op (het beperken van) woningbouw buiten het bestaand stedelijk gebied. De provincie Flevoland heeft in tegenstelling tot andere provincies ervoor gekozen om geen regels ten aanzien van wonen op te nemen in de Omgevingsverordening. Door een verordening te gebruiken worden er verplichte instructieregels aan de gemeenten gegeven en dat correspondeert volgens de provincie Flevoland niet met het huidige beleid dat gericht is op groei.

3. Stimuleren woningmarkt

Flevoland

- Flexibele schil

Noord-Holland

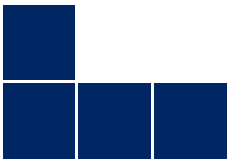

- Versnellingsteam Wonen
- Flexibele schil
- Projectgerichte maatregelen (subsidie knelpuntenbudget)
- Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL)

Utrecht

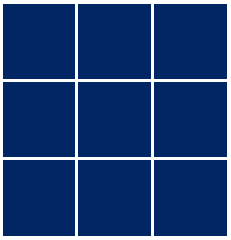

- Uitvoeringsverordening Subsidie BO
- Expertise netwerk
- Buitenboord motors
- Versnellingsteam
- Aanjaagteam doorstroming
- Masterclasses organiseren
- Netwerkbijeenkomsten Wonigmarkt
- Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt
- Challenges

Zuid-Holland

- Vliegende brigade
- Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw
- Knelpuntenpot

Alle vier de provincies hebben instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. Meerdere van de instrumenten zijn gericht op het bieden van extra personele capaciteit en expertise (bijvoorbeeld de *Flexibele schil* in de provincies Flevoland en Noord-Holland, het *Versnellingsteam* in de provincie Utrecht en de *Vliegende brigade* in de provincie Zuid-Holland). De provincie Utrecht heeft een breed scala aan instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. In de *Masterclasses* van de provincie Utrecht wordt opgedane kennis van het *Expertise netwerk* en de *Buitenboord motors* gedeeld via werksessies, zodat anderen deze kennis direct in kunnen zetten binnen hun eigen gemeente of organisatie. *Challenges* zijn een door de provincie Utrecht georganiseerde wedstrijd waarbij initiatiefnemers, ontwikkelaars en gemeenten worden uitgedaagd om hun woningbouwproject te versnellen en te optimaliseren.

4. Onderzoek en monitoring

Flevoland

- Participatie landelijke WoonOnderzoek Nederland
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Periodiek onderzoek naar de relatie tussen wonen, woon en verhuisgedrag en onderwijs en werkgelegenheid

Noord-Holland

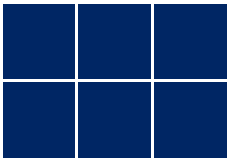

- Bijeenkomsten, klankbord-groepen marktpartijen, netwerkbijeenkomst, expertmeetings
- Provinciale bevolkingsprognoses / Demografische onderzoeken
- Monitor plancapaciteit voor de woningbouw, gezamenlijk met MRA
- Provinciale rapportage Monitor woningbouw, incl. monitoring RAP-afspraken
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Overige (verdiepings)onderzoeken

Utrecht

- Planmonitor
- Woningmarktmonitor

Zuid-Holland

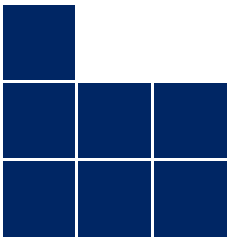

- Woonbarometer
- Woonbehoefteraming (WBR)
- Trendraming
- Viewer bestaande parkeerruimte
- Flexwonen
- Planmonitor Wonen
- Woonzorgwijzer

Alle vier de provincies laten onderzoeken en monitoren uitvoeren op het gebied van wonen of doen dit zelf. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland beschikken over een *Monitor plancapaciteit* / *Planmonitor* waarin gegevens over woningbouwplannen worden beheerd. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn beide betrokken bij het onderzoek *Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA)* dat door de MRA wordt uitgevoerd. Met de *Viewer bestaande parkeerruimte* van de provincie Zuid-Holland kan ingezien worden hoeveel bestaande lege parkeerplekken zich bevinden bij mogelijke nieuwbouwlocaties. Met de handreiking en beleidsmaatregel rondom *Flexwonen* wil de provincie Zuid-Holland gemeenten stimuleren om te voorzien in woonruimte voor woningzoekenden die snel tijdelijke woonruimte nodig hebben.

Overig

Flevoland

- Beïnvloeding en participatie
- Lelystad next level

Twee instrumenten van de provincie Flevoland zijn in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten aan de orde geweest, maar niet bij één van de vier andere categorieën ondergebracht. *Beïnvloeding en participatie* heeft onder andere betrekking op de geleverde input voor de Nationale Woonagenda en het ondersteunen van gemeenten bij de vertaling van landelijke prognoses zoals de bevolkingsontwikkeling. *Lelystad next level* heeft betrekking op een samenwerking van de provincie Flevoland met het Rijk en de gemeente Lelystad die gericht is op de ontwikkeling van Lelystad tot een aantrekkelijke en duurzame stad.

Zie Bijlage A van de vier afzonderlijke rapporten voor een volledig overzicht van de instrumenten op het gebied van wonen per provincie:

Flevoland

Noord-Holland

Utrecht

Zuid-Holland

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

In Nederland staan ruim 7,8 miljoen woningen. Bijna de helft daarvan is te vinden in de vier Randstadprovincies.[2] Over de woningmarkt wordt veel geschreven. Waar het een paar jaar geleden ging over een overschot en moeilijk verkoopbare woningen, gaat de berichtgeving nu vooral over het oplopende woningtekort. Gevolgen van het tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen[3] en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen.[4]

Uit de *Staat van de Woningmarkt 2018* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties blijkt dat de gemiddelde koopprijs van een woning in Nederland weer hoger ligt dan het niveau van voor de crisis. Wat hierbij opvalt zijn de verschillen tussen de provincies. In het tweede kwartaal van 2018 is het namelijk zo dat alleen in de vier Randstadprovincies de gemiddelde koopprijs boven het niveau van voor de crisis ligt. In de andere provincies was daar op dat moment (nog) geen sprake van. Uit het rapport blijkt ook dat het tekort aan woningen in Nederland verder is opgelopen. In 2017 is het tekort vastgesteld op bijna 250.000 woningen.[5] In de *Staat van de Volkshuisvesting 2019* is aangegeven dat het tekort door het achterblijven van de productie bij de huishoudensgroei harder is toegenomen dan eerder geraamd. In 2019 bedraagt het tekort bijna 300.000 woningen.[6] Ook hier is sprake van verschillen tussen de provincies in Nederland, zie Tabel 1.1.

Tabel 1.1 - Woningtekort per provincie[7]

	2017	2019	2025	2030	2045
Groningen	6.000	9.080	9.190	7.560	270
Friesland	2.000	4.090	4.440	2.620	0
Drenthe	4.000	4.750	4.410	3.190	610
Overijssel	8.500	11.550	12.110	10.350	2.620
Flevoland	7.500	8.750	6.060	4.880	3.770
Gelderland	30.500	35.460	37.710	35.170	27.330
Utrecht	25.000	30.430	32.280	32.370	28.670
Noord-Holland	62.000	69.910	50.590	42.500	32.960
Zuid-Holland	54.000	69.730	49.890	36.010	29.300
Zeeland	0	50	0	0	0
Noord-Brabant	36.000	40.070	33.750	27.140	17.660
Limburg	7.000	10.540	7.430	5.580	130
Totaal	**242.500**	**294.410**	**247.860**	**207.370**	**143.320**

In zowel Noord- als Zuid-Holland bedraagt het woningtekort in 2019 bijna 70.000 woningen. In Utrecht zijn dit er in 2019 ruim 30.000 en in Flevoland 8.750. De prognose voor 2025 laat zien dat het tekort in Utrecht nog verder

[2] CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
[3] Naast het woningtekort, zijn er voor de stijgende huizen- en huurprijzen ook andere oorzaken aan te wijzen, zoals rente en personeelstekorten.
[4] CBS (2018), www.cbs.nl; Pararius (2018), www.pararius.nl; NRC (2018), www.nrc.nl & RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[5] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, pp. 9 en 53
[6] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29
[7] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 53 en Rijk (2019), primos.datawonen.nl

oploopt, terwijl dit in de andere drie provincies afneemt. De prognose voor 2045 laat zien dat er ook dan nog sprake is van woningtekorten in de Randstadprovincies.

In 2019 zijn de tekorten relatief gezien het grootst in Utrecht (5,3%), Noord-Holland (5,2%), en Flevoland (5,2%). Ook het tekort in Zuid-Holland (4,2%) ligt hoger dan het gemiddelde tekort aan woningen in Nederland (3,8%).[8] Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden, zie ook Kader 1.1.[9] Om het woningtekort op te lossen zullen er op korte termijn meer woningen gebouwd moeten worden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.[10] Bovendien zijn er nog altijd regio's waar geen sprake is van een tekort maar van een overschot aan woningbouwplannen in relatie tot de woningbehoefte.[11] In deze regio's zullen keuzes gemaakt moeten worden wat waar gebouwd gaat worden.

Kader 1.1 - Problemen als gevolg van het woningentekort

Het tekort aan woningen maakt het voor veel mensen moeilijk om een (geschikte) woning te vinden, een korte zoektocht levert hierover een heleboel verhalen op. Zo sprak EenVandaag met een jonge fulltimewerkende leraar met vast contract die de afgelopen vier jaar bij zijn ouders woonde en nu amper zijn maandelijkse huur kan betalen. Hij heeft geen mogelijkheid een goedkopere huur- of koopwoning te vinden. Ook komt een gepensioneerde aan het woord die graag van zijn grote eengezinswoning naar een appartement zou verhuizen. Hij kan echter in zijn prijsklasse, tussen de 700 en 1000 euro huur per maand, geen woning vinden en kan vanwege zijn leeftijd ook geen hypotheek afsluiten. *"Beide mannen denken niet dat de situatie snel verandert"*.[12] Net als voor de leraar is het ook voor veel andere starters op de woningmarkt een moeilijke tijd. Om te kunnen kopen hebben starters flink wat spaargeld nodig. Als zij, door de gestegen huizenprijzen en het gebrek aan spaargeld, niet in aanmerking komen voor een koopwoning, zijn ze vaak aangewezen op huurwoningen in de vrije sector. Deze huizen zijn vaak opgekocht door beleggers en, zeker in de grote steden, kunnen de huurprijzen van deze woningen behoorlijk oplopen. Geld opzijleggen voor een koopwoning gaat dan moeilijk. Starters dreigen hierdoor de boot te missen, want "*wie nooit een huis gekocht heeft, maakt steeds minder kans dat dat alsnog lukt"* zegt een geraadpleegde woningmarktdeskundige.[13] En zelfs een huurhuis vinden is soms een probleem. Uit een onderzoek van de NOS en regionale omroepen eind 2017 bleek dat er een groot tekort is aan huurwoningen met een huur tussen de 700 en 1000 euro. Zij spreken vooral dertigers en late twintigers die naast een koopwoning ook geen huurwoning kunnen vinden. Deze woningzoekers krijgen te maken met te hoge huren en lange wachtlijsten.[14] Ook hoge inkomenseisen, zoals een jaarsalaris van minimaal 48 keer de maandelijkse huur en een check op bkr-registraties kunnen het vinden van een huurhuis moeilijk maken. De door Zembla geïnterviewde woningzoeker geeft aan *"moedeloos en gefrustreerd te raken"*.[15] Wie geen huis kan vinden trekt soms noodgedwongen in bij (groot)ouders. RTL Nieuws sprak iemand die op zoek moest naar een nieuwe woning nadat ze was gescheiden. Ze heeft te veel vermogen voor een sociale huurwoning, maar een te laag inkomen voor een vrije sector huurwoning, hierdoor is het nog niet gelukt een woning te vinden en woont ze nu met haar kinderen in bij haar grootouders. "*Ze is blij dat haar grootouders haar opvangen, maar*

[8] Rijk (2019), primos.datawonen.nl
[9] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2012, p. 1
[10] Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit, pp. 2 en 3 & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2012, p. 1
[11] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 43
[12] EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
[13] Trouw (2018), www.trouw.nl
[14] NOS (2017), nos.nl
[15] Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl

toekomstbestendig is het niet."[16] Als spoedzoekers, zoals gezinnen na een scheiding, geen woning vinden, kunnen problemen zich snel opstapelen. Een directeur van een dak- en thuislozenopvang geeft aan dat er steeds vaker mensen aankloppen die alleen een 'woonprobleem' hebben. Als zij echter hierdoor in een te dure woning terecht komen, wordt de situatie uiteindelijk vaak nijpender: "*De huur is vaak te hoog om op te brengen. Je ziet dat mensen op raken door de stress. De kinderen raken gedestabiliseerd. Dan komt werk in het gedrang."* Maatschappelijke kosten kunnen snel oplopen als er geen woning beschikbaar komt. Dergelijke spoedzoekers krijgen vaak geen urgentie omdat hun situatie niet schrijnend genoeg is, het moet eerst slechter gaan om hulp te kunnen krijgen van maatschappelijke organisaties.[17]

Rol provincie

In de Grondwet staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid 'voorwerp van zorg' is voor de overheid.[18] Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staat dat de zorg voor voldoende omvang, kwaliteit en differentiatie van de woningvoorraad de doelstelling van het Rijk is voor heel Nederland als het gaat om de woningmarkt. Over de rol van de provincies is aangegeven dat de provincies, rekening houdend met het rijksbeleid, de regie voeren over de integratie en afweging van ruimtelijke opgaven van (boven)regionaal belang. Voor wonen houdt dit onder andere in dat de programmering van verstedelijking een taak is van de provincies en (samenwerkende) gemeenten. Als de samenwerking tussen gemeenten uitblijft is het aan de provincies om er voor te zorgen dat deze alsnog tot stand komt.[19]

De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. Het is van belang dat er wordt gebouwd wat nodig is, dat er niet te veel van hetzelfde wordt gebouwd en dat er evenwicht is in de plannen. Daarnaast kunnen decentrale overheden andere maatschappelijke doelen combineren op de best passende locatie, binnen- dan wel buitenstedelijk.[20] Voorbeelden van te combineren maatschappelijke doelen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de energietransitie, ouderenzorg en mobiliteit.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken en is sprake van een veelheid aan belangen. De provincies bouwen zelf geen woningen. Het zijn woningcorporaties, projectontwikkelaars en zelfbouwers die samen met bouwbedrijven nieuwe woningen realiseren. Het is aan de gemeenten om de bouw ruimtelijk mogelijk maken.

Invulling rol provincie

De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten. Zo is de provinciale ruimtelijke verordening een belangrijk juridisch instrument waarin onder andere regels voor bestemmingsplannen opgenomen kunnen worden. Het bevorderen en faciliteren van intergemeentelijk overleg om woningbouwprogramma's af te stemmen is een voorbeeld van een bestuurlijk instrument. Een subsidieregeling gericht op het verduurzamen van woningen is een voorbeeld van een financieel instrument.

[16] RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[17] Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
[18] Grondwet, art. 22, lid 2
[19] Vanwege de complexiteit van de verstedelijkingsopgave in de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad maakt de programmering van de verstedelijking voor deze gebieden ook onderdeel uit van afspraken tussen het Rijk en decentrale overheden over ruimtelijke projecten en programma's. De afspraken worden opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Bron: Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, pp. 10, 11 en 33 & Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
[20] Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017, p. 3

De situatie op de woningmarkt verandert continu en is nu bijvoorbeeld anders dan vijf jaar geleden. Deze veranderingen kunnen van invloed zijn op de instrumenten die de provincies inzetten. Instrumenten kunnen enerzijds inspelen op de veranderingen, bijvoorbeeld een programma om woningbouwplannen te versnellen. Anderzijds kunnen instrumenten ook ingezet worden die meer anticyclisch werken en lange termijn doelen dienen. Zie ook het overzicht van de Rolverdeling bij wonen.

De Programmaraad heeft in een eerder stadium gesproken over het thema wonen en de Rekenkamer geadviseerd om hier onderzoek naar uit te gaan voeren.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Afbakening

Het onderzoek richt zich op:
- De regierol van de provincies op het gebied van wonen. De Rekenkamer focust hierbij vooral op de inzet die de provincies plegen om te komen tot een balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Hierbij heeft de balans zowel betrekking op de huidige situatie op de woningmarkt (korte termijn) als op verwachte ontwikkelingen op de woningmarkt in de toekomst (lange termijn).
- De Rekenkamer richt zich op de provinciale instrumenten op het gebied van wonen. Hierbij is de werking / de uitvoering van de instrumenten in de praktijk onderzocht. De provincies kunnen hun regierol op verschillende manieren invullen. Daartoe kunnen de provincies diverse instrumenten inzetten.
- Een vergelijking tussen de provincies waar dat mogelijk is. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat woningmarkten regionaal zijn. Wat een oplossing in een bepaalde regio is hoeft geen oplossing te zijn in een andere regio.
- Het vigerend beleid. Bij de uitvoering is alleen gekeken naar instrumenten die al langere tijd worden ingezet. Van instrumenten die pas kort geleden zijn geïntroduceerd zal de werking / uitvoering in de meeste gevallen niet goed onderzocht kunnen worden. Wel kan een oordeel gegeven worden over de opzet van het instrument.
- De informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018.

Het onderzoek richt zich niet op:

- Het exact uitdrukken van de effectiviteit van het provinciale beleid. Vanwege de verwevenheid met andere partijen op het woondossier en externe economische factoren is het moeilijk aan te tonen hoe effectief één partij binnen het geheel is.
- Het verifiëren van prognoses op gebied van wonen, zoals woningbouwbehoeftes.
- De oorzaken van de tekorten aan woningen en verklaringen waarom het tekort aan woningen in de ene provincie hoger is dan in de andere provincie.
- De toezichthoudende rol van de provincie bij eventuele huisvestingsverordeningen en de huisvesting van statushouders.

1.4 Werkwijze

Deze paragraaf bevat een uitwerking van de centrale onderzoeksvraag en beschrijft op welke wijze de beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden.

Vraag 1: Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?

Bij de beantwoording van deze vraag heeft de Rekenkamer gekeken naar de manier waarop de provincies hun woonbeleid hebben vormgegeven. Hierbij zijn onder andere aan bod gekomen:

- in welke documenten het provinciale woonbeleid is vastgelegd;
- wat de hoofddoelen van het woonbeleid zijn;
- wat de invulling van de provinciale rol is, en
- welke instrumenten de provincie inzet.

Voor de beantwoording van deze vraag is in de eerste plaats gebruik gemaakt van beleidsdocumenten, zoals provinciale visies, ruimtelijke verordeningen, begrotingen en jaarstukken. Daarnaast zijn aanvullende interviews gehouden met medewerkers van de provincie.

Vraag 2: Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?

De beantwoording van deze vraag vormt het zwaartepunt van het onderzoek. De instrumenten die bij onderzoeksvraag 1 in beeld zijn gebracht en betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn op hun werking / uitvoering onderzocht. Hierbij is voor zover mogelijk de koppeling gemaakt tussen het instrument en de provinciale doelen. De beantwoording van deze onderzoeksvraag maakt inzichtelijk hoe de uitvoering van het woonbeleid verloopt.

Voor de beantwoording van deze vraag zijn onder andere documenten zoals verantwoordingsrapportages en evaluaties bestudeerd en zijn interviews gehouden met medewerkers van de provincies. Ook zijn (groeps)interviews gehouden met medewerkers van gemeenten en andere betrokkenen.

Vraag 3: Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

Bij de beantwoording van deze vraag is inzichtelijk gemaakt welke afspraken er gemaakt zijn over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS beoordeeld.

Voor de beantwoording van deze vraag hebben we gebruik gemaakt van begrotingen, jaarstukken en documenten in het stateninformatiesysteem.

1.5 Beoordelingskader

Om tot bevindingen te kunnen komen is een beoordelingskader gehanteerd, zie Tabel 1.2. De Randstedelijke Rekenkamer heeft het beoordelingskader besproken met de ambtelijk betrokkenen. Zij hebben aangegeven zich in het beoordelingskader te kunnen vinden.

Tabel 1.2 - Voorlopige beoordelingskader

Onderzoeksvragen	Criteria
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?	1. De provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?	2. De instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd.
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?	3. Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
	4. De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Toelichting

Criterium 1 – Voor partijen waarover de provincie regie houdt dient duidelijk te zijn wat zij van de provincie kunnen verwachten. Daarvoor zijn in ieder geval de doelen van de provincie, de rolinvulling en de in te zetten instrumenten in het beleid van de provincie op het gebied van wonen benoemd.

Criterium 2 – In de praktijk dienen instrumenten te werken zoals aan de voorkant door de provincie is bedacht.

Criterium 3 en 4 – PS hebben informatie nodig voor het uitvoeren van hun kaderstellende en controlerende taak. GS en PS hebben daarom afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS met betrekking tot het thema wonen. PS ontvangen de informatie van GS over wonen volgens afspraak. Om van waarde te zijn voor PS dient de informatie ook tijdig en begrijpelijk te zijn.

| 2 | Woonbeleid

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de wijze waarop de provincie haar woonbeleid heeft vormgegeven. Daarbij wordt inzicht gegeven in de doelen, rollen en ingezette instrumenten van de provincie op het gebied van wonen. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.

Bevinding 1

De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen en welke rol zij daarin pakt. De provincie heeft daarbij een koppeling gemaakt tussen de doelen, rollen en instrumenten. De provincie heeft een actieve rol op het gebied van wonen, geformuleerd als "woningmarktregisseur".

De instrumenten die de provincie inzet om haar doelen met betrekking tot wonen te realiseren zijn duidelijk in het beleid aangegeven. Regionaal overleg en afstemming binnen (ruimtelijke) restricties is de belangrijkste pijler in dit beleid. Vanuit de rol als kennismakelaar voert de provincie onderzoeken uit en monitort de provincie de woningmarkt. Daarnaast stimuleert de provincie op verschillende manieren de provinciale woningmarkt.

2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen

Deze paragraaf geeft een overzicht van de belangrijkste doelen van de provincie ten aanzien van wonen. Figuur 2.1 geeft een overzicht weer van de belangrijkste documenten waarin de doelstellingen van de provincie met betrekking tot wonen zijn verwoord.

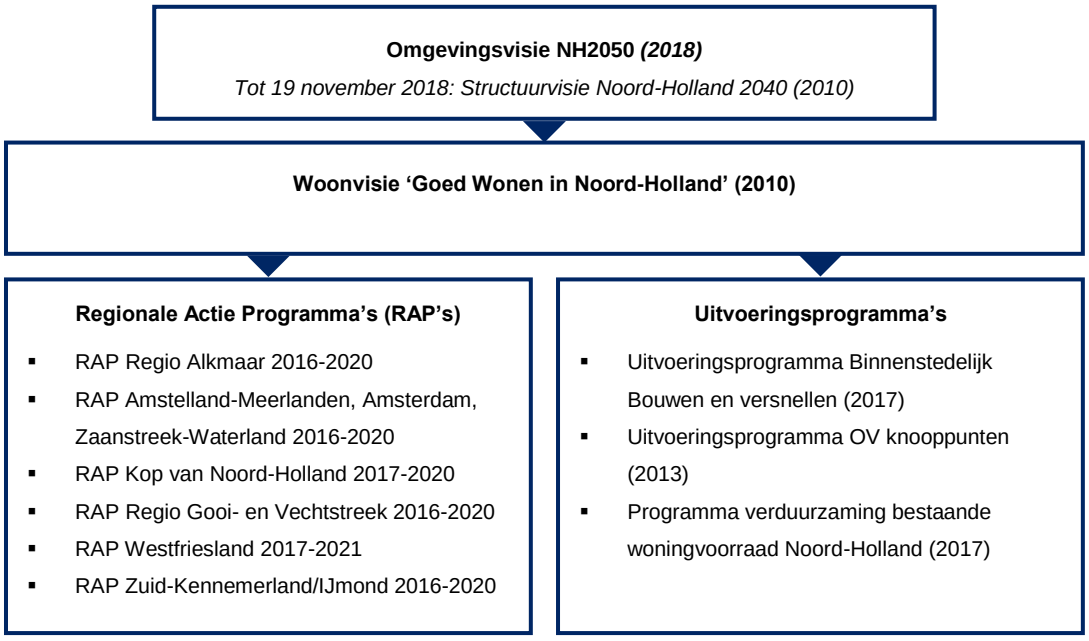

Figuur 2.1 Overzicht belangrijkste documenten waarin provinciale doelstellingen ten aanzien van wonen zijn verwoord

Omgevingsvisie NH2050

De Omgevingsvisie NH2050, het belangrijkste ruimtelijk kader van de provincie, is een zelfbindend beleidsdocument en is op 19 november 2018 vastgesteld.[21] De provincie Noord-Holland heeft deze omgevingsvisie opgesteld samen met overheden, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners. De hoofdambitie van de omgevingsvisie is de balans tussen economische groei en leefbaarheid, zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven. In de omgevingsvisie worden vijf samenhangende bewegingen onderscheiden, die weergeven hoe de provincie om wil gaan met opgaven waar de provincie mee te maken heeft of krijgt en hoe de provincie deze wil faciliteren.

Het beleidsveld ***wonen*** komt met name naar voren in de volgende bewegingen:

- *Metropool in ontwikkeling.* De Metropoolregio Amsterdam gaat steeds meer als één stad functioneren en de reikwijdte van de metropool wordt groter. Door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem wordt de agglomeratiekracht verhoogd.
- *Sterke kernen, sterke regio's*. Dit betreft de ontwikkeling van centrumgemeenten die daarmee het voorzieningenniveau in de gehele regio vitaal houden en de kernen hun herkenbare identiteit behouden.

Binnen deze bewegingen hanteert de provincie meerdere ontwikkelprincipes, die op hoofdlijnen beschrijven hoe de provincie de lange termijn opgaven voor zich ziet.[22] De ontwikkelprincipes geven daarmee richting aan de toekomst. De provincie geeft daarbij aan dat de principes met elkaar samenhangen. De ontwikkelprincipes binnen de bewegingen 'Metropool in ontwikkeling' en 'Sterke kernen, sterke regio's', zijn hieronder weergegeven.

Metropool in ontwikkeling

Ontwikkelprincipe*: "Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd"*

Sterke kernen, sterke regio's

Ontwikkelprincipe*: "Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers"*

Daarnaast onderscheidt de provincie een aantal generieke ontwikkelprincipes, die over de hele provincie gaan in plaats van over één beweging. Wonen komt terug in het onderstaande (generieke) ontwikkelprincipe:

"Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zoveel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten"

Structuurvisie Noord-Holland 2040

Tot 19 november 2018, het moment waarop de Omgevingsvisie NH2050 werd vastgesteld, was de Structuurvisie Noord-Holland 2040 het belangrijkste ruimtelijk kader van de provincie. Met de vervanging van de Structuurvisie door de Omgevingsvisie zijn doelen met betrekking tot wonen niet fundamenteel gewijzigd. Ook in de structuurvisie was het uitgangspunt om de woningvraag zoveel mogelijk binnen bestaand bebouwd gebied te realiseren.[23]

[21] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050. Balans tussen economische groei en leefbaarheid
[22] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050. Balans tussen economische groei en leefbaarheid, p. 17
[23] Provincie Noord-Holland (2015), Structuurvisie Noord-Holland 2040. Kwaliteit door veelzijdigheid

Woonvisie 'Goed wonen in Noord-Holland' (2010)

De Woonvisie 'Goed wonen in Noord-Holland' is opgesteld in 2010 en is een zelfbindend beleidsdocument, waarin de provinciale doelstellingen, speerpunten en uitvoeringsstrategie ten aanzien van wonen nader zijn uitgewerkt. De provincie heeft aangegeven dat de huidige Woonvisie in 2020 vervangen zal worden door een Woonagenda waarin de belangrijkste thema's van het provinciaal woonbeleid komen te staan.[24]

In de woonvisie uit 2010 is de doelstelling van de provincie als volgt geformuleerd:

> *"In 2020 beschikken de inwoners van Noord-Holland over voldoende woningen met een passende kwaliteit en in een aantrekkelijk woonmilieu"*

Om deze doelstelling te bereiken, heeft de provincie de volgende speerpunten opgesteld:

1. Verbeteren van de afstemming tussen vraag en aanbod voor alle consumenten, en specifiek voor doelgroepen die minder kansen hebben op het vinden van een geschikte woning.
2. Verbeteren van de mate waarin voorzieningen in de woonomgeving aansluiten bij de vraag van bewoners.
3. Verbeteren van de duurzaamheid van het woningaanbod en de woonomgeving.

De speerpunten zijn geconcretiseerd in opgaven voor de periode 2010-2020. Deze zijn weergegeven in Tabel 2.1. Voor een nadere toelichting op de opgaven is hier door te klikken naar de woonvisie.

Tabel 2.1 - Opgaven bij de speerpunten uit de woonvisie 'Goed wonen in Noord-Holland' (2010)[25]

Speerpunt 1. Afstemming vraag en aanbod
▪ Flexibel omgaan met de kwantitatieve opgave en de consument centraal stellen
▪ Ruimte bieden voor (specifieke) woonwensen
▪ Stimuleren wonen boven winkels
▪ Streven naar een gevarieerd, volwaardig en betaalbaar woningaanbod voor jongeren en starters
▪ Streven naar gevarieerd en volwaardig woningaanbod voor de toenemende groep senioren en zorgvragers
▪ Mogelijk maken dat ouderen langer in hun huidige woning blijven wonen
Speerpunt 2. Voorzieningen in de woonomgeving
▪ Zorgvoorzieningen bereikbaar voor zorgvragers
▪ Leefbaarheid kleine kernen borgen
Speerpunt 3. Duurzaamheid en transformatie
▪ Stimuleren energiemaatregelen in nieuwbouw en bestaande bouw
▪ Stimuleren duurzaamheid in herstructurering- en transformatieopgaven

[24] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019

[25] Provincie Noord-Holland (2010), Goed wonen in Noord-Holland. Provinciale Woonvisie 2010-2020, p. 20

Regionale Actieprogramma's en Uitvoeringsprogramma's

De provincie wil haar doelstellingen en speerpunten op het gebied van wonen behalen door samen met regio's (samenwerkende gemeenten) Regionale Actieprogramma's (RAP's) te ontwikkelen, met daarbij afspraken over regionale woningbouwprogramma's. De focus ligt daarbij op zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve woningvoorraad. De accenten en nadere invulling verschillen per RAP.[26] De acht regio's in de provincie Noord-Holland hebben samen zes regionale actieprogramma's geschreven (zie Kader 2.1).

Kader 2.1 – Regio's en Regionale Actie Programma's

In de provincie Noord-Holland zijn zes Regionale Actieprogramma's opgesteld. De 31 gemeenten die voor 2016 formeel samenwerkten onder de Wet Gemeenschappelijke Regeling Plus als de Stadsregio Amsterdam hebben een versterkte samenwerking op schaal van de metropoolregio Amsterdam in gang gezet waardoor zij 1 gemeenschappelijk RAP hebben met daarin accentenverschillen per regio.

RAP Regio Alkmaar 2016-2020
RAP Kop van Noord-Holland 2017-2020
RAP Regio Gooi- en Vechtstreek 2016-2020
RAP Westfriesland 2017-2021
RAP Zuid-Kennemerland/IJmond 2016-2020
Gezamenlijk RAP Regio AM-AMS-ZW 2016-2020:

- Zaanstreek-Waterland
- Amsterdam
- Amstelland-Meerlanden

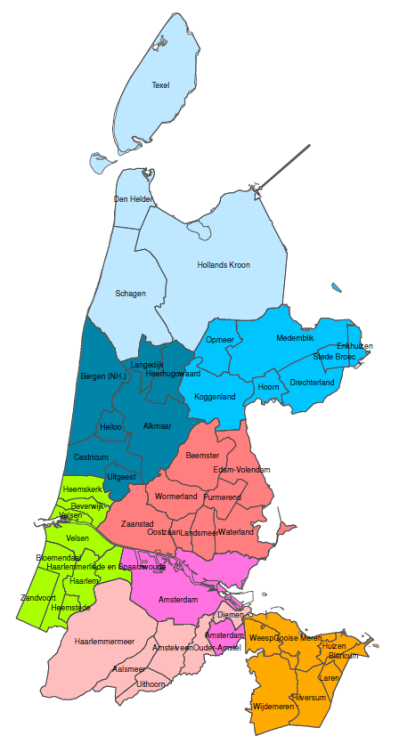

Daarnaast zijn de doelstellingen die zijn geformuleerd in de Structuurvisie (tegenwoordig Omgevingsvisie) en Woonvisie nader uitgewerkt in een aantal uitvoeringsprogramma's. Deze beleidsstukken sluiten op elkaar aan. Bovendien hangen de doelstellingen met betrekking tot het provinciale woonbeleid nauw met elkaar samen.

- *Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw* 2018 t/m 2020 (2017): middels dit uitvoeringsprogramma wil de provincie de binnenstedelijke woningbouwproductie een impuls geven.[27]
- *Programma Verduurzaming bestaande woningvoorraad* (2017): dit programma heeft tot doel om de verduurzaming van bestaande woningen te stimuleren en te versnellen. Onder verduurzaming verstaat de provincie het nemen van energiebesparende maatregelen en het opwekken van duurzame warmte en elektriciteit op of nabij de woning.[28]
- *Uitvoeringsprogramma OV knooppunten* (2013): hierin is (onder andere) het uitgangspunt geformuleerd dat minimaal 50 procent van de woningbehoefte rondom OV-knooppunten moet worden gesitueerd.[29]

[26] Provincie Noord-Holland (2010), Goed wonen in Noord-Holland. Provinciale Woonvisie 2010-2020, p. 5
[27] Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw 2018 t/m 2020
[28] Provincie Noord-Holland (2017), Programma Verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland
[29] Het uitvoeringsprogramma OV knooppunten (OVK) was één van de uitvoeringsprogramma's van de Provinciale Structuurvisie Noord-Holland 2040. Bron: Provincie Noord-Holland (2015), Structuurvisie Noord-Holland 2040. Kwaliteit door veelzijdigheid

2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen

De provincie heeft de invulling van haar rollen en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen uitgewerkt in de notitie 'Provincie als woningmarktregisseur'. De provincie ziet zichzelf als *woningmarktregisseur* en onderscheidt daarbij vier rollen: (1) Beleidsmaker, (2) Verbinder, (3) Kennismakelaar en (4) Aanjager.[30]
In Figuur 2.2 zijn deze rollen kort toegelicht.

Beleidsmaker	Verbinder	Kennismakelaar	Aanjager
Het maken van beleid, om een goede woningbouw-programmering tot stand te kunnen brengen.	Het bij elkaar brengen van partijen, om te komen tot een zo goed mogelijke afstemming van vraag en aanbod. Vraaggestuurd bouwen staat voorop.	Het functioneren als loket om kennis en ervaring te halen en te delen, nieuwe initiatieven te ontplooien en verbindingen te leggen met gerelateerde thema's.	Het aanjagen van woningbouwprojecten in nieuwbouw en herstructurering / transformatie projecten in de bestaande bouw.

Figuur 2.2 - Toelichting op de rollen die de provincie op het gebied van wonen vervult[31]

Om uitvoering te geven aan de doelstellingen op het gebied van wonen, zet de provincie een breed scala aan instrumenten in. Vanuit elke rol zet de provincie een ander type instrument in:

- Vanuit de rol als beleidsmaker heeft de provincie **regelgeving** opgesteld. Zo heeft de provincie een Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) waarin o.a. regels zijn opgenomen over het bouwen van woningen buiten het bestaand bebouwd gebied.
- Vanuit de rol als verbinder stimuleert en faciliteert de provincie **afstemming en samenwerking** tussen gemeenten, woningcorporaties en andere partijen op de woningmarkt.
- Vanuit de rol als kennismakelaar **informeert** de provincie partijen op de woningmarkt over relevante ontwikkelingen, voert de provincie **onderzoek** uit en **monitort** de provincie de woningmarkt en demografische ontwikkelingen.
- Vanuit de rol als aanjager stimuleert en faciliteert de provincie woningbouw, voornamelijk door middel van **financiering**, bijvoorbeeld door het verstrekken van subsidies.

De provincie heeft hiermee een duidelijke koppeling gemaakt tussen de doelen, rollen en instrumenten.

Op basis van de beleidsdocumenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie heeft de Rekenkamer een overzicht gemaakt van instrumenten die de provincie inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. De gehanteerde categorie-indeling zoals op de volgende pagina beschreven komt grotendeels overeen met de rollen die de provincie zelf onderscheidt in de notitie 'de provincie als woningmarktregisseur', maar wijkt op kleine punten af zodat de categorieën in dit onderzoek vergelijkbaar zijn met de onderzoeken in de andere provincies. Zie Tabel 2.2 voor een overzicht van de instrumenten en Bijlage A voor een toelichting per instrument.

[30] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur, pp. 8 t/m 16
[31] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur, pp. 8 t/m 16

Tabel 2.2 – Overzicht instrumenten met betrekking tot wonen

Categorie	Instrumenten
Regionaal samenwerken en overleg	Regionale Actie Programma's (RAP's)
	Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017
	Bestuurlijke overleggen m.b.t. updaten RAP afspraken
	Ambtelijke vertegenwoordiging regionale woonoverleggen
	Uitvoeringsregeling Woonvisie (Woonfonds)
	Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen
Regelgeving	Provinciale Ruimtelijke Verordening
Beleidsdoorwerking vooraf	Inpassingsplan
	Proactieve aanwijzing
	Formeel vooroverleg
Beleidsdoorwerking achteraf	Zienswijze
	Reactieve aanwijzing
	Beroep
Stimuleren woningmarkt	Versnellingsteam Wonen
	Flexibele schil
	Projectgerichte maatregelen (subsidie knelpuntenbudget)
	Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL)
Onderzoek, monitoring en kennisdeling	Bijeenkomsten: klankbordgroepen marktpartijen, netwerkbijeenkomst, expertmeetings
	Provinciale bevolkingsprognoses / Demografische onderzoeken
	Monitor plancapaciteit voor de woningbouw, gezamenlijk met MRA
	Provinciale rapportage Monitor woningbouw, incl. monitoring RAP-afspraken
	WiMRA (samenwerking met MRA)
	Overige (verdiepings)onderzoeken
Overig	Pilot Waterland
	Pilot Leefbaarheid en Wonen
	Resultaten "Alliantie Leefbaarheid en Voorzieningen"
	Servicepunt Duurzame Energie
	Uitvoeringsregeling collectieve zelfbouw
	Warmtetransitie gebouwde omgeving op wijkniveau
	Innovatieve financiering duurzaamheidsmaatregelen

| 3 | Uitvoering instrumenten

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de werking en uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Bijlage A bevat een overzicht met alle instrumenten; de instrumenten die in dit hoofdstuk aan de orde komen zijn daarin aangegeven. Het volgende criterium wordt beoordeeld: De instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd. Het hoofdstuk bevat vier paragrafen die elk een categorie van instrumenten bespreekt.

3.1 Regionaal samenwerken en overleg

Bevinding 2

Regionale samenwerking en overleg op het gebied van wonen vinden in Noord-Holland structureel plaats. Alle Noord-Hollandse regio's hebben een Regionaal Actie Programma (RAP). De RAP's voldoen aan de eisen die de provincie hieraan stelt en brengen eenduidigheid in regionale afstemming.

Meerdere gemeenten geven echter aan dat het RAP niet altijd als toegevoegde waarde wordt ervaren en maatwerk te missen. Bij de totstandkoming van de RAP's heeft de provincie een constructieve coördinerende en meedenkende rol. Maar het opstellen van een RAP wordt door de meeste gemeenten als arbeidsintensief ervaren.

De regionale overleggen (bestuurlijk en ambtelijk) die door de provincie worden geïnitieerd vinden structureel en frequent plaats en worden door de gemeenten ervaren als zeer waardevol en effectief.

De provincie biedt gemeenten, zowel financieel als qua capaciteit, ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van de RAP's. Ondanks waardering hiervoor komt deze ondersteuning niet altijd van de grond vanwege beperkte gemeentelijke capaciteit en moeizame aanvraagprocessen. Onderbenutting komt ook voor omdat de instrumenten niet bij alle gemeenten bekend zijn.

Werkwijze provincie Noord-Holland

Een duurzaam en kwalitatief hoogwaardig woningaanbod vraagt om goede afstemming op regionaal niveau tussen alle partijen die betrokken zijn bij het bouwen van woningen. In de provinciale woonvisie, "Goed Wonen in Noord-Holland" (2010), is de ambitie opgenomen dat er in 2020 voldoende woningen van de juiste kwaliteit zijn in Noord-Holland. De Regionale Actieprogramma's (RAP's), met duidelijke afspraken over regionale woningbouw-programma's, zijn het belangrijkste instrument hiervoor.[32] De provincie stelt eisen aan deze programma's, welke zijn geactualiseerd na een evaluatie van de periode tot 2014. De provincie heeft daarnaast in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV, versie 1 maart 2017) de verplichting opgenomen dat er regionale schriftelijke afspraken moeten zijn als een bestemmingsplan voorziet in nieuwe stedelijke ontwikkeling. In de nadere regels bij de PRV benoemt de provincie de RAP's als basis voor regionale afspraken en wordt benoemd dat in de RAP's "de uitgangspunten van het regionaal woningbouwbeleid voor minimaal 5 jaar" worden geschreven. De RAP's dienen daarbij bovendien gebaseerd te zijn op de provinciale woningbouwprognoses en in lijn te zijn met de provinciale woonvisie. De provincie en de Noord-Hollandse gemeenten hebben zo per regio uitgangspunten en

[32] Provincie Noord-Holland (2014), Evaluatie Regionale Actie Programma's. Wonen in Noord-Holland, p. 3

acties afgesproken op het gebied van woningbouw, met als doel om gemeenten in een regio bij elkaar te brengen en zo van onderop tot regionale woningbouwprogrammering te komen. Zowel kwantitatief als kwalitatief.[33]

Regionale Actieprogramma's

De provinciale woonvisie bestrijkt een periode van tien jaar (2010-2020). Binnen deze periode vinden twee RAP-ronden van vijf jaar plaats. Op 30 november 2010 is het plan van aanpak 'RAP's in de steigers'[34] door GS vastgesteld, waarin werd opgenomen hoe de RAP's ontwikkeld zouden worden en wat ze globaal zouden moeten inhouden. Dit plan van aanpak is tot stand gekomen door samenwerking tussen de provincie en de regio's; de regio's hebben daarbij ingestemd met het opstellen van RAP's volgens deze aanpak. Het plan van aanpak is vastgesteld in de colleges van B&W van de Noord-Hollandse gemeenten, met uitzondering van de gemeenten in de Stadsregio Amsterdam vanwege de specifieke regionale taken en bevoegdheden van de Stadsregio op het beleidsveld wonen.[35] In Tabel 3.1 is een overzicht gegeven van de huidige RAP's per regio.

Tabel 3.1 – Overzicht Regionale Actie Programma's [36]

Regio	Stand van Zaken
Kop van Noord-Holland	Kop NH 2.0 is op 12 juni 2017 vastgesteld en het Regionaal Kwalitatief Woningbouwprogramma Kop van NH op 15 oktober 2015. Op verzoek van de regio hebben GS gereageerd op zes door de regio aangedragen locaties buiten stedelijk gebied. GS hebben daarbij aangegeven dat drie locaties strijdig zijn met de PRV.
Westfriesland	Het RAP 2017-2020 en de regionale woonvisie West Friesland zijn vastgesteld medio 2017. GS hebben op 11 juli 2018 positief besloten over het RAP en kennis genomen van de kwantitatieve programmering. In 2018 /2019 heeft de regio de kwantitatieve programmering aangevuld met een kwalitatief deel. GS hebben hier op 11 juni 2019 kennis van genomen en aandachtspunten meegegeven.
Regio Alkmaar	Het RAP Regio Alkmaar is vastgesteld in juni 2017. GS hebben op 11 juni 2019 kennisgenomen van de "Woningbouwafspraken en programmering regio Alkmaar". Deze afspraken zijn het resultaat van een traject waarbij de gemeenten, de Woning-makers en de provincie intensief met elkaar overlegd hebben en waarin een woning-behoefteonderzoek is uitgevoerd en data over de woningmarkt verzameld zijn.
IJmond en Zuid-Kennemerland	In november 2016 hebben de gemeenten van Zuid-Kennemerland en IJmond het RAP 2.0 vastgesteld. Hierin is de kwantitatieve woningopgave in kaart gebracht. Regionale afspraken zijn in februari 2018 vastgesteld. Begin 2019 heeft de regio haar RAP geactualiseerd op basis van de meest recente prognoses. Zij heeft deze actualisatie samen met de programmering aangeboden aan de provincie.
Gooi en Vechtstreek	Het RAP Gooi- en Vechtstreek 2,0 (2016 – 2020) is in augustus 2017 vastgesteld, kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwprogrammering maakt hier onderdeel van uit.

[33] Provincie Noord-Holland (2010), Goed wonen in Noord-Holland. Provinciale Woonvisie 2010-2020
[34] Provincie Noord-Holland (2010), Regionale Actieprogramma's Wonen 2011-2015 (RAP's) in de steigers
[35] Provincie Noord-Holland (2014), Evaluatie Regionale Actie Programma's. Wonen in Noord-Holland, p. 3
[36] Provincie Noord-Holland (2019), Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen, pp. 9 en 10 & Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor 14 oktober 2019

Regio	Stand van Zaken
	Het RAP is gebaseerd op de regionale woonvisie en regionale afspraken.
Amstelland Meerlanden, Zaanstreek Waterland en Amsterdam	De gemeenten van deze drie regio's (de voormalige stadsregio) hebben een RAP vastgesteld medio 2017. Daarmee zijn afspraken gemaakt over de kwalitatieve woningbouwprogrammering. Gelijktijdig zijn, conform de uitgangspunten van de PRV en het RAP, regionale kwantitatieve woningbouwafspraken vastgesteld door de regio.

Naast het initiatief dat de provincie Noord-Holland neemt bij het opstellen van de RAP's ondersteunt de provincie de RAP's met een subsidie die kan worden ingezet ten behoeve van de afspraken in de RAP's. Door deze werkwijze sluit de provincie aan bij de wensen van de regionale woonpartners en voorkomt zij dat subsidie wordt gelabeld aan projecten of beleid waaraan in een later stadium onvoldoende behoefte blijkt te zijn. De ene regio zal meer vragen om directe sturing vanuit provincie, waar de andere regio beter functioneert bij een coachende rol op afstand.[37] De provincie heeft aangegeven voornemens te zijn om in 2020 de Regionale Actie Programma's te laten opvolgen door zogenoemde Woonakkoorden. Deze akkoorden worden volgens de provincie vormvrij, hebben minder vereisten en bieden meer maatwerk aan gemeenten. [38]

Samenstelling van de regio's en het opstellen van de RAP's

De samenstelling van de RAP-regio's, zoals in de kaart bij Kader 2.1 weergegeven, was voor veel gemeenten een vanzelfsprekendheid. De meeste gemeenten werkten van oudsher al veel samen, vooral op het gebied van wonen omdat gemeenten in een woningmarktregio vaak eenzelfde soort problematiek hebben en partijen elkaar daarbij vooral niet in de weg willen zitten.[39] Soms gaat de oorsprong van deze samenwerking decennia terug. In de regio Gooi- en Vechtstreek is de hechte samenwerking tussen gemeenten met name ontstaan door het gezamenlijk optrekken in de opgave om aan de stijgende vraag aan woningen te voldoen. Het heeft in deze regio geresulteerd in een gemeenschappelijke regeling van een bovengemeentelijke projectorganisatie als "passende bestuursvorm bij de woningbouwopgave".[40] Ook in Westfriesland werkten gemeenten zowel ambtelijk als bestuurlijk al jaren samen; vanaf 2004 had de regio bijvoorbeeld al een gezamenlijke woonvisie.[41] Voor beide regio's was de samenstelling van de RAP-regio's vanuit historisch perspectief een vanzelfsprekendheid.

Toch heeft de huidige samenstelling ook nieuwe samenwerkingen opgeleverd. De gemeente Haarlem werkte voor 2010 veel samen met andere gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland, maar niet of nauwelijks met gemeenten behorende bij de regio IJmond. De provincie heeft de regio's IJmond en Zuid-Kennemerland bij elkaar gevoegd als RAP-regio omdat het soortgelijke regio's zijn met op elkaar lijkende woningmarkten.[42] Voor gemeenten in IJmond was dit nieuw, want zij werkten voor 2010 zowel onderling als regionaal weinig samen. Ondanks dat gemeenten aangeven dat het in het begin wennen was, concluderen zij dat er in de loop van de jaren een echte regio is ontstaan met een hechte samenwerking. "De RAP-samenstelling heeft de regio veel gebracht."[43]

De totstandkoming en het daadwerkelijke opstellen van de RAP's als volwaardige en breed gedragen regionale woningbouwprogramma's wordt door alle regio's gezien als een constructief proces met brede participatie vanuit

[37] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur, p. 11
[38] Provincie Noord-Holland, bestuurlijk interview, 4 november 2019
[39] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[40] Regio Gooi- en Vechtstreek (2017), RAP 2016-2020
[41] Regio Westfriesland, e-mail, 9 juli 2019
[42] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond (2016), RAP 2016-2020 en Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[43] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019

gemeenten en marktpartijen. Zo zijn in de regio IJmond brede bijeenkomsten en werkgroepen georganiseerd met marktpartijen, corporaties en huurdersvertegenwoordigingen, zowel vooraf als tijdens het proces.[44] In de Gooi- en Vechtstreek is gezocht naar breed draagvlak onder gemeenten en corporaties. De bestaande (historische) hechte samenwerking in deze regio maakte het opstellen van de RAP's relatief eenvoudig. De opsteller van het regionale actieprogramma werd extern ingehuurd vanwege beperkte capaciteit.[45] In Westfriesland werd het opstellen ervaren als arbeidsintensief, maar zorgde de al bestaande gezamenlijke woonvisie voor richting en draagvlak. Hetzelfde geldt voor de regio Kop van Noord-Holland waar al jaren de regionale woonvisie een leidend document was, al verliep afstemming met marktpartijen moeizamer. Ondanks dat de marktpartijen in de loop van het opstellen van het RAP zijn afgehaakt onderschrijven zij toch veel zaken die in het RAP zijn beschreven.[46]

De provincie is in alle gesproken regio's actief betrokken geweest bij het opstellen van het RAP en is daarbij veelvuldig geïnformeerd over de voortgang. Gemeenten geven aan dat de provincie veel heeft meegedacht tijdens het opstellen, wat resulteerde in een vruchtbare uitwisseling. Waar de regio Gooi- en Vechtstreek frequent communiceerde over gemaakte tussenstappen in het proces, attendeerde de provincie hen regelmatig op de eisen waaraan moest worden voldaan. Door de centrale rol van de RAP-coördinatoren waren de lijntjes kort.[47]

Provinciale eisen aan de RAP's

In de woonvisie (2010) schrijft de provincie dat de vorm waarin de regionale afspraken worden vastgelegd per regio kan verschillen en gedurende het proces nader kan worden ingevuld. De intentie is om afspraken te maken over de hoeveelheid woningen, het type woningen, de gewenste kwaliteit van de woonomgeving en wat, waar, wanneer gebouwd kan worden. In de RAP's worden de speerpunten en opgaven uit de woonvisie uitgewerkt.[48] De provincie stelde in 2010 dat de volgende eisen in ieder geval in de RAP's beschreven moesten worden:

- Woningbouwprojecten (nieuwbouw en herstructurering), prioritering, planning en financiering
- Type woningen en woonomgeving incl. voorzieningen. Streven naar vraaggericht bouwen en ontwikkelen
- Maatregelen op gebied van woonruimteverdeling, prijsprikkels om doorstroming woningmarkt te bevorderen
- Maatregelen en projecten op het gebied van duurzaamheid
- Rollen, taken en verantwoordelijkheden van de partijen

In 2014 zijn in opdracht van GS de RAP's geëvalueerd. De eerste RAP-periode werd concluderend gekenmerkt als een voortdurende regionale zoektocht van de regio's en de provincie naar een wijze van samenwerking die invulling geeft aan zowel de autonomie van de regio als de controlerende rol van de provincie.[49] In de reactie op de evaluatie schrijven GS dat ze vanuit haar rol en belangen voor de nieuwe RAP periode nieuwe kaders stellen en herziene afspraken willen maken op onderdelen, waarbij het aan de regio's zelf is om te bezien hoe zij hier invulling aan gaan geven.[50] Ook is aan de regio's gevraagd om zelf een Plan van Aanpak en uitgangspunten vast te laten stellen door de colleges.[51] In de RAP's na 2016 moesten de volgende thema's worden besproken:[52]

- Vraaggestuurd bouwen (zowel kwalitatief als kwantitatief
- Binnenstedelijk bouwen en transformeren

[44] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[45] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019 & Regio Westfriesland, e-mail, 09 juli 2019
[46] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[47] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019
[48] Provincie Noord-Holland (2010), Goed wonen in Noord-Holland. Provinciale Woonvisie 2010-2020, pp. 5 en 6
[49] Provincie Noord-Holland (2014). Evaluatie Regionale Actie Programma's. Wonen in Noord-Holland
[50] Provincie Noord-Holland (2015). Beleidsreactie GS op evaluatie RAP's (17 februari 2015)
[51] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond (2016), RAP 2016-2020
[52] Provincie Noord-Holland (2015). Beleidsreactie GS op evaluatie RAP's (17 februari 2015)

- Betaalbaarheid/Sociale woningbouw (huur en koop)
- Wonen, zorg, welzijn en voorzieningen
- Duurzaam Bouwen
- (collectieve) zelfbouw
- Demografische prognoses en cijfers over de woningbouwbehoeften
- Inzicht in potentiële locaties binnen bestaand stedelijk gebied waaronder bestaande woningbouwvoorraad
- OV-knooppunten

Het is aan de regio's vrij om thema's toe te voegen aan deze lijst. Zo heeft de regio Zuid-Kennemerland/IJmond thema's toegevoegd betreffende de huisvesting van statushouders en interregionale samenwerking.[53] In de RAP Kop van Noord-Holland wordt structureel extra aandacht gegeven aan de aparte status van Texel met haar lokaal georiënteerde woningmarkt en summiere (migratie) uitwisseling met de regio.[54] De provincie staat toe dat gemeenten rekening houden met planvertraging en –uitval in hun woningbouwprogramma en adviseert hen dan ook om voldoende ladderruimte te houden voor kansrijke initiatieven. De provincie hanteert geen restricties voor zachte plannen; met voldoende ladderruimte kunnen regio's flexibel opereren zodat er ruimte overblijft voor goede zachte plannen die sneller gerealiseerd kunnen worden dan minder courante harde plannen.[55]

In de ogen van de gesproken gemeenten stelt de provincie harde eisen aan de inhoud van het RAP. De wijziging van vereisten na de evaluatie in 2016 heeft daaraan weinig veranderd. Uit de evaluatie van de eerste RAP-periode bleek dat de oorspronkelijke samenwerking tussen de regio's en de provincie bij het Plan van Aanpak "RAP in samenwerking" uit het collectieve geheugen was gewist. Ondanks het gezamenlijk vaststellen van de eerste primaire afspraken voelden deze primaire afspraken blijkbaar toen al als harde eis.[56] Uit de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd met regio's en gemeenten lijkt er weinig veranderd in deze perceptie.[57] Zo wordt bijvoorbeeld gesteld dat ondanks verbetersuggesties uit de evaluatie, strikt wordt vastgehouden aan de harde eisen. Ook hecht de provincie waarde aan complete programma's door gemeenten te attenderen als een specifieke eis mist.[58] De overeenstemming over de harde eisen betekent niet direct dat de eisen altijd als *te* hard of stringent worden ervaren. De regio Gooi- en Vechtstreek, met een bovengemeentelijke gemeenschappelijke regeling dat het regionale actieprogramma coördineert, geeft aan makkelijk te kunnen voldoen aan de eisen. Daarbij geldt overigens wel dat deze regio, evenals een aantal andere regio's die dit onderschrijven, meerdere subsidies (uit het Woonfonds) heeft ontvangen om het regionale programma te schrijven.[59]

Uit de evaluatie van de eerste RAP-periode (2014), de Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen (2019) en gesprekken met gemeenten en regio's blijken de RAP's, zowel de voormalige als de huidige programma's, voldoen aan de eisen die de provincie Noord-Holland daarvoor stelt.[60] Een aantal regio's geven aan dat ze wel aan de eisen voldoen, maar dat dit voor hen weinig betekent omdat zij liever over andere zaken hadden gediscussieerd. In de zuidelijke gemeenten van de provincie Noord-Holland is de woningvraag bijvoorbeeld zo groot dat vraagtekens worden gezet bij de strikte eisen omdat

[53] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond (2016), RAP 2016-2020, p. 25-27
[54] Regio Kop van Noord-Holland (2016), RAP 2016-2020, p 12
[55] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[56] Provincie Noord-Holland (2014), Evaluatie Regionale Actie Programma's. Wonen in Noord-Holland, p. 16 .
[57] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019 en Regio Westfriesland, e-mail, 09 juli 2019
[58] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019
[59] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019 en Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019
[60] Provincie Noord-Holland (2014), Evaluatie Regionale Actie Programma's. Wonen in Noord-Holland & Provincie Noord-Holland (2019), Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen, pp. 6 t/m 10

deze “eerder vertragen dan versnellen”.[61]

Gemeenten in de regio Amsterdam, Amstelland en Zaanstad stellen dat de eisen aan de RAP’s niet minder streng zijn geworden maar dat de provincie er minder bovenop zit. Deze voormalige Stadsregio gemeenten hadden het idee dat zij door te voldoen aan de eisen door “een hoepel van de provincie” moesten springen terwijl zij zich vooral bezig hielden met versnellingen van projecten en intensivering van samenwerking binnen de regio. Ondanks het getoonde begrip vanuit de provincie werd echter vastgehouden aan de eisen.[62]

De RAP’s als toegevoegde waarde

Het RAP is benoemd als instrument om ervoor te zorgen dat in 2020 de inwoners van de provincie in voldoende mate beschikken over woningen met een passende kwaliteit in een aantrekkelijk woonmilieu. Het RAP dient invulling te geven aan de regionale afstemming van het woonbeleid en een passende verdeling van woningtypen en woonmilieus tot stand te brengen. Het RAP is feitelijk een regionaal document geïnitieerd door de provincie.[63] Het werken met RAP’s is relatief nieuw in de provincie Noord-Holland. Andere provincies, bijvoorbeeld Gelderland en Overijssel, hebben al langer ervaring met vergelijkbare instrumenten.[64] De ervaringen aldaar zijn per saldo positief, waarbij de instrumenten in de tijd worden bijgesteld om te blijven aansluiten bij de zich voordoende vragen. Belangrijk is dat met alle betrokkenen gekeken wordt of de woningbouwprogramma’s optimaal aansluiten bij de vraag van de consumenten. Met de RAP’s is in de provincie Noord-Holland een nieuwe manier van (samen)werken ontstaan, waarbij zowel de regio’s als de provincie zoekende is naar hun rol.

Dit laatste blijkt ook uit de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd met ambtenaren van verschillende gemeenten die betrokken zijn bij het opstellen en uitvoeren van de RAP’s. Op de vraag in hoeverre de RAP’s als instrument als zodanig *van toegevoegde waarde* zijn voor zowel de individuele gemeente als de samenwerking in regionaal verband kwamen uiteenlopende antwoorden. De reacties zijn als volgt samen te vatten:

- Alle gesproken gemeenten erkennen het belang van regionale afstemming, maar ervaren de RAP’s veelal als overbodig. Zo vinden een aantal gesproken gemeenten dat de bestaande regionale samenwerking en de daaruit volgende visies zouden hebben volstaan. Bijvoorbeeld in de Kop van Noord-Holland en Gooi- en Vechtstreek, waar het Kwalitatief Regionaal Woningbouwprogramma Kop van Noord-Holland (KWK) en de Regionale Woonvisie Gooi- en Vechtstreek als leidende beleidsdocumenten worden gehanteerd. Het RAP wordt in een enkele regio slechts gezien als een instrument om aanspraak te kunnen maken op gelden uit het Woonfonds.
- Alle gesproken gemeenten geven aan dat de RAP’s eenduidigheid hebben gebracht in afstemming met andere regio’s.
- Waar de meeste regio’s en gemeenten aangeven dat de gewenste regionale samenwerking er al (ver) voor 2010 was en het opstellen van het RAP hen in die zin niet dichter tot elkaar heeft gebracht, zien we dat de samenwerking tussen IJmond en Zuid-Kennemerland er zonder het gezamenlijke RAP niet was geweest.[65]
- Het opstellen van het RAP, waarbij voldaan moet worden aan de provinciale eisen vanuit de PRV en de uitvoeringsregeling, wordt door de meeste gemeenten en regio’s ervaren als arbeidsintensief. Gemeenten en regio’s met een bovenregionale projectorganisatie (zoals de MRA, Gooi- en Vechtstreek) ervaren dit minder.[66]

[61] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[62] Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019
[63] Provincie Noord-Holland (2014), Evaluatie Regionale Actie Programma’s. Wonen in Noord-Holland
[64] Rekenkamer Oost-Nederland (2018), Wonen in Gelderland & Rekenkamer Oost-Nederland (2018), Wonen in Overijssel.
[65] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019 & Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[66] Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019 & Regio Westfriesland, e-mail, 09 juli 2019

- Kleinere gemeenten geven over het algemeen aan dat ze tevreden zijn over het provinciale beleid inzake de RAP's, met name omdat het hen onderbouwing en kaders geeft bij het opstellen van gemeentelijk beleid; het helpt lokale politiek om keuzes te maken.[67] Het wordt ervaren als een onderwerp van gesprek; het bindt partijen.

De provinciale regelgeving op het gebied van samenwerking

In de PRV staan de provinciale regels waaraan ruimtelijke plannen in Noord-Holland moeten voldoen. Naar aanleiding van nieuwe wetgeving en/of provinciaal beleid wordt de PRV regelmatig aangepast. Op 12 december 2016 hebben PS een wijziging van de PRV vastgesteld in verband met het aansluiten op de wettelijk verplichte toepassing van de Ladder voor duurzame verstedelijking (zie ook het aparte overzicht Rolverdeling bij wonen), zoals vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro).[68] Bij de wijziging van de PRV zijn eerdere regels over: 'het aantonen nut en noodzaak' en 'het eerst benutten van binnenstedelijke mogelijkheden' uit de PRV gehaald, omdat dit al door het Rijk is geregeld in de Bro. Door het uit de PRV halen van regels die samenvallen met de Ladderregels is het accent in de PRV komen te liggen op datgene wat niet door het Rijk is vastgelegd, namelijk regionale afstemming. In de PRV is vastgelegd dat regionale afspraken een voorwaarde zijn voor het vaststellen van bestemmingsplannen voor stedelijke ontwikkelingen.[69] Aan de regionale afspraken worden eisen gesteld, zoals eerder beschreven.

De gesproken gemeenten geven aan het belangrijk te vinden dat de provincie regelgeving heeft, maar ervaren de huidige vorm als te veel beperkend. De provincie kijkt volgens gemeenten te streng of gemeenten het goed doen en de plannen passen binnen de PRV. Gesproken wordt bijvoorbeeld over "wantrouwen jegens gemeenten om zelf programma's samen te stellen" en "een neiging om te veel de controle in handen te houden".[70] Een enkele gemeente geeft aan dat zij het gevoel heeft dat alles moet worden goedgekeurd en gecontroleerd om de plannen te laten passen binnen de provinciale RAP-mal. Gesteld wordt daarnaast dat de provincie met haar PRV en eisen voor de RAP's een extra laag brengt op de al bestaande Ladder waarbij gemeenten worden verplicht uit te gaan van regionale behoefte.[71]

Overleg tussen gemeenten en provincie

In de notitie *de provincie als woningmarktregiseur* (2010) stelt de provincie Noord-Holland dat het van belang is om als provincie in gesprek te blijven met de (regio) gemeenten en marktpartijen.[72] Daarbij wordt het RAP gezien als basisdocument, met regionale afstemming en -instemming als voorwaarde voor intensieve samenwerking. Dit betekent in de praktijk dat de provincie met gemeenten structuur aanbrengt om de RAP's "levend" te houden en met elkaar in gesprek te blijven. Ook marktpartijen krijgen hierin een rol. Jaarlijks organiseert de provincie een bestuurlijk overleg met iedere regio afzonderlijk om te bezien in hoeverre de afspraken uit het RAP worden waargemaakt.[73] Verder wordt in dit overleg bekeken of er nieuwe afspraken aan het RAP kunnen worden toegevoegd, bijvoorbeeld op basis van nieuwe prognoses en onderzoeken, of dat de bestaande afspraken geüpdatet kunnen worden. De bestuurlijke overleggen vinden plaats in de zes afzonderlijke regio's.[74]

[67] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[68] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
[69] Provincie Noord-Holland (2019), Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen.
[70] Regio Westfriesland, e-mail, 09 juli 2019 & Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019
[71] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[72] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur
[73] Provincie Noord-Holland, email, 10 juli 2019
[74] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur, p. 11 en 17 t/m 18

Daarnaast vindt binnen elke RAP-regio in verschillende frequenties een ambtelijk woonoverleg plaats tussen regiogemeenten en de provincie. In de meeste regio's was deze regionale samenwerking er al voordat sprake was van regionale actieprogramma's; de provincie sloot daar aan bij het al bestaande intergemeentelijke overleg. In de notitie *de provincie als woningmarktregisseur* gaat de provincie uit van een ambtelijk woonoverleg eens per kwartaal, maar in de praktijk vinden deze vaker plaats.[75] Zo vindt in de regio IJmond/Zuid-Kennemerland acht keer per jaar een ambtelijk overleg wonen plaats, waarbij twee keer per jaar regionale corporaties aanschuiven.[76] In Westfriesland vindt dit overleg plaats in de Werkgroep Wonen die maandelijks bij elkaar komt.[77] De RAP-programmamanagers coördineren deze bijeenkomsten, bereiden de agenda's voor en zijn aanjager van de actieprogramma's. De RAP-coördinator van de provincie is de vertegenwoordiger van een specifieke regio en bijbehorend actieprogramma in de provincie.[78] In de eerder benoemde regio IJmond is dit een beleidsmedewerker wonen en duurzaamheid van de provincie. Binnen de regio Gooi- en Vechtstreek bestaat geen specifiek RAP-overleg, maar vindt van oudsher op verschillende niveaus wel overleg plaats tussen gemeenten, provincie en marktpartijen.[79]

Twee keer per jaar vindt er een RAP-coördinatorenoverleg plaats waarbij de RAP-coördinatoren van de zes regio's in gesprek gaan met elkaar en de provincie om actuele thema's te bespreken en kennis uit te wisselen. Zo worden van onderop ervaringen uit de regio's opgehaald en de voortgang besproken. Andersom worden actuele provinciale beleidsdocumenten (zoals het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen) toegelicht zodat hierover gecommuniceerd kan worden richting gemeenten tijdens een ambtelijk woonoverleg.[80]

Alle door de Rekenkamer gesproken gemeenten zijn zeer te spreken over de rolinvulling van de provincie als *verbinder* (zie ook 2.2). De bijeenkomsten die de provincie organiseert, zowel bestuurlijk als ambtelijk, worden namelijk gezien als bijeenkomsten van toegevoegde waarde. De overleggen verlopen prettig en de provincie neemt een open, eerlijke en constructieve houding in richting gemeenten. De gemeenten zijn ook enthousiast over de structuur in de vorm van een RAP-coördinator per regio, wat wordt ervaren als een ondersteunende en meedenkende kracht en een "bereikbare schakel tussen gemeenten en provincie".[81] Het feit dat de provincie aanschuift bij de al bestaande overlegstructuren wordt aangemoedigd. Relatief recenter is het jaarlijkse aanschuifmoment van de Gedeputeerde, maar ook die bijeenkomst wordt in de regio's beschreven als waardevol en constructief.[82] Opvallend is dat op initiatief van de gemeenten in Noord-Holland Noord sinds kort een overleg Wonen Noord-Holland Noord bestaat, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau. Dit laatste is ontstaan vanuit de behoefte van gemeenten zelf om gezamenlijk op te trekken vanuit een Noord-Holland Noord belang en als tegenhanger van de samenwerking binnen de MRA, waar ook structureel overleggen plaatsvinden tussen gemeenten en provincie. De provincie is bij de overleggen in Noord-Holland Noord overigens aanwezig als gesprekspartner.[83]

Provinciale ondersteuning

Om aan de woonvisie uitvoering te geven is naast de uitvoering van de RAP's ook het *Woonfonds* onderhanden.

[75] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur, pp. 11 en 18
[76] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[77] Regio Westfriesland, e-mail, 09 juli 2019
[78] Provincie Noord-Holland (2018), Terugblik RAP-coördinatorenoverleg
[79] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019
[80] Provincie Noord-Holland (2018), Terugblik RAP-coördinatorenoverleg
[81] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019 & Regio Westfriesland, e-mail, 9 juli 2019
[82] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019 & Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[83] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019 & Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019

Het woonfonds is bedoeld voor realisatie van de afspraken die zijn opgenomen in de RAP's. De gelden uit dit fonds worden verstrekt door middel van de *Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland 2016*. Voorbeelden die de provincie Noord-Holland op haar website noemt zijn de subsidies die de regio Gooi & Vechtstreek kreeg voor het opleiden van wooncoaches om een betere doorstroming op de woningmarkt te creëren. Verder wordt ook een pilot in Zuid-Kennemerland benoemd welke bijdraagt aan het langer zelfstandig thuis wonen van senioren.[84]

De Rekenkamer heeft een overzicht ontvangen van de verleende subsidies uit het Woonfonds tot juni 2019 (zie ook Tabel 3.2). Daaruit blijkt dat van het totale bedrag van circa € 5,6 mln., beschikbaar vanaf 2010 toen de Woonvisie werd vastgesteld, tot op heden (juni 2019) circa € 2,3 mln. aan subsidie is verleend. Tot medio 2019 werd er voor elke regio een subsidieplafond gehanteerd met een maximaal te benutten subsidiebedrag. Op 21 mei 2019 is echter besloten om het resterende geld in het fonds samen te voegen, om het beschikbare budget zo effectief mogelijk te kunnen verdelen over de projecten in de verschillende regio's in de resterende twee jaar.[85] Dat betekent dat alle regio's, ongeacht voormalige subsidieplafonds en eerder verleende subsidies, aanspraak kunnen maken op het resterende deel uit het Woonfonds (circa € 3,3 mln.).

Tabel 3.2 – Woonfonds (bedragen in €)[86]

Overzicht	
Totaal in Woonfonds (2010):	5.656.000
Verleende subsidie tot medio 2019:	2.237.687
Reeds beschikbare subsidie:	3.318.312

Regio	Subsidieplafond tot juni 2019	Verleende subsidies tot juni 2019	Percentage
Gooi en Vechtstreek	1.016.000	570.198	56%
Zuid-Kennemerland/ IJmond	1.506.000	674.713	45%
Regio Alkmaar	1.454.000	620.053	43%
Kop van Noord-Holland	593.000	331.354	56%
Westfriesland	567.000	14.064	2%
Stadsregio Amsterdam	520.000	27.305	5%
Totaal:	5.656.000	2.237.687	40%

De uitvoeringsregeling functioneert volgens de provincie redelijk goed. Sommige regio's dienen veel aanvragen in, andere blijven daarbij achter. Dit verschil is duidelijk te zien in de tabel. Er is een grote diversiteit aan projecten, op verschillende aspecten van kwaliteit. Ook geeft de provincie aan dat de regio's steeds vaker van elkaar het goede voorbeeld volgen. De provincie stuurt gericht op deze kennisuitwisseling en zet de RAP-coördinatoren in om gemeenten desgewenst te adviseren bij de aanvraagprocedure.[87] Er zijn echter nog behoorlijk wat projectplannen in voorbereiding; door de subsidieplafonds samen te voegen hoopt de provincie het reeds beschikbare budget zo optimaal mogelijk te benutten.[88] In 2014/15 is een interne evaluatie uitgevoerd naar de eerste periode van de uitvoeringsregeling, waarbij de uitkomsten zijn meegenomen in de nieuwe regeling tot 2020. Het ging hierbij onder andere over uitsluitingscriteria, handhaving van de budgetverdeling per regio en een herijkingsmoment in 2019.[89] Dit laatste heeft onlangs geresulteerd in het samenvoegen van de subsidieplafonds.

[84] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
[85] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[86] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[87] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[88] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[89] Provincie Noord-Holland (2015), Interne evaluatie Woonvisie

Gemeenten zijn gevraagd om te reflecteren op de praktische inzetbaarheid en de toegevoegde waarde van het instrument *Uitvoeringsregeling Woonvisie.* Over het algemeen zijn de gemeenten tevreden over het feit dat zij de mogelijkheid hebben om subsidie aan te vragen.[90] Gemeenten ervaren echter meer ongemak met het daadwerkelijk aanspraak maken op gelden uit het fonds. Het feit dat er geld beschikbaar is en versnelling nodig, zou volgens een gesproken regio moeten kunnen resulteren in een gestroomlijnd proces. Dit is volgens hen echter niet het geval. Gesproken wordt over een “stroperig en moeizaam” proces waar gemeenten veel tijd in moeten steken.[91] Andere gemeenten geven aan veelal niet de capaciteit te hebben om te voldoen aan de eisen die de provincie stelt bij een aanvraag. Zij vinden bovendien dat de provincie haar doel voorbij schiet doordat de miljoenen blijven staan en de gemeenten behoeften (blijven) hebben.[92] Een van de doelstellingen van de regeling was immers realisatie van de RAP-afspraken.[93] De “onnodige bureaucratie” maakt dat dat er nog veel geld in het fonds zit.[94] Belemmeringen voor het indienen van projecten liggen kortom niet in de regeling op zichzelf, maar aan de eisen waaraan voldaan moet worden en de capaciteit die nodig is om dergelijke aanvragen te kunnen organiseren. De provincie ondersteunt gemeenten niet alleen financieel als het gaat over de uitvoering en totstandkoming van de RAP’s. Zoals eerder onder de kop provinciale regelgeving is beschreven geeft de provincie Noord-Holland met de ‘uitvoeringsregeling nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017’ bij de (PRV) aan waar de regionale afspraken over moeten gaan. Om gemeenten te ondersteunen in dit proces heeft de provincie per 1 juni 2017 een handreiking ontwikkeld om uitleg te geven over de regionale afspraken aan de hand van veel voorkomende vragen per functie en enkele overkoepelende thema’s (link).[95]

Aan gemeenten is door de Rekenkamer gevraagd of zij bekend zijn met *de Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen* en in hoeverre zij gebruik hebben gemaakt van deze ondersteuning. Uit een korte inventarisatie blijkt dat weinig gemeenten de handreiking kennen. De gemeenten die hem kennen maken er bovendien geen gebruik van; benoemd wordt dat de Rijkshandleiding bij de Ladder voor duurzame verstedelijking vaker de voorkeur geniet.[96]

[90] Regio Westfriesland, e-mail, 9 juli 2019 & Provincie Noord-Holland (2015), Interne evaluatie Woonvisie
[91] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019
[92] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[93] Provincie Noord-Holland (2016), Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland 2016
[94] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019
[95] Provincie Noord-Holland (2018), Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen
[96] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019 & Regio Westfriesland, e-mail, 9 juli 2019

3.2 Regelgeving

Bevinding 3

De provincie stelt in de Omgevingsvisie terughoudend te zijn in het opstellen van regels en daarbij meer ruimte en vertrouwen te geven aan maatschappelijke initiatieven en meer samen te werken met de samenleving. Er is wel regelgeving voor de bescherming van de ruimtelijke kwaliteit en het landelijk gebied.

De provincie zet het RO-instrumentarium beperkt in en gaat altijd eerst informeel in gesprek met gemeenten. Gemeenten denken wisselend over de beperkte inzet van regelgeving. Waar sommige gemeenten aangeven dat de provincie soms best strenger mag ingrijpen, wensen andere gemeenten meer maatwerk.

Werkwijze provincie Noord-Holland

De Wet ruimtelijke ordening biedt de provincie mogelijkheden om het ruimtelijke beleid te kunnen realiseren en handhaven.[97] Om het peil van de leefomgevingskwaliteit hoog te houden zet de provincie Noord-Holland in op een aantal rollen en instrumenten waar regelgeving er een van is: “Voor het borgen van de basiskwaliteit van de leefomgeving liggen de toezichthoudende en opdrachtgevende rol voor de hand als het gaat om wet- en regelgeving. Het instrument vergunningverlening/toezicht/handhaving is het meest geëigend. Waar nodig borgen we de basiskwaliteit – aanvullend aan wetgeving – in onze Omgevingsverordening.” In de sturingsfilosofie bij de Structuurvisie Noord-Holland 2040, de voorloper van de omgevingsvisie, had de provincie als regelgever een prominente rol; door het opstellen van provinciale verordeningen werd bepaald waar gebouwd mocht worden en waar niet.[98] In de sturingsfilosofie bij de Omgevingsvisie 2050 wordt benoemd dat vanuit het principe “lokaal wat kan, regionaal wat moet” de opgave centraal komt te staan; deze bepaalt het schaalniveau, de samenstelling van samenwerkende partijen en het tijdspanne. Om deze doelen te bereiken schrijft de provincie “terughoudend te zijn in het opstellen van regels.” Dit vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden.[99] Verder wordt aangegeven dat de provincie “meer ruimte en vertrouwen moet geven aan maatschappelijke initiatieven en meer met de samenleving moeten samenwerken om de opgaven verder te brengen”. Dit betekent volgens de provincie echter niet dat rechtmatig en presterend sturen zullen verdwijnen: “Er zijn altijd regels nodig voor het ordenen van het speelveld en het borgen van basiskwaliteiten.”[100]

Regelgeving wat betreft ruimtelijke kwaliteit en landelijk gebied

De provincie heeft regelgeving vastgesteld ter behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van het landelijk gebied. Bij alle nieuwe stedelijke ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied moet rekening worden gehouden met de ruimtelijke kwaliteitseisen die staan beschreven in artikel 15 van de PRV. Dit betreffen regels en eisen voor ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied zoals bij nieuwe bebouwing.[101] De uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen raakt de bescherming van het landelijk gebied niet. Als blijkt dat er behoefte is aan nieuwe stedelijke ontwikkelingen en er binnenstedelijk in de regio geen mogelijkheden zijn, dan kan worden gezocht naar een uitleglocatie, een locatie buiten bestaand stedelijk gebied. Dit is conform de Ladder voor duurzame verstedelijking.[102] De bescherming regimes voor het landelijk gebied zijn ook na de recente wijziging van de PRV hetzelfde gebleven; waar voor de wijziging geen uitleglocatie mogelijk was is dit ook na de wijziging niet het geval. Het principe van ‘ ja, mits’ geldt voor de nieuwe stedelijke ontwikkeling. Een beschermingsregime van het landelijk gebied kan het realiseren van een stedelijk ontwikkeling

[97] Eerste Kamer (2006), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. C, p. 3
[98] Provincie Noord-Holland (2015), Structuurvisie Noord-Holland 2040
[99] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH 2050, p. 11
[100] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH 2050, p. 65
[101] Provincie Noord-Holland (2019), Provinciale Ruimtelijke Verordening Noord-Holland
[102] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019

onmogelijk maken vanwege de onverenigbaarheid met de te beschermen waarden - ondanks dat nut en noodzaak is aangetoond en er geen binnenstedelijke mogelijkheden zijn.[103] Om een indruk te krijgen van de verdeling van ruimte in de provincie Noord-Holland is in Kader 3.1 aangegeven hoeveel ruimte verschillende functies innamen in 2000 en 2015. Ook is de toename in deze periode aangegeven.

Provinciale inzet van WRO-instrumentarium

De rechtmatige overheid kiest vaak voor de rol van regelgever en toezichthouder, met instrumenten als verordening, handhaving en inpassingsplan. De provincie zet in op vroegtijdig (voor)overleg met gemeenten om te voorkomen dat juridische instrumenten ingezet moeten worden.[104] De regionale afspraken, voortkomend uit het RAP, zorgen ervoor dat al in een vroegtijdig stadium duidelijkheid is over de mogelijke doorgang van projecten. De provincie heeft daarnaast juridische instrumenten om te zorgen dat de provinciale regels worden nageleefd. Om een indruk te krijgen van de wijze waarop de provincie dit instrumentarium inzet is voor de verschillende instrumenten bij de ambtelijke organisatie opgevraagd hoe vaak deze zijn gebruikt.

In totaal heeft de provincie de afgelopen vijf jaar op vijf plannen met in totaal 151 woningen op basis van de PRV een zienswijze op het bestemmingsplan ingediend. Dit betreft plannen vanaf 12 woningen die ladderplichtig zijn, kleine plannen worden niet meegeteld. De redenatie achter deze zienswijzen loopt per plan uiteen maar heeft een of meerdere van de volgende oorzaken: ligging in weidevogelleefgebied of bufferzone, bollenconcentratiegebied, een gebrek aan nut en noodzaak en/of een gebrek aan ruimtelijke kwaliteit.[105] Naast de formele reacties via een zienswijze heeft de provincie Noord-Holland gemeenten ook via ambtelijke overleggen, e-mails, prealabele vragen en bestuurlijke overleggen gewezen op strijdigheden van initiatieven met de PRV.
Dit betreft over de afgelopen vijf jaar acht initiatieven met in totaal 426 woningen. Strijdigheden betreffen dezelfde oorzaken als bij de zienswijzen, aangevuld met de ligging binnen beperkingsgebieden rondom de luchthaven Schiphol (de zogenoemde 20ke contour). Drie van de acht plannen (108 woningen) zijn momenteel niet (meer) opgenomen als potentieel plan in de woningbouwmonitor.[106] Er loopt in 2019 één beroep tegen een gemeentelijke ontwikkeling, namelijk het project Buitenvaert in de gemeente Schagen. Deze locatie, waar de gemeente Schagen woningen wil ontwikkelen, is volgens de provincie strijdig met de PRV vanwege de ligging in weidevogelleefgebied en bollenconcentratie-gebied.[107] Behalve dit voorbeeld is de afgelopen jaren geen sprake geweest van aanwijzingen en/of beroepen ten aanzien van woningbouw.[108]

Reflectie door gemeenten

De meeste gemeenten en regio's met wie de Rekenkamer heeft gesproken gaven aan het belangrijk te vinden dat de provincie beschikt over RO-instrumentarium en vinden het goed dat de provincie regelgeving gebruikt om haar doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening te behalen. Over de inzet van dit instrumentarium wordt verschillend gedacht. De vaak gebruikte redenatie van een bovengemeentelijk belang kan volgens gemeenten schuren met regio-specifieke problematiek waarbij maatwerk gewenst is.[109] Een gesproken regio geeft aan dat de provincie de PRV niet wil wijzigen voor specifieke plannen, waardoor (voor gemeenten) relevante projecten voor jaren worden geparkeerd.[110]

[103] Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsregeling nieuwe stedelijke ontwikkeling
[104] Provincie Noord-Holland (2018), Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen.
[105] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[106] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[107] Gemeente Schagen (2019), Vastgesteld bestemmingsplan Buitenvaert.
[108] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[109] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019 & Regio Westfriesland, e-mail, 09 juli 2019
[110] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019

Kader 3.1 – Bodemgebruik Noord-Holland in 2000, 2015 en de toename tussen 2000 en 2015 (in ha)

	2000		2015		Toename 2000 – 2015	
Totaal (excl. binnen en buitenwater)	*265.547*		*266.482*		*935*	*0,35%*
▪ **Totaal verkeersterrein**	*11.252*	*4,24%*	*11.881*	*4,46%*	*629*	*5,59%*
▪ **Totaal bebouwd terrein**	*41.262*	*15,54%*	*45.468*	*17,06%*	*4.206*	*10,19%*
- *Woonterrein*	*29.382*	*11,06%*	*30.307*	*11,37%*	*925*	*3,15%*
- *Bedrijventerrein*	*7.957*	*3,00%*	*9.825*	*3,69%*	*1.868*	*23,48%*
- *Overig bebouwd terrein*	*3.923*	*1,48%*	*5.335*	*2,00%*	*1.412*	*35,99 %*
▪ **Totaal semi-bebouwd terrein**	*6.173*	*2,32%*	*5.905*	*2,22%*	*-268*	*-4,34%*
▪ **Totaal recreatieterrein**	*12.272*	*4,62%*	*15.003*	*5,63%*	*2.731*	*22,25%*
▪ **Totaal agrarisch terrein**	*164.401*	*61,91%*	*156.968*	*58,90%*	*-7.433*	*-4,52%*
▪ **Totaal bos en open natuurlijk terrein**	*30.188*	*11,37%*	*31.258*	*11,73%*	*1.070*	*3,54%*

Bron: opendata.cbs.nl Bewerkingen Randstedelijke Rekenkamer

Absolute toename tussen 2000 en 2015

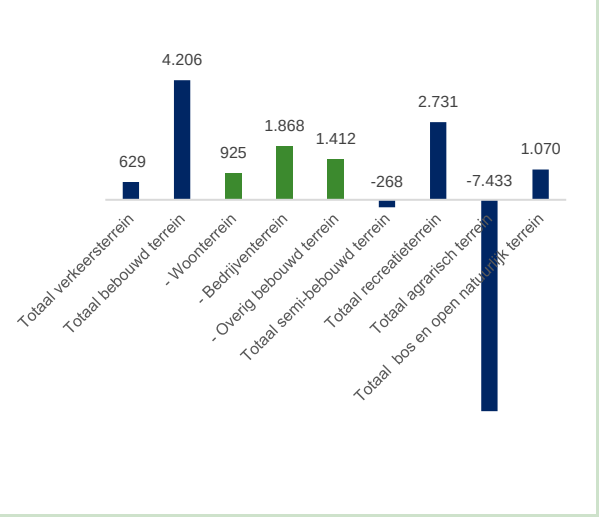

Procentuele toename tussen 2000 en 2015

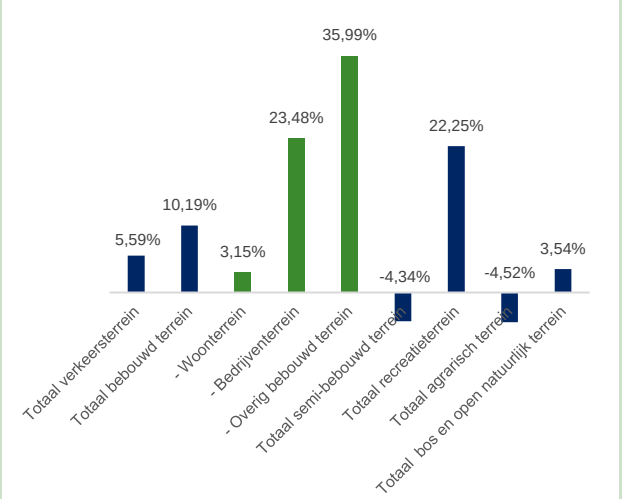

Toelichting

Agrarisch terrein neemt ondanks een afname tussen 2000 en 2015 de meeste ruimte in, in 2015 betreft dit 58,9% van het totale bodemgebruik. Daar tegen afgezet is het aandeel woonterrein in 2015 met 11,37% relatief klein. Het bodemgebruik voor woonterrein is tussen 2000 en 2015 met 925 hectare wel toegenomen. In absolute aantallen is deze toename fors minder dan de toename in bedrijventerreinen (1.868 ha) en overig bebouwd terrein (1.412 ha). In totaal gezien is de toename van het bebouwd terrein tussen 2000 en 2015 met name ten koste gegaan van het agrarisch terrein. Ondanks een relatieve afname van 4,52% betreft de afname in absolute aantallen 7.433 ha. Het recreatieterrein en het bos en open natuurlijk terrein zijn in dezelfde periode ook toegenomen.

Toch wordt ook aangegeven dat de provincie soms streng mag zijn waar regels worden overtreden. Gemeenten kunnen namelijk flexibel omgaan met de gestelde regels vanuit de provincie, bijvoorbeeld door aan de randen van bebouwd gebied te bouwen. Bovendien kunnen gemeenten door de grote woningvraag makkelijker onderbouwen waarom zij zich niet aan de regels houden. Een specifieke regio heeft tijdens het gesprek met de Rekenkamer aangegeven het soms moeilijk te vinden om andere gemeenten daarop aan te spreken. De provincie zou hier met regelgeving strenger in kunnen optreden en een regierol kunnen vervullen.[111] Gewaardeerd wordt dat gemeenten het in eerste instantie zelf moeten uitzoeken, maar de provincie zou uiteindelijk de bovenliggende partij moeten zijn. Ook marktpartijen zouden dit graag vaker zien.[112]

3.3 Stimuleren woningmarkt

Bevinding 4

Met versnellingsteams en samenwerkingsagenda's focust de provincie zich op het oplossen van knelpunten en versnelling van woningbouw. Voor de meeste gemeenten is het vaak onduidelijk wat deze instrumenten voor hen opleveren.

Voor versnelling van de woningbouwproductie en het oplossen van knelpunten heeft de provincie in 2018 € 15 mln. beschikbaar gesteld. Voor financiële knelpunten worden maatwerkoplossingen gezocht door middel van een knelpuntenbudget. Voor een tekort aan capaciteit is een flexibele schil met expertise beschikbaar gesteld.

Vrijwel alle regio's gebruiken en waarderen deze stimulerende maatregelen. Toch blijkt er onderbenutting. De meeste gemeenten ervaren het aanvragen als een arbeidsintensief proces met lange verantwoordingslijnen. De provincie geeft aan dat ook juridische complicaties het proces vertragen.

Werkwijze provincie Noord-Holland

Op 12 december 2017 hebben GS het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouwproductie vastgesteld.[113] Het uitvoeringsprogramma bevat de beleidsuitgangspunten en beschrijft de wijze waarop de provincie wil bijdragen aan versnelling van de woningbouwproductie. Op 12 februari 2018 hebben PS besloten daarvoor een bedrag van ruim € 7 mln. beschikbaar te stellen, om zo een bijdrage te leveren aan de versnelling van de woningbouwproductie en het wegnemen van knelpunten. Dit bedrag is op 26 maart 2018 verhoogd naar € 15 mln. De provincie beschrijft daarbij twee soorten knelpunten, namelijk financiële knelpunten (een niet-sluitende businesscase door bijzondere kosten bij binnenstedelijk bouwen) en (tekort aan) ambtelijke capaciteit en expertise bij gemeenten.[114] Voor financiële knelpunten geldt dat er sprake is van maatwerkoplossingen, hiervoor wordt het zogenaamde knelpuntenbudget ingezet waarvoor een bedrag van ruim € 11 mln. beschikbaar is (zie Tabel 3.3). Voor het tekort aan ambtelijke capaciteit wordt de oplossing gezocht in een flexibele schil met expertise waarvoor € 3,9 mln. beschikbaar is.[115]

[111] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019
[112] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview 13 mei 2019
[113] Provincie Noord-Holland (2017). Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw 2018 t/m 2020
[114] Provincie Noord-Holland (2018), Begroting 2019
[115] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019

Tabel 3.3 – Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouwproductie[116]

Toelichting:	Bedrag:
Budget financiële knelpunten	11.100.000
Flexibele Schil / GO Teams	3.900.000
Totaal budget Uitvoeringsprogramma	15.000.000

In Noord-Holland Zuid, onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam (MRA), is de urgentie om de woningbouwproductie te versnellen het hoogst.[117] Vanuit de MRA Actie-agenda is hiertoe het team Versnelling Woningbouw & Proeftuinen ingesteld. Het uitvoeringsprogramma van de provincie draagt bij aan deze MRA actie. Daarnaast onderzoekt de provincie samen met Bouwend Nederland en de regio's of ook voor Noord-Holland Noord versnelling van woningbouwproductie nodig is en welke projecten daarvoor in aanmerking komen.[118]

Versnellingsteam Wonen

Het "Versnellingsteam Wonen" komt voort uit het uitvoeringsprogramma en is in 2015 voortgevloeid uit het Aanjaagteam Wonen. In het versnellingsteam werken twee medewerkers van de provincie Noord-Holland aan het versnellen van de woningbouw, waarbij één medewerker gericht is op de MRA en één op het gebied van Noord-Holland Noord. Voor Noord-Holland Noord worden vanuit de provincie gemiddeld een dag per week werkzaamheden uitgevoerd in het kader van versnelling. Deze werkzaamheden betreffen onder meer activiteiten met betrekking tot onderzoek naar knelpunten, ondersteuning bieden bij projectaanvragen, expertise leveren of partijen samenbrengen om tot oplossingen te komen. Voor de MRA wordt vanuit de provincie gemiddeld twee dagen per week gewerkt aan werkzaamheden met betrekking tot versnelling. De provincie werkt op dit onderdeel intensief samen met het Kernteam Woningbouwproductie van de MRA.[119]

De gemeenten in de provincie Noord-Holland zijn bekend met het Versnellingsteam en/of het Kernteam van de MRA; het doel van de teams staat bij de meeste gemeenten op het netvlies. Ondanks dat het bestaan en de werkzaamheden worden aangemoedigd geven de meeste gemeenten aan geen gebruik te hebben gemaakt van de expertise van het versnellingsteam omdat daadwerkelijk inzet van het team niet nodig is gebleken in de desbetreffende regio (bijvoorbeeld in Westfriesland), ofwel het niet altijd duidelijk is op welke wijze het team ondersteuning zou kunnen bieden en wat het gemeenten daadwerkelijk oplevert.[120]

[116] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[117] Provincie Noord-Holland (2019), www.noordholland.nl
[118] Bouwend Nederland en de Provincie Noord-Holland (2016). Samenwerkingsagenda BNL en PNH
[119] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[120] Regio Westfriesland, e-mail, 09 juli 2019

Budget voor financiële knelpunten

De provincie Noord-Holland heeft een aantal verdiepingsonderzoeken laten uitvoeren om inzicht te krijgen in knelpunten (zie Kader 3.2)[121]. De uitkomsten van deze verdiepingsonderzoeken worden door de provincie gebruikt om te komen tot een selectie van projecten en een effectief en specifiek maatregelen-pakket, waarmee door provinciale inzet een versnelling van de woningbouwproductie kan worden gerealiseerd. De focus ligt daarbij op projecten met concrete, oplosbare knelpunten en/of belemmeringen. Voor die projecten worden gerichte maatregelen ingezet. Dat kan gaan om een financiële bijdrage (het knelpunten-budget), maar bijvoorbeeld ook over denkkracht. De projectgerichte maatregelen zijn in eerste instantie niet bedoeld om een gebrek aan ambtelijke capaciteit op te lossen, aangezien dit vanuit de flexibele schil wordt opgelost. Indien uit onderzoek blijkt dat gebrek aan ambtelijke capaciteit het grootste knelpunt is en er naast de flexibele schil flankerende maatregelen nodig zijn of de flexibele schil moet worden uitgebreid kunnen de middelen voor projectgerichte maatregelen alsnog hiervoor worden ingezet.[122]

Kader 3.2 – Verdiepingsonderzoeken

Het thema binnenstedelijke woningbouw is dermate complex dat de provincie Noord-Holland zich nauw moet verstaan met gemeenten, experts en marktpartijen om tot zinvolle ondersteunende of stimulerende maatregelen te kunnen komen. Er is volgens de provincie immers maatwerk nodig in plaats van generieke maatregelen. Om maatwerk te kunnen leveren, is er echter inzicht nodig in de specifieke knelpunten en belemmeringen. Dit inzicht wordt geleverd met verdiepend onderzoek.

In opdracht van het Versnellingsteam Wonen en het Kernteam Versnelling & Proeftuinen van de MRA heeft de provincie in 2017 drie verdiepingsonderzoeken laten uitvoeren om antwoord te geven op vragen zoals hoe kan de productie worden versneld, tegen welke knelpunten wordt daarbij aangelopen en hoe moet het woningbouwprogramma er uitzien? De onderzoeken zijn uitgevoerd door Fakton, het EIC en de Stec Groep.

Zoals eerder in deze paragraaf is beschreven is er eind 2017 € 8,2 mln. beschikbaar gesteld waarbij het eerste kwartaal van 2018 € 7,8 mln. is aangevuld, waardoor het totaal budget voor het uitvoeringsprogramma op € 15 mln. kwam te liggen.[123] Uit de gegevens in Tabel 3.2 bleek al dat een aanzienlijk deel van het totale bedrag beschikbaar is voor financiële knelpunten, ruim € 11 mln. Van de beschikbare middelen blijkt, volgens door de provincie aangereikte gegevens in Tabel 3.4, medio 2019 slechts een klein deel ingezet te zijn, voornamelijk aan het Koepelterrein in Haarlem. Naast dat er budget wordt geserveerd voor woningbouwopgave rondom Zaanstad Kogerveld en Station Zaandam is het resterende budget voor bestedingsplannen in ontwikkelingen nog fors.[124] Een aantal regio's heeft onlangs aangegeven dat er nog een aanvraag volgt, maar onduidelijk is over welke bedragen dit gaat. De provincie heeft in een gesprek met de Rekenkamer aangegeven dat deze aanvragen inderdaad wat achterblijven.[125]

[121] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[122] Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw
[123] Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw
[124] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[125] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019

Tabel 3.4 – Budget Uitvoeringsprogramma: Financiële Knelpunten[126]

Bestemming budget financiële knelpunten	Bedrag
Koepelterrein Haarlem 2018	1.000.000
Reservering aanvraag 2019 *	3.000.000
Reservering aanvraag 2019 *	1.000.000
Resterend budget bestedingsplannen in ontwikkeling **	6.100.000
Totaal budget financiële knelpunten	11.100.000

* Reserveringen voor woningbouwopgave rondom Zaanstad Kogerveld en station Zaandam (gecombineerd met OV-knooppunten)

** Rekening houdend met aanvragen financiële knelpunten in versnellingsprojecten in Noord-Holland Noord, Haarlemmermeer en Amstelveen

Gemeenten, de doelgroep van dit instrument, geven twee oorzaken voor de onderbenutting:

- Niet alle gemeenten in Noord-Holland zijn bekend met dit instrument of hebben de behoefte aan financiële hulp. Dit laatste zien we bijvoorbeeld in Westfriesland waar de woningbouwprogrammering redelijk volgens plannen loopt tegenover een relatief bescheiden bouwopgave. De overblijvende knelpunten zijn volgens deze gemeenten niet altijd subsidiabel of oplosbaar met subsidie.[127] Om de bekendheid en de werking van het knelpuntenbudget te vergroten heeft de provincie onlangs een notitie opgesteld om gemeenten op het instrument te wijzen.[128]
- Het aanvragen van projectgerichte maatregelen voor financiële knelpunten is een arbeidsintensief proces. Bij de provincie zou sprake zijn van een lange voorbereidingstijd wat betreft financiële waarborgen. Een aantal gemeenten spreekt daarnaast over bureaucratische verantwoordingslijnen en overbodig papierwerk, zowel bij de aanvraag van ondersteuning als tussentijds en achteraf. Gemeenten hebben bovendien vaak niet de voldoende en de juiste (specifieke) capaciteit om te voldoen aan de eisen die de provincie stelt bij een aanvraag.[129]

Aan een bijdrage van de provincie worden inderdaad voorwaarden gesteld.[130] Essentieel is dat andere partijen het grootste deel van de uitvoeringskosten op zich nemen. Dit kunnen zowel gemeenten als private partijen zijn. De bijdrage van de provincie betreft dus per definitie een beperkt deel (maximaal 50%) van de kosten van het totale publieke pakket aan maatregelen binnen een gebiedsontwikkeling. Ook moet het effect van de investering binnen 5 jaar zichtbaar zijn en mogen er geen alternatieve financieringsmogelijkheden (subsidies en regelingen) zijn. De bouw moet bovendien plaatsvinden vóór 2021 en de aanvraag moet passen binnen de vigerende wet- en regelgeving (bijvoorbeeld met betrekking de PRV of bestemmingsplannen, maar ook staatssteunregels).

Inzet capaciteit vanuit de Flexibele Schil

In drie onderzoeken naar plancapaciteit en realisatierisico's werd geconcludeerd dat een tekort aan ambtelijke capaciteit een belangrijke oorzaak voor vertraging van de woningbouwproductie is.[131] Bij de meeste gemeenten is de ambtelijke capaciteit in de crisisjaren afgebouwd, terwijl nu een intensivering wordt gevraagd. Daarnaast zijn de vele binnenstedelijke locaties complexer, wat andere eisen stelt aan de benodigde kennis dan bij uitleglocaties. Het blijkt voor gemeenten lastig om deze expertise zelf in te huren of personeel aan te nemen om dit capaciteitsgebrek op te lossen. Bureaus kunnen of willen deze expertise niet altijd leveren voor kleinere klussen, maar geven de voorkeur aan langdurige, grotere klussen. Om deze redenen heeft de provincie samen

[126] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[127] Regio Westfriesland, e-mail, 9 juli 2019
[128] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[129] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019 & Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019
[130] Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw
[131] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019

met de MRA een Flexibele Schil ingericht, waarbij door het Kernteam van de MRA en het Versnellingsteam Wonen van de provincie afspraken zijn gemaakt om gezamenlijk bij een aantal bureaus de benodigde expertise in te huren waardoor de gevraagde kwaliteit kan worden bereikt. Deze flexibele schil is, afhankelijk van de behoefte, vervolgens voor alle MRA gemeenten inzetbaar.[132]

Bij vaststelling van het uitvoeringsprogramma hebben GS besloten om, bij gebleken succes in de MRA, tevens een flexibele schil voor Noord-Holland Noord op te zetten. Eind 2018 heeft de provincie opdracht gegeven voor een verdiepingsonderzoek naar de behoefte in Noord-Holland Noord. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en de ervaring met de flexibele schil in de MRA, is in de eerste helft van 2019 besloten voor Noord-Holland Noord een Uitvoeringsregeling op te stellen. Deze regeling is in september 2019 vastgesteld en gaat, net als voor de 'Gebiedsontwikkelingsteams' in de MRA, uit van cofinanciering van extra inhuur van expertise. Gemeenten in Noord-Holland Noord kunnen hun aanvraag per 1 oktober 2019 indienen.[133]

In de Flexibele schil wordt onderscheid gemaakt tussen 'Flexibele schil versnellingsprojecten' en 'Flexibele schil gebiedsontwikkelingsteams'. Voor beide activiteiten geldt dat het gaat om inhuur, die wordt ingehuurd via het Dynamisch Aankoop Systeem (DAS) van Amsterdam en/of door de gemeente zelf. In het geval van de Flexibele schil versnellingsprojecten zijn de organisatiekosten voor de MRA, dat wordt betaald uit de subsidie van de provincie Noord-Holland, de provincie Flevoland en het Ministerie van Binnenlandse Zaken, maar de inhuurkosten zelf zijn geheel voor de gemeente.[134] Bij de Flexibele Schil gebiedsontwikkelingsteams (GO's) geldt hetzelfde, maar is er daarnaast sprake van cofinanciering van 50% van de inhuurkosten.[135] Voor de grote gebiedsopgaven, die een relevante bijdrage leveren aan de versnelling van de woningbouwproductie in de MRA, worden deze GO's ingezet.

Omdat het hierbij gaat om complexe opgaven met een provinciaal/MRA-belang, is de insteek dat de inhuur van deze teams voor een deel door de gemeente wordt betaald en voor een deel vanuit het provinciaal budget voor versnelling.[136] Alleen projecten die op de 'projectenlijst versnellingsmogelijkheden woningbouw MRA' staan, kunnen voor deze cofinanciering in aanmerking komen, gezien het belang van deze projecten voor de woningproductie van de MRA. Daarnaast wordt met een toetsingskader getoetst of de inhuur wel nodig is (en welke inhuur nodig is), of er een ander probleem is dat opgelost moet worden en of de extra inzet wel echt tot versnelling gaat leiden. Middels voortgangsformulieren houdt de provincie bij of het inderdaad werkt.[137]

Het beschikbare budget voor inzet van de flexibele schil is € 3,9 mln. (zie Tabel 3.2). In Tabel 3.5 is een overzicht opgenomen waarin duidelijk wordt wat voor de provincie het te besteden budget is en hoe de verdeling daarin is vormgegeven. Een aantal zaken vallen hierin op. Allereerst het onderscheid in uitgaven bestemd voor MRA gemeenten (€ 2,7 mln.) en gemeenten in Noord-Holland Noord (€ 1,2 mln.). Verder valt op dat de provincie met een budget van € 2 mln. sterk inzet op flexibele gebiedsontwikkelteams. Als we deze bedragen vergelijken met de daadwerkelijke aanvragen en uitgaven zien we dat het instrument langzamerhand begint te lopen;
een aantal gemeenten heeft inmiddels gebruikt gemaakt van de flexibele inzet of heeft een aanvraag ingediend. Deze inzet blijft echter wel sterk achter bij het budget dat vanuit de provincie beschikbaar is gesteld. Als huidige aanvragen worden meegerekend gaat het wat betreft inzet ter versnelling om een bedrag van € 186.020. Twee gemeenten (Amstelveen en Zaanstad) hebben voor € 254.895 gebruik gemaakt van inzet door gebieds-

[132] Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw
[133] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor 14 oktober 2019
[134] Provincie Noord-Holland, e-mail, 15 juli 2019
[135] Provincie Noord-Holland, e-mail, 15 juli 2019
[136] Provincie Noord-Holland (2018), Begroting 2019
[137] Provincie Noord-Holland, e-mail, 15 juli 2019

ontwikkelingsteams.[138] De aanvragen lijken kortom langzaam op gang te komen. Onlangs heeft de MRA nog een mail gestuurd naar gemeenten als reminder om hen te attenderen op het bestaan van dit instrument en het feit dat er nog meer dan voldoende budget beschikbaar is om aanspraak te maken op de expertise. Ook werd gesteld dat gemeenten gerust contact op kunnen nemen met het Kernteam voor vragen.[139]

Tabel 3.5 – Budget Uitvoeringsprogramma: Flexibele Schil[140]

Uitwerking resterend budget	Bedrag
Cofinanciering extra inhuur GO-teams (MRA)	2.000.000
Flexibele schil organisatie en planning (MRA)	700.000
Reservering Noord-Holland Noord (NHN) *	500.000
Extra budget flexibele schil / cofinanciering (NHN)	700.000
Totale uitgaven Flexibele Schil / GO Teams **	3.900.000

* Reservering conform Uitvoeringsprogramma en GS besluit - beoogde bijdrage aan inzet flexibele schil / cofinanciering.

** Van de totale uitgaven zien we dat € 2,7 mln. bestemd is voor de MRA gemeenten en € 1,2 mln. voor Noord-Holland Noord

Er worden verschillende oorzaken benoemd voor het achterblijven van vraag voor het instrument:

- De provincie benoemt als oorzaak juridische complicaties, bijvoorbeeld over aanbestedingsregels. Gemeenten gaven aan gebruik te willen maken van de MRA flexibele schil, maar vervolgens bleek dat dat niet kon omdat de gemeente al een raamcontract had. Dergelijke praktische bezwaren maken het volgens de provincie ingewikkeld.[141] Inmiddels is er een werkwijze gevonden om hier mee om te gaan. Bovendien is geleerd van de lessen in de MRA flexibele schil waardoor volgens de provincie voor Noord-Holland Noord een meer praktische uitvoeringsregeling is opgezet.[142]
- Een aantal gemeenten geeft bovendien aan dat vanwege beperkte capaciteit en kennis binnen de organisatie niet altijd duidelijk is aan welke expertise behoefte is. Voor kleinere gemeenten kan een grote gebiedsontwikkeling immers een behoorlijk gecompliceerde opgave zijn. Ook moet er bereidheidzijn vanuit gemeenten om hulp te vragen. Hierin bestaan grote verschillen, ook binnen RAP-regio's. Waar sommige gemeenten kansen pakken en gebruik maken van het instrumentarium, zijn andere gemeenten terughoudender. Dit heeft soms ook te maken met gebrek aan capaciteit en daardoor overzicht in mogelijkheden.[143]

[138] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[139] Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019
[140] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[141] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 11 juli 2019
[142] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[143] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019 & Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019

Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland

Sinds medio 2016 heeft de provincie een Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL). Hierin staan afspraken over woningbouw, duurzaam bouwen en klimaatadaptatie. Onder andere dat gezamenlijk wordt ingezet op het versnellen van de woningbouw-productie en dat bij voorkeur duurzaam gebouwd wordt.[144] Hoe de partijen samenwerken aan voldoende woningen in Noord-Holland, op de juiste locaties en bij voorkeur duurzaam gebouwd is vastgelegd in de agenda. BNL en de provincie hebben een vijftal doelen opgesteld (zie Kader 3.3[145]). Ondanks een veranderende achtergrond staan de doelen van de samenwerkings-agenda nog overeind. Van een economische crisis naar een overdaad aan vraag. De problematiek is nog steeds groot maar van een compleet andere aard. De noodzaak is om in gesprek te blijven.[146]

Kader 3.3 – Doelen Samenwerkingsagenda

- Een gezamenlijke inspanning om met de productie van woningen (zowel kwalitatief als kwantitatief) te voldoen aan de vraag op de middellange en lange termijn.
- Het faciliteren van de productie van de juiste woningen op de juiste locaties, waarbij voor de provincie duurzame stedelijke ontwikkeling, vraaggestuurd bouwen en het OV knooppunten-beleid belangrijke uitgangspunten zijn.
- Meer initiatief van de markt om in te spelen op de doelstellingen van het beleid van de provincie
- Gezamenlijke bijdrage aan de doelstellingen van de provincie Noord-Holland (circulaire economie, energieneutraal, klimaatadaptief)
- Betere communicatie tussen provincie en de markt over achtergronden en uitvoering beleid.

De samenwerkingsagenda wordt in principe continu geactualiseerd, met name tijdens de bestuurlijke overleggen die eens per jaar plaatsvinden. Onlangs zijn bijvoorbeeld nieuwe afspraken over verduurzaming en circulair bouwen toegevoegd.[147] De samenwerkingsagenda wordt door zowel de provincie als Bouwend Nederland beschreven als een levend document; bij elk overleg wordt een overzicht gemaakt waarin wordt beschreven hoe de actiepunten ervoor staan. In gesprek met Bouwend Nederland is een dergelijk overzicht aan de Rekenkamer overhandigd, waarbij overzichtelijk is weergegeven welke acties liggen bij zowel de provincie als BNL.[148] Deze acties betreffen voor de provincie met name het informeren van gemeenten over ontwikkelingen in de markt en vanuit gemeenten knelpunten ophalen.

Bouwend Nederland haalt deze knelpunten op bij marktpartijen (zoals bouwers) en stimuleert haar leden om uitwerking te geven aan de gezamenlijke doelen. Ook wordt ingezet op kennisdeling door onderzoek te doen en gezamenlijk pilots uit te voeren (circulair bouwen).[149] De provincie Noord-Holland ziet de agenda met Bouwend Nederland als een instrument om met de markt in gesprek te blijven. De provincie gebruikt het om haar ideeën te delen en te toetsen aan de praktijkervaring en kennis van marktpartijen.
De ambtelijke organisatie van de provincie geeft aan dat de afspraken zorgvuldig worden uitgevoerd en voldoende aandacht krijgen, maar het moeilijk is in te schatten wat de acties daadwerkelijk opleveren en hoeveel tijd erin wordt gestoken; de acties zijn verspreid over dossiers. Ook BNL is positief over de samenwerking en dat werkt door naar de aangesloten marktpartijen. De provincie merkt op dat marktpartijen positiever zijn gaan denken over de provincie.[150] BNL spreekt eerder van een natuurlijk wantrouwen vanuit de overheid richting marktpartijen dat door de samenwerkingsagenda wordt verbroken.[151]

[144] Bouwend Nederland en de Provincie Noord-Holland (2016), Samenwerkingsagenda BNL en PNH
[145] Bouwend Nederland en de Provincie Noord-Holland (2016), Samenwerkingsagenda BNL en PNH
[146] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019
[147] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019
[148] Bouwend Nederland, e-mail, 13 mei 2019
[149] Bouwend Nederland (2019), Katern Regio Randstad Noord – Wonen
[150] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[151] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019

Aan gemeenten is gevraagd wat de agenda hen oplevert en in hoeverre zij zich herkennen in de doelstellingen. Uit een inventarisatie blijkt dat gemeenten vooral zelf initiatief nemen om in contact te komen met marktpartijen, bijvoorbeeld door structureel samenwerkingstafels te organiseren met corporaties, gemeenten en marktpartijen zoals in de regio Alkmaar gebeurt. De provincie neemt hierin volgens gemeenten weinig initiatief.[152]

3.4 Onderzoek, monitoring en kennisdeling

Bevinding 5

De provincie profileert zich als kennismakelaar en verbinder door onderzoeken uit te voeren, bijeenkomsten te organiseren en prognoses te maken. Ook monitort de provincie jaarlijks de plancapaciteit en de woningbouw. Gemeenten kennen deze instrumenten maar worden, door verschillende redenen, wisselend betrokken bij het opstellen ervan. De meeste gemeenten vinden dat de provinciale ondersteuning op het gebied van onderzoek volstaat.

Er bestaat brede waardering voor de Monitor Plancapaciteit, vooral omdat deze vaak wordt geoptimaliseerd. Een aantal gemeenten herkennen zich niet altijd in de Monitor Woningbouw en over de prognoses die de provincie laat uitvoeren bestaat niet altijd eenduidigheid.

Werkwijze provincie Noord-Holland

Het uitvoeren van onderzoeken is voor de provincie Noord-Holland een belangrijk onderdeel binnen het thema wonen.[153] Vanuit haar rol als kennismakelaar functioneert de provincie als loket om kennis en ervaring te halen en te delen, nieuwe initiatieven te ontplooien, verbindingen te leggen met gerelateerde thema's, met als doel om regio(gemeenten) voldoende input te leveren om te komen tot een goede woningbouwprogrammering, woningbouwprojecten van de grond te krijgen, innovatieve projecten te stimuleren en voldoende kennis in huis te hebben om haar rol als woningmarktregisseur goed te kunnen vervullen.[154] Om dat goed te doen worden onderzoeken uitgezet, contacten onderhouden met onderzoeksinstellingen en worden actief partijen met elkaar verbonden en wordt kennis ontsloten. De rol van kennismakelaar kan alleen ingevuld worden wanneer kennis gedeeld wordt.

Bijeenkomsten en klankbordgroepen

De provincie Noord-Holland organiseert regelmatig kennisbijeenkomsten en themabijeenkomsten om kennis te verbreden, maar ook om van elkaars ervaringen te leren. Jaarlijks wordt een grote (netwerk)bijeenkomst georganiseerd omtrent een actueel woonthema, zoals financieren van binnenstedelijk bouwen en grondposities. De netwerkbijeenkomsten worden goed bezocht (circa 150-200 mensen) en de bezoekers zijn volgens de provincie tevreden over het programma en geven aan graag terug te komen naar een dergelijk evenement. Daarnaast is in 2017 een mini-symposium georganiseerd rondom het thema zelfbouw voor middelgrote gemeenten.[155] Gemeenten waarmee de Rekenkamer heeft gesproken geven aan het te waarderen dat de provincie dergelijke bijeenkomsten organiseert, maar geven aan dat contacten binnen de regio's het belangrijkste netwerk vormen. Datzelfde geldt voor de aanwezigheid van marktpartijen; het is volgens gemeenten goed dat ze aanwezig zijn maar contacten tussen gemeenten en marktpartijen vinden veelal op initiatief van gemeenten zelf plaats.[156]

[152] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019 & Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[153] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[154] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur
[155] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019 & Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[156] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019 & Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019

Vanuit de rol van de provincie als kennismakelaar organiseert de provincie twee of drie keer per jaar een *Klankborgroep Marktpartijen,* met als doel om kennis en ervaringen te delen tussen de provincie en marktpartijen. Tijdens deze bijeenkomsten spreekt de provincie met marktpartijen zoals corporaties, ontwikkelaars en bouwers en wordt informatie gedeeld. Door met elkaar in gesprek te gaan beoogt de provincie beter zicht te krijgen op de standpunten van marktpartijen en andersom. Door de samenwerking te bevorderen kan er eerder en effectiever worden ingegrepen bij knelpunten.[157] De samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland staat regelmatig op de agenda van de klankbordgroep.[158] De bijeenkomsten worden als goed en waardevol overleg ervaren en worden bovendien goed bezocht. Marktpartijen geven aan de bijeenkomsten te waarderen omdat dit een podium biedt voor publieke en private partijen om elkaar te ontmoeten en elkaars beweegredenen, motieven te leren kennen. Tevens kunnen ervaringen uitgewisseld worden. De waardering blijkt uit het opkomstpercentage en de regelmatige vraag wanneer de volgende bijeenkomst weer wordt georganiseerd.[159] Gemeenten geven aan bekend te zijn met de *klankbordgroep marktpartijen* maar zien het vooral als een instrument tussen de provincie en marktpartijen. Op eigen initiatief worden lokale (gemeentelijke) klankbordgroepen georganiseerd.[160]

Provinciale ondersteuning op het gebied van onderzoek

De inzet van de provincie Noord-Holland is om als provincie als vraagbaak en als kennisgenerator te dienen voor gemeenten, corporaties, ontwikkelaars, zorginstellingen en andere woonpartners. Hiervoor zet de provincie in op het verkrijgen van inzicht in een aantal belangrijke inhoudelijke thema's zoals vraaggestuurd bouwen, binnenstedelijk bouwen en de knelpunten in stokkende woningbouwprojecten. In 2017 heeft de provincie bijvoorbeeld drie (eenmalige) onderzoeken laten uitvoeren om knelpunten aan te pakken en de woningproductie te versnellen. Het eerder benoemde Fakton onderzoek valt hieronder, maar ook de Stec groep en het EIB hebben onderzoek gedaan naar plancapaciteit, knelpunten, woningbouwprogrammering en Ladderruimte.[161] Een aantal gemeenten zijn bekend met deze onderzoeken, maar vragen zich af in hoeverre de conclusies zijn doorvertaald naar gemeentelijk niveau. Ook was de aanleiding voor de onderzoeken niet altijd duidelijk.[162] De meeste gemeenten geven desondanks aan dat de provinciale ondersteuning op het gebied van onderzoek volstaat.[163]

Ook de demografische onderzoeken en provinciale bevolkingsprognoses hebben inmiddels een belangrijke plek in de regionale woningbouwprogrammering ingenomen. De bevolkingsprognose van de provincie wordt twee- à driejaarlijks geactualiseerd en continu gemonitord, hierbij wordt gebruik gemaakt van de meest actuele (maand)cijfers van het CBS.[164] Vrijwel alle gemeenten maken hier veelvuldig gebruik van; de gegevens uit de prognoses vormen voor de meeste gemeenten de basis voor de RAP's. Kleinere gemeenten met beperkte (onderzoeks)capaciteit gebruiken de onderzoeken en prognoses bovendien voor gemeentelijk beleid. De informatie uit de onderzoeken wordt over het algemeen getypeerd als gebruiksvriendelijk en van toegevoegde waarde.[165] De uitkomsten worden daarnaast regelmatig besproken in regioverband. De regio's worden, op aanvraag, voorafgaand aan het maken van de prognose bezocht en daarna.[166] Over de inhoud van de prognoses bestaat echter toch niet altijd eenduidigheid. Een enkele gemeente zet vraagtekens bij de prognoses omdat hier grote verschillen kunnen ontstaan met eigen ramingen, bijvoorbeeld bij migratiestromen. De provinciale

[157] Provincie Noord-Holland (2018), Begroting 2019
[158] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019
[159] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[160] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[161] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[162] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[163] Regio West Friesland, e-mail, 9 juli 2019 & Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei
[164] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[165] Regio Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[166] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019

bevolkingsprognoses hoeven echter niet per definitie gebruikt te worden, waardoor aan gemeenten ruimte wordt gelaten om zelf bevolkingsprognoses te doen.[167]

Monitor Woningbouw

In de rol van kennismakelaar neemt ook monitoring een prominente plaats in. Inzicht in bijvoorbeeld de samenstelling van de huidige woningvoorraad vormt immers een ruggengraat van de RAP's en alles wat te maken heeft met de programmering. Jaarlijkse monitoring is volgens de provincie noodzakelijk en essentieel.[168] De jaarlijkse *Monitor Woningbouw* bevat cijfers over de ontwikkeling van de woningvoorraad en huishoudens, op basis van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en onderzoeksbureau ABF Research. Daarnaast is de ontwikkeling van de plancapaciteit meegenomen. Cijfers in de monitor woningbouw zijn op (geaggregeerd) regio niveau. Afgezien van gemeente Amsterdam worden in de monitor woningbouw geen cijfers op gemeenteniveau gepubliceerd.[169] De gegevens over plancapaciteit zijn gebaseerd op de Monitor Plancapaciteit. In deze (jaarlijkse) monitor delen alle gemeenten in Noord-Holland informatie over hun (potentiële) woningbouwlocaties. De plancapaciteit is ook afgezet tegen de woningbehoefte. De cijfers voor woningbehoefte komen uit de provinciale bevolkingsprognose 2017-2040. De Monitor Woningbouw wordt jaarlijks ter informatie naar Provinciale Staten gestuurd, de belangrijkste doelgroep. De monitor is de basis voor het bestuurlijk voortgangsoverleg tussen de provincie en de regio's over hun regionale woonafspraken.[170]

Gemeenten die bekend zijn met de monitor vragen zich af waarom ze niet worden betrokken bij het opstellen van de monitor, want wat is de meerwaarde van dergelijke monitoring als gemeenten zich er niet in herkennen. Dit is volgens een aantal gesproken gemeenten een enkele keer voorgekomen. Het is volgens hen begrijpelijk dat het onmogelijk is om bij elk provinciaal onderzoek een werkgroep van gemeenten in te zetten als klankbord, maar om PS een zo realistisch mogelijk beeld te geven van de daadwerkelijke situatie is meer afstemming gewenst. Ondanks dat de cijfers in de monitor op (geaggregeerd) regio niveau zijn, kunnen voor gemeenten problemen ontstaan wanneer zij in de monitor cijfers of ontwikkelingen zien die volgens eigen gegevens niet kloppen. Kleinere gemeenten zouden hier meer aandacht voor willen. Grotere gemeenten ervaren hier minder last van.[171]

Monitor Plancapaciteit

De provincie Noord-Holland voert samen met de MRA jaarlijks de *Monitor Plancapaciteit* voor de woningbouw-capaciteit uit. De monitor heeft als doel om een actueel beeld te krijgen van de capaciteit in woningbouwplannen. Het gaat hierbij om zowel harde (vastgestelde) als zachte woningbouwplannen (potentiele plannen). De gegevens zijn niet gelijk aan het aantal nieuwbouwwoningen dat er in werkelijkheid gebouwd gaat worden. Het geeft slechts een indicatie van de capaciteit in woningbouwplannen die er op dit moment zijn. Plannen kunnen veranderen, niet doorgaan of er kunnen ieder jaar nieuwbouwplannen bijkomen. Via http://www.plancapaciteit.nl zijn de gegevens per nieuwbouwplan opvraagbaar. Ook is de ligging van iedere locatie te zien op een kaartbeeld.[172]

Zowel de provincie als de gemeenten zijn enthousiast over de Monitor Plancapaciteit. De monitor wordt dan ook veelvuldig gebruikt en goed bijgehouden. Gemeenten geven aan het belangrijk te vinden om de plancapaciteit in de regio te overzien, maar ook daar buiten in beeld te hebben voor (toekomstige) woningbouwplannen.[173]

[167] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[168] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur
[169] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[170] Provincie Noord-Holland (2018), Monitor Woningbouw 2018
[171] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019 & Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019
[172] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur
[173] Regio Westfriesland, e-mail, 9 juli 2019

De monitor is ook voor de provincie een toegankelijk systeem waarbij snel en overzichtelijk inzicht te verkrijgen is. Er wordt vanuit de provincie dan ook duidelijk gecommuniceerd hoe de gegevens ingevuld kunnen worden.

Omdat veelvuldig wordt gevraagd of er voldoende invulvelden zijn en of de systematiek helder is, worden gemeenten gemotiveerd om de gegevens zo volledig mogelijk in te vullen.[174] De monitor kan worden aangevuld met invulvelden die aansluiten op provinciale afspraken (zoals de afspraken uit het RAP) of regionale monitoring, naar wens van de gemeenten. Zo zit het regionale programma vanuit de Kop van Noord-Holland (het KWK) inmiddels in de monitor plancapaciteit verwerkt omdat deze toegankelijker is voor de provincie en buurregio's. De regio had een ingewikkelde meer gedetailleerde lijst met gegevens, maar het bleek moeilijk om hierbij een vergelijking te maken met andere gemeenten.[175] Door deze mogelijkheden wordt de monitor een flexibeler instrument.[176] Een enkele gemeente geeft aan dat niet alle gemeenten hetzelfde systeem gebruiken om gegevens aan te leveren; waar dit soms wordt uitbesteed is dit in kleinere gemeenten vaak handwerk. Het zou volgens deze gemeente mooi zijn om hier één lijn te trekken zodat wordt voorkomen dat verschillende gegevens worden aangeleverd.[177]

Volgens de MRA werkt de Monitor Plancapaciteit steeds beter. De MRA probeert de monitor samen met de provincie Noord-Holland continu te verbeteren en gemeenten daarbij te betrekken. De provincie onderhoudt daarbij de contacten met Noord-Holland Noord, de MRA onderhoudt de contacten in Noord-Holland Zuid. Ondanks dat de coördinatoren kritisch blijven en meer informatie in de monitor willen stoppen, gaat het invullen al een lange tijd best goed. De laatste jaren is hier ook vanuit de provincie Noord-Holland meer aandacht voor gekomen. Bij sommige gemeenten bestaat het beeld van een provinciale monitor waarbij eens per jaar door de hoepel van de provincie gesprongen moet worden. Tegenwoordig zien zowel gemeenten, regio's, de provincie als andere (markt)partijen dat het een universele monitor is waarbij iedereen er baat bij heeft dat deze goed wordt ingevuld. Zo wordt deze ook gebruikt door energiebedrijven.
Door begeleidende brieven (vanuit de provincie en de MRA) wordt het invullen van de monitor gestimuleerd. De brieven worden uitgewisseld tussen de MRA en de provincie Noord-Holland waardoor een goede verstandhouding is ontstaan tussen de partijen.[178]

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor de monitoring van de woningbouw. Door de ambtenaren van de provincie Noord-Holland is aangegeven dat bij zowel de afdeling Informatie en Onderzoek als bij het team Wonen meer tijd besteed wordt aan monitoring. Ook worden er op dit thema bijeenkomsten georganiseerd.
Eind 2017 organiseerde de provincie twee ambtelijke bijeenkomsten (in Noord-Holland Noord en in Noord-Holland Zuid in samenwerking met de Metropoolregio Amsterdam) om de monitoring van plancapaciteit met de gemeenten te bespreken.[179] Op basis hiervan zijn aanpassingen in de monitor doorgevoerd. Zo zijn er vragen toegevoegd over duurzame woningbouw en zijn resultaten uit eerdere onderzoeken gebruikt om een betere categorisatie te maken van de knelpunten bij bouwprojecten. Ook is het al geruime tijd mogelijk om op de website www.plancapaciteit.nl zelf Excel-tabellen en GIS-kaarten te downloaden.[180] Dit sluit aan bij de wens van een aantal gemeenten in Noord-Holland Noord om lokale monitoren te integreren in de Monitor Plancapaciteit.

[174] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019 & Kop van Noord-Holland, interview, 25 juni 2019
[175] Regio Kop van Noord-Holland, interview 25 juni 2019
[176] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur
[177] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019
[178] Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019 & Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[179] Provincie Noord-Holland, e-mail, 10 juli 2019
[180] Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur & Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019

Overige onderzoeken

Het onderzoek *Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA)* wordt uitgevoerd door de MRA. De provincie Noord-Holland is hier als één van de partners in de MRA bij betrokken. Het WiMRA dat in 2018 voor het eerst voor de hele MRA regio is uitgevoerd komt voort uit het onderzoek 'Wonen in de regio Amsterdam' dat in 2013 en 2015 is uitgevoerd in de voormalige Stadsregio Amsterdam, Haarlem en Almere. Dit onderzoek komt weer voort uit het onderzoek 'Wonen in Amsterdam' dat sinds 1995 tweejaarlijks werd uitgevoerd.[181] Het WiMRA wordt gefinancierd vanuit de MRA begroting (waar Noord-Holland naar rato van inwoners aan bijdraagt). De MRA ziet het WiMRA als een belangrijke kennisbron voor provincies en gemeenten en geeft aan dat er binnen de MRA gemeenten veel draagvlak is voor dit onderzoek.[182]

Daarnaast voert de provincie Noord-Holland een aantal onderzoeken uit die naast wonen ook te maken hebben met zorgthematiek. Bijvoorbeeld het *Onderzoek MKBA doorstroming senioren*. Dit onderzoek kent geen vast ritme en betreft een doorlooptijd van ongeveer negen maanden. Ook de *Woonzorgwijzer* is een instrument dat wordt benoemd door de provincie en betreft een digitaal hulpmiddel dat gemeenten doorlopend in staat stelt actuele info over wonen en zorgbehoefte in de eigen regio in te zien.[183] De provincie organiseerde hierbij ook instructiebijeenkomsten. Ten slotte heeft de provincie Noord-Holland ook een aantal pilots uitgevoerd. Bijvoorbeeld de *Pilot Waterland Wonen*, welke betrekking heeft op de ontwikkeling van de Rijksbufferzone Amsterdam en is gestart in 2012.[184] Ook wordt de *Pilot Leefbaarheid en Wonen in programma Kop op de Kaart* genoemd.[185] Beide pilots zijn inmiddels gestopt of opgegaan in het Kwalitatief Woningbouwprogramma voor de Kop van Noord-Holland. Samen met Bouwend Nederland zet de provincie momenteel in op pilots op het gebied van verduurzaming (klimaatadaptief en circulair bouwen), maar er lijkt vooralsnog weinig animo te zijn vanuit marktpartijen en gemeenten.[186]

3.5 Instrument-overstijgende ontwikkeling: de rol van de MRA

Deze paragraaf gaat niet in op de instrumenten van de provincie, maar op de rol van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd is de MRA als belangrijke speler op het gebied van wonen veelvuldig aan de orde geweest.

Bevinding 6

De door de voormalige Stadsregio Amsterdam ingezette samenwerking op het gebied van woningbouw-productie is met de komst van de MRA geïntensiveerd, waardoor de MRA een belangrijke speler is geworden.

De provincie werkt veel samen met de MRA op het gebied van wonen, maar voor de gesproken gemeenten is de rolverdeling tussen provincie en MRA vaak onduidelijk. Gemeenten zien mogelijkheden om de positionering van de provincie ten opzichte van de MRA te herijken.

[181] Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017, p. 12 & Metropoolregio Amsterdam (2019), metropoolregioamsterdam.nl
[182] Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019
[183] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 14 oktober 2019
[184] Provincie Noord-Holland (2012), Pilot Waterland Wonen
[185] Provincie Noord-Holland (2018), Pilot Leefbaarheid en Wonen in programma Kop op de Kaart
[186] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019

De MRA is het samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland en Flevoland, 32 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam. Prioriteit heeft het aanjagen van de economie, het verbeteren van de bereikbaarheid en het bouwen van woningen. Op 3 oktober 2016 besloten PS in Noord-Holland om een stap te zetten naar een intensievere samenwerking, waarna op 6 maart 2017 de symbolische ondertekening van het MRA-convenant plaatsvond. De samenwerking in MRA-verband op het gebied van wonen was er overigens altijd al op verschillende niveaus, bijvoorbeeld in de voormalige Stadsregio Amsterdam waarbij decennia lang afspraken zijn gemaakt over woningproductie en verstedelijking. Met de komst van de MRA is de oorspronkelijke samenwerking geïntensiveerd.[187]

De Rekenkamer heeft voor de beantwoording van de onderzoeksvragen een groot aantal gemeenten gesproken over het instrumentarium van de provincie. Daaruit kreeg de Rekenkamer vaak te horen dat de MRA een belangrijke speler op het gebied van wonen is geworden. De reflecties kunnen als volgt worden samengevat:

- Allereerst geven een aantal gemeenten aan dat de rolverdeling tussen de MRA en de provincie Noord-Holland niet altijd even duidelijk is, waarbij soms wordt gesteld dat de MRA de regierol van de provincie op onderdelen lijkt over te nemen. Op dit moment lijkt het evenwicht tussen gemeenten, de provincie en de MRA zoek. Gemeenten geven aan te merken dat de provincie zoekende is naar haar rol en spreken de wens uit om de rolverdeling scherp te krijgen; wat kunnen gemeenten verwachten van de provincie en de MRA, waarin onderscheiden zij zich?[188]
- De provincie heeft eigen bestuurlijke taken, maar daarnaast gebeurt er ook veel bij gemeenten en binnen de MRA. De vraag wordt gesteld waarom die initiatieven en expertise niet meer gecombineerd kunnen worden om het effectiever aan te pakken. MRA gemeenten profiteren bijvoorbeeld meer van de kennisuitwisseling; daar valt winst te behalen. De betrokken partijen kunnen meer onderling samenwerken en in elkaars keuken kijken, wordt met name gesteld door gemeenten binnen de MRA. Er is overigens breed gedragen begrip voor het handelen van de MRA, die zich van oudsher al zeer actief opstelde op het gebied van wonen.[189]
- Het is voor een aantal (MRA) gemeenten vaak onduidelijk waar zij aan moeten voldoen als het gaat over woningbouwprogrammering, zij hebben immers afspraken met de provincie en niet met de MRA. Toch vraagt de MRA ook om plannen en worden woongegevens aangeleverd. Een enkele gemeente spreekt over bestuurlijke drukte en zet vraagtekens bij de democratische legitimiteit van de MRA. Ondanks dat het loodsen van regionale woonvisies langs gemeenteraden en PS wordt gezien als een taaie klus, zijn het wel volksvertegenwoordigers die er ‘een klap op geven’.[190]
- Gemeenten in Noord-Holland Noord zetten vraagtekens bij de prioritering van de provincie. Gemeenten in het noordelijke deel ervaren naar eigen zeggen meer last van de PRV omdat ze aan dezelfde lat worden gelegd als de MRA. Bovendien komt de ontwikkeling van de flexibele schil voor Noord-Holland Noord moeizaam op gang. De vraag is of de ontstane tegenbeweging, bijvoorbeeld het ontstane overleg Noord-Holland Noord, een gewenst neveneffect is.[191]

[187] Metropoolregio Amsterdam (2018). Metropool in transitie
[188] Regio West Friesland, e-mail, 9 juli 2019 & Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei
[189] Regio Zuid-Kennemerland / IJmond, interview, 23 mei 2019 & Metropoolregio Amsterdam, interview, 9 juli 2019
[190] Regio Gooi en Vechtstreek, interview, 4 juni 2019 & Regio Kop van Noord-Holland, interview 25 juni 2019
[191] Regio Kop van Noord-Holland, interview 25 juni 2019 & Regio West Friesland, e-mail, 9 juli 2019

| 4 | Informatievoorziening

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de informatievoorziening aan Provinciale Staten. De afspraken over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS zijn inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018 beoordeeld. De volgende criteria zijn beoordeeld:

- Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
- De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Bevinding 7

Er zijn geen afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS voor wat betreft de (voortgang van de) uitvoering en resultaten van het beleid gericht op wonen. GS informeren PS over relevante ontwikkelingen.

De informatie die PS van GS ontvangen is adequaat en begrijpelijk. PS worden veelvuldig meegenomen in de realisatie van regionale actieprogramma's en worden tussentijds op de hoogte gebracht van ontwikkelingen. Maar in de P&C stukken geeft de provincie weinig informatie over (de voortgang van) de stimuleringsmaatregelen.

Informatievoorziening via de P&C Cyclus

In de reguliere jaarstukken en begroting van de provincie Noord-Holland vindt een groot deel van de informatievoorziening aan PS plaats. Daarin wordt beschreven wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn, welke keuzes zijn gemaakt op het gebied van wonen, wat de financiële gevolgen daarvan zijn en hoe het staat met de gestelde doelstellingen. Een apart doel met betrekking tot wonen is immers in de doelenboom opgenomen. Echter raakt het onderwerp wonen ook andere doelen op het gebied van ruimte. De belangrijkste acties zijn beschreven in de eerste paragraaf bij hoofdstuk vijf: *Beleid voor wonen, vitaliteit woonomgeving en ruimtelijke ontwikkeling voeren.*
In de jaarstukken beschrijft de provincie de output en de mate van realisatie die per instrument zijn beoogd. Verder licht de provincie kort en helder toe wat de belangrijkste ontwikkelingen hierin zijn en waar prioriteiten liggen. Zie Tabel 4.1 voor twee voorbeelden uit het jaarverslag over 2018 waarbij wonen een rol heeft.

Tabel 4.1 – Beleidsdoel wonen: instrumenten, output begroting en realisatie[192]

Instrument	Output begroot (selectie)	Output realisatie
Stimuleren van de woningbouwproductie	▪ Beschikbaar stellen locaties zelfbouw via kennis en afspraken stimuleren ▪ Minimaal eenmaal per jaar een klankbordgroep marktpartijen organiseren ▪ Uitvoeringsregeling verduurzaming bestaande woningvoorraad toepassen	Conform begroting
Regisseren regionale woningbouw programmering	▪ RAP's 2016 - 2020 uitgevoerd. Afspraken uit de RAP's tussen regio's en provincie middels woningbouwmonitor en een jaarlijks bestuurlijk overleg tussen provincie en regio gemonitord en geactualiseerd ▪ Uitvoeringsregeling Woonvisie toegepast (Woonfonds)	Conform begroting

[192] Provincie Noord-Holland (2019), Jaarstukken 2018

De Rekenkamer merkt op dat er in de jaarstukken relatief weinig informatie wordt gegeven over de (voortgang) van de stimuleringsmaatregelen zoals het knelpuntenbudget en de inzet vanuit de flexibele schil. Indien de output realisatie “conform begroting” verloopt zegt dat niet veel over de (resterende) omvang van deze budgetten en hebben bijvoorbeeld statenleden en vooral gemeenten wellicht te weinig inzicht in de mogelijkheden die er zijn. Voor wat betreft het onderdeel wonen zijn in de relevante beleidsstukken zoals besproken in Hoofdstuk 2 geen concrete afspraken gemaakt tussen GS en PS over de informatievoorziening aan PS.[193]

Tussentijdse informatie over wonen

GS informeren PS op (on)regelmatige basis over relevante ontwikkelingen. Dit gebeurt op verschillende manieren. Drie voorbeelden:

- Zoals eerder benoemd wordt jaarlijks de *Monitor Woningbouw* uitgevoerd en naar PS verzonden om inzicht te geven in de voortgang van de woningbouwproductie, in relatie tot de afspraken in de regio hierover enerzijds, en de ontwikkeling van de plancapaciteit op korte en lange(re) termijn in Noord-Holland, in relatie tot de ontwikkelingen in de woningbehoefte (prognose) anderzijds. Ook hebben PS een evaluatie van de eerste RAP-periode ontvangen, met daarbij een verzoek voor een tijdelijke verlenging van de eerste periode.[194]
- Conform de provinciale Woonvisie 2010-2020 stellen regio's van de provincie Noord-Holland RAP's op, die worden vastgesteld door de colleges van B&W en GS. De afgelopen vier jaar zijn PS veelvuldig geïnformeerd over deze regionale programma's. PS zijn voor alle regio's in Noord-Holland meegenomen bij het plan van aanpak, definitieve vaststelling, eventuele tussentijdse wijzigingen en het vaststellen van een overgangsperiode tussen de twee RAP-periodes vanwege beoordeling van bestemmingsplannen. PS wordt in staat gesteld om te reageren op de programma's, waarna GS hier een reactie op geven.[195]
- PS zijn ook geïnformeerd over verschillende onderzoeken die de provincie heeft uitgevoerd/laten uitvoeren op het gebied van wonen. In MRA-verband zijn bijvoorbeeld twee relevante onderzoeken uitgevoerd naar plancapaciteit en versnellingsmogelijkheden, door respectievelijk Stec Groep en Fakton.[196] Daarnaast is in het kader van de samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland door EIB het onderzoek plancapaciteit uitgevoerd, dat betrekking heeft op heel Noord-Holland.[197] PS zijn geïnformeerd over de resultaten van de onderzoeken en de beleidsreactie van GS in een aparte brief.[198]

In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) staan de regels waaraan ruimtelijke plannen in Noord-Holland moeten voldoen. Naar aanleiding van nieuwe wetgeving en/of provinciaal beleid wordt de PRV regelmatig aangepast. Deze actualisaties moeten altijd worden vastgesteld door PS. De laatste wijziging van de PRV was op 27 mei 2019. Ook op het gebied van wonen is de PRV een aantal keer aangepast. De belangrijkste wijziging daarbij was op 11 mei 2016 om de PRV beter af te stemmen met de Ladder voor duurzame verstedelijking.[199]

---

[193] Provincie Noord-Holland, e-mail, 13 augustus 2019

[194] Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Verlenging geldigheidsduur Regionale Actie Programma's 2011-2015

[195] Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Onderwerpen RAP's; Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Regionaal actieprogramma Wonen ZuidKennemerland/IJmond 2016 t/m 2020; Provincie Noord-Holland (2017), Brief: Regionale Actieprogramma’s (RAP’s) wonen Westfriesland, regio Alkmaar en Kop van Noord-Holland & Provincie Noord-Holland (2017), Brief: Vaststelling RAP’s Noord-Holland Zuid

[196] Provincie Noord-Holland (2017), Brief: Onderzoeken plancapaciteit woningbouw

[197] Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Samenwerkingsagenda Provincie Noord-Holland en Bouwend Nederland

[198] Provincie Noord-Holland (2017), Beleidsreactie onderzoeken plancapaciteit woningbouw

[199] Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Ontwerpwijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening in het kader van afstemming met de ladder voor duurzame verstedelijking en andere onderwerpen

Kwaliteit van de informatievoorziening

De Rekenkamer heeft via het stateninformatiesysteem van de provincie Noord-Holland een analyse gemaakt van de informatie met betrekking tot 'wonen'. Uit deze analyse, die voor de periode 2016 t/m 2018 is uitgevoerd, blijkt dat PS geregeld informatie met betrekking tot wonen hebben ontvangen. Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen beoordelen is deze informatie begrijpelijk. Een aantal voorbeelden van adequate informatievoorziening

Vanaf 2016 is PS actief meegenomen in de wijze waarop GS demografische gegevens heeft ingezet. In de commissie Ruimte & Wonen van 25 januari informeert GS PS over de aanpak van het dossier na het vastleggen van de provinciale rol in het procesplan demografie en het beschrijven van de actuele ontwikkelingen in de nieuwe prognoses. GS geeft in haar brief aan dat zij de stap maken naar de uitvoering in de regio's en het in beeld brengen van de beleids-effecten.[200] Tijdens de commissie Ruimte & Wonen op 30 mei 2016 informeert GS PS met een concrete doorvertaling van demografische ontwikkeling naar provinciaal beleid, concrete actiepunten en de rol van PS.[201] Op 27 juni 2017 hebben PS een brief ontvangen inzake de definitieve bevolkingsprognoses tot 2040.[202]

Zoals in Hoofdstuk 3 meerdere keren naar voren is gekomen werkt de provincie Noord-Holland op het gebied van wonen samen in MRA verband. Concept werkplannen, verantwoordingen en begrotingen van de MRA worden ter kennisname aan PS aangeboden.[203] PS kunnen hun wensen en opvattingen aangaande het werkplan en de begroting van de MRA kenbaar maken. Daarnaast ontvangen PS informatie over de voortgang van de MRA acties, ontvangen ze het maandelijks MRA Raads- en Staten bericht en zijn PS uitgenodigd voor de MRA Raads- en Statenleden Conferentie. Op 19 juni 2017 heeft de MRA een presentatie gegeven in de Commissie RWW over de werking van de MRA en in hoeverre deze zich verhoudt ten opzichte van de provincie. Ook is besproken hoe de provincie en de MRA kunnen samenwerken en waar de agenda vandaan komt.[204]

Op 1 februari 2018 is het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en versnellen woningbouw 2018 - 2020 besproken in de commissie Ruimte en Wonen, alvorens deze uiteindelijk ter besluitvorming werd voorgelegd aan PS.[205] Voorafgaand aan deze besluitvorming heeft op 9 november 2017 een themabijeenkomst voor PS leden plaatsgevonden waarbij inzicht is gegeven in de plancapaciteit en de woningbouwopgave.[206]

Bijeenkomsten PS

Tot slot zijn PS geïnformeerd via bijeenkomsten. Over het thema wonen is een aantal bijeenkomsten voor PS georganiseerd. Hierin werden PS bijgepraat over het thema wonen of specifieke instrumenten, bijvoorbeeld over de uitvoering van de woonafspraken in de RAP's en de subsidiemogelijkheden daarbij of de actuele productiecijfers. Eerder kwam de themabijeenkomst betreffende de besluitvorming rondom vaststelling van uitvoeringsprogramma's al aan de orde. In 2018 en 2019 zien we dat de Omgevingsvisie (NH2050) een steeds prominentere rol krijgt in het debat. Om alle statenleden mee te krijgen en brede participatie te genereren zijn begin 2018 een aantal werksessies en technische sessies georganiseerd voor PS leden om bijgepraat te worden over laatste ontwikkelingen en input te krijgen.[207]

[200] Provincie Noord-Holland (2015), Brief: Provinciale aanpak demografische ontwikkelingen
[201] Provincie Noord-Holland (2016), ibabsonline.eu
[202] Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Bevolkingsprognose Noord-Holland 2017-2040
[203] Zie bijvoorbeeld: Commissie RWW van 12 maart 2018
[204] Provincie Noord-Holland (2017), ibabsonline.eu
[205] Provincie Noord-Holland (2017), Brief: Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw 2018 t/m 2020
[206] Provincie Nootd-Holland (2018), ibabsonline.eu
[207] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie Noord-Holland inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking/uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Regionaal samenwerken en overleg		
Regionale Actie Programma's (RAP's)	De provincie en de Noord-Hollandse gemeenten hebben per regio uitgangspunten en acties afgesproken op het gebied van nieuwe woningbouw en bestaande bouw. Deze afspraken staan in de regionale actieprogramma's. Voor de regio's bestaat de mogelijkheid om voor projecten uit het actieprogramma subsidie aan te vragen via de Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland.[208]	●
Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017	Uitvoeringsregeling vastgesteld ter uitvoering van de PRV, om nadere regels te stellen aan de binnen de regio's door gemeenten te maken afspraken inzake nieuwe stedelijke ontwikkelingen.[209]	●
Bestuurlijke overleggen m.b.t. updaten RAP afspraken	Jaarlijks organiseert de provincie een bestuurlijk overleg met iedere regio afzonderlijk om te bespreken in hoeverre de RAP afspraken worden waargemaakt en of er nieuwe afspraken moeten worden gemaakt.[210]	●
Ambtelijke vertegenwoordiging regionale woonoverleggen	Binnen elke RAP-regio vindt een ambtelijk woonoverleg plaats tussen regiogemeenten en de provincie.[211]	●
Uitvoeringsregeling Woonvisie (Woonfonds)	Gemeenten in Noord-Holland kunnen namens een regio in aanmerking komen voor subsidie op grond van de Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland 2016. De subsidie kan worden verstrekt voor activiteiten die aansluiten bij de afspraken in het door de regio en door GS vastgestelde Regionale Actieprogramma.	●
Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen	Handreiking opgesteld ter bevordering van een goede toepassing van de uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017.[212]	●

[208] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
[209] Uitvoeringsregeling Regionale Afspraken Nieuwe Stedelijke Ontwikkelingen 2017
[210] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[211] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[212] Provincie Noord-Holland (2018), Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen

Regelgeving		
Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)	Vanuit de rol als beleidsmaker heeft de provincie regelgeving opgesteld. Zo heeft de provincie een PRV waarin o.a. regels zijn opgenomen over het bouwen van woningen buiten het bestaand stedelijk gebied.[213] In de Uitvoeringsregeling staan regels waaraan de regionale afspraken wonen moeten voldoen.[214]	●
Inpassingsplan Proactieve / Reactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●
Stimuleren woningmarkt		
Versnellingsteam Wonen	In het Versnellingsteam Wonen, voortgevloeid uit het Aanjaagteam Wonen (2018), werken twee medewerkers van de provincie aan het versnellen van de woningbouw.[215]	●
Flexibele schil	Extra personele capaciteit en expertise (o.a. vergunningverleners, juristen, planeconomen). Gemeenten in de MRA kunnen een beroep doen op de flexibele schil als het ze zelf niet lukt om de capaciteitsvraag op te lossen.[216]	●
Projectgerichte maatregelen (subsidie knelpuntenbudget)	Budget voor specifieke maatregelen voor oplossen van financiële knelpunten en versnelling van de woningbouwproductie.[217]	●
Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL)	Gezamenlijke agenda provincie en BNL met daarin onder andere afspraken over (versnellen van) woningbouw en duurzaamheid.[218]	●
Onderzoek, monitoring en kennisdeling		
Bijeenkomsten: klankbordgroepen marktpartijen, netwerkbijeenkomst, expertmeetings	Ad hoc worden door de provincie Noord-Holland bijeenkomsten georganiseerd voor onder andere gemeenten en marktpartijen.[219]	●
Provinciale bevolkingsprognoses / Demografische onderzoeken	Provincie geeft provinciale woningbouwprognoses een belangrijke plek in de regionale woningbouwprogrammering.	●
Monitor plancapaciteit voor de woningbouw, gezamenlijk met MRA	De provincie voert samen met de MRA jaarlijks de monitor uit, met als doel een actueel beeld te krijgen van capaciteit in woningbouwplannen.[220]	●

[213] Provinciale Ruimtelijke Verordening
[214] Provinciale Ruimtelijke Verordening
[215] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[216] Metropoolregio Amsterdam (2019), Actieprogramma Woningproductie MRA 2018-2025, p. 7
[217] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[218] Bouwend Nederland en de Provincie Noord-Holland (2016), Samenwerkingsagenda BNL en PNH
[219] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[220] Provincie Noord-Holland en Metropoolregio Amsterdam (2019), www.plancapaciteit.nl

Provinciale rapportage Monitor woningbouw, incl. monitoring RAP-afspraken	Bevat cijfers over de ontwikkeling van de woningvoorraad en huishoudens, op basis van het CBS en ABF Research. Ook is de ontwikkeling van plancapaciteit meegenomen.	●
WiMRA (samenwerking met MRA)	Het onderzoek 'Wonen in de Metropoolregio Amsterdam' (WiMRA) geeft de ontwikkelingen op de woningmarkt weer in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gaat in op de positie van de verschillende regio's daarbinnen.[221]	●
Overige (verdiepings)onderzoeken	Bijvoorbeeld de verdiepingsonderzoeken naar knelpunten bij woningbouwplannen, met als doel inzichtelijk maken of projecten op schema liggen, waar kwetsbaarheden liggen en wat nodig is om knelpunten weg te nemen.	●
Overige		
Pilot Waterland	Gebiedsgerichte aanpak woningbouw in Bufferzone, op voorwaarde van bijdrage aan versterken recreatieve functie.	
Pilot Leefbaarheid en Wonen	In de regio Zuid-Kennemerland/IJmond is een project gestart dat bijdraagt aan het langer zelfstandig thuiswonen van senioren en mensen met een zorgvraag.	
Resultaten "Alliantie Leefbaarheid en Voorzieningen"	Alliantie van kleine kernen die zich hard maken voor de leefbaarheid van kernen in de provincie.	
Servicepunt Duurzame Energie	Het Servicepunt, ingericht voor regio's, gemeenten en woningbouwcorporaties, heeft als primaire focus dat er projecten worden gestart om een aardgasvrije gebouwde omgeving te realiseren.[222]	
Uitvoeringsregeling collectieve zelfbouw	Subsidie met als doel mensen te stimuleren om met elkaar woningen te bouwen, door bouwgrond met of zonder aanwezige gebouwen te verwerven en samen opdracht te geven tot het (ver-)bouwen van de eigen woning.[223]	
Warmtetransitie gebouwde omgeving op wijkniveau	Gemeenten stimuleren om op wijkniveau te verduurzamen op warmtevoorziening.[224]	
Innovatieve financiering duurzaamheidsmaatregelen	Subsidie met als doel om ontwikkeling van nieuwe financieringsvormen te ondersteunen.[225]	
Regionaal energiebesparingsprogramma woningen	Subsidie voor verduurzamingsmaatregelen.	

[221] Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017
[222] Servicepunt Duurzame Energie (2019), servicepuntduurzameenergie.nl
[223] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
[224] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl

Bijlage B Geraadpleegde bronnen

Provincie Noord-Holland

- Provincie Noord-Holland (2010), Goed wonen in Noord-Holland. Provinciale Woonvisie 2010-2020
- Provincie Noord-Holland (2010), Regionale Actieprogramma's Wonen 2011-2015 (RAP's) in de steigers
- Provincie Noord-Holland (2012), Notitie: Provincie als woningmarktregisseur
- Provincie Noord-Holland (2012), Pilot Waterland Wonen
- Provincie Noord-Holland (2014), Evaluatie Regionale Actie Programma's. Wonen in Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2015), Beleidsreactie GS op evaluatie RAP's
- Provincie Noord-Holland (2015), Brief: Provinciale aanpak demografische ontwikkelingen
- Provincie Noord-Holland (2015), Interne evaluatie Woonvisie
- Provincie Noord-Holland (2015), Structuurvisie Noord-Holland 2040. Kwaliteit door veelzijdigheid
- Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Onderwerpen RAP's
- Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Ontwerpwijziging Provinciale Ruimtelijke Verordening in het kader van afstemming met de ladder voor duurzame verstedelijking en andere onderwerpen
- Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Regionaal actieprogramma Wonen ZuidKennemerland/IJmond 2016 t/m 2020
- Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Samenwerkingsagenda Provincie Noord-Holland en
- Bouwend Nederland
- Provincie Noord-Holland (2016), Brief: Verlenging geldigheidsduur Regionale Actie Programma's 2011-2015
- Provincie Noord-Holland (2016), Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland 2016
- Provincie Noord-Holland (2017), Beleidsreactie onderzoeken plancapaciteit woningbouw
- Provincie Noord-Holland (2017), Brief: Onderzoeken plancapaciteit woningbouw
- Provincie Noord-Holland (2017), Brief: Regionale Actieprogramma's (RAP's) wonen Westfriesland, regio Alkmaar en Kop van Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2017), Brief: Vaststelling RAP's Noord-Holland Zuid
- Provincie Noord-Holland (2017), Programma Verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw 2018 t/m 2020
- Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsregeling nieuwe stedelijke ontwikkeling
- Provincie Noord-Holland (2018), Begroting 2019
- Provincie Noord-Holland (2018), Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen
- Provincie Noord-Holland (2018), Monitor Woningbouw 2018
- Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050. Balans tussen economische groei en leefbaarheid
- Provincie Noord-Holland (2018), Terugblik RAP-coördinatorenoverleg
- Provincie Noord-Holland (2018), Pilot Leefbaarheid en Wonen in programma Kop op de Kaart
- Provincie Noord-Holland (2019), Jaarstukken 2018
- Provincie Noord-Holland (2019), Provinciale Ruimtelijke Verordening Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2019), Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen

Wetgeving

- Grondwet, art. 22, lid 2
- Eerste Kamer (2006), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. C

Websites

- CBS (2018), www.cbs.nl
- CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
- EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
- Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
- Metropoolregio Amsterdam (2019), metropoolregioamsterdam.nl
- NOS (2017), nos.nl
- NRC (2018), www.nrc.nl
- Pararius (2018), www.pararius.nl
- Provincie Noord-Holland (2016), ibabsonline.eu
- Provincie Noord-Holland en Metropoolregio Amsterdam (2019), www.plancapaciteit.nl
- Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
- Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
- Rijk (2019), primos.datawonen.nl
- Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- Servicepunt Duurzame Energie (2019), servicepuntduurzameenergie.nl
- Trouw (2018), www.trouw.nl
- Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl

Overig

- Bouwend Nederland en de Provincie Noord-Holland (2016), Samenwerkingsagenda BNL en PNH
- Bouwend Nederland (2019), Katern Regio Randstad Noord – Wonen
- Gemeente Schagen (2019), Vastgesteld bestemmingsplan Buitenvaert.
- Metropoolregio Amsterdam (2019), Actieprogramma Woningproductie MRA 2018-2025
- Metropoolregio Amsterdam (2018), Metropool in transitie
- Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2021
- Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit
- Regio Gooi- en Vechtstreek (2017), RAP 2016-2020
- Regio Kop van Noord-Holland (2016), RAP 2016-2020
- Regio Zuid-Kennemerland / IJmond (2016), RAP 2016-2020
- Rekenkamer Oost-Nederland (2018), Wonen in Gelderland
- Rekenkamer Oost-Nederland (2018), Wonen in Overijssel
- Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017
- Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018
- Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019

Bijlage C Geraadpleegde personen

Provincie Noord-Holland:

- Beleidsmedewerker Wonen / RO
- Gedeputeerde Ruimtelijke ordening (inclusief wonen)
- Senior beleidsadviseur RO

Vertegenwoordigers van de regio's:

- Gooi- en Vechtstreek
- Kop van Noord-Holland
- IJmond / Zuid-Kennemerland
- Westfriesland

Overig

- Regiomanager (Bouwend Nederland Regio Randstad Noord)
- Senior Beleidsadviseur Wonen (MRA)
- Programmasecretaris / Adviseur Bouwen en Wonen (MRA)

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

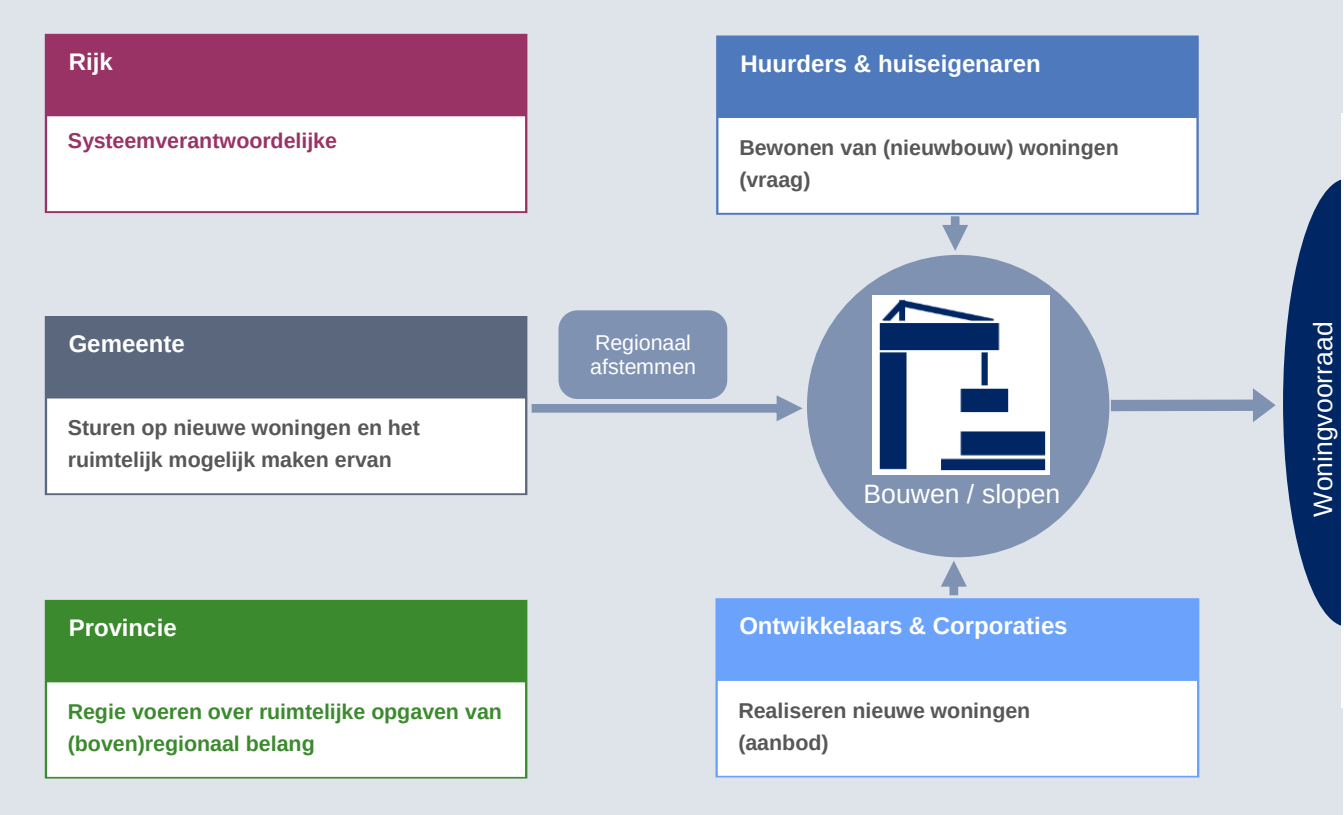

Toelichting

Huurders & huiseigenaren

De belangrijkste actoren op het gebied van wonen zijn de bewoners. De (potentiele) huurders en huiseigenaren bepalen samen de **vraag** naar woningen.

Ontwikkelaars & Corporaties

Projectontwikkelaars en woningcorporaties realiseren samen met bouwbedrijven nieuwe woningen. De middelen die hiervoor nodig zijn komen van investeerders en financiers.[1] De nieuw opgeleverde woningen (min de gesloopte woningen) vormen samen met de bestaande woningvoorraad, het **aanbod** aan woningen.

[1] Aedes (2019), www.aedes.nl

Gemeente

Gemeenten hebben een voorname rol als het gaat om het woonbeleid. Gemeenten kunnen **sturen** op het **aantal** en **soort** nieuw te bouwen **woningen**. Daarnaast maken zij de **bouw** van nieuwbouwwoningen **ruimtelijk mogelijk**.[2]

Voornaamste mogelijkheden van gemeenten:

Structuurvisie	▪ In de gemeentelijke structuurvisie wordt de visie van de gemeente op het ruimtelijk beleid voor (delen van) het grondgebied of voor bepaalde aspecten beschreven. Hierin staat bijvoorbeeld op hoofdlijnen waar welke soort woningen in de gemeente gebouwd mogen worden. De structuurvisie is alleen bindend voor de gemeente zelf.[3] ▪ Wettelijke verplichting (art. 2.1 Wro).
Woonvisie	▪ Een woonvisie[4] is vormvrij en ook het proces en de invulling zijn door een gemeente vrij te bepalen. Het kan gaan over een stip op de horizon, maar ook ingaan op de problemen die op de korte termijn spelen. Ook kan de reikwijdte van de benoemde onderwerpen in de woonvisie zeer groot zijn. Sommige woonvisies beperken zich tot het werkterrein van woningcorporaties, terwijl andere woonvisies ingaan op de gehele woningmarkt.[5] ▪ Gemeenten zijn niet wettelijk verplicht een woonvisie op te stellen. Het rijk en de VNG bevorderen het opstellen ervan.[6]
Bestemmingsplan	▪ In een bestemmingsplan worden de gebruiks- en de bouwmogelijkheden vastgelegd voor een gebied. Ten aanzien van wonen kan het bestemmingsplan regels bevatten over het aandeel sociale huurwoningen, geliberaliseerde woningen voor middenhuur, sociale koopwoningen of particulier opdrachtgeverschap (Bro art. 3.1.2 lid 1). Een bestemmingsplan is voor zowel de overheid als burgers en bedrijven een juridisch bindend document.[7] ▪ Wettelijk verplicht voor het hele grondgebied (art. 3.1 Wro).
Grondbeleid	▪ In het geval de gemeente eigenaar is van de bouwgrond kunnen er kwalitatieve eisen gesteld worden met betrekking tot de te bouwen woningen. Daarnaast kunnen er kortingen geven worden op de grondprijs aan corporaties of marktpartijen om zo bijvoorbeeld goedkope of middeldure huurwoningen te realiseren.[8]
Afspraken met corporaties	▪ Gemeenten maken jaarlijks afspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties over de prestaties die ze gaan leveren. Deze afspraken kunnen bijvoorbeeld gaan over welke woningen de corporaties gaan bouwen voor welke doelgroepen.[9] ▪ Wettelijk verplicht (art. 44 Woningwet).

[2] Rigo (2013), Provinciaal woningbouwbeleid, p. 1 & Rigo (2017), Instrumentarium sturing op woonbeleid, Provincie Zuid-Holland, p. 4

[3] De Wro gaat op in de Omgevingswet (naar verwachting in 2021) en hiermee verdwijnt ook de structuurvisie. Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2014), De zes instrumenten van de Omgevingswet; Informatiepunt Omgevingswet (2019) aandeslagmetdeomgevingswet.nl & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2019), www.infomil.nl

[4] Het begrip 'woonvisie' is niet opgenomen in de Woningwet. Andere termen die gebruikt worden zijn: woonagenda, volkshuisvestingsvisie, woonplan, nota wonen of woonstrategie.

[5] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2017), Lokale en regionale woonvisies, p 9

[6] 238 van de 393 gemeenten (60%) hebben een woonvisie (augustus 2019). Bron: woonvisie.opkaart.nl & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, (2017), Lokale en regionale woonvisies, pp. 8 en 9.

[7] Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2019), www.infomil.nl & VNG (2019), www.vng.nl

[8] Rigo (2017), Quickscan - Instrumentarium sturing op woonbeleid, p. 12

[9] Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl & Rijk (2015), In vogelvlucht: De Woningwet 2015, pp. 3 en 4

Huisvestingsverordening	▪ Met een huisvestingsverordening kunnen gemeenten categorieën woonruimte aanwijzen, waarvoor een huisvestingsvergunning nodig is. Gemeenten mogen zelf bepalen welke categorieën zij hanteren. Dit kan bijvoorbeeld gaan over woningen tot een bepaalde huurprijs of alleen nieuwbouwwoningen. Naast het aanwijzen van de woningen, moeten gemeenten ook vastleggen aan welke groepen woningzoekenden deze woningen bij voorrang toegewezen moeten worden.[10] ▪ Een gemeente is niet wettelijk verplicht om een huisvestingsverordening op te stellen. (art. 7 Huisvestingswet 2014).

Regionaal afstemmen

Voordat nieuwe woningen gerealiseerd kunnen worden moet een gemeente dit altijd eerst **regionaal afstemmen** (art. 3.1.6 Bro). Deze eis wordt ook wel aangeduid als de **'Ladder voor duurzame verstedelijking'**, afgekort de 'Ladder'.

Belangrijke onderdelen van de Ladder zijn de **behoefte**, de **onderbouwing** en de **afstemming**:[11]

- Het uitgangspunt is dat nieuwe stedelijke ontwikkelingen voorzien in een behoefte en in beginsel in bestaand stedelijk gebied worden gerealiseerd.
- De behoefte moet worden beschreven. Dit geldt voor zowel nieuwe stedelijke ontwikkelingen binnen als buiten bestaand stedelijk gebied.
- Bij de behoefte gaat het om zowel de kwantitatieve als kwalitatieve behoefte.
- De behoefte moet onderbouwd en afgewogen worden op het niveau van het verzorgingsgebied van de ontwikkeling.
- Provinciale of regionale visies en afspraken kunnen, indien concreet en voldoende onderbouwd, hiervoor als basis dienen.
- Bovenlokale afstemming wordt van groot belang gezien. Wanneer door gemeenten onvoldoende wordt samengewerkt en afgestemd is het aan provincies om dit actief te stimuleren.
- De provincie kan kaders stellen voor de bovenlokale afstemming van verstedelijking.

Provincies kunnen aanvullende regels op de ladder opnemen in hun verordening. Deze mogen niet strijdig zijn met het Bro.[12]

Provincie

De provincies voeren de **regie** over de integratie en afweging van ruimtelijke opgaven van (boven)regionaal belang. De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een **eigen invulling** geven aan hun rol en hebben daarvoor verschillende mogelijkheden.

De **Wet ruimtelijke ordening** (Wro) biedt de provincies mogelijkheden om het ruimtelijke beleid, waar wonen een onderdeel van is, te kunnen realiseren en handhaven. Een belangrijk onderdeel binnen de Wro zijn 'provinciale belangen'. De Wro schrijft niet voor welke ruimtelijke aspecten als provinciaal belang kunnen worden aangemerkt. Het is aan de provincies zelf om de provinciale belangen te bepalen en duidelijk aan te geven welke dit zijn. Door politieke-, maatschappelijke- en sociaaleconomische opvattingen kunnen provinciale belangen verschillend zijn in tijd en tussen provincies.[13] De Wro gaat op in de Omgevingswet die naar verwachting in 2021 in werking treedt.[14]

[10] VNG (2017), Gemeentelijk instrumentarium middenhuur, p. 17
[11] Rijk (2017), Besluit van 21 april 2017 tot wijziging van het Besluit ruimtelijke ordening, pp. 4 t/m 8
[12] Rijk (2017), Besluit van 21 april 2017 tot wijziging van het Besluit ruimtelijke ordening, p. 11
[13] Eerste Kamer (2006), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. C, p. 3
[14] Informatiepunt Omgevingswet (2019), aandeslagmetdeomgevingswet.nl

Structuurvisie	▪ In de provinciale structuurvisie wordt de visie van de provincie op het ruimtelijk beleid voor (delen van) het grondgebied of voor bepaalde aspecten beschreven. Hierin staat bijvoorbeeld op welke plekken in de provincie gebouwd mag worden. De structuurvisie is alleen bindend voor de provincie zelf.[15] ▪ Wettelijke verplichting (art. 2.2 Wro, bevoegdheid PS).
Provinciale ruimtelijke verordening	▪ In een provinciale verordening kan de provincie nadere regels opnemen omtrent de inhoud van een bestemmingsplan en de daarbij behorende toelichting. Gemeenten dienen zich te houden aan de regels in de verordening.[16] ▪ Niet wettelijk verplicht (mogelijk o.b.v. art. 4.1 Wro, bevoegdheid PS).
Formeel vooroverleg	▪ Gemeenten dienen bij de voorbereiding van een bestemmingsplan overleg te plegen met de provincie. In bepaalde gevallen kunnen GS bepalen dat overleg niet vereist is. ▪ Het overleg (wettelijk verplicht o.b.v. art. 3.1.1 Bro) is een mogelijkheid voor GS om het provinciale beleid te laten doorwerken in de gemeente.[17]
Proactieve aanwijzing	▪ Als een bestemmingsplan niet overeenkomt met een provinciaal belang dan kan de provincie de gemeente verplichten om het bestemmingsplan aan te passen. Een proactieve aanwijzing kan alleen gegeven worden in specifieke gevallen en nadat er overleg is geweest met de betreffende gemeente. ▪ Niet wettelijk verplicht (mogelijk o.b.v. art. 4.2 Wro, bevoegdheid GS).
Inpassingsplan	▪ Een inpassingsplan is als het ware een bestemmingsplan, maar dan vastgesteld door de provincie. Een inpassingsplan kan alleen worden ingesteld als er sprake is van een provinciaal belang en na overleg met de gemeente. ▪ Niet wettelijk verplicht (mogelijk o.b.v. art. 3.26 Wro, bevoegdheid PS).
De provinciale coördinatieregeling	▪ Met de coördinatieregeling kan de provincie zorgen voor afstemming tussen overheden over ruimtelijke ontwikkelingen. De voorbereiding, bekendmaking en beroepsgang van verschillende besluiten worden in dat geval gekoppeld.[18] ▪ Niet wettelijk verplicht (mogelijk o.b.v. art. 3.33 Wro, bevoegdheid PS).
Zienswijze	▪ De provincie kan via een zienswijze op gemeentelijke ontwerp-bestemmingsplannen aangeven dat het provinciale belang onvoldoende is meegenomen. Ook kunnen er ideeën ter verbetering worden aangedragen.[19] ▪ Niet wettelijk verplicht (mogelijk o.b.v. art. 3.8 lid 1, bevoegdheid GS).
Reactieve aanwijzing	▪ Als een bestemmingsplan (of een deel daarvan) in strijd is met het provinciaal belang dan kan de provincie het buiten werking stellen door middel van een reactieve aanwijzing. De provincie dient aannemelijk te maken dat de ingreep noodzakelijk is en dat het niet via andere Wro-bevoegdheden bewerkstelligd kan worden. ▪ Niet wettelijk verplicht (mogelijk o.b.v. art. 3.8 lid 6, bevoegdheid GS).
Beroep	▪ In het geval het vastgestelde bestemmingsplan in strijd is met het provinciaal belang dan kan de provincie in beroep gaan bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. ▪ Niet wettelijk verplicht (mogelijk o.b.v. art. 8.2, bevoegdheid GS).

[15] De omgevingsvisie, met invoering van de Omgevingswet voor provincies verplicht, gaat onder andere de structuurvisies vervangen. Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2014), De zes instrumenten van de Omgevingswet & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2019), www.infomil.nl

[16] Tweede Kamer (2003), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. 3, pp. 41 en 42

[17] Tweede Kamer (2003), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. 3, p. 29

[18] Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2019), www.infomil.nl

[19] Tweede Kamer (2003), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. 3, p. 28

Naast de mogelijkheden die de Wro biedt kunnen provincies ook op basis van **autonoom beleid** invulling geven aan hun regierol. In het rapport is specifiek aangeven hoe het beleid omtrent wonen is ingevuld en welke instrumenten daarbij worden ingezet.

De provincie heeft naast de regierol op het gebied van wonen een beperkt aantal **wettelijke taken** op het gebied van wonen:

- Het op verzoek van een of meer gemeenten aanwijzen van een woningmarktregio (art. 3 lid 1 Huisvestingswet 2014).
- Overleggen met gemeenten over de huisvestingsverordening (art. 6 lid 1 Huisvestingswet 2014).[20]
- GS dragen zorg voor de bevordering en ondersteuning van stedelijke vernieuwing, in het bijzonder indien de provincie in het kader daarvan financiële middelen verstrekken (art. 80 lid 2 Woningwet).[21]

De provincie is ook verantwoordelijk voor het toezicht op de gemeenten als het gaat om ruimtelijke ordening, bouwen, milieu, huisvesting, monumenten, archieven (overheidsinformatie) en constructieve veiligheid van bouwwerken.[22]

Rijk

Het rijk zorgt voor een heldere verdeling van rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen op het terrein van wonen. Daarmee vervult het rijk de rol van **systeemverantwoordelijke**. De doelstelling van het rijk is zorgen voor 'een vrij toegankelijke, vraaggerichte woningmarkt met steun voor degenen die dat nodig hebben.'[23]

Voornaamste mogelijkheden van het rijk:

Structuurvisie	▪ In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) schetst het Rijk de ambities van het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid voor Nederland in 2040.[24] ▪ Wettelijke verplichting (art. 2.3 Wro).
Regulering	Via wet- en regelgeving is vastgelegd welke bevoegdheden en juridische instrumenten de verschillende overheden hebben. Belangrijke wetten op het gebied van wonen zijn: ▪ De Grondwet (art. 22, lid 2) regelt de bevordering van voldoende woongelegenheid. ▪ De Wet ruimtelijke ordening (Wro) regelt hoe ruimtelijke plannen, zoals die voor wonen, tot stand komen.[25] ▪ De Woningwet 2015 omvat regels voor de sociale huursector. De Woningwet is erop gericht dat woningcorporaties zich concentreren op hun kerntaak: zorgen dat mensen met een laag inkomen goed en betaalbaar kunnen wonen.[26] ▪ De Huisvestingswet 2014 geeft gemeenten instrumenten om te sturen in de verdeling van woonruimte en de samenstelling van de woonruimtevoorraad. Voornaamste instrument voor de gemeente is de huisvestingsverordening.[27]

[20] Provincie wordt in artikel 6 niet expliciet genoemd, maar dient wel een overlegpartner te zijn. Bron: Rijk (2017), Leeswijzer Huisvestingswet 2014, p. 29
[21] Primaire verantwoordelijkheid voor stedelijke vernieuwing ligt bij gemeenten. Bron: Rijk (2014), Brief: Betrokkenheid Rijk bij stedelijke vernieuwing.
[22] Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
[23] Rijk (2018), Rijksbegroting 2019, VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p. 42
[24] De SVIR gaat op in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Op moment van schrijven (augustus 2019) ligt de Ontwerp NOVI ter inzage, de definitieve NOVI wordt begin 2020 verwacht. Bron: Rijk (2019), Ontwerp Nationale Omgevingsvisie - toelichting, p. 5; Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl (1) & (2)
[25] Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2019), www.infomil.nl
[26] Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
[27] Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl

Belasting	Er zijn verschillende soorten belasting, onder andere:[28] ▪ BTW op nieuwbouw en verbouwing, ▪ Eigenwoningforfait, ▪ Overdrachtsbelasting, ▪ Onroerendzaakbelasting (Rijk stelt randvoorwaarden, gemeente bepaald tarief en int belasting), ▪ Vennootschapsbelasting, en ▪ Verhuurdersheffing.
Stimulering	Stimulering vindt plaats onder andere via:[29] ▪ Huurtoeslag, ▪ Hypotheekrenteaftrek, ▪ Diverse (tijdelijke) subsidiemaatregelen (bv. schenkingsvrijstelling, energiebesparing en isolatie), ▪ Expertteam woningbouw, ▪ Nationale Hypotheekgarantie, en ▪ Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).
Onderzoek	Verschillende onderwerpen met betrekking tot wonen worden onderzocht. Voorbeelden zijn:[30] ▪ Primos prognose - Dit is een jaarlijkse prognose voor de bevolkings- en huishoudensontwikkeling. ▪ Woononderzoek Nederland (WoON) - Dit onderzoek wordt om de drie jaar uitgevoerd en kijkt onder andere naar de samenstelling van huishoudens, de woning, de woonlasten, woonwensen en woonomgeving. ▪ De huurenquête - Geeft informatie over de hoogte, de opbouw en de ontwikkeling van huren en servicekosten. ▪ Systeem Woningvoorraad (Syswov) - Geeft inzicht in de samenstelling van de woningvoorraad op basis van onder andere: de beheervorm (sociale huur, particuliere huur, koop), de bouwjaarklasse, en de woninggrootte (aantal kamers). De uitkomsten van de onderzoeken zijn via een openbaar portal beschikbaar.
Regisseren	Stedelijke regio's die te maken hebben met grote woningtekorten worden ondersteund. Het rijk heeft met vijf regio's afspraken (woondeals) gemaakt over hoe de woningbouw versneld kan worden, en wie daarbij welke rol heeft.[31]

[28] RLI (2015), Wonen in verandering, p. 74

[29] RLI (2015), Wonen in verandering, p. 74 & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2018), Brief: Meer prioriteit voor woningbouw (2018-0000127283)

[30] Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl

[31] Gesloten woondeals: Stad Groningen (9 januari 2019), Regio Eindhoven (7 maart 2019), Zuidelijke Randstad (3 juni 2019), Regio Utrecht (24 juni 2019) en Metropoolregio Amsterdam (5 juli 2019). Bron: Ministerie van BZK (2019), www.woningmarktbeleid.nl & Rijk (2017), Brief: Staat van de Woningmarkt 2017, p. 4

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Aan Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Datum	*Bijlage(n)*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
10 december 2019	3		2019/AH/091

Onderwerp
ONDER EMBARGO Rapport Randstedelijke Rekenkamer *'Bouwen aan regie'*

Geachte leden van Provinciale Staten,

De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht op welke wijze de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling en uitvoering geven aan hun rol op het gebied van wonen.

Het resultaat van dit onderzoek, het rapport *'Bouwen aan regie'*, de bijbehorende 5-minutenversie en het overzicht '*Rolverdeling bij wonen*' zijn vanaf 11 december te vinden op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Wij verzoeken u vriendelijk er rekening mee te houden dat de stukken tot deze datum niet openbaar zijn.

Wij hopen dat onze bevindingen de provincie meer inzicht geven in de invulling en uitvoering van haar rol op het gebied van wonen. Tevens hopen wij dat de aanbevelingen de provincie ondersteunen bij de verdere ontwikkeling van het provinciale beleid.

Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA

bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

Teleportboulevard 110 | 1043 EJ AMSTERDAM | 020 - 5818 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl | www.randstedelijke–rekenkamer.nl

Bouwen aan regie

Onderzoek naar de provinciale rol op het gebied van wonen

Aanleiding

In 2019 bedraagt het tekort aan woningen in Nederland bijna 300.000 woningen. In de Randstadprovincies gaat het om bijna 180.000 woningen. In de Grondwet staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid ‘voorwerp van zorg’ is voor de overheid. Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten.

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Vraagstelling

De centrale onderzoeksvraag is: *Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?*

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:

1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen uitgevoerd.

Conclusies

1. De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. De beschikbaarheid van voldoende woningen met passende kwaliteit en in een aantrekkelijk woonmilieu is hierbij als doelstelling geformuleerd. Voor de provincie is regionale afstemming in Regionale Actie Programma’s (RAP’s) het belangrijkste instrument. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks deze inspanningen is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.
2. Regionaal overleg op het gebied van wonen vindt structureel plaats en wordt door gemeenten ervaren als waardevol en effectief. Elke Noord-Hollandse regio heeft daarnaast een RAP die voldoet aan de eisen die de provincie hieraan stelt. De RAP’s zorgen voor eenduidigheid in de regionale afstemming. Meerdere gemeenten geven echter aan het RAP niet altijd als een toegevoegde waarde te ervaren. Zij missen maatwerk en ervaren het opstellen van een RAP als arbeidsintensief. De provincie biedt gemeenten ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van de RAP’s, maar gemeenten geven aan niet altijd bekend te zijn met dit instrumentarium of onvoldoende capaciteit te hebben voor een aanvraag.

3. De provincie maakt in haar woonbeleid een duidelijke koppeling tussen doelen, rollen en instrumenten. Het is in de praktijk echter niet altijd duidelijk hoe deze rolinvulling zich verhoudt tot andere overheden en organisaties, waardoor verwachtingen uiteenlopen. Met name de rolverdeling tussen de provincie en de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is onvoldoende uitgewerkt.
4. De provincie zet diverse stimuleringsmaatregelen in om de woningbouw te versnellen en knelpunten daarbij weg te nemen. Voorbeelden zijn de subsidie knelpuntenbudget en het versnellingsteam wonen. Ondanks dat er onder gemeenten brede waardering bestaat voor de inzet van de provincie verloopt de uitvoering van de stimuleringsmaatregelen nog niet optimaal. Er is sprake van onderbenutting en voor gemeenten is vaak onduidelijk wat de maatregelen hen opleveren. Daarnaast wordt het aanvraagproces als arbeidsintensief ervaren.
5. Gemeenten zien de provincie als kennisloket en de opgedane kennis krijgt steeds vaker een prominente plek in regionale woningbouwprogrammering. De afstemming met de regio's is echter niet optimaal.
6. De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via informeel vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Ander RO-instrumentarium, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen beperkt ingezet.
7. Er zijn geen afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over de uitvoering en resultaten van het beleid. GS infomeren PS tussentijds veelvuldig over relevante ontwikkelingen op het gebied van wonen.

Aanbevelingen

Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

1. Breng meer maatwerk aan in de regionale aanpak door rekening te houden met de verschillen qua aard en qua samenwerking in de regio's.
2. Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten en de verschillen daarin per regio.
3. Verhelder de rolinvulling van de provincie op het gebied van wonen ten opzichte van de MRA en communiceer hierover richting de gemeenten.
4. Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren.
5. Stem met gemeenten af waar zij behoefte aan hebben bij de regionale actieprogramma's, zodat deze documenten niet vooral verbindend van toegevoegde waarde kunnen zijn, maar ook inhoudelijk.
6. Vereenvoudig de aanvraagprocessen voor stimuleringsmaatregelen op het gebied van wonen.
7. Communiceer met gemeenten over de achtergrond en methodiek van de Monitor Woningbouw om zo onduidelijkheid over cijfers weg te nemen en eenduidigheid in begrippen te krijgen.
8. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.
9. Schenk in de P&C-stukken meer aandacht aan de (voortgang) van de stimuleringsmaatregelen op het gebied van versnelling van woningbouwproductie.
10. Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport '*Bouwen aan regie'* en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Ans Hoenderdos, info@randstedelijke-rekenkamer.nl tel. 020 58 18 585.

Van: Jessica Valentijn <valentijn@randstedelijke-rekenkamer.nl>
Verzonden: woensdag 11 december 2019 09:11
Aan: Statengriffie <statenggriffie@noord-holland.nl>
CC: Eric Krijgsman <krijgsmane@noord-holland.nl>; Mariëtte van Boheemen <boheemenm@noord-holland.nl>
Onderwerp: FW: ONDER EMBARGO Eindrapport 'Bouwen aan regie'

Geachte mevrouw Bolt,

In aansluiting op onderstaande mail treft u als bijlage aan ons rapport *'Bouwen aan regie'*, de 5-minutenversie en het overzicht *'Rolverdeling bij wonen'*, zonder de embargo vermelding.

U kunt deze versie gebruiken voor plaatsing op de website bij de vergaderstukken.

Met vriendelijke groet,

Jessica Valentijn
Management assistent - *aanwezig op maandag, dinsdag en woensdag*

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 5818 585
valentijn@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl

Van: Jessica Valentijn
Verzonden: dinsdag 10 december 2019 08:59
Aan: 'Statengriffie' <statengriffie@noord-holland.nl>
CC: 'krijgsmane@noord-holland.nl' <krijgsmane@noord-holland.nl>; 'boheemenm@noord-holland.nl' <boheemenm@noord-holland.nl>
Onderwerp: ONDER EMBARGO Eindrapport 'Bouwen aan regie'

Geachte mevrouw Bolt,

Hierbij zend ik u onder embargo tot 11 december 2019 09:00 uur, ter verspreiding aan Provinciale Staten, ons rapport *'Bouwen aan regie'*, een begeleidende brief, de bijbehorende 5-minutenversie en het overzicht 'Rolverdeling bij wonen'.

Op voornoemde datum zullen wij het rapport openbaar maken en plaatsen op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl.

Met vriendelijke groet,

Jessica Valentijn
Management assistent - *aanwezig op maandag, dinsdag en woensdag*

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 5818 585
valentijn@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie Flevoland inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking / uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Afstemming		
Overleg	Via formeel en informeel overleg wil de provincie aan de voorkant bijsturen. Een goede verstandhouding met de gemeenten is hiervoor een randvoorwaarde. Daarnaast leidt het overleg in sommige gevallen tot bestuurlijke afspraken (bijvoorbeeld in de MRA, het MIRT, Lelystad Next Level, RRAAM, Almere 2.0 en de Woondeal).[125]	●
Onderzoek		
Participatie landelijk WoonOnderzoek Nederland (WoON)	Het WoON geeft inzicht in de woonsituatie van Nederlandse huishoudens, hun wensen ten aanzien van het wonen en de woonomgeving en de keuzes die zij maken op de woningmarkt.[126]	●
WiMRA (samenwerking met MRA)	Het onderzoek 'Wonen in de Metropoolregio Amsterdam' (WiMRA) geeft de ontwikkelingen op de woningmarkt weer in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gaat in op de positie van de verschillende regio's daarbinnen. Almere en Lelystad vormen binnen de MRA samen één regio.[127]	●
Periodiek onderzoek naar de relatie tussen wonen, woon- en verhuisgedrag en onderwijs en werkgelegenheid	Vervolg op eerder onderzoek naar de relatie tussen wonen en leren uit 2015. Het onderzoek in 2019 is uitgebreid met de relatie met werkgelegenheid.[128]	●
Eenmalig onderzoek: Starters in de MRA (samenwerking met MRA)	Onderzoek naar de woningmarkt van de MRA naar aanleiding van de crisis en de gevolgen daarvan voor Flevoland en de MRA. Dit onderzoek was op moment van schrijven (augustus 2019) nog niet gereed.[129]	
Regelgeving		
Inpassingsplan Proactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Reactieve aanwijzing Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●

[125] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019 & Provincie Flevoland, e-mails, 2 april en 18 juni 2019
[126] Rijk (2019), www.woononderzoek.nl
[127] Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017, p. 10 & Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019
[128] Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019
[129] Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019

Instrumenten	Toelichting	H3
Aanjagen en stimuleren		
Flexibele schil (samenwerking met MRA)	Extra personele capaciteit en expertise (o.a. vergunningverleners, juristen en planeconomen). Gemeenten in de MRA kunnen een beroep doen op de flexibele schil als het ze zelf niet lukt om de capaciteitsvraag op te lossen.[130]	●
Overig		
Beïnvloeding en participatie	Met betrekking tot het Rijk levert de provincie input voor de Nationale Woonagenda en de omgevingsvisie (advies stedelijk knooppunten). Ook participeert de provincie in trajecten van gemeenten om te komen tot een woonvisie en sluit het aan bij visitaties van woningcorporaties. Gemeenten worden ook ondersteund bij de vertaling van landelijke prognoses zoals de bevolkingsontwikkeling.[131]	●
Lelykracht	Een samenwerking tussen meerdere partijen waarbij projecten gericht op het verbeteren van welzijn en zorg gefinancierd kunnen worden.[132]	
Lelystad next level	Samenwerking met het Rijk en de gemeente Lelystad, gericht op de ontwikkeling van Lelystad tot een aantrekkelijke en duurzame stad.[133]	●
Convenant circulair bouwen, renoveren en slopen	De woningcorporaties in Flevoland en de provincie Flevoland willen ervoor zorgen dat circulair opdrachtgeverschap en circulair bouwen, renoveren, repareren en slopen plaatsvindt.[134]	

[130] Metropoolregio Amsterdam (2019), Actieprogramma Woningproductie MRA 2018-2025, p. 7 & Provincie Flevoland (2018), Bijdrage aan Flexibele Schil Metropoolregio Amsterdam
[131] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[132] Lelykracht (2019), lelykracht.nl & Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[133] Provincie Flevoland (2018), PS Mededeling Lelystad Next Level & Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[134] Woningcorporaties Flevoland en provincie Flevoland (2019), Convenant circulair bouwen, renoveren en slopen, Provincie Flevoland (2019), www.flevoland.nl & Provincie Flevoland, e-mail, 20 mei

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie Noord-Holland inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking/uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Regionaal samenwerken en overleg		
Regionale Actie Programma's (RAP's)	De provincie en de Noord-Hollandse gemeenten hebben per regio uitgangspunten en acties afgesproken op het gebied van nieuwe woningbouw en bestaande bouw. Deze afspraken staan in de regionale actieprogramma's. Voor de regio's bestaat de mogelijkheid om voor projecten uit het actieprogramma subsidie aan te vragen via de Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland.[208]	●
Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017	Uitvoeringsregeling vastgesteld ter uitvoering van de PRV, om nadere regels te stellen aan de binnen de regio's door gemeenten te maken afspraken inzake nieuwe stedelijke ontwikkelingen.[209]	●
Bestuurlijke overleggen m.b.t. updaten RAP afspraken	Jaarlijks organiseert de provincie een bestuurlijk overleg met iedere regio afzonderlijk om te bespreken in hoeverre de RAP afspraken worden waargemaakt en of er nieuwe afspraken moeten worden gemaakt.[210]	●
Ambtelijke vertegenwoordiging regionale woonoverleggen	Binnen elke RAP-regio vindt een ambtelijk woonoverleg plaats tussen regiogemeenten en de provincie.[211]	●
Uitvoeringsregeling Woonvisie (Woonfonds)	Gemeenten in Noord-Holland kunnen namens een regio in aanmerking komen voor subsidie op grond van de Uitvoeringsregeling Woonvisie Noord-Holland 2016. De subsidie kan worden verstrekt voor activiteiten die aansluiten bij de afspraken in het door de regio en door GS vastgestelde Regionale Actieprogramma.	●
Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen	Handreiking opgesteld ter bevordering van een goede toepassing van de uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017.[212]	●

[208] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
[209] Uitvoeringsregeling Regionale Afspraken Nieuwe Stedelijke Ontwikkelingen 2017
[210] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[211] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[212] Provincie Noord-Holland (2018), Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen

Regelgeving		
Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)	Vanuit de rol als beleidsmaker heeft de provincie regelgeving opgesteld. Zo heeft de provincie een PRV waarin o.a. regels zijn opgenomen over het bouwen van woningen buiten het bestaand stedelijk gebied.[213] In de Uitvoeringsregeling staan regels waaraan de regionale afspraken wonen moeten voldoen.[214]	●
Inpassingsplan Proactieve / Reactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●
Stimuleren woningmarkt		
Versnellingsteam Wonen	In het Versnellingsteam Wonen, voortgevloeid uit het Aanjaagteam Wonen (2018), werken twee medewerkers van de provincie aan het versnellen van de woningbouw.[215]	●
Flexibele schil	Extra personele capaciteit en expertise (o.a. vergunningverleners, juristen, planeconomen). Gemeenten in de MRA kunnen een beroep doen op de flexibele schil als het ze zelf niet lukt om de capaciteitsvraag op te lossen.[216]	●
Projectgerichte maatregelen (subsidie knelpuntenbudget)	Budget voor specifieke maatregelen voor oplossen van financiële knelpunten en versnelling van de woningbouwproductie.[217]	●
Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL)	Gezamenlijke agenda provincie en BNL met daarin onder andere afspraken over (versnellen van) woningbouw en duurzaamheid.[218]	●
Onderzoek, monitoring en kennisdeling		
Bijeenkomsten: klankbordgroepen marktpartijen, netwerkbijeenkomst, expertmeetings	Ad hoc worden door de provincie Noord-Holland bijeenkomsten georganiseerd voor onder andere gemeenten en marktpartijen.[219]	●
Provinciale bevolkingsprognoses / Demografische onderzoeken	Provincie geeft provinciale woningbouwprognoses een belangrijke plek in de regionale woningbouwprogrammering.	●
Monitor plancapaciteit voor de woningbouw, gezamenlijk met MRA	De provincie voert samen met de MRA jaarlijks de monitor uit, met als doel een actueel beeld te krijgen van capaciteit in woningbouwplannen.[220]	●

[213] Provinciale Ruimtelijke Verordening
[214] Provinciale Ruimtelijke Verordening
[215] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[216] Metropoolregio Amsterdam (2019), Actieprogramma Woningproductie MRA 2018-2025, p. 7
[217] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[218] Bouwend Nederland en de Provincie Noord-Holland (2016), Samenwerkingsagenda BNL en PNH
[219] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 10 april 2019
[220] Provincie Noord-Holland en Metropoolregio Amsterdam (2019), www.plancapaciteit.nl

Provinciale rapportage Monitor woningbouw, incl. monitoring RAP-afspraken	Bevat cijfers over de ontwikkeling van de woningvoorraad en huishoudens, op basis van het CBS en ABF Research. Ook is de ontwikkeling van plancapaciteit meegenomen.	●
WiMRA (samenwerking met MRA)	Het onderzoek 'Wonen in de Metropoolregio Amsterdam' (WiMRA) geeft de ontwikkelingen op de woningmarkt weer in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gaat in op de positie van de verschillende regio's daarbinnen.[221]	●
Overige (verdiepings)onderzoeken	Bijvoorbeeld de verdiepingsonderzoeken naar knelpunten bij woningbouwplannen, met als doel inzichtelijk maken of projecten op schema liggen, waar kwetsbaarheden liggen en wat nodig is om knelpunten weg te nemen.	●
Overige		
Pilot Waterland	Gebiedsgerichte aanpak woningbouw in Bufferzone, op voorwaarde van bijdrage aan versterken recreatieve functie.	
Pilot Leefbaarheid en Wonen	In de regio Zuid-Kennemerland/IJmond is een project gestart dat bijdraagt aan het langer zelfstandig thuiswonen van senioren en mensen met een zorgvraag.	
Resultaten "Alliantie Leefbaarheid en Voorzieningen"	Alliantie van kleine kernen die zich hard maken voor de leefbaarheid van kernen in de provincie.	
Servicepunt Duurzame Energie	Het Servicepunt, ingericht voor regio's, gemeenten en woningbouwcorporaties, heeft als primaire focus dat er projecten worden gestart om een aardgasvrije gebouwde omgeving te realiseren.[222]	
Uitvoeringsregeling collectieve zelfbouw	Subsidie met als doel mensen te stimuleren om met elkaar woningen te bouwen, door bouwgrond met of zonder aanwezige gebouwen te verwerven en samen opdracht te geven tot het (ver-)bouwen van de eigen woning.[223]	
Warmtetransitie gebouwde omgeving op wijkniveau	Gemeenten stimuleren om op wijkniveau te verduurzamen op warmtevoorziening.[224]	
Innovatieve financiering duurzaamheidsmaatregelen	Subsidie met als doel om ontwikkeling van nieuwe financieringsvormen te ondersteunen.[225]	
Regionaal energiebesparingsprogramma woningen	Subsidie voor verduurzamingsmaatregelen.	

[221] Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017
[222] Servicepunt Duurzame Energie (2019), servicepuntduurzameenergie.nl
[223] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl
[224] Provincie Noord-Holland (2019), www.noord-holland.nl

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie Utrecht inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking / uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Regelgeving		
Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)	De PRV bevat algemene regels die gemeenten in acht moeten nemen bij het opstellen van hun ruimtelijke plannen. Hiertoe behoren onder andere regels ten aanzien van toekomstige woonlocaties.[228]	●
Inpassingsplan Proactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Reactieve aanwijzing Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●
Stimuleren woningmarkt		
Uitvoeringsverordening Subsidie BO ▪ Deskundigensubsidie ▪ Subsidie uitplaatsing hinderlijke bedrijvigheid ▪ Garantstellingen ▪ Voorfinanciering ▪ Financiële prikkel	Op basis van de uitvoeringsverordening kunnen subsidies worden verstrekt voor activiteiten in het stedelijk gebied die gericht zijn op het realiseren van de ambities uit het Beleidskader BO en het Uitvoeringsprogramma BO. Uitgangspunt van de uitvoeringsverordening is maatwerk en instrumentontwikkeling in de praktijk. Specifieke knelpunten staan centraal, en daar worden instrumenten bij gezocht/ontwikkeld.[229]	●
Expertise netwerk (voorheen FINC en wasstraat duurzaamheid)	De provincie kijkt samen met experts in werksessies naar specifieke oplossingen indien partijen bij de provincie met een probleem komen. Deze vorm van expertise inzet is maatwerk; de vraag staat centraal en niet de werkwijze van het netwerk.[230]	●
Buitenboord motors	Ondersteuning van gemeenten en initiatiefgroepen bij collectief particulier en vernieuwend opdrachtgeverschap.[231]	●
Eigen opdrachten	Kennisontwikkeling van de provinciale organisatie.[232]	
Pilots	Op onderwerpen waarop nog geen eenduidig antwoord is, of waar behoefte is aan experimenteren en ervaring op doen, worden pilots uitgevoerd. De pilots leiden tot algemene kennisontwikkeling.[233]	

[228] Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl & Art. 3.19 Provinciale Ruimtelijke Verordening
[229] Uitvoeringsverordening subsidie Binnenstedelijke ontwikkeling provincie Utrecht 2017 & Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019 & Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[230] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & e-mail, 20 februari 2019
[231] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[232] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019
[233] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 24

Instrumenten	Toelichting	H3
Versnellingsteam	Het versnellingsteam helpt gemeenten met capaciteitsvraagstukken of specifieke deskundigheid met als doel het versnellen van woningbouwprojecten.[234]	●
Aanjaagteam doorstroming	Team dat de doorstroming op de woningmarkt bevordert. Op het moment van schrijven (augustus 2019) nog in oprichting.[235]	●
Symposium en Platform Aanpak Kantoren Transformatie (PAKT)	Platform waar een vaste groep van bestuurders, ambtenaren en marktpartijen kennis deelt, afstemming zoekt en afspraken maakt. Via het Platform wordt gezocht naar verbinding en commitment voor verdere samenwerking.[236]	
Masterclasses organiseren	Opgedane kennis van het Expertise netwerk en de Buitenboord motors wordt gedeeld via werksessies (masterclasses), zodat anderen deze kennis direct in kunnen zetten binnen hun eigen gemeente of organisatie.[237]	●
Communities of Practice	Periodieke ontmoetingen tussen collega's die zich met hetzelfde thema bezighouden om ervaringen te delen, ter inspiratie en om te leren. Op het moment van schrijven (augustus 2019) nog in oprichting.[238]	
Netwerkbijeenkomsten Woningmarkt	Periodiek organiseren van bijeenkomsten rondom een bepaald actueel thema. Deelnemers kunnen met elkaar in gesprek gaan over knelpunten en/of oplossingen.[239]	●
Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt	Het Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt komt periodiek bijeen om recente ontwikkelingen en knelpunten in de markt uit te wisselen en om daarover afspraken te maken.[240]	●
Brochure "Het beste van twee werelden"	Brochure voor gemeenten over vernieuwd opdrachtgeverschap.[241]	
Challenges	Door de provincie georganiseerde wedstrijd waarbij initiatiefnemers, ontwikkelaars en gemeenten worden uitgedaagd om hun woningbouwproject te versnellen en te optimaliseren.[242]	●
Afstemming en overleg		
Overleggen met gemeenten en regio's	De provincie heeft met elke afzonderlijke gemeente afspraken gemaakt in de vorm van een Ruimtelijke Agenda (RAG), welke de basis vormt voor structureel overleg tussen de provincie en gemeenten. Daarnaast sluit de provincie aan bij overleggen over wonen in de drie regio's in de provincie Utrecht.[243]	●

[234] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 14
[235] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 20; Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & e-mail, 24 mei 2019
[236] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019 & Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 25
[237] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019
[238] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019
[239] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 25 & Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 21
[240] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 26
[241] Provincie Utrecht (2017), Brochure: het beste van twee werelden
[242] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
[243] Provincie Utrecht, e-mails, 11 april & 24 mei 2019

Instrumenten	Toelichting	H3
Onderzoek en monitoring		
Planmonitor	Geeft inzicht in de plancapaciteit van woningen en woningbouwplannen in de gehele provincie. De informatie is zowel op provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau beschikbaar en is deels openbaar.[244]	●
Woningmarktmonitor	Geeft inzicht in de ontwikkelingen op de woningmarkt en de daarmee samenhangende thema's op zowel provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau.[245]	●
Kantorenmonitor	Geeft inzicht in de bezettingsgraad van kantoren. Heeft een relatie met wonen i.v.m. de transformatie van kantoren naar woningen.[246]	
StaatvanUtrecht (wonen en woningbarometer)	De Staat van Utrecht bestaat uit 19 thema's op de gebieden mens, markt en milieu. De thema's geven gezamenlijk de huidige stand van zaken weer in de provincie. Wordt tweejaarlijks gepubliceerd en gaat deels over wonen.[247]	
Locatieonderzoeken (omschreven in de AAW)	Onderzoeken waarbij de harde, zachte en potentiële locaties op een gestructureerde wijze per regio in kaart worden gebracht.[248]	
Analyse van knelpunten bij woningbouwprojecten (omschreven in de AAW)	Eenmalig onderzoek uitgevoerd door Bureau Overmorgen om de belangrijkste knelpunten bij woningbouwprojecten in beeld te brengen en welke instrumenten daarop ingezet kunnen worden.[249]	
Onderzoek Wonen in de provincie Utrecht	Eenmalig onderzoek door Stec Groep naar knelpunten, veranderrichtingen en oplossingen.[250]	
Onderzoek doorstroming	Eenmalig onderzoek in samenwerking met SpringCo naar de doorstroming op de woningmarkt.[251]	

[244] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27
[245] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27
[246] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27 & Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[247] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 28 & Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[248] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 13
[249] Provincie Utrecht (2019), Statenbrief: Stand van zaken woningbouwontwikkeling (2019RGW30), p. 3
[250] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[251] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking/uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Regionale samenwerking en overleg		
Regionale Woonvisies	Regionale afstemming staat centraal in het woonbeleid van de provincie. Met dit instrument stemmen regio's samen hun visie op wonen af. Ze leggen vast hoe ze op regionale schaal het kwalitatieve en kwantitatieve woningaanbod meer in balans kunnen brengen.[155]	●
Verstedelijkingsalliantie	De Verstedelijkingsalliantie is een samenwerkingsverband van acht grote steden, de MRDH en de provincie Zuid-Holland die samenwerken om tot een versnelde ontwikkeling van woningbouwlocaties te komen.[156]	●
Netwerk Zuidelijke Randstad	Provincie Zuid-Holland, regio's en grote steden Rotterdam en Den Haag werken gelijkwaardig samen in dit publiek-publieke netwerk. Partners dragen bij in de vorm van kennis, capaciteit en (beperkte) middelen.[157]	●
Doorbraaktafels	Provincie, het Rijk en de gemeenten hebben in een woondeal afgesproken om samen op te trekken om de woningbouwproductie te versnellen. Dit wordt onder andere beoogd door het opzetten van doorbraaktafels waar de betrokken partijen samenwerken aan knelpunten.[158]	
Portefeuillehoudersoverleg Wonen & Verstedelijking	Portefeuillehoudersoverleg wonen (PoHo wonen), met bestuurders van de acht regio's, de gedeputeerde en een afgevaardigde van het Rijk.[159]	●
Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie	Regionaal overleg waar de betrokken bestuurders van de gemeenten en de provincie aan deelnemen; vindt twee keer per jaar plaats.[160]	●
Onderzoek, monitoring en kennisdeling		
Woonbarometer	De Woonbarometer is ontwikkeld op verzoek van PS en geeft op basis van de meest actuele gegevens inzicht in ontwikkelingen op het gebied van wonen in Zuid-Holland.[161]	●

[155] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[156] Provincie Zuid-Holland (2017), Pamflet Verstedelijkingsalliantie
[157] Netwerk Zuidelijke Randstad (2019), www.zuidelijkerandstad.nl
[158] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[159] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[160] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[161] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019 & Provincie Zuid-Holland (2018), Woonbarometer

Woningbehoefteraming (WBR)	Onderdeel van de Staat van Zuid-Holland. Elke drie jaar wordt voor de WBR de behoefte aan extra woningbouw berekend. Het is bedoeld als neutrale kwantitatieve basis voor het provinciale woningbouwbeleid.[162]	●
Trendraming	De Trendraming is een scenarioberekening van een demografisch model, waarbij de binnenlandse migratietrend per gemeente voor de komende tien jaar wordt doorgetrokken. Het geeft inzicht in de verhouding tussen woningbouwplannen tot de migratietrend en daarmee een beeld van de bijbehorende gewenste woningvoorraad.[163]	●
Viewer bestaande parkeerruimte	Met deze viewer kunnen partners inzien hoeveel bestaande lege parkeerplekken zich bevinden bij mogelijke nieuwbouwlocaties.[164]	●
Flexwonen	Met de handreiking en beleidsmaatregel rondom Flexwonen wil de provincie gemeenten stimuleren om te voorzien in woonruimte voor woningzoekenden die snel tijdelijke woonruimte nodig hebben.[165]	●
Planmonitor Wonen	De Planmonitor Wonen is het instrument om gegevens over woningbouwplannen te beheren voor de provincie, regio's en gemeenten. Deze gegevens worden gebruikt in voortgangsrapportages, woningmarktverkenningen en bevolkingsprognoses.[166]	●
Woonzorgwijzer	De WoonZorgwijzer is een instrument om de (lokale) beleidsvorming op het gebied van wonen, zorg en ondersteuning te faciliteren. Op een laag geografisch schaalniveau wordt inzichtelijk gemaakt waar mensen met een bepaalde aandoening wonen en welke beperkingen zij mogelijk ervaren.[167]	●
Leveren kennis en kunde in City Deal	De provincie heeft samen met het Rijk, de stedelijke regio's, gemeenten, bouwers, ontwikkelaars, financiers, en kennispartijen een City Deal Binnenstedelijk Bouwen en Transformatie gesloten. Het proces om tot de City Deal te komen duurde ongeveer 1,5 jaar en vanuit de provincie werd hierop vanaf het begin 1 fte fulltime en het laatste half jaar 1,5 fte ingezet.[168]	
Eenmalig onderzoek	De provincie heeft in de periode 2016-2019 meerdere onderzoeken laten uitvoeren rondom het thema wonen.[169]	

[162] Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl
[163] Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl
[164] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[165] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[166] Provincie Zuid-Holland (2019), planmonitorwonen.nl & Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[167] Stichting In Fact (2019), www.woonzorgwijzer.info
[168] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[169] Zie o.a.: REBEL (2018), Verkenning rol provincie bij verstedelijkingsopgave in Zuid-Holland; Fakton (2018), Katalyseren Woningbouw Zuid-Holland; Rigo Research & Advies (2017), Instrumentarium sturing op woonbeleid & Provincie Zuid-Holland (2017), Parkeren en Verstedelijking

Programma arbeidsmigranten	Dit programma ligt momenteel voor bij GS. Het programma kent de volgende 4 sporen: kennis ontwikkelen, het uitvoeren van pilots, het kennisdelen, een ketenbenadering gericht op het netwerk van partijen betrokken bij de huisvesting van arbeidsmigranten.[170] Het programma levert input voor het ontwikkelen en aanpassen van het provinciaal beleid.[171]	
Financiële stimulering en inzet capaciteit		
Vliegende brigade	Met de Vliegende Brigade wil de provincie gemeenten en andere organisaties helpen bij het versnellen van woningbouw en binnenstedelijke ontwikkelingsprojecten. Dit door middel van het snel en gericht menskracht leveren voor concrete knelpunten.[172]	●
Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw	Er is door de provincie € 4 miljoen gereserveerd voor het opzetten van een stimuleringsmaatregel om voldoende sociale woningen en een betere spreiding daarvan in de Regio Rotterdam terug te bouwen. Vanuit het Nationaal programma Rotterdam-Zuid (NPRZ) wordt hier nog € 1 miljoen bijgelegd.[173]	●
Knelpuntenpot	Een subsidie waarmee projecten kunnen worden versneld die door financiële tekortkomingen niet van de grond dreigen te komen.[174]	●
Regelgeving		
Verordening Ruimte / Omgevingsverordening	Per 1 april 2019 heeft de Omgevingsverordening de Verordening Ruimte vervangen. Hierin staan de juridische regels en richtlijnen vastgelegd over de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland.[175]	
Inpassingsplan Proactieve / Reactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●

[170] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[171] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 14 oktober 2019
[172] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[173] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[174] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019 & Fakton (2018), Katalyseren woningbouw Zuid-Holland
[175] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsverordening Zuid-Holland

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Bouwen aan regie

Onderzoek naar de provinciale rol op het gebied van wonen

Provincie Flevoland | december 2019

Voorwoord

Wonen is een thema dat ons allemaal aangaat. Iedereen wil een woning die voldoet aan de gewenste eisen, in een goede woonomgeving staat en passende woonlasten heeft. In de huidige situatie op de woningmarkt is dit echter een groot probleem. In de Randstad neemt het tekort aan woningen toe waardoor het op veel plekken moeilijk is om een huis te vinden dat aansluit bij de wensen en mogelijkheden. Dit rapport gaat in op de provinciale rol op het gebied van wonen. Het maakt inzichtelijk hoe de provincies invulling geven aan hun rol, welke instrumenten zij inzetten en hoe de uitvoering daarvan verloopt.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken, waarbij de provincies een regierol vervullen. Provincies bouwen zelf geen woningen en stellen ook geen bestemmingsplanen op, maar kunnen bijvoorbeeld wel regionale afstemming bevorderen en stimuleringsmaatregelen treffen. In het voor dit onderzoek opgestelde overzicht Rolverdeling bij wonen zijn de rollen van de verschillende partijen toegelicht. De betrokken partijen moeten ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden de nodige inspanningen leveren om de problemen op de woningmarkt op te lossen. Met de huidige stikstof- en PFAS-crisis, die bovenop de al bestaande problematiek komen is dit zeker geen gemakkelijke opgave.

Uit het onderzoek, dat voor alle vier de Randstadprovincies is uitgevoerd, blijkt dat de provincies op verschillende wijze invulling geven aan hun rol op het gebied van wonen. In de provincievergelijking is inzichtelijk gemaakt waar de provincies van elkaar verschillen en is bedoeld om van elkaar te leren. Met dit onderzoek hoopt de Randstedelijke Rekenkamer een positieve bijdrage te leveren aan de wijze waarop provincies invulling en uitvoering geven aan hun rol op het gebied van wonen.

Voor dit onderzoek heeft de Randstedelijke Rekenkamer verschillende documenten bestudeerd en zijn er interviews gehouden bij de provincies, gemeenten en maatschappelijke partners. Hierbij viel het ons op dat de gesproken personen een grote betrokkenheid hebben bij hun werk. Wij willen alle betrokkenen hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek en voor de prettige en constructieve samenwerking.

Het onderzoek is uitgevoerd door Joris Brandts MSc MA (onderzoeker), dr. Annalies Teernstra (onderzoeker), mr. Majella de Vries (onderzoeker), Harm Wilzing MSc (Lysias Advies - onderzoeker) en Maarten Franken MSc (projectleider).

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Inhoudsopgave

BESTUURLIJKE NOTA

| 1 | INLEIDING 4
1.1 Aanleiding 4
1.2 Doel- en vraagstelling 4
1.3 Leeswijzer 4

| 2 | CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 5
2.1 Hoofdconclusies 5
2.2 Toelichting hoofdconclusies 6
2.3 Aanbevelingen 8

| 3 | REACTIE GEDEPUTEERDE STATEN 9

| 4 | NAWOORD 12

| 5 | PROVINCIEVERGELIJKING 13

NOTA VAN BEVINDINGEN

| 1 | INLEIDING 18
1.1 Aanleiding en achtergrond 18
1.3 Afbakening 21
1.4 Werkwijze 22
1.5 Beoordelingskader 23

| 2 | WOONBELEID 24
2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen 24
2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen 27

| 3 | UITVOERING INSTRUMENTEN 29
3.1 Afstemming 29
3.2 Onderzoek 33
3.3 Regelgeving 35
3.4 Aanjagen en stimuleren 38
3.5 Overige instrumenten 39

| 4 | INFORMATIEVOORZIENING 41

| BIJLAGE A | OVERZICHT INSTRUMENTEN 43

| BIJLAGE B | GERAADPLEEGDE BRONNEN 45

| BIJLAGE C | GERAADPLEEGDE PERSONEN 47

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2019 bedraagt het tekort aan woningen in Nederland bijna 300.000 woningen.[1] In de Randstadprovincies gaat het om bijna 180.000 woningen. Gevolgen van het opgelopen tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen. Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.

In de Grondwet (art. 22, lid 2) staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid ‘voorwerp van zorg’ is voor de overheid. Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Leeswijzer

De conclusies en aanbevelingen zijn in de bestuurlijke nota opgenomen en volgen uit de nota van bevindingen. De bestuurlijke nota en de nota van bevindingen samen vormen het rekenkamerrapport.

[1] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29

| 2 | Conclusies en aanbevelingen

2.1 Hoofdconclusies

1. Uit de beleidsdocumenten blijkt wat de provincie op het gebied van wonen wil bereiken. Een goede woonkwaliteit voor iedereen is als uitgangspunt geformuleerd. Daarbij is aangegeven dat naast de woning ook de woonomgeving belangrijk is. Voor de provincie zijn het voeren van overleggen met gemeenten en het doen van onderzoek de belangrijkste instrumenten. Via deze en andere instrumenten oefent de provincie invloed uit op gemeenten. De provincie krijgt met een geringe ambtelijke capaciteit en een klein budget relatief veel voor elkaar. De hoge ambities van de provincie lijken zich echter niet goed te verhouden tot hetgeen de provincie op het gebied van wonen doet. Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.

2. De afstemming tussen de provincie en de gemeenten is op sommige punten niet optimaal. Zo wordt niet op alle vlakken van wonen het overleg aangegaan, is er discussie omtrent de kaart Stedelijk gebied en wordt de provincie soms ervaren als een partij op afstand.

3. Via onderzoek, zoals het WoonOnderzoek Nederland (WoON), verkrijgt de provincie kennis op het gebied van wonen.

4. De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Andere ruimtelijke ordening instrumenten, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen zeer beperkt ingezet. Naast overleg, onderzoek en de inzet van ruimtelijke ordening instrumenten draagt de provincie ook (financieel) bij aan het beleid en projecten van andere actoren.

5. Hoewel er geen afspraken zijn gemaakt over de informatievoorziening ontvangen PS geregeld informatie met betrekking tot wonen.

2.2 Toelichting hoofdconclusies

1. *Uit de beleidsdocumenten blijkt wat de provincie op het gebied van wonen wil bereiken. Een goede woonkwaliteit voor iedereen is als uitgangspunt geformuleerd. Daarbij is aangegeven dat naast de woning ook de woonomgeving belangrijk is. Voor de provincie zijn het voeren van overleggen met gemeenten en het doen van onderzoek de belangrijkste instrumenten. Via deze en andere instrumenten oefent de provincie invloed uit op gemeenten. De provincie krijgt met een geringe ambtelijke capaciteit en een klein budget relatief veel voor elkaar. De hoge ambities van de provincie lijken zich echter niet goed te verhouden tot hetgeen de provincie op het gebied van wonen doet. Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.*

- Uit de beleidsdocumenten blijkt wat de provincie op het gebied van wonen wil bereiken. Naast het uitgangspunt 'een goede woonkwaliteit voor iedereen' zijn onder andere als opgaven geformuleerd: ‘excellente woonmilieus in Almere en Lelystad’ en ‘stedelijke kernen zoeken de relatie met de grote wateren die Flevoland omlijsten’. Zie paragraaf 2.1 van de nota van bevindingen voor een overzicht van de belangrijkste doelen ten aanzien van wonen. In het beleid is ook aangeven dat de provincie van gemeenten verwacht dat zij het provinciale bundelingsbeleid vertalen in lokaal beleid en concrete plannen. Bundelingsbeleid houdt in dat nieuwe bebouwing wordt geconcentreerd in of aansluitend aan het bestaande bebouwde gebied.
- De provincie heeft een bescheiden rol op het gebied van wonen. In het beleid van de provincie is deze rol beperkt toegelicht. Welke instrumenten de provincie inzet om haar doelen met betrekking tot wonen te realiseren is niet in het beleid aangegeven. Uit de gesprekken met de ambtelijke organisatie blijkt dat de provincie gemeenten wil helpen om de vraag naar woningen zo goed mogelijk te realiseren en dat het voeren van overleg en het doen van onderzoek de belangrijkste instrumenten voor de provincie zijn. Zie Bijlage A voor een overzicht van de instrumenten met betrekking tot wonen. Via overleg heeft de provincie invloed op gemeenten. De ambtelijke capaciteit voor het onderwerp wonen is beperkt, maar die bereikt relatief veel.
- Wanneer de ambities van de provincie worden afgezet tegen hetgeen de provincie op het gebied van wonen doet dan lijkt zich dit niet goed tot elkaar verhouden. Hierbij zijn ofwel de ambities – in relatie tot de inzet –te hoog, of de inzet van de provincie is – in relatie tot de ambities – te weinig.
- Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen. De problemen zijn voor een provincie ook lastig om zelfstandig op te lossen. Toch kan de invulling van de provinciale rol en de uitvoering van de instrumenten op een aantal punten beter.

2. *De afstemming tussen de provincie en de gemeenten is op sommige punten niet optimaal. Zo wordt niet op alle vlakken van wonen het overleg aangegaan, is er discussie omtrent de kaart Stedelijk gebied en wordt de provincie soms ervaren als een partij op afstand.*

- Niet op alle vlakken van wonen wordt het overleg aangegaan. Als het gaat om de typische woononderwerpen zoals woningbouwprogramma’s, samenstelling van de voorraad, wachtlijsten en sturen op doelgroepen is in sommige gevallen slechts sprake van incidenteel overleg of is er helemaal geen overleg. De gemeenten in Flevoland hebben geen gezamenlijk overleg op het gebied van wonen.
- Via de kaart Stedelijk gebied uit het Omgevingsprogramma geeft de provincie de gewenste uitbreidingsrichtingen van het stedelijk gebied aan. Deze kaart is niet altijd duidelijk en niet goed afgestemd met gemeenten, dit zorgt voor discussie. Het beoogde maatwerk door de provincie komt hiermee minder goed uit de verf.
- De provincie staat open voor nieuwe initiatieven en is bereid om af te wijken van het eigen beleid. Het beleid van de provincie is bij de gesproken gemeenten niet altijd bekend en de provincie wordt door een aantal

gemeenten ervaren als een partij op afstand. De beleidsvrijheid die de gemeenten van de provincie krijgen wordt door de gemeenten over het algemeen als positief ervaren.

3. *Via onderzoek, zoals het WoonOnderzoek Nederland (WoON), verkrijgt de provincie kennis op het gebied van wonen.*

- De provincie sluit aan bij onderzoeken die door andere partijen worden uitgevoerd en laat ook zelf onderzoek uitvoeren. Het WoonOnderzoek Nederland (WoON) en Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA) zijn hiervan voorbeelden.

4. *De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Andere ruimtelijke ordening instrumenten, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen zeer beperkt ingezet. Naast overleg, onderzoek en de inzet van ruimtelijke ordening instrumenten draagt de provincie ook (financieel) bij aan het beleid en projecten van andere actoren.*

- In het kader van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) maakt de provincie veelvuldig gebruik van het instrument formeel vooroverleg. Naar schatting heeft in de periode 2016 tot en met 2018 75 tot 90 keer vooroverleg plaatsgevonden bij plannen die gerelateerd zijn aan wonen.
- De overige Wro instrumenten worden met betrekking tot wonen zeer beperkt gebruikt. In de periode 2016 tot en met 2018 gaat het om twee zienswijzen, één reactieve aanwijzing en één beroep.
- De provincie draagt financieel bij aan de Flexibele schil van de Metropoolregio Amsterdam. Hiermee kunnen gemeenten extra personele capaciteit en expertise verkrijgen. De gemeente Lelystad heeft een aanvraag ingediend en geeft aan dat de bijdrage belangrijk is, omdat de financiële middelen en interne capaciteit van de gemeente op dit punt beperkt zijn.
- De provincie heeft bijdragen geleverd aan het beleid en projecten van andere actoren. Voor Lelystad Next Level draagt de provincie ook voor het onderdeel wonen bij aan de totstandkoming van de samenwerkingsagenda.

5. *Hoewel er geen afspraken zijn gemaakt over de informatievoorziening ontvangen PS geregeld informatie met betrekking tot wonen.*

- Voor wat betreft het onderdeel wonen zijn er geen afspraken gemaakt tussen GS en PS over de informatievoorziening aan PS. Ook in de begrotingen en jaarstukken is ‘wonen’ niet direct genoemd.
- Uit een analyse van de informatie met betrekking tot wonen, blijkt dat PS in de periode 2016 t/m 2018 geregeld informatie hebben ontvangen. Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen beoordelen is de informatie aan PS duidelijk.

2.3 Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot aanbevelingen die betrekking hebben op de rol, de instrumenten en de informatievoorziening.

Provinciale rol
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

1. Breng de ambities en de inzet van de provincie op het gebied van wonen meer op één lijn.

2. Maak in het beleid de provinciale rol op het gebied van wonen duidelijker en maak ook inzichtelijk welke instrumenten de provincie inzet.

Provinciale instrumenten
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

3. Verbeter de afstemming tussen de provincie en gemeenten:
    a. Breng in de communicatie met de gemeenten het provinciale beleid meer onder de aandacht.
    b. Bespreek structureel met alle gemeenten typische woononderwerpen zoals woningbouwprogramma's, samenstelling van de voorraad, wachtlijsten en sturen op doelgroepen.
    c. Bespreek veelvuldig de (voorgenomen) invullingen van de pijlen die op de kaart Stedelijk gebied zijn aangegeven. De kaart Stedelijk gebied laat bewust ruimte voor maatwerk, dit vraagt om een goede en vroegtijdige afstemming met gemeenten.
    d. Ga bij de Flevolandse gemeenten na of een periodiek regionaal overleg op het gebied van wonen wenselijk is.

4. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.

Informatievoorziening
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbeveling:

5. Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

| 3 | Reactie Gedeputeerde Staten

PROVINCIE FLEVOLAND

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon
(0320)-265265
Fax
(0320)-265260
E-mail
provincie@Flevoland.nl
Website
www.flevoland.nl

Randstedelijke Rekenkamer
Mevrouw Dr.Ir. A.W.C. Hoenderdos-Metselaar
Teleportboulevard 110
1043 EJ AMSTERDAM

Verzenddatum	*Bijlagen*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
– 5 DEC. 2019			2513053

Onderwerp
Bestuurlijke reactie Wonen

Geachte mevrouw Hoenderdos,

U heeft in de vier Randstedelijke provincies onderzoek gedaan naar het onderwerp 'wonen'. De hoofdvraag van uw onderzoek richt zich op de vraag hoe de provincies hun regierol op het gebied van wonen hebben ingevuld en hoe de uitvoering daarvan verloopt. Het is een actueel onderwerp en met belangstelling hebben wij uitgekeken naar deze rapportage. Ook Provinciale Staten hebben interesse in dit beleidsterrein en het onderzoekt draagt bij aan de bespreking van dit thema. U vraagt Provinciale Staten om Gedeputeerde Staten aan de slag te gaan met de aanbevelingen. Hieronder gaan we in op de conclusies en aanbevelingen.

Algemeen
Uw onderzoek richt zich primair op de wijze waarop de provincie haar rol op het gebied van wonen heeft ingevuld. De onderzoeksopzet die u heeft gepresenteerd is daarbij gevolgd. Uit het onderzoek blijkt dat vooral is gelet op de inzet van het instrumentarium waarmee de provincie haar beleid realiseert. In uw aanbevelingen gaat u in op de rol van de provincie, de inzet van instrumenten en informatievoorziening. In het bestuurlijk interview zijn we ingegaan op ons beleid en onze werkwijze. Door beperkte inzet van ons instrumentarium kunnen we succesvol de gemeenten zoveel mogelijk ruimte bieden voor de realisatie van de juiste woningbouw. Met dat oogmerk is Flevoland immers ontstaan, namelijk onder andere om woningtekorten elders te kunnen opvangen.

Vanuit deze invalshoek gezien hebben wij geen behoefte aan een toename van regeldruk in de vorm van de opstelling en toepassing van een juridisch systeem met verordeningen. Wij menen dat dit niet bijdraagt aan de realisatie van de Flevolandse doelen en het versneld inlopen van het woningtekort. De provincie Flevoland is er immers met minder juridische procedures in geslaagd het aanbod van nieuwbouwwoningen, bijvoorbeeld in Dronten en Almere, te verdubbelen. Dit in tegensteling tot andere provincies die wel een verordening toepassen.

Provincievergelijking
We benadrukken dat Flevoland een andere uitgangspositie heeft dan de overige provincies. Onze provincie is bij haar ontstaan juist bedoeld geweest om oplossing te bieden voor volkshuisvestelijke vraagstukken elders in het land. Ook is onze provincie redelijk overzichtelijk. Dit bepaalt onze manier van werken en ons beperkt gehouden beleidsinstrumentarium. Gezamenlijk met onze regionale partners kunnen we tot de juiste aanpak en oplossingen van de grote opgaven komen.

Inlichtingen bij	*Doorkiesnummer*	*Bezoekadres*
drs. G. de Vos	0320 265759	Visarenddreef 1 Lelystad

Overleg en afstemming zijn voor ons zowel de afgelopen jaren als in de toekomst de belangrijkste instrumenten.

Conclusies
We herkennen de conclusies. Wij merken wel op dat we, met een beperkte inzet van menskracht, geld en instrumenten, op dit moment effectief zijn op het gebied van wonen. Terecht wordt opgemerkt dat de ambities hoog zijn. Daarbij bieden we ruimte aan de gemeenten om binnen onze kaders optimaal in te zetten op de opgaven van woningtekorten en woonkwaliteiten. Dat - naast bilateraal overleg en het uitgangspunt dat er sprake moet zijn van maatwerk - regionale afstemming van meerwaarde kan zijn, gaan we onderzoeken in de voorbereiding van een regionale woonagenda.

Aanbevelingen van Rekenkamer over de provinciale rol
Vraag Gedeputeerde Staten om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:
1. *Breng de ambities en de inzet van de provincie op het gebied van wonen meer op één lijn.*
2. *Maak in het beleid de provinciale rol op het gebied van wonen duidelijker en maak ook inzichtelijk welke instrumenten de provincie inzet.*

Onze reactie
In het huidige coalitieakkoord *Ruimte voor de toekomst* is het voornemen opgenomen een regionale woonagenda op te stellen. We zullen dit samen met samenwerkingspartners voorbereiden. In het eerste kwartaal 2020 maken we een begin met het proces om tot deze regionale woonagenda te komen. Als vertrekpunt zullen we hanteren wat als provinciaal beleid door Provinciale Staten is vastgesteld in de Omgevingsvisie (2017) en het Omgevingsprogramma (2019). Wij zien voor ons als provincie op het gebied van wonen in de eerste plaats een stimulerende rol weggelegd. Gemeenten hebben het primaat in de volkshuisvesting, maar als provincie willen wij graag bevorderen dat er voldoende aandacht is voor onderwerpen als kwaliteit, gevarieerde woningbouw voor de diverse doelgroepen, bijzondere woonmilieus, recreatiewoningen en huisvesting van statushouders, studenten en arbeidsmigranten. Het is goed als de gemeenten elkaar aanvullen met uiteenlopende woonmilieus.

Aanbevelingen van de Rekenkamer over provinciale instrumenten
Vraag Gedeputeerde Staten om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:
3. *Verbeter de afstemming tussen de provincie en gemeenten:*
   a. *Breng in de communicatie met de gemeenten het provinciale beleid meer onder de aandacht.*
   b. *Bespreek structureel met alle gemeenten typische woononderwerpen zoals woningbouwprogramma's, samenstelling van de voorraad, wachtlijsten en sturen op doelgroepen.*
   c. *Bespreek veelvuldig de (voorgenomen) invullingen van de pijlen die op de kaart Stedelijk gebied zijn aangegeven. De kaart Stedelijk gebied laat bewust ruimte voor maatwerk, dit vraagt om een goede en vroegtijdige afstemming met gemeenten.*
   d. *Ga bij de Flevolandse gemeenten na of een periodiek regionaal overleg op het gebied van wonen wenselijk is.*
4. *Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.*

Onze reactie
In het kader van de beoogde regionale woonagenda kunnen we met deze aanbevelingen aan de slag. Deze onderwerpen lenen zich goed voor inhoudelijke bespreking in een regionaal bestuurlijk overleg. Een woningmarktonderzoek biedt hiervoor een goede basis. Wij zullen daartoe het initiatief nemen. Dit proces zal op ambtelijk niveau worden voorbereid. Ook de vraag of er periodiek regionaal overleg wenselijk is naast bilaterale afstemming ligt daarbij op tafel. Een intensivering van een regionale inzet vraagt wel om het maken van keuzes in de formatie. Van de provincie-vergelijking maken we dankbaar gebruik.

PROVINCIE FLEVOLAND

Aanbeveling Rekenkamer over Informatievoorziening
Vraag Gedeputeerde Staten om uitvoering te geven aan de volgende aanbeveling:
5. *Organiseer een sessie met Provinciale Staten waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.*

Onze reactie
Met deze aanbeveling kunnen we instemmen.

De bespreking van dit onderzoek en het gesprek daarover met Provinciale Staten zien we met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Flevoland,
de secretaris, de voorzitter,

drs. M.G.E.C. Overmars - J.A. Fackeldey

| 4 | Nawoord

De Rekenkamer dankt GS voor hun reactie. Wij zijn verheugd dat het college de conclusies herkent en de aanbevelingen onderschrijft. De reactie van GS geeft geen aanleiding tot het maken van nadere opmerkingen.

De behandeling van het rapport in PS zien we met belangstelling tegemoet.

| 5 | Provincievergelijking

De rol die de provincies innemen op het gebied van wonen is maatwerk. Provincies geven door het inzetten van een mix aan instrumenten ieder een eigen invulling aan hun rol. Deze provincievergelijking maakt inzichtelijk waar de verschillen zitten als het gaat om de in te zetten instrumenten en biedt de provincies aanknopingspunten om van elkaar te leren.

De voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn in deze provincievergelijking opgenomen. Het gaat hier om de instrumenten die in de vier rapporten aan de orde komen in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten. Het is hiermee geen uitputtende lijst van instrumenten die de provincies op het gebied van wonen inzetten. In deze provincievergelijking zijn de instrumenten verdeeld in de categorieën: 1) Afstemming en overleg, 2) Regelgeving, 3) Stimuleren woningmarkt, en 4) Onderzoek en monitoring.

De vier provincies in de Randstad zijn verschillend zijn van aard. Het aantal inwoners, het aantal gemeenten en de woningdichtheid lopen sterk uiteen. Dat betekent dat het al dan niet inzetten van bepaalde instrumenten ook verschillend kan zijn.

Bevolking Aantal	416.546	2.853.359	1.342.158	3.673.893
Gemeenten Aantal	6	47	26	52
Woningdichtheid Aantal woningen per km^2	120	501	390	621

Gegevens per 1 jan. 2019. Bron: CBS (2019), opendata.cbs.nl

Indien instrumenten van de provincie eisen stellen aan gemeenten en regio's, bijvoorbeeld aan regionale samenwerking of waar wel en niet gebouwd mag worden, dan neemt de invloed van de provincie toe en wordt de rol meer bepalend en groter. De Rekenkamer wil benadrukken dat het van belang is dat provincies zich bewust zijn van hun rol en de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Het stellen van eisen is vanuit de doelen van de provincie te begrijpen. Hierbij is het echter wel van belang om goed te letten op mogelijke onbewuste neveneffecten, zoals extra werkdruk bij gemeenten en andere samenwerkingspartners.

1. Afstemming en overleg

Flevoland

- Overleg met afzonderlijke gemeenten

Noord-Holland

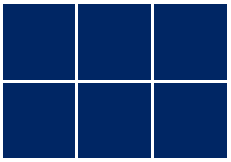

- Regionale Actie Programma's (RAP's)
- Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017
- Bestuurlijke overleggen m.b.t. updaten RAP afspraken
- Ambtelijke vertegenwoordiging regionale woonoverleggen
- Uitvoeringsregeling Woonvisie (Woonfonds)
- Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen

Utrecht

- Overleg met afzonderlijke gemeenten
- Regionaal overleg

Zuid-Holland

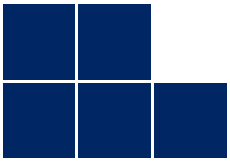

- Regionale Woonvisies
- Verstedelijkingsalliantie
- Netwerk Zuidelijke Randstad
- Portefeuillehouders-overleg Wonen & Verstedelijking
- Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie

In alle vier de provincies vinden vormen van afstemming en overleg met gemeenten plaats. De provincies Noord-Holland en Zuid-Holland zorgen met respectievelijk de *Regionale Actie Programma's (RAP's)* en *Regionale Woonvisies* dat er op regionale schaal afspraken gemaakt worden op het gebied van wonen. In de provincie Noord-Holland kunnen vanuit het *Woonfonds* subsidies worden verstrekt voor de realisatie van de afspraken uit de RAP's. De provincie Utrecht voert met elke afzonderlijke gemeente structureel overleg. Daarnaast sluit de provincie Utrecht aan bij regionale overleggen over wonen. De gemeenten in Flevoland maken onderdeel uit van verschillende provinciegrens overschrijdende woningmarktregio's, waardoor er geen sprake is van één regio waarbinnen afstemming plaatsvindt. De provincie Flevoland voert ook overleg met afzonderlijke gemeenten.

2. Regelgeving

Flevoland

- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Noord-Holland

- PRV
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Utrecht

- PRV
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Zuid-Holland

- Omgevingsverordening
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Alle vier de provincies gaan uit van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Ruimtelijke ordening instrumenten, zoals *zienswijzen* en *aanwijzingen*, worden door alle provincies ingezet. Voor alle vier de provincies geldt dat het gebruik van deze instrumenten (zeer) beperkt is. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben regels met betrekking tot wonen opgenomen in een *Provinciale Ruimtelijke Verordening* dan wel *Omgevingsverordening*. Deze regels hebben met name betrekking op (het beperken van) woningbouw buiten het bestaand stedelijk gebied. De provincie Flevoland heeft in tegenstelling tot andere provincies ervoor gekozen om geen regels ten aanzien van wonen op te nemen in de Omgevingsverordening. Door een verordening te gebruiken worden er verplichte instructieregels aan de gemeenten gegeven en dat correspondeert volgens de provincie Flevoland niet met het huidige beleid dat gericht is op groei.

3. Stimuleren woningmarkt

Flevoland

- Flexibele schil

Noord-Holland

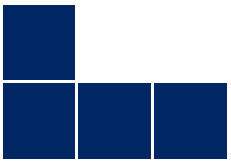

- Versnellingsteam Wonen
- Flexibele schil
- Projectgerichte maatregelen (subsidie knelpuntenbudget)
- Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL)

Utrecht

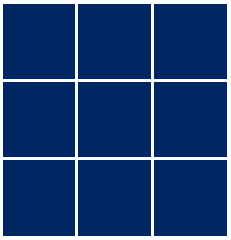

- Uitvoeringsverordening Subsidie BO
- Expertise netwerk
- Buitenboord motors
- Versnellingsteam
- Aanjaagteam doorstroming
- Masterclasses organiseren
- Netwerkbijeenkomsten Wonigmarkt
- Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt
- Challenges

Zuid-Holland

- Vliegende brigade
- Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw
- Knelpuntenpot

Alle vier de provincies hebben instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. Meerdere van de instrumenten zijn gericht op het bieden van extra personele capaciteit en expertise (bijvoorbeeld de *Flexibele schil* in de provincies Flevoland en Noord-Holland, het *Versnellingsteam* in de provincie Utrecht en de *Vliegende brigade* in de provincie Zuid-Holland). De provincie Utrecht heeft een breed scala aan instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. In de *Masterclasses* van de provincie Utrecht wordt opgedane kennis van het *Expertise netwerk* en de *Buitenboord motors* gedeeld via werksessies, zodat anderen deze kennis direct in kunnen zetten binnen hun eigen gemeente of organisatie. *Challenges* zijn een door de provincie Utrecht georganiseerde wedstrijd waarbij initiatiefnemers, ontwikkelaars en gemeenten worden uitgedaagd om hun woningbouwproject te versnellen en te optimaliseren.

4. Onderzoek en monitoring

Flevoland

- Participatie landelijke WoonOnderzoek Nederland
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Periodiek onderzoek naar de relatie tussen wonen, woon en verhuisgedrag en onderwijs en werkgelegenheid

Noord-Holland

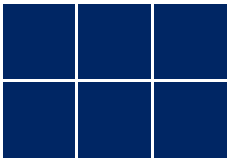

- Bijeenkomsten, klankbord-groepen marktpartijen, netwerkbijeenkomst, expertmeetings
- Provinciale bevolkingsprognoses / Demografische onderzoeken
- Monitor plancapaciteit voor de woningbouw, gezamenlijk met MRA
- Provinciale rapportage Monitor woningbouw, incl. monitoring RAP-afspraken
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Overige (verdiepings)onderzoeken

Utrecht

- Planmonitor
- Woningmarktmonitor

Zuid-Holland

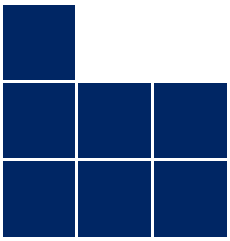

- Woonbarometer
- Woonbehoefteraming (WBR)
- Trendraming
- Viewer bestaande parkeerruimte
- Flexwonen
- Planmonitor Wonen
- Woonzorgwijzer

Alle vier de provincies laten onderzoeken en monitoren uitvoeren op het gebied van wonen of doen dit zelf. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland beschikken over een *Monitor plancapaciteit* / *Planmonitor* waarin gegevens over woningbouwplannen worden beheerd. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn beide betrokken bij het onderzoek *Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA)* dat door de MRA wordt uitgevoerd. Met de *Viewer bestaande parkeerruimte* van de provincie Zuid-Holland kan ingezien worden hoeveel bestaande lege parkeerplekken zich bevinden bij mogelijke nieuwbouwlocaties. Met de handreiking en beleidsmaatregel rondom *Flexwonen* wil de provincie Zuid-Holland gemeenten stimuleren om te voorzien in woonruimte voor woningzoekenden die snel tijdelijke woonruimte nodig hebben.

Overig

Flevoland

- Beïnvloeding en participatie
- Lelystad next level

Twee instrumenten van de provincie Flevoland zijn in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten aan de orde geweest, maar niet bij één van de vier andere categorieën ondergebracht. *Beïnvloeding en participatie* heeft onder andere betrekking op de geleverde input voor de Nationale Woonagenda en het ondersteunen van gemeenten bij de vertaling van landelijke prognoses zoals de bevolkingsontwikkeling. *Lelystad next level* heeft betrekking op een samenwerking van de provincie Flevoland met het Rijk en de gemeente Lelystad die gericht is op de ontwikkeling van Lelystad tot een aantrekkelijke en duurzame stad.

Zie Bijlage A van de vier afzonderlijke rapporten voor een volledig overzicht van de instrumenten op het gebied van wonen per provincie:

Flevoland

Noord-Holland

Utrecht

Zuid-Holland

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

In Nederland staan ruim 7,8 miljoen woningen. Bijna de helft daarvan is te vinden in de vier Randstadprovincies.[2] Over de woningmarkt wordt veel geschreven. Waar het een paar jaar geleden ging over een overschot en moeilijk verkoopbare woningen, gaat de berichtgeving nu vooral over het oplopende woningtekort. Gevolgen van het tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen[3] en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen.[4]

Uit de *Staat van de Woningmarkt 2018* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties blijkt dat de gemiddelde koopprijs van een woning in Nederland weer hoger ligt dan het niveau van voor de crisis. Wat hierbij opvalt zijn de verschillen tussen de provincies. In het tweede kwartaal van 2018 is het namelijk zo dat alleen in de vier Randstadprovincies de gemiddelde koopprijs boven het niveau van voor de crisis ligt. In de andere provincies was daar op dat moment (nog) geen sprake van. Uit het rapport blijkt ook dat het tekort aan woningen in Nederland verder is opgelopen. In 2017 is het tekort vastgesteld op bijna 250.000 woningen.[5] In de *Staat van de Volkshuisvesting 2019* is aangegeven dat het tekort door het achterblijven van de productie bij de huishoudensgroei harder is toegenomen dan eerder geraamd. In 2019 bedraagt het tekort bijna 300.000 woningen.[6] Ook hier is sprake van verschillen tussen de provincies in Nederland, zie Tabel 1.1.

Tabel 1.1 - Woningtekort per provincie[7]

	2017	2019	2025	2030	2045
Groningen	6.000	9.080	9.190	7.560	270
Friesland	2.000	4.090	4.440	2.620	0
Drenthe	4.000	4.750	4.410	3.190	610
Overijssel	8.500	11.550	12.110	10.350	2.620
Flevoland	7.500	8.750	6.060	4.880	3.770
Gelderland	30.500	35.460	37.710	35.170	27.330
Utrecht	25.000	30.430	32.280	32.370	28.670
Noord-Holland	62.000	69.910	50.590	42.500	32.960
Zuid-Holland	54.000	69.730	49.890	36.010	29.300
Zeeland	0	50	0	0	0
Noord-Brabant	36.000	40.070	33.750	27.140	17.660
Limburg	7.000	10.540	7.430	5.580	130
Totaal	**242.500**	**294.410**	**247.860**	**207.370**	**143.320**

[2] CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
[3] Naast het woningtekort, zijn er voor de stijgende huizen- en huurprijzen ook andere oorzaken aan te wijzen, zoals rente en personeelstekorten.
[4] CBS (2018), www.cbs.nl; Pararius (2018), www.pararius.nl; NRC (2018), www.nrc.nl & RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[5] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, pp. 9 en 53
[6] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29
[7] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 53 en Rijk (2019), primos.datawonen.nl

In zowel Noord- als Zuid-Holland bedraagt het woningtekort in 2019 bijna 70.000 woningen. In Utrecht zijn dit er in 2019 ruim 30.000 en in Flevoland 8.750. De prognose voor 2025 laat zien dat het tekort in Utrecht nog verder oploopt, terwijl dit in de andere drie provincies afneemt. De prognose voor 2045 laat zien dat er ook dan nog sprake is van woningtekorten in de Randstadprovincies.

In 2019 zijn de tekorten relatief gezien het grootst in Utrecht (5,3%), Noord-Holland (5,2%), en Flevoland (5,2%). Ook het tekort in Zuid-Holland (4,2%) ligt hoger dan het gemiddelde tekort aan woningen in Nederland (3,8%).[8] Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden, zie ook Kader 1.1.[9] Om het woningtekort op te lossen zullen er op korte termijn meer woningen gebouwd moeten worden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.[10] Bovendien zijn er nog altijd regio's waar geen sprake is van een tekort maar van een overschot aan woningbouwplannen in relatie tot de woningbehoefte.[11] In deze regio's zullen keuzes gemaakt moeten worden wat waar gebouwd gaat worden.

In Flevoland is de woningvoorraad ten opzichte van andere gemeenten en regio's weinig gevarieerd. In het onderzoek *Gemeenschappelijke opgaven voor provincie en gemeenten in Flevoland* van Platform 31 wordt gesteld dat het verbeteren, aanpassen en transformeren van de woningvoorraad radicaler aangepakt dient te worden dan elders. Dit om de aantrekkingskracht en kwaliteit van de regio te behouden en vergroten.[12]

Kader 1.1 - Problemen als gevolg van het woningentekort

Het tekort aan woningen maakt het voor veel mensen moeilijk om een (geschikte) woning te vinden, een korte zoektocht levert hierover een heleboel verhalen op. Zo sprak EenVandaag met een jonge fulltimewerkende leraar met vast contract die de afgelopen vier jaar bij zijn ouders woonde en nu amper zijn maandelijkse huur kan betalen. Hij heeft geen mogelijkheid een goedkopere huur- of koopwoning te vinden. Ook komt een gepensioneerde aan het woord die graag van zijn grote eengezinswoning naar een appartement zou verhuizen. Hij kan echter in zijn prijsklasse, tussen de 700 en 1000 euro huur per maand, geen woning vinden en kan vanwege zijn leeftijd ook geen hypotheek afsluiten. *"Beide mannen denken niet dat de situatie snel verandert"*.[13] Net als voor de leraar is het ook voor veel andere starters op de woningmarkt een moeilijke tijd. Om te kunnen kopen hebben starters flink wat spaargeld nodig. Als zij, door de gestegen huizenprijzen en het gebrek aan spaargeld, niet in aanmerking komen voor een koopwoning, zijn ze vaak aangewezen op huurwoningen in de vrije sector. Deze huizen zijn vaak opgekocht door beleggers en, zeker in de grote steden, kunnen de huurprijzen van deze woningen behoorlijk oplopen. Geld opzijleggen voor een koopwoning gaat dan moeilijk. Starters dreigen hierdoor de boot te missen, want "*wie nooit een huis gekocht heeft, maakt steeds minder kans dat dat alsnog lukt"* zegt een geraadpleegde woningmarktdeskundige.[14] En zelfs een huurhuis vinden is soms een probleem. Uit een onderzoek van de NOS en regionale omroepen eind 2017 bleek dat er een groot tekort is aan huurwoningen met een huur tussen de 700 en 1000 euro. Zij spreken vooral dertigers en late twintigers die naast een koopwoning ook geen huurwoning kunnen vinden. Deze woningzoekers krijgen te maken met te hoge huren en lange

[8] Rijk (2019), primos.datawonen.nl
[9] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2021, p. 1
[10] Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit, pp. 2 en 3 & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2012, p. 1
[11] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 43
[12] Platform 31 (2019), Gemeenschappelijke opgaven voor provincie en gemeenten in Flevoland, pp. 36 en 37
[13] EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
[14] Trouw (2018), www.trouw.nl

wachtlijsten.[15] Ook hoge inkomenseisen, zoals een jaarsalaris van minimaal 48 keer de maandelijkse huur en een check op bkr-registraties kunnen het vinden van een huurhuis moeilijk maken. De door Zembla geïnterviewde woningzoeker geeft aan *"moedeloos en gefrustreerd te raken".*[16] Wie geen huis kan vinden trekt soms noodgedwongen in bij (groot)ouders. RTL Nieuws sprak iemand die op zoek moest naar een nieuwe woning nadat ze was gescheiden. Ze heeft te veel vermogen voor een sociale huurwoning, maar een te laag inkomen voor een vrije sector huurwoning, hierdoor is het nog niet gelukt een woning te vinden en woont ze nu met haar kinderen in bij haar grootouders. "*Ze is blij dat haar grootouders haar opvangen, maar toekomstbestendig is het niet."*[17] Als spoedzoekers, zoals gezinnen na een scheiding, geen woning vinden, kunnen problemen zich snel opstapelen. Een directeur van een dak- en thuislozenopvang geeft aan dat er steeds vaker mensen aankloppen die alleen een 'woonprobleem' hebben. Als zij echter hierdoor in een te dure woning terecht komen, wordt de situatie uiteindelijk vaak nijpender: "*De huur is vaak te hoog om op te brengen. Je ziet dat mensen op raken door de stress. De kinderen raken gedestabiliseerd. Dan komt werk in het gedrang."* Maatschappelijke kosten kunnen snel oplopen als er geen woning beschikbaar komt. Dergelijke spoedzoekers krijgen vaak geen urgentie omdat hun situatie niet schrijnend genoeg is, het moet eerst slechter gaan om hulp te kunnen krijgen van maatschappelijke organisaties.[18]

Rol provincie

In de Grondwet staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid 'voorwerp van zorg' is voor de overheid.[19] Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staat dat de zorg voor voldoende omvang, kwaliteit en differentiatie van de woningvoorraad de doelstelling van het Rijk is voor heel Nederland als het gaat om de woningmarkt. Over de rol van de provincies is aangegeven dat de provincies, rekening houdend met het rijksbeleid, de regie voeren over de integratie en afweging van ruimtelijke opgaven van (boven)regionaal belang. Voor wonen houdt dit onder andere in dat de programmering van verstedelijking een taak is van de provincies en (samenwerkende) gemeenten. Als de samenwerking tussen gemeenten uitblijft is het aan de provincies om er voor te zorgen dat deze alsnog tot stand komt.[20]

De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. Het is van belang dat er wordt gebouwd wat nodig is, dat er niet te veel van hetzelfde wordt gebouwd en dat er evenwicht is in de plannen. Daarnaast kunnen decentrale overheden andere maatschappelijke doelen combineren op de best passende locatie, binnen- dan wel buitenstedelijk.[21] Voorbeelden van te combineren maatschappelijke doelen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de energietransitie, ouderenzorg en mobiliteit.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken en is sprake van een veelheid aan belangen. De provincies bouwen zelf geen woningen. Het zijn woningcorporaties, projectontwikkelaars en zelfbouwers die samen met bouwbedrijven nieuwe woningen realiseren. Het is aan de gemeenten om de bouw ruimtelijk mogelijk maken.

[15] NOS (2017), nos.nl
[16] Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl
[17] RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[18] Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
[19] Grondwet, art. 22, lid 2
[20] Vanwege de complexiteit van de verstedelijkingsopgave in de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad maakt de programmering van de verstedelijking voor deze gebieden ook onderdeel uit van afspraken tussen het Rijk en decentrale overheden over ruimtelijke projecten en programma's. De afspraken worden opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Bron: Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, pp. 10, 11 en 33 & Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
[21] Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017, p. 3

Invulling rol provincie
De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten. Zo is de provinciale ruimtelijke verordening een belangrijk juridisch instrument waarin onder andere regels voor bestemmingsplannen opgenomen kunnen worden. Het bevorderen en faciliteren van intergemeentelijk overleg om woningbouwprogramma's af te stemmen is een voorbeeld van een bestuurlijk instrument. Een subsidieregeling gericht op het verduurzamen van woningen is een voorbeeld van een financieel instrument.

De situatie op de woningmarkt verandert continu en is nu bijvoorbeeld anders dan vijf jaar geleden. Deze veranderingen kunnen van invloed zijn op de instrumenten die de provincies inzetten. Instrumenten kunnen enerzijds inspelen op de veranderingen, bijvoorbeeld een programma om woningbouwplannen te versnellen. Anderzijds kunnen instrumenten ook ingezet worden die meer anticyclisch werken en lange termijn doelen dienen. Zie ook het overzicht van de Rolverdeling bij wonen.

De Programmaraad heeft in een eerder stadium gesproken over het thema wonen en de Rekenkamer geadviseerd om hier onderzoek naar uit te gaan voeren.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Afbakening

Het onderzoek richt zich op:
- De regierol van de provincies op het gebied van wonen. De Rekenkamer focust hierbij vooral op de inzet die de provincies plegen om te komen tot een balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Hierbij heeft de balans zowel betrekking op de huidige situatie op de woningmarkt (korte termijn) als op verwachte ontwikkelingen op de woningmarkt in de toekomst (lange termijn).
- De Rekenkamer richt zich op de provinciale instrumenten op het gebied van wonen. Hierbij is de werking / de uitvoering van de instrumenten in de praktijk onderzocht. De provincies kunnen hun regierol op verschillende manieren invullen. Daartoe kunnen de provincies diverse instrumenten inzetten.

- Een vergelijking tussen de provincies waar dat mogelijk is. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat woningmarkten regionaal zijn. Wat een oplossing in een bepaalde regio is hoeft geen oplossing te zijn in een andere regio.
- Het vigerend beleid. Bij de uitvoering is alleen gekeken naar instrumenten die al langere tijd worden ingezet. Van instrumenten die pas kort geleden zijn geïntroduceerd zal de werking / uitvoering in de meeste gevallen niet goed onderzocht kunnen worden. Wel kan een oordeel gegeven worden over de opzet van het instrument.
- De informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018.

Het onderzoek richt zich niet op:
- Het exact uitdrukken van de effectiviteit van het provinciale beleid. Vanwege de verwevenheid met andere partijen op het woondossier en externe economische factoren is het moeilijk aan te tonen hoe effectief één partij binnen het geheel is.
- Het verifiëren van prognoses op gebied van wonen, zoals woningbouwbehoeftes.
- De oorzaken van de tekorten aan woningen en verklaringen waarom het tekort aan woningen in de ene provincie hoger is dan in de andere provincie.
- De toezichthoudende rol van de provincie bij eventuele huisvestingsverordeningen en de huisvesting van statushouders.

1.4 Werkwijze

Deze paragraaf bevat een uitwerking van de centrale onderzoeksvraag en beschrijft op welke wijze de beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden.

Vraag 1: Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?

Bij de beantwoording van deze vraag heeft de Rekenkamer gekeken naar de manier waarop de provincies hun woonbeleid hebben vormgegeven. Hierbij zijn onder andere aan bod gekomen:
- in welke documenten het provinciale woonbeleid is vastgelegd;
- wat de hoofddoelen van het woonbeleid zijn;
- wat de invulling van de provinciale rol is, en
- welke instrumenten de provincie inzet.

Voor de beantwoording van deze vraag is in de eerste plaats gebruik gemaakt van beleidsdocumenten, zoals provinciale visies, ruimtelijke verordeningen, begrotingen en jaarstukken. Daarnaast zijn aanvullende interviews gehouden met medewerkers van de provincie.

Vraag 2: Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?

De beantwoording van deze vraag vormt het zwaartepunt van het onderzoek. De instrumenten die bij onderzoeksvraag 1 in beeld zijn gebracht en betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn op hun werking / uitvoering onderzocht. Hierbij is voor zover mogelijk de koppeling gemaakt tussen het instrument en de provinciale doelen. De beantwoording van deze onderzoeksvraag maakt inzichtelijk hoe de uitvoering van het woonbeleid verloopt.

Voor de beantwoording van deze vraag zijn onder andere documenten zoals verantwoordingsrapportages en evaluaties bestudeerd en zijn interviews gehouden met medewerkers van de provincies. Ook zijn (groeps)interviews gehouden met medewerkers van gemeenten en andere betrokkenen.

Vraag 3: Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

Bij de beantwoording van deze vraag is inzichtelijk gemaakt welke afspraken er gemaakt zijn over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS beoordeeld.

Voor de beantwoording van deze vraag hebben we gebruik gemaakt van begrotingen, jaarstukken en documenten in het stateninformatiesysteem.

1.5 Beoordelingskader

Om tot bevindingen te kunnen komen is een beoordelingskader gehanteerd, zie Tabel 1.2. De Randstedelijke Rekenkamer heeft het beoordelingskader besproken met de ambtelijk betrokkenen. Zij hebben aangegeven zich in het beoordelingskader te kunnen vinden.

Tabel 1.2 - Voorlopige beoordelingskader

Onderzoeksvragen	Criteria
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?	1. De provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?	2. De instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd.
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?	3. Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
	4. De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Toelichting

Criterium 1 – Voor partijen waarover de provincie regie houdt dient duidelijk te zijn wat zij van de provincie kunnen verwachten. Daarvoor zijn in ieder geval de doelen van de provincie, de rolinvulling en de in te zetten instrumenten in het beleid van de provincie op het gebied van wonen benoemd.

Criterium 2 – In de praktijk dienen instrumenten te werken zoals aan de voorkant door de provincie is bedacht.

Criterium 3 en 4 – PS hebben informatie nodig voor het uitvoeren van hun kaderstellende en controlerende taak. GS en PS hebben daarom afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS met betrekking tot het thema wonen. PS ontvangen de informatie van GS over wonen volgens afspraak. Om van waarde te zijn voor PS dient de informatie ook tijdig en begrijpelijk te zijn.

| 2 | Woonbeleid

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de wijze waarop de provincie haar woonbeleid heeft vormgegeven. Daarbij wordt inzicht gegeven in de doelen, rollen en ingezette instrumenten van de provincie op het gebied van wonen. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.

2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen

Bevinding 1

Uit de beleidsdocumenten blijkt wat de provincie op het gebied van wonen wil bereiken. Daarbij is aangeven dat de provincie van gemeenten verwacht dat zij het provinciale bundelingsbeleid vertalen in lokaal beleid en concrete plannen.

Deze paragraaf geeft een overzicht van de belangrijkste doelen van de provincie ten aanzien van wonen. Figuur 2.1 geeft een overzicht weer van de voornaamste documenten waarin de doelen van de provincie met betrekking tot wonen zijn verwoord.

Figuur 2.1 Overzicht belangrijkste documenten waarin provinciale doelstellingen ten aanzien van wonen zijn verwoord

Omgevingsvisie FlevolandStraks

De omgevingsvisie FlevolandStraks, het belangrijkste ruimtelijk kader van de provincie, is een zelfbindend beleidsdocument en is op 8 november 2017 vastgesteld.[22] De omgevingsvisie is een lange termijnvisie en is uitgewerkt in zeven verschillende opgaven voor de provincie Flevoland. Het beleidsveld wonen komt bij meerdere van deze opgaven aan de orde:[23]

[22] Provincie Flevoland (2017), Omgevingsvisie FlevolandStraks, Samen maken we Flevoland
[23] Provincie Flevoland (2017), Omgevingsvisie FlevolandStraks, Samen maken we Flevoland, pp. 8 en 12 t/m 14

Opgave 1: Het verhaal van Flevoland (fysieke omgeving)

"Woongebieden bieden steeds vaker ook een thuisbasis voor bedrijvigheid. Er vinden stedelijke inbreidingen plaats. De centra van de steden transformeren. De stedelijke kernen zoeken de relatie met de grote wateren die Flevoland omlijsten. Naast de projectbouw komen er steeds meer mogelijkheden voor zelfbouw."

Opgave 4: Duurzame energie

"Ambitie: […] we zijn op weg om in 2050 geen fossiel gas meer in de Flevolandse huizen en bedrijven te gebruiken."

"Energieneutrale steden en dorpen: […] We ondersteunen inwoners en ondernemers met de verandering in hun energiegebruik, zowel het beperken van energiegebruik als het zelf opwekken van duurzame energie. Onderwerpen zijn onder andere: aardgasloze wijken, duurzame energieopwekking, isolatie van woningen, energiezuinige productiemethoden, energieopslag, smart grids."

Opgave 5: Regionale kracht

"Excellente woonmilieus in Almere en Lelystad: […] De kwaliteit van de woonmilieus gaan we met partners doorontwikkelen tot excellente woonmilieus. […] Bij excellente woonmilieus gaat het om een prachtige omgeving met veel groen, water en natuur. Maar ook alle andere kenmerken van excellentie zoals uitstekend onderwijs, goede voorzieningen, veiligheid en sociale samenhang."

Omgevingsprogramma provincie Flevoland

Het omgevingsprogramma is sinds 15 maart 2019 van kracht en is zelfbindend voor de provincie. Het programma omvat het beleid voor de fysieke leefomgeving.[24] Het beleidsveld wonen maakt onderdeel uit van de paragraaf Stedelijk gebied dat op zijn beurt weer onderdeel is van het hoofdstuk Ruimte:[25]

1 Ruimte	Belangrijkste doel: een goede woon-, werk- en leefomgeving in heel Flevoland.
1.1 Stedelijk gebied	In Flevoland is sprake van 'bundelingsbeleid'. Dit houdt in dat nieuwe bebouwing wordt geconcentreerd in of aansluitend aan het bestaande bebouwde gebied.
1.1.1 Wonen	Uitgangspunt: een goede woonkwaliteit voor iedereen. Hierbij is aangegeven dat naast de woning ook de woonomgeving belangrijk is

In het omgevingsprogramma is aangegeven dat de provincie van de gemeenten verwacht dat zij het provinciale bundelingsbeleid vertalen in lokaal beleid en in concrete (ruimtelijke) plannen.[26] In het omgevingsprogramma zijn ook de principes waarop het bundelingsbeleid van de provincie is gebaseerd uiteengezet, zie Kader 2.1. In enkele gevallen is het mogelijk om af te wijken van het bundelingsbeleid. Zo heeft de provincie regels opgesteld voor kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied en kan er op experimentele basis worden afgeweken. In het

[24] Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland & Provincie Flevoland (2019), Provinciaal blad 2019 (nr. 1849)
[25] Samengesteld door de Rekenkamer. Bron: Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland
[26] Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland, p. 7

omgevingsprogramma is aangegeven onder welke voorwaarden dat kan.[27] Voor een nadere toelichting op het beleid zie het Omgevingsprogramma.[28]

Kader 2.1 - Principes waarop het bundelingsbeleid van de provincie is gebaseerd:

- De specifieke ruimtelijke kwaliteiten van steden en dorpen worden benut door de kwaliteit van deze kenmerken te behouden en te versterken.
- Stedelijke uitbreiding moet aansluiten bij bestaande ruimtelijke structuren, zodat de vitaliteit van de kernen wordt ondersteund.
- Nieuwe solitaire clusters van bebouwing buiten de op de kaart Stedelijk gebied aangegeven stedelijke gebieden worden in principe uitgesloten. Hierop kan in het kader van verweving op experimentele basis een uitzondering worden gemaakt. Voorwaarde hiervoor is dat in een tussen gebiedspartners overeengekomen integraal ruimtelijk ontwerp wordt aangetoond dat het nieuwe cluster een wezenlijk onderdeel uitmaakt van een beoogde integrale kwaliteitsimpuls voor het betreffende gebied. De woonfunctie is in Flevoland sterk gebonden aan het stedelijk gebied. Er is vraag naar bijzondere woonmilieus en combinaties van wonen en werken. Voor een deel heeft deze vraag betrekking op wonen in het landelijk gebied.
- Infrastructuur wordt zo gebundeld dat versnippering van ruimtelijke eenheden wordt voorkomen en er geen omvangrijke barrières in stedelijke en ecologisch waardevolle gebieden ontstaan.
- De omvang van nieuwe ruimte voor wonen, werken en voorzieningen moet in verhouding staan tot de grootte van de kern en de positie ervan in de stedelijke en groen-blauwe hoofdstructuur.
- Permanente bewoning van recreatiewoningen in het buitengebied wordt uitgesloten.

Bron: Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland, p. 7

Omgevingsplan 2006 en Woonvisie Flevoland

Tot 8 november 2017, het moment waarop de omgevingsvisie FlevolandStraks werd vastgesteld, was deel I (visie) van het Omgevingsplan 2006 het belangrijkste ruimtelijke kader van de provincie. Deel II (beleid) en deel III (uitvoering) van het omgevingsplan zijn per 15 maart 2019 beleidsarm omgezet naar het omgevingsprogramma. Bestaand beleid is daarbij deels geherformuleerd, verouderde teksten zijn vervallen en terminologie is geactualiseerd.[29] Tegelijk met de vaststelling van het omgevingsprogramma is de Woonvisie Flevoland formeel ingetrokken. Deze reeds verouderde visie uit 2004 werd door de provincie in de praktijk al niet meer gebruikt.[30]

Regionale woonagenda

In het Coalitieakkoord Flevoland: Ruimte voor de toekomst zijn de visie en ambities op het gebied van wonen voor de bestuursperiode 2019-2023 weergegeven. Hierin is ook aangekondigd dat de provincie een regionale woonagenda wil gaan opstellen en onderhouden.[31]

[27] Beleidsregel Kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied 2008 & Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland, pp. 12 en 13
[28] Pagina's: 7 t/m 13 en 481.
[29] Provincie Flevoland (2017), Omgevingsvisie FlevolandStraks, Samen maken we Flevoland, p. 5 & Provincie Flevoland (2018), Statenvoorstel Vaststelling Omgevingsprogramma en Omgevingsverordening Flevoland, p. 1
[30] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[31] Provincie Flevoland (2019), Flevoland: Ruimte voor de toekomst, Coalitieakkoord 2019-2013, pp. 11, 12 en 55

2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen

Bevinding 2

De provincie heeft een bescheiden rol op het gebied van wonen. In het beleid van de provincie is deze rol beperkt toegelicht. Welke instrumenten de provincie inzet om haar doelen met betrekking tot wonen te realiseren is niet in het beleid aangegeven. Uit de gesprekken met de ambtelijke organisatie blijkt dat het voeren van overleg en het doen van onderzoek de belangrijkste instrumenten voor de provincie zijn.

In het omgevingsprogramma is aandacht voor de rol van de provincie op het gebied van wonen. Aangegeven is dat de provincie op grond van de Huisvestingswet toezicht houdt op de mate waarin gemeenten voldoen aan hun taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Daarnaast is aangegeven dat de provincie een ondersteunende en gebiedsvertegenwoordigende rol vervult die gericht is op:[32]

- afstemming tussen de gemeenten;
- de huisvesting van kwetsbare groepen in de samenleving;
- het actief monitoren van veranderingen in de woningvoorraad, en
- het stimuleren en ondersteunen van gemeenten, corporaties en marktpartijen bij de duurzame uitvoering van woon- en bouwplannen.

Een nadere duiding van de ondersteunende en gebiedsvertegenwoordigende rol ontbreekt in het omgevingsprogramma. Zo blijft onduidelijk wat de provincie doet als het bijvoorbeeld gaat om de afstemming tussen gemeenten. In het omgevingsprogramma is niet aangegeven welke instrumenten de provincie inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. Over de rol van de provincie is vanuit de ambtelijke organisatie aangegeven dat de provincie op het gebied van wonen 'actief en passief [participeert]. De provincie werkt samen met anderen om het beleid van het rijk en de gemeenten vorm te geven, juist waarin de provincie aanvullend kan zijn gezien haar rol als regionale overheid.'[33]

De ambtelijke organisatie heeft ook aangeven dat de provincie vanwege haar geschiedenis een andere sturingsfilosofie heeft dan andere provincies. Een van de redenen waarom Flevoland is ontstaan betrof het creëren van woningen voor huishoudens die in andere omliggende gebieden niet of onvoldoende aan bod kwamen. Dit is nog steeds een belangrijke taak voor de provincie Flevoland. De provincie Flevoland is er op gericht om te groeien en kent daarom geen restrictief beleid zoals in andere provincies gehanteerd wordt (zie ook paragraaf 3.1).[34]

De provincie wil gemeenten helpen om de vraag naar woningen zo goed mogelijk te realiseren. De benadering van de provincie is hierbij heel breed. Het gaat hierbij niet alleen om de woningen zelf, maar ook om de omgeving van de woningen. Een voorbeeld hiervan is de lobby van de provincie bij het Rijk voor investeringen in een goede infrastructuur. Dit is volgens de provincie vooral van belang vanwege de factor tijd en dat speelt mee bij de woningkeuze. Minder reistijd zorgt voor meer tijd voor andere zaken. Een voorbeeld hiervan zijn de zorgtaken voor de kinderen. Als de reistijd minder is kan er een betere verdeling van de zorgtaken tot stand komen. Dit heeft vervolgens weer een gunstig effect op de arbeidsparticipatie van vrouwen.[35]

[32] Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland, p. 8
[33] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019
[34] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019 & Provincie Flevoland, e-mail, 2 april 2019
[35] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019

Op basis van de ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie heeft de Rekenkamer een overzicht gemaakt van instrumenten die de provincie inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. Zie Tabel 2.1 voor een overzicht van de instrumenten. Zie Bijlage A voor een toelichting per instrument.

Tabel 2.1 – Overzicht instrumenten met betrekking tot wonen

Categorie	Instrumenten
Afstemming	Overleg
Onderzoek	Participatie landelijke WoonOnderzoek Nederland (WoON)
	WiMRA (samenwerking met MRA)
	Periodiek onderzoek naar de relatie tussen wonen, woon- en verhuisgedrag en onderwijs en werkgelegenheid.
	Eenmalig onderzoek: Starters in de MRA (samenwerking met MRA)
Regelgeving	Inpassingsplan
Beleidsdoorwerking vooraf	Proactieve aanwijzing
	Formeel vooroverleg
	Zienswijze
Beleidsdoorwerking achteraf	Reactieve aanwijzing
	Beroep
Aanjagen en stimuleren	Flexibele schil (samenwerking met MRA)
Overig	Beïnvloeding en participatie
	Lelykracht
	Lelystad next level
	Convenant circulair bouwen

In de gesprekken met de Rekenkamer heeft de ambtelijke organisatie aangegeven dat het voeren van overleg en het doen van onderzoek de belangrijkste instrumenten voor de provincie zijn.[36]

[36] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019

| 3 | Uitvoering instrumenten

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de werking en uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Bijlage A bevat een overzicht met alle instrumenten, de instrumenten die in dit hoofdstuk aan de orde komen zijn daarin aangegeven. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd.

3.1 Afstemming

Bevinding 3

Via overleg heeft de provincie invloed op gemeenten. Echter niet op alle vlakken van wonen wordt het overleg aangegaan. Via de kaart Stedelijk gebied uit het Omgevingsprogramma geeft de provincie de gewenste uitbreidingsrichtingen van het stedelijk gebied aan. Deze kaart is niet altijd duidelijk en niet goed afgestemd met gemeenten, dit zorgt voor discussie. Het beoogde maatwerk komt hiermee minder goed uit de verf.

De provincie staat open voor nieuwe initiatieven en is bereid om af te wijken van het eigen beleid. Het beleid van de provincie is bij de gesproken gemeenten echter niet altijd bekend en de provincie wordt door een aantal gemeenten ervaren als een partij op afstand. De beleidsvrijheid die de gemeenten van de provincie krijgen wordt door de gemeenten over het algemeen als positief ervaren. De ambtelijke capaciteit voor het onderwerp wonen is beperkt.

Werkwijze provincie Flevoland

De provincie ziet het voeren van formeel en informeel overleg met gemeenten als een belangrijk instrument voor de doorwerking van het provinciale beleid. De gemeenten in Flevoland maken onderdeel uit van verschillende provinciegrens overschrijdende woningmarktregio's, waardoor er geen sprake is van één regio waarbinnen afstemming plaatsvindt. Zo maken Almere en Lelystad onderdeel uit van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Noordoostpolder is gericht op de noordelijke en oostelijke provincies, waaronder de regio Zwolle. Dronten is gericht op Zwolle, en Zeewolde op Nijkerk en Harderwijk. Urk was ooit een eiland en heeft in zekere zin nog steeds een eigen positie, over het algemeen wordt in Urk alleen voor de eigen inwoners gebouwd. De gemeenten in Flevoland zijn verschillend van aard (zie voorbeelden in Kader 3.1) en de behoefte op het gebied van wonen is per gemeente anders. De inzet van de provincie via overleg vraagt daarmee om maatwerk per gemeente.[37]

Kader 3.1 - Inwoners en oppervlakte

Gemeente	Inwoners[a]	Oppervlakte[b]	Dichtheid[c]
Almere	207.904	129,2	1.609
Dronten	40.815	333,6	122
Lelystad	77.893	230,3	338
Noordoostpolder	46.849	459,8	102
Urk	20.776	11,5	1.807
Zeewolde	22.309	247,2	90

a) peildatum 1 jan. 2019
b) in km², excl. binnenwater (2015)
c) inwoners per km2
Bron: opendata.cbs.nl (1) (2)

[37] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019 & Interviews gemeenten

De provincie Flevoland heeft er voor gekozen om ten aanzien van de vraag en aanbod op de woningmarkt geen kwantitatieve en kwalitatieve beperkingen op te leggen. Gemeenten kunnen dus, mits goed onderbouwd, het aantal en soort woningen zelf bepalen. De provincie geeft aan hierover in overleg te treden met de gemeenten. Dit overleg loopt via het reguliere Wro-spoor. Daarnaast is er binnen de Metropoolregio Amsterdam afstemming in het Ambtelijk overleg bouwen en wonen. Als gemeenten de Ladder voor duurzame verstedelijking[38] niet op de juiste wijze doorlopen (of zelfs nalaten te volgen), kan de provincie ingrijpen. Nieuwe ontwikkelingen dienen conform deze ladder altijd onderbouwd te worden. De provincie heeft ook geen regels omtrent wonen opgenomen in de Omgevingsverordening (zie Kader 3.2). Mocht een gemeente een project willen realiseren dat volgens de provincie niet past dan zal de provincie altijd naar de motivering van het project kijken. De provincie geeft aan dat in het geval de onderbouwing niet aansluit op het woningmarktonderzoek het hier dan tegenin gaat. In de eerste plaats door in overleg te treden.[39]

Kader 3.2 - Geen regels omtrent wonen in de verordening

De provincie Flevoland heeft in tegenstelling tot andere provincies ervoor gekozen om geen regels ten aanzien van wonen op te nemen in de Omgevingsverordening. Dit zou volgens de provincie niet passen bij haar manier van werken. Door een verordening te gebruiken worden er verplichte instructieregels aan de gemeenten gegeven en dat correspondeert volgens de provincie niet met het huidige beleid. De provincie geeft aan dat er een groeiopgave is en dat vraagt om meebewegen. De groeiopgave is overigens wel sterk afgenomen t.o.v. eind vorige eeuw. Er is geen groeitaakstelling meer vanuit het Rijk, wel zijn er nog afspraken in regionaal verband (bijv. MRA en Rijk-regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM)).[40]

Andere overheden dienen rekening te houden met elkaars beleid, ook als het beleid niet is vertaald in een verordening. Als een gemeente het beleid van de provincie niet volgt kan er op basis van de Wro een reactieve aanwijzing gegeven worden. Uit een uitspraak van de Raad van State (201607297/1/R1) blijkt ook dat dit mogelijk is zonder dat het beleid is vertaald naar regels in een verordening. Hierbij dient dan wel sprake te zijn van een provinciaal ruimtelijk relevant belang.[41]

Overleg met gemeenten

Uit de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd blijkt dat de provincie bij verschillende overleggen met gemeenten ten aanzien van wonen betrokken is. Overleggen aangaande de huisvesting van statushouders worden structureel gehouden.[42] Ook als het gaat om de ruimtelijke kant van wonen vinden overleggen plaats. Hiervan volgen hieronder drie voorbeelden.

Een voorbeeld hiervan is de gebiedsontwikkeling Oosterwold, een groen, agrarisch gebied tussen Almere en Zeewolde. Het bijzondere aan dit gebied is dat de inrichting geheel aan het initiatief van de bewoners wordt overgelaten. De gemeenten Almere en Zeewolde, het Rijksvastgoedbedrijf, de provincie Flevoland en het Waterschap Zuiderzeeland werken in dit project met elkaar samen.[43] In 2013 hebben Provinciale Staten de bereidheid uitgesproken om indien nodig af te wijken van het provinciale omgevingsbeleid als het gaat om initiatieven die passen in het gebied.[44] De wens van de gemeenten Almere en Zeewolde was om het gehele gebied met ruimte voor 15.000 woningen in een keer open te stellen. Provinciale Staten hebben hier in 2015 direct op gestuurd door niet het hele gebied, maar alleen fase 1 (het deel binnen de A27) open te stellen. Na

[38] Zie ook het overzicht Rolverdeling bij wonen.
[39] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019, Provincie Flevoland, e-mail, 22 juli 2019 & Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019
[40] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[41] Raad van State (2017), Uitspraak 201607297/1/R1 & Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[42] Interviews gemeenten
[43] Gebiedsteam Oosterwold (2019), maakoosterwold.nl
[44] Provincie Flevoland (2013), Statenvoorstel Oosterwold (1514500)

ontwikkeling van een deel van fase 1 en een evaluatie daarvan wordt gekeken of met fase 2 gestart kan worden. De sturing heeft plaatsgevonden via vooroverleg en een zienswijze op het bestemmingsplan. De gemeenteraden zijn hiermee akkoord gegaan. Bestuurlijk is overeengekomen om te starten met de ontwikkeling van fase 1.[45]

Een tweede voorbeeld betreffen de experimentenkaders. Op het gebied van wonen zijn er drie experimentenkaders met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten en één experimentenkader voor vrijkomende agrarische bebouwing gemaakt. In één van de gesprekken die de Rekenkamer met een gemeente gevoerd heeft is hierover aangegeven dat er goed met de provincie is samengewerkt. Het meedenken vanuit de provincie werd als positief ervaren. Uit een ander gesprek is met betrekking tot het experimentenkader naar voren gekomen dat de provincie een minder actieve rol had, maar wel toestemming heeft verleend om af te wijken van het omgevingsplan.[46]

Een derde en laatste voorbeeld betreft het gezamenlijk optrekken binnen MRA verband. De gemeente Lelystad, de gemeente Almere en de provincie Flevoland overleggen over onderwerpen die in het MRA verband aan de orde zijn. De inbreng wordt dan op elkaar afgestemd. Uit de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd is gebleken dat er positief tegen het afstemmingsoverleg wordt aangekeken. Overigens is er ook in praktische zin sprake van afstemming. Zo zorgen de gemeenten en de provincie dat er altijd iemand van hen bij de MRA overleggen aanwezig is.[47]

Uit de voorbeelden blijkt ook dat de provincie open staat voor nieuwe initiatieven en bereid is om van het eigen beleid af te wijken als daar goede redenen voor zijn.

Uit de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd blijkt echter ook dat de provincie niet op alle vlakken van wonen in overleg is met alle gemeenten. Als het gaat om de typische woononderwerpen zoals woningbouwprogramma's, samenstelling van de voorraad, wachtlijsten en sturen op doelgroepen is slechts sprake van incidenteel overleg of is er helemaal geen overleg. Het beleid van de provincie is niet altijd bekend en de provincie wordt door een aantal gemeenten ervaren als een partij op afstand.[48] De provincie heeft aangegeven dat er regulier overleg is met Almere en Lelystad als het gaat om de typische woononderwerpen. Met de andere gemeenten is overleg bij uitbreidingen en bij het indienen van structuurvisies en bestemmingsplannen.[49]

De gemeenten in Flevoland hebben geen gezamenlijk overleg op het gebied van wonen. In het verleden (circa 10 jaar geleden) waren deze overleggen er regelmatig. Op initiatief van de provincie was er een ambtelijk afstemmingsoverleg met alle Flevolandse gemeenten om informatie uit te wisselen. Daarnaast was er iets minder frequent ook een bestuurlijk overleg met alle gemeenten.[50]

Beleidsvrijheid gemeenten

Dat de provincie geen actieve rol inneemt op het gebied van wonen betekent dat de gemeenten veel beleidsvrijheid hebben. De gemeenten die de Rekenkamer heeft gesproken ervaren dit over het algemeen als positief.[51] Het is echter niet altijd duidelijk waar de rol van de provincie stopt en de rol van de gemeente begint; in

[45] Provincie Flevoland, e-mails, 6 en 11 juni 2019 & Interview gemeente
[46] Interviews gemeenten
[47] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019 & Interviews gemeenten
[48] Interviews gemeenten
[49] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019
[50] Interview gemeente
[51] Interviews gemeenten

een specifieke casus werd bijvoorbeeld ervaren dat de provincie meer op de stoel van de gemeente is gaan zitten.[52]

Voor wat betreft de faciliterende rol en dan met name op het gebied van kennisuitwisseling is door verschillende gemeenten aangegeven dat de provincie daar meer invulling aan zou kunnen gegeven.[53] In één van de gesprekken is geopperd dat de gemeenten in Flevoland een keer per half jaar door de provincie uitgenodigd kunnen worden om een gezamenlijk onderwerp te bespreken.[54] In een ander gesprek is aangeven dat afstemmen zonder directief te zijn als de ideale situatie wordt gezien.[55] Ondanks dat de gemeenten in Flevoland heel divers zijn zou het nog steeds zinvol zijn om eens in de zoveel tijd bij elkaar te komen.[56] De provincie heeft aangegeven dat in het kader van de op te stellen Regionale woonagenda opnieuw is voorgesteld om gezamenlijke onderwerpen te agenderen.[57]

Ambtelijke capaciteit voor wonen

Het voeren van overleggen op het gebied van wonen kost tijd. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat de capaciteit van de provincie op het gebied van wonen één FTE bedraagt (dit is exclusief RO-taken).[58] Naast de overleggen is ook tijd nodig voor de inzet van andere instrumenten. Hierover is aangegeven dat dit vraagt om het stellen van prioriteiten. Bepaalde activiteiten (bijvoorbeeld de overleggen met de MRA) staan min of meer vast. Maar voor andere activiteiten geldt dit niet. Bij het bepalen van de prioriteit wordt gekeken waar de bijdrage aan de provinciale doelen naar verwachting het grootste is.[59]

Kaart Stedelijk gebied

De kaart Stedelijk gebied uit het Omgevingsprogramma Flevoland[60] (Kader 3.3) is niet altijd duidelijk, omdat de pijlen niet aangeven tot hoever er gebouwd mag worden, hoeveel woningen er binnen de pijl gebouwd mogen worden en wat de prioritering van de zoekrichtingen is. De provincie geeft aan hiervoor te kiezen, zodat ruimte gelaten wordt voor maatwerk.[61] Als er onvoldoende afstemming tussen de provincie en gemeenten is, ontstaan er discussies over de invulling van de zoekrichtingen. In het eerder genoemde voorbeeld van de gebiedsontwikkeling Oosterwold was hiervan sprake. Omdat in het beleid of vooraf via overleg niet aangegeven was dat er beperkingen zijn over waar en in welke aantallen gebouwd kon worden ontstond er discussie. De provincie en de gemeenten zijn hier door te overleggen wel weer met elkaar uitgekomen. Ook heeft een gesprekspartner aangegeven dat de wijze waarop de provincie de kaart Stedelijk gebied gebruikt voor ontwikkelaars in dit gebied niet ideaal is. Ontwikkelaars hebben geïnvesteerd in gronden en willen graag gaan ontwikkelen, maar dit is nu nog niet mogelijk.[62] Een andere gemeente heeft over de kaart Stedelijk gebied aangegeven dat deze tot voor kort niet bekend was.[63]

[52] Interview gemeente
[53] Interviews gemeenten
[54] Interview gemeente
[55] Interview gemeente
[56] Interviews gemeenten
[57] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019
[58] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[59] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[60] De kaart 'Stedelijk gebied' is ook opgenomen in de Omgevingsverordening Flevoland, maar heeft hierin geen betrekking op wonen. Het heeft betrekking op ander beleid, namelijk de Structuurvisie Zon. Bron: Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[61] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019
[62] Interview gemeente
[63] Interview gemeente

Kader 3.3 - Kaart Stedelijk gebied

Via de kaart 'Stedelijk gebied' geeft de provincie de gewenste uitbreidingsrichtingen van het stedelijk gebied aan. Op de kaart, die in het Omgevingsprogramma is opgenomen, is met kleur het stedelijk gebied tot 2015 aangegeven en door middel van pijlen is de zoekrichting voor de periode na 2015 aangegeven. De kaart is in 2006 opgesteld met de prognoses die er toen waren en gebaseerd op de stedenbouwkundige plannen die er toen lagen. De provincie geeft aan dat uit recente woningmarktonderzoeken blijkt dat de kaart nog steeds voldoet en daarom ook niet is aangepast. De zoekrichtingen zijn volgens de provincie de logische uitbreidingsrichtingen. In het Omgevingsprogramma is niet aangegeven waarom voor een bepaalde richting is gekozen.

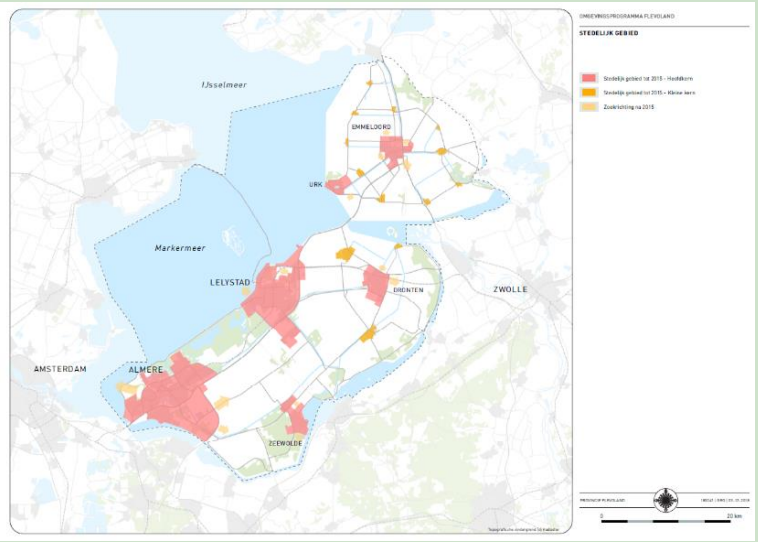

Bron: Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland & Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019

Kaart overgenomen uit het Omgevingsprogramma (p. 481).

3.2 Onderzoek

Bevinding 4

De provincie sluit aan bij onderzoeken die door andere partijen worden uitgevoerd en laat ook zelf onderzoek uitvoeren. Het WoonOnderzoek Nederland (WoON) en Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA) zijn hiervan voorbeelden.

Werkwijze provincie Flevoland

Net zoals het voeren van overleg is het uitvoeren van onderzoeken voor de provincie een belangrijk onderdeel binnen het thema wonen. De provincie geeft aan de onderzoeken te gebruiken als basis voor het maken van onderbouwde beleidskeuzes. De provincie wil hierbij zoveel mogelijk aansluiten bij onderzoeken die andere partijen uitvoeren.[64] De provincie geeft ook aan te participeren in woningmarktonderzoeken in de regio MRA en Zwolle, omdat Flevolandse gemeenten deel uitmaken van provinciegrensoverschrijdende woningmarktgebieden.[65]

[64] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[65] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019

Participatie landelijk WoonOnderzoek Nederland (WoON)
De provincie participeert al geruime tijd in het WoON. Met het WoON krijgt de provincie een duidelijker beeld van de woonwensen, het woningaanbod en het verhuisgedrag van huishoudens in en naar de gemeenten en wijken.[66] De provincie geeft aan te hebben gelobbyd voor een grotere steekproef (oversampling) en voor aanpassing van de vragenlijst die in het onderzoek gebruikt wordt. Volgens de provincie is het onderzoeksmateriaal uit het WoON voor Flevoland hierdoor relevanter geworden. De oversampling wordt uitgevoerd voor de gemeenten Almere en Lelystad, deze gemeenten betalen ook de kosten hiervan.[67]

De provincie geeft daarnaast aan dat er ambtelijke en bestuurlijke conferenties zijn gehouden over woningmarktonderzoeken naar diversiteit in woonmilieus en dat er een bestuurlijke conferentie is georganiseerd naar de wensen van de gemeenten op het gebied van wonen, mobiliteit, duurzaamheid, landschap en ruimtelijke ordening.[68]

Een aantal gemeenten die de Rekenkamer heeft gesproken maakt ook gebruik van het WoON. Een gemeente laat samen met een woningbouwcorporatie een oversampling van het WoON doen. De betreffende gemeente geeft aan dat de kosten hiervoor hoog zijn en dat er dan alleen een dataset beschikbaar is.[69]

Een andere gemeente heeft aangegeven niet mee te doen aan de oversampling van het WoON en er voor te kiezen om een eigen woningmarktonderzoek uit te laten voeren. De reden die hiervoor gegeven wordt is dat bij het WoON veel tijd zit tussen het moment van onderzoeken en de levering van de onderzoeksresultaten. Hierdoor kunnen er volgens de betreffende gemeente vraagtekens gezet worden bij de actualiteit van het WoON. Daarnaast kost de oversampling op lokaal niveau en de analyses van de uitkomsten die hierop volgen veel geld. Hierdoor is het volgens de gemeente ongeveer even duur als een eigen woningmarktonderzoek.[70]

MRA onderzoek: Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA)
Het onderzoek Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA) wordt uitgevoerd door de MRA. De provincie Flevoland is hier als één van de partners in de MRA bij betrokken.[71] Het WiMRA dat in 2018 voor het eerst voor de hele MRA regio is uitgevoerd komt voort uit het onderzoek 'Wonen in de regio Amsterdam' dat in 2013 en 2015 is uitgevoerd in de voormalige Stadsregio Amsterdam, Haarlem en Almere. Dit onderzoek komt weer voort uit het onderzoek 'Wonen in Amsterdam' dat sinds 1995 tweejaarlijks werd uitgevoerd.[72] Het WiMRA wordt gefinancierd vanuit de MRA begroting. De provincie Flevoland draagt hier naar rato van inwoners aan bij. Daarnaast zijn er overleggen over de vragenlijst.[73]

De provincie heeft aangegeven dat uitkomsten van het WiMRA worden gekoppeld aan het woningaanbod en de woningbouwprogrammering door de jaren heen. Dit wordt besproken per gemeente, deelregio en ook voor de MRA als geheel. Vervolgens wordt in een reeks van bestuurlijke bijeenkomsten en conferenties afgesproken wat

[66] Provincie Flevoland, e-mails, 30 april, 18 juni en 22 juli 2019
[67] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019
[68] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019
[69] Interviews gemeenten
[70] Interview gemeente
[71] De MRA is een samenwerkingsverband van 33 gemeenten, twee provincies (Noord-Holland en Flevoland) en de Vervoerregio. Het WiMRA is onderdeel van het jaarprogramma Bouwen en Wonen MRA. Bron: Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017, p. 10
[72] Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017, p. 12 & Metropoolregio Amsterdam (2019), metropoolregioamsterdam.nl
[73] Provincie Flevoland, e-mail, 18 juni 2019 & MRA, interview, 9 juli 2019

de bijdrage is van iedere deelregio om een zo goed mogelijk aanbod en programma te hebben om de tekorten te verminderen.[74]

De MRA ziet het WiMRA als een belangrijke kennisbron voor provincies en gemeenten en geeft aan dat er binnen de MRA veel draagvlak is voor dit onderzoek.[75] De door de Rekenkamer gesproken gemeenten die gebruik maken van het WiMRA geven aan de uitkomsten van het WiMRA te gaan gebruiken bij de ontwikkeling van nieuwe woonvisies.[76]

Relatie tussen woningmarkt (migratie), onderwijsmarkt en arbeidsmarkt
De provincie Flevoland heeft samen met de Flevolandse gemeenten onderzoek laten uitvoeren naar de relatie tussen woningmarkt (migratie), onderwijsmarkt en arbeidsmarkt.[77] Het onderzoek is uitgevoerd om 'meer grip te krijgen op de effecten van de migratiepatronen uit het verleden op het wonen en werken in de provincie'.[78] Het betreft een vervolg op een eerder onderzoek naar de relatie tussen wonen en leren uit 2015.[79]

De provincie Flevoland heeft aangegeven dat onderwijs en arbeid een grote rol spelen in de woningkeuze van huishoudens. En dat bij het afstemmen van de vraag en aanbod op de woningmarkt ook rekening gehouden moet worden met onbedoelde en bedoelde effecten op de woningmarkt, de onderwijsmarkt en de arbeidsmarkt. De provincie wil het onderzoek gebruiken om te kijken waar het met het beleid voor een betere afstemming tussen vraag en aanbod naar toe wil.[80]

In drie gesprekken die de Rekenkamer met de gemeenten heeft gevoerd is het onderzoek ook ter sprake gekomen. Eén gemeente heeft aangegeven dat de uitkomsten door de gemeente gebruikt zullen worden.[81] Voor de andere twee gemeenten was het op het moment waarop het gesprek werd gevoerd nog te vroeg om hier iets over te zeggen.[82] Door één gemeente is ook aangegeven dat, ondanks een gesprek met de provincie in een eerder stadium, het graag aan de voorkant meer input had willen geven.[83] De provincie heeft aangegeven dat alle medewerkers van de afdelingen onderzoek en beleid van de gemeenten gevraagd zijn deel te nemen aan een sessie over het onderzoek. Hier is volgens de provincie door bijna alle gemeenten gebruik van gemaakt.[84]

3.3 Regelgeving

Bevinding 5

In het kader van de Wro maakt de provincie veelvuldig gebruik van het instrument *formeel vooroverleg*. De overige Wro instrumenten worden zeer beperkt gebruikt.

[74] Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019
[75] MRA, interview, 9 juli 2019
[76] Interviews gemeenten
[77] Companen (2019), Effecten van de samenstelling van de migratie op wonen en werken in Flevoland
[78] Companen (2019), Effecten van de samenstelling van de migratie op wonen en werken in Flevoland, p. 9
[79] De Witte e.a. (2019) Can cities be hold responsible for early school leaving? Evidence from the Netherlands & Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019
[80] Provincie Flevoland, e-mail, 21 mei 2019
[81] Interview gemeente
[82] Interviews gemeenten
[83] Interview gemeente
[84] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019

Wro instrumentarium

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) biedt de provincie mogelijkheden om het ruimtelijke beleid te kunnen realiseren en handhaven. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting hierop.

Om een indruk te krijgen van de wijze waarop de provincie het Wro instrumentarium inzet op het gebied van wonen is voor de verschillende instrumenten bij de ambtelijke organisatie opgevraagd hoe vaak deze zijn gebruikt in de periode 2016 tot en met 2018, zie Tabel 3.1.

Tabel 3.1 – Inzet Wro instrumentarium m.b.t. plannen gerelateerd aan wonen (2016 t/m 2018)[85]

Instrument	Aantal keer ingezet
Inpassingsplan	0
Proactieve aanwijzing	0
Formeel vooroverleg	75 tot 90 (schatting)[86]
Zienswijze	2
Reactieve aanwijzing	1
Beroep	1

Een van de twee zienswijzen, de reactieve aanwijzing en het beroep betroffen het zelfde plan, namelijk ‘Zuiderzee op Zuid’. De andere zienswijze betrof het plan ‘Schokkerhoek’. De provincie heeft geen aanleiding gezien om op het gebied van wonen zelf plannen te maken middels een provinciaal inpassingsplan. Ook het Rijk heeft geen rijksinpassingsplan gemaakt.[87]

De formele vooroverleggen hebben betrekking op bestemmingsplannen, wijzigingsplannen, uitwerkingsplannen en omgevingsvergunningen[88]. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om extra woningen in het landelijk gebied (op erven) of stedelijk gebied (invulling van woonwijken), bestemmingswijzigingen van en naar de woonfunctie, herinrichting bestaande woningen/gebouwen en plannen voor begeleid wonen.[89] De provincie geeft aan ook voor de start van het formele Wro-traject al in overleg te treden over ruimtelijke ontwikkelingen, waaronder ook wonen.[90]

In paragraaf 3.1 (Kader 3.2) is aangegeven dat de provincie Flevoland geen regels omtrent wonen in de Omgevingsverordening heeft opgenomen. Andere provincies kiezen hier meestal wel voor. In aanvulling op de Ladder voor duurzame verstedelijking worden dan regels opgenomen met als doel de bescherming van het landelijke gebied. Om een indruk te krijgen van de verdeling van ruimte is in Kader 3.4 aangegeven hoeveel ruimte verschillende functies in Flevoland innamen in 2000 en 2015. Daarnaast is ook aangegeven wat de toename tussen 2000 en 2015 is.

[85] Provincie Flevoland, e-mails, 6 en 18 juni 2019
[86] Door de provincie is aangegeven dat het voor 2017 en 2018 om 50 tot 60 plannen gaat. Cijfer is door de Rekenkamer geëxtrapoleerd.
[87] Provincie Flevoland, e-mail, 6 juni 2019
[88] Er wordt geen formeel vooroverleg gehouden voor omgevingsvergunningen voor woningen in Almere Oosterworld. Deze zijn dus niet meegeteld bij het aantal formele vooroverlegplannen. De provincie is hier wel bij betrokken en krijgt de plannen te zien in de ontwerpfase. Bron: Provincie Flevoland, e-mail, 6 juni 2019
[89] Provincie Flevoland, e-mail, 6 juni 2019
[90] Provincie Flevoland, feitelijk wederhoor, 15 oktober 2019

Kader 3.4 – Bodemgebruik Flevoland in 2000, 2015 en de toename tussen 2000 en 2015 (in ha)

	2000		2015		Toename 2000 – 2015	
Totaal (excl. binnen en buitenwater)	141.930		141.163		-767	-0,54%
▪ **Totaal verkeersterrein**	3.434	2,42%	3.408	2,41%	-26	-0,76%
▪ **Totaal bebouwd terrein**	6.755	4,76%	8.851	6,27%	2.096	31,03%
- *Woonterrein*	*4.672*	*3,29%*	*5.583*	*3,96%*	*911*	*19,50%*
- *Bedrijventerrein*	*1.451*	*1,02%*	*2.180*	*1,54%*	*729*	*50,24%*
- *Overig bebouwd terrein*	*632*	*0,45%*	*1.088*	*0,77%*	*456*	*72,15%*
▪ **Totaal semi-bebouwd terrein**	2.674	1,88%	2.561	1,81%	-113	-4,23%
▪ **Totaal recreatieterrein**	3.775	2,66%	4.758	3,37%	983	26,04%
▪ **Totaal agrarisch terrein**	102.842	72,46%	98.530	69,80%	-4.312	-4,19%
▪ **Totaal bos en open natuurlijk terrein**	22.450	15,82%	23.056	16,33%	606	2,70%

Bron: opendata.cbs.nl. Bewerkingen Randstedelijke Rekenkamer.

Absolute toename (in ha) tussen 2000 en 2015

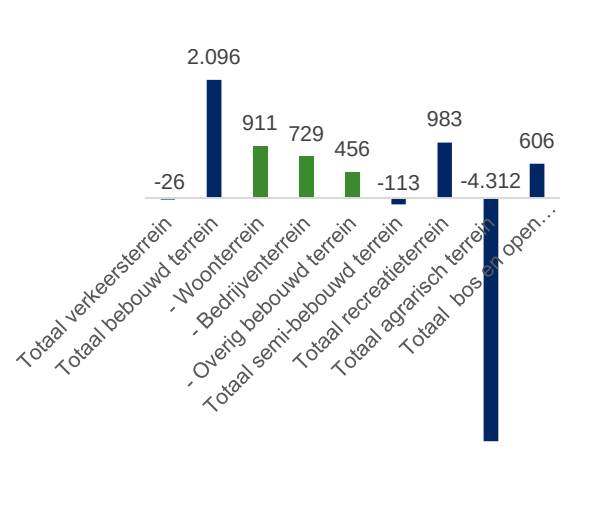

Procentuele toename tussen 2000 en 2015

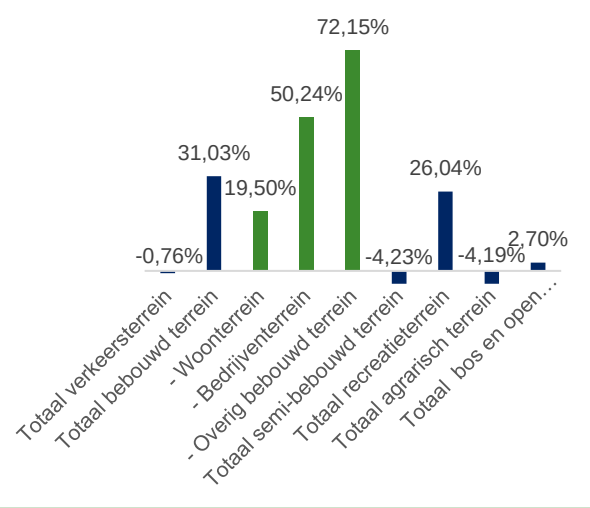

Toelichting

Agrarisch terrein neemt ondanks een afname tussen 2000 en 2015 de meeste ruimte in, in 2015 is dit bijna 70% van het totaal. Daar tegen afgezet is het aandeel woonterrein in 2015 met bijna 4% relatief klein. Het bodemgebruik voor woonterrein is tussen 2000 en 2015 met ruim 900 ha toegenomen. In absolute aantallen is dit meer dan bij bedrijventerreinen (729 ha), maar relatief gezien is de toename kleiner (ca. 20% woonterrein, ca. 50% bedrijventerrein). In totaal gezien is de toename van het bebouwd terrein tussen 2000 en 2015 ten koste gegaan van het agrarisch terrein. Het recreatieterrein en het bos en open natuurlijk terrein zijn in dezelfde periode ook toegenomen. De toename van alleen het recreatieterrein (983 ha) ligt daarbij al hoger dan de toename van het woonterrein (911 ha).

3.4 Aanjagen en stimuleren

Bevinding 6

De provincie draagt financieel bij aan de Flexibele schil van de Metropoolregio Amsterdam. De gemeenten Almere en Lelystad zijn bekend met het instrument. De gemeente Lelystad heeft een aanvraag ingediend en geeft aan dat de bijdrage belangrijk is, omdat de financiële middelen en interne capaciteit van de gemeente op dit punt beperkt zijn.

Flexibele schil

Uit onderzoeken die de provincie Noord-Holland heeft laten uitvoeren naar de plancapaciteit en realisatierisico's is geconcludeerd dat een tekort aan ambtelijke capaciteit een belangrijke oorzaak is voor vertraging van de woningbouwproductie is.[91] Bij de meeste gemeenten is de ambtelijke capaciteit in de crisisjaren afgebouwd, terwijl nu een intensivering wordt gevraagd. Daarnaast zijn de vele binnenstedelijke locaties complexer, wat andere eisen stelt aan de benodigde kennis dan bij uitleglocaties. Het blijkt voor gemeenten lastig om deze expertise zelf in te huren of personeel aan te nemen om dit capaciteitsgebrek op te lossen. Bureaus kunnen of willen deze expertise niet altijd leveren voor kleinere klussen, maar geven de voorkeur aan langdurige, grotere klussen. Om deze redenen heeft de provincie Noord-Holland samen met de MRA een Flexibele Schil ingericht, waarbij door het Kernteam van de MRA en het Versnellingsteam Wonen van de provincie Noord-Holland afspraken zijn gemaakt om gezamenlijk bij een aantal bureaus de benodigde expertise in te huren waardoor de gevraagde kwaliteit kan worden bereikt. Deze flexibele schil is, afhankelijk van de behoefte, vervolgens voor alle MRA gemeenten inzetbaar.[92] De provincie Flevoland heeft zich ook bij het initiatief aangesloten.

De provincie Noord-Holland draagt € 2,7 miljoen bij aan de Flexibele schil, het ministerie van Binnenlandse Zaken € 1 miljoen en de provincie Flevoland € 200.000.[93]

In de Flexibele schil wordt onderscheid gemaakt tussen 'Flexibele schil *versnellingsprojecten'* en 'Flexibele schil *gebiedsontwikkelingsteams'*. Voor beide activiteiten geldt dat het gaat om inhuur, die wordt ingehuurd via het Dynamisch Aankoop Systeem (DAS) van Amsterdam en/of door de gemeente zelf. In het geval van de Flexibele schil versnellingsprojecten zijn de organisatiekosten voor de MRA, dat wordt betaald uit de subsidie van de provincie Noord-Holland, de provincie Flevoland en het ministerie van Binnenlandse Zaken, maar de inhuurkosten zelf zijn geheel voor de gemeente.[94] Bij de Flexibele Schil gebiedsontwikkelingsteams (GO's) geldt hetzelfde, maar is er daarnaast sprake van cofinanciering van 50% van de inhuurkosten.[95] Voor de grote gebiedsopgaven, die een relevante bijdrage leveren aan de versnelling van de woningbouwproductie in de MRA, worden deze GO's ingezet. Omdat het hierbij gaat om complexe opgaven met een provinciaal/MRA-belang, is de insteek dat de inhuur van deze teams voor een deel door de gemeente wordt betaald en voor een deel vanuit het provinciaal budget voor versnelling.[96] Alleen projecten die op de 'projectenlijst versnellingsmogelijkheden woningbouw MRA' staan, kunnen voor deze cofinanciering in aanmerking komen, gezien het belang van deze projecten/gebiedsontwikkelingen voor de woningproductie van de MRA. Daarnaast wordt met een toetsingskader getoetst of de inhuur wel nodig is (en welke inhuur nodig is), of er een ander probleem is dat opgelost moet worden en of de extra inzet wel echt tot versnelling gaat leiden. Middels voortgangsformulieren wordt dit

[91] Bouwend Nederland Randstad Noord, interview, 13 mei 2019
[92] Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen
[93] Provincie Flevoland (2018), Bijdrage aan Flexibele schil Metropoolregio Amsterdam
[94] Provincie Noord-Holland, e-mail, 15 juli 2019
[95] Provincie Noord-Holland, e-mail, 15 juli 2019
[96] Provincie Noord-Holland (2018). Begroting 2019. Bijdragen aan versnellen woningbouwproductie en Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen

bijgehouden.[97]

De gemeenten Almere en Lelystad zijn bekend met de Flexibele schil. De gemeente Almere heeft geen gebruik gemaakt van de Flexibele schil van de MRA, omdat er intern voldoende capaciteit is. De gemeente Lelystad had op het moment van het gesprek met de Rekenkamer (juni 2019) een aanvraag in behandeling. De bijdrage is volgens de gemeente belangrijk, omdat de financiële middelen en interne capaciteit van de gemeente op dit punt beperkt zijn. Het aanspraak maken op de middelen is voor de gemeente Lelystad nog niet zo makkelijk. Zo is aangegeven dat het aanvragen van de middelen inmiddels al een tijd duurt en er vanuit de MRA vragen zijn gesteld over de aanvraag. De periode waarvoor een bijdrage wordt gevraagd is inmiddels ingekort waardoor ook het aangevraagde budget minder is geworden.[98]

3.5 Overige instrumenten

Bevinding 7

De provincie heeft bijdragen geleverd aan het beleid en projecten van andere actoren. Voor Lelystad Next Level draagt de provincie bij aan de totstandkoming van de samenwerkingsagenda.

Beleid en projecten van andere actoren

De provincie levert een bijdrage aan het beleid van andere overheden, participeert in externe projecten en levert ondersteuning op het gebied van onderzoek.

Op het gebied van wonen geeft de provincie reacties op het beleid van het Rijk en gemeenten. De provincie heeft input geleverd voor de Nationale Woonagenda en de omgevingsvisie (advies stedelijk knooppunten).[99] Daarnaast is de provincie ook betrokken bij de totstandkoming van gemeentelijke woonvisies. Vanuit alle door de Rekenkamer gesproken gemeenten is aangegeven dat de provincie betrokken is/wordt bij de woonvisie.[100] Twee gemeenten hebben bijvoorbeeld aangegeven dat de provincie aan verschillende door de gemeente georganiseerde overleggen heeft deelgenomen.[101] Eén van de gemeenten heeft hierover aangegeven dat de inbreng van de provincie niet heel erg afweek van de ideeën die de gemeente had. En dat er vanuit de provincie geen aandacht was voor de samenhang tussen de woonvisies van de verschillende gemeenten in Flevoland.[102]

Een voorbeeld waarin de provincie met een gemeente heeft samengewerkt betreft een project waarbij 32 woningen zijn gerenoveerd en de groenstructuur is opgewaardeerd.[103] Het betrof een samenwerking in het kader van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV II). De betreffende gemeente wilde wonen boven winkels stimuleren, maar omdat dit onvoldoende van de grond kwam is het resterende geld in overleg met de provincie ingezet voor woningrenovatie en opwaarderen van de groenstructuur. De gemeente heeft aangegeven dat er vanuit de provincie goed is meegedacht en dat er binnen de regels die vanuit het Rijk gelden voor het ISV lokaal maatwerk heeft plaatsgevonden.[104]

[97] Provincie Noord-Holland, e-mail, 15 juli 2019
[98] Interviews gemeenten
[99] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[100] Interviews gemeenten
[101] Interviews gemeenten
[102] Interview gemeente
[103] Provincie Flevoland (2019), Korte beschrijving projecten ISV II, Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019 & Interview gemeente
[104] Interview gemeente

De provincie biedt ondersteuning aan bij de vertaling van landelijke prognoses zoals de bevolkingsontwikkeling.[105] Het is echter niet zo dat alle gemeenten in Flevoland daar ook gebruik van maken. Een van de door de Rekenkamer gesproken gemeenten geeft aan gebruik te maken van de ondersteuning vanuit de provincie Flevoland en dat deze bijdrage als zeer welkom te ervaren.[106] De andere gemeenten maken geen gebruik van de ondersteuning, bijvoorbeeld omdat de kennis zelf in huis is. De uitkomsten worden in dat geval gedeeld en/of besproken met de provincie.[107]

Lelystad Next Level

Op het gebied van wonen draagt de provincie bij aan Lelystad Next Level (zie Kader 3.4). Vanuit de ambtelijke organisatie is deelgenomen aan de overlegtafel wonen en is bijgedragen aan de totstandkoming van de samenwerkingsagenda. De input vanuit de provincie werd door de betrokken gemeente als zinnig ervaren.[108]

Ten tijden van schrijven (augustus 2019) was het conceptdeel 'Uitstekende woonmilieus' voor de samenwerkingsagenda gereed. In deze agenda zijn op het gebied van wonen de kernopgave en verschillende acties benoemd.[109] De volgende stap betreft het opstellen van uitvoeringsprogramma's.[110]

Kader 3.4 - Lelystad next Level

De gemeente Lelystad, provincie Flevoland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werken met elkaar samen in 'Lelystad next Level'. Lelystad is in 50 jaar uitgegroeid tot een stad met 78.000 inwoners. De structuur van de stad is indertijd neergezet voor zo'n 120.000 inwoners en kent veel openbaar gebied, grote dreven / wegen door de stad en daarmee hoge kosten die met het huidige aantal inwoners niet op zijn te brengen. In de komende 15 jaar wordt gewerkt aan de ontwikkeling van Lelystad tot een aantrekkelijke en duurzame stad, die financieel gezond en zelfstandig is. Het proces wordt begeleid door een extern bureau.

Bron: Overmorgen (2019), overmorgen.nl

In één van de gesprekken is aangeven dat de provincie hard nodig is om Lelystad Next Level te laten slagen. Ondersteuning vanuit de provincie in de vorm van capaciteit en financiële middelen worden van belang geacht. Op het moment dat de Rekenkamer het gesprek voerde (juni 2019) was echter nog onduidelijk welke bijdrage er komt. De lobby voor middelen bij het Rijk loopt via verschillende wegen.[111]

[105] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[106] Interview gemeente
[107] Interviews gemeenten
[108] Gemeente Lelystad (2019), Lelystad: aantrekkelijke en duurzame woonstad; Provincie Flevoland, e-mail, 6 juni 2019 & Interview gemeente
[109] Lelystad Next Level (2019), Uitstekende woonmilieus (concepttekst)
[110] Interview gemeente
[111] Interview gemeente

| 4 | Informatievoorziening

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de informatievoorziening aan Provinciale Staten. De afspraken over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS zijn inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018 beoordeeld. De volgende criteria zijn beoordeeld:

- Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
- De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Bevinding 8

Tussen GS en PS zijn geen afspraken gemaakt over de informatievoorziening met betrekking tot wonen. PS ontvangen geregeld informatie met betrekking tot wonen. Deze informatie is begrijpelijk.

Afspraken over informatievoorziening

Voor wat betreft het onderdeel wonen zijn er geen afspraken gemaakt tussen GS en PS over de informatievoorziening aan PS.[112] Ook in de begrotingen en jaarstukken[113] is 'wonen' niet direct genoemd. Een apart doel met betrekking tot wonen is bijvoorbeeld niet in de doelenboom opgenomen. Wonen maakt daarbij ook geen onderdeel uit van de indicator 'evenwichtige en duurzame doorontwikkeling' die over de ruimtelijke ontwikkeling gaat.[114]

Informatie aan PS

De Rekenkamer heeft via het stateninformatiesysteem een analyse gemaakt van de informatie met betrekking tot 'wonen'. Uit deze analyse, die voor de periode 2016 t/m 2018 is uitgevoerd, blijkt dat PS geregeld informatie met betrekking tot wonen hebben ontvangen. Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen beoordelen is de informatie aan PS begrijpelijk.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van onderwerpen waarover informatie naar PS is gegaan.

MRA

Zoals in Hoofdstuk 3 meerdere keren naar voren is gekomen werkt de provincie Flevoland op het gebied van wonen samen in MRA verband. Concept werkplannen en begrotingen van de MRA worden ter kennisname aan PS aangeboden. PS kunnen hun wensen en opvattingen aangaande het werkplan en de begroting van de MRA kenbaar maken, zodat deze besproken kunnen worden door de MRA regiegroep.[115] In het Werkplan komt het onderdeel wonen veelvuldig aan de orde bij de samenwerking op het gebied van Ruimtelijke Ordening (Platform ruimte).[116] Ook de agenda's en verslagen van de regiegroep worden aan PS aangeboden.[117]

[112] Provincie Flevoland, e-mail, 22 juli 2019
[113] De Rekenkamer heeft gekeken naar de begrotingen en jaarstukken uit de periode 2016 t/m 2018.
[114] In deze indicator zijn opgenomen: harde planvoorraad bedrijventerreinen, leegstand kantoren en regionale keringen. Bron: Provincie Flevoland (2017), Programmabegroting 2018, p. 15
[115] Provincie Flevoland (2017), Statenvoorstel, aanbieding concept MRA-werkplan 2018 en concept MRA-begroting 2018
[116] Metropoolregio Amsterdam (2017), MRA Werkplan en Begroting 2018
[117] Zie bijvoorbeeld: Metropoolregio Amsterdam (2017), Werkplan en Begroting 2018

Daarnaast ontvangen PS informatie over de voortgang van de MRA acties en het maandelijks MRA Raads en Staten bericht. Ook zijn PS uitgenodigd voor de MRA Raads- en Statenleden Conferentie. De versnelling van de woningbouw was op de conferentie in 2018 een van de onderwerpen waarover is gesproken.[118]

Experimentenkaders
De experimentenkaders bieden ruimte om af te wijken van het provinciale beleid. Op het gebied van wonen zijn enkele experimentenkaders opgesteld (zie paragraaf 3.1). Uit het stateninformatiesysteem blijkt dat PS hierover mededelingen ontvangen van GS. In de mededeling wordt informatie gegeven over de inhoud van het betreffende experimentenkader, maar ook het proces komt aan de orde. Zo wordt bijvoorbeeld aangeven dat GS bevoegd is om besluiten te nemen, maar dat PS in de gelegenheid gesteld worden om hun wensen en bedenkingen kenbaar te maken.[119]

Bij het tot stand komen van een van de experimentenkaders is de Statencommissie Ruimte door de raadscommissie van de betreffende gemeente uitgenodigd om een beeldvormende sessie op locatie te houden. De sessie bestond uit een toelichting op het voorgestelde beleid en een rondleiding op de locatie.[120]

Oosterwold
In 2013 hebben PS besloten om op onderdelen tijdelijk af te wijken van het provinciale beleid om zo de gebiedsontwikkeling Oosterwold mogelijk te maken (zie paragraaf 3.1). In de Statenvergadering van 19 juli 2017 hebben PS besloten tot een verlenging van de tijdelijke afwijking. Voor die tijd hebben er in de Statencommissie Ruimte een beeldvormende en een oordeelsvormende sessie plaatsgevonden. Naast het statenvoorstel waarin het te nemen besluit is toegelicht hebben PS informatie ontvangen over de gebiedsontwikkeling en de voortgang daarvan. Ook is in de beeldvormende sessie een presentatie gegeven over het project door de gebiedsregisseur Oosterwold.[121]

Lelystad Next Level
In 2018 en 2019 zijn bijeenkomsten georganiseerd in het kader van Lelystad Next Level. Hierin zijn het project, het proces en de op dat moment behaalde resultaten aan de orde geweest.[122]

Naast informatie die gaat over het beleid en de instrumenten, en meestal van GS komt, ontvangen PS soms ook andere soort informatie. Een ingekomen stuk van het IPO waarin het Rijk gevraagd wordt om meer maatwerk bij de realisatie van de bouwopgave is hiervan een voorbeeld.[123] Een ander voorbeeld is een oproep van politieke jongeren aan de provincies om de woningmarkt te herstellen.[124]

---

[118] Zie bijvoorbeeld: Metropoolregio Amsterdam (2018), Stoplichtenmodel acties MRA agenda per 18-01-2018; Metropoolregio Amsterdam (2018), Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 20 - 30 oktober 2018) & Metropoolregio Amsterdam (2018), MRA Raads- en Statenleden Conferentie

[119] Zie bijvoorbeeld: Provincie Flevoland (2016), 'Beleidsuitwerking extra woningen op vrijkomende agrarische erven' van de gemeente Noordoostpolder & Provincie Flevoland (2018), Evaluatie en actualisatie beleid huisvesting arbeidsmigranten gemeente Noordoostpolder

[120] Provincie Flevoland (2016), Beeldvormende sessie experimentenkader 28 september 2016

[121] Provincie Flevoland (2017), Provinciale-Staten 19 juli 2017; Provincie Flevoland (2017), Besluitenlijst van Provinciale Staten van Flevoland van 19 juli 2017; Provincie Flevoland (2017), Statencommissie Ruimte 24 mei 2017; Provincie Flevoland (2017), Statencommissie Ruimte 5 juli 2017 & Ruimtevolk (2016), Van inspiratie naar realisatie - Evaluatie Oosterwold 2013-2016

[122] Provincie Flevoland (2018), Bijeenkomst Lelystad Next Level 6 september 2018 & Provincie Flevoland (2019), Vervolgbijeenkomst Lelystad Next Level voor staten en raadsleden 5 februari 2019

[123] IPO (2018), Provincies vragen meer maatwerk van Rijk bij realisatie bouwopgave & Provincie Flevoland (2018), Lijst van Ingekomen Stukken van Provinciale Staten van 19 december 2018

[124] DWARS, Jonge Democraten, JFVD, Jonge Socialisten, Oppositie en PerspectieF (2019), Oproep van politieke jongeren aan de provincies: Herstel de woningmarkt! & Provincie Flevoland (2019), Ingekomen stukken verkiezingen

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie Flevoland inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking / uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Afstemming		
Overleg	Via formeel en informeel overleg wil de provincie aan de voorkant bijsturen. Een goede verstandhouding met de gemeenten is hiervoor een randvoorwaarde. Daarnaast leidt het overleg in sommige gevallen tot bestuurlijke afspraken (bijvoorbeeld in de MRA, het MIRT, Lelystad Next Level, RRAAM, Almere 2.0 en de Woondeal).[125]	●
Onderzoek		
Participatie landelijk WoonOnderzoek Nederland (WoON)	Het WoON geeft inzicht in de woonsituatie van Nederlandse huishoudens, hun wensen ten aanzien van het wonen en de woonomgeving en de keuzes die zij maken op de woningmarkt.[126]	●
WiMRA (samenwerking met MRA)	Het onderzoek 'Wonen in de Metropoolregio Amsterdam' (WiMRA) geeft de ontwikkelingen op de woningmarkt weer in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gaat in op de positie van de verschillende regio's daarbinnen. Almere en Lelystad vormen binnen de MRA samen één regio.[127]	●
Periodiek onderzoek naar de relatie tussen wonen, woon- en verhuisgedrag en onderwijs en werkgelegenheid	Vervolg op eerder onderzoek naar de relatie tussen wonen en leren uit 2015. Het onderzoek in 2019 is uitgebreid met de relatie met werkgelegenheid.[128]	●
Eenmalig onderzoek: Starters in de MRA (samenwerking met MRA)	Onderzoek naar de woningmarkt van de MRA naar aanleiding van de crisis en de gevolgen daarvan voor Flevoland en de MRA. Dit onderzoek was op moment van schrijven (augustus 2019) nog niet gereed.[129]	
Regelgeving		
Inpassingsplan Proactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Reactieve aanwijzing Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●

[125] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019 & Provincie Flevoland, e-mails, 2 april en 18 juni 2019
[126] Rijk (2019), www.woononderzoek.nl
[127] Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017, p. 10 & Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019
[128] Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019
[129] Provincie Flevoland, e-mail, 30 april 2019

Instrumenten	Toelichting	H3
Aanjagen en stimuleren		
Flexibele schil (samenwerking met MRA)	Extra personele capaciteit en expertise (o.a. vergunningverleners, juristen en planeconomen). Gemeenten in de MRA kunnen een beroep doen op de flexibele schil als het ze zelf niet lukt om de capaciteitsvraag op te lossen.[130]	●
Overig		
Beïnvloeding en participatie	Met betrekking tot het Rijk levert de provincie input voor de Nationale Woonagenda en de omgevingsvisie (advies stedelijk knooppunten). Ook participeert de provincie in trajecten van gemeenten om te komen tot een woonvisie en sluit het aan bij visitaties van woningcorporaties. Gemeenten worden ook ondersteund bij de vertaling van landelijke prognoses zoals de bevolkingsontwikkeling.[131]	●
Lelykracht	Een samenwerking tussen meerdere partijen waarbij projecten gericht op het verbeteren van welzijn en zorg gefinancierd kunnen worden.[132]	
Lelystad next level	Samenwerking met het Rijk en de gemeente Lelystad, gericht op de ontwikkeling van Lelystad tot een aantrekkelijke en duurzame stad.[133]	●
Convenant circulair bouwen, renoveren en slopen	De woningcorporaties in Flevoland en de provincie Flevoland willen ervoor zorgen dat circulair opdrachtgeverschap en circulair bouwen, renoveren, repareren en slopen plaatsvindt.[134]	

[130] Metropoolregio Amsterdam (2019), Actieprogramma Woningproductie MRA 2018-2025, p. 7 & Provincie Flevoland (2018), Bijdrage aan Flexibele Schil Metropoolregio Amsterdam
[131] Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[132] Lelykracht (2019), lelykracht.nl & Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[133] Provincie Flevoland (2018), PS Mededeling Lelystad Next Level & Provincie Flevoland, ambtelijk interview, 9 april 2019
[134] Woningcorporaties Flevoland en provincie Flevoland (2019), Convenant circulair bouwen, renoveren en slopen, Provincie Flevoland (2019), www.flevoland.nl & Provincie Flevoland, e-mail, 20 mei

Bijlage B Geraadpleegde bronnen

Provincie Flevoland

- Provincie Flevoland (2013), Statenvoorstel Oosterwold (1514500)
- Provincie Flevoland (2016), Beeldvormende sessie experimentenkader 28 september 2016
- Provincie Flevoland (2016), 'Beleidsuitwerking extra woningen op vrijkomende agrarische erven' van de gemeente Noordoostpolder
- Provincie Flevoland (2017), Besluitenlijst van Provinciale Staten van Flevoland van 19 juli 2017
- Provincie Flevoland (2017), Omgevingsvisie FlevolandStraks, Samen maken we Flevoland
- Provincie Flevoland (2017), Programmabegroting 2018
- Provincie Flevoland (2017), Provinciale-Staten 19 juli 2017
- Provincie Flevoland (2017), Statencommissie Ruimte 24 mei 2017
- Provincie Flevoland (2017), Statenvoorstel, aanbieding concept MRA-werkplan 2018 en concept MRA-begroting 2018
- Provincie Flevoland (2018), Bijdrage aan Flexibele schil Metropoolregio Amsterdam
- Provincie Flevoland (2018), Bijeenkomst Lelystad Next Level 6 september 2018
- Provincie Flevoland (2018), Evaluatie en actualisatie beleid huisvesting arbeidsmigranten gemeente Noordoostpolder
- Provincie Flevoland (2018), Lijst van Ingekomen Stukken van Provinciale Staten van 19 december 2018
- Provincie Flevoland (2018), PS Mededeling Lelystad Next Level
- Provincie Flevoland (2018), Statenvoorstel Vaststelling Omgevingsprogramma en Omgevingsverordening Flevoland
- Provincie Flevoland (2019), Flevoland: Ruimte voor de toekomst, Coalitieakkoord 2019-2013
- Provincie Flevoland (2019), Ingekomen stukken verkiezingen
- Provincie Flevoland (2019), Korte beschrijving projecten ISV II
- Provincie Flevoland (2019), Omgevingsprogramma provincie Flevoland
- Provincie Flevoland (2019), Provinciaal blad 2019 (nr. 1849)
- Provincie Flevoland (2019), Vervolgbijeenkomst Lelystad Next Level voor staten en raadsleden 5 februari 2019

Overig

- Companen (2019), Effecten van de samenstelling van de migratie op wonen en werken in Flevoland
- De Witte, K., C. van Klaveren & A.J.H. Smets (2019), Can cities be hold responsible for early school leaving? Evidence from the Netherlands. Policy Studies, pp. 217-239
- DWARS, Jonge Democraten, JFVD, Jonge Socialisten, Oppositie en PerspectieF (2019), Oproep van politieke jongeren aan de provincies: Herstel de woningmarkt!
- Gemeente Lelystad (2019), Lelystad: aantrekkelijke en duurzame woonstad
- IPO (2018), Provincies vragen meer maatwerk van Rijk bij realisatie bouwopgave
- Lelystad Next Level (2019), Uitstekende woonmilieus (concepttekst)
- Metropoolregio Amsterdam (2017), MRA Werkplan en Begroting 2018
- Metropoolregio Amsterdam (2018), Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 20 - 30 oktober 2018
- MRA (2018), MRA Raads- en Statenleden Conferentie
- Metropoolregio Amsterdam (2018), Stoplichtenmodel acties MRA agenda per 18-01-2018

- Metropoolregio Amsterdam (2018), Wonen in de Metropoolregio Amsterdam 2017
- Metropoolregio Amsterdam (2019), Actieprogramma Woningproductie MRA 2018-2025
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2021
- Platform 31 (2019), Gemeenschappelijke opgaven voor provincie en gemeenten in Flevoland
- Provincie Noord-Holland (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen
- Provincie Noord-Holland (2018), Begroting 2019. Bijdragen aan versnellen woningbouwproductie en Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen
- Raad van State (2017), Uitspraak 201607297/1/R1
- Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit
- Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017
- Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018
- Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019
- Ruimtevolk (2016), Van inspiratie naar realisatie - Evaluatie Oosterwold 2013-2016
- Woningcorporaties Flevoland en provincie Flevoland (2019), Convenant circulair bouwen, renoveren en slopen

Wetgeving

- Beleidsregel Kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied 2008
- Grondwet, art. 22, lid 2

Websites

- CBS (2018), www.cbs.nl
- CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
- EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
- Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
- Gebiedsteam Oosterwold (2019), maakoosterwold.nl
- Lelykracht (2019), lelykracht.nl
- Metropoolregio Amsterdam (2019), metropoolregioamsterdam.nl
- NOS (2017), nos.nl
- NRC (2018), www.nrc.nl
- Pararius (2018), www.pararius.nl;
- Provincie Flevoland (2019), www.flevoland.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- Rijk (2019), primos.datawonen.nl
- Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
- Rijk (2019), www.woononderzoek.nl
- Trouw (2018), www.trouw.nl
- Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl

Bijlage C Geraadpleegde personen

Provincie Flevoland

- Adviseur RO
- Gedeputeerde, o.a. ruimtelijke ordening, wonen en mobiliteit
- Juridisch Beleidsadviseur
- Strategisch Adviseur Wonen en Ruimte

Vertegenwoordigers van de gemeenten:

- Almere
- Dronten
- Lelystad
- Noordoostpolder

Overig

- Programmasecretaris / Adviseur Bouwen en Wonen (MRA)
- Regiomanager (Bouwend Nederland Regio Randstad Noord)
- Senior Beleidsadviseur Wonen (MRA)

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Bouwen aan regie

Onderzoek naar de provinciale rol op het gebied van wonen

Provincie Utrecht | december 2019

Voorwoord

Wonen is een thema dat ons allemaal aangaat. Iedereen wil een woning die voldoet aan de gewenste eisen, in een goede woonomgeving staat en passende woonlasten heeft. In de huidige situatie op de woningmarkt is dit echter een groot probleem. In de Randstad neemt het tekort aan woningen toe waardoor het op veel plekken moeilijk is om een huis te vinden dat aansluit bij de wensen en mogelijkheden. Dit rapport gaat in op de provinciale rol op het gebied van wonen. Het maakt inzichtelijk hoe de provincies invulling geven aan hun rol, welke instrumenten zij inzetten en hoe de uitvoering daarvan verloopt.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken, waarbij de provincies een regierol vervullen. Provincies bouwen zelf geen woningen en stellen ook geen bestemmingsplanen op, maar kunnen bijvoorbeeld wel regionale afstemming bevorderen en stimuleringsmaatregelen treffen. In het voor dit onderzoek opgestelde overzicht Rolverdeling bij wonen zijn de rollen van de verschillende partijen toegelicht. De betrokken partijen moeten ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden de nodige inspanningen leveren om de problemen op de woningmarkt op te lossen. Met de huidige stikstof- en PFAS-crisis, die bovenop de al bestaande problematiek komen is dit zeker geen gemakkelijke opgave.

Uit het onderzoek, dat voor alle vier de Randstadprovincies is uitgevoerd, blijkt dat de provincies op verschillende wijze invulling geven aan hun rol op het gebied van wonen. In de provincievergelijking is inzichtelijk gemaakt waar de provincies van elkaar verschillen en is bedoeld om van elkaar te leren. Met dit onderzoek hoopt de Randstedelijke Rekenkamer een positieve bijdrage te leveren aan de wijze waarop provincies invulling en uitvoering geven aan hun rol op het gebied van wonen.

Voor dit onderzoek heeft de Randstedelijke Rekenkamer verschillende documenten bestudeerd en zijn er interviews gehouden bij de provincies, gemeenten en maatschappelijke partners. Hierbij viel het ons op dat de gesproken personen een grote betrokkenheid hebben bij hun werk. Wij willen alle betrokkenen hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek en voor de prettige en constructieve samenwerking.

Het onderzoek is uitgevoerd door Joris Brandts MSc MA (onderzoeker), dr. Annalies Teernstra (onderzoeker), mr. Majella de Vries (onderzoeker), Harm Wilzing MSc (Lysias Advies - onderzoeker) en Maarten Franken MSc (projectleider).

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Inhoudsopgave

BESTUURLIJKE NOTA

| 1 | INLEIDING 4
1.1 Aanleiding 4
1.2 Doel- en vraagstelling 4
1.3 Leeswijzer 4

| 2 | CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 5
2.1 Hoofdconclusies 5
2.2 Toelichting hoofdconclusies 6
2.3 Aanbevelingen 9

| 3 | REACTIE GEDEPUTEERDE STATEN 11

| 4 | NAWOORD 14

| 5 | PROVINCIEVERGELIJKING 15

NOTA VAN BEVINDINGEN

| 1 | INLEIDING 20
1.1 Aanleiding en achtergrond 20
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen 23
1.3 Afbakening 23
1.4 Werkwijze 24
1.5 Beoordelingskader 25

| 2 | WOONBELEID 26
2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen 26
2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen 32

| 3 | UITVOERING INSTRUMENTEN 36
3.1 Regelgeving 36
3.2 Stimuleren woningmarkt 41
3.3 Afstemming en overleg 48
3.4 Onderzoek en monitoring 51

| 4 | INFORMATIEVOORZIENING 56

| BIJLAGE A | OVERZICHT INSTRUMENTEN 58

| BIJLAGE B | GERAADPLEEGDE BRONNEN 61

| BIJLAGE C | GERAADPLEEGDE PERSONEN 63

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2019 bedraagt het tekort aan woningen in Nederland bijna 300.000 woningen.[1] In de Randstadprovincies gaat het om bijna 180.000 woningen. Gevolgen van het opgelopen tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen. Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.

In de Grondwet (art. 22, lid 2) staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid ‘voorwerp van zorg’ is voor de overheid. Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag:
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:

1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Leeswijzer

De conclusies en aanbevelingen zijn in de bestuurlijke nota opgenomen en volgen uit de nota van bevindingen. De bestuurlijke nota en de nota van bevindingen samen vormen het rekenkamerrapport.

[1] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29

| 2 | Conclusies en aanbevelingen

2.1 Hoofdconclusies

1. De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. Een goed functionerende, kwantitatief en kwalitatief evenwichtige woningmarkt waarbij vraag en aanbod goed op elkaar aansluiten en er wordt gewoond in leefbare, veilige en vitale wijken is hierbij als doelstelling geformuleerd. Voor de provincie zijn het stellen van regels en de inzet van instrumenten om de woningmarkt te stimuleren de belangrijkste instrumenten. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie in beperkte mate haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.

2. Ter behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van het landelijk gebied maakt de provincie in haar ruimtelijk beleid gebruik van rode contouren als begrenzing van het stedelijk gebied. Het aantal woningen dat gebouwd mag worden op locaties buiten de rode contour is door de provincie gelimiteerd. Ondanks dat recentelijk meer ruimte is ontstaan om de rode contouren ter discussie te stellen, ervaren gemeenten de regels omtrent het verbod op bouwen buiten de rode contouren als beperkend.

3. Door middel van financiële ondersteuning en de inzet van expertise wil de provincie de woningmarkt stimuleren. Het beschikbare budget (€ 10 mln.) wordt op basis van maatwerk flexibel ingezet. De provincie hanteert weinig harde criteria die bepalen of een project in aanmerking komt voor ondersteuning. Gemeenten waarderen de financiële ondersteuning en het aanbod van expertise vanuit de provincie en geven aan dat dit instrumentarium hen daadwerkelijk helpt bij het oplossen van knelpunten.

4. Een overzicht van de instrumenten die de provincie op het gebied van wonen inzet ontbreekt. De provincie wil niet het instrument maar het knelpunt centraal stellen. Gemeenten zijn hierdoor niet altijd bekend met de mogelijkheden voor provinciale ondersteuning. Daarnaast wordt het instrumentarium niet altijd eenduidig omschreven.

5. Via onderzoek en monitoring verkrijgt de provincie kennis over de provinciale woningmarkt. Ondanks dat de provincie aandacht besteedt aan het verbeteren van het instrumentarium, sluit deze nog niet optimaal aan bij de gemeentelijke praktijk. Zo verschilt de regionale indeling in de Woningmarktmonitor met de indeling van de regionale overleggen en bestaat er geen eenduidigheid over de aan te leveren cijfers in de Planmonitor.

6. Om inzicht te brengen in binnenstedelijke ontwikkelingsmogelijkheden heeft de provincie in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) een indicatief woningbouwprogramma opgenomen. Deze cijfers kunnen tot onduidelijkheid leiden, omdat gemeenten binnen de rode contouren meer woningen mogen bouwen dan in dit indicatieve programma staat beschreven. Woningbouwprogramma's van gemeenten, regio's en provincie kunnen daardoor van elkaar verschillen. Ook zijn de gehanteerde cijfers niet altijd actueel.

7. Om maatwerkoplossingen ook op regionaal niveau te kunnen bieden sluit de provincie sinds kort structureel aan bij regionale woonoverleggen. Dit overleg vindt plaats naast de al bestaande afstemming tussen provincie en afzonderlijke gemeenten middels ruimtelijke agenda's. Door de intensivering van de provinciale betrokkenheid op regionaal niveau weten provincie en gemeenten elkaar steeds beter te vinden.

8. PS ontvangen geregeld informatie met betrekking tot wonen. Voor dit thema is in de begrotingen en jaarstukken meer aandacht gekomen en ook zijn er afspraken gemaakt tussen GS en PS over informatievoorziening betreffende binnenstedelijke ontwikkeling.

2.2 Toelichting hoofdconclusies

1. *De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. Een goed functionerende, kwantitatief en kwalitatief evenwichtige woningmarkt waarbij vraag en aanbod goed op elkaar aansluiten en er wordt gewoond in leefbare, veilige en vitale wijken is hierbij als doelstelling geformuleerd. Voor de provincie zijn het stellen van regels en de inzet van instrumenten om de woningmarkt te stimuleren de belangrijkste instrumenten. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie in beperkte mate haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.*

- De vigerende beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in de doelen van de provincie op het gebied van wonen. Zie paragraaf 2.1 van de nota van bevindingen voor een overzicht van de belangrijkste doelen ten aanzien van wonen. De samenhang tussen de documenten en doelen is duidelijk. Om haar doelen te bereiken zet de provincie verscheidene instrumenten in. Het stellen van regels in de provinciale ruimtelijke verordening en de inzet van instrumenten ter stimulering van de woningmarkt, zoals financiële ondersteuning, zijn het belangrijkste.
- In het provinciale beleid wordt de rol van de provincie op het gebied van wonen toegelicht. De provincie heeft de rollen: reguleren, participeren en stimuleren. De precieze rol die de provincie inneemt verschilt per project en situatie. De provincie kiest namelijk voor een benadering waarbij gestart wordt vanuit het knelpunt.
- Eind 2018 is het Koersdocument Omgevingsvisie vastgesteld, waarin thema's zijn benoemd die een plaats moeten krijgen in de voor eind 2020 voorziene Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en programma's.
- De provincie stelt geen eisen aan regionale samenwerking, waardoor het in mindere mate kan sturen op de doelstellingen op het gebied van wonen.
- Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen. De problemen zijn voor een provincie ook lastig om zelfstandig op te lossen. Toch kan de invulling van de provinciale rol en de uitvoering van de instrumenten op een aantal punten beter.

2. *Ter behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van het landelijk gebied maakt de provincie in haar ruimtelijk beleid gebruik van rode contouren als begrenzing van het stedelijk gebied. Het aantal woningen dat gebouwd mag worden op locaties buiten de rode contour is door de provincie gelimiteerd. Ondanks dat recentelijk meer ruimte is ontstaan om de rode contouren ter discussie te stellen, ervaren gemeenten de regels omtrent het verbod op bouwen buiten de rode contouren als beperkend.*

- De provincie stelt met een provinciale ruimtelijke verordening regels die gemeenten in acht moeten nemen bij het opstellen van hun ruimtelijke plannen. De verordening is een logische juridische vertaling van het omschreven woonbeleid en de provinciale doelen op het gebied van wonen.
- Ter behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van het landelijk gebied maakt de provincie in haar beleid gebruik van rode contouren. Deze rode contouren geven de grens van het stedelijk gebied aan. Het aantal woningen dat gebouwd mag worden op locaties buiten de rode contour is door de provincie gelimiteerd. Het rode contouren beleid van de provincie gaat in principe verder dan de zogenaamde Ladder voor duurzame verstedelijking.
- Gemeenten vinden het belangrijk dat de provincie zich inzet voor het behoud van ruimtelijke kwaliteit en bescherming van het landelijk gebied, maar ervaren het bijbehorend instrument, het verstedelijkingsverbod

voor het landelijk gebied buiten de rode contouren, als beperkend. Gemeenten erkennen wel dat recentelijk meer ruimte is ontstaan om de rode contouren ter discussie te stellen.
- Overige RO-instrumentarium, zoals zienswijzen of aanwijzingen, worden zelden door de provincie toegepast voor woonlocaties.

3. *Door middel van financiële ondersteuning en de inzet van expertise wil de provincie de woningmarkt stimuleren. Het beschikbare budget (€ 10 mln.) wordt op basis van maatwerk flexibel ingezet. De provincie hanteert weinig harde criteria die bepalen of een project in aanmerking komt voor ondersteuning. Gemeenten waarderen de financiële ondersteuning en het aanbod van expertise vanuit de provincie en geven aan dat dit instrumentarium hen daadwerkelijk helpt bij het oplossen van knelpunten.*
- Als het gaat om binnenstedelijke ontwikkeling biedt de provincie ondersteuning bij knelpunten. De provincie gaat met een partij in gesprek op het moment dat zij om ondersteuning vraagt. In het gesprek wordt het knelpunt of achterliggende probleem, de mogelijke rol voor de provincie en de bijdrage aan de provinciale doelen besproken. Deze manier van werken vraagt om flexibiliteit; de provincie wil meebewegen met de markt en tijdig inspelen op datgene waar op dat moment behoefte aan is.
- Om de woningmarkt te stimuleren zet de provincie een uiteenlopend instrumentarium in. Daarin kan een onderscheid worden gemaakt in financiële stimuleringsmaatregelen, stimuleringsmaatregelen door de inzet van expertise en stimuleringsmaatregelen die resulteren in kennisoverdracht en netwerking.
- Met de Uitvoeringsverordening Binnenstedelijke ontwikkeling ondersteunt de provincie projecten financieel. Het beschikbare bedrag (€ 10 mln.) wordt op basis van maatwerk flexibel ingezet. Er zijn weinig harde criteria om in aanmerking te komen voor subsidie. Meerdere gemeenten maken veelvuldig gebruik van de financiële ondersteuning en geven aan dat het instrument effectief is.
- Met een expertise netwerk, aanjagers op specifieke thema's (buitenboordmotors) en een nader in te richten versnellingsteam en aanjaagteam doorstroming zoekt de provincie per vraag of knelpunt van een gemeente of inzet van expertise of ontwikkeling van specifieke kennis gewenst is. Gemeenten waarderen het aanbod van expertise en kennis, maar zijn niet met alle instrumenten bekend.
- De provincie stimuleert de woningmarkt ook door de opgedane kennis van expertiseontwikkeling te delen. Dit doet de provincie onder andere door masterclasses, netwerkbijeenkomsten en challenges te organiseren. Challenges zijn daadwerkelijke wedstrijden voor gemeenten; het project dat de meeste voortgang boekt, wint een prijs.

4. *Een overzicht van de instrumenten die de provincie op het gebied van wonen inzet ontbreekt. De provincie wil niet het instrument maar het knelpunt centraal stellen. Gemeenten zijn hierdoor niet altijd bekend met de mogelijkheden voor provinciale ondersteuning. Daarnaast wordt het instrumentarium niet altijd eenduidig omschreven.*
- De instrumenten ten aanzien van wonen komen in meerdere beleidsdocumenten aan de orde. Een overzicht ontbreekt. De provincie brengt geen overzicht van instrumenten op het gebied van wonen naar buiten, omdat de provincie niet het instrument, maar het knelpunt centraal wil stellen.
- Het niet naar buiten brengen van een overzicht aan instrumenten past bij de rolinvulling van de provincie, maar brengt ook nadelen met zich mee. Zo geeft de provincie aan dat het vinden van een oplossing voor een specifiek knelpunt soms een zoektocht kan zijn. Gemeenten waarderen het aanbod van ondersteuning, maar geven aan niet met alle instrumenten bekend te zijn.
- Het provinciale instrumentarium wordt niet altijd eenduidig omschreven. Uit de beschikbare informatie heeft de Rekenkamer zelf een overzicht gemaakt van instrumenten waarmee de provincie haar doelen op het gebied van wonen probeert te realiseren. Zie Bijlage A voor een overzicht van de instrumenten met betrekking tot wonen.

5. *Via onderzoek en monitoring verkrijgt de provincie kennis over de provinciale woningmarkt. Ondanks dat de provincie aandacht besteedt aan het verbeteren van het instrumentarium, sluit deze nog niet optimaal aan bij de gemeentelijke praktijk. Zo verschilt de regionale indeling in de Woningmarktmonitor met de indeling van de regionale overleggen en bestaat er geen eenduidigheid over de aan te leveren cijfers in de Planmonitor.*

- De provincie heeft twee monitoren: de Planmonitor Wonen en de Woningmarktmonitor. De Planmonitor Wonen is een instrument om gegevens over woningbouwplannen te beheren. Gemeenten vullen de planmonitor zelf in. Ondanks waardering voor de Planmonitor werkt deze nog niet helemaal zoals beoogd. Zo is er bijvoorbeeld geen eenduidigheid over de cijfers die gemeenten moeten aanleveren en zijn er enkele gemeenten die met een eigen systeem werken, waardoor de Planmonitor in de betreffende regio als minder representatief wordt ervaren. De provincie steekt energie in het verbeteren van de Planmonitor.
- De provincie voert eens per kwartaal de Woningmarktmonitor uit. De Woningmarktmonitor geeft inzicht in de brede ontwikkelingen op de woningmarkt en wordt veelvuldig door gemeenten gebruikt en gewaardeerd. De regionale indeling in de Woningmarktmonitor verschilt met de indeling van de regionale overleggen.
- De provincie heeft meerdere onderzoeken uit laten voeren om inzicht te krijgen in de provinciale woningmarkt. Bij de start van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling is bijvoorbeeld een groot woningmarktonderzoek uitgevoerd.

6. *Om inzicht te brengen in binnenstedelijke ontwikkelingsmogelijkheden heeft de provincie in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) een indicatief woningbouwprogramma opgenomen. Deze cijfers kunnen tot onduidelijkheid leiden, omdat gemeenten binnen de rode contouren meer woningen mogen bouwen dan dit indicatieve programma staat beschreven. Woningbouwprogramma's van gemeenten, regio's en provincie kunnen daardoor van elkaar verschillen. Ook zijn de gehanteerde cijfers niet altijd actueel.*

- De PRS bevat de stedelijke programma's per regio. Deze programma's, die in overleg met de gemeenten zijn opgesteld, bevatten voor het onderdeel wonen aantallen te bouwen woningen per gemeente tot en met 2028. Hierbij is onderscheid gemaakt naar woningbouw binnen en buiten de rode contouren. De uitbreidingsmogelijkheden buiten de rode contouren zijn limitatief, terwijl het deel binnen de rode contouren indicatief is. Gemeenten mogen in dat geval meer woningen bouwen dan het programma aangeeft. Woningbouwprogramma's van gemeenten, regio's en provincie kunnen daardoor van elkaar verschillen en leiden tot onduidelijkheid.
- Ten aanzien van het indicatieve woningbouwprogramma in de PRS geven meerdere gemeenten aan dat de gehanteerde cijfers niet actueel zijn en er behoefte is aan plannen voor de lange termijn. Gemeenten wensen hiervoor meer vergezichten van de provincie voor de periode na 2028.

7. *Om maatwerkoplossingen ook op regionaal niveau te kunnen bieden sluit de provincie sinds kort structureel aan bij regionale woonoverleggen. Dit overleg vindt plaats naast de al bestaande afstemming tussen provincie en afzonderlijke gemeenten middels ruimtelijke agenda's. Door de intensivering van de provinciale betrokkenheid op regionaal niveau weten provincie en gemeenten elkaar steeds beter te vinden.*

- De provincie vindt het belangrijk dat gemeenten hun plannen onderling in regionaal verband afstemmen. De provincie werkt op twee manieren aan (regionale) afstemming: door met iedere gemeente afzonderlijk te overleggen en door aan te sluiten bij al bestaande regionale woonoverleggen.
- De provincie overlegt met alle 26 gemeenten afzonderlijk. De ruimtelijke agenda's (RAG's) die de provincie samen met gemeenten vastleggen vormen de basis van het periodieke overleg. De RAG's zijn een werkwijze waarin gemeente en provincie vroegtijdig focus aanbrengen in de samenwerking in het ruimtelijk domein.
- De provincie sluit sinds kort structureel aan bij de overleggen over wonen in de drie regio's in de provincie. Deze overleggen bestonden al voordat de provincie zich hierbij structureel aansloot. De gemeenten die de

Rekenkamer heeft gesproken ervaren deze aanwezigheid als positief en van toegevoegde waarde. Gesproken wordt over een goede verstandhouding en partijen die elkaar snel weten te vinden.

8. *PS ontvangen geregeld informatie met betrekking tot wonen. Voor dit thema is in de begrotingen en jaarstukken meer aandacht gekomen en ook zijn er afspraken gemaakt tussen GS en PS over informatievoorziening betreffende binnenstedelijke ontwikkeling.*

- Uit een analyse van de informatievoorziening met betrekking tot wonen, blijkt dat PS in de periode 2016 t/m 2018 geregeld informatie hebben ontvangen. De informatie aan PS is voor zover te beoordelen duidelijk.
- Tussen GS en PS zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening als het gaat om binnenstedelijke ontwikkeling, waarvan het thema wonen onderdeel is. Het betreft hier jaarlijkse voortgangsrapportages over de activiteiten, aanpak en vorderingen van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling.
- Deze jaarlijkse voortgangsrapportages worden niet opgesteld, in de plaats daarvan zijn wel mondelinge updates over de voortgang gegeven. De portefeuillehouder informeert daarnaast periodiek de Statencommissie RGW over activiteiten, aanpak en vorderingen van het uitvoeringsprogramma.
- In de begrotingen en jaarstukken is voor het thema wonen steeds meer aandacht gekomen. Waar wonen in eerdere begrotingen vooral onderdeel uitmaakte van de integrale benadering binnenstedelijke ontwikkeling is er in de begroting van 2019 ook een sub paragraaf die specifiek gaat over versnelling van woningbouw.

2.3 Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot aanbevelingen die betrekking hebben op de rol, de instrumenten en de informatievoorziening.

Provinciale rol
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbeveling:

1. Vergroot de regierol van de provincie door eisen te stellen aan regionale samenwerking, rekening houdend met de verscheidenheid aan regio's en de al bestaande overlegstructuren.

Provinciale instrumenten
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

2. Breng overzicht en eenduidigheid in het provinciale instrumentarium op het gebied van wonen.
3. Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten de gemeenten opleveren.
4. Gebruik de aanwezigheid bij regionale overleggen om meer aansluiting te vinden met de gemeentelijke praktijk als het gaat over de provinciale inzet op onderzoek en monitoring. Ga bijvoorbeeld samen verder met het verbeteren van de planmonitor zodat deze van nog grotere waarde kan zijn dan deze nu is.
5. Sluit de regio indeling in de Woningmarktmonitor aan op de indeling van de regionale overleggen.
6. Breng het provinciale indicatieve woningbouwprogramma in lijn met de programma's van de drie regio's, zodat er meer duidelijkheid en eenduidigheid komt over de cijfers.
7. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.

Informatievoorziening
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

8. Stel, zoals in het beleid staat beschreven, structureel schriftelijke voortgangsrapportages op over de voortgang van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling.
9. Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.

| 3 | Reactie Gedeputeerde Staten

PROVINCIE :: UTRECHT

Randstedelijke Rekenkamer
dr. ir. A. Hoenderbos-Metselaar MBA
Bestuurder/directeur
Teleportboulevard 110
1043 EJ AMSTERDAM

DATUM	3 december 2019	TEAM	SRO
NUMMER	82001938	REFERENTIE	I. Schartman
UW BRIEF VAN	12 november 2019	DOORKIESNUMMER	030-2582486
UW NUMMER	2019/AH/083	E-MAILADRES	ineke.schartman@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE	Geen	ONDERWERP	Reactie op bestuurlijke nota 'bouwen aan regie'

Geachte mevrouw Hoenderbos,

Bij brief van 12 november jl. heeft u uw bestuurlijke nota 'Bouwen aan regie' aan ons college aangeboden. Wij maken graag gebruik van de gelegenheid die u biedt om te reageren op de conclusies en aanbevelingen.

Gezien de maatschappelijke dynamiek op het gebied van wonen, ons recente Coalitieakkoord en het vormgeven van een nieuw provinciaal Omgevingsbeleid is ons beleid en de wijze van uitvoering op het gebied van wonen momenteel onderwerp van discussie binnen en buiten de provinciale organisatie. In grote lijnen herkennen we ons in de door u getrokken conclusies, maar tekenen daarbij aan dat het een momentopname is in een periode van transitie naar nieuw beleid en uitvoering. Uw aanbevelingen komen daarom op een goed moment omdat we ze daarbij nog kunnen betrekken. Hieronder gaan we achtereenvolgens in op uw aanbevelingen.

1. *Vergroot de regierol van de provincie door eisen te stellen aan regionale samenwerking, rekening houdend met de verscheidenheid aan regio's en de al bestaande overlegstructuren.*

Deze aanbeveling willen wij opvolgen. In het kader van de nieuwe provinciale Omgevingsvisie en – verordening willen we aan Provinciale Staten voorstellen over te gaan tot een andere systematiek met betrekking tot woningbouwlocaties, waarin regionale programmering een belangrijk onderdeel is. Het idee is om het regionale programma verplicht te stellen in de Omgevingsverordening, en dat Provinciale Staten hiervoor kaders vaststellen.

2. *Breng overzicht en eenduidigheid in het provinciale instrumentarium op het gebied van wonen.*

Deze aanbeveling zullen wij betrekken bij de actualisatie van ons Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling dat volgens planning voor de zomer 2020 gereed is. Daarbij tekenen we echter aan dat we dit op een zodanige wijze willen vormgeven dat we voorkomen dat gemeenten te snel vragen om de inzet van een bepaald instrument als bijvoorbeeld subsidie. Wij hechten eraan om de huidige werkwijze, waarbij we uitgaan van het vraagstuk en daarbij een passend ondersteuningsinstrument zoeken, zo veel mogelijk in stand houden.

3. *Werk aan de bekendheid van instrumenten richting gemeenten. Maak duidelijk wat de verschillende instrumenten gemeenten opleveren.*

PROVINCIE-UTRECHT.NL

College van Gedeputeerde Staten
Archimedeslaan 6
Postbus 80300, 3508 TH Utrecht
T 030-2589111

17766

In het verlengde van hetgeen wij onder aanbeveling 1. hebben opgemerkt zullen wij ook deze aanbeveling betrekken bij de actualisatie van ons Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling. Ook bezien we hoe we de informatievoorziening, bijvoorbeeld via de website, kunnen verbeteren.

4. *Gebruik de aanwezigheid bij regionale overleggen om meer aansluiting te vinden met de gemeentelijke praktijk als het gaat over provinciale inzet op onderzoek en monitoring. Ga bijvoorbeeld samen verder met het verbeteren van de planmonitor zodat deze van een nog grotere waarde kan zijn dan die nu is.*

Deze aanbeveling willen wij opvolgen. Een betere monitoring heeft onze aandacht en is ook noodzakelijk om de nieuwe systematiek voor woningbouwlocaties waar we onder aanbeveling 1. naar verwezen, goed te laten functioneren. Uiteraard doen we dat in overleg met gemeenten en worden de regionale overleggen daarvoor benut. Overigens wordt woningbouwonderzoek ook nu al geregeld samen met gemeenten of regio's uitgevoerd.

5. *Sluit de regio-indeling in de Woningmarktmonitor aan op de indeling van de regionale overleggen.*

Deze aanbeveling willen wij opvolgen. In het kader van de provinciale Omgevingsvisie en -verordening hanteren we de indeling van regio's waarin gemeenten op dit moment bestuurlijk samenwerken. Het ligt voor de hand om, na vaststelling van de Omgevingsvisie, bij een eerstvolgende update van de Woningmarktmonitor ook deze indeling te hanteren.

6. *Breng het provinciale indicatieve woningbouwprogramma in lijn met de programma's van de drie regio's, zodat er meer duidelijkheid komt over de cijfers.*

Deze aanbeveling willen wij opvolgen. Ons idee is om in de Omgevingsvisie en -verordening geen provinciaal woningbouwprogramma meer op te nemen, maar in plaats daarvan samen met gemeenten te komen tot een regionale woningbouwprogrammering. De uitkomsten daarvan nemen wij op in een provinciaal programma. Op die manier zou er sprake moeten zijn van eenduidigheid in de cijfers.

7. *Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.*

Deze aanbeveling willen wij opvolgen. Wij betrekken deze bij de actualisering van ons Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling. Ten aanzien van het vormgeven van de nieuwe systematiek voor woningbouwlocaties hebben wij reeds de ervaringen die andere provincies hebben opgedaan met hun systematiek betrokken bij de vormgeving.

8. *Stel structureel schriftelijke voortgangsrapportages op over de voortgang van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling.*

Deze aanbeveling volgen wij deels op in die zin, dat wij deze aanbeveling zullen betrekken bij de te maken afspraken met Provinciale Staten (zie onder 9).

9. *Organiseer een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over de informatievoorziening op het gebied van wonen.*

Deze aanbeveling willen wij opvolgen. Op dit moment zijn we al in gesprek met PS over de gewenste informatievoorziening en de wijze waarop de kwaliteit en toegankelijkheid van de planmonitor en woningmarktmonitor kan worden verbeterd. Daarbij betrekken we tevens de vraag hoe PS geïnformeerd wenst te worden over de voortgang van het Uitvoeringsprogramma.

In hoofdstuk 5 tenslotte geeft U een vergelijking tussen de provincies. Wij vinden dit hoofdstuk zeer informatief en wij kunnen de gepresenteerde informatie goed benutten voor de actualisatie van ons beleid en uitvoering. Terecht merkt u op dat de vier provincies verschillend van aard zijn en dat daardoor ook de inzet van instrumenten verschillend kan zijn. U illustreert de inzet per provincie per categorie vervolgens met blokjes. Deze illustratie geeft naar ons idee een vertekend beeld. Ter toelichting: onder 'afstemming en overleg' heeft onze provincie nu 2 blokjes gekregen, terwijl Noord- en Zuid-Holland respectievelijk 6 en 5 blokjes hebben. In onze optiek is het echter een kwestie van het detailniveau waarop de overleggen in het overzicht zijn opgenomen: indien we voor onze provincie ambtelijk- en bestuurlijk, de verschillende regio's (U16, Foodvalley, regio Amersfoort) en de verschillende thema's (bv. woondeal, regiodeal, versnelling woningbouw, ruimtelijke

ontwikkeling) verder hadden uitgesplitst hadden we meer blokjes kunnen 'scoren'. Wij geven u in overweging deze blokjes weg te laten.

Wij vertrouwen erop dat we u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Wij zien het eindrapport met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

| 4 | Nawoord

De Rekenkamer dankt GS voor hun reactie. Wij zijn verheugd dat het college de conclusies in grote lijnen herkent en de aanbevelingen onderschrijft. Daarbij is het ook mooi om te horen dat de aanbevelingen op een goed moment komen en betrokken worden bij het nieuwe beleid. De reactie van GS geeft aanleiding tot het volgende:

Wij begrijpen de opmerking van GS met betrekking tot de visualisaties in de provincievergelijking. De visualisaties betreffen weergaven van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt en komen aan de orde in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten. Hierdoor is het, zoals ook in de provincievergelijking is aangegeven, geen uitputtend overzicht met instrumenten. In de provincievergelijking zijn vooral de grootste verschillen onder de aandacht gebracht. In de teksten onder de visualisaties is dit toegelicht.

De behandeling van het rapport in PS zien we met belangstelling tegemoet.

| 5 | Provincievergelijking

De rol die de provincies innemen op het gebied van wonen is maatwerk. Provincies geven door het inzetten van een mix aan instrumenten ieder een eigen invulling aan hun rol. Deze provincievergelijking maakt inzichtelijk waar de verschillen zitten als het gaat om de in te zetten instrumenten en biedt de provincies aanknopingspunten om van elkaar te leren.

De voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn in deze provincievergelijking opgenomen. Het gaat hier om de instrumenten die in de vier rapporten aan de orde komen in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten. Het is hiermee geen uitputtende lijst van instrumenten die de provincies op het gebied van wonen inzetten. In deze provincievergelijking zijn de instrumenten verdeeld in de categorieën: 1) Afstemming en overleg, 2) Regelgeving, 3) Stimuleren woningmarkt, en 4) Onderzoek en monitoring.

De vier provincies in de Randstad zijn verschillend zijn van aard. Het aantal inwoners, het aantal gemeenten en de woningdichtheid lopen sterk uiteen. Dat betekent dat het al dan niet inzetten van bepaalde instrumenten ook verschillend kan zijn.

Bevolking Aantal	416.546	2.853.359	1.342.158	3.673.893
Gemeenten Aantal	6	47	26	52
Woningdichtheid Aantal woningen per km^2	120	501	390	621

Gegevens per 1 jan. 2019. Bron: CBS (2019), opendata.cbs.nl

Indien instrumenten van de provincie eisen stellen aan gemeenten en regio's, bijvoorbeeld aan regionale samenwerking of waar wel en niet gebouwd mag worden, dan neemt de invloed van de provincie toe en wordt de rol meer bepalend en groter. De Rekenkamer wil benadrukken dat het van belang is dat provincies zich bewust zijn van hun rol en de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Het stellen van eisen is vanuit de doelen van de provincie te begrijpen. Hierbij is het echter wel van belang om goed te letten op mogelijke onbewuste neveneffecten, zoals extra werkdruk bij gemeenten en andere samenwerkingspartners.

1. Afstemming en overleg

Flevoland

- Overleg met afzonderlijke gemeenten

Noord-Holland

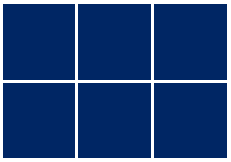

- Regionale Actie Programma's (RAP's)
- Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017
- Bestuurlijke overleggen m.b.t. updaten RAP afspraken
- Ambtelijke vertegenwoordiging regionale woonoverleggen
- Uitvoeringsregeling Woonvisie (Woonfonds)
- Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen

Utrecht

- Overleg met afzonderlijke gemeenten
- Regionaal overleg

Zuid-Holland

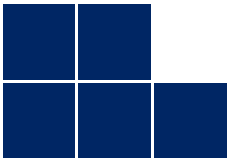

- Regionale Woonvisies
- Verstedelijkingsalliantie
- Netwerk Zuidelijke Randstad
- Portefeuillehouders-overleg Wonen & Verstedelijking
- Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie

In alle vier de provincies vinden vormen van afstemming en overleg met gemeenten plaats. De provincies Noord-Holland en Zuid-Holland zorgen met respectievelijk de *Regionale Actie Programma's (RAP's)* en *Regionale Woonvisies* dat er op regionale schaal afspraken gemaakt worden op het gebied van wonen. In de provincie Noord-Holland kunnen vanuit het *Woonfonds* subsidies worden verstrekt voor de realisatie van de afspraken uit de RAP's. De provincie Utrecht voert met elke afzonderlijke gemeente structureel overleg. Daarnaast sluit de provincie Utrecht aan bij regionale overleggen over wonen. De gemeenten in Flevoland maken onderdeel uit van verschillende provinciegrens overschrijdende woningmarktregio's, waardoor er geen sprake is van één regio waarbinnen afstemming plaatsvindt. De provincie Flevoland voert ook overleg met afzonderlijke gemeenten.

2. Regelgeving

Flevoland	Noord-Holland	Utrecht	Zuid-Holland
▪ O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing	▪ PRV ▪ O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing	▪ PRV ▪ O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing	▪ Omgevingsverordening ▪ O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Alle vier de provincies gaan uit van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Ruimtelijke ordening instrumenten, zoals *zienswijzen* en *aanwijzingen*, worden door alle provincies ingezet. Voor alle vier de provincies geldt dat het gebruik van deze instrumenten (zeer) beperkt is. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben regels met betrekking tot wonen opgenomen in een *Provinciale Ruimtelijke Verordening* dan wel *Omgevingsverordening*. Deze regels hebben met name betrekking op (het beperken van) woningbouw buiten het bestaand stedelijk gebied. De provincie Flevoland heeft in tegenstelling tot andere provincies ervoor gekozen om geen regels ten aanzien van wonen op te nemen in de Omgevingsverordening. Door een verordening te gebruiken worden er verplichte instructieregels aan de gemeenten gegeven en dat correspondeert volgens de provincie Flevoland niet met het huidige beleid dat gericht is op groei.

3. Stimuleren woningmarkt

Flevoland	Noord-Holland	Utrecht	Zuid-Holland
		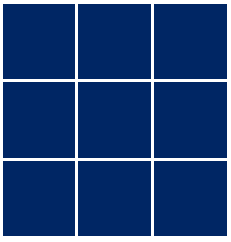	
▪ Flexibele schil	▪ Versnellingsteam Wonen ▪ Flexibele schil ▪ Projectgerichte maatregelen (subsidie knelpuntenbudget) ▪ Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL)	▪ Uitvoeringsverordening Subsidie BO ▪ Expertise netwerk ▪ Buitenboord motors ▪ Versnellingsteam ▪ Aanjaagteam doorstroming ▪ Masterclasses organiseren ▪ Netwerkbijeenkomsten Wonigmarkt ▪ Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt ▪ Challenges	▪ Vliegende brigade ▪ Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw ▪ Knelpuntenpot

Alle vier de provincies hebben instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. Meerdere van de instrumenten zijn gericht op het bieden van extra personele capaciteit en expertise (bijvoorbeeld de *Flexibele schil* in de provincies Flevoland en Noord-Holland, het *Versnellingsteam* in de provincie Utrecht en de *Vliegende brigade* in de provincie Zuid-Holland). De provincie Utrecht heeft een breed scala aan instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. In de *Masterclasses* van de provincie Utrecht wordt opgedane kennis van het *Expertise netwerk* en de *Buitenboord motors* gedeeld via werksessies, zodat anderen deze kennis direct in kunnen zetten binnen hun eigen gemeente of organisatie. *Challenges* zijn een door de provincie Utrecht georganiseerde wedstrijd waarbij initiatiefnemers, ontwikkelaars en gemeenten worden uitgedaagd om hun woningbouwproject te versnellen en te optimaliseren.

4. Onderzoek en monitoring

Flevoland

- Participatie landelijke WoonOnderzoek Nederland
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Periodiek onderzoek naar de relatie tussen wonen, woon en verhuisgedrag en onderwijs en werkgelegenheid

Noord-Holland

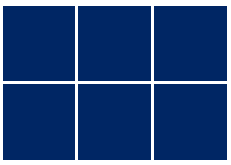

- Bijeenkomsten, klankbord-groepen marktpartijen, netwerkbijeenkomst, expertmeetings
- Provinciale bevolkingsprognoses / Demografische onderzoeken
- Monitor plancapaciteit voor de woningbouw, gezamenlijk met MRA
- Provinciale rapportage Monitor woningbouw, incl. monitoring RAP-afspraken
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Overige (verdiepings)onderzoeken

Utrecht

- Planmonitor
- Woningmarktmonitor

Zuid-Holland

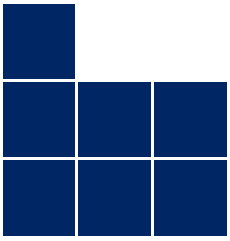

- Woonbarometer
- Woonbehoefteraming (WBR)
- Trendraming
- Viewer bestaande parkeerruimte
- Flexwonen
- Planmonitor Wonen
- Woonzorgwijzer

Alle vier de provincies laten onderzoeken en monitoren uitvoeren op het gebied van wonen of doen dit zelf. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland beschikken over een *Monitor plancapaciteit* / *Planmonitor* waarin gegevens over woningbouwplannen worden beheerd. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn beide betrokken bij het onderzoek *Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA)* dat door de MRA wordt uitgevoerd. Met de *Viewer bestaande parkeerruimte* van de provincie Zuid-Holland kan ingezien worden hoeveel bestaande lege parkeerplekken zich bevinden bij mogelijke nieuwbouwlocaties. Met de handreiking en beleidsmaatregel rondom *Flexwonen* wil de provincie Zuid-Holland gemeenten stimuleren om te voorzien in woonruimte voor woningzoekenden die snel tijdelijke woonruimte nodig hebben.

Overig

Flevoland

- Beïnvloeding en participatie
- Lelystad next level

Twee instrumenten van de provincie Flevoland zijn in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten aan de orde geweest, maar niet bij één van de vier andere categorieën ondergebracht. *Beïnvloeding en participatie* heeft onder andere betrekking op de geleverde input voor de Nationale Woonagenda en het ondersteunen van gemeenten bij de vertaling van landelijke prognoses zoals de bevolkingsontwikkeling. *Lelystad next level* heeft betrekking op een samenwerking van de provincie Flevoland met het Rijk en de gemeente Lelystad die gericht is op de ontwikkeling van Lelystad tot een aantrekkelijke en duurzame stad.

Zie Bijlage A van de vier afzonderlijke rapporten voor een volledig overzicht van de instrumenten op het gebied van wonen per provincie:

Flevoland

Noord-Holland

Utrecht

Zuid-Holland

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

In Nederland staan ruim 7,8 miljoen woningen. Bijna de helft daarvan is te vinden in de vier Randstadprovincies.[2] Over de woningmarkt wordt veel geschreven. Waar het een paar jaar geleden ging over een overschot en moeilijk verkoopbare woningen, gaat de berichtgeving nu vooral over het oplopende woningtekort. Gevolgen van het tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen[3] en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen.[4]

Uit de *Staat van de Woningmarkt 2018* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties blijkt dat de gemiddelde koopprijs van een woning in Nederland weer hoger ligt dan het niveau van voor de crisis. Wat hierbij opvalt zijn de verschillen tussen de provincies. In het tweede kwartaal van 2018 is het namelijk zo dat alleen in de vier Randstadprovincies de gemiddelde koopprijs boven het niveau van voor de crisis ligt. In de andere provincies was daar op dat moment (nog) geen sprake van. Uit het rapport blijkt ook dat het tekort aan woningen in Nederland verder is opgelopen. In 2017 is het tekort vastgesteld op bijna 250.000 woningen.[5] In de *Staat van de Volkshuisvesting 2019* is aangegeven dat het tekort door het achterblijven van de productie bij de huishoudensgroei harder is toegenomen dan eerder geraamd. In 2019 bedraagt het tekort bijna 300.000 woningen.[6] Ook hier is sprake van verschillen tussen de provincies in Nederland, zie Tabel 1.1.

Tabel 1.1 - Woningtekort per provincie[7]

	2017	2019	2025	2030	2045
Groningen	6.000	9.080	9.190	7.560	270
Friesland	2.000	4.090	4.440	2.620	0
Drenthe	4.000	4.750	4.410	3.190	610
Overijssel	8.500	11.550	12.110	10.350	2.620
Flevoland	7.500	8.750	6.060	4.880	3.770
Gelderland	30.500	35.460	37.710	35.170	27.330
Utrecht	25.000	30.430	32.280	32.370	28.670
Noord-Holland	62.000	69.910	50.590	42.500	32.960
Zuid-Holland	54.000	69.730	49.890	36.010	29.300
Zeeland	0	50	0	0	0
Noord-Brabant	36.000	40.070	33.750	27.140	17.660
Limburg	7.000	10.540	7.430	5.580	130
Totaal	**242.500**	**294.410**	**247.860**	**207.370**	**143.320**

In zowel Noord- als Zuid-Holland bedraagt het woningtekort in 2019 bijna 70.000 woningen. In Utrecht zijn dit er in 2019 ruim 30.000 en in Flevoland 8.750. De prognose voor 2025 laat zien dat het tekort in Utrecht nog verder

[2] CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
[3] Naast het woningtekort, zijn er voor de stijgende huizen- en huurprijzen ook andere oorzaken aan te wijzen, zoals rente en personeelstekorten.
[4] CBS (2018), www.cbs.nl; Pararius (2018), www.pararius.nl; NRC (2018), www.nrc.nl & RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[5] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, pp. 9 en 53
[6] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29
[7] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 53 en Rijk (2019), primos.datawonen.nl

oploopt, terwijl dit in de andere drie provincies afneemt. De prognose voor 2045 laat zien dat er ook dan nog sprake is van woningtekorten in de Randstadprovincies.

In 2019 zijn de tekorten relatief gezien het grootst in Utrecht (5,3%), Noord-Holland (5,2%), en Flevoland (5,2%). Ook het tekort in Zuid-Holland (4,2%) ligt hoger dan het gemiddelde tekort aan woningen in Nederland (3,8%).[8] Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden, zie ook Kader 1.1.[9] Om het woningtekort op te lossen zullen er op korte termijn meer woningen gebouwd moeten worden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.[10] Bovendien zijn er nog altijd regio's waar geen sprake is van een tekort maar van een overschot aan woningbouwplannen in relatie tot de woningbehoefte.[11] In deze regio's zullen keuzes gemaakt moeten worden wat waar gebouwd gaat worden.

Kader 1.1 - Problemen als gevolg van het woningentekort

Het tekort aan woningen maakt het voor veel mensen moeilijk om een (geschikte) woning te vinden, een korte zoektocht levert hierover een heleboel verhalen op. Zo sprak EenVandaag met een jonge fulltimewerkende leraar met vast contract die de afgelopen vier jaar bij zijn ouders woonde en nu amper zijn maandelijkse huur kan betalen. Hij heeft geen mogelijkheid een goedkopere huur- of koopwoning te vinden. Ook komt een gepensioneerde aan het woord die graag van zijn grote eengezinswoning naar een appartement zou verhuizen. Hij kan echter in zijn prijsklasse, tussen de 700 en 1000 euro huur per maand, geen woning vinden en kan vanwege zijn leeftijd ook geen hypotheek afsluiten. *"Beide mannen denken niet dat de situatie snel verandert".*[12] Net als voor de leraar is het ook voor veel andere starters op de woningmarkt een moeilijke tijd. Om te kunnen kopen hebben starters flink wat spaargeld nodig. Als zij, door de gestegen huizenprijzen en het gebrek aan spaargeld, niet in aanmerking komen voor een koopwoning, zijn ze vaak aangewezen op huurwoningen in de vrije sector. Deze huizen zijn vaak opgekocht door beleggers en, zeker in de grote steden, kunnen de huurprijzen van deze woningen behoorlijk oplopen. Geld opzijleggen voor een koopwoning gaat dan moeilijk. Starters dreigen hierdoor de boot te missen, want "*wie nooit een huis gekocht heeft, maakt steeds minder kans dat dat alsnog lukt"* zegt een geraadpleegde woningmarktdeskundige.[13] En zelfs een huurhuis vinden is soms een probleem. Uit een onderzoek van de NOS en regionale omroepen eind 2017 bleek dat er een groot tekort is aan huurwoningen met een huur tussen de 700 en 1000 euro. Zij spreken vooral dertigers en late twintigers die naast een koopwoning ook geen huurwoning kunnen vinden. Deze woningzoekers krijgen te maken met te hoge huren en lange wachtlijsten.[14] Ook hoge inkomenseisen, zoals een jaarsalaris van minimaal 48 keer de maandelijkse huur en een check op bkr-registraties kunnen het vinden van een huurhuis moeilijk maken. De door Zembla geïnterviewde woningzoeker geeft aan *"moedeloos en gefrustreerd te raken".*[15] Wie geen huis kan vinden trekt soms noodgedwongen in bij (groot)ouders. RTL Nieuws sprak iemand die op zoek moest naar een nieuwe woning nadat ze was gescheiden. Ze heeft te veel vermogen voor een sociale huurwoning, maar een te laag inkomen voor een vrije sector huurwoning, hierdoor is het nog niet gelukt een woning te vinden en woont ze nu met haar kinderen in bij haar grootouders. "*Ze is blij dat haar grootouders haar opvangen, maar*

[8] Rijk (2019), primos.datawonen.nl
[9] Rijk e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2012, p. 1
[10] Rli (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit, pp. 2 en 3 & Rijk e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2012, p. 1
[11] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 43
[12] EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
[13] Trouw (2018), www.trouw.nl
[14] NOS (2017), nos.nl
[15] Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl

toekomstbestendig is het niet."[16] Als spoedzoekers, zoals gezinnen na een scheiding, geen woning vinden, kunnen problemen zich snel opstapelen. Een directeur van een dak- en thuislozenopvang geeft aan dat er steeds vaker mensen aankloppen die alleen een 'woonprobleem' hebben. Als zij echter hierdoor in een te dure woning terecht komen, wordt de situatie uiteindelijk vaak nijpender: "*De huur is vaak te hoog om op te brengen. Je ziet dat mensen op raken door de stress. De kinderen raken gedestabiliseerd. Dan komt werk in het gedrang."* Maatschappelijke kosten kunnen snel oplopen als er geen woning beschikbaar komt. Dergelijke spoedzoekers krijgen vaak geen urgentie omdat hun situatie niet schrijnend genoeg is, het moet eerst slechter gaan om hulp te kunnen krijgen van maatschappelijke organisaties.[17]

Rol provincie

In de Grondwet staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid 'voorwerp van zorg' is voor de overheid.[18] Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staat dat de zorg voor voldoende omvang, kwaliteit en differentiatie van de woningvoorraad de doelstelling van het Rijk is voor heel Nederland als het gaat om de woningmarkt. Over de rol van de provincies is aangegeven dat de provincies, rekening houdend met het rijksbeleid, de regie voeren over de integratie en afweging van ruimtelijke opgaven van (boven)regionaal belang. Voor wonen houdt dit onder andere in dat de programmering van verstedelijking een taak is van de provincies en (samenwerkende) gemeenten. Als de samenwerking tussen gemeenten uitblijft is het aan de provincies om er voor te zorgen dat deze alsnog tot stand komt.[19]

De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. Het is van belang dat er wordt gebouwd wat nodig is, dat er niet te veel van hetzelfde wordt gebouwd en dat er evenwicht is in de plannen. Daarnaast kunnen decentrale overheden andere maatschappelijke doelen combineren op de best passende locatie, binnen- dan wel buitenstedelijk.[20] Voorbeelden van te combineren maatschappelijke doelen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de energietransitie, ouderenzorg en mobiliteit.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken en is sprake van een veelheid aan belangen. De provincies bouwen zelf geen woningen. Het zijn woningcorporaties, projectontwikkelaars en zelfbouwers die samen met bouwbedrijven nieuwe woningen realiseren. Het is aan de gemeenten om de bouw ruimtelijk mogelijk maken.

Invulling rol provincie

De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten. Zo is de provinciale ruimtelijke verordening een belangrijk juridisch instrument waarin onder andere regels voor bestemmingsplannen opgenomen kunnen worden. Het bevorderen en faciliteren van intergemeentelijk overleg om woningbouwprogramma's af te stemmen is een voorbeeld van een bestuurlijk instrument. Een subsidieregeling gericht op het verduurzamen van woningen is een voorbeeld van een financieel instrument.

[16] RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[17] Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
[18] Grondwet, art. 22, lid 2
[19] Vanwege de complexiteit van de verstedelijkingsopgave in de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad maakt de programmering van de verstedelijking voor deze gebieden ook onderdeel uit van afspraken tussen het Rijk en decentrale overheden over ruimtelijke projecten en programma's. De afspraken worden opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Bron: Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, pp. 10, 11 en 33 & Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
[20] Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017, p. 3

De situatie op de woningmarkt verandert continu en is nu bijvoorbeeld anders dan vijf jaar geleden. Deze veranderingen kunnen van invloed zijn op de instrumenten die de provincies inzetten. Instrumenten kunnen enerzijds inspelen op de veranderingen, bijvoorbeeld een programma om woningbouwplannen te versnellen. Anderzijds kunnen instrumenten ook ingezet worden die meer anticyclisch werken en lange termijn doelen dienen. Zie ook het overzicht van de Rolverdeling bij wonen.

De Programmaraad heeft in een eerder stadium gesproken over het thema wonen en de Rekenkamer geadviseerd om hier onderzoek naar uit te gaan voeren.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Afbakening

Het onderzoek richt zich op:
- De regierol van de provincies op het gebied van wonen. De Rekenkamer focust hierbij vooral op de inzet die de provincies plegen om te komen tot een balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Hierbij heeft de balans zowel betrekking op de huidige situatie op de woningmarkt (korte termijn) als op verwachte ontwikkelingen op de woningmarkt in de toekomst (lange termijn).
- De Rekenkamer richt zich op de provinciale instrumenten op het gebied van wonen. Hierbij is de werking / de uitvoering van de instrumenten in de praktijk onderzocht. De provincies kunnen hun regierol op verschillende manieren invullen. Daartoe kunnen de provincies diverse instrumenten inzetten.
- Een vergelijking tussen de provincies waar dat mogelijk is. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat woningmarkten regionaal zijn. Wat een oplossing in een bepaalde regio is hoeft geen oplossing te zijn in een andere regio.
- Het vigerend beleid. Bij de uitvoering is alleen gekeken naar instrumenten die al langere tijd worden ingezet. Van instrumenten die pas kort geleden zijn geïntroduceerd zal de werking / uitvoering in de meeste gevallen niet goed onderzocht kunnen worden. Wel kan een oordeel gegeven worden over de opzet van het instrument.
- De informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018.

Het onderzoek richt zich niet op:

- Het exact uitdrukken van de effectiviteit van het provinciale beleid. Vanwege de verwevenheid met andere partijen op het woondossier en externe economische factoren is het moeilijk aan te tonen hoe effectief één partij binnen het geheel is.
- Het verifiëren van prognoses op gebied van wonen, zoals woningbouwbehoeftes.
- De oorzaken van de tekorten aan woningen en verklaringen waarom het tekort aan woningen in de ene provincie hoger is dan in de andere provincie.
- De toezichthoudende rol van de provincie bij eventuele huisvestingsverordeningen en de huisvesting van statushouders.

1.4 Werkwijze

Deze paragraaf bevat een uitwerking van de centrale onderzoeksvraag en beschrijft op welke wijze de beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden.

Vraag 1: Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?

Bij de beantwoording van deze vraag heeft de Rekenkamer gekeken naar de manier waarop de provincies hun woonbeleid hebben vormgegeven. Hierbij zijn onder andere aan bod gekomen:

- in welke documenten het provinciale woonbeleid is vastgelegd;
- wat de hoofddoelen van het woonbeleid zijn;
- wat de invulling van de provinciale rol is, en
- welke instrumenten de provincie inzet.

Voor de beantwoording van deze vraag is in de eerste plaats gebruik gemaakt van beleidsdocumenten, zoals provinciale visies, ruimtelijke verordeningen, begrotingen en jaarstukken. Daarnaast zijn aanvullende interviews gehouden met medewerkers van de provincie.

Vraag 2: Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?

De beantwoording van deze vraag vormt het zwaartepunt van het onderzoek. De instrumenten die bij onderzoeksvraag 1 in beeld zijn gebracht en betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn op hun werking / uitvoering onderzocht. Hierbij is voor zover mogelijk de koppeling gemaakt tussen het instrument en de provinciale doelen. De beantwoording van deze onderzoeksvraag maakt inzichtelijk hoe de uitvoering van het woonbeleid verloopt.

Voor de beantwoording van deze vraag zijn onder andere documenten zoals verantwoordingsrapportages en evaluaties bestudeerd en zijn interviews gehouden met medewerkers van de provincies. Ook zijn (groeps)interviews gehouden met medewerkers van gemeenten en andere betrokkenen.

Vraag 3: Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

Bij de beantwoording van deze vraag is inzichtelijk gemaakt welke afspraken er gemaakt zijn over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS beoordeeld.

Voor de beantwoording van deze vraag hebben we gebruik gemaakt van begrotingen, jaarstukken en documenten in het stateninformatiesysteem.

1.5 Beoordelingskader

Om tot bevindingen te kunnen komen is een beoordelingskader gehanteerd, zie Tabel 1.2. De Randstedelijke Rekenkamer heeft het beoordelingskader besproken met de ambtelijk betrokkenen. Zij hebben aangegeven zich in het beoordelingskader te kunnen vinden.

Tabel 1.2 - Voorlopige beoordelingskader

Onderzoeksvragen	Criteria
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?	1. De provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?	2. De instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd.
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?	3. Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
	4. De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Toelichting

Criterium 1 – Voor partijen waarover de provincie regie houdt dient duidelijk te zijn wat zij van de provincie kunnen verwachten. Daarvoor zijn in ieder geval de doelen van de provincie, de rolinvulling en de in te zetten instrumenten in het beleid van de provincie op het gebied van wonen benoemd.

Criterium 2 – In de praktijk dienen instrumenten te werken zoals aan de voorkant door de provincie is bedacht.

Criterium 3 en 4 – PS hebben informatie nodig voor het uitvoeren van hun kaderstellende en controlerende taak. GS en PS hebben daarom afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS met betrekking tot het thema wonen. PS ontvangen de informatie van GS over wonen volgens afspraak. Om van waarde te zijn voor PS dient de informatie ook tijdig en begrijpelijk te zijn.

| 2 | Woonbeleid

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de wijze waarop de provincie haar woonbeleid heeft vormgegeven. Daarbij wordt inzicht gegeven in de doelen, rollen en ingezette instrumenten van de provincie op het gebied van wonen. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.

2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen

Bevinding 1

De vigerende beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie op het gebied van wonen wil bereiken. De samenhang tussen de documenten en doelen is duidelijk. De provincie heeft een sterke focus op het binnenstedelijk realiseren van woningen. In de PRS is een woningbouwprogramma opgenomen met een indicatief binnenstedelijk deel en limitatieve uitbreidingsmogelijkheden. Woningbouwprogramma's van gemeenten, regio's en provincie kunnen daardoor van elkaar verschillen en leiden tot onduidelijkheid.

Eind 2018 is het Koersdocument Omgevingsvisie vastgesteld, waarin thema's zijn benoemd die een plaats moeten krijgen in de voor eind 2020 voorziene Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en programma's.

Deze paragraaf geeft een overzicht van de belangrijkste doelen van de provincie ten aanzien van wonen. Figuur 2.1 geeft een overzicht weer van de belangrijkste documenten waarin de doelstellingen van de provincie met betrekking tot wonen zijn verwoord.

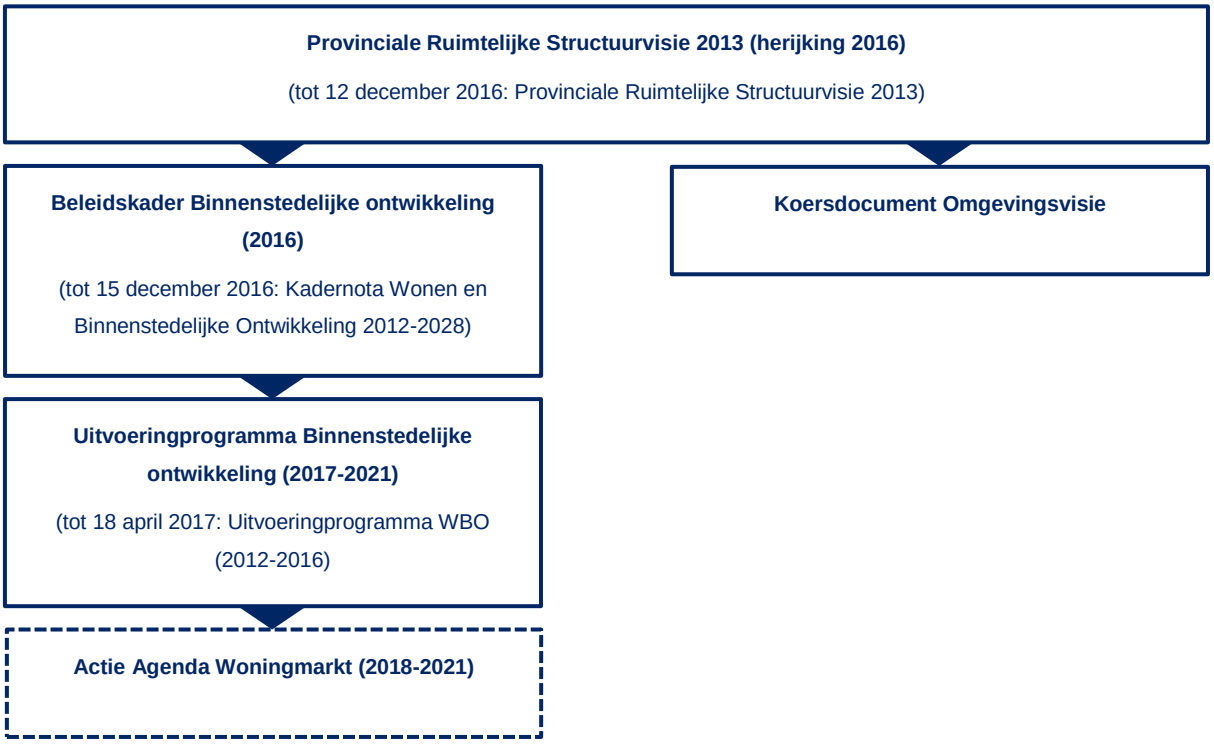

Figuur 2.1 Overzicht belangrijkste documenten waarin provinciale doelstellingen ten aanzien van wonen zijn verwoord

Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 (herijking 2016)

In de *Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie* (PRS) is het ruimtelijk beleid van de provincie Utrecht beschreven voor de periode tot 2028. De PRS is een structuurvisie onder de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en heeft alleen een bindende werking voor de provincie zelf.

De ambitie van de provincie Utrecht, zoals omschreven in de PRS, is om de provincie aantrekkelijk te houden om te wonen, werken en recreëren. Hierbij geeft de provincie aan dat de met regiopartijen opgestelde *Strategie Utrecht 2040*[21] als stip aan de horizon fungeert. De PRS is primair gericht op het ruimtelijke deel (de fysieke leefomgeving).[22] Het ruimtelijke beleid van de provincie is gebaseerd op vier pijlers. Het samenspel tussen deze vier pijlers leidt tot twee voor de provincie belangrijke beleidsopgaven.[23] Zie Figuur 2.2.

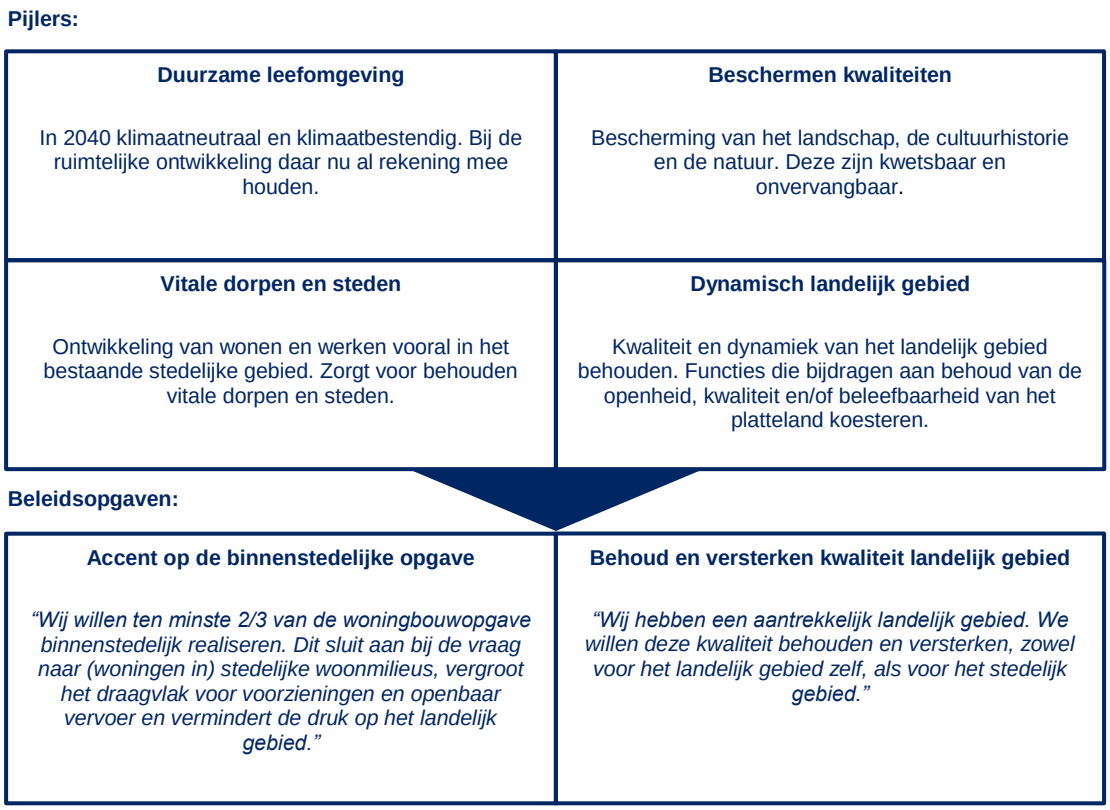

Figuur 2.2 - Pijlers en beleidsopgaven in de PRS [24]

De pijlers 'Duurzame leefomgeving' en 'Beschermen kwaliteiten' vormen de basis voor de ontwikkelingen in de pijlers 'Vitale dorpen en steden' en het 'Dynamisch landelijk gebied'. Het thema wonen is uitgewerkt onder de pijler Vitale dorpen en steden (paragraaf 6.2 van de PRS). Daarbij is het volgende provinciaal belang benoemd:

[21] De visie van Strategie Utrecht 2040 heeft betrekking op het gehele beleid van de provincie Utrecht en is te zien als ruimtelijke verbeelding van Utrecht in 2040.
[22] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[23] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 8
[24] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, pp. 8 en 21 t/m 23

Provinciaal belang bij wonen:

"Bevorderen van binnenstedelijke ontwikkeling - Voldoende ruimte bieden voor het realiseren van een op de behoefte aansluitend aanbod van woningen en woonvoorzieningen"

Verstedelijkingsbeleid

Het verstedelijkingsbeleid van de provincie Utrecht richt zich primair op de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaand stedelijk gebied. De provincie geeft hierover aan dat 'op die manier onze steden, dorpen en kernen aantrekkelijk [blijven] om te wonen, te werken en te ontmoeten en blijft het landelijk gebied gevrijwaard van onnodige ruimteclaims'.[25]

In het ruimtelijk beleid maakt de provincie Utrecht gebruik van rode contouren om de begrenzing van het stedelijk gebied aan te geven (zie paragraaf 3.1). Het provinciale beleid sluit aan bij Ladder voor duurzame verstedelijking[26]. Als het gaat om stedelijke ontwikkelingen hanteert de provincie de volgende voorkeursvolgorde:[27]

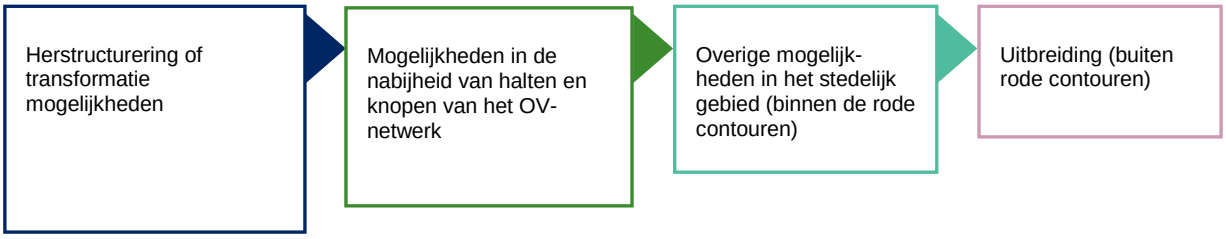

Woningbouwprogramma

In de PRS is een woningbouwprogramma opgenomen.[28] De provincie wil hiermee binnenstedelijke ontwikkeling stimuleren en terughoudend zijn ten aanzien van uitbreiding. Echter is wel inzicht nodig of er binnenstedelijk voldoende ontwikkelingsmogelijkheden zijn. Daarom is het binnenstedelijke deel van het woningbouwprogramma indicatief, gemeenten mogen meer woningen bouwen, en is het aantal woningen dat gebouwd mag worden op locaties buiten de rode contour, gelimiteerd.[29]

Paragraaf 6.5 van de PRS bevat de stedelijke programma's per regio. Deze programma's, die in overleg met de gemeenten zijn opgesteld, bevatten voor het onderdeel wonen aantallen te bouwen woningen per gemeente tot en met 2028. Hierbij is onderscheid gemaakt naar woningbouw binnen en buiten de rode contouren. Over de stedelijke programma's geeft de provincie aan dat die gezien moeten worden als 'een ambitie [en] niet als een harde opgave waarop we regio's of gemeenten willen afrekenen'. Verderop in de tekst wordt echter aangegeven dat dit niet geldt voor de locaties buiten de rode contouren. De uitbreidingsmogelijkheden zijn qua locatie en aantal woningen benoemd en ook als zodanig opgenomen in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV).[30] De genoemde binnenstedelijke locaties hebben een 'richtinggevende en illustratieve betekenis', terwijl locaties buiten

[25] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 67
[26] Voor een toelichting zie Bijlage A.
[27] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 67
[28] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 69
[29] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[30] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019

de rode contouren in regels zijn vastgelegd.[31] Het oorspronkelijke woningbouwprogramma uit de PRS 2013 voorziet in de bouw van 68.000 woningen. Ruim 80% van dit programma zou volgens de provincie gerealiseerd kunnen worden binnen de rode contouren. Om de vier jaar wordt het programma herijkt op basis van de dan bekende gegevens en inzichten. Woningbouwprogramma's van gemeenten, regio's en provincie kunnen van elkaar verschillen en dit kan leiden tot onduidelijkheid.

Het woningbouwprogramma is in de herijkte PRS uit 2016 aangepast. Het totaal aantal nieuwe woningen is echter vanwege PM posten bij twee gemeenten niet duidelijk. In de PRS is aangegeven dat bij het vaststellen van ruimtelijke plannen met woonbestemmingen het aan gemeenten is om de actuele behoefte met recent onderzoek aan te tonen.[32]

In de PRS is ook aangegeven dat de stedelijke programma's alleen gaan over de capaciteit en dat 'de realiseerbaarheid van vooral het hoge binnenstedelijke woningbouwprogramma geen sinecure is'. Daarbij is aangegeven dat de provincie, net zoals de regio's en gemeenten, slechts gedeeltelijk invloed kunnen uitoefenen. De provincie wil met de PRS en specifiek de stedelijke programma's vasthouden aan de geformuleerde ambities en daarmee 'urgentie [creëren] voor de binnenstedelijke opgave'.[33]

Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling (2016)

In het *Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling 2016* (hierna: Beleidskader BO) beschrijft de provincie haar beleid en haar rol op het gebied van binnenstedelijke ontwikkeling. Het Beleidskader BO volgt uit een herijking van de kadernota Wonen en Binnenstedelijke ontwikkeling 2012-2028.[34]

Het hoofddoel van de provincie voor de binnenstedelijke ontwikkeling is: 'blijvend aantrekkelijke steden en dorpen waar het goed wonen, werken en ontmoeten is'.[35] De visie met betrekking tot wonen is als volgt geformuleerd:[36]

Visie op het gebied van wonen

"Onze visie is die van een goed functionerende, kwantitatief en kwalitatief evenwichtige woningmarkt. Hierbij sluiten vraag en aanbod naar woningen ook kwalitatief goed op elkaar aan en wordt er gewoond in leefbare, veilige en vitale wijken."

De ambities ten aanzien van wonen en in relatie tot binnenstedelijke ontwikkeling zijn de volgende:[37]

Ambities op het gebied van wonen

- Realiseren van binnenstedelijke woningbouw
- Het realiseren van een woningaanbod dat aansluit bij de (toekomstige) vraag
- Realiseren en versterken van een goede woonomgeving

[31] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 85
[32] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, pp. 69 en 70
[33] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 85
[34] Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 5
[35] Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 4
[36] Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 14
[37] Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 14

In het Beleidskader BO gaat de provincie ook in op de energietransitie met betrekking tot binnenstedelijke ontwikkeling. De ambities die de provincie op dit onderdeel heeft hebben daarmee ook betrekking op wonen. De ambities zijn als volgt:[38]

Ambities energietransitie in relatie tot binnenstedelijke ontwikkeling

- Aardgasloze wijken op basis van verduurzaamde warmtenetten of volledig elektrische wijken
- Energieneutrale nieuwbouw
- Verduurzamen van bestaande gebouwen
- Maximale benutting van daken voor zonne-energie

Zie het Beleidskader BO voor meer informatie over de visie en ambities.[39]

Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling (2017)

Het Beleidskader BO is verder uitgewerkt in het *Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling 2017* (Uitvoeringsprogramma BO). De provincie geeft aan dat de kern van het Uitvoeringsprogramma BO ligt bij de fysieke ruimte (gebouwen en gebieden) waar mensen wonen, werken en winkelen/ontmoeten. Het toevoegen van (vooral binnenstedelijke) woningen wordt door de provincie gezien als één van de vier meest urgente opgaven in het uitvoeringsprogramma. De provincie verstaat onder 'binnenstedelijk gebied' al het grondgebied dat binnen de rode contouren ligt. Alle steden, dorpen én kernen in de provincie Utrecht vallen hier binnen.[40]

Versnelling in de woningbouwproductie is volgens de provincie noodzakelijk en ook de kwalitatieve afstemming tussen vraag en aanbod op de woningmarkt dient volgens de provincie verbeterd te worden. De provincie geeft over deze inzet het volgende aan: "Om een bijdrage te leveren aan onze ambities op de woningmarkt zetten wij stevig in op het vergroten van de woningvoorraad en op een betere afstemming van vraag en aanbod."[41]

In het Uitvoeringsprogramma BO is ook het beoogde effect aangegeven:[42]

Beoogde effect

- In de komende 4 jaar zijn minimaal 16.000 woningen binnenstedelijk gerealiseerd;
- Het aantal huurwoningen op de woningmarkt is substantieel (3%) toegenomen. Daarbij gaat het zowel om uitbreiding van het sociale segment als om het middeldure segment. Dit leidt tot een afname van de zoektijd van woningzoekenden op de huurmarkt.
- Alle Utrechtse gemeenten hebben hun taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders gerealiseerd.
- De vraagsturing op de woningmarkt is versterkt waardoor consumenten grotere inspraak krijgen in het oplossen van de kwalitatieve vraag.

[38] Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 18
[39] Zie pagina's 13, 14 en 18.
[40] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, pp. 4 en 8
[41] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 15
[42] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, pp. 16 en 17

Om de beoogde effecten te realiseren moeten volgens de provincie vooral anderen aan het werk, omdat de provincie zelf geen woningen bouwt. Aangegeven is dat gemeenten, woningcorporaties, ontwikkelaars en beleggers aan de lat staan om de opgaven op de woningmarkt te realiseren. Om bovenstaande effecten te bewerkstelligen wil de provincie een agenderende, en waar mogelijk een (mede)-regisserende, rol pakken.[43]

De provincie geeft aan open te staan voor samenwerking met alle Utrechtse gemeenten, groot en klein, en andere partijen (zoals woningcorporaties en ontwikkelaars). Met betrekking tot het toevoegen van woningen geeft de provincie aan zich in de eerste instantie te richten op steden en dorpen met (binnenstedelijke) gebieden waar grote kansen en/of opgaven liggen voor het toevoegen van woningen en/of vergroten van de binnenstedelijke kwaliteit.[44]

Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021

De *Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021* (AAW) is een gezamenlijk product van 123 partijen waarvoor de provincie Utrecht initiatiefnemer is geweest. Het is de uitkomst een co-creatie proces. Het is geen beleidsdocument van de provincie Utrecht en niet door GS of PS vastgesteld.[45]

In februari 2018 is de AAW vastgesteld, waarin gezamenlijke ambities zijn geformuleerd en concrete maatregelen zijn benoemd om de woningbouwproductie te versnellen, om het huursegment te versterken en de doorstroming te vergroten.[46] In de AAW zijn de volgende ambities opgenomen:[47]

Naast de ambities zijn er voor verschillende onderwerpen acties opgenomen. ‘Alle woningbouwlocaties in beeld’ is een voorbeeld van een dergelijke actie. Per actie zijn vervolgens activiteiten, een planning en stakeholders opgenomen. Zie de AAW voor een volledig overzicht van de ambities en acties. De provincie is niet bij alle in de AAW genoemde acties betrokken.

De provincie heeft voor de periode tot 2021 een bedrag van vijf miljoen euro beschikbaar gesteld om de gewenste versnelling te kunnen faciliteren (zie par. 3.2).[48] Naast initiatiefnemer voor de AAW heeft de provincie ook de werkgroepbijeenkomsten georganiseerd en de regierol gevoerd op het schrijven van de agenda.

[43] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 17
[44] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 9
[45] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[46] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 3
[47] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, pp. 9 t/m 11
[48] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 4

De AAW sluit aan op het Uitvoeringsprogramma BO. Het Uitvoeringsprogramma BO is breder dan de AAW, omdat het ook gaat over werken en winkelen. De AAW gaat alleen over wonen en gaat hier uitgebreider op in.

Koersdocument Omgevingsvisie

In het Koersdocument Omgevingsvisie, dat eind 2018 door PS is vastgesteld, zijn thema's benoemd die een plaats moeten krijgen in de Omgevingsvisie. Voor verschillende thema's, waaronder het thema wonen, is de koers op hoofdlijnen weergegeven. Het Koersdocument is geen vastgesteld nieuw beleid, maar een document dat richting geeft aan de in 2019 op te stellen Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en bijbehorende programma's. Vaststelling hiervan is voorzien voor eind 2020.[49]

2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen

Bevinding 2

In het beleid is de rol van de provincie op het gebied van wonen toegelicht. De provincie heeft de rollen: reguleren, participeren en stimuleren. De precieze rol die de provincie inneemt bij binnenstedelijke ontwikkeling verschilt per project en situatie.

De instrumenten ten aanzien van wonen komen in meerdere beleidsdocumenten aan de orde, maar een overzicht ontbreekt. De provincie wil niet het instrument maar het knelpunt centraal stellen, daarom is er ook een interne lijst met uitvoeringsinstrumenten. De instrumenten zijn daarbij niet altijd op eenzelfde manier omschreven. Uit de beschikbare informatie heeft de Rekenkamer zelf een overzicht gemaakt van instrumenten om de doelen op het gebied van wonen te realiseren.

Provinciale rol

In het beleid heeft de provincie de invulling van haar rollen op het gebied van wonen uitgewerkt. In de PRS is aangegeven dat de provincie op het gebied van wonen drie rollen heeft:[50]

Reguleren	Participeren	Stimuleren

In de PRV neemt de provincie regels op om duidelijk te maken wat zij op bestemmingsplanniveau nodig acht om het provinciaal belang te borgen.[51] Als het gaat om de *kwaliteit* van het stedelijk gebied[52] geeft de provincie aan dat deze locatie-afhankelijk is en dat dit primair tot het domein van de gemeenten behoort. Het stimuleren en faciliteren van gemeenten om deze kwaliteit te realiseren ziet de provincie hierbij als haar rol. De provincie wil dit doen door de inzet van middelen, capaciteit en expertise. Daarnaast wil de provincie participeren op 'locaties waarbij dit nodig is'.[53]

In het Beleidskader BO gaat de provincie in op haar rollen bij binnenstedelijke ontwikkeling. De provincie richt zich op vastgoed en de openbare ruimte en is alleen betrokken als de stedelijke functies wonen, werken en/of

[49] Provincie Utrecht (2018), Koersen met kwaliteit, pp. 3 t/m 5
[50] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 71
[51] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 28
[52] Hierbij gaat het bijvoorbeeld om bebouwingsdichtheden, stedenbouwkundige opzet, aandacht voor (cultuur)historie en het bodem- en watersysteem en over identiteit.
[53] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, pp. 68 en 71

winkelen aan de orde zijn. De provincie is hierin zowel actief als passief. Actief omdat het zoekt naar ontwikkelingen die passen bij de provinciale doelen, en passief omdat de provincie ook een loket wil zijn voor partijen die binnenstedelijk willen ontwikkelen.[54] Binnenstedelijke ontwikkelingen vragen volgens de provincie om samenwerking tussen betrokken partijen zoals overheden, bedrijven en inwoners. De provincie ziet zichzelf als een partner in dergelijke samenwerkingen, waarbij de specifieke rol van de provincie situationeel is en afhangt van de fase waarin het project zich bevindt. Woorden die volgens de provincie passen bij haar stimulerende en faciliterende rol zijn: aanjagen, stimuleren, ondersteunen, versnellen, opschalen, herhalen, verbinden en (kennis)delen.[55]

In het Uitvoeringsprogramma BO geeft de provincie aan dat binnenstedelijke ontwikkelingen vragen om maatwerkondersteuning en flexibiliteit. Ten aanzien van wonen wil de provincie zich vooral richten op:[56]

- Woningmarktonderzoek,
- Sociale huur,
- Urgente huisvestingopgaven,
- Middeldure huur,
- Innovatie,
- Regionale afstemming, en
- Vernieuwend Opdrachtgeverschap.

Voor een toelichting op bovenstaande punten zie het Uitvoeringsprogramma BO.[57]

De provincie heeft in gesprek met de Rekenkamer aangegeven het belangrijk te vinden om op het gebied van wonen nauw op te trekken met het Rijk. Zij ziet daarin een belangrijke rol voor provincies als schakelfunctie tussen gemeenten en lobby richting het Rijk. Provincies zouden hierbij, ondanks dat de problematiek per provincie kan verschillen, gezamenlijk kunnen optrekken.[58]

Instrumenten

Als het gaat om binnenstedelijke ontwikkeling kiest de provincie voor een benadering waarbij gestart wordt vanuit het knelpunt. Zo is aangegeven dat op het moment een gemeente of een andere partij om ondersteuning vraagt de provincie met deze partij in gesprek gaat. In het gesprek wordt het knelpunt of achterliggende probleem, de (mogelijke) rol voor de provincie en de bijdrage aan de provinciale doelen besproken. Deze manier van werken vraagt volgens de provincie om flexibiliteit. De provincie wil meebewegen met de markt en ‘tijdig inspelen op datgene waar op dat moment behoefte aan is’. De provincie noemt dit het ‘maatwerk instrumentarium’.[59]

[54] Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling, pp. 4 en 6
[55] Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 21
[56] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, pp. 17, 18 en 22
[57] Zie pagina’s 17 en 18.
[58] Provincie Utrecht, bestuurlijk interview, 31 oktober 2019
[59] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 22

De uitgangspunten voor de werkwijze van het Uitvoeringsprogramma BO zijn als volgt:

Uitgangspunten werkwijze Uitvoeringsprogramma BO

Focus op kansrijke gebieden en urgente thema's

- Maatwerk en flexibiliteit
- De opgave centraal
- Concrete knelpunten als uitgangspunt
- Aanjagen en kansen pakken
- Innovatief en vraaggericht
- In co-creatie en als partner

De instrumenten met betrekking tot binnenstedelijke ontwikkeling zijn in het Uitvoeringsprogramma BO opgenomen en toegelicht.[60]

In de AAW zijn specifiek voor wonen acties opgenomen waarbij de provincie ook als stakeholder is benoemd. Deze acties zijn in de meeste gevallen ook te kwalificeren als instrumenten. Voorbeelden hiervan zijn het (laten) uitvoeren van locatieonderzoeken en het organiseren van netwerkbijeenkomsten.[61]

Naast de instrumenten in het Uitvoeringsprogramma BO, de acties in de AAW heeft de ambtelijke organisatie een lijst met uitvoeringsinstrumenten opgesteld. Deze lijst die intern gehanteerd wordt heeft als doel om meer duidelijkheid te krijgen over de verschillende termen die gebruikt worden. Daarnaast dient deze lijst ervoor te zorgen dat alle betrokken ambtenaren dezelfde mate van informatie hebben over de mogelijkheden zodat zo goed mogelijk met de aanvragers (gemeenten) kan worden meegedacht. Vanuit de ambtelijke organisatie is aangegeven dat het Beleidskader BO, het Uitvoeringsprogramma BO en de Uitvoeringsverordening Subsidie BO[62] leidend zijn, omdat deze documenten door GS of PS vastgesteld zijn.[63]

Vanuit de provincie is aangegeven dat het een bewuste keuze is om de lijst van uitvoeringsinstrumenten niet naar buiten te brengen. Het is volgens de provincie niet de bedoeling om een soort menukaart aan te bieden waarvan partijen een instrument kunnen kiezen, omdat de focus op het daadwerkelijk knelpunt hierdoor kan verminderen. De provincie wil niet het instrument maar het knelpunt centraal stellen, waarbij de provincie de betreffende partij kan helpen door bij dat specifieke probleem een oplossing te zoeken. Het nadeel is volgens de provincie dat het daardoor soms ook wel een zoektocht is. Het is vaak makkelijker gebruik te maken van een uitgeschreven instrument, dan uitpluizen wat het daadwerkelijke knelpunt is waardoor een specifiek project stokt.[64]

Op basis van het Uitvoeringsprogramma BO, de acties in de AAW, de interne lijst met uitvoeringsinstrumenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie heeft de Rekenkamer een overzicht gemaakt van instrumenten die de provincie inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. Zie Tabel 2.1 voor een overzicht van de instrumenten. Zie Bijlage A voor een toelichting per instrument.

[60] Zie pagina's 22 t/m 29.
[61] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, pp. 13 en 21
[62] Zie paragraaf 3.1 en het overzicht Rolverdeling bij wonen.
[63] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[64] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019

Tabel 2.1 - Overzicht instrumenten met betrekking tot wonen

Categorie	Instrumenten
Regelgeving	Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)
Beleidsdoorwerking vooraf	Inpassingsplan
	Proactieve aanwijzing
	Formeel vooroverleg
Beleidsdoorwerking achteraf	Zienswijze
	Reactieve aanwijzing
	Beroep
Stimuleren woningmarkt	Uitvoeringsverordening Subsidie BO. Onder andere: ▪ Deskundigensubsidie ▪ Subsidie uitplaatsing hinderlijke bedrijvigheid ▪ Garantstellingen ▪ Voorfinanciering ▪ Financiële prikkel
	Expertise netwerk (voorheen FINC en wasstraat duurzaamheid)
	Buitenboord motors
	Eigen opdrachten
	Pilots
	Versnellingsteam (zoals omschreven in de AAW)
	Aanjaagteam doorstroming (zoals omschreven in de AAW)
	Symposium en Platform Aanpak Kantoren Transformatie (PAKT)
	Masterclasses organiseren
	Communities of Practice
	Netwerkbijeenkomsten Woningmarkt (bijv.: "Het grote verbindingsdebat")
	Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt
	Brochure "Het beste van twee werelden"
	Challenges
Afstemming en overleg	Overleggen met gemeenten en regio's
Onderzoek en monitoring	Planmonitor
	Woningmarktmonitor
	Kantorenmonitor
	StaatvanUtrecht (wonen en woningbarometer)
	Locatieonderzoeken (omschreven in de AAW)
	Analyse van knelpunten bij woningbouwprojecten (omschreven in de AAW)
	Onderzoek Wonen in de provincie Utrecht
	Onderzoek doorstroming

| 3 | Uitvoering instrumenten

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de werking en uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Bijlage A bevat een overzicht met alle instrumenten, de instrumenten die in dit hoofdstuk aan de orde komen zijn daarin aangegeven. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd.

3.1 Regelgeving

Bevinding 3

De provincie stelt, als doorwerking van de structuurvisie, met een provinciale ruimtelijke verordening regels die gemeenten in acht moeten nemen bij het opstellen van hun ruimtelijke plannen. De verordening is een logische juridische vertaling van het omschreven woonbeleid en de provinciale doelen op het gebied van wonen.

Ter behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van het landelijk gebied maakt de provincie in haar ruimtelijk beleid gebruik van rode contouren als begrenzing va het stedelijk gebied. Het aantal woningen dat gebouwd mag worden op locaties buiten de rode contour is door de provincie gelimiteerd. Overige RO-instrumentarium zoals zienswijzen of aanwijzingen worden zelden door de provincie toegepast voor woonlocaties.

De gemeenten die de Rekenkamer heeft gesproken vinden het belangrijk dat de provincie zich inzet voor het behoud van ruimtelijke kwaliteit en bescherming van het landelijk gebied, maar ervaren het bijbehorend instrument, het verstedelijkingsverbod voor het landelijk gebied buiten de rode contouren, als beperkend. Meerdere gemeenten erkennen dat er recentelijk wel meer ruimte is ontstaan om de rode contouren ter discussie te stellen. Ten aanzien van het indicatieve woningbouwprogramma in de PRS geven meerdere gemeenten aan dat de gehanteerde cijfers niet actueel zijn en er behoefte is aan plannen voor de lange termijn. Meerdere gemeenten wensen hiervoor meer vergezichten van de provincie voor de periode na 2028.

Werkwijz provincie Utrecht

In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS), herijkt in 2016, staat wat de provincie Utrecht de komende jaren samen met haar partners wil bereiken op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling. Bij deze PRS is een Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) gemaakt.[65] Deze verordening zorgt voor de doorwerking van de structuurvisie naar de gemeenten. De PRV bevat daarvoor algemene regels die gemeenten in acht moeten nemen bij het opstellen van hun ruimtelijke plannen. Hiertoe behoren onder andere regels ten aanzien van toekomstige woonlocaties.[66] In het ruimtelijk beleid maakt de provincie, in aanvulling op de (Rijks) Ladder voor duurzame verstedelijking gebruik van rode contouren om de begrenzing van het stedelijk gebied aan te geven. Deze bebouwingscontouren worden gebruikt om ruimtelijk restrictief beleid te voeren en geven ruimtelijke kaders aan gemeenten. Met de rode contouren voert de provincie de regie over ruimtelijke ontwikkelingen.[67] De Wro biedt de provincie mogelijkheden om het ruimtelijke beleid te realiseren en handhaven.[68]

[65] Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
[66] Provincie Utrecht, e-mails, 20 februari en 14 maart 2019
[67] Rigo Research & Advies (2013), Provinciaal woningbouwbeleid, p. 12
[68] Zie ook het overzicht Rolverdeling bij wonen.

Rode contouren

De provincie Utrecht heeft regelgeving vastgesteld ter behoud van de ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van het landelijk gebied. In het ruimtelijk beleid maakt de provincie gebruik van rode contouren om de begrenzing van het stedelijk gebied aan te geven. Samenvattend gaat het bij contouren om een grens die getrokken is en waarbij in de verordening is aangegeven wanneer buiten de grens gebouwd kan worden. De ruimte voor verstedelijking wordt op die manier afgebakend. De provincie heeft de regie, omdat deze besluit tot het al of niet in de PRV opnemen van een toekomstige woonlocatie.[69] Het aantal woningen op locaties buiten de rode contour is gelimiteerd. Binnen de rode contouren geldt er geen limiet. De rode contouren gelden voor de provincie als een belangrijk instrument: ze dragen bij aan het handhaven van de kwaliteit van het landelijk gebied en ondersteunen het realiseren van de binnenstedelijke ambities.[70] Zie Kader 3.1 voor de uitgangspunten van de rode contouren.

Kader 3.1 - Uitgangspunten rode contouren

Voor de rode contouren hanteert de provincie de volgende uitgangspunten:

- Voor alle kernen (met een ondergrens van 5 ha) neemt de provincie een gesloten rode contour op.
- Per regio en per gemeente heeft de provincie een programma voor wonen en werken. Daarbij is een onderscheid gemaakt naar binnenstedelijke opgave (binnen rode contour) en uitbreiding (daarbuiten).
- De uitbreidingslocaties waarover al een ontwerp-planologisch besluit is genomen, legt de provincie binnen de rode contour. Binnen de rode contour hebben gemeenten beleidsvrijheid, met inachtneming van de PRV.
- De voortgang van de uitvoering van de stedelijke programma's wordt jaarlijks gemonitord. Elke vier jaar vindt een herijking plaats van de stedelijke programma's, waarbij ook de rode contouren geactualiseerd worden.

Bron: Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016, p. 68

Het provinciale beleid en de regels voor de kernrandzone, het landelijk gebied dat aansluit op de rode contour, bieden de mogelijkheid voor verstedelijking buiten de contour als daar ruimtelijke kwaliteitsverbetering tegenover staat. De gemeente dient te onderbouwen op welke wijze de ontwikkeling bijdraagt aan deze verhoging van kwaliteit, bij voorkeur via een integrale visie. Deze ontwikkelingen worden meegenomen bij een vierjaarlijkse herijking van de contouren. Als gemeenten een urgente opgave niet binnen hun huidige stedelijke gebied en aangewezen uitbreidingslocaties kunnen accommoderen, en de algemene regels voor de kernrandzone niet kunnen worden toegepast, wil de provincie in dialoog met deze gemeenten een oplossing zoeken. Zo nodig en mits ruimtelijk aanvaardbaar werkt de provincie mee aan het opnemen van een nieuwe locatie middels een herziening van de PRS/PRV.[71]

Het rode contouren beleid van de provincie gaat in principe verder dan de zogenaamde Ladder voor duurzame verstedelijking; de provincie Utrecht blijft met de contouren een sturende rol in het bovengemeentelijk ruimtelijk beleid vervullen. Zie voor een toelichting van de Ladder, het overzicht Rolverdeling bij wonen. Om een indruk te krijgen van de verdeling van ruimte in de provincie Utrecht is in Kader 3.2 aangegeven hoeveel ruimte verschillende functies innamen in 2000 en 2015. Ook is de toename in deze periode aangegeven.

[69] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[70] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016, p. 68
[71] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016, p. 69

Kader 3.2 – Bodemgebruik Utrecht in 2000, 2015 en de toename tussen 2000 en 2015 (in ha)

	2000		2015		Toename 2000 – 2015	
Totaal (excl. binnen en buitenwater)	136.157		137.825		1.668	1,23%
▪ **Totaal verkeersterrein**	5.115	3,76%	5.784	4,20%	669	13,08%
▪ **Totaal bebouwd terrein**	20.181	14,82%	22.909	16,62%	2.728	13,52%
- *Woonterrein*	*14.198*	*10,43%*	*15.356*	*11,14%*	*1.158*	*8,16%*
- *Bedrijventerrein*	*3.209*	*2,36%*	*4.387*	*3,18%*	*1.178*	*36,71%*
- *Overig bebouwd terrein*	*2.774*	*2,03%*	*3.166*	*2,30%*	*392*	*14,14%*
▪ **Totaal semi-bebouwd terrein**	1.935	1,42%	1.894	1,37%	-41	-2,12%
▪ **Totaal recreatieterrein**	4.997	3,67%	5.695	4,13%	698	13,97%
▪ **Totaal agrarisch terrein**	83.272	61,16%	80.572	58,46%	-2.700	-3,24%
▪ **Totaal bos en open natuurlijk terrein**	20.658	15,17%	20.971	15,22%	313	1,52%

Bron: opendata.cbs.nl. Bewerkingen Randstedelijke Rekenkamer

Absolute toename tussen 2000 en 2015

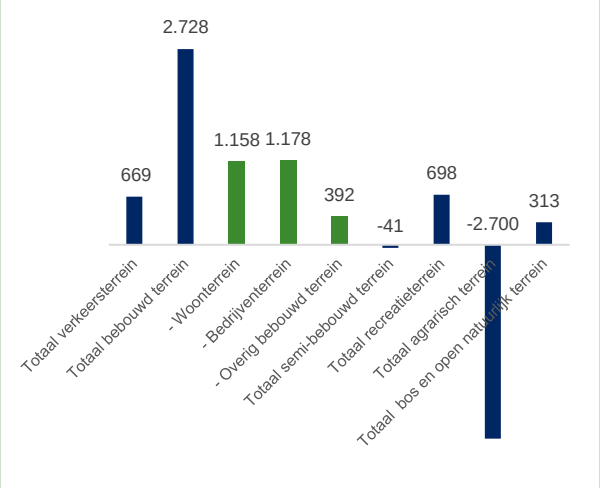

Procentuele toename tussen 2000 en 2015

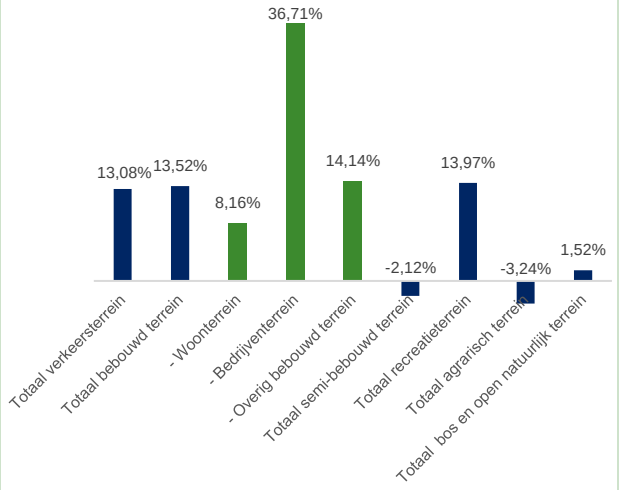

Toelichting

Agrarisch terrein neemt ondanks een afname tussen 2000 en 2015 de meeste ruimte in, in 2015 is dit 58,46% van het totale bodemgebruik. Daar tegen afgezet is het aandeel woonterrein in 2015 met 11,14% relatief klein. Het bodemgebruik voor woonterrein is tussen 2000 en 2015 met 1.158 hectare toegenomen. In absolute aantallen is dit iets minder dan bij bedrijventerreinen (1.178 ha), maar relatief gezien is de toename kleiner (8,16% woonterrein, ca. 36,71% bedrijventerrein). In totaal gezien is de toename van het bebouwd terrein tussen 2000 en 2015 ten koste gegaan van het agrarisch terrein. Het recreatieterrein en het bos en open natuurlijk terrein zijn in dezelfde periode ook toegenomen.

Reflectie gemeenten op het rode contourenbeleid

De gemeenten en regio's met wie de Rekenkamer heeft gesproken gaven aan het belangrijk te vinden dat de provincie zich actief opstelt in de bescherming van de schaarse buitenstedelijke gebieden en natuur in Utrecht, maar geven daarbij ook aan dat het verbod op uitbreiding buiten de rode contouren en de aangewezen uitbreidingslocaties als beperkend wordt ervaren.[72] Het rode contouren beleid wordt bovendien beschreven als restrictief en knellend, waarbij de gesproken gemeenten het gevoel hebben dat er vanuit de provincie wantrouwen heerst richting gemeenten door te bepalen waar zij mogen bouwen. Het lijkt er volgens een van de gesprekspartners daardoor op dat de provincie denkt dat gemeenten zelf geen goede afweging kunnen maken over waar er binnen een gemeente gebouwd zou kunnen worden. "De provincie lijkt zich genoodzaakt te voelen om dit te borgen door middel van de rode contouren, terwijl dit juist iets is wat uitermate geschikt is om lokaal de afweging te maken waar gemeenten hun woningbouwopgave het beste kunnen laten landen."[73] Gemeenten in de regio Utrecht geven aan dat de provincie streng is in de toepassing van het verstedelijkingsverbod buiten de rode contouren terwijl de woningvoorraad overal knelt.[74]

Ondanks dat de rode contouren als knellend worden ervaren merken meerdere gemeenten ook op dat er op dit moment gesprekken plaatsvinden waarin wat meer ruimte ontstaat om ook buiten de contouren te bouwen.[75] Ook met de komst van de omgevingsvisie is het onderwerp een bespreekpunt geworden.[76] In het coalitieakkoord "Nieuwe energie voor Utrecht" (2019) geven de coalitiepartijen aan dat voor bouwen buiten de rode contour bij kleine kernen in 2019 een nieuwe systematiek wordt ontwikkeld.[77] Bij het te ontwikkelen afwegingskader voor bouwen buiten de rode contour, ingebracht door middel van de motie Duidelijkheid over randvoorwaarden bouwen buiten de rode contour (2019), worden naar voorkeur van PS kleine gemeenten betrokken om dit afwegingskader zo vorm te geven dat dit kan dienen als bouwsteen voor de omgevingsvisie en -verordening.[78]

Ten behoeve van de Omgevingsvisie heeft de provincie Utrecht de werking van de huidige rode contouren systematiek met begrenzing van stedelijk gebied nader bekeken en meningen daarover verzameld. De provincie heeft op basis van ervaringen en signalen van gemeenten en burgers een (interne) lijst van plus- en minpunten opgesteld.[79]

Gemeenten reflecteren op de woningbouwprogrammering in de PRS

In de PRS is een indicatief woningbouwprogramma opgenomen waarbij per regio stedelijke programma's zijn opgenomen (zie ook paragraaf 2.1).[80] Hierbij is onderscheid gemaakt naar woningbouw binnen en buiten de rode contouren. Over de stedelijke programma's geeft de provincie aan dat die gezien moeten worden als een ambitie en niet als een harde opgave waar gemeenten op afgerekend kunnen worden, deze hebben een 'richtinggevende en illustratieve betekenis'. Dit geldt niet voor locaties buiten de rode contouren, deze zijn in regelgeving vastgelegd.[81] Het oorspronkelijke woningbouwprogramma uit de PRS 2013 voorziet in de bouw van 68.000 woningen. Het woningbouwprogramma is in de herijkte PRS 2016 aangepast.[82]

[72] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019, Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019, Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[73] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[74] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[75] Regio Amersfoort, interview, 13 juni 2019 & Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[76] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[77] Provincie Utrecht (2019), Coalitieakkoord Nieuwe energie voor Utrecht, p 21
[78] Provincie Utrecht (2019), Motie Duidelijkheid over randvoorwaarden bouwen buiten de rode contour
[79] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[80] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 69
[81] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, p. 85
[82] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028, pp. 69 en 70

Gemeenten hebben in gesprek met de Rekenkamer gereflecteerd op deze indicatieve programmering en meerdere gemeenten geven aan dat de provincie niet stuurt op de in de PRS opgenomen cijfers. In een van de gesprekken is aangegeven dat zolang het om binnenstedelijke bebouwing gaat gemeenten in de praktijk vaak veel meer kunnen bouwen dan in de PRS staat vermeld.[83] Daarnaast hebben meerdere gemeenten aangegeven dat de cijfers in de PRS niet actueel zijn en er bovendien behoefte is aan plannen voor de lange termijn, omdat - zoals het nu lijkt - voldoende plancapaciteit beschikbaar is om het in de PRS genoemde aantal woningen tot 2028 te bouwen. Dit zijn de plannen waar de gemeenten nu mee bezig zijn.[84] Meerdere gemeenten geven aan behoefte te hebben aan vergezichten voor de periode na 2028.[85]

Over de cijfers in de PRS heeft een gemeente aangegeven dat deze door de rechter bij een uitspraak over een uitbreiding wel als grens zijn gehanteerd. Bij de toetsing van de ladderonderbouwing gelden de cijfers die in de PRS genoemd worden als maximumgrens, waardoor de voorgenomen uitbreiding ineens niet mogelijk bleek.[86]

Een generieke evaluatie van de huidige PRS / PRV zal, als onderdeel van alle provinciale regelgeving voor de leefomgeving, plaatsvinden in het kader van het opstellen van de Omgevingsvisie en -verordening. Die evaluatie zal zich dan vooral richten op harmonisatie van de regels en op actualisatie in verband met nieuwe (beleids)ontwikkelingen. Op het gebied van wonen zal dan ook worden gekeken naar de rode contouren systematiek en de wijze waarop de uitzonderingen daarop worden geregeld. Tot nu toe heeft de evaluatie van de PRV zich beperkt tot een beleidsneutrale zoektocht naar foutjes, zoals verkeerde verwijzingen, onduidelijke formuleringen en gewenste harmonisatie van regelgeving. In de tweede partiele herziening van de PRS en de PRV zijn deze punten gecorrigeerd. De aanpassingen hebben echter nauwelijks betrekking gehad op wonen.[87]

Inzet RO Instrumentarium

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) biedt provincies mogelijkheden om het ruimtelijke beleid te kunnen realiseren en handhaven.[88] Formele provinciale instrumenten, zoals een zienswijze, een aanwijzing (proactief of reactief) of een inpassingsplan zijn in de periode 2016-2018 zelden door de provincie toegepast voor woonlocaties. Dit geldt voor zowel bestaande als nieuwe locaties.[89] Wel zijn nieuwe woonlocaties buiten de rode contouren nadrukkelijk in de provinciale regels vastgelegd. De provincie geeft aan dat gemeenten niet snel bestemmingsplannen voor nieuwe woonlocaties in procedure brengen die in strijd zijn met het provinciaal beleid.[90]

[83] Regio Amersfoort, interview, 13 juni 2019
[84] Regio Amersfoort, interview, 13 juni 2019 & Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[85] Regio Amersfoort, interview, 13 juni 2019 & Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[86] Regio Amersfoort, interview, 13 juni 2019
[87] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[88] Eerste Kamer (2006), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. C, p. 3
[89] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[90] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019

3.2 Stimuleren woningmarkt

Bevinding 4

Met de Uitvoeringsverordening Binnenstedelijke ontwikkeling is de provincie in staat om projecten financieel te ondersteunen. Het beschikbare budget (€ 10 mln.) wordt op basis van maatwerk flexibel ingezet. Er zijn weinig harde criteria om in aanmerking te komen voor subsidie.

Meerdere gemeenten maken gebruik van de financiële ondersteuning en geven aan dat het instrument effectief is. De beperkte harde criteria om in aanmerking te komen voor ondersteuning en de constructieve opstelling van de provincie worden gewaardeerd.

Daarnaast heeft de provincie met een expertise netwerk, buitenboordmotors en een nader in te richten versnellingsteam en aanjaagteam doorstroming een divers instrumentarium betreffende de inzet en ontwikkeling van expertise. De kern hierbij is telkens maatwerk: de provincie zoekt per vraag of thema naar de meest optimale ondersteuning of verdieping. Gemeenten waarderen het provinciale aanbod van expertise maar zijn niet met alle instrumenten bekend.

De provincie stimuleert de woningmarkt ook door de opgedane kennis van expertiseontwikkeling breder uit te dragen en te delen. Dit doet de provincie onder andere in masterclasses, netwerkbijeenkomsten en *challenges*. Challenges zijn daadwerkelijke wedstrijden; het project dat de meeste voortgang boekt, wint een prijs.

Werkwijze provincie Utrecht

De kern van het huidige Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling (BO) ligt volgens de provincie bij de fysieke ruimte (gebouwen en gebieden) waar mensen wonen, werken en winkelen/ontmoeten.[91] De provincie bouwt zelf geen woningen en geeft daarom aan dat vooral anderen aan het werk moeten. Aangegeven is dat gemeenten, woningcorporaties, ontwikkelaars en beleggers aan de lat staan om de opgaven op de woningmarkt te realiseren.[92] Om de woningmarkt te stimuleren zet de provincie een uiteenlopend instrumentarium in. Daarin kan een onderscheid worden gemaakt in financiële stimuleringsmaatregelen (zoals subsidies), stimuleringsmaatregelen door de inzet van expertise (expertisenetwerk) en stimuleringsmaatregelen die resulteren in kennisoverdracht, uitwisseling van expertise en netwerking. Bij deze laatste categorie kan gedacht worden aan masterclasses. Bij de uitvoering van deze instrumenten staat telkens dezelfde aanpak centraal zoals eerder besproken bij het Beleidskader BO, namelijk aandacht voor flexibiliteit en maatwerk.[93]

Woningmarkt financieel stimuleren

Met de Uitvoeringsverordening Binnenstedelijke ontwikkeling (2017) is de provincie in staat om projecten financieel te ondersteunen. Dit kan gaan om activiteiten in gebieden (integrale gebiedsontwikkeling), of projecten en activiteiten op thema's. Hoewel eerst wordt gekeken naar andersoortige oplossingen dan subsidiëren (zoals inzet van expertise en kennisoverdracht), is het geven van financiële ondersteuning een belangrijk onderdeel van het Uitvoeringsprogramma BO. Het merendeel van het programmabudget wordt via de Uitvoeringsverordening Binnenstedelijke ontwikkeling ingezet om projecten te ondersteunen.[94]

[91] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 15
[92] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 17
[93] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 22
[94] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 22

Deze uitvoeringsverordening vormt de juridische basis voor de uitvoering van het Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling en bijbehorend Uitvoeringsprogramma 2017–2021.[95] Het is een uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen, waarmee de provincie op basis van maatwerk het beschikbare budget zo efficiënt mogelijk in wil zetten. Om in aanmerking te komen voor een bijdrage, wordt gekeken naar:[96]

- de absolute hoogte van de gevraagde subsidie;
- het percentage dat de subsidie vormt van de totale kosten van het project;
- het percentage dat de gevraagde subsidie vormt van het totale beschikbare programmabudget, en
- de mate waarin het project bijdraagt aan het behalen van de programmadoelen ten opzichte van elkaar bekeken.

Onder “subsidie” via de verordening BO verstaat de provincie Utrecht élke bijdrage waar een andere partij (zoals een gemeente, woningcorporatie, burgercollectief et cetera) voordeel van ondervindt. Dus niet alleen “platte subsidie” in de vorm van daadwerkelijke financiële bijdrage vallen onder deze term, maar ook garantstellingen, inleg in revolverende fondsen, voorfinanciering of inzet van expertise c.q. deskundigheid. Traditionele financiële bijdragen worden indien dit de beste oplossing blijkt te zijn, voor een specifiek knelpunt ook verstrekt.[97] Aanvragen kunnen het gehele kalenderjaar worden ingediend, gedurende de looptijd van het Uitvoeringsprogramma (2017 - 2021).[98]

Om in aanmerking te komen voor financiële ondersteuning moet een project bijdragen aan minimaal één van de drie provinciale ambities voor het binnenstedelijk gebied.[99] Omdat wordt uitgegaan van ondersteuning op basis van maatwerk geldt in de regel geen maximaal bedrag. Voor de inzet van langdurige externe deskundigheid bij gemeenten geldt in principe een maximum van 50% van de daadwerkelijke kosten (gedurende 12 maanden). Met de ophoging van het subsidieplafond in december 2018 is dit harde criterium van 50% vervallen. Dit is nog wel het uitgangspunt, met name om het commitment van de ontvangende partij te garanderen.[100]

In de praktijk uit zich dit als volgt:

- In de uitvoeringsverordening wordt gewerkt met één subsidieplafond zonder deelbudgetten. Ook zijn er geen gedetailleerde vaststaande criteria voor aanvragen en is er geen gelimiteerd aantal instrumenten. Maatwerk is het uitgangspunt. Het hanteren van één formeel subsidieplafond betekent overigens niet dat er geen globale verdeling van het beschikbare budget is over de gebieden en thema’s. Dit zijn echter richtlijnen; bij veranderende omstandigheden of urgentie kunnen middelen daar ingezet worden waar het effect en de efficiëntie het hoogst is.[101]
- Uitgangspunt is om in co-creatie samen met de aanvragers en andere stakeholders en eventueel externe deskundigen, te zoeken naar de meest slimme én optimale manier om een project tot realisatie te brengen. Hierbij wordt gekeken naar slimme financieringsconstructies in plaats van omvangrijke (platte) (financiële) bijdragen. Met ‘slim’ worden bijvoorbeeld voorfinanciering en/of revolverende fondsen bedoeld. Of bijvoorbeeld de inzet van deskundigheid binnen een (gemeentelijke) organisatie voor een langere periode.[102]

[95] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 22
[96] Uitvoeringsverordening subsidie Binnenstedelijke ontwikkeling provincie Utrecht
[97] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 23
[98] Art. 4 Uitvoeringsverordening subsidie Binnenstedelijke ontwikkeling provincie Utrecht
[99] Drie provinciale ambities voor het binnenstedelijk gebied: Een aanbod van stedelijke milieus die zowel kwalitatief als kwantitatief passen bij de vraag, toekomstbestendige binnenstedelijke kwaliteit, optimaal gebruik van binnenstedelijke ruimte.
[100] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[101] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 22
[102] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 23

- Ten slotte kijkt de provincie naar de mate waarin het betreffende project bijdraagt aan de ambities uit het Beleidskader BO in relatie tot de investering die gevraagd wordt. Ook is de bijdrage van anderen aanwezig bij de afweging. De provincie draagt in principe alleen bij als andere partijen ook energie, tijd en/of middelen inzetten.[103]

Het subsidieplafond van € 6 miljoen voor de periode van het Uitvoeringsprogramma (2017-2020) is in december 2018 opgehoogd met € 4 miljoen. In een door de provincie aan de Rekenkamer overhandigd overzicht van verstrekte subsidies in de periode 2016 – 2018 is te zien dat in deze periode veelvuldig gebruik is gemaakt van het instrument, zowel in de vorm van een subsidieverlening als in de vorm van een lening / voorfinanciering of garantstelling.[104] De toegekende bedragen en de daarbij behorende projecten lopen sterk uiteen.

Tabel 3.1 geeft een overzicht van de totale bedragen aan verstrekte subsidies, leningen en garantstellingen vanaf de inwerkingtreding van de subsidieregeling. Daarbij valt op dat de provincie in de periode tot 2018 voor een groot deel van het beschikbare budget garant stond voor drie grote projecten. De subsidieverleningen betreffen kleinere bedragen aan meerdere aanvragers.

Tabel 3.1 – Verstrekte verleningen (mei 2017 t/m dec. 2018) - Uitvoeringsprogramma 2017-2021[105]

Bestemming WBO BO Verleningen	Bedrag
Subsidieverlening	€ 1.881.740
Lening[a]	€ 25.000
Garantstellingen[b]	€ 2.193.750

a) Voorfinanciering van ontwikkelkosten, gekoppeld aan een verlening

b) De garantstellingen drukken niet volledig op het subsidieplafond, want deze vallen in principe in de loop de tijd vrij

De provincie heeft aangegeven dat het een bewuste keuze is om weinig harde criteria voor subsidie in de verordening op te nemen; indien partijen bijdragen aan de hoofdambities en de aangegeven thema's dan kan de partij bij de provincie terecht om samen te kijken wat er nodig is om het project van de grond te laten komen.[106] Na een verkennend gesprek wordt beoordeeld of ondersteuning nodig en mogelijk is.[107] Meerdere gemeenten waarmee de Rekenkamer heeft gesproken ervaren deze werkwijze als effectief. "Doordat de provincie niet rigide vast zit in regeltjes, is het niet lastig om een aanvraag voor elkaar te krijgen. Juist de werkwijze waarbij maatwerk wordt toegepast heeft ons als gemeenten verder geholpen."[108] In een ander gesprek is aangegeven dat de provincie prettig meebeweegt richting een oplossing. Als voorbeeld wordt genoemd dat de provincie ten tijde van de woningbouwcrisis gemeenten heeft gesteund in de vorm van garantstellingen om projecten los te trekken. De subsidieverordening is door een gemeente getypeerd als een soort '*duizenddingen-doekje*'. De provincie is geneigd om de verordening voor veel onderwerpen in te zetten, gemeenten kunnen er gemakkelijk gebruik van maken en het is een instrument voor veel kleine en grote financiële vraagstukken.[109] Ook over het gebruiksgemak van de subsidiemogelijkheid zijn positieve geluiden; de aanvraagprocedure is helder, laagdrempelig en doelgericht.[110] Op haar website schrijft de provincie ten slotte dat zij graag in persoonlijk gesprek gaat met

[103] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 23
[104] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[105] Provincie Utrecht, e-mail, 10 juli 2019
[106] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[107] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[108] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[109] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[110] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019

gemeenten om te komen tot een optimale ondersteuningsvorm.[111] Meerdere gemeenten herkennen deze aanpak en juichen deze vraaggerichte werkwijze toe.[112]

Stimuleren woningmarkt door expertise inzet

Naast het financieel ondersteunen van projecten, stimuleert de provincie de woningmarkt ook door expertise in te zetten. Volgens de provincie is de inzet van financiële middelen alleen onvoldoende om de ambities op het gebied van wonen te realiseren en is ontwikkeling van expertise nodig om de projecten daadwerkelijk gerealiseerd te krijgen.[113] In Tabel 3.1 valt onder *subsidieverlening* ook veelvuldig de inzet van deskundigheid op basis van cofinanciering, bijvoorbeeld voor het tijdelijk aantrekken van gespecialiseerde projectleiders.[114] Hieronder wordt dieper ingegaan op de verschillende instrumenten ten aanzien van expertise inzet.

De provincie kijkt in het ***Expertise netwerk*** (voorheen FINC en Wasstraat duurzaamheid) samen met experts in werksessies naar specifieke oplossingen op het moment dat partijen bij de provincie komen met een probleem. Deze vorm van expertise inzet is volgens de provincie gebaseerd op maatwerk; de vraag staat centraal, niet de werkwijze van het netwerk. De provincie heeft aangegeven per vraag naar de meest optimale ondersteuning te zoeken.[115]

- ***FINC*** was een netwerk van experts vanuit verschillende disciplines (planeconomisch, financieel, juridisch, fiscaal, gebieds- en planontwikkeling) die zich bogen over complexe financiële, procesmatige en organisatorische vraagstukken die aan de orde zijn in gebiedsontwikkelingen. Doel was deze projecten met een concreet advies verder te helpen. Inzet van provinciale middelen kon onderdeel van het advies zijn, maar was dit niet noodzakelijkerwijs. Vervolgens ondersteunden de experts de organisaties ook met de implementatie van het advies en werkten, indien aan de orde, het instrumentarium verder uit.[116] Het budget voor het expertisenetwerk FINC viel onder de algemene programmakosten van het uitvoeringsprogramma. In 2016 is in totaal € 15.000 aan FINC uitgegeven, in 2017 betroft dit bedrag € 16.000. In 2018 hebben geen FINC sessies plaatsgevonden, er is dus geen budget aan besteed.[117] Hierbij is het volgens de provincie van belang te melden dat de FINC werkwijze echt een “crisis instrument” was dat op het dieptepunt van de crisis is ontwikkeld. De vraag naar FINC is evenredig afgenomen met het minder worden van de crisis.[118]
- De ***Wasstraat Duurzaamheid*** was een expert-team met specifieke kennis op het gebied van duurzaamheid en energietransitie. Concrete panden konden “door de wasstraat gehaald worden” en kregen zo advies op maat over techniek, kosten en baten van de verduurzaming van bestaande bouw. Ook complete wijken en gebieden konden door de wasstraat gehaald worden om zo op gebiedsniveau de kansen in beeld te brengen. Waar nuttig en nodig werd samengewerkt en kruisbestuiving gezocht tussen de Wasstraat en FINC.[119]

De meeste gemeenten geven aan dat de mogelijkheden om aanspraak te maken op deskundigheid uit het expertisenetwerk over het algemeen bekend zijn. Met name omdat specifieke financieel-technische kennis vaak mist in de relatief kleine gemeentelijke organisatie.[120] Soms kan de deskundigheid van het expertisenetwerk net

[111] Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
[112] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019 & Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[113] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 24
[114] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[115] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[116] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 24
[117] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[118] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[119] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 24
[120] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019 & Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019

dat duwtje geven dat nodig is om een project te realiseren. Opgemerkt wordt dat het expertisenetwerk vooral op gemeenteniveau wordt ingezet en niet regionaal. Voor het inzetten van expertise van de provincie moesten gemeenten zelf de helft van de kosten betalen. Omdat deze eis van cofinanciering het lastig kon maken voor gemeenten, is deze eis bij de update in december 2018 komen te vervallen.[121] 50% cofinanciering is nog wel het uitgangspunt, zodat gemeenten zich committeren aan de deskundigeninzet, maar geen harde eis. Enkel in de regio Amersfoort is het expertisenetwerk niet alom bekend bij gemeenten.[122]

Een enkele gemeente geeft aan dat zij wel eens een aanbod van de provincie heeft gehad voor een projectleider RO om te kunnen versnellen. Echter dan had de gemeente naast die projectleider ook medewerkers nodig die zich bezig konden houden met de inrichting van het gebied. Met alleen de projectleider werd er geen totaaloplossing geboden, waardoor uiteindelijk geen gebruik is gemaakt van het aanbod van de provincie.[123]

Naast het expertisenetwerk zet de provincie Utrecht middels ***buitenboord motors*** in op het aanjagen van partijen. Deze aanjagers zetten zich in op specifieke thema's die één op één bijdragen aan ambities van de provincie. Op specifieke thema's wordt structureel expertise ingehuurd om vanuit een programma specifieke acties aan te jagen.[124] Zo is er de afgelopen jaren op het thema Collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) / Vernieuwend opdrachtgeverschap (VO) een aanjager actief geweest met als taak om gemeenten te ondersteunen bij woningbouwprojecten met vernieuwend opdrachtgeverschap.

In de AAW 2018-2021 wordt gesproken over een nader in te richten ***Versnellingsteam*** dat gemeenten gaat helpen met capaciteitsvraagstukken of specifieke deskundigheid, waarbij mogelijk wordt aangesloten bij reeds bestaande provinciale expertteams of expertteams van het Rijk.[125] "Afhankelijk van de voorkomende knelpunten kan deze 'flexibele schil' worden uitgebreid." Het versnellingsteam linkt volgens de provincie aan wat er al bestond aan expertise instrumenten.[126] Omdat het versnellingsteam pas voor het eerst als zodanig is genoemd in de AAW wordt hier pas in 2019 verder invulling aan gegeven, onder andere op basis van een nog uit te komen advies.[127]

Hetzelfde geldt in zekere zin voor het ***Aanjaagteam doorstroming***. In de AAW is opgenomen dat een aanjaagteam doorstroming zou worden ingesteld om de doorstroming aan te jagen met (financiële) prikkels en een nader uit te werken een instrumentarium. De provincie heeft hierbij een verkennend extern onderzoek afgewacht voordat concreet vorm gegeven gaat worden aan het team. Op dit moment (augustus 2019) wordt een Plan van Aanpak voor het thema doorstroming uitgewerkt.[128] Gemeenten in de provincie Utrecht zijn (nog) niet allemaal bekend met deze nieuwe instrumenten maar geven aan dat deze wel gewenst zijn. Aangegeven wordt bovendien dat er interesse is om samen met de provincie op te trekken en mee te denken bij de oprichting ervan.[129]

[121] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[122] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[123] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[124] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari en 14 maart 2019
[125] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 14
[126] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[127] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[128] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[129] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019; Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019 & Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019

Stimuleren woningmarkt door kennis overdracht, uitwisseling en netwerking
De provincie stimuleert de woningmarkt ook door de opgedane kennis van de eerder besproken expertiseontwikkeling breder uit te dragen en te delen.[130] In de AAW 2018-2021 wordt gesteld dat kennis ontwikkelen en leerervaringen delen een belangrijke factor vormen voor een goede samenwerking tussen alle betrokken partijen en bovendien een positieve bijdrage leveren aan de (versnelling van) de uitvoering.[131]
De provincie werkt op verschillende manieren aan de verspreiding van opgedane kennis en onder verschillende noemers.[132] In de AAW staat bijvoorbeeld beschreven dat de provincie de komende jaren diverse bijeenkomsten organiseert waarbij netwerkvorming en kennisuitwisseling centraal staan.[133] Hieronder is een aantal voorbeelden toegelicht.

Rond een aantal thema's waarbij kennisontwikkeling centraal staat worden door de provincie Utrecht ***Masterclasses*** georganiseerd.[134] Het betreft hier verdieping van de opgedane kennis zodat andere partijen deze kennis direct kunnen inzetten binnen hun eigen gemeente of organisatie. Zo wordt kennis opgedaan uit expertise-inzet en buitenboord motoren gedeeld door middel van deze masterclasses, waardoor de algemene lessen breed worden gedeeld.[135] De provincie neemt de regie op zich om deze te organiseren.[136] Voorbeelden die door de provincie worden genoemd zijn bijeenkomsten over kantoortransformatie, over middeldure huur en bijeenkomsten over de CPO/VO. Ook op het terrein van de huisvesting van vergunningshouders en energietransitie (in samenwerking met team Snel / EBU) is een aantal bijeenkomsten georganiseerd.[137]

Rond specifieke onderwerpen zijn bijeenkomsten georganiseerd met een uitwisselingskarakter, waarbij partijen met elkaar in gesprek gaan over knelpunten en/of oplossingen. Deze ***Netwerkbijeenkomsten Woningmarkt*** fungeren bovendien als een contactmoment van de AAW; alle bij de agenda betrokken partijen worden tijdens deze bijeenkomsten uitgenodigd. Per bijeenkomst waren er ongeveer 100-125 deelnemers.[138]
Naast een algemeen kennis- en netwerkmoment zijn er tijdens deze netwerkbijeenkomsten ook bilaterale overleggen met alleen de partijen die betrokken zijn bij een specifieke actie.

De provincie heeft niet bij alle acties een rol.[139] De onderwerpen en thema's voor de netwerkbijeenkomsten en de masterclasses komen tot stand op basis van inbreng van alle partijen. In de periode 2016 – 2018 zijn er drie grote netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Het betreft '*het grote verbindingsdebat'* in 2016, het symposium '*bouwen aan dorpen en steden'* in 2017 en het '*Platform Woningmarkt'* in 2018.[140]

Bij de totstandkoming van de AAW is een co-design traject gevolgd waarbij bestuurders van verschillende partijen nauw betrokken zijn geweest. Om ook op het hoogste bestuurlijk niveau de omvang en urgentie van de binnenstedelijke ontwikkeling, en in het bijzonder de woningmarkt, voortdurend op de agenda te houden komt ook periodiek het ***Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt*** bijeen. In dit netwerk worden recente ontwikkelingen en knelpunten in de markt uitgewisseld, waarbij het maken van concrete actie afspraken centraal staat.[141]

[130] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 25
[131] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 21
[132] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[133] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 21
[134] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 21
[135] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019
[136] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 21
[137] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[138] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[139] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[140] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[141] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 26

Nadat in juni 2017 de eerste algemene bestuurlijke co-sessie had plaatsgevonden, volgde er in het najaar van dat jaar per thema acht werksessies en een tweede co-design sessie in december. In de bestuurlijke sessie in februari 2018 is de AAW overhandigd aan de minister. Ook tijdens de meest recente Netwerkbijeenkomst, het Platform Woningmarkt in februari 2018, heeft er als deelsessie een bestuurlijke sessie plaatsgevonden.[142]

Ten slotte organiseert de provincie zogenaamde ***Challenges***. Deze worden door de provincie gezien als instrument om betrokken partijen warm te houden en resultaten of tussenstanden te presenteren. In de zomer van 2018 heeft de 100 dagen challenge *woningbouwprojecten* plaatsgevonden, gericht op het versnellen van woningbouwprojecten. In 2019 is, als onderdeel van de AAW, de challenge *middenhuur* georganiseerd, welke loopt tot januari 2020.[143] Van de twaalf aanmeldingen heeft de provincie zeven projecten geselecteerd.[144] De provincie daagt initiatiefnemers, gemeenten en beleggers uit om woningbouwprojecten met middeldure huurwoningen te versnellen en te optimaliseren. De provincie stelt voor ieder geselecteerd project € 10.000 beschikbaar, dit is voor de inzet van expertise om concrete knelpunten op te lossen. Het project bepaalt zelf voor welke expertise dit bedrag gebruikt wordt. De Challenge is een daadwerkelijke wedstrijd; het project dat de meeste voortgang boekt, wint de Challenge. De winnaar ontvangt een cheque ter waarde van € 10.000, die men aan het project kan besteden.[145]

Figuur 3.1 – Woningbouwprojecten Woerden en Overvecht winnen 100 dagen challenge[146]

De Rekenkamer heeft gemeenten gevraagd te reflecteren op de hiervoor beschreven instrumenten die te maken hebben met kennisdeling en netwerken. Ten aanzien van de challenges is in een gesprek opgemerkt dat dit een goed initiatief is maar dat deelname relatief veel tijd kost.[147] De ervaring met challenges is daarnaast dat het op korte termijn effect heeft maar dat er al gauw weer terug wordt gegrepen naar de oude planning en werkwijzen. Bovendien wordt door gemeenten in de regio Amersfoort opgemerkt dat de AAW als co-creatie tot stand is gekomen, wat resulteert in een gedeelde verantwoordelijkheid van veel partijen maar daardoor ook juist in een onduidelijke verdeling van taken en verantwoordelijkheden. De AAW is gecreëerd naar aanleiding van een aantal knelpunten, maar de vraag is volgens de gemeenten wie er vervolgens iets met deze knelpunten moet doen.[148]

[142] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[143] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[144] Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
[145] Provincie Utrecht (2018), www.provincie-utrecht.nl
[146] Stadszaken Nieuws (2018), www.stadszaken.nl
[147] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[148] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019

3.3 Afstemming en overleg

Bevinding 5

Regionale samenwerking en overleggen op het gebied van wonen vinden plaats. De provincie vindt het van belang dat gemeenten onderling hun plannen qua inhoud en planning afstemmen. Sinds kort sluit de provincie aan bij bestaande regionale woonoverleggen, zowel bestuurlijk als ambtelijk. De gemeenten die de Rekenkamer heeft gesproken ervaren deze aanwezigheid als positief en van toegevoegde waarde.

Daarnaast overlegt de provincie met alle 26 gemeenten afzonderlijk. De ruimtelijke agenda's (RAG's) die de provincie samen met gemeenten vastleggen vormen de basis van periodiek overleg tussen gemeenten en provincie. De RAG's zijn een werkwijze waarin gemeente en provincie vroegtijdig focus aanbrengen in de samenwerking in het ruimtelijk domein.

Werkwijze provincie Utrecht

In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (2016) geeft de provincie aan dat het van belang is dat gemeenten onderling in regionaal verband hun plannen qua inhoud en planning afstemmen. Dit om te voorkomen dat te veel soortgelijk aanbod op eenzelfde moment op de markt wordt gebracht.[149] Regionale afstemming is bovendien één van de instrumenten die de provincie verbindt aan de doelstelling van het Uitvoeringsprogramma BO, waarbij de provincie inzet op een versnelling van de binnenstedelijke woningbouw en het verbeteren van kwalitatieve afstemming tussen vraag en aanbod.[150] De provincie werkt op twee manieren aan deze afstemming; het overlegt met iedere gemeente afzonderlijk en sluit sinds kort aan bij regionale woonoverleggen. Zowel aan de vorm van het regionale overleg als aan de uitkomsten ervan zijn door de provincie geen specifieke voorwaarden of eisen gesteld.

De provincie Utrecht schrijft in de PRS dat zij het generieke periodieke overleg tussen provincie en gemeenten wil uitbouwen en structureren.[151] Het accent zou daarbij steeds minder moeten komen te liggen op de bespreking van incidentele gemeentelijke plannen, maar juist meer op de generieke ruimtelijke opgaven in de betreffende gemeenten. De provincie heeft met elke afzonderlijke gemeente afspraken gemaakt in de vorm van een Ruimtelijke Agenda (RAG), welke de basis vormt voor structureel overleg tussen de provincie en gemeenten.[152] Daarnaast sluit de provincie sinds kort aan bij regionale woonoverleggen. In samenwerking met de verschillende regio's gaat de provincie Utrecht, in een proactieve rol, na welke thema's en opgaven er spelen op de regionale woningmarkt, om vervolgens te bepalen hoe deze opgepakt kunnen worden.[153] Door aan te sluiten bij de regionale woonoverleggen en de regionale samenwerking te intensiveren wordt beoogd dat het aanbod beter kan worden afgestemd op de vraag en dat provincie en gemeenten elkaar sneller weten te vinden als partners.[154]

Periodiek overleg met afzonderlijke gemeenten

In de PRS worden overleggen met gemeenten en regio´s over RO-aangelegenheden genoemd, waarin het gemeenschappelijke beeld van de ruimtelijke opgaven actueel wordt gehouden en aan de hand daarvan worden met elke gemeente gezamenlijke ruimtelijke agenda´s vastgelegd en bijgesteld.[155]

[149] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016, p. 70
[150] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 15
[151] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016, p. 116
[152] Provincie Utrecht, e-mail, 9 april 2019
[153] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[154] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 18
[155] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019

Deze RAG's zijn geen 'dichtgetimmerde' bestuurlijke documenten, maar dynamische lijsten van ontwikkelopgaven, acties en aandachtspunten.[156] Wederzijds komen er nieuwe ontwikkelingen, trends en maatschappelijke opgaven ter tafel, die op basis van verwachte meerwaarde van samenwerking, op de agenda komen. Hierdoor ontwikkelt de ruimtelijke agenda zich als continue draaischijf voor de samenwerking in de initiëring, uitwerking en uitvoering van ruimtelijk beleid.[157] In de RAG's staan de ruimtelijke opgaven centraal waarbij de gemeente en provincie een gezamenlijk strategisch belang hebben, waar gezamenlijke aandacht voor nodig is en/of nauwe samenwerking een meerwaarde oplevert. Deze samenwerking draagt er toe bij dat gemeenten provinciale opgaven en belangen in een vroeg stadium van hun beleids- en planvorming meewegen en integreren. In enkele gevallen is in overleg met gemeenten een gezamenlijke agenda voor samenwerkende gemeenten opgesteld.[158]

De RAG's zijn kortom een werkwijze waarin gemeente en provincie vroegtijdig focus aanbrengen in de samenwerking in het ruimtelijk domein.[159] De eerste versie van de agenda's zijn door GS en door de colleges van B&W vastgesteld; voor het vervolg zijn de gedeputeerde en wethouder bestuurlijk verantwoordelijk.[160]

De overleggen vinden in een aantal vormen en frequenties plaats:

- Het ***ambtelijk RO overleg*** met gemeenten over de RAG's en andere lopende zaken vindt plaats door ambtenaren van het team Gemeentelijke Ruimtelijke Ontwikkelingen. Daarin zitten ambtenaren die de RAG beheren en ambtelijke accounthouders die fungeren als vaste aanspreekpunten voor de gemeenten. Daar waar nodig betrekken zij gespecialiseerde provincieambtenaren bij het overleg. Zo is er ook regelmatig afstemming met de ambtenaren die zich met binnenstedelijke ontwikkeling bezighouden zodat een optimale ruimtelijke strategie kan worden afgesproken en ruimtelijke belemmeringen kunnen worden overwonnen.[161] Tijdens deze RO overleggen wordt het gemeenschappelijke beeld van de ruimtelijke opgaven actueel gehouden en mogelijk agenda's bijgesteld.[162]
- Naast, maar ook aan de hand van de ruimtelijke agenda's, vindt met gemeenten ongeveer twee keer per jaar overleg plaats over lopende zaken op ambtelijk niveau. Dit ***gewone periodieke overleg (GPO)*** vindt met alle 26 gemeenten plaats en richt zich zowel op de actualiteit (het bespreken van nieuwe plannen buiten de rode contouren[163]), als op de voortgang van een aantal gezamenlijke projecten/thema's, zoals die zijn vastgelegd in de agenda per gemeente of samenwerkende gemeenten.[164] Initiatief tot deze gesprekken komt zowel vanuit de gemeenten als de provincie. De gesprekken over de ruimtelijke agenda worden op een hoger ambtelijk niveau gevoerd, waarbij het bijvoorbeeld met gemeenten gaat over de vraag wat voor opgave zij ruimtelijk zien. Hiermee wordt nog wel geëxperimenteerd, bij de ene gemeente gaat dat gemakkelijker dan bij de ander.[165]
- Naast deze structurele overleggen en projecten vindt met gemeenten regelmatig ***incidenteel overleg*** plaats, bijvoorbeeld over specifieke woningbouwplannen. Een gemeenschappelijke agenda sluit overleg met gemeenten over individuele plannen namelijk niet uit. Dat incidentele overleg kan dan echter wel met meer

[156] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016, p. 116
[157] Provincie Utrecht, e-mail, 9 april 2019
[158] Provincie Utrecht, e-mail, 9 april 2019
[159] Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
[160] Provincie Utrecht, e-mail, 9 april 2019
[161] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 9 april 2019
[162] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[163] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[164] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[165] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019

focus en dus selectiever plaatsvinden.[166] Indien dit niet gebeurt wordt eens per half jaar *koffie gedronken* om elkaar bij te praten wat er speelt in zowel de provincie als de gemeenten.[167]

Regionaal overleg

Naast het ambtelijke RO en GPO overleg sluiten provinciale ambtenaren regelmatig aan bij overleggen over wonen in de drie regio's in de provincie Utrecht.[168] Deze overleggen bestonden vaak al ruim voordat de provincie zich hierbij structureel aansloot. De samenwerking in de regio Amersfoort ontstond bijvoorbeeld in 2010, heeft een bestuursconvenant als basis en wordt gecoördineerd en gefaciliteerd door een bovengemeentelijk bureau (Bureau Regio Amersfoort).[169] Eind 2016 riepen PS middels een motie GS op om een pro-actievere rol te vervullen op het gebied van wonen waarbij gesteld werd dat de provincie "een belangrijke rol heeft in het organiseren van evenwichtige betrokkenheid van alle betrokken partijen en daarbij stimuleert om over de grenzen van gemeenten, regio's en de provincie heen te kijken". De provincie kan gemeenten en andere partijen verbinden op een gezamenlijk regionaal belang en maatwerkingoplossingen en ondersteuning bieden waar deze partijen er zelf niet uitkomen.[170] In het Uitvoeringsprogramma BO schrijft de provincie bovendien dat zij hier, als relatief onafhankelijke partij, een verbindende, agenderende en (mede-) regisserende rol kan hebben.[171]

De provincie zit bijvoorbeeld actief in de werkgroep wonen van regio *Foodvalley*.[172] In de regio Foodvalley sluit de provincie al enige tijd structureel aan bij de regionale overleggen van Wonen, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Het gaat hier over onder meer het ambtelijk overleg wonen dat eens per zes weken plaatsvindt en de werkgroep kwaliteit van wonen dat eens per vier weken plaatsvindt.[173] De gemeenten in de regio Foodvalley ervaren de aanwezigheid van de provincie als positief en typeren de verstandhouding als een korte lijn met de provincie met betrekking tot het woonbeleid.[174] Het portefeuillehoudersoverleg van de wethouders wonen vindt iedere zes weken plaats. De gedeputeerde is daar ook lid van maar is niet altijd aanwezig bij deze overleggen. Tijdens dit portefeuillehoudersoverleg wordt vaak afgewogen hoeveel draagvlak er is voor besluitvorming.[175] De gemeenten in de regio Foodvalley geven aan dat de provincie wat betreft overleg zichtbaarder mag zijn bij de gemeenten afzonderlijk, naast de zichtbaarheid bij de regio's, vooral ten aanzien van het contact met de kleinere gemeenten.[176]

In de *regio Amersfoort* sluit de provincie sinds eind 2018 aan bij regionale ambtelijke overleggen en de bestuurlijke overleggen.[177] Gesproken wordt over een goede verstandhouding tijdens de overleggen waarbij de regio de provincie goed heeft weten te vinden.[178] Ook in de regio Utrecht is de provincie sinds medio 2018 aanwezig bij de ambtelijke en bestuurlijke overleggen op het gebied van wonen.[179] De gemeenten in de regio Utrecht herkennen dit en geven aan dat gemeenten en de provincie zich door de aanwezigheid steeds vaker goed weten te vinden. Zo is aangegeven dat er sneller kan worden geschakeld.[180] In het gesprek met de regio

[166] Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016, p. 117
[167] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[168] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[169] Regio Amersfoort (2018), Plan van Aanpak - Strategische Agenda 2019-2022 "De banden aanhalen"
[170] Provincie Utrecht (2016), Motie Provincie Utrecht pro-actievere rol op de woningmarkt
[171] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 18
[172] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[173] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[174] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[175] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[176] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[177] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[178] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[179] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[180] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019

Utrecht is ook aangegeven aan dat de provincie de laatste jaren meer naar buiten is getreden en door de geïntensiveerde aanwezigheid bij overleggen toegankelijker is geworden. “De provincie gaat graag het gesprek aan met de gemeenten en is op tijd aangesloten om met de gemeenten mee te denken over woningmarktproblematiek.”[181]

3.4 Onderzoek en monitoring

Bevinding 6

De provincie heeft meerdere onderzoeken uit laten voeren om inzicht te krijgen in de provinciale woningmarkt. Bij de start van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling is bijvoorbeeld een groot woningmarktonderzoek uitgevoerd.

Daarnaast heeft de provincie twee monitoren: de Planmonitor Wonen en de Woningmarktmonitor. De Planmonitor Wonen is een instrument om gegevens over woningbouwplannen te beheren. Gemeenten vullen de planmonitor zelf in. De Planmonitor werkt nog niet helemaal zoals beoogd. Zo is er bijvoorbeeld geen eenduidigheid over de cijfers die gemeenten moeten aanleveren en zijn er enkele gemeenten die met een eigen systeem werken waardoor de Planmonitor in de betreffende regio als minder representatief wordt ervaren. Meerdere gemeenten geven aan dat de provincie energie en aandacht heeft gestoken in het verbeteren van de Planmonitor.

De provincie voert de Woningmarktmonitor eens per kwartaal uit. De Woningmarktmonitor geeft inzicht in de brede ontwikkelingen op de woningmarkt. De monitor wordt veelvuldig door gemeenten gebruikt en gewaardeerd. De regionale indeling in de monitor verschilt met de indeling van de regionale overleggen.

Werkwijze provincie Utrecht

Om haar ambities op het gebied van wonen te verwezenlijken zet de provincie nadrukkelijk in op actieve monitoring. Er is volgens de provincie grote behoefte aan actuele en eenduidige informatie over de woningmarkt en een toegankelijk systeem om die te verkrijgen. De provincie schijft als initiatiefnemer van de AAW 2018-2021 dat zij de regierol op zich neemt om samen met alle gemeenten, corporaties en marktpartijen de woningmarktmonitoring te optimaliseren.[182] Voor zowel het eigen provinciale programma als voor de provinciale partners is een goede monitoring van ontwikkelingen van groot belang, “om zo steeds de voortgang van de ambities te kunnen monitoren en in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen”.[183] De Planmonitor en de Woningmarktmonitor zijn twee provinciale monitors die al eerder zijn ontwikkeld en worden gecontinueerd. In de regierol die de provincie op zich neemt wordt afstemming gezocht met andere provincies, om de woningmarkt-dynamiek over de provinciegrenzen heen in beeld te hebben. Marktpartijen (corporaties, ontwikkelaars, beleggers) helpen daarbij mee met het vullen van de Planmonitor.[184]

Naast de monitoring worden er ook diverse onderzoeken uitgevoerd. Dat kunnen locatieonderzoeken naar plancapaciteit zijn, zoals een eenmalig onderzoek samen met de regio Utrecht, of externe onderzoeken en analyses van bijvoorbeeld knelpunten bij woningbouwprojecten en doorstroommogelijkheden op de woningmarkt.[185]

[181] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[182] Provincie Utrecht e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 22
[183] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 26
[184] Provincie Utrecht e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 21
[185] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019

Woningmarktonderzoek

Om meer inzicht te krijgen in de provinciale problematiek op de woningmarkt heeft de provincie bij de start van het Uitvoeringsprogramma BO in 2017 eenmalig een breed woningmarktonderzoek laten uitvoeren. Hierbij zijn de stand van zaken anno 2017, grotendeels beschikbaar via de Woningmarktmonitor (zie verderop in deze paragraaf), en regionale woonvisies gecombineerd met de (toekomstige) knelpunten en prognoses. Het onderzoek is kwantitatief en waar mogelijk kwalitatief van aard, en biedt houvast voor de agenderende rol die de provincie wil innemen, bijvoorbeeld wat betreft woningdifferentiatie.[186] Doelstelling van het onderzoek was een overzicht te maken van de problemen in de Utrechtse woningmarkt, inclusief een visie of een mogelijk zwaardere rol van de provincie een mogelijkheid is. Daarbij heeft Stec Groep een beschrijving gemaakt van de Utrechtse woningmarkt, om vanuit daar vervolgens knelpunten, belemmeringen en kansen te signaleren.[187]

Planmonitor Wonen

De *Planmonitor Wonen* is een instrument om gegevens over woningbouwplannen te beheren.[188] De gemeenten hebben ieder voor zichzelf de verantwoordelijkheid om deze Planmonitor in te vullen.[189] De Planmonitor geeft inzicht in de plancapaciteit van woningen en woningbouwplannen in de gehele provincie; de informatie is zowel op provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau beschikbaar en is deels openbaar.[190] De monitor wordt continue bijgehouden, wat betekent dat gemeenten op ieder moment wijzigingen kunnen aanbrengen. De provincie verlangt daarbij wel van de gemeenten een jaarlijkse update op een vast moment in het jaar, zodat de provincie op dat moment een actueel overzicht heeft van alle gemeenten.[191] De informatie over de plancapaciteit wordt door de provincie gebruikt voor o.a. zaken als de monitoring van beleid, input voor Woningmarktmonitor, herijking van de structuurvisie, prognoses en verkenningen.[192]

De provincie geeft aan dat er verbeteringen nodig zijn om de monitor gebruiksvriendelijker te maken.[193] In 2018 heeft de provincie een onderzoek laten uitvoeren naar de werking en de mogelijke en wenselijke verbetering van de Planmonitor.[194] Aanleiding voor dit onderzoek was onder andere de AAW 2018-2021, waarin werd aangegeven dat er een grote behoefte is aan actuele en eenduidige informatie over de woningmarkt en een systeem om die informatie te verkrijgen. Tegelijk werd geconstateerd dat de huidige Planmonitor in de provincie maar in beperkte mate wordt gebruikt. Het onderzoek gaat dieper in op de problemen met de huidige Planmonitor en de mogelijkheden om te komen tot een verbetering.[195] De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek zijn weergegeven in Kader 3.3.[196]

[186] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 17
[187] Stec Groep (2017), Wonen in provincie Utrecht
[188] Naast Utrecht werken de provincies Friesland, Gelderland Overijssel, Zeeland en Zuid-Holland met de Planmonitor.
[189] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[190] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27
[191] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[192] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27
[193] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[194] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[195] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[196] Conclusies onderzoek naar de Planmonitor betreffen een interne rapportage. Bron: Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019

Kader 3.3 – Conclusies onderzoek naar de Planmonitor

- *Oplossen van misverstanden*: Voor een deel wordt niet gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de monitor omdat er misverstanden bestaan over (de mogelijkheden van) de huidige monitor.
- *Doelstellingen in monitor uitwerken*: De monitor moet daarvoor beter geschikt worden gemaakt voor het monitoren van de voortgang van plannen om als gemeentelijk planningsinstrument te kunnen dienen.
- *Input beperkt veranderen*: Geen grote partiële aanpassingen, enkel invoering van een (vereenvoudigde) detailplanning wanneer mogelijk.
- *Output sterk uitbreiden*: Er moeten op alle schaalniveaus betere overzichten komen die ook direct uit de monitor zijn te halen (zowel kaarten als grafieken) Op die manier heeft het instrument direct een meerwaarde voor gemeenten én zijn inputgegevens ook te controleren.
- *Proces organiseren*: Het is essentieel dat er procesafspraken worden gemaakt over in ieder geval het invullen van gegevens, het actief ophalen van gegevens, controle, feedback en de gedeelde analyse.
- *Software vernieuwen*: aanpassing van de huidige software is wenselijk.
- *Tussenstappen*: uit het onderzoek blijkt een zekere urgentie. Het is niet wenselijk om te wachten tot het instrument is aangepast of een nieuw monitorinstrument te maken. Er zijn hier snel stappen te zetten.

Bron: Bureau Middelkoop (2018), Onderzoek planmonitor Utrecht

Binnen de provincie is er een projectleider binnen het programma BO verantwoordelijk voor de Planmonitor. Ondanks recente inzet van extra menskracht is er volgens de provincie structureel gezien nog steeds weinig tijd beschikbaar voor deze monitor. In principe moet eens per jaar de monitor up to date zijn ingevuld, zodat monitoring plaats kan vinden. Hiervoor zijn extra acties vanuit de provincie benodigd, zoals reminders en eventuele ondersteuning bij invullen. De provincie beziet of dit opgehoogd dient te worden naar twee maal per jaar. De gemeenten kunnen iedere dag hun gegevens in het systeem aanpassen.[197]

De Rekenkamer heeft Utrechtse gemeenten gevraagd naar de praktische uitvoerbaarheid van de monitor en de mate waarin de Planmonitor wordt ervaren als toegevoegde waarde. Hieronder is een aantal opvallendheden uit deze gesprekken genoemd.

De planmonitor is bekend bij alle gemeenten in de provincie.[198] In de regio Amersfoort geven gemeenten aan dat er sinds een jaar gesprekken plaatsvinden met de provincie over hoe de monitor ingevuld dient te worden.[199] In de regio Foodvalley wordt de monitor intensief gebruikt en is deze zelfs overgenomen door de provincie Gelderland. Discussies over woningbouw worden gevoerd met behulp van de monitor.[200] Gemeenten in de regio Utrecht geven aan dat de monitor van toegevoegde waarde kan worden als gemeenten de monitor goed gaan gebruiken.[201]

Er is echter niet altijd eenduidigheid over welke gegevens ingevuld dienen te worden en wat daarbij de definities zijn. Woningbouwcorporaties merken op dat veel gemeenten de gegevens in de Planmonitor maar voor de helft invullen waardoor er geen actueel beeld van de huidige plannen is. “We kunnen geen discussie voeren zonder

[197] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019 & Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[198] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019; Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019 & Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[199] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019
[200] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[201] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019

goede cijfers."[202] Dit beeld wordt herkend door meerdere gemeenten. Gemeenten in de regio Utrecht geven aan dat duidelijk moet zijn welke cijfers er moeten worden ingevuld en hoe deze moeten worden opgegeven. "Indien er aantallen doorschuiven ten opzichte van de eerdere programmering dan moet dit ook zichtbaar zijn. De Planmonitor heeft alleen waarde als deze ook waarde heeft voor de gemeenten. Dat is op dit moment nog niet het geval."[203] Ook in de regio Foodvalley weten gemeentelijke projectleiders soms niet altijd precies wat ze in moeten vullen en veranderen situaties van projecten, "wat soms frustratie oplevert bij degenen die de monitor moeten invullen."[204] Gemeenten in deze regio geven bovendien aan dat er vaak onduidelijkheid bestaat over de te hanteren definities, waardoor gemeenten zelf kiezen hoe zij bepaalde definities gebruiken. Hierdoor ontstaan bijvoorbeeld verschillen in wat onder harde en zachte plancapaciteit wordt verstaan, waardoor "afstemming onmogelijk" wordt.[205]

De gesproken gemeenten geven aan dat de provincie haar best doet om de monitor gebruiksvriendelijker te maken. Dat is volgens gemeenten ook nog wel echt nodig.[206] In alle drie de regio's zijn gemeenten zijn bekend met de analyse waaruit bleek dat de Planmonitor niet eenduidig, actueel en volledig was, waardoor gemeenten er weinig mee konden. De provincie heeft hier volgens meerdere gemeenten veel energie en aandacht in gestoken.[207] Opgemerkt wordt dat enkele gemeenten zelf (monitoring)systemen toepassen die moeilijk te importeren zijn in het provinciale systeem.[208]

Ondanks dat de Planmonitor inzicht geeft, geven enkele (vooral kleinere) gemeenten aan dat er veel inspanning tegenover staat. De capaciteit bij deze gemeenten is vaak beperkt, wat kan resulteren in onvolledigheid.[209]
Wat ten slotte opvalt is dat de provincie in de regio Foodvalley het eigenaarschap van de monitor deelt met andere partijen; de Planmonitor wordt beheerd door de provincie in samenwerking met lokale (markt)partijen. Deze partijen zoals de RWU geven aan hierin kansen te zien voor andere regio's.[210]

Woningmarktmonitor
Naast de Planmonitor brengt de provincie ook eens per kwartaal een Woningmarktmonitor uit. De Woningmarktmonitor geeft inzicht in de brede ontwikkelingen op de woningmarkt en de daarmee samenhangende thema's op zowel provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau.[211] De monitor is daarbij wel afhankelijk van de beschikbare bronnen, zoals CBS cijfers.[212] De indeling in regio's in de monitor verschilt met de indeling van de regionale overleggen; er wordt in de monitor een onderscheid gemaakt in de regio's Utrecht, West-Utrecht, Zuid-Oost en Amersfoort. Zo behoort de gemeente Renswoude in de monitor tot regio Zuid-Oost, maar schuift in regionaal overleg aan bij regio Foodvalley.

De aanvullende uitkomsten van het woningmarktonderzoek worden aan de gegevens in de Woningmarktmonitor gekoppeld om zo kwantiteit en kwalitatief inzicht te hebben in de stand van zaken, en de effecten van de provinciale activiteiten en inspanningen te kunnen bijhouden.[213] De gegevens (op hoofdlijnen) vanuit de

[202] RWU, interview, 11 juli 2019
[203] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[204] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[205] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[206] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019 & Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[207] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019; Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019 & Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019
[208] Regio Utrecht, interview, 23 mei 2019 en Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[209] Regio Foodvalley, interview, 13 juni 2019
[210] RWU, interview, 11 juli 2019
[211] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27
[212] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[213] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27

provinciale Planmonitor zijn input voor de Woningmarktmonitor.[214] Ook het indicatieve woningbouwprogramma zoals beschreven in de PRS staat vermeld in de monitor, waarbij verder geen toelichting wordt gegeven. In de monitor wordt verder, in tegenstelling tot bijvoorbeeld soortgelijke monitoren in Noord-Holland en Zuid-Holland, niet gereflecteerd op hoe de realisatiecijfers zich nu daadwerkelijk verhouden tot de behoefte in Utrecht. Er wordt volgens de provincie niet gerelateerd aan de behoefte, omdat in het ruimtelijke beleid niet wordt uitgegaan van het accommoderen van de totale behoefte.[215]

Binnen de provincie is er een projectleider binnen het programma BO verantwoordelijk voor de Woningmarktmonitor. Er is relatief weinig tijd beschikbaar voor deze monitor. De monitor wordt twee keer per jaar geupdatet en er wordt twee keer per jaar een factsheet opgeleverd.[216] Vorig jaar heeft er een evaluatie plaatsgevonden met als onderzoeksvraag hoe de Woningmarktmonitor verbeterd zou kunnen worden. Daaruit kwam onder andere dat stakeholders behoefte hebben aan meer actuele, lokale en complete informatie. Bovendien werd aanbevolen om te werken aan de bekendheid van de monitor en deze interactiever te maken.[217]

Waar de Planmonitor vooral gaat over projecten, is de Woningmarktmonitor veel breder. Omdat er binnen sommige gemeenten geen capaciteit is voor onderzoek en statistieken bijhouden zijn deze monitoren erg welkom en wordt er dankbaar gebruik van gemaakt.[218]

[214] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[215] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019
[216] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[217] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[218] Regio Amersfoort, interview, 23 mei 2019

| 4 | Informatievoorziening

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de informatievoorziening aan Provinciale Staten. De afspraken over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS zijn inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018 beoordeeld. De volgende criteria zijn beoordeeld:

- Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
- De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Bevinding 7

Tussen GS en PS zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening als het gaat om binnenstedelijke ontwikkeling, waarvan het thema wonen onderdeel is. PS ontvangen geregeld informatie met betrekking tot wonen. Deze informatie is begrijpelijk. In de begrotingen en jaarstukken is voor het thema wonen steeds meer aandacht gekomen.

Afspraken over informatievoorziening

In het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling (BO) is aangegeven dat jaarlijks een voortgangsrapportage voor PS wordt opgesteld. Daarnaast is aangegeven dat de portefeuillehouder de Statencommissie Ruimte, Groen en Water (RGW) periodiek informeert over activiteiten, aanpak en vorderingen van het uitvoeringsprogramma. Dit kan in de vorm van 'melding van mijlpalen tijdens de mondelinge mededelingen, het (laten) geven van korte presentaties over ervaringen in de gebiedsaanpak (streven 2 keer per jaar, afhankelijk van relevante ontwikkelingen), het uitlichten van een bepaald project rondom een actueel thema of een statenexcursie om een project te bezichtigen (streven 2 keer per jaar, afhankelijk van relevante ontwikkelingen)'.[219] Het Uitvoeringsprogramma BO gaat naast wonen ook over de thema's werken en winkelen.

De provincie stelt geen jaarlijkse voortgangsrapportages op van het Uitvoeringsprogramma BO. De provincie geeft aan dat hiervoor in de plaats gedurende het jaar vaker mondelinge updates in de commissie worden gegeven. Met deze keuze zouden PS volgens de provincie beter aangehaakt blijven bij de activiteiten van het programma.[220]

Informatievoorziening PS

Ruimtelijke ontwikkeling is één van de programma's waarover de provincie in de begrotingen en jaarstukken rapporteert. Het thema wonen komt bij dit programma aan de orde. Wat hierbij opvalt is dat er in de begrotingen en jaarstukken[221] voor het thema wonen steeds meer aandacht is gekomen. Waar wonen in eerdere begrotingen vooral onderdeel uitmaakte van de 'integrale benadering binnenstedelijke ontwikkeling', is er in de Begroting 2019 ook een sub paragraaf die specifiek gaat over het versnellen van de woningbouw. Hierbij is ook concreet aangegeven wat de beoogde resultaten zijn voor dat jaar. Het ondersteunen van minimaal tien (sociale en middeldure huur) woningbouwprojecten is hiervan een voorbeeld.[222]

Naast de begrotingen en jaarstukken heeft de Rekenkamer ook gekeken naar andere informatie met betrekking tot wonen die naar PS is gegaan. Hiervoor is via het stateninformatiesysteem een analyse gemaakt. Uit deze analyse, die voor de periode 2016 t/m 2018 is uitgevoerd, blijkt dat PS geregeld informatie met betrekking tot

[219] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, pp. 32-33
[220] Provincie Utrecht, feitelijk wederhoor, 9 oktober 2019.
[221] De Rekenkamer heeft gekeken naar de begrotingen 2017, 2018 en 2019, en de jaarstukken 2015, 2016 en 2017.
[222] Provincie Utrecht (2018), Begroting 2019

wonen hebben ontvangen. Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen beoordelen is de informatie aan PS begrijpelijk.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van onderwerpen waarover informatie naar PS is gegaan.

Statenbrieven stand van zaken woningbouw
In juli 2018 hebben GS een statenbrief gestuurd naar PS waarin een stand van zaken met betrekking tot de woningmarkt is gegeven. In de brief is aangegeven dat de opgaven op de woningmarkt 'urgent zijn en vragen om actie'. Onderwerpen waarover PS zijn geïnformeerd zijn onder andere de Nationale woonagenda, onderzoek naar de aanwezige plancapaciteit en motie 83 aangaande de regionale samenwerking.[223]

In januari 2019 is door GS een statenbrief gestuurd aan PS over de stand van zaken met betrekking tot de woningbouwontwikkeling. Onderwerpen die in deze brief aan de orde komen zijn onder andere: de Actie agenda woningmarkt (AAW), de provinciale Omgevingsvisie en het programma U Ned.[224] Wat in deze brief opvalt is dat er veel aandacht is voor de regio Utrecht (U10 en U16) en weinig aandacht is voor de regio's Amersfoort en Foodvalley.

BOB traject
In 2016 en 2017 heeft de Statencommissie RGW met betrekking tot het thema woningmarkt een Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming (BOB) traject doorlopen. Door de werkgroep BOB-wonen zijn in januari 2017 in een statenbrief twee adviezen uitgebracht, waarbij GS zijn gevraagd deze te verwerken in het Uitvoeringsprogramma BO en de commissie RGW hierover te informeren. De adviezen betroffen:[225]

1. Het doen van onderzoek met als doel beter inzicht krijgen in de problematiek van de woningmarkt, waardoor indien nodig er beter te coördineren en sturen is.
2. Een meer regisserende rol voor de provincie.

Uitvoeringsprogramma BO en Actie agenda woningmarkt (AAW)
Het Uitvoeringsprogramma BO is door GS in april 2017 vastgesteld. PS zijn hierover via een statenbrief geïnformeerd, waarbij het Uitvoeringsprogramma BO zelf als bijlage is meegestuurd. In de brief is aangegeven dat de adviezen van de werkgroep BOB-wonen zijn verwerkt en waar dit in het document is terug te vinden. Dit geldt ook voor de moties: 133 (provincie Utrecht pro-actievere rol op de woningmarkt), 134 (koppel duurzaamheid aan betaalbaarheid) en 114 (versnelling woningbouw).[226]

In februari 2018 zijn PS door GS middels een statenbrief geïnformeerd over de AAW. In deze brief wordt ook gerefereerd naar de adviezen van de BOB-wonen werkgroep. De Actie agenda zelf is als bijlage meegestuurd.[227]

[223] Provincie Utrecht (2018), Statenbrief, stand van zaken woningmarkt (2018RGW95)
[224] Provincie Utrecht (2019), Statenbrief, stand van zaken woningbouwontwikkeling (2019RGW30)
[225] Provincie Utrecht (2017), Statenbrief, Advies afronding BOB wonen (2017RGW20) & Provincie Utrecht (2017), Statenbrief: Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling (inclusief Uitvoeringsverordening) (2017RGW53)
[226] Provincie Utrecht (2017), Statenbrief: Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling (inclusief Uitvoeringsverordening) (2017RGW53)
[227] Provincie Utrecht (2018), Statenbrief, Actie agenda woningmarkt (2018RGW31)

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie Utrecht inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking / uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Regelgeving		
Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV)	De PRV bevat algemene regels die gemeenten in acht moeten nemen bij het opstellen van hun ruimtelijke plannen. Hiertoe behoren onder andere regels ten aanzien van toekomstige woonlocaties.[228]	●
Inpassingsplan Proactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Reactieve aanwijzing Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●
Stimuleren woningmarkt		
Uitvoeringsverordening Subsidie BO ▪ Deskundigensubsidie ▪ Subsidie uitplaatsing hinderlijke bedrijvigheid ▪ Garantstellingen ▪ Voorfinanciering ▪ Financiële prikkel	Op basis van de uitvoeringsverordening kunnen subsidies worden verstrekt voor activiteiten in het stedelijk gebied die gericht zijn op het realiseren van de ambities uit het Beleidskader BO en het Uitvoeringsprogramma BO. Uitgangspunt van de uitvoeringsverordening is maatwerk en instrumentontwikkeling in de praktijk. Specifieke knelpunten staan centraal, en daar worden instrumenten bij gezocht/ontwikkeld.[229]	●
Expertise netwerk (voorheen FINC en wasstraat duurzaamheid)	De provincie kijkt samen met experts in werksessies naar specifieke oplossingen indien partijen bij de provincie met een probleem komen. Deze vorm van expertise inzet is maatwerk; de vraag staat centraal en niet de werkwijze van het netwerk.[230]	●
Buitenboord motors	Ondersteuning van gemeenten en initiatiefgroepen bij collectief particulier en vernieuwend opdrachtgeverschap.[231]	●
Eigen opdrachten	Kennisontwikkeling van de provinciale organisatie.[232]	
Pilots	Op onderwerpen waarop nog geen eenduidig antwoord is, of waar behoefte is aan experimenteren en ervaring op doen, worden pilots uitgevoerd. De pilots leiden tot algemene kennisontwikkeling.[233]	

[228] Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl & Art. 3.19 Provinciale Ruimtelijke Verordening
[229] Uitvoeringsverordening subsidie Binnenstedelijke ontwikkeling provincie Utrecht 2017 & Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019 & Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[230] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & e-mail, 20 februari 2019
[231] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019
[232] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019
[233] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 24

Instrumenten	Toelichting	H3
Versnellingsteam	Het versnellingsteam helpt gemeenten met capaciteitsvraagstukken of specifieke deskundigheid met als doel het versnellen van woningbouwprojecten.[234]	●
Aanjaagteam doorstroming	Team dat de doorstroming op de woningmarkt bevordert. Op het moment van schrijven (augustus 2019) nog in oprichting.[235]	●
Symposium en Platform Aanpak Kantoren Transformatie (PAKT)	Platform waar een vaste groep van bestuurders, ambtenaren en marktpartijen kennis deelt, afstemming zoekt en afspraken maakt. Via het Platform wordt gezocht naar verbinding en commitment voor verdere samenwerking.[236]	
Masterclasses organiseren	Opgedane kennis van het Expertise netwerk en de Buitenboord motors wordt gedeeld via werksessies (masterclasses), zodat anderen deze kennis direct in kunnen zetten binnen hun eigen gemeente of organisatie.[237]	●
Communities of Practice	Periodieke ontmoetingen tussen collega's die zich met hetzelfde thema bezighouden om ervaringen te delen, ter inspiratie en om te leren. Op het moment van schrijven (augustus 2019) nog in oprichting.[238]	
Netwerkbijeenkomsten Woningmarkt	Periodiek organiseren van bijeenkomsten rondom een bepaald actueel thema. Deelnemers kunnen met elkaar in gesprek gaan over knelpunten en/of oplossingen.[239]	●
Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt	Het Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt komt periodiek bijeen om recente ontwikkelingen en knelpunten in de markt uit te wisselen en om daarover afspraken te maken.[240]	●
Brochure "Het beste van twee werelden"	Brochure voor gemeenten over vernieuwd opdrachtgeverschap.[241]	
Challenges	Door de provincie georganiseerde wedstrijd waarbij initiatiefnemers, ontwikkelaars en gemeenten worden uitgedaagd om hun woningbouwproject te versnellen en te optimaliseren.[242]	●
Afstemming en overleg		
Overleggen met gemeenten en regio's	De provincie heeft met elke afzonderlijke gemeente afspraken gemaakt in de vorm van een Ruimtelijke Agenda (RAG), welke de basis vormt voor structureel overleg tussen de provincie en gemeenten. Daarnaast sluit de provincie aan bij overleggen over wonen in de drie regio's in de provincie Utrecht.[243]	●

[234] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 14
[235] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 20; Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & e-mail, 24 mei 2019
[236] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019 & Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 25
[237] Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019
[238] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & Provincie Utrecht, e-mail, 20 februari 2019
[239] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 25 & Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 21
[240] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 26
[241] Provincie Utrecht (2017), Brochure: het beste van twee werelden
[242] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019 & Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
[243] Provincie Utrecht, e-mails, 11 april & 24 mei 2019

Instrumenten	Toelichting	H3
Onderzoek en monitoring		
Planmonitor	Geeft inzicht in de plancapaciteit van woningen en woningbouwplannen in de gehele provincie. De informatie is zowel op provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau beschikbaar en is deels openbaar.[244]	●
Woningmarktmonitor	Geeft inzicht in de ontwikkelingen op de woningmarkt en de daarmee samenhangende thema's op zowel provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau.[245]	●
Kantorenmonitor	Geeft inzicht in de bezettingsgraad van kantoren. Heeft een relatie met wonen i.v.m. de transformatie van kantoren naar woningen.[246]	
StaatvanUtrecht (wonen en woningbarometer)	De Staat van Utrecht bestaat uit 19 thema's op de gebieden mens, markt en milieu. De thema's geven gezamenlijk de huidige stand van zaken weer in de provincie. Wordt tweejaarlijks gepubliceerd en gaat deels over wonen.[247]	
Locatieonderzoeken (omschreven in de AAW)	Onderzoeken waarbij de harde, zachte en potentiële locaties op een gestructureerde wijze per regio in kaart worden gebracht.[248]	
Analyse van knelpunten bij woningbouwprojecten (omschreven in de AAW)	Eenmalig onderzoek uitgevoerd door Bureau Overmorgen om de belangrijkste knelpunten bij woningbouwprojecten in beeld te brengen en welke instrumenten daarop ingezet kunnen worden.[249]	
Onderzoek Wonen in de provincie Utrecht	Eenmalig onderzoek door Stec Groep naar knelpunten, veranderrichtingen en oplossingen.[250]	
Onderzoek doorstroming	Eenmalig onderzoek in samenwerking met SpringCo naar de doorstroming op de woningmarkt.[251]	

[244] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27
[245] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27
[246] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 27 & Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[247] Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling, p. 28 & Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[248] Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021, p. 13
[249] Provincie Utrecht (2019), Statenbrief: Stand van zaken woningbouwontwikkeling (2019RGW30), p. 3
[250] Provincie Utrecht, ambtelijk interview, 11 april 2019
[251] Provincie Utrecht, e-mail, 24 mei 2019

Bijlage B Geraadpleegde bronnen

Provincie Utrecht

- Provincie Utrecht (2016), Beleidskader Binnenstedelijke ontwikkeling
- Provincie Utrecht (2016), Motie Provincie Utrecht pro-actievere rol op de woningmarkt
- Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028
- Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie, herijking 2016
- Provincie Utrecht (2016), Provinciale Ruimtelijke Verordening
- Provincie Utrecht (2017), Brochure: het beste van twee werelden
- Provincie Utrecht (2017), Statenbrief, Advies afronding BOB wonen (2017RGW20)
- Provincie Utrecht (2017), Statenbrief: Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke ontwikkeling (inclusief Uitvoeringsverordening) (2017RGW53)
- Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling
- Provincie Utrecht (2017), Uitvoeringsverordening subsidie Binnenstedelijke ontwikkeling provincie Utrecht
- Provincie Utrecht, e.a. (2018), Actie Agenda Woningmarkt 2018-2021
- Provincie Utrecht (2018), Begroting 2019
- Provincie Utrecht (2018), Koersen met kwaliteit
- Provincie Utrecht (2018), Statenbrief, Actie agenda woningmarkt (2018RGW31)
- Provincie Utrecht (2018), Statenbrief, stand van zaken woningmarkt (2018RGW95)
- Provincie Utrecht (2019), Coalitieakkoord Nieuwe energie voor Utrecht
- Provincie Utrecht (2019), Motie Duidelijkheid over randvoorwaarden bouwen buiten de rode contour
- Provincie Utrecht (2019), Statenbrief, stand van zaken woningbouwontwikkeling (2019RGW30)

Wetgeving

- Grondwet, art. 22, lid 2
- Eerste Kamer (2006), Nieuwe regels omtrent de ruimtelijke ordening (Wet ruimtelijke ordening), 28 916, nr. C

Websites

- CBS (2018), www.cbs.nl
- CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
- EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
- Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
- NOS (2017), nos.nl
- NRC (2018), www.nrc.nl
- Pararius (2018), www.pararius.nl
- Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
- Provincie Utrecht (2019), www.provincie-utrecht.nl
- Rijk (2019), primos.datawonen.nl
- Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- Stadszaken Nieuws (2018), www.stadszaken.nl
- Trouw (2018), www.trouw.nl
- Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl

Overig

- Bureau Middelkoop (2018), Onderzoek planmonitor Utrecht
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2021
- Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit
- Regio Amersfoort (2018), Plan van Aanpak - Strategische Agenda 2019-2022 “De banden aanhalen”
- Rigo Research & Advies (2013), Provinciaal woningbouwbeleid
- Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017
- Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018
- Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019
- Stec Groep (2017), Wonen in provincie Utrecht

Bijlage C Geraadpleegde personen

Provincie Utrecht

- Cluster coördinator / Senior beleidsadviseur programma BO
- Gedeputeerde Binnenstedelijke ontwikkeling, wonen, cultuur en gezonde leefomgeving
- Strategisch beleidsadviseur / Team Strategische Ruimtelijke Ontwikkeling

Vertegenwoordigers van de regio's:

- Amersfoort
- Foodvalley
- Utrecht (U10 / U16)

Overig

- Vertegenwoordigers van het Regioplatform Woningcorporaties Utrecht (RWU)

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Bouwen aan regie

Onderzoek naar de provinciale rol op het gebied van wonen

Provincie Zuid-Holland | december 2019

Voorwoord

Wonen is een thema dat ons allemaal aangaat. Iedereen wil een woning die voldoet aan de gewenste eisen, in een goede woonomgeving staat en passende woonlasten heeft. In de huidige situatie op de woningmarkt is dit echter een groot probleem. In de Randstad neemt het tekort aan woningen toe waardoor het op veel plekken moeilijk is om een huis te vinden dat aansluit bij de wensen en mogelijkheden. Dit rapport gaat in op de provinciale rol op het gebied van wonen. Het maakt inzichtelijk hoe de provincies invulling geven aan hun rol, welke instrumenten zij inzetten en hoe de uitvoering daarvan verloopt.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken, waarbij de provincies een regierol vervullen. Provincies bouwen zelf geen woningen en stellen ook geen bestemmingsplanen op, maar kunnen bijvoorbeeld wel regionale afstemming bevorderen en stimuleringsmaatregelen treffen. In het voor dit onderzoek opgestelde overzicht Rolverdeling bij wonen zijn de rollen van de verschillende partijen toegelicht. De betrokken partijen moeten ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheden de nodige inspanningen leveren om de problemen op de woningmarkt op te lossen. Met de huidige stikstof- en PFAS-crisis, die bovenop de al bestaande problematiek komen is dit zeker geen gemakkelijke opgave.

Uit het onderzoek, dat voor alle vier de Randstadprovincies is uitgevoerd, blijkt dat de provincies op verschillende wijze invulling geven aan hun rol op het gebied van wonen. In de provincievergelijking is inzichtelijk gemaakt waar de provincies van elkaar verschillen en is bedoeld om van elkaar te leren. Met dit onderzoek hoopt de Randstedelijke Rekenkamer een positieve bijdrage te leveren aan de wijze waarop provincies invulling en uitvoering geven aan hun rol op het gebied van wonen.

Voor dit onderzoek heeft de Randstedelijke Rekenkamer verschillende documenten bestudeerd en zijn er interviews gehouden bij de provincies, gemeenten en maatschappelijke partners. Hierbij viel het ons op dat de gesproken personen een grote betrokkenheid hebben bij hun werk. Wij willen alle betrokkenen hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek en voor de prettige en constructieve samenwerking.

Het onderzoek is uitgevoerd door Joris Brandts MSc MA (onderzoeker), dr. Annalies Teernstra (onderzoeker), mr. Majella de Vries (onderzoeker), Harm Wilzing MSc (Lysias Advies - onderzoeker) en Maarten Franken MSc (projectleider).

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Inhoudsopgave

BESTUURLIJKE NOTA

| 1 | INLEIDING 5
1.1 Aanleiding 5
1.2 Doel- en vraagstelling 5
1.3 Leeswijzer 5

| 2 | CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 6
2.1 Hoofdconclusies 6
2.2 Toelichting hoofdconclusies 7
2.3 Aanbevelingen 9

| 3 | REACTIE GEDEPUTEERDE STATEN 11

| 4 | NAWOORD 15

| 5 | PROVINCIEVERGELIJKING 16

NOTA VAN BEVINDINGEN

| 1 | INLEIDING 21
1.1 Aanleiding en achtergrond 21
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen 24
1.3 Afbakening 24
1.4 Werkwijze 25
1.5 Beoordelingskader 26

| 2 | WOONBELEID 27
2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen 27
2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen 31

| 3 | UITVOERING INSTRUMENTEN 33
3.1 Regionale samenwerking en overleg 33
3.1.1 Regionale Woonvisies 33
3.1.2 Verstedelijkingsalliantie 37
3.1.3 Netwerk Zuidelijke Randstad en woondeal 37
3.1.4 Bestuurlijke overleggen 38
3.1.5 Provinciegrenzen 38
3.1.6 Verandering in rol en organisatie 39
3.2 Onderzoek, monitoring en kennisdeling 40
3.2.1 Onderzoek en monitoring 40
3.2.2 Communicatie en verzilveren van kennis 44
3.3 Financiële stimulering en inzet capaciteit 45
3.3.1 Vliegende brigade 46
3.3.2 Knelpuntenpot en subsidie spreiding sociale woningbouw 46
3.4 Regelgeving 47

| 4 | INFORMATIEVOORZIENING 50
4.1 Afspraken 50
4.2 Informatievoorziening in de praktijk 51
| BIJLAGE A | OVERZICHT INSTRUMENTEN 53
| BIJLAGE B | INFORMATIE OVER GEÏNVESTEERDE TIJD EN MIDDELEN 56
| BIJLAGE C | GERAADPLEEGDE BRONNEN 57
| BIJLAGE D | GERAADPLEEGDE PERSONEN 59

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2019 bedraagt het tekort aan woningen in Nederland bijna 300.000 woningen.[1] In de Randstadprovincies gaat het om bijna 180.000 woningen. Gevolgen van het opgelopen tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen. Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.

In de Grondwet (art. 22, lid 2) staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid ‘voorwerp van zorg’ is voor de overheid. Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag:
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Leeswijzer

De conclusies en aanbevelingen zijn in de bestuurlijke nota opgenomen en volgen uit de nota van bevindingen. De bestuurlijke nota en de nota van bevindingen samen vormen het rekenkamerrapport.

[1] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29

| 2 | Conclusies en aanbevelingen

2.1 Hoofdconclusies

1. De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. Het doel van de provincie is het bevorderen van de beschikbaarheid van voldoende passende woningen in een aantrekkelijke leefomgeving, aansluitend op de behoeften van verschillende doelgroepen. De *Regionale Woonvisies* zijn voor de provincie het belangrijkste instrument. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.

2. De provincie wil meer een meewerkende overheid zijn, maar in de uitvoering is hier nog onvoldoende sprake van. Ondanks dat er stappen zijn gezet in de goede richting is de provincie nog zoekende naar de wijze waarop zij haar rol invulling geeft. Een ander aspect van de provinciale rol betreft de wisselwerking tussen de provincie en haar buurprovincie(s) in een gebied waar een regionale woningmarkt de provinciegrenzen overschrijdt. Deze wisselwerking is nog niet optimaal.

3. Via onderzoek en monitoring, zoals de *Woonbarometer* en *Planmonitor*, verkrijgt de provincie kennis op het gebied van wonen. De communicatie en presentatie van deze kennis richting gemeenten en andere samenwerkingspartijen is echter niet optimaal. Ook worden onderzoeken en monitoring niet altijd goed met de regio afgestemd. Bij het opstellen van de regionale woonvisies dienen gemeenten uit te gaan van de provinciale woningbehoefteramingen. Met de nieuwe Trendraming 2019 is de prognosemethodiek van de provincie voor het ramen van de woningbehoefte verbeterd.

4. Sinds 2019 zet de provincie weer financiële middelen in om de versnelling van de woningbouw te stimuleren. De *Vliegende Brigade* is hiervan een voorbeeld. De provincie is hier relatief laat mee, andere provincies in de Randstad zetten dergelijke instrumenten al meerdere jaren in. Omdat de instrumenten pas sinds kort worden ingezet is er over de uitvoering nog weinig te zeggen.

5. De *Omgevingsverordening* vormt een logische juridische vertaling van het omschreven woonbeleid. De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via vooroverleg, op de beleidsdoelen. Andere ruimtelijke ordening instrumenten, zoals *zienswijzen* en *reactieve aanwijzingen*, worden op het gebied van wonen beperkt ingezet.

6. De informatievoorziening aan PS over wonen is verbeterd nadat GS en PS hier in 2019 verscherpte afspraken over hebben gemaakt.

2.2 Toelichting hoofdconclusies

1. *De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in wat de provincie wil bereiken op het gebied van wonen. Het doel van de provincie is het bevorderen van de beschikbaarheid van voldoende passende woningen in een aantrekkelijke leefomgeving, aansluitend op de behoeften van verschillende doelgroepen. De Regionale Woonvisies zijn voor de provincie het belangrijkste instrument. Via deze en andere instrumenten bevordert de provincie haar doelstellingen op het gebied van wonen. Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen.*

- De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in de doelen, de invulling van haar rollen en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen. De beleidsdoelen van de provincie zijn duidelijk en goed vindbaar in de verschillende documenten van het Omgevingsbeleid aangegeven. De Omgevingsvisie vormt het belangrijkste ruimtelijk kader voor de provincie. Zie paragraaf 2.1 van de Nota van Bevindingen voor een overzicht van de belangrijkste doelen ten aanzien van wonen. Ook de instrumenten zijn vindbaar en duidelijk omschreven door de provincie. Voor een overzicht van de instrumenten met betrekking tot wonen zie Bijlage A.
- Regionale samenwerking en overleg op het gebied van wonen tussen de provincie en gemeenten vinden plaats. Het belangrijkste instrument van de provincie om haar beleidsdoelen mee te bereiken, is de Regionale Woonvisie. Daarin worden regionaal kwalitatieve en kwantitatieve afspraken gemaakt met gemeenten over de woningvoorraad.
- Zes van de acht regionale woonvisies zijn afgerond en aanvaard door GS. De provincie stuurt zowel aan de voorkant als aan de achterkant van het totstandkomingsproces van de regionale woonvisies op de borging van haar doelen op het gebied van wonen.
- De meerwaarde van regionale samenwerking is door geen enkele gesprekspartner ter discussie gesteld. De regio's erkennen het belang van de eisen die de provincie stelt aan de woonvisies, maar hebben in de praktijk niet altijd voldoende capaciteit om hieraan gevolg te geven. De door de provincie gewenste integrale benadering vraagt om extra tijd en inzet vanuit de gemeenten. Tussen de ambities van de provincie op het gebied van regionale samenwerking en de capaciteit en middelen (van zowel de gemeenten als de provincie) in de praktijk, bestaat volgens meerdere gemeenten nog te veel ruimte. Meerdere gemeentelijke ambtenaren hebben tegelijkertijd moeite met de bestuurlijke drukte en versnippering op het gebied van wonen in de provincie.
- Ondanks de inspanningen van de provincie is er nog steeds sprake van een tekort aan woningen. De problemen zijn voor een provincie ook lastig om zelfstandig op te lossen. Toch kan de invulling van de provinciale rol en de uitvoering van de instrumenten op een aantal punten beter.

2. *De provincie wil meer een meewerkende overheid zijn, maar in de uitvoering is hier nog onvoldoende sprake van. Ondanks dat er stappen zijn gezet in de goede richting is de provincie nog zoekende naar de wijze waarop zij haar rol invulling geeft. Een ander aspect van de provinciale rol betreft de wisselwerking tussen de provincie en haar buurprovincie(s) in een gebied waar een regionale woningmarkt de provinciegrenzen overschrijdt. Deze wisselwerking is nog niet optimaal.*

- De provincie wil zich op het gebied van wonen positioneren als een meewerkende overheid. Dat wil zeggen dat de provincie wil inspelen op en zich wil verhouden tot initiatieven uit de samenleving en zorgvuldig, verbindend en relatiegericht wil zijn. De meerderheid van de gemeenten ervaart dat de provincie enerzijds nog zoekende is naar de invulling van deze rol en houding in de samenwerking met partners op het gebied van wonen. Anderzijds ziet de meerderheid van de gemeenten ook dat de provincie stappen heeft gezet richting de rol van een meer meewerkende en meedenkende partner.

- Regiogemeenten uiten zorgen over de borging van de meewerkende houding vanuit de provincie op het gebied van wonen, de vrees is dat met het wegvallen van een meedenkende ambtenaar op een bepaald thema, ook de meewerkende houding gemakkelijk kan wegvallen.
- De provincie heeft in de periode 2016-2019 de capaciteit op het gebied van wonen verdubbeld om haar regierol op het gebied van wonen beter in te kunnen vullen. De flexibele en maatwerkgerichte aanpak van de provincie wordt in veel gevallen gewaardeerd door de partners. De maatregel om 30% overprogrammering toe te staan, wordt door de partners unaniem positief ontvangen.
- In de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd is aangegeven dat de provincie strak vasthoudt aan provinciegrenzen, die in de praktijk soms dwars door regionale woningmarktgebieden heen kunnen lopen. De wisselwerking tussen de provincies zou kunnen worden verbeterd. Ook is aangegeven dat de provincie haar 'gemeentegrens-overstijgende' rol in de praktijk nog niet genoeg pakt.

3. *Via onderzoek en monitoring, zoals de Woonbarometer en Planmonitor, verkrijgt de provincie kennis op het gebied van wonen. De communicatie en presentatie van deze kennis richting gemeenten en andere samenwerkingspartijen is echter niet optimaal. Ook worden onderzoeken en monitoring niet altijd goed met de regio afgestemd. Bij het opstellen van de regionale woonvisies dienen gemeenten uit te gaan van de provinciale woningbehoefteramingen. Met de nieuwe Trendraming 2019 is de prognosemethodiek van de provincie voor het ramen van de woningbehoefte verbeterd.*

- De provincie genereert kennis door het uitvoeren van onderzoek en monitoring, sluit aan bij onderzoeken van derden en geeft gevolg aan uitkomsten en aanbevelingen uit onderzoeken. Hoewel de provincie zichtbaar haar rol als kennisdelende overheid pakt, is volgens meerdere gesprekspartners de communicatie en presentatie van kennis over wonen richting hen nog niet optimaal.
- Met de Woonbarometer hebben GS een document opgesteld waarin de belangrijkste trends en ontwikkelingen op het gebied van wonen worden gepresenteerd en geduid. De toegevoegde waarde van de Woonbarometer voor gemeenten is op dit moment beperkt. Een deel van de gemeenten maakt dankbaar gebruik van de Planmonitor. Andere gemeenten zien de monitor alleen als registratie- of verantwoordingsinstrument richting de provincie.
- Gemeenten waarderen het wanneer de provincie hen betrekt bij onderzoek en monitoring. Deze afstemming vindt echter nog niet consequent plaats.
- De prognosemethodiek van de provincie voor het ramen van de woningbehoefte was volgens verschillende regiogemeenten in de periode 2016-2018 niet optimaal. De provincie heeft met de nieuwe Trendraming 2019 op dit vlak progressie geboekt; de cijfers sluiten beter aan bij de ervaren werkelijkheid van de regio's.

4. *Sinds 2019 zet de provincie weer financiële middelen in om de versnelling van de woningbouw te stimuleren. De Vliegende Brigade is hiervan een voorbeeld. De provincie is hier relatief laat mee, andere provincies in de Randstad zetten dergelijke instrumenten al meerdere jaren in. Omdat de instrumenten pas sinds kort worden ingezet is er over de uitvoering nog weinig te zeggen.*

- Met de Vliegende Brigade, Knelpuntenpot en de subsidieregeling spreiding sociale woningbouw stimuleert de provincie de versnelling van de woonopgave financieel en met capaciteit.
- Voor de Vliegende Brigade is in 2019 ruim € 1 miljoen beschikbaar en voor de Knelpuntenpot € 3 miljoen. Voor de subsidieregeling spreiding sociale woningbouw is in 2019 € 4 miljoen gereserveerd.

5. *De Omgevingsverordening vormt een logische juridische vertaling van het omschreven woonbeleid. De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via vooroverleg, op de beleidsdoelen. Andere ruimtelijke ordening instrumenten, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen beperkt ingezet.*

- De provincie heeft het rode contouren-beleid losgelaten, maar stuurt via beleid voor ruimtelijke kwaliteit, de Ladder voor duurzame verstedelijking en de 3 hectarekaart nog wel op de woningbouw buiten bestaand stads- en dorpsgebied. In de Omgevingsverordening is, aanvullend op de Ladder voor duurzame verstedelijking, de 3 hectarekaart opgenomen.
- De provincie probeert zoveel mogelijk aan de voorkant, via vooroverleg, haar beleidsdoelen te bereiken. De overige RO-instrumentarium, zoals zienswijzen of aanwijzingen, worden beperkt door de provincie toegepast voor woonlocaties.

6. *De informatievoorziening aan PS over wonen is verbeterd nadat GS en PS hier in 2019 verscherpte afspraken over hebben gemaakt*.

- PS en GS hebben afspraken vastgelegd met betrekking tot de Wro bevoegdheden van GS en PS.
- Het vertrouwen van PS in GS op het gebied van informatievoorziening over wonen heeft een deuk opgelopen door de casus Zwethof. De inzet van het RO-instrumentarium in de casus Zwethof heeft geleid tot een verslechterde verstandhouding met de betreffende gemeente.
- GS hebben in 2019 verscherpte afspraken gemaakt over de informatievoorziening over wonen aan PS en hebben daar sindsdien zichtbaar gevolg aan gegeven.

2.3 Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot aanbevelingen die betrekking hebben op de rol en de instrumenten.

Provinciale rol
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

1. Werk de rol van een meewerkende overheid eenduidig uit, borg dit in de ambtelijke organisatie en communiceer helder over de rolinvulling richting de regio's.

2. Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten. Dit geldt nog sterker als de capaciteitsproblemen een gevolg zijn van provinciaal beleid. Heb daarbij oog voor de tijd en inzet die de omslag naar een integrale benadering vraagt van de gemeenten.

3. Verbeter de afstemming tussen de provincies daar waar woningmarktgebieden over provinciegrenzen heen lopen.

Provinciale instrumenten
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:

4. Benut de aanwezige kennis op het gebied van wonen door deze actief richting gemeenten en andere samenwerkingspartijen te communiceren.

5. Betrek gemeenten standaard bij de totstandkoming van woningbehoefteramingen. Consensus over de juistheid en actualiteit (voor gemeenten relevante) cijfers dient het uitgangspunt te zijn.

6. Stel tijdig financiële instrumenten in. De woningmarkt fluctueert en vraagt op verschillende momenten om verschillende (financiële) instrumenten. Overweeg om de financiële instrumenten zo in te stellen dat ze ongeacht de status van de woningmarkt ingezet kunnen worden. In tijden van grotere vraag kunnen projecten bijvoorbeeld worden versneld, terwijl in tijden van een groter aanbod de projecten bijvoorbeeld gericht zijn op het opgang houden van de bouwproductie.

7. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.

| 3 | Reactie Gedeputeerde Staten

provincie ZUID HOLLAND

Gedeputeerde Staten
Afdeling Ruimte, Wonen en Bodem
Bureau Beleid
Contact
K.P. Spannenburg
T 070 - 441 8082
kp.spannenburg@pzh.nl

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043EJ Amsterdam

Datum
Zie verzenddatum linksonder
Ons kenmerk
PZH-2019-716306289
DOS -2017-0004230
Uw kenmerk
2019/AH/084

Onderwerp
Bestuurlijk wederhoor, reactie Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland op de Bestuurlijke nota 'Bouwen aan regie'.

Geachte mevrouw Hoenderdos-Metselaar,

Per brief van 12 november 2019 heeft u aan gedeputeerde Koning de Bestuurlijke nota 'Bouwen aan regie' aangeboden en verzoekt u aan Gedeputeerde Staten om te reageren op de in de nota opgenomen conclusies en aanbevelingen.

In deze brief reageren wij op uw verzoek, waarbij wij ook aangeven op welke wijze de aanbevelingen – voor zover op Gedeputeerde Staten van toepassing – zullen worden opgevolgd en uitgevoerd danwel waarom van een aanbeveling wordt afgeweken.

Op basis van het onderzoek is de Rekenkamer gekomen tot aanbevelingen die betrekking hebben op de provinciale rol en op de provinciale instrumenten.

Provinciale rol

Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:
1. Werk de rol van een meewerkende overheid eenduidig uit, borg dit in de ambtelijke organisatie en communiceer helder over de rolinvulling richting de regio's.

De rol van meewerkende overheid is niet de enige vorm van overheidshandelen. In de nota 'Bouwen aan regie' staat goed opgetekend dat de provincie zich waar mogelijk wil positioneren als meewerkende overheid. Waar nodig, zal de provincie als samenwerkende, realiserende of normerende overheid optreden. Het hiervoor genoemde wordt ook wel populair vertaald in: "de wortel en de stok". Het is dus zo dat hoewel de provincie zich op het gebied van wonen meer meewerkend opstelt, dit niet de enige rol invulling is. Het schakelen tussen de verschillende rollen kan juist van meerwaarde zijn en soms zelfs een vereiste, om een proces tot een goed einde te brengen (dit is bijvoorbeeld gebleken in het proces in de Rotterdamse regio om tot voldoende sociale woningen en een betere spreiding van de sociale voorraad over de regio te komen). Wij kunnen ons echter indenken dat niet alle geïnterviewden dit schakelen tussen verschillende rollen op gelijke waarde schatten.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen 90, 385 en 386 stoppen dichtbij het provinciehuis. Vanaf station Den Haag CS is het tien minuten lopen. De parkeerruimte voor auto's is beperkt.

De provincie heeft haar bestaande beleid voor de fysieke leefomgeving beleidsneutraal omgezet naar een digitaal raadpleegbaar omgevingsbeleid. In uitzondering hierop is binnen dit traject voor het beleidsveld wonen en verstedelijking gekozen voor een beleidsrijke module ''Kantoren, Wonen & Verstedelijking'', juist ook om de meewerkende rol meer invulling te geven. In de wijziging van het beleid voor wonen en verstedelijking is bijvoorbeeld nadrukkelijker verwoord dat regionale woonvisies en regionale woningbouwprogramma's door de gemeenten in samenspraak met de provincie worden gemaakt.

De oproep om helder te communiceren richting de regio's over de rolopvatting nemen wij ons ter harte. In dit kader zijn eerder per regio accounthouders wonen aangesteld, zodat er een duidelijk structureel aanspreekpunt voor iedere regio is.

2. Besteed meer aandacht aan de capaciteitsproblemen bij gemeenten. Dit geldt nog sterker als de capaciteitsproblemen een gevolg zijn van provinciaal beleid. Heb daarbij oog voor de tijd en inzet die de omslag naar een integrale benadering vraagt van de gemeenten.
De kracht van de samenwerking in de verschillende regio's op het gebied van wonen is wisselend. Factoren die de provincie niet kan beheersen, zijn in meer of mindere mate van invloed op het succes van die samenwerking. Voorbeelden hiervan zijn bezuinigingen doorgevoerd in de financiële crisis op ambtelijke en regionale ondersteuning, oprichting van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag en gemeentelijke herindelingen. Als hiervoor genoemd is in het provinciale omgevingsbeleid nadrukkelijke aangegeven dat de regionale samenwerking op het gebied van wonen een gedeelde verantwoordelijkheid is. Hetgeen kracht wordt bijgezet met bijvoorbeeld (ambtelijke) provinciale vertegenwoordiging bij regionale overleggen.

3. Verbeter de afstemming tussen de provincies daar waar woningmarktgebieden over provinciegrenzen heen lopen.
De tekst in paragraaf 3.1.5 die hier betrekking op heeft wekt de indruk dat de gemeenten die dit punt hebben ingebracht vooral gericht zijn op de kwantitatieve kant van de woningbouwopgave. Terecht wordt de relatie hiervan met de dit jaar geïntroduceerde Trendraming aangehaald door de Randstedelijke Rekenkamer. De provincie Zuid-Holland ziet de gebieden die een regionale woonvisie opstellen als woningmarktgebied. De provincie Zuid-Holland overlegt ambtelijk en bestuurlijk met enige regelmaat met buurprovincies. Het staat de gemeenten Lisse en Hillegom (zij worden met naam en toenaam genoemd in de nota), die liggen in het woningmarktgebied Holland Rijnland, vrij om met de gemeente Haarlemmermeer in overleg te treden.

Provinciale instrumenten
Vraag GS om uitvoering te geven aan de volgende aanbevelingen:
4. Benut de aanwezige kennis op het gebied van wonen door deze actief richting gemeenten en andere samenwerkingspartijen te communiceren.
De provincie Zuid-Holland heeft voor dit specifieke doel een openbaar toegankelijke website ingericht met daarop alle relevante (provinciale) data op het gebied van wonen met daarin opgenomen 'De Woonbarometer', waarin trends op de Zuid-Hollandse woningmarkt worden gemonitord. Ook het provinciale omgevingsbeleid is eenvoudig digitaal raadpleegbaar. Daarnaast organiseert de provincie jaarlijks de Verstedelijkingsconferentie voor bestuurders. Via deze kanalen, maar ook in het portefeuillehoudersoverleg Wonen en Verstedelijking en bij de reguliere ambtelijke contacten wordt kennis en informatie uitgewisseld.

De provincie onderkent dat deze hoeveelheid informatie groot is en dat het aan overzicht kan ontbreken. De komende periode zullen wij in overleg treden met de regio's en gemeenten om te bezien hoe wij het delen van kennis en het bieden van overzicht in de hoeveelheid informatie kunnen verbeteren.

5. Betrek gemeenten standaard bij de totstandkoming van woningbehoefteramingen. Consensus over de juistheid en actualiteit (voor gemeenten relevante) cijfers dient het uitgangspunt te zijn.
In het in opdracht van de provincie uitgevoerde onderzoek Katalyseren Woningbouw Zuid-Holland (Fakton, 2018) waren gemeenten kritisch op de actualiteit van de provinciale prognoses en op de regels over het gebruik van prognoses bij woningbouwprogrammering. Dit was aanleiding voor vereenvoudiging van de programmering met daarbij aanpassing van de gehanteerde ramingen van de woningvoorraadgroei. Bij die aanpassing is juist de door de gemeenten in het kader van het Fakton onderzoek geleverde input benut. Voorafgaand aan de introductie van de nieuwe ramingen zijn deze in presentaties per regio nader toegelicht. Gemeenten zijn dan ook bij de totstandkoming van de behoefteraming betrokken.
Het op korte termijn introduceren van een nieuwe aanpassing van de ramingen ligt niet in de rede.

6. Stel tijdig financiële instrumenten in. De woningmarkt fluctueert en vraagt op verschillende momenten om verschillende (financiële) instrumenten. Overweeg om de financiële instrumenten zo in te stellen dat ze ongeacht de status van de woningmarkt ingezet kunnen worden. In tijden van grotere vraag kunnen projecten bijvoorbeeld worden versneld, terwijl in tijden van een groter aanbod de projecten bijvoorbeeld gericht zijn op het opgang houden van de bouwproductie.
Deze aanbeveling nemen wij graag ter harte. Wel tekenen wij hierbij aan dat tijdigheid direct gerelateerd is aan beschikbaarheid. Ook de provincie Zuid-Holland heeft ten tijde van de financiële crisis moeten bezuinigen, waardoor er niet altijd ruimte is geweest om financiële instrumenten op te zetten.

7. Ga na welke lessen geleerd kunnen worden van andere provincies. Het eigen instrumentarium kan worden uitgebreid met instrumenten die in andere provincies goed werken.
In IPO-verband is opdracht gegeven om de rolinvulling van de twaalf provincies binnen het thema wonen te onderzoeken. Deze opdracht is inmiddels gegund en op dit moment bevindt dit rapport 'Zicht op de rol die de provincies spelen bij woningbouw' zich in de conceptfase. Het uiteindelijke rapport zullen wij gebruiken bij het bepalen hoe wij successen van elders eventueel in onze provincie kunnen toegpassen.

Conclusies
Door de Randstedelijke Rekenkamer is gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode. Deze methode is gericht op het verkrijgen van informatie over wat er leeft en waarom bij (een gedeelte van) de onderzoeksgroep. In die zin lijkt de stelligheid waarmee een aantal conclusies nu is geformuleerd niet te stroken met deze gekozen methode.

provincie ZUID HOLLAND

Ons kenmerk
PZH-2019-716306289
DOS -2017-0004230

Wij verzoeken u in uw correspondentie altijd het DOS-nummer te vermelden dat wij rechts bovenaan in deze brief hebben opgenomen. Met de door u genoemde conclusies en aanbevelingen gaan wij graag aan de slag.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

secretaris,	voorzitter,
drs. H.M.M. Koek	drs. J. Smit

| 4 | Nawoord

De Rekenkamer dankt GS voor hun reactie. De Rekenkamer is verheugd dat het college graag aan de slag gaat met de conclusies en aanbevelingen. De reactie van GS geeft aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen:

1. In reactie op aanbeveling vijf geven GS aan dat een nieuwe aanpassing van de ramingen op korte termijn niet in de rede ligt. Wij willen benadrukken dat de aanbeveling is gericht op het ook in de toekomst blijven betrekken van gemeenten bij woningbehoefteramingen en dat het niet gaat om het (op korte termijn) aanpassen van de ramingen. Verschillende gemeenten hebben aangegeven dat de prognosemethodiek van de provincie voor het ramen van de woningbehoefte niet optimaal was in de periode 2016-2018. Met de Trendraming 2019 is op dit vlak progressie geboekt. Woningbehoefteramingen zijn voor gemeenten relevante cijfers en dienen ook in de toekomst zo goed mogelijk geraamd te worden.

2. In reactie op de opmerking van GS op de gehanteerde onderzoeksmethode willen wij opmerken dat wij een breed en relevant gedeelte van de onderzoeksgroep hebben gesproken. Onze conclusies en bevindingen zijn zorgvuldig afgewogen en gebaseerd op ervaringen van meerdere gesprekspartners. Van de vijf uit meerdere gemeenten bestaande regio's hebben wij bij drie regio's groepsinterviews gehouden. Daarnaast hebben wij één van de drie gemeenten die op zichzelf een regio vormt gesproken. Daarbij gaat het om regio's die qua aard en omvang van elkaar verschillend zijn. In de toelichting op de conclusies is bovendien telkens aangegeven wanneer informatie afkomstig is van gemeenten. Dit geldt ook voor de nota van bevindingen, waar via voetnoten de bron van de informatie is aangeven.

De behandeling van het rapport in PS zien we met belangstelling tegemoet.

| 5 | Provincievergelijking

De rol die de provincies innemen op het gebied van wonen is maatwerk. Provincies geven door het inzetten van een mix aan instrumenten ieder een eigen invulling aan hun rol. Deze provincievergelijking maakt inzichtelijk waar de verschillen zitten als het gaat om de in te zetten instrumenten en biedt de provincies aanknopingspunten om van elkaar te leren.

De voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn in deze provincievergelijking opgenomen. Het gaat hier om de instrumenten die in de vier rapporten aan de orde komen in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten. Het is hiermee geen uitputtende lijst van instrumenten die de provincies op het gebied van wonen inzetten. In deze provincievergelijking zijn de instrumenten verdeeld in de categorieën: 1) Afstemming en overleg, 2) Regelgeving, 3) Stimuleren woningmarkt, en 4) Onderzoek en monitoring.

De vier provincies in de Randstad zijn verschillend zijn van aard. Het aantal inwoners, het aantal gemeenten en de woningdichtheid lopen sterk uiteen. Dat betekent dat het al dan niet inzetten van bepaalde instrumenten ook verschillend kan zijn.

Bevolking Aantal	416.546	2.853.359	1.342.158	3.673.893
Gemeenten Aantal	6	47	26	52
Woningdichtheid Aantal woningen per km^2	120	501	390	621

Gegevens per 1 jan. 2019. Bron: CBS (2019), opendata.cbs.nl

Indien instrumenten van de provincie eisen stellen aan gemeenten en regio's, bijvoorbeeld aan regionale samenwerking of waar wel en niet gebouwd mag worden, dan neemt de invloed van de provincie toe en wordt de rol meer bepalend en groter. De Rekenkamer wil benadrukken dat het van belang is dat provincies zich bewust zijn van hun rol en de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Het stellen van eisen is vanuit de doelen van de provincie te begrijpen. Hierbij is het echter wel van belang om goed te letten op mogelijke onbewuste neveneffecten, zoals extra werkdruk bij gemeenten en andere samenwerkingspartners.

1. Afstemming en overleg

Flevoland

- Overleg met afzonderlijke gemeenten

Noord-Holland

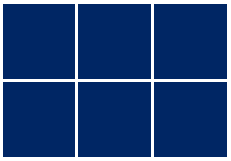

- Regionale Actie Programma's (RAP's)
- Uitvoeringsregeling regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen 2017
- Bestuurlijke overleggen m.b.t. updaten RAP afspraken
- Ambtelijke vertegenwoordiging regionale woonoverleggen
- Uitvoeringsregeling Woonvisie (Woonfonds)
- Handreiking regionale afspraken nieuwe stedelijke ontwikkelingen

Utrecht

- Overleg met afzonderlijke gemeenten
- Regionaal overleg

Zuid-Holland

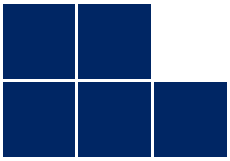

- Regionale Woonvisies
- Verstedelijkingsalliantie
- Netwerk Zuidelijke Randstad
- Portefeuillehouders-overleg Wonen & Verstedelijking
- Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie

In alle vier de provincies vinden vormen van afstemming en overleg met gemeenten plaats. De provincies Noord-Holland en Zuid-Holland zorgen met respectievelijk de *Regionale Actie Programma's (RAP's)* en *Regionale Woonvisies* dat er op regionale schaal afspraken gemaakt worden op het gebied van wonen. In de provincie Noord-Holland kunnen vanuit het *Woonfonds* subsidies worden verstrekt voor de realisatie van de afspraken uit de RAP's. De provincie Utrecht voert met elke afzonderlijke gemeente structureel overleg. Daarnaast sluit de provincie Utrecht aan bij regionale overleggen over wonen. De gemeenten in Flevoland maken onderdeel uit van verschillende provinciegrens overschrijdende woningmarktregio's, waardoor er geen sprake is van één regio waarbinnen afstemming plaatsvindt. De provincie Flevoland voert ook overleg met afzonderlijke gemeenten.

2. Regelgeving

Flevoland

- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Noord-Holland

- PRV
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Utrecht

- PRV
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Zuid-Holland

- Omgevingsverordening
- O.a. zienswijze en reactieve aanwijzing

Alle vier de provincies gaan uit van de Ladder voor duurzame verstedelijking. Ruimtelijke ordening instrumenten, zoals *zienswijzen* en *aanwijzingen*, worden door alle provincies ingezet. Voor alle vier de provincies geldt dat het gebruik van deze instrumenten (zeer) beperkt is. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben regels met betrekking tot wonen opgenomen in een *Provinciale Ruimtelijke Verordening* dan wel *Omgevingsverordening*. Deze regels hebben met name betrekking op (het beperken van) woningbouw buiten het bestaand stedelijk gebied. De provincie Flevoland heeft in tegenstelling tot andere provincies ervoor gekozen om geen regels ten aanzien van wonen op te nemen in de Omgevingsverordening. Door een verordening te gebruiken worden er verplichte instructieregels aan de gemeenten gegeven en dat correspondeert volgens de provincie Flevoland niet met het huidige beleid dat gericht is op groei.

3. Stimuleren woningmarkt

Flevoland

- Flexibele schil

Noord-Holland

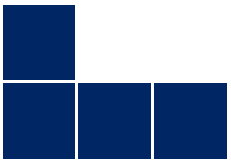

- Versnellingsteam Wonen
- Flexibele schil
- Projectgerichte maatregelen (subsidie knelpuntenbudget)
- Samenwerkingsagenda met Bouwend Nederland (BNL)

Utrecht

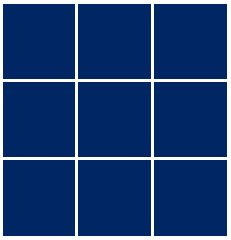

- Uitvoeringsverordening Subsidie BO
- Expertise netwerk
- Buitenboord motors
- Versnellingsteam
- Aanjaagteam doorstroming
- Masterclasses organiseren
- Netwerkbijeenkomsten Wonigmarkt
- Bestuurlijk Netwerk Woningmarkt
- Challenges

Zuid-Holland

- Vliegende brigade
- Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw
- Knelpuntenpot

Alle vier de provincies hebben instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. Meerdere van de instrumenten zijn gericht op het bieden van extra personele capaciteit en expertise (bijvoorbeeld de *Flexibele schil* in de provincies Flevoland en Noord-Holland, het *Versnellingsteam* in de provincie Utrecht en de *Vliegende brigade* in de provincie Zuid-Holland). De provincie Utrecht heeft een breed scala aan instrumenten om de woningmarkt te stimuleren. In de *Masterclasses* van de provincie Utrecht wordt opgedane kennis van het *Expertise netwerk* en de *Buitenboord motors* gedeeld via werksessies, zodat anderen deze kennis direct in kunnen zetten binnen hun eigen gemeente of organisatie. *Challenges* zijn een door de provincie Utrecht georganiseerde wedstrijd waarbij initiatiefnemers, ontwikkelaars en gemeenten worden uitgedaagd om hun woningbouwproject te versnellen en te optimaliseren.

4. Onderzoek en monitoring

Flevoland

- Participatie landelijke WoonOnderzoek Nederland
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Periodiek onderzoek naar de relatie tussen wonen, woon en verhuisgedrag en onderwijs en werkgelegenheid

Noord-Holland

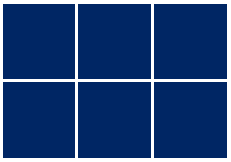

- Bijeenkomsten, klankbord-groepen marktpartijen, netwerkbijeenkomst, expertmeetings
- Provinciale bevolkingsprognoses / Demografische onderzoeken
- Monitor plancapaciteit voor de woningbouw, gezamenlijk met MRA
- Provinciale rapportage Monitor woningbouw, incl. monitoring RAP-afspraken
- WiMRA (samenwerking met MRA)
- Overige (verdiepings)onderzoeken

Utrecht

- Planmonitor
- Woningmarktmonitor

Zuid-Holland

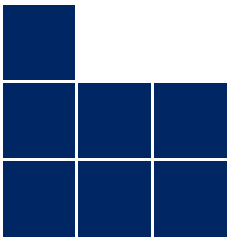

- Woonbarometer
- Woonbehoefteraming (WBR)
- Trendraming
- Viewer bestaande parkeerruimte
- Flexwonen
- Planmonitor Wonen
- Woonzorgwijzer

Alle vier de provincies laten onderzoeken en monitoren uitvoeren op het gebied van wonen of doen dit zelf. De provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland beschikken over een *Monitor plancapaciteit* / *Planmonitor* waarin gegevens over woningbouwplannen worden beheerd. De provincies Flevoland en Noord-Holland zijn beide betrokken bij het onderzoek *Wonen in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA)* dat door de MRA wordt uitgevoerd. Met de *Viewer bestaande parkeerruimte* van de provincie Zuid-Holland kan ingezien worden hoeveel bestaande lege parkeerplekken zich bevinden bij mogelijke nieuwbouwlocaties. Met de handreiking en beleidsmaatregel rondom *Flexwonen* wil de provincie Zuid-Holland gemeenten stimuleren om te voorzien in woonruimte voor woningzoekenden die snel tijdelijke woonruimte nodig hebben.

Overig

Flevoland

- Beïnvloeding en participatie
- Lelystad next level

Twee instrumenten van de provincie Flevoland zijn in het hoofdstuk Uitvoering instrumenten aan de orde geweest, maar niet bij één van de vier andere categorieën ondergebracht. *Beïnvloeding en participatie* heeft onder andere betrekking op de geleverde input voor de Nationale Woonagenda en het ondersteunen van gemeenten bij de vertaling van landelijke prognoses zoals de bevolkingsontwikkeling. *Lelystad next level* heeft betrekking op een samenwerking van de provincie Flevoland met het Rijk en de gemeente Lelystad die gericht is op de ontwikkeling van Lelystad tot een aantrekkelijke en duurzame stad.

Zie Bijlage A van de vier afzonderlijke rapporten voor een volledig overzicht van de instrumenten op het gebied van wonen per provincie:

Flevoland

Noord-Holland

Utrecht

Zuid-Holland

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

In Nederland staan ruim 7,8 miljoen woningen. Bijna de helft daarvan is te vinden in de vier Randstadprovincies.[2] Over de woningmarkt wordt veel geschreven. Waar het een paar jaar geleden ging over een overschot en moeilijk verkoopbare woningen, gaat de berichtgeving nu vooral over het oplopende woningtekort. Gevolgen van het tekort aan woningen zijn onder andere snel duurder en schaarser wordende koopwoningen, stijgende huurprijzen[3] en oplopende wachttijden voor sociale huurwoningen.[4]

Uit de *Staat van de Woningmarkt 2018* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties blijkt dat de gemiddelde koopprijs van een woning in Nederland weer hoger ligt dan het niveau van voor de crisis. Wat hierbij opvalt zijn de verschillen tussen de provincies. In het tweede kwartaal van 2018 is het namelijk zo dat alleen in de vier Randstadprovincies de gemiddelde koopprijs boven het niveau van voor de crisis ligt. In de andere provincies was daar op dat moment (nog) geen sprake van. Uit het rapport blijkt ook dat het tekort aan woningen in Nederland verder is opgelopen. In 2017 is het tekort vastgesteld op bijna 250.000 woningen.[5] In de *Staat van de Volkshuisvesting 2019* is aangegeven dat het tekort door het achterblijven van de productie bij de huishoudensgroei harder is toegenomen dan eerder geraamd. In 2019 bedraagt het tekort bijna 300.000 woningen.[6] Ook hier is sprake van verschillen tussen de provincies in Nederland, zie Tabel 1.1.

Tabel 1.1 - Woningtekort per provincie[7]

	2017	2019	2025	2030	2045
Groningen	6.000	9.080	9.190	7.560	270
Friesland	2.000	4.090	4.440	2.620	0
Drenthe	4.000	4.750	4.410	3.190	610
Overijssel	8.500	11.550	12.110	10.350	2.620
Flevoland	7.500	8.750	6.060	4.880	3.770
Gelderland	30.500	35.460	37.710	35.170	27.330
Utrecht	25.000	30.430	32.280	32.370	28.670
Noord-Holland	62.000	69.910	50.590	42.500	32.960
Zuid-Holland	54.000	69.730	49.890	36.010	29.300
Zeeland	0	50	0	0	0
Noord-Brabant	36.000	40.070	33.750	27.140	17.660
Limburg	7.000	10.540	7.430	5.580	130
Totaal	**242.500**	**294.410**	**247.860**	**207.370**	**143.320**

In zowel Noord- als Zuid-Holland bedraagt het woningtekort in 2019 bijna 70.000 woningen. In Utrecht zijn dit er in 2019 ruim 30.000 en in Flevoland 8.750. De prognose voor 2025 laat zien dat het tekort in Utrecht nog verder

[2] CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
[3] Naast het woningtekort, zijn er voor de stijgende huizen- en huurprijzen ook andere oorzaken aan te wijzen, zoals rente en personeelstekorten.
[4] CBS (2018), www.cbs.nl; Pararius (2018), www.pararius.nl; NRC (2018), www.nrc.nl & RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[5] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, pp. 9 en 53
[6] Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019, p. 29
[7] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 53 en Rijk (2019), primos.datawonen.nl

oploopt, terwijl dit in de andere drie provincies afneemt. De prognose voor 2045 laat zien dat er ook dan nog sprake is van woningtekorten in de Randstadprovincies.

In 2019 zijn de tekorten relatief gezien het grootst in Utrecht (5,3%), Noord-Holland (5,2%), en Flevoland (5,2%). Ook het tekort in Zuid-Holland (4,2%) ligt hoger dan het gemiddelde tekort aan woningen in Nederland (3,8%).[8] Door het tekort aan woningen is het op veel plekken voor mensen moeilijk om een huis te vinden dat past bij hun wensen en mogelijkheden, zie ook Kader 1.1.[9] Om het woningtekort op te lossen zullen er op korte termijn meer woningen gebouwd moeten worden.

Bij het realiseren van extra woningen gaat het niet alleen om de aantallen. Het is namelijk van belang dat nieuwe en vrijkomende bestaande woningen (het aanbod) aansluiten bij de wensen van huishoudens die een woning zoeken, op dit moment maar ook in de toekomst (de vraag). De woningmarktsituatie is in elke regio anders en elke regio heeft daarmee dus zijn eigen woningbouwopgave.[10] Bovendien zijn er nog altijd regio's waar geen sprake is van een tekort maar van een overschot aan woningbouwplannen in relatie tot de woningbehoefte.[11] In deze regio's zullen keuzes gemaakt moeten worden wat waar gebouwd gaat worden.

Kader 1.1 - Problemen als gevolg van het woningentekort

Het tekort aan woningen maakt het voor veel mensen moeilijk om een (geschikte) woning te vinden, een korte zoektocht levert hierover een heleboel verhalen op. Zo sprak EenVandaag met een jonge fulltimewerkende leraar met vast contract die de afgelopen vier jaar bij zijn ouders woonde en nu amper zijn maandelijkse huur kan betalen. Hij heeft geen mogelijkheid een goedkopere huur- of koopwoning te vinden. Ook komt een gepensioneerde aan het woord die graag van zijn grote eengezinswoning naar een appartement zou verhuizen. Hij kan echter in zijn prijsklasse, tussen de 700 en 1000 euro huur per maand, geen woning vinden en kan vanwege zijn leeftijd ook geen hypotheek afsluiten. *"Beide mannen denken niet dat de situatie snel verandert".*[12] Net als voor de leraar is het ook voor veel andere starters op de woningmarkt een moeilijke tijd. Om te kunnen kopen hebben starters flink wat spaargeld nodig. Als zij, door de gestegen huizenprijzen en het gebrek aan spaargeld, niet in aanmerking komen voor een koopwoning, zijn ze vaak aangewezen op huurwoningen in de vrije sector. Deze huizen zijn vaak opgekocht door beleggers en, zeker in de grote steden, kunnen de huurprijzen van deze woningen behoorlijk oplopen. Geld opzijleggen voor een koopwoning gaat dan moeilijk. Starters dreigen hierdoor de boot te missen, want "*wie nooit een huis gekocht heeft, maakt steeds minder kans dat dat alsnog lukt"* zegt een geraadpleegde woningmarktdeskundige.[13] En zelfs een huurhuis vinden is soms een probleem. Uit een onderzoek van de NOS en regionale omroepen eind 2017 bleek dat er een groot tekort is aan huurwoningen met een huur tussen de 700 en 1000 euro. Zij spreken vooral dertigers en late twintigers die naast een koopwoning ook geen huurwoning kunnen vinden. Deze woningzoekers krijgen te maken met te hoge huren en lange wachtlijsten.[14] Ook hoge inkomenseisen, zoals een jaarsalaris van minimaal 48 keer de maandelijkse huur en een check op bkr-registraties kunnen het vinden van een huurhuis moeilijk maken. De door Zembla geïnterviewde woningzoeker geeft aan *"moedeloos en gefrustreerd te raken".*[15] Wie geen huis kan vinden trekt soms noodgedwongen in bij (groot)ouders. RTL Nieuws sprak iemand die op zoek moest naar een nieuwe woning nadat ze was gescheiden. Ze heeft te veel vermogen voor een sociale huurwoning, maar een te laag inkomen voor een vrije sector huurwoning, hierdoor is het nog niet gelukt een woning te vinden en woont ze nu met haar kinderen in bij haar grootouders. "*Ze is blij dat haar grootouders haar opvangen, maar*

[8] Rijk (2019), primos.datawonen.nl
[9] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2012, p. 1
[10] Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit, pp. 2 en 3 & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2012, p. 1
[11] Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018, p. 43
[12] EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
[13] Trouw (2018), www.trouw.nl
[14] NOS (2017), nos.nl
[15] Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl

toekomstbestendig is het niet."[16] Als spoedzoekers, zoals gezinnen na een scheiding, geen woning vinden, kunnen problemen zich snel opstapelen. Een directeur van een dak- en thuislozenopvang geeft aan dat er steeds vaker mensen aankloppen die alleen een 'woonprobleem' hebben. Als zij echter hierdoor in een te dure woning terecht komen, wordt de situatie uiteindelijk vaak nijpender: "*De huur is vaak te hoog om op te brengen. Je ziet dat mensen op raken door de stress. De kinderen raken gedestabiliseerd. Dan komt werk in het gedrang."* Maatschappelijke kosten kunnen snel oplopen als er geen woning beschikbaar komt. Dergelijke spoedzoekers krijgen vaak geen urgentie omdat hun situatie niet schrijnend genoeg is, het moet eerst slechter gaan om hulp te kunnen krijgen van maatschappelijke organisaties.[17]

Rol provincie

In de Grondwet staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheid 'voorwerp van zorg' is voor de overheid.[18] Het Rijk, de provincies en gemeenten hebben daarin ieder hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staat dat de zorg voor voldoende omvang, kwaliteit en differentiatie van de woningvoorraad de doelstelling van het Rijk is voor heel Nederland als het gaat om de woningmarkt. Over de rol van de provincies is aangegeven dat de provincies, rekening houdend met het rijksbeleid, de regie voeren over de integratie en afweging van ruimtelijke opgaven van (boven)regionaal belang. Voor wonen houdt dit onder andere in dat de programmering van verstedelijking een taak is van de provincies en (samenwerkende) gemeenten. Als de samenwerking tussen gemeenten uitblijft is het aan de provincies om er voor te zorgen dat deze alsnog tot stand komt.[19]

De regierol met betrekking tot het bouwen van nieuwe woningen ligt bij zowel de provincies als gemeenten. De gedachte hierachter is dat op deze niveaus het beste zicht is op de kwantitatieve en de kwalitatieve behoefte aan woningen en de mogelijkheden om daar invulling aan te geven. Het is van belang dat er wordt gebouwd wat nodig is, dat er niet te veel van hetzelfde wordt gebouwd en dat er evenwicht is in de plannen. Daarnaast kunnen decentrale overheden andere maatschappelijke doelen combineren op de best passende locatie, binnen- dan wel buitenstedelijk.[20] Voorbeelden van te combineren maatschappelijke doelen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de energietransitie, ouderenzorg en mobiliteit.

Op het gebied van wonen zijn veel partijen betrokken en is sprake van een veelheid aan belangen. De provincies bouwen zelf geen woningen. Het zijn woningcorporaties, projectontwikkelaars en zelfbouwers die samen met bouwbedrijven nieuwe woningen realiseren. Het is aan de gemeenten om de bouw ruimtelijk mogelijk maken.

Invulling rol provincie

De wijze waarop de provincies invulling geven aan hun regierol is niet wettelijk bepaald. Provincies kunnen een eigen invulling geven aan hun rol en kunnen daarvoor verschillende instrumenten inzetten. Zo is de provinciale ruimtelijke verordening een belangrijk juridisch instrument waarin onder andere regels voor bestemmingsplannen opgenomen kunnen worden. Het bevorderen en faciliteren van intergemeentelijk overleg om woningbouwprogramma's af te stemmen is een voorbeeld van een bestuurlijk instrument. Een subsidieregeling gericht op het verduurzamen van woningen is een voorbeeld van een financieel instrument.

[16] RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
[17] Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
[18] Grondwet, art. 22, lid 2
[19] Vanwege de complexiteit van de verstedelijkingsopgave in de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad maakt de programmering van de verstedelijking voor deze gebieden ook onderdeel uit van afspraken tussen het Rijk en decentrale overheden over ruimtelijke projecten en programma's. De afspraken worden opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Bron: Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, pp. 10, 11 en 33 & Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
[20] Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017, p. 3

De situatie op de woningmarkt verandert continu en is nu bijvoorbeeld anders dan vijf jaar geleden. Deze veranderingen kunnen van invloed zijn op de instrumenten die de provincies inzetten. Instrumenten kunnen enerzijds inspelen op de veranderingen, bijvoorbeeld een programma om woningbouwplannen te versnellen. Anderzijds kunnen instrumenten ook ingezet worden die meer anticyclisch werken en lange termijn doelen dienen. Zie ook het overzicht van de Rolverdeling bij wonen.

De Programmaraad heeft in een eerder stadium gesproken over het thema wonen en de Rekenkamer geadviseerd om hier onderzoek naar uit te gaan voeren.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in de wijze waarop de regierol op het gebied van wonen wordt ingevuld en uitgevoerd.

Centrale onderzoeksvraag
Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

1.3 Afbakening

Het onderzoek richt zich op:
- De regierol van de provincies op het gebied van wonen. De Rekenkamer focust hierbij vooral op de inzet die de provincies plegen om te komen tot een balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Hierbij heeft de balans zowel betrekking op de huidige situatie op de woningmarkt (korte termijn) als op verwachte ontwikkelingen op de woningmarkt in de toekomst (lange termijn).
- De Rekenkamer richt zich op de provinciale instrumenten op het gebied van wonen. Hierbij is de werking / de uitvoering van de instrumenten in de praktijk onderzocht. De provincies kunnen hun regierol op verschillende manieren invullen. Daartoe kunnen de provincies diverse instrumenten inzetten.
- Een vergelijking tussen de provincies waar dat mogelijk is. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat woningmarkten regionaal zijn. Wat een oplossing in een bepaalde regio is hoeft geen oplossing te zijn in een andere regio.
- Het vigerend beleid. Bij de uitvoering is alleen gekeken naar instrumenten die al langere tijd worden ingezet. Van instrumenten die pas kort geleden zijn geïntroduceerd zal de werking / uitvoering in de meeste gevallen niet goed onderzocht kunnen worden. Wel kan een oordeel gegeven worden over de opzet van het instrument.
- De informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018.

Het onderzoek richt zich niet op:

- Het exact uitdrukken van de effectiviteit van het provinciale beleid. Vanwege de verwevenheid met andere partijen op het woondossier en externe economische factoren is het moeilijk aan te tonen hoe effectief één partij binnen het geheel is.
- Het verifiëren van prognoses op gebied van wonen, zoals woningbouwbehoeftes.
- De oorzaken van de tekorten aan woningen en verklaringen waarom het tekort aan woningen in de ene provincie hoger is dan in de andere provincie.
- De toezichthoudende rol van de provincie bij eventuele huisvestingsverordeningen en de huisvesting van statushouders.

1.4 Werkwijze

Deze paragraaf bevat een uitwerking van de centrale onderzoeksvraag en beschrijft op welke wijze de beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden.

Vraag 1: Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?

Bij de beantwoording van deze vraag heeft de Rekenkamer gekeken naar de manier waarop de provincies hun woonbeleid hebben vormgegeven. Hierbij zijn onder andere aan bod gekomen:

- in welke documenten het provinciale woonbeleid is vastgelegd;
- wat de hoofddoelen van het woonbeleid zijn;
- wat de invulling van de provinciale rol is, en
- welke instrumenten de provincie inzet.

Voor de beantwoording van deze vraag is in de eerste plaats gebruik gemaakt van beleidsdocumenten, zoals provinciale visies, ruimtelijke verordeningen, begrotingen en jaarstukken. Daarnaast zijn aanvullende interviews gehouden met medewerkers van de provincie.

Vraag 2: Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?

De beantwoording van deze vraag vormt het zwaartepunt van het onderzoek. De instrumenten die bij onderzoeksvraag 1 in beeld zijn gebracht en betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt zijn op hun werking / uitvoering onderzocht. Hierbij is voor zover mogelijk de koppeling gemaakt tussen het instrument en de provinciale doelen. De beantwoording van deze onderzoeksvraag maakt inzichtelijk hoe de uitvoering van het woonbeleid verloopt.

Voor de beantwoording van deze vraag zijn onder andere documenten zoals verantwoordingsrapportages en evaluaties bestudeerd en zijn interviews gehouden met medewerkers van de provincies. Ook zijn (groeps)interviews gehouden met medewerkers van gemeenten en andere betrokkenen.

Vraag 3: Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?

Bij de beantwoording van deze vraag is inzichtelijk gemaakt welke afspraken er gemaakt zijn over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS beoordeeld.

Voor de beantwoording van deze vraag hebben we gebruik gemaakt van begrotingen, jaarstukken en documenten in het stateninformatiesysteem.

1.5 Beoordelingskader

Om tot bevindingen te kunnen komen is een beoordelingskader gehanteerd, zie Tabel 1.2. De Randstedelijke Rekenkamer heeft het beoordelingskader besproken met de ambtelijk betrokkenen. Zij hebben aangegeven zich in het beoordelingskader te kunnen vinden.

Tabel 1.2 - Voorlopige beoordelingskader

Onderzoeksvragen	Criteria
1. Hoe heeft de provincie het woonbeleid vormgegeven?	1. De provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.
2. Hoe verloopt de uitvoering van het woonbeleid?	2. De instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd.
3. Is de informatie aan PS toereikend om hun kaderstellende en controlerende rol te vervullen?	3. Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
	4. De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Toelichting

Criterium 1 – Voor partijen waarover de provincie regie houdt dient duidelijk te zijn wat zij van de provincie kunnen verwachten. Daarvoor zijn in ieder geval de doelen van de provincie, de rolinvulling en de in te zetten instrumenten in het beleid van de provincie op het gebied van wonen benoemd.

Criterium 2 – In de praktijk dienen instrumenten te werken zoals aan de voorkant door de provincie is bedacht.

Criterium 3 en 4 – PS hebben informatie nodig voor het uitvoeren van hun kaderstellende en controlerende taak. GS en PS hebben daarom afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS met betrekking tot het thema wonen. PS ontvangen de informatie van GS over wonen volgens afspraak. Om van waarde te zijn voor PS dient de informatie ook tijdig en begrijpelijk te zijn.

| 2 | Woonbeleid

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de wijze waarop de provincie haar woonbeleid heeft vormgegeven. Daarbij wordt inzicht gegeven in de doelen, rollen en ingezette instrumenten van de provincie op het gebied van wonen. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de provincie heeft haar doelen, invulling van haar rol en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen in haar beleid opgenomen.

Bevinding 1

De beleidsdocumenten van de provincie bieden inzicht in de doelen, de invulling van haar rollen en de inzet van instrumenten op het gebied van wonen. De beleidsdoelen van de provincie zijn duidelijk en goed vindbaar in de verschillende documenten van het Omgevingsbeleid aangegeven. De Omgevingsvisie vormt het belangrijkste ruimtelijk kader voor de provincie. Ook de instrumenten zijn vindbaar en duidelijk omschreven door de provincie.

De provincie streeft in haar beleid de beschikbaarheid van voldoende passende woningen na en wil dat bereiken middels zorgvuldig ruimtegebruik. De provincie wil zich daarbij zoveel mogelijk opstellen als samenwerkende overheid en ziet de Regionale Woonvisies als het belangrijkste instrument om dit te bereiken. De provincie heeft het rode contouren-beleid losgelaten, maar stuurt via beleid voor ruimtelijke kwaliteit, de Ladder voor duurzame verstedelijking en de 3 hectarekaart nog wel op de woningbouw buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

2.1 Provinciale doelen met betrekking tot wonen

Deze paragraaf geeft een overzicht van de belangrijkste doelen van de provincie ten aanzien van wonen. Figuur 2.1 geeft een overzicht weer van de voornaamste documenten waarin de doelen van de provincie met betrekking tot wonen zijn verwoord.

Figuur 2.1 Overzicht belangrijkste documenten waarin provinciale doelstellingen ten aanzien van wonen zijn verwoord

Het Omgevingsbeleid van de provincie omvat al het provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving.[21] De Omgevingsvisie en Omgevingsverordening vormen samen de kaderstellende instrumenten van het Omgevingsbeleid. In het Programma Ruimte en de Module Kantoren, Wonen & Verstedelijking wordt het woonbeleid van de provincie verder uitgewerkt en geoperationaliseerd. De Omgevingsverordening wordt door de Rekenkamer als instrument beschouwd en wordt daarom nader toegelicht in Hoofdstuk 3, paragraaf 4.

[21] Provincie Zuid-Holland (2019), Introductie Omgevingsbeleid Zuid-Holland, p. 1

Omgevingsvisie Zuid-Holland

De Omgevingsvisie Zuid-Holland is het belangrijkste ruimtelijke kader van de provincie. Het is een zelfbindend dynamisch beleidsdocument dat inwerking is getreden per 1 april 2019. In de Omgevingsvisie staan de ambities en wijze van sturing van de provincie beschreven. Het document geeft een beschrijving van de omgevingskwaliteit van de provincie.[22]

In de Omgevingsvisie staan zes richtinggevende ambities opgenomen. Onder de ambitie *Naar een levendige meerkernige metropool* benoemt de provincie haar opgaven op het gebied van wonen.[23] De provincie wil voldoen aan de groeiende woonbehoefte en staat voor de opgave om in het komende decennium een fors aantal woningen te realiseren en om de woonvoorraad te verduurzamen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat er een verschuiving plaatsvindt van verspreide autonome stedelijke netwerken en kernen naar een levendige, meerkernige metropool.

In de Omgevingsvisie staan twaalf provinciale 'Opgaven Omgevingskwaliteit' benoemd, waarvoor vanuit provinciaal belang beleid is ontwikkeld. Op het gebied van wonen werkt de provincie samen met andere overheden en maatschappelijke partners aan de volgende twee opgaven:[24]

> **Opgave 1 – Wonen**
>
> Bevorderen van de beschikbaarheid van voldoende passende woningen in een aantrekkelijke leefomgeving, aansluitend op de behoeften van verschillende doelgroepen.

> **Opgave 2 - Ruimte en Verstedelijking**
>
> Zorgen voor een zorgvuldig ruimtegebruik en een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied.

Deze opgaven vormen geen grote wijziging op de doelstellingen met betrekking tot wonen zoals opgenomen in de Visie Ruimte & Mobiliteit.

Sturing

De provincie hanteert in het Omgevingsbeleid drie sturingsprincipes: opgavegericht, provinciaal belang en maatwerk. De provincie benadrukt dat zij met haar uitgebreide instrumentarium een grote meerwaarde kan zijn bij het werken aan de bovengenoemde opgaven. Op basis van de toegevoegde waarde die de provincie denkt te kunnen leveren en de provinciale belangen die in het geding zijn, bepaalt de provincie welke thema's en onderliggende opgaven zij oppakt. De provincie wil maatwerk leveren door te werken volgens de netwerkaanpak. Dat betekent dat de provincie gebiedsgericht werkt, allianties vormt op het schaalniveau van de specifieke opgave en waar mogelijk integrale maatwerkoplossingen de voorkeur geeft boven generieke regels.[25]

[22] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie
[23] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie, p. 29
[24] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie, p. 7
[25] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie, p. 23

Module Kantoren, Wonen & Verstedelijking

De beleidsbeslissingen, regels en maatregelen van het provinciaal woonbeleid zijn uitgewerkt in de module Kantoren, Wonen & Verstedelijking. Deze module is onderdeel van het Omgevingsbeleid Zuid-Holland. Over de beleidskeuze is aangegeven:[26]

Beleidskeuze

De provincie voorziet op regionaal niveau, samen met gemeenten, marktpartijen en woningbouwcorporaties, in voldoende en passende woningen voor de verschillende doelgroepen, waaronder de doelgroepen van het huurbeleid. Hierbij gaat de voorkeur uit naar nieuwe woningbouw binnen bestaand stads- en dorpsgebied en georiënteerd op hoogwaardig openbaar vervoer. De provincie is terughoudend over het toevoegen van nieuwe woningbouwlocaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied en vragen om de bodemdalingsgevoeligheid van een gebied expliciet mee te wegen.

De provincie heeft de ambitie om alle woningen in Zuid-Holland in 2035 CO^2-neutraal en vóór 2050 klimaatrobuust ingericht en ingepast te laten zijn. Nieuwe woningen dragen bij aan een aantrekkelijke woon- en leefomgeving in Zuid-Holland. Nieuwe woningen zijn energieneutraal of leveren energie en zijn toegerust op de gevolgen van klimaatverandering (heftige regenbuien, perioden van droogte en hittestress) en bodemdaling.

Gemeenten maken in samenspraak met de provincie regionale woonvisies en regionale woningbouwprogramma's waarin bovengenoemde doelstellingen zijn uitgewerkt.

Programma Ruimte

In het Programma Ruimte geeft de provincie een nadere invulling en operationalisering van de ruimtelijk relevante onderdelen van de Omgevingsvisie. Dit betreft bijvoorbeeld de locatie specifieke of programmatische invulling van beleidsbeslissingen uit de Omgevingsvisie of de omschrijving van taken en bevoegdheden van Gedeputeerde Staten. Het Programma Ruimte is in beginsel zelfbindend en schept daarmee alleen verplichtingen voor de provincie zelf. Per onderwerp is vastgelegd hoe de ‘operationele doelen’ moeten worden bereikt via een ‘realisatiemix’: een combinatie van juridische, financiële en bestuurlijke instrumenten.[27]

De provincie stuurt vanuit de Ladder voor duurzame verstedelijking[28] op ontwikkeling binnen bestaand stads- en dorpsgebied. Soms kan in de behoefte aan stedelijke ontwikkeling echter niet binnenstedelijk worden voorzien. Voor deze gevallen geeft de provincie op een zogenoemde ‘3 hectare kaart’ aan op welke locaties groter dan 3 hectare er woningbouw mag worden gerealiseerd buiten bestaand stads- en dorpsgebied.[29] Voor locaties die staan opgenomen op deze kaart geldt dat de provincie op hoofdlijnen geen ruimtelijk bezwaar tegen ontwikkeling op deze locatie heeft, mits de Ladder voor duurzame verstedelijking goed is doorlopen.[30] Eerder werkte de provincie met de zogenaamde *rode contouren* waarbuiten geen nieuwe stedelijke functie mogelijk was. De rode contouren zijn in 2014 door de provincie losgelaten, waardoor de uitbreidingsrichting van de verstedelijking niet

[26] Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid Zuid-Holland, p. 16
[27] Provincie Zuid-Holland (2019), Programma Ruimte, pp. 2 en 4
[28] Zie ook overzicht Rolverdeling bij wonen.
[29] Provincie Zuid-Holland (2019), Programma Ruimte, p. 5
[30] Deze voorwaarde vloeit voort uit de Omgevingsverordening – niet uit artikel 3.1.6 van het Bro – en geldt al voor het moederplan, waarin de uitwerkings- of wijzigingsbevoegdheid staat opgenomen. Deze toepassing van de Ladder voor duurzame verstedelijking kan dus niet worden doorgeschoven naar een uitwerkings- of wijzigingsplan. Bron: Art. 6.10 Omgevingsverordening Zuid-Holland & Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juli 2019

langer vooraf werd bepaald. Zo wilde de provincie kansen bieden aan een 'in ruimtelijk opzicht kwalitatief hoogwaardige afronding van het stedelijk gebied'.[31] Met de introductie van de 3 hectarekaart, die in aanvulling op de Ladder voor Duurzame verstedelijking in het beleid is opgenomen, creëerde de provincie een minder rigide kader in vergelijking met de rode contouren.

Met een aantal gemeenten en regio's heeft de provincie bestuurlijke afspraken gemaakt over locatie, kwantiteit, kwaliteit en tempo van woningbouw. Deze bestuurlijke afspraken staan per regio beschreven in het Programma Ruimte.[32]

Visie Ruimte en Mobiliteit

Tot 1 april 2019 was de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM) het belangrijkste ruimtelijk kader van de provincie. De visie en doelen met betrekking tot wonen zijn echter niet fundamenteel gewijzigd met de vervanging van de VRM door de Omgevingsvisie. De VRM benoemde twee strategische doelen met betrekking tot wonen:[33]

- Beter aansluiten van het aanbod van woningen, bedrijventerreinen, kantoren en winkelruimte bij de maatschappelijke vraag.
- Verder ontwikkelen van een intensief gebruikt, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied zodat voorzien kan worden in de veranderde maatschappelijke en economische vraag naar woon- en werkmilieus.

De VRM werd regelmatig aangepast en uitgebreid. Daardoor ontstond volgens de provincie een omvangrijk en tegelijkertijd soms onduidelijk beleidsdocument. Met de Omgevingsvisie beoogde de provincie onder meer om de visie op wonen kort, bondig en toegankelijk weer te geven.[34]

Actieprogramma Slim! Ruimtegebruik & Verstedelijkingsstrategie

Het Actieprogramma Slim! Ruimtegebruik en de Verstedelijkingsstrategie vormen momenteel twee aparte onderdelen van het woonbeleid van de provincie. De Verstedelijkingsstrategie werd met de actualisatie van de Visie Ruimte & Mobiliteit 2018 onderdeel van het provinciale ruimtelijk beleid. Het is de ambitie van de provincie om deze beiden programma's op te laten gaan in één programma. Tot die tijd zullen de programma's apart doorlopen.[35]

Het Actieprogramma Slim! Ruimtegebruik is erop gericht om versnelling, samenwerking en kennisdeling te stimuleren en daarmee een bijdrage te leveren aan goede ruimtelijke ordening in het stads- en dorpsgebied van Zuid Holland.[36] Daarbij wordt onder andere de focus gelegd op het stimuleren en faciliteren van de realisatie van de kwantitatieve en kwalitatieve woningbehoefte binnen bestaand stads- en dorpsgebied. Daarnaast wil de provincie kennis ontwikkelen, inzetten en delen. Het Actieprogramma is gestart in 2016.

[31] Provincie Zuid-Holland (2013), Koersnotitie Ruimte en Mobiliteit, p. 21

[32] Het betreft hier een aantal bestuurlijke afspraken die voortkomen uit bredere bestuursakkoorden waarbij woningbouw en het woningbouwprogramma één van de onderdelen is van een bredere geheel aan afspraken. Deze afspraken zijn soms specifieker dan is vastgelegd in de regionale woningbouwprogramma's. Bron: Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juli 2019

[33] Provincie Zuid-Holland (2018), Visie Ruimte en Mobiliteit

[34] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019

[35] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juli 2019

[36] Provincie Zuid-Holland (2016), Actieprogramma Slim! Ruimtegebruik

De Verstedelijkingsstrategie beschrijft hoe de provincie aan de hand van vijf strategieën om wil gaan met de verstedelijkingsopgave die voor haar ligt. Door te werken aan de Verbeelding (de provincie als inspirator en visievormer), Coalitievorming, Financiering, Omgevingsbeleid en Kennisontwikkeling.[37]

2.2 Rollen en instrumenten ten aanzien van wonen

Rolopvatting van de provincie in haar beleid

In haar Omgevingsvisie beschrijft de provincie de rollen die zij op wil pakken en de wijze waarop zij dit wil doen. Per opgave en situatie bekijkt de provincie welke rol zij het beste kan aannemen. Zij gaat hierbij uit van het kwadrant uit Figuur 1.2, gebaseerd op het NSOB-kwadrant.[38]

De provincie wil zich waar mogelijk positioneren als *meewerkende overheid*. Waar nodig, zal de provincie als *samenwerkende, realiserende of normerende overheid* optreden. De ambities vormen voor de provincie het vertrekpunt om, in gesprek met haar partners, het beleid verder te concretiseren. In deze samenwerking ziet de provincie zichzelf meerwaarde creëren door: haar verbindende positie, kennis van zaken, wettelijke bevoegdheden, financiële middelen en haar democratische legitimatie (gezaghebbende positie).[39] Voor een nadere toelichting op de verschillende rollen zie de Omgevingsvisie.

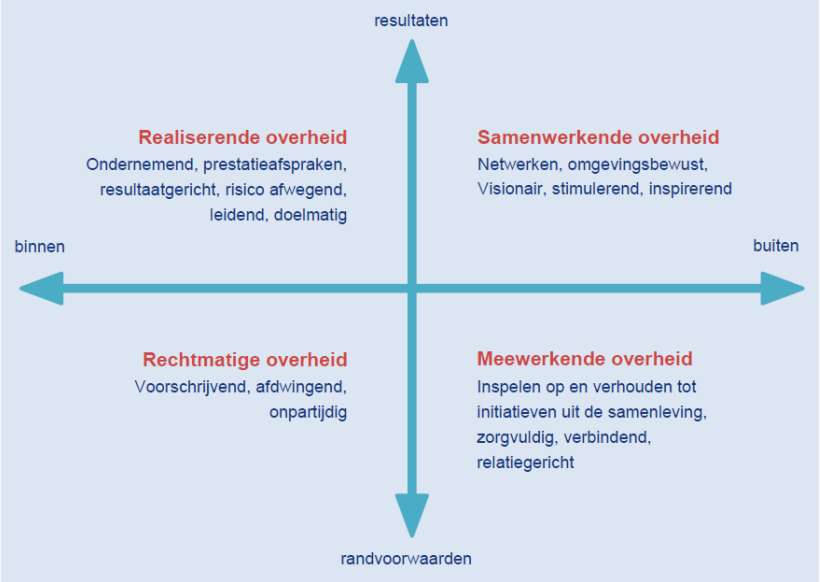

Figuur 1.2 – Rollen provincie Zuid-Holland

Bij de verschillende eerder benoemde rollen (realiserende overheid, samenwerkende overheid, rechtmatige overheid en meewerkende overheid) horen verschillende instrumenten. De provincie spreekt in haar Verstedelijkingsstrategie in dit kader van een 'instrumentenkoffer' met vier verschillende categorieën instrumenten:[40]

1. Ruimtelijk beleid (faciliterend, afwegingskader, dwingend)
2. Financieel instrumentarium (subsidie, fonds/lening, belasting)
3. Arrangementen (gesprekstafel, deal/investeringsagenda, prestatieafspraken)
4. Kennis (kennisdeling, experimenten, monitoring)

[37] Provincie Zuid-Holland (2017), Strategieën voor Verstedelijking
[38] De Nederlandse School van Openbaar Bestuur (NSOB) ontwikkelde in reactie op een veranderende samenleving een model voor de verschillende rollen die overheden (tegelijkertijd) kunnen oppakken. Bron: NSOB (2015), Sedimentatie in sturing
[39] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie, pp. 27 en 28
[40] Provincie Zuid-Holland (2017), Strategieën voor Verstedelijking, p. 8

Overzicht van instrumenten van de provincie

De provincie heeft een verscheidenheid aan instrumenten tot haar beschikking om de gestelde doelen op het gebied van wonen te realiseren. In Tabel 2.1 hebben wij de belangrijkste instrumenten geordend. Hoewel de instrumenten door de provincie zelf niet op eenzelfde wijze in een overzicht worden gepresenteerd, geldt voor de meerderheid van de instrumenten dat ze goed vindbaar zijn op de bijbehorende websites van de provincie, inclusief korte beschrijving en contactgegevens van betrokken ambtenaren. Zie Bijlage A voor een toelichting per instrument.

Tabel 2.1 - Overzicht instrumenten met betrekking tot wonen

Categorie		Instrumenten
Regionale samenwerking en overleg		Regionale Woonvisies
		Verstedelijkingsalliantie
		Netwerk Zuidelijke Randstad
		Doorbraaktafels
		Portefeuillehoudersoverleg Wonen & Verstedelijking
		Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie
Onderzoek, monitoring en kennisdeling		Woonbarometer
		Woningbehoefteraming
		Trendraming
		Viewer bestaande parkeerruimte
		Flexwonen
		Planmonitor Wonen
		Woonzorgwijzer
		Leveren kennis en kunde in City Deal
		Eenmalig onderzoek
		Programma Arbeidsmigranten
Financiële stimulering en inzet capaciteit		Vliegende brigade
		Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw
		Knelpuntenpot
Regelgeving		Verordening Ruimte/ Omgevingsverordening
	Beleidsdoorwerking vooraf	Inpassingsplan
		Proactieve aanwijzing
		Formeel vooroverleg
	Beleidsdoorwerking achteraf	Zienswijze
		Reactieve aanwijzing
		Beroep

| 3 | Uitvoering instrumenten

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de werking en uitvoering van de voornaamste instrumenten die de provincie inzet om de verschillende opgaven op het gebied van wonen aan te pakken. Bijlage A bevat een overzicht met alle instrumenten, de instrumenten die in dit hoofdstuk aan de orde komen zijn daarin aangegeven. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de instrumenten die de provincie inzet ten aanzien van wonen werken zoals door de provincie beoogd.

3.1 Regionale samenwerking en overleg

Bevinding 2

Regionale samenwerking en overleg op het gebied van wonen vinden plaats. Het belangrijkste instrument van de provincie om haar beleidsdoelen mee te bereiken, is de Regionale Woonvisie. Daarin worden regionaal kwalitatieve en kwantitatieve afspraken gemaakt over de woningvoorraad. Zes van de acht regionale woonvisies zijn afgerond en aanvaard door GS. De provincie stuurt zowel aan de voorkant als aan de achterkant van het totstandkomingsproces van de regionale woonvisies op de borging van haar doelen op het gebied van wonen.

De meerwaarde van regionale samenwerking is door geen enkele gesprekspartner ter discussie gesteld. De regio's erkennen het belang van de eisen die de provincie stelt aan de woonvisies, maar hebben in de praktijk niet altijd voldoende capaciteit om hieraan gevolg te geven. Tussen de ambities van de provincie op het gebied van regionale samenwerking en de capaciteit en middelen (van zowel de gemeenten als de provincie) in de praktijk, bestaat volgens meerdere gemeenten nog te veel ruimte. Meerdere gemeentelijke ambtenaren hebben tegelijkertijd moeite met de bestuurlijke drukte en versnippering op het gebied van wonen in de provincie.

In de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd is aangegeven dat de wisselwerking tussen de provincies zou kunnen worden verbeterd en dat de provincie haar 'gemeentegrens-overstijgende' rol in de praktijk nog niet genoeg pakt.

De meerderheid van de gemeenten ervaart dat de provincie enerzijds nog zoekende is naar de invulling van haar rol en houding in de samenwerking met partners op het gebied van wonen. Anderzijds ziet de meerderheid van de partners ook dat de provincie stappen heeft gezet richting de rol van een meer meewerkende en meedenkende partner. De provincie heeft in de periode 2016-2019 haar capaciteit op het gebied van wonen verdubbeld om haar regierol op het gebied van wonen beter in te kunnen vullen. De flexibele en maatwerkgerichte aanpak van de provincie wordt in veel gevallen gewaardeerd door de partners. De maatregel om 30% overprogrammering toe te staan, wordt door de partners unaniem positief ontvangen.

3.1.1 Regionale Woonvisies

De provincie beschouwt de Regionale Woonvisie als het belangrijkste instrument op het gebied van wonen. In de Regionale Woonvisies wordt de gewenste kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelrichting voor de bestaande en gewenste woningvoorraad binnen de regio's door de gemeenten vastgesteld.[41] De regio's doen dit in samenspraak met de provincie. De provincie beschrijft in de Module Kantoren, Wonen & Verstedelijking aan welke punten de Regionale Woonvisies moeten voldoen om ervoor te zorgen dat de provinciale

[41] Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid, Kantoren, Wonen & Verstedelijking, p.18

beleidsdoelstellingen tot uitvoering worden gebracht, zie ook Kader 3.1.[42] Na vaststelling van de Regionale Woonvisies door de gemeenten is het aan Gedeputeerde Staten om de Woonvisies te aanvaarden. GS geven daarbij aan in hoeverre op regionaal niveau de Ladder voor duurzame verstedelijking is doorlopen.[43] In het najaar van 2016 heeft de provincie de samenwerkende gemeenten op het terrein van wonen verzocht om hun regionale woonvisie te actualiseren. De provincie heeft daarbij ingezet op het uitvragen van visies waarin het kwalitatief matchen van vraag en aanbod een centrale plek zou krijgen.[44] Regionale woonvisies bieden het kader en de onderbouwing voor de woningbouwprogramma's.[45] Zie Bijlage B voor een weergave van de geïnvesteerde tijd en middelen per instrument binnen de categorie *Regionale samenwerking en overleg*.

De woonvisies vormen het kwalitatieve en kwantitatieve kader voor de onderbouwing van het door de regio op te stellen regionale woningbouwprogramma en de beoordeling daarvan door de provincie.[46] De meest actuele Woningbehoefteverkenning Zuid-Holland vormt daarbij het uitgangspunt voor het gesprek over de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte. Het regionale woningbouwprogramma geeft een totaalbeeld van de stand van zaken en moet daarom jaarlijks worden geactualiseerd.

Kader 3.1 - Eisen Regionale Woonvisies

De provincie stelt aan de voorkant een aantal eisen en richtlijnen aan de Regionale Woonvisies. De Regionale Woonvisie:

- bevat tenminste een beschrijving van de regionale kwalitatieve en kwantitatieve woonopgave (behoefte en voorraad) op korte en lange termijn;
- bevat een onderbouwing van de behoefte die regionaal is afgestemd;
- bevat een passend aanbod voor de doelgroepen van het huurbeleid;
- bevat een onderbouwing van de keuzes en maatregelen in de woonopgave met betrekking tot energietransitie, klimaatadaptatie en bodemdaling;
- bevat een beschrijving van de manier waarop er wordt omgegaan met het uitgangspunt van de Ladder voor duurzame verstedelijking om binnenstedelijk te bouwen of binnen de invloedssfeer van hoogwaardig openbaar vervoer;
- voorziet in passend aanbod van middeldure huurwoningen;
- bevat, indien er sprake is van grote schaarste aan goedkope woonruimte, een definitie van het begrip schaarste aan goedkope woonruimten, bijbehorende meetindicatoren en een kwantitatief programma om de voorraad af te stemmen op de behoefte;
- is actueel.

Bron: Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid, Kantoren, Wonen & Verstedelijking

In de provincie bestaan acht regionale samenwerkingsverbanden waarbinnen de woonvisies worden opgesteld. De provincie beschouwt deze regionale samenwerkingsverbanden als het eerste aanspreekpunt voor de afstemming van de woonvisies en woningprogramma's in de regio.[47] De provincie geeft aan dat zij in voorbereiding op de actualisaties van de woonvisies in overleg gaat met de regio's. Eerder was het beleid van de provincie dat GS de regio's elke drie jaar verzochten om een actualisatie van hun regionale woonvisies. Sinds

[42] Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid Zuid-Holland
[43] Art. 6.10 Omgevingsverordening Zuid-Holland
[44] Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Aanvaarding geactualiseerde regionale woonvisies en woningbouwprogramma's 2017, 26 september 2017
[45] Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid Zuid-Holland, p. 20
[46] Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid Zuid-Holland, p. 18
[47] Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid Zuid-Holland, p. 20

2018 is dit uitgangspunt vervangen voor een meer gedeelde verantwoordelijkheid voor de actuele regionale woonvisie, waarbij (onderdelen van) de regionale woonvisies op aangeven van GS kunnen worden aangepast als hiervoor aanleiding ontstaat.[48] GS geven in haar besluiten over de regionale woonvisies aan wat de positieve aspecten en aandachtspunten zijn. De besluiten worden vervolgens via de zogenaamde voorhangprocedure voorgehangen aan PS.[49] Zie Tabel 3.1 voor een overzicht van de status van de regionale woonvisies.

In het totstandkomingsproces van de woonvisies vervullen de provinciale accounthouders wonen een belangrijke rol. Deze accounthouders nemen deel aan de ambtelijke overleggen in de regio's en geven daarin aan wat de belangen van de provincie zijn. De accounthouders werken samen met de regio's aan de totstandkoming van de regionale woonvisies en aan de regionale woningbouwprogramma's, en helpen vervolgens bij de uitvoering ervan. De Rekenkamer constateert dat de provincie hiermee gevolg geeft aan haar eigen beleidsvoornemen om zoveel mogelijk een meewerkende en meedenkende overheid te zijn.

De regio's waarmee de Rekenkamer heeft gesproken vinden de gestelde eisen en richtlijnen over het algemeen duidelijk en begrijpelijk. Met name in de regio's waar sprake is van een diversiteit aan woonmilieus, wordt benadrukt dat het van belang is dat de provincie deze lijst echter vooral hanteert als een lijst met motiverende richtlijnen. Wanneer de provincie te strikt vasthoudt aan de eisen en het vooral als checklist aan de achterkant hanteert, zou de provincie haar doel voorbij schieten.[50] Door de verschillende gesprekspartners wordt herkend dat de provincie hierin probeert te veranderen van *vinkjescultuur* naar een meer meedenkende en samenwerkende cultuur. Hoewel de regio's het belang van de eisen en gestelde richtlijnen erkennen, lukt het (vooral in de grotere regio's met verschillende woonmilieus) niet altijd om (op tijd) tot een woonvisie te komen die aan alle voorwaarden voldoet. In de betreffende regio's ligt de prioriteit bij het komen tot goede gezamenlijke afspraken over de woningbouwprogrammering. Een van de regio's merkt in dat kader op dat het zou helpen als de provincie zelf heldere prioriteiten stelt in de eisen die zij stelt en dat er rekening gehouden moet worden met de beschikbare capaciteit binnen de samenwerkingsverbanden waarbinnen de Regionale Woonvisies worden opgesteld.[51] De provincie heeft zich in dit kader flexibel opgesteld door enkele regio's uitstel te geven bij het voldoen aan de voorwaarden.

Regio's stellen het belang van regionale samenwerking niet ter discussie. De regio's ervaren meerwaarde in de regionale ambtelijke overleggen waarin kennis wordt uitgewisseld tussen de gemeenten. Daarnaast wordt het als zinvol ervaren om gezamenlijk woningmarktafspaken te maken. Regio's merken echter dat de bredere ambities van de provincie op het gebied van bijvoorbeeld klimaatadaptatie, huisvesting van arbeidsmigranten en verduurzaming van de woningbouw soms nog een stap te ver zijn voor de regionale samenwerkingsverbanden. Daarvoor zijn capaciteit en middelen nodig bij zowel de regio's/gemeenten als bij de provincie die op dit moment vaak niet voorradig zijn. Er lijkt daarmee nog te veel ruimte te bestaan tussen de ambities van de provincie op het gebied van regionale samenwerking en mogelijkheden in de praktijk.[52]

[48] Provincie Zuid-Holland (2018), Visie Ruimte en Mobiliteit & Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie
[49] Provincie Zuid-Holland, interview commissiegriffier, 4 juli 2019
[50] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[51] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[52] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019

Tabel 3.1 - Overzicht status regionale woonvisies[53]

Regio	Gemeenten	Status
Alblasserwaard	Alblasserwaard	**Afgerond**
Drechtsteden	Dordrecht, Zwijndrecht, Papendrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Sliedrecht, Alblasserdam, Hardinxveld-Giessendam	**Afgerond**
Goeree-Overflakkee	Goeree Overflakkee	**Afgerond**
Hoeksche Waard	Hoeksche Waard	**Afgerond**
Holland-Rijnland	Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk/Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Zoeterwoude	**Afgerond**
Midden-Holland	Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Krimpenerwaard, Waddinxveen, Zuidplas	**Nog bestuurlijk te accorderen**
Haaglanden	Den Haag, Zoetermeer, Westland, Delft, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar en Midden-Delfland	**Afgerond**
Rotterdam	Schiedam, Vlaardingen, Maassluis, Lansingerland, Capelle aan de IJssel, Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk, Nissewaard, Hellevoetsluis, Brielle, Westvoorne, Rotterdam	**Regioakkoord is afgerond. Regionale Woonvisie dient nog te worden opgesteld[54]**

Toestaan 30% overprogrammering

GS hebben in mei 2019 besloten om voortaan toe te staan dat gemeenten tot 30 procent overprogrammeren. Op deze manier wil de provincie flexibiliteit in de programmering creëren om planuitval te compenseren. In Holland-Rijnland werd in 2018 al een pilot uitgevoerd met deze maatregel.[55] De partners ontvangen deze maatregel unaniem als positief.[56] Door planuitval moet er immers realistisch geprogrammeerd worden. Met de maatregel heeft de provincie geluisterd en gehandeld naar de feedback vanuit de regio Holland-Rijnland, die als pilotregio fungeerde.[57] De gesprekspartners van de Rekenkamer zijn positief over deze maatregel.[58] Een enkele

[53] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019 & Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[54] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[55] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[56] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019; Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019; Regio Goeree-Overflakkee, interview, 12 juni 2019; De NEPROM, interview, 1 juli 2019 & Maaskoepel, interview, 11 juni 2019
[57] Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019
[58] Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019; Regio Goeree-Overflakkee, interview, 12 juni 2019; NEPROM, interview, 1 juli 2019 & Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019

gesprekspartner geeft aan dat deze maatregel weliswaar goed is, maar dat de provincie traag is geweest met het (her)introduceren ervan.[59]

3.1.2 Verstedelijkingsalliantie

In de Verstedelijkingsalliantie werken de gemeenten Leiden, Den Haag, Zoetermeer, Rijswijk, Delft, Schiedam, Rotterdam en Dordrecht, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag en de provincie Zuid-Holland samen om binnenstedelijke gebiedsontwikkeling te versnellen. Deze nieuwe samenwerking is in december 2017 gestart. Twee keer per jaar is er een Bestuurlijk Overleg, vier keer per jaar een Directeurenoverleg en maandelijks een overleg van medewerkers.[60] In vijf werkgroepen wordt gewerkt aan de woningbouwopgave: Verstedelijking, Ruimte creëren, Bouwen naar behoefte, Duurzaam gebouwde omgeving, Financiering en bekostiging. De resultaten van deze werkgroepen in de Verstedelijkingsalliantie worden jaarlijks in kaart gebracht in voortgangsrapportages.[61] Sinds de oprichting heeft de Verstedelijkingsalliantie geleid tot meerdere concrete afspraken, zie Kader 3.2.

De Verstedelijkingsalliantie wordt door één van de regio's als een voorbeeld genoemd van het 'op goede wijze samen optrekken van de provincie en de gemeenten'.[62] Tegelijkertijd geven meerdere partners aan dat het van belang is dat de provincie de aandacht voor de kleinere gemeenten in de provincie niet uit het oog verliest.[63]

Kader 3.2 - Concrete afspraken voortkomend uit Verstedelijkingsalliantie:

- Procesgeld van ministerie BZK voor inhuur extra personele capaciteit voor binnenstedelijke gebiedsontwikkeling binnen de 8 gemeenten (€ 550.000)
- Gezamenlijke monitor voortgang verstedelijkingsopgave 8 gemeenten
- Gezamenlijk onderzoek haalbaarheid locaties binnenstedelijke gebiedsontwikkeling
- Gezamenlijke presentatie richting marktpartijen (o.a. op Provada 2019)
- BO MIRT najaar 2019: Verstedelijkingsakkoord met langjarige samenwerkingsafspraken met het Rijk waarin specifieke aandacht voor de binnenstedelijke locaties van de 8 gemeenten van de Verstedelijkingsalliantie

Bron: Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019

3.1.3 Netwerk Zuidelijke Randstad en woondeal

Naast de bovengenoemde instrumenten, anticipeert de provincie op meerdere manieren op vraag naar samenwerking tussen de verschillende partners op het gebied van wonen. Zo is in de woondeal Zuidelijke Randstad[64] een Actieplan vastgelegd waarin afspraken zijn gemaakt door het Rijk en de regio. Onderdeel daarvan is bijvoorbeeld de afspraak om doorbraaktafels in te richten voor het maken van specifieke afspraken

[59] NEPROM, interview, 1 juli 2019
[60] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[61] De Voortgangsrapportage 2018/2019 moet nog verschijnen. In de Voortgangsrapportage Verstedelijkingsalliantie 2017/2018 kwam naar voren dat sommige werkgroepen nog in de opstartfase waren, terwijl andere werkgroepen al goed liepen en tot concrete voorstellen voor het BO MIRT waren gekomen.
[62] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[63] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019, Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Maaskoepel, interview, 11 juni 2019
[64] Ondertekend op 3 juni 2019 door de provincie en meerdere partners.

over de verdere versnelling van concrete projecten en het oplossen van thematische knelpunten. Naast de Vliegende Brigade, kan dit leiden tot inzet van kennis en kunde van Rijk en provincie.

In het Netwerk Zuidelijke Randstad participeert de provincie samen met andere overheden om op strategisch niveau te werken aan de gezamenlijke ruimtelijke economische belangen. Het is een zogenaamd publiek-publiek netwerk, waarin de koers voor het verstedelijkte gebied wordt verkend, gericht op het versterken van de internationale concurrentiekracht. Het betreft een netwerksamenwerking met bijbehorende netwerksturing.[65]

3.1.4 Bestuurlijke overleggen

Op het gebied van wonen zijn er twee belangrijke periodieke overleggen die in de periode 2016-2019 hebben plaatsgevonden. Ten eerste is er het Portefeuillehoudersoverleg Wonen en Verstedelijking. Dit is een periodiek (provinciaal) overleg met de regionale portefeuillehouders Wonen en de wethouders Wonen van de gemeenten Den Haag en Rotterdam en wordt voorgezeten door de gedeputeerde. Daarnaast is er de Bestuurlijke tafel Ruimte, Wonen en Economie. Dit betreft een regionaal overleg met de gedeputeerde Ruimte, Wonen en Economie en vindt twee keer per jaar plaats in iedere regio.[66]

Door de urgentie van de woonopgave, het brede veld aan stakeholders en toegenomen complexiteit van samenhangende opgaven is de bestuurlijke drukte toegenomen. De regio's, gemeenten, corporaties en marktpartijen hebben daardoor regelmatig moeite om het overzicht te behouden. Door de toegenomen hoeveelheid aan woondeals, allianties en samenwerkingsverbanden is het soms onoverzichtelijk wie op welke onderdelen de handen aan het stuur heeft. Meerdere gemeentelijke ambtenaren geven aan last te hebben van deze bestuurlijke drukte. Met name in de drukkere stedelijke regio's lijken de betrokken ambtenaren moeite te hebben met de versnippering van betrokken partijen en belegde verantwoordelijkheden.[67]

3.1.5 Provinciegrenzen

Meerdere gesprekspartners geven aan dat de provinciegrenzen een belemmerende werking kunnen hebben op het regionale woonbeleid. De provincie zou te strak vasthouden aan de grenzen die in de praktijk soms dwars door woonmilieus heen kunnen lopen. De wisselwerking tussen de provincies zou kunnen worden verbeterd. De gemeenten Lisse en Hillegom hebben bijvoorbeeld nauwelijks overleg met de grotere Noord-Hollandse gemeente Haarlemmermeer. Hier speelt echter een provinciaal belang en de provincie zou dan ook een verbindende rol kunnen spelen. Op het gebied van onderzoek heeft de provincie juist gevolg gegeven aan de feedback uit onder andere de regio Holland Rijnland om de interprovinciale blik meer mee te nemen in de trendraming. Marktpartijen ervaren eveneens dat grenzen, in dit geval vaak gemeentegrenzen, zeer bepalend zijn voor de keuze van woningbouwlocaties. Bepaalde gemeenten hebben veel ruimte om verstedelijking met hoge dichtheid te realiseren, waarmee meer draagvlak voor HOV kan worden gecreëerd en een regionale functie voor de grotere steden kan worden vervuld. Dat is een voorbeeld waar de provincie haar 'gemeentegrens-overstijgende' rol kan pakken, maar dit in de praktijk nog niet genoeg doet.[68]

[65] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juli 2019
[66] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[67] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019 & Maaskoepel, interview, 11 juni 2019
[68] De NEPROM, interview, 1 juli 2019

3.1.6 Verandering in rol en organisatie

In haar Omgevingsvisie geeft de provincie aan zich ervan bewust te zijn dat de nieuwe werkstijl die ze nastreeft, zowel ambtelijk als bestuurlijk iets vraagt van haar gedrag.[69] Tegelijkertijd heeft de provincie herkend dat de opgaven op het gebied van wonen niet kunnen worden gerealiseerd zonder een investering in haar eigen capaciteit op dit beleidsterrein. Sinds 2016 breidde het provinciale beleidsteam Wonen uit van drie fte naar zes fte.[70] De uitbreiding was nodig om de nieuwe samenwerkingsvormen met de partners op te zetten, maar hangt ook simpelweg samen met de woningmarkt die na de crisis weer op gang kwam. Daarnaast is er qua dataverwerking op het woongebied meer mogelijk, waardoor meer capaciteit nodig was. Ook de informatiebehoefte van PS nam toe.[71]

De provincie heeft een flexibele rolopvatting en probeert per situatie te bekijken wat er nodig is in de regio's. Dit houdt in dat de provincie per regio en/of gemeente kijkt wat er nodig is en welke rol de provincie kan spelen in de woonopgave. In de praktijk zijn er meerdere voorbeelden waarin de samenwerking tussen de provincie en de gemeenten lijkt te zijn verbeterd door deze aanpak op maat. Zo geeft een van de regio's bijvoorbeeld aan dat de meedenkende houding van de provincie met betrekking tot buitenstedelijk Flexwonen voor arbeidsmigranten flexibel en maatwerkgericht is. Door in specifieke gevallen af te wijken van het beleid van de provincie om binnenstedelijk te bouwen, zijn uiteindelijk alle partijen (gemeente, provincie, arbeidsmigrant en werkgever) beter geholpen.[72]

Aan de andere kant lijkt het voor de regio's door de flexibele houding niet altijd aan de voorkant duidelijk welke rol de provincie op zal pakken. Bovenal geven alle gesprekspartners aan dat de cultuurverandering die de provincie moet maken, een langzaam proces is. Van oudsher was de provincie immers vooral een rechtmatige en realiserende overheid. De meerderheid van de gesprekspartners geeft hierbij aan dat de provincie nog zoekende is naar haar nieuwe rol, maar wel stappen in de goede richting zet en steeds vaker probeert mee te denken en samen te werken met de stakeholders. De provincie is daarbij ook zichtbaar meer aanwezig – bijvoorbeeld bij de regionale ambtelijke woonoverleggen, maar ook werken een aantal provincieambtenaren op sommige dagen op locatie bij de gemeenten. De minderheid van de gesprekspartners is kritischer en ziet dat de provincie zich op ambtelijk niveau nog te vaak terugtrekt in haar traditionele rol als rechtmatige overheid.[73]

Meerdere gesprekspartners van de Rekenkamer geven aan dat de provincie op bestuurlijk niveau zichtbaar meer denkt in termen van output en ontwikkeling en minder toetsend, maar dat deze omslag in de ambtelijke organisatie nog onvoldoende is doorgedrongen. Als voorbeeld wordt de Verstedelijkingsagenda genoemd. Daarin werd de integrale manier van werken bepleit, maar in de praktijk bleken er nog veel muren binnen de provinciale organisatie te bestaan die de uitvoering tegenhielden. Partners hebben daarbij het gevoel dat de ambities op het gebied van wonen niet matchen met de capaciteit en financiële middelen van de provincie en de gemeenten/regio's.[74]

---

[69] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie, p. 24

[70] In de breedte werken er binnen de provincie nu twaalf medewerkers aan het beleidsterrein Wonen, in 2016 waren dat er nog zes.

[71] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019

[72] Regio Goeree-Overflakkee, interview 12 juni 2019

[73] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019, Regio Goeree-Overflakkee, interview, 12 juni 2019, Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019 & Maaskoepel, interview, 11 juni 2019

[74] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Maaskoepel, interview, 11 juni 2019

Een randvoorwaarde voor een goede samenwerking tussen regio's en provincie is dat er wederzijds vertrouwen bestaat. In de praktijk leidt het gebrek aan vertrouwen bij een van de regio's tot een dysfunctionele werkrelatie tussen de provincie en de regio.[75] Pas als dit vertrouwen wordt hersteld, kan de provincie haar rol pakken en kunnen de overheden samen werken aan de woonopgave.

3.2 Onderzoek, monitoring en kennisdeling

Bevinding 3

De provincie genereert kennis door het uitvoeren van onderzoek en monitoring, sluit aan bij onderzoeken van derden en geeft gevolg aan uitkomsten en aanbevelingen uit onderzoeken. Hoewel de provincie zichtbaar haar rol als kennisdelende overheid pakt, is volgens meerdere gesprekspartners de communicatie en presentatie van kennis over wonen richting hen nog niet optimaal.

Met de Woonbarometer hebben GS een document opgesteld waarin de belangrijkste trends en ontwikkelingen op het gebied van wonen worden gepresenteerd en geduid. De toegevoegde waarde van de Woonbarometer voor gemeenten is op dit moment beperkt. Een deel van de gemeenten maakt dankbaar gebruik van de Planmonitor. Andere gemeenten zien de monitor alleen als registratie- of verantwoordingsinstrument richting de provincie.

De prognosemethodiek van de provincie was volgens verschillende regiogemeenten in de periode 2016-2018 niet optimaal. De provincie heeft met de nieuwe Trendraming 2019 op dit vlak progressie geboekt; de cijfers sluiten beter aan bij de ervaren werkelijkheid van de regio's. Gemeenten waarderen het wanneer de provincie hen betrekt bij onderzoek en monitoring. Deze afstemming vindt echter nog niet consequent plaats. Regiogemeenten uiten zorgen over de borging van de meewerkende houding vanuit de provincie op het gebied van wonen, de vrees is dat met het wegvallen van een meedenkende ambtenaar op een bepaald thema, ook de meedenkende samenwerking gemakkelijk kan wegvallen.

3.2.1 Onderzoek en monitoring

Staat van Zuid-Holland

De Staat van Zuid-Holland is de website waar de provincie alle feiten, cijfers en kaarten over Zuid-Holland heeft geordend per categorie. Onder de categorie Wonen zijn bijvoorbeeld de Woningbehoefteraming (WBR), de woningvoorraad en de Woonbarometer te vinden.[76]

Woonbarometer

Op verzoek van PS werkt de provincie sinds 2018 aan de Woonbarometer.[77] De Woonbarometer is een vernieuwing van de Provinciale Monitor Wonen en biedt inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van wonen die relevant zijn voor de rol en taak van de provincie. Het uitgangspunt van de provincie is om met een beperkt aantal (vooral administratieve) gegevens deze ontwikkelingen te presenteren en te duiden. Zo biedt de Woonbarometer inzicht in bijvoorbeeld de leegstand en woningbezetting, de koop-aanbodverhouding, de sociale woonvoorraad en de bijbehorende scheefwoonproblematiek en de huisvesting van specifieke doelgroepen.[78] De provincie maakt

[75] Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[76] Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl
[77] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[78] Provincie Zuid-Holland (2018), Woonbarometer

daarbij gebruik van de meest actuele gegevens die structureel bij de provincie beschikbaar zijn. Het provinciale beeld wordt daarbij zo veel mogelijk vergeleken met het landelijke beeld. Indien het relevant is, wordt er ingezoomd op de regio's. De Woonbarometer verscheen voor het eerst in 2018 en zal jaarlijks worden vernieuwd.[79]

Met de Woonbarometer heeft de provincie gevolg gegeven aan het rapport 'Provinciale Monitor Wonen. Opzet en beschrijving inhoud'[80], dat in 2017 door RIGO op verzoek van de provincie werd opgesteld. Met de Woonbarometer beoogt de provincie een kennisbasis te leggen voor het gesprek over wonen tussen GS en PS en tussen provincie en regio's. Vanuit de griffie is aangegeven dat onder PS waardering en tevredenheid bestaat over de Woonbarometer.[81]

Vanuit de stakeholders is aangegeven dat de Woonbarometer niet tot nauwelijks wordt gebruikt. Niet alle woonambtenaren van de regiogemeenten zijn bekend met de (inhoud van de) Woonbarometer.[82] Wel is door meerdere stakeholders erkend dat de Woonbarometer waardevolle informatie bevat. Voor veel regiogemeenten is de toegevoegde waarde ervan echter beperkt omdat de informatie als te omvangrijk en te abstract wordt beschouwd.[83] Een aantal gemeenten geeft aan dat beter zou zijn als de provincie de ingezette capaciteit en middelen zou benutten door een bruikbare en beknopte doorvertaling te maken van de Woonbarometer richting de regio's en gemeenten, waarin op toegankelijke wijze de belangrijkste punten worden weergegeven.[84]

Planmonitor Wonen

De Planmonitor Wonen is het instrument van de provincie om de woningbouwplannen te inventariseren. De monitor geeft inzicht in de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van woningbouw inclusief sloop. Indien mogelijk en bekend, worden in de planmonitor ook de kwalitatieve factoren (prijs, type en locatie) ingevuld. De ontwikkelingen die in de Planmonitor zichtbaar worden, worden vergeleken met de vastgestelde gewenste woningbehoefteraming (WBR) en/of de Trendraming (TR). De provincie controleert en beoordeelt de plancapaciteit op jaarlijkse basis. Daarvoor stemt zij eerst de gegevens uit de planmonitor af met de betreffende gemeenten en regio's.[85] De provincie Zuid-Holland werkt sinds 2009 met de Planmonitor en is tevens de initiatiefnemer ervan. Inmiddels werken zes verschillende provincies met de Planmonitor. Het beheer en de projectleiding van de Planmonitor liggen bij de provincie Zuid-Holland.[86]

Voor de aanlevering van de informatie over de woningbouwplannen is de provincie afhankelijk van de gemeenten. Gemeenten zijn echter niet verplicht om deze planmonitor in te vullen; in de praktijk gebeurt dit dan ook niet door alle gemeenten. Gemeenten kunnen daarbij zelf bepalen in hoeverre zij de benodigde informatie aanleveren en openbaar maken. Hoewel het ingewikkeld is voor de provincie om bij de gemeenten af te dwingen dat dit systeem wordt ingevuld, gaat dit steeds beter. Een van de stappen die de provincie heeft gezet om dit te verbeteren, is het vergemakkelijken van de werkwijze om de planmonitor in te vullen voor de gemeenten. Dit kostte voorheen een dag werk voor de gemeenten, nu kost het nog maar 10 minuten werk.[87]

[79] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[80] RIGO Research & Advies (2017), Provinciale Monitor Wonen. Opzet en beschrijving inhoud
[81] Provincie Zuid-Holland, interview commissiegriffier, 4 juli 2019
[82] Regio Rotterdam, interview, 29 mei
[83] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019 & Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[84] Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[85] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[86] Naast Zuid-Holland werken de provincies Friesland, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Gelderland met de Planmonitor.
[87] Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019

Gebruik van de planmonitor
Met name de gemeenten die zelf niet beschikken over een eigen (gedetailleerde) planning, maken in meer of mindere mate dankbaar gebruik van het overzicht. Een aantal gemeenten geeft echter aan dat de Planmonitor slechts functioneert als een verantwoordinginstrument richting de provincie.[88]

De provincie zelf en de meerderheid van haar partners geven aan dat de Planmonitor in waarde zou stijgen (voor zowel de provincie, de regio's en gemeenten, als voor de ontwikkelaars en woningcorporaties) als het systeem volledig en gedetailleerd zou worden ingevuld. Om dit te bereiken, is het allereerst van belang dat er aan de voorkant goede afspraken tussen provincie en gemeenten worden gemaakt over het gebruik en de geheimhouding van de aangeleverde informatie. Dit is in het verleden niet altijd op goede wijze verlopen.[89] Vervolgens zou de Planmonitor gevuld moeten worden met uitgebreidere informatie over locaties en prijzen. Ook een vergelijking met de voorgaande jaren en een toets op consistentie zou wenselijk zijn.[90]

Ten slotte is het van belang dat de informatie *duidelijk* en *inzichtelijk* wordt gepresenteerd en gecommuniceerd door de provincie. Momenteel ervaren meerdere stakeholders dat de interpretatie en toegankelijkheid van de planmonitor niet optimaal is. Daarbij wordt echter tegelijkertijd ook juist waardering uitgesproken voor de meedenkende rol van de provincie met betrekking tot de ontwikkeling en optimalisering van de planmonitor en de verwerking van de feedback vanuit de regio's.[91] Hierbij moet echter worden opgemerkt dat verschillende regiogemeenten hun zorgen uiten over de borging van een dergelijke meedenkende houding: de vrees is dat met het wegvallen van een meedenkende ambtenaar op een bepaald thema, ook de meedenkende samenwerking gemakkelijk weer kan wegvallen.[92]

Woningbehoefteraming en Trendraming
De Woningbehoefteraming of de Trendraming dient sinds 2019 door de regio's te worden gebruikt bij het opstellen van de regionale woonvisies. Waar de provincie daarvoor eerst de bandbreedte hanteerde tussen twee verschillende ramingen, stelt de provincie sinds 2019 de hoogste uitkomst vast als regionale behoefte. Door één richtgetal per regio te hanteren, creëert de provincie meer duidelijkheid voor de regio's.

Met de Zuid-Hollandse Woningbehoefteraming berekent de provincie elke drie jaar hoeveel extra woningen er nodig zijn per regio. De provincie presenteert deze cijfers als neutrale kwantitatieve basis voor het provinciale woningbouwbeleid. Het is een scenarioberekening van een demografisch model en kan worden gebruikt om te zien hoe bouwplannen zich verhouden tot de eigen behoefte.[93]

De Trendraming is de nieuwe Zuid-Hollandse raming waarmee de woningbouwplannen kunnen worden vergeleken met de binnenlandse migratietrend. De Trendraming rekent per gemeente met een gewogen trendmatig migratiesaldo.[94] Met de ontwikkeling van de Trendraming heeft de provincie geluisterd naar de kritiek vanuit verschillende regiogemeenten op de toepassing van de Bevolkingsprognose. Verschillende Zuid-Hollandse gemeenten pleitten al langere tijd voor een bredere en meer complementaire blik waarbij rekening wordt

[88] Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019 & Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[89] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[90] Maaskoepel, interview, 11 juni 2019
[91] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[92] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[93] Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl
[94] Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl

gehouden met de bovenregionale en bovenprovinciale vraag. Het is voor de regio's van belang dat de cijfers kloppen met de werkelijkheid, en op dat vlak heeft de provincie met de ontwikkeling van de nieuwe Trendraming een verbeterslag gemaakt.[95] Een aantal gemeenten gaven in de gesprekken met de Rekenkamer aan dat zij het wel betreuren dat zij niet meer betrokken zijn door de provincie bij de ontwikkeling van de Trendraming. Omdat de verwachting is dat het een belangrijk sturingsinstrument van de provincie zal vormen, hadden zij graag meegedacht aan de voorkant. Dit zou ook het draagvlak hebben versterkt onder de regiogemeenten, zo geven zij aan.[96]

Flexwonen

Flexwonen is een van de specifiek benoemde beleidsdoelstellingen van de provincie.[97] De provincie wil gemeenten stimuleren om te voorzien in woonruimte voor woningzoekenden die met spoed woonruimte nodig hebben, zoals studenten, werkende jongeren, arbeidsmigranten, statushouders, uitstromers uit instellingen, expats, mantelzorgers en gescheiden mensen. Door de spanning op de woningmarkt is het voor deze doelgroepen immers moeilijk om zelfstandig en op tijd woonruimte te vinden. Een flexibele schil aan woonruimte, naast de reguliere woningvoorraad, kan daarvoor een oplossing bieden.[98] De provincie heeft drie pilots uitgevoerd en onderzocht welke behoeften en mogelijkheden er bestaan voor verschillende doelgroepen. Vervolgens heeft de provincie over Flexwonen een *factsheet* en een *handreiking* opgesteld.[99]

Flexwonen wordt door vrijwel alle stakeholders benoemd als voorbeeld van een instrument dat op een inspirerende manier is gecommuniceerd. Via een startconferentie in 2018 heeft de provincie de Zuid-Hollandse gemeenten bestuurlijk en ambtelijk geïnformeerd en geënthousiasmeerd. Daarvoor wordt door veel partners waardering uitgesproken.[100]

Verschillende woonambtenaren geven aan dat zij binnen hun gemeente de mogelijkheden van Flexwonen zijn gaan verkennen. Zo geeft bijvoorbeeld een gemeente uit de regio Rotterdam aan dat de handreiking Flexwonen van de provincie erg heeft geholpen bij het in kaart brengen van de behoefte naar Flexwonen en het inzichtelijk maken van de doelgroepen. In de handreiking is volgens deze gemeente helder beschreven welke verschillende oplossingsrichtingen er vervolgens mogelijk zijn voor de verschillende doelgroepen.[101] De meerderheid van de regiogemeenten onderschrijft dat de handreiking van de provincie een waardevolle bouwsteen vormt voor de beleidsvorming van de gemeenten om aan de slag te gaan met Flexwonen.[102]

Parkeernormen en parkeerviewer

De provincie stuurt vanuit de Ladder voor duurzame verstedelijking op binnenstedelijk bouwen. Toevoeging van inbreidingslocaties is echter om verschillende redenen nog geen gemakkelijke opgave. Een van de knelpunten van stedelijke verdichting vormt de parkeerproblematiek. Om hierop in te spelen, heeft de provincie onderzoek laten doen naar belemmering en vertraging van woningbouwprojecten door parkeernormen.[103] Het onderzoek

[95] Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019
[96] Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[97] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie
[98] Provincie Zuid-Holland (2019), Aan de slag met Flexwonen!, p. 5
[99] Expertisecentrum Flexwonen (2009), www.flexwonen.nl
[100] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Goeree-Overflakkee, Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019 & Maaskoepel, interview, 11 juni 2019
[101] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[102] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[103] Provincie Zuid-Holland (2017), Parkeren en Verstedelijking

leidde volgens de provincie tot veel discussie binnen gemeenten over de mogelijkheden op dit gebied.[104] Vanuit ontwikkelaars is er waardering voor de wijze waarop de provincie deze discussie heeft aangezwengeld met dit onderzoek.[105] In reactie op het onderzoek heeft de provincie ook de *viewer parkeerruimte* ontworpen. Met deze viewer kan worden bekeken waar leegstaande parkeerplekken bij kantoren en in garages zich bevinden. Gemeenten kunnen daardoor inzien bij welke binnenstedelijke nieuwbouwprojecten zij geen standaard parkeerplekken hoeven toe te voegen. De monitor is toegankelijk voor alle partners van de provincie.

De viewer is momenteel voor een groot deel ingevuld, maar is nog niet geheel compleet. Met behulp van satellietdata wordt in de komende tijd gewerkt aan een completer beeld. Daarnaast wordt de beschikbaarheid van nieuwe databronnen onderzocht. De provincie heeft gesprekken gevoerd met gemeenten en ontwikkelaars en werkt aan het verbreden van de toepassing ervan. Meer communicatie over de parkeerviewer staat op de planning bij de provincie. Binnen gemeenten geven woonambtenaren aan dat de parkeerviewer voornamelijk bekend is bij RO-ambtenaren. Onder de woonambtenaren was de parkeerviewer nauwelijks bekend, maar wordt het concept goedkeurend ontvangen.[106]

In 2017 liet de provincie al onderzoek doen naar het effect van gemeentelijke parkeernormen op de provinciale ambitie om zoveel mogelijk binnenstedelijk te bouwen. Dit onderzoek bevestigde dat de gemeentelijke parkeernorm een belangrijke oorzaak is voor het achterblijven van binnenstedelijke woningbouwproductie. Het rapport bood aanknopingspunten om hier op alternatieve manier mee om te gaan. Maatwerk en keuzevrijheid kunnen volgens de provincie leiden tot beter betaalbare en duurzamere binnenstedelijke gebiedsontwikkeling.[107]

In Bijlage B is een weergave opgenomen van de geïnvesteerde tijd en middelen per instrument binnen de categorie *Onderzoek en monitoring*.

3.2.2 Communicatie en verzilveren van kennis

Meerdere partners benoemen dat de provincie veel kennis in huis heeft en op verschillende wijzen probeert deze kennis te verspreiden. Naast de bovengenoemde instrumenten heeft de provincie bijvoorbeeld ook de Woonzorgwijzer ontwikkeld, waar meerdere gemeenten zich positief over uitlaten.[108] Daarnaast genereert zij kennis over arbeidsmigranten en deelt zij haar kennis over wonen in de City Deal en in het Netwerk Zuidelijke Randstand. Ook heeft de provincie een verscheidenheid aan onderzoeken laten uitvoeren op het gebied van wonen en daaraan gevolg gegeven.[109] De stakeholders geven in de verschillende gesprekken aan dat zij herkennen dat er veel kennis bij de provincie aanwezig is. Wat betreft het inzetten en benutten van deze aanwezige kennis, liggen er volgens de partners echter nog kansen voor de provincie. Kennis over wonen wordt in de ervaring van meerdere partners nog onvoldoende benut en gecommuniceerd richting de verschillende partners van de provincie.[110]

Het lijkt een kenmerkende constatering met betrekking tot de communicatie van de provincie over haar kennis en kunde richting haar partners. Veel partners – gemeenten, regio's, marktpartijen en woningcorporaties – geven

[104] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[105] NEPROM, interview, 1 juli 2019
[106] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019 & Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019
[107] Provincie Zuid-Holland (2017), Parkeren en Verstedelijking
[108] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019 & Goeree-Overflakkee, interview, 12 juni 2019
[109] O.a. REBEL (2018), Verkenning rol provincie bij verstedelijkingsopgave in Zuid-Holland; Fakton (2018), Katalyseren Woningbouw Zuid-Holland; Rigo Research & Advies (2017), Instrumentarium sturing op woonbeleid; Provincie Zuid-Holland (2017), Parkeren en Verstedelijking
[110] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019; Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019 & NEPROM, interview, 1 juli 2019

aan dat informatie over de verschillende instrumenten die de provincie inzet vaak toevallig en *via via* bij hen terecht komt. Vaak hebben zij daarnaast het gevoel zelf op zoek te moeten naar de informatie en kennis die aanwezig is bij de provincie. De eerder benoemde handreiking Flexwonen is daarentegen een voorbeeld van een instrument dat een goede introductie heeft gekregen. Verschillende gesprekspartners geven aan dat zij graag zouden zien dat de provincie vaker op dergelijke wijze aandacht en enthousiasme genereert voor haar instrumenten. Ook zouden de partners het waarderen als de provincie proactiever en gerichter zou communiceren met haar partners.[111]

Er wordt veel onderzoek gedaan door de stakeholders op het gebied van wonen. Meer cijfers en onderzoeken leiden echter niet altijd per definitie tot meer duidelijkheid over de toekomstige woonmarktbehoeften en –ontwikkelingen. Verschillende stakeholders geven aan dat de veelheid van cijfers en onderzoeken het lastiger maakt om te weten waar je vanuit kunt gaan. Meerdere stakeholders spreken daarom de wens uit dat de provincie in de toekomst, waar mogelijk, samenwerkt met haar partners om onderzoek uit te voeren. De eerder benoemde gewaardeerde samenwerking bij de ontwikkeling van de planmonitor lijkt hierbij een voorbeeld te zijn. Daarnaast is er behoefte aan orde en overzicht in het aanbod, toegankelijkheid van de cijfers en hulp bij de interpretatie van de verschillende cijfers.[112]

3.3 Financiële stimulering en inzet capaciteit

Bevinding 4

Met de Vliegende Brigade, Knelpuntenpot en de subsidieregeling spreiding sociale woningbouw stimuleert de provincie de versnelling van de woonopgave financieel en met capaciteit.

Voor de Vliegende Brigade is in 2019 ruim € 1 miljoen beschikbaar en voor de Knelpuntenpot € 3 miljoen. Voor de subsidieregeling spreiding sociale woningbouw is € 4 miljoen gereserveerd.

De provincie Zuid-Holland zet sinds 2019 ook weer financiële middelen in om haar doelen op het gebied van wonen te bereiken. In de periode na de financiële crisis tot 2019 heeft de provincie dit instrument niet structureel ingezet; zowel vanwege de beschikbare middelen van de provincie als de verminderde woningbouwbehoefte bij partners.[113] In Tabel 3.2 is weergegeven welke inzet er per instrument is gepleegd door de provincie.

Tabel 3.2 - Inzet per instrument[114]

	Inzet
Vliegende brigade	Totale inzet 2019: € 1.062.000 ▪ Inzet provincie: € 500.000 ▪ Inzet BZK: € 562.000 Gereserveerd 2019: € 881.000 Resterend budget 2019: € 181.000
Knelpuntenpot	Totale inzet 2019: € 3.000.000

[111] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[112] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Maaskoepel, interview, 11 juni 2019, Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[113] Provincie Zuid-Holland, interview, 2 september 2019
[114] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019

	Inzet
	Gereserveerd 2019: € 1.500.000 Resterend budget: € 1.500.000[115]
Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw in Rotterdam	Inzet provincie 2019: € 4.000.000[116]

Voor het onderdeel 'Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland' uit het Coalitieakkoord 2019 – 2023 is € 20 miljoen beschikbaar.[117] De provincie geeft aan dat in 2020 duidelijk wordt welk deel van dit bedrag gereserveerd wordt voor de Vliegende Brigade, Knelpuntenpot en de subsidieregeling spreiding sociale woningbouw.[118]

3.3.1 Vliegende brigade

De Vliegende Brigade is een vraaggerichte capaciteits- en expertisepool en is inwerking getreden per 1 januari 2019. Tot op heden hebben negen verschillende gemeenten gebruik gemaakt van dit instrument.[119] De provincie heeft de Vliegende Brigade samen met het ministerie van BZK gefinancierd (zie Tabel 3.3). De capaciteitspool- en expertise is opgebouwd uit een netwerk van adviesbureaus, die op aanvraag bijvoorbeeld planeconomen, gebiedsadviseurs of projectmanagers met vastgoedkennis kunnen leveren. Het merendeel van de projecten is net gestart of in volle gang.[120] De Vliegende Brigade is een voorbeeld van een instrument waarmee uitvoering wordt gegeven aan de ambitie van de provincie om een meewerkende overheid te zijn.

De regiogemeenten zijn op de hoogte van de Vliegende Brigade. Niet elke gemeente is echter op de hoogte van de precieze voorwaarden. Een van de kleinere gemeenten geeft aan dat de voorwaarden het voor kleine gemeenten lastig maken om gebruik te maken van de vliegende brigade. Een andere gemeente geeft aan dat de Vliegende Brigade een goed initiatief is, maar dat er meer budget voor nodig is om meer gemeenten ervan gebruik te laten maken.[121] Een van de regiogemeenten die gebruik maakte van de Vliegende Brigade in een gemeentelijk project met complexe gebiedsontwikkeling, geeft aan tevreden te zijn en het instrument als meerwaarde te zien.[122]

3.3.2 Knelpuntenpot en subsidie spreiding sociale woningbouw

Eind 2018 besloot GS om budget beschikbaar te stellen voor woningbouwprojecten die een laatste financieel zetje nodig hebben om te kunnen worden gerealiseerd (Knelpuntenpot). Hiermee gaven GS gevolg aan de aanbeveling uit het FAKTON rapport om een fonds beschikbaar te stellen waardoor financiële barrières weg kunnen worden genomen bij woningbouwprojecten.[123] Van de subsidie wordt veel gebruik gemaakt door de gemeenten.[124] Naast de Knelpuntenpot is er door de provincie in de begroting van 2019 een bedrag van € 4 miljoen gereserveerd voor een stimuleringsmaatregel om voldoende sociale woningen in de Regio Rotterdam

[115] Dit budget wordt naar verwachting doorgeschoven naar 2020. Bron: Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 september 2019
[116] De verwachting is dat de subsidieregeling in september 2019 wordt vastgesteld en er nog in 2019 uit ingezet zal worden. Bron: Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 september 2019
[117] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[118] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 31 oktober 2019
[119] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[120] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[121] Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019
[122] Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[123] Fakton (2018), Katalyseren woningbouw Zuid-Holland, p. 32
[124] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019

te bouwen en daarbij te zorgen voor een goede spreiding. Deze subsidieregeling moet op moment van schrijven (augustus 2019) nog worden vastgesteld.[125]

3.4 Regelgeving

Bevinding 5

De Omgevingsverordening vormt een logische juridische vertaling van het omschreven woonbeleid. In de Omgevingsverordening is, aanvullend op de Ladder voor duurzame verstedelijking, de 3 hectarekaart opgenomen. De provincie probeert zoveel mogelijk aan de voorkant, via vooroverleg, haar beleidsdoelen te bereiken. Wanneer nodig, wordt het RO-instrumentarium ingezet door de provincie. De inzet van het RO-instrumentarium in de casus Zwethof heeft geleid tot een verslechterde verstandhouding met de betreffende gemeente.

Met de Omgevingsverordening heeft de provincie de juridische regels en richtlijnen vastgelegd over de fysieke leefomgeving. Met betrekking tot de stedelijke ontwikkelingen geeft de provincie aan dat bestemmingsplannen in elk geval een toelichting moeten bevatten waarin de toepassing van de Ladder voor duurzame verstedelijking wordt beschreven. Daarnaast dient er – indien er binnen bestaand stads- en dorpsgebied niet kan worden voorzien in de verstedelijkingsbehoefte - voor locaties groter dan 3 hectare gebruik te worden gemaakt van locaties die zijn opgenomen in het Programma Ruimte. GS kunnen bij aanvaarding van de regionale woonvisies aangeven in hoeverre de ladder is doorlopen. Indien noodzakelijk, kunnen GS de regionale woonvisie vaststellen. Bestemmingsplannen dienen geen bestemmingen te bevatten die in strijd zijn met de door GS aanvaarde regionale woonvisie.[126]

In de Omgevingsverordening benoemt de provincie opnieuw het belang van regionale afstemming stedelijke ontwikkeling. De provincie benadrukt dat de Ladder voor duurzame verstedelijking bij voorkeur niet per plan wordt toegepast door gemeenten, maar dat er door de regio's al eerder in kaart wordt gebracht wat de regionale kwantitatieve en kwalitatieve behoeften zijn.[127]

Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie, zal de provincie in sommige situaties optreden als rechtmatige overheid. Onder die rol valt de inzet van het RO-instrumentarium. De provincie streeft ernaar om zoveel mogelijk met vooroverleg aan de voorkant haar belangen inzichtelijk te maken in de samenwerking met haar partners. Het vooroverleg vormt daarom een belangrijk instrument van de provincie om in het voortraject van ruimtelijke planontwikkeling goede voorlichting, afstemming en samenwerking met de gemeenten mogelijk te maken. Vooroverleg tussen met name provincies en regio's en gemeenten vindt dan ook regelmatig plaats. De provincie houdt de exacte frequentie hiervan niet actief bij.[128]

Naast de inzet van het vooroverleg, kan de provincie haar invloed op het gebied van wonen uitoefenen via zienswijzen en reactieve aanwijzingen. In Tabel 3.3 is de inzet van het RO-instrumentarium zichtbaar in de periode van 1-1-2016 tot 1-1-2019. Overige juridische middelen zijn niet ingezet door de provincie in de

[125] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[126] Art. 6.10 Omgevingsverordening Zuid-Holland
[127] Toelichting art. 6.10 Omgevingsverordening Zuid-Holland
[128] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019

genoemde periode.[129] In 2018 zette de provincie het RO-instrumentarium in bij de casus Zwethof (zie hoofdstuk 4 voor meer informatie over deze casus).

Tabel 3.3 - RO-instrumentarium

	Zienswijze	Reactieve aanwijzing	Beroep	Inpassingsplan	Proactieve aanwijzing	Formeel vooroverleg
2016	2	0	0	0	0	Regelmatig
2017	3	0	0	0	0	Regelmatig
2018	8	2	0	0	0	Regelmatig

Reflectie door regiogemeenten

De regio's en gemeenten begrijpen dat het bij de rol van de provincie hoort om het RO-instrumentarium in te zetten indien dit nodig is vanuit bovengemeentelijk belang. Een stok achter de deur is soms immers nodig. De regio's geven daarbij wel aan dat het wenselijk is dat de provincie dit op passende wijze doet. Zo stelt een regio dat het wenselijk is dat er vanuit de provincie enige flexibiliteit wordt getoond om gemeenten en regio's de kans te geven de thema's daadwerkelijk goed te kunnen bespreken en doordenken. Bijvoorbeeld bij de termijn van een zienswijzeperiode, of de gekozen periode (zomerreces of december/januari).[130] Een andere regio geeft aan dat het vooral belangrijk is om als uitgangspunt te hebben dat gemeente en provincie zoveel mogelijk als één overheid handelen en dat de provincie haar belangen en gezamenlijke doelstellingen aan de voorkant duidelijk maakt.[131] Een enkele regiogemeente heeft een negatieve ervaring met de inzet van een reactieve aanwijzing door de provincie.[132] Geen enkele regio heeft de wens uitgesproken dat de provincie haar RO-instrumentarium (aan de achterkant) meer inzet.[133]

Met betrekking tot de 3 hectarekaart wordt door enkele gesprekspartners aangegeven dat dit voor sommige kleine gemeenten een lastig instrument kan zijn en meerdere gemeenten hebben wat dat betreft kritiek geuit op dit instrument.[134] Enerzijds is dit kritiek op de provincie omdat zij bepaalde gebieden *niet* op de 3 hectarekaart opneemt. Anderzijds zijn sommige gemeenten juist kritisch omdat de provincie bepaalde locaties *wel* opneemt op de 3 hectarekaart, wat tegenstrijdig zou zijn met haar ambitie om zoveel mogelijk binnenstedelijk te ontwikkelen.[135] Tegelijkertijd klinkt vanuit de RO-afdeling van een van de regio's waardering voor het instrument, omdat het flexibiliteit creëert voor zowel de provincie als de gemeente om (grootschalige) ontwikkelingen buiten bestaand stads- en dorpsgebied planologisch toch mogelijk te maken.[136] Vanuit de ontwikkelaars wordt opgemerkt dat er weinig nuance ligt in de politieke discussie over het binnen- en buitenstedelijk bouwen. Tussen "alles binnenstedelijk bouwen" en "het groen volbouwen" liggen nog veel meer mogelijkheden dan vaak wordt gesuggereerd in deze discussie.[137]

[129] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[130] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019
[131] Regio Holland-Rijnland, interview, 27 juni 2019
[132] Zie ook Kader 4.1 in Hoofdstuk 4.
[133] Regio Rotterdam, interview, 29 mei 2019; Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019, Regio Holland Rijnland, interview, 27 juni 2019 & Regio Goeree-Overflakkee, interview, 12 juni 2019
[134] Maaskoepel, interview, 11 juni 2019
[135] Provincie Zuid-Holland (2019), Nota van beantwoording Module Kantoren, Wonen en Verstedelijking
[136] Regio Midden-Holland, interview, 20 juni 2019
[137] NEPROM, interview, 1 juli 2019

Om een indruk te krijgen van de verdeling van ruimte in de provincie Zuid-Holland is in Kader 3.3 aangegeven hoeveel ruimte verschillende functies innamen in 2000 en 2015. Ook is de toename in deze periode aangegeven.

Kader 3.3 – Bodemgebruik Zuid-Holland in 2000, 2015 en de toename tussen 2000 en 2015 (in ha)

	2000		2015		Toename 2000 – 2015	
Totaal (excl. binnen en buitenwater)	*285.757*		*280.728*		*-5.029*	*-1,76%*
▪ **Totaal verkeersterrein**	*13.086*	*4,58%*	*13.177*	*4,69%*	*91*	*0,70%*
▪ **Totaal bebouwd terrein**	*50.450*	*17,65%*	*57.293*	*20,41%*	*6.843*	*13,56%*
- *Woonterrein*	*33.483*	*11,72%*	*35.465*	*12,63%*	*1.982*	*5,92%*
- *Bedrijventerrein*	*12.474*	*4,37%*	*16.207*	*5,77%*	*3.733*	*29,93%*
- *Overig bebouwd terrein*	*4.493*	*1,57%*	*5.621*	*2,00%*	*1.128*	*25,11%*
▪ **Totaal semi-bebouwd terrein**	*8.583*	*3,00%*	*7.229*	*2,58%*	*-1.354*	*-15,78%*
▪ **Totaal recreatieterrein**	*14.597*	*5,11%*	*17.037*	*6,07%*	*2.440*	*16,72%*
▪ **Totaal agrarisch terrein**	*178.300*	*62,40%*	*162.858*	*58,01%*	*-15.442*	*-8,66%*
▪ **Totaal bos en open natuurlijk terrein**	*20.741*	*7,26%*	*23.134*	*8,24%*	*2.393*	*11,54%*

Bron: opendata.cbs.nl. Bewerkingen Randstedelijke Rekenkamer

Absolute toename tussen 2000 en 2015

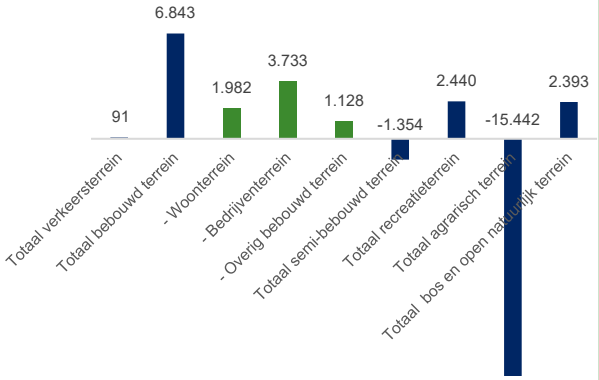

Procentuele toename tussen 2000 en 2015

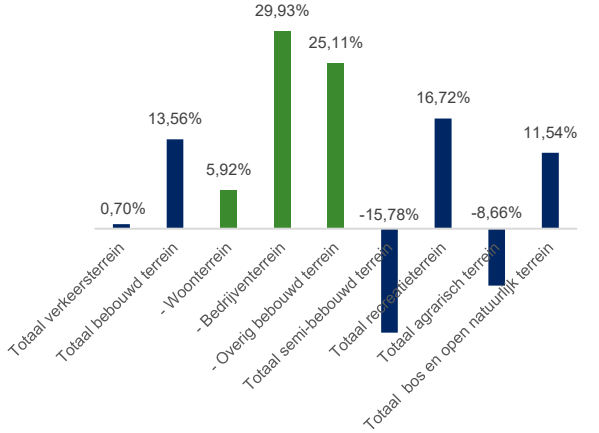

Toelichting

Agrarisch terrein neemt ondanks een afname tussen 2000 en 2015 de meeste ruimte in, in 2015 betreft dit 58% van het totale bodemgebruik. Daar tegen afgezet is het aandeel woonterrein in 2015 met ongeveer 13% relatief klein. Het bodemgebruik voor woonterrein is tussen 2000 en 2015 met 1.982 hectare toegenomen. In absolute aantallen is deze toename overigens fors minder dan de toename in bedrijventerreinen (3.733 ha), maar groter dan de toename in overig bebouwd terrein (1.128). In totaal gezien is de toename van het bebouwd terrein tussen 2000 en 2015 met name ten koste gegaan van het agrarisch terrein. Ondanks een relatieve afname van ca. -9% betreft de name in absolute aantallen 15.442 ha. Ook het recreatieterrein en het bos en open natuurlijk terrein zijn in dezelfde periode toegenomen.

| 4 | Informatievoorziening

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de informatievoorziening aan Provinciale Staten. De afspraken over de informatievoorziening omtrent wonen aan PS zijn inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is de informatievoorziening aan PS in de periode 2016-2018 beoordeeld. De volgende criteria zijn beoordeeld:

- Er zijn afspraken gemaakt over de informatievoorziening aan PS over wonen.
- De informatievoorziening aan PS over wonen is tijdig, begrijpelijk en volgens afspraak.

Bevinding 6

PS en GS hebben afspraken vastgelegd met betrekking tot de Wro bevoegdheden van GS en PS. Het vertrouwen van PS in GS op het gebied van informatievoorziening over wonen heeft een deuk opgelopen door de casus Zwethof. GS hebben in 2019 verscherpte afspraken gemaakt over de informatievoorziening over wonen aan PS en hebben daar sindsdien zichtbaar gevolg aan gegeven.

Het thema Wonen is een urgent thema op de agenda's van alle fracties.[138] Om PS in staat te stellen haar kader stellende en controlerende rol te pakken op het gebied van wonen, is het van belang dat GS haar volledig, juist en tijdig informeren. In dit hoofdstuk kijken we naar de gemaakte afspraken over de informatievoorziening en naar de informatievoorziening in de praktijk. In de praktijk hebben GS in de periode 2016-2019 over het algemeen tijdig, adequaat en begrijpelijk geïnformeerd.

4.1 Afspraken

GS en PS hebben protocolafspraken met betrekking tot de Wro bevoegdheden vastgelegd. In 2014 zijn deze protocolafspraken gewijzigd en aangevuld in het kader van de Regionale Woonvisies. Deze afspraken hebben betrekking op de frequentie van herzieningen en procedure rondom de herziening van de Visie Ruimte en Mobiliteit (per 1 april 2019 de Omgevingsvisie) en de Verordening Ruimte (per 1 april 2019 de Omgevingsverordening). Het zijn algemene en procedurele afspraken met betrekking tot inpassingsplannen, projectbesluiten en coördinatieregelingen, algemene afspraken en rolbeschrijvingen van GS en PS met betrekking tot ontheffingen van de Verordening Ruimte/Omgevingsverordening en algemene afspraken en rolbeschrijvingen van GS en PS met betrekking tot de beoordeling van de regionale woonvisies.[139]

Kader 4.1 - Casus Zwethof

De gemeente Zoeterwoude stelde in 2017 en 2018 een bestemmingsplan op voor de bouwlocatie Zwethof. Het plan bleek tijdens de beoordeling door de provincie echter niet op de 3 hectarekaart te staan en daarom strijdig te zijn met het provinciaal beleid. GS oordeelden echter dat de provinciale belangen voldoende geborgd waren en vroeg PS in mei 2018 om de locatie op de 3 hectarekaart te zetten. PS vonden echter dat zij ontoereikend waren geïnformeerd en de meerderheid van de Staten ondersteunden het voorstel niet. Het leidde uiteindelijk tot een rechtszaak, waarin de gemeente Zoeterwoude in het gelijk werd gesteld. Het vertrouwen van PS in de informatievoorziening over wonen van GS aan PS, werd door deze casus aangetast.

Bron: Provincie Zuid-Holland (2018), Evaluatie proces

[138] Provincie Zuid-Holland, interview commissiegriffier, 4 juli 2019
[139] Provincie Zuid-Holland (2014), Protocolafspraken met betrekking tot de Wro bevoegdheden van de Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten

In 2019 zijn er, naar aanleiding van de casus Zwethof, verscherpte afspraken gemaakt over de informatievoorziening over wonen aan PS (zie ook Kader 4.1).[140] Om een herhaling van situaties zoals Zwethof te voorkomen, vroegen PS in september 2018 aan GS om met een voorstel met verbeterde afspraken te komen over de werkwijze rondom de planbeoordeling en de informatievoorziening richting PS. De eindconclusie van het onderzoeksrapport naar deze casus luidde immers dat het niet tijdig onderkennen van de gevoeligheid van de beoogde bouwlocatie een belangrijke invloed had op het verloop van het proces en besluitvorming.[141] Naar aanleiding van dit verzoek deden GS in december 2018 hiertoe een voorstel en deze afspraken zijn op 6 februari 2019 aangescherpt. De afspraken hebben betrekking op o.a. scherpere informatievoorziening, de invulling van de e-formulieren en het opstellen van een dynamische lijst van politiek-bestuurlijke gevoelige woningbouwlocaties. GS gaven sinds het maken van de afspraken zichtbaar gevolg aan deze afspraken door bijvoorbeeld PS te informeren over de ontwikkelingen rondom de politiek-bestuurlijk gevoelige locatie Ridderkerklijn. Om het vertrouwen tussen GS en PS op dit thema te herstellen, is volgens de griffie echter tijd nodig.[142]

4.2 Informatievoorziening in de praktijk

De informatievoorziening aan PS gebeurt in de eerste plaats via de reguliere P&C-cyclus. Vier keer per jaar krijgen PS daardoor op hoofdlijnen informatie over de belangrijkste ontwikkelingen, gestelde doelen, financiële gevolgen en eventuele beleidsbijstellingen. Daarnaast worden PS tussentijds geïnformeerd door GS, onder andere via technische sessies, woordvoerdersoverleggen en de Woonbarometer, die sinds 2018 jaarlijks wordt opgesteld.

In de periode 2016-2019 zijn twee technische sessies georganiseerd over het thema Wonen. Daarnaast hebben er meerdere woordvoerdersoverleggen over dit thema plaatsgevonden. Wat betreft de tussentijdse informatievoorziening zouden GS volgens PS nog wel stappen kunnen maken. Het zou wat dat betreft goed zijn als GS haar informatievoorziening niet louter laat leiden door de verdeling van bevoegdheden tussen PS en GS. PS waarderen het volgens de griffie ook als zij ook worden meegenomen via tussentijdse ‘ter info’-informatievoorziening.[143]

De Woonbarometer werd door GS in 2018 ontwikkeld op verzoek van PS. PS zijn grotendeels tevreden over deze Woonbarometer. Ook over de wijze waarop GS informeert over de Regionale Woonvisies en PS betrekt via de voorhangprocedures, zijn PS positief gestemd. In het algemeen waarderen PS de manier waarop GS proactief haar regierol op het thema Wonen meer is gaan oppakken in de afgelopen periode. Een van de positieve ontwikkelingen in dat kader is dat GS extra medewerkers heeft aangenomen op dit beleidsthema om deze meer proactieve rol te kunnen uitoefenen.[144]

De Rekenkamer heeft een globale analyse gemaakt van de informatie die GS in de periode 2016-2019 voorzag aan PS. De Rekenkamer merkt daarbij op dat PS over de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van wonen steeds is geïnformeerd door GS. Voor zover de Rekenkamer dit kan beoordelen, is de informatievoorziening begrijpelijk en adequaat.

[140] Provincie Zuid-Holland (2019), GS brief: Informatieverstrekking over planbeoordeling, 12 februari 2019
[141] Provincie Zuid-Holland (2018), Evaluatie proces bestemmingsplan Zwethof
[142] Provincie Zuid-Holland, interview commissiegriffier, 4 juli 2019
[143] Provincie Zuid-Holland, interview commissiegriffier, 4 juli 2019
[144] Provincie Zuid-Holland, interview commissiegriffier, 4 juli 2019

Een voorbeeld van de adequate informatievoorziening richting PS betreft de wijze waarop GS PS tussentijds hebben geïnformeerd over de ontwikkelingen op het gebied van de Regionale Woonvisies in de periode 2016-2019.[145] Daarnaast informeerden GS PS in 2018 over onder meer de Woonbarometer 2018[146] en de acties gericht op realisatie van woningbouw.[147] In 2017 informeerden GS over de wijzigingen in de landelijke Ladder voor duurzame verstedelijking en de betekenis daarvan voor het provinciale beleid[148]; het Actieprogramma Slim Ruimtegebruik[149] en de Verstedelijkingsopgave Zuid-Holland.[150] In 2016 voorzag GS PS van informatie over onder andere de City Deal[151]; de actualisering van de VRM[152] en het gebiedsprogramma voor Goeree-Overflakkee.[153] Daarnaast maakt de analyse ook duidelijk dat PS voldoende zijn geïnformeerd over de ontwikkeling van het nieuwe Omgevingsbeleid door GS.[154]

De casus Zwethof betrof een uitzonderlijke casus. Hoewel GS in de casus Zwethof bewuster hadden kunnen handelen in de informatievoorziening met betrekking tot de gevoeligheid van de locatie, hebben GS vervolgens adequaat gevolg gegeven aan de oproep van PS om hierop acties ter verbetering te ondernemen.

[145] Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Actualisering regionale woonvisies en woningbouwprogrammering 2017, 6 oktober 2017; Provincie Zuid-Holland (2017) GS brief: Provinciaal beleid en aanpak regionale woonvisies, 1 juni 2017 & Provincie Zuid-Holland (2016), Toelichting aanvaarding actualisering regionale woonvisie 2017
[146] Provincie Zuid-Holland (2018), GS brief: Woonbarometer, 4 oktober 2018
[147] Provincie Zuid-Holland (2018), GS brief: Acties gericht op realisatie woningbouw, 4 april 2018
[148] Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Ladder voor duurzame verstedelijking, 1 juni 2017
[149] Provincie Zuid-Holland (2017), Actieprogramma Slim Ruimtegebruik 2017 & Provincie Zuid-Holland, (2017), GS brief: Rapportage Actieprogramma Slim Ruimtegebruik 2016, 7 maart 2017
[150] Provincie Zuid-Holland (2017), GS Brief: Verstedelijkingsopgave Zuid Holland, 20 december 2017
[151] Provincie Zuid-Holland (2016), City Deal Binnenstedelijk Bouwen en Transformatie
[152] Provincie Zuid-Holland (2016), Startnotitie VRM Actualisering 2016
[153] Provincie Zuid-Holland (2016), GS brief: Programmaplan Gebiedsprogramma Goeree-Overflakkee, 22 februari 2016
[154] Provincie Zuid-Holland (2017), Statenvoorstel: Ambitienotitie Omgevingsbeleid & Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Flexibiliteit in de Verordening Ruimte, 17 juli 2017

Bijlage A Overzicht instrumenten

Dit overzicht is door de Rekenkamer gemaakt op basis van ontvangen documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. Het overzicht bevat de instrumenten die de provincie inzet om de doelen met betrekking tot wonen te realiseren. In hoofdstuk 3 is de Rekenkamer ingegaan op de werking/uitvoering van de voornaamste instrumenten die betrekking hebben op de balans van vraag en aanbod op de woningmarkt. Deze instrumenten zijn in het overzicht aangegeven met een stip (●).

Instrumenten	Toelichting	H3
Regionale samenwerking en overleg		
Regionale Woonvisies	Regionale afstemming staat centraal in het woonbeleid van de provincie. Met dit instrument stemmen regio's samen hun visie op wonen af. Ze leggen vast hoe ze op regionale schaal het kwalitatieve en kwantitatieve woningaanbod meer in balans kunnen brengen.[155]	●
Verstedelijkingsalliantie	De Verstedelijkingsalliantie is een samenwerkingsverband van acht grote steden, de MRDH en de provincie Zuid-Holland die samenwerken om tot een versnelde ontwikkeling van woningbouwlocaties te komen.[156]	●
Netwerk Zuidelijke Randstad	Provincie Zuid-Holland, regio's en grote steden Rotterdam en Den Haag werken gelijkwaardig samen in dit publiek-publieke netwerk. Partners dragen bij in de vorm van kennis, capaciteit en (beperkte) middelen.[157]	●
Doorbraaktafels	Provincie, het Rijk en de gemeenten hebben in een woondeal afgesproken om samen op te trekken om de woningbouwproductie te versnellen. Dit wordt onder andere beoogd door het opzetten van doorbraaktafels waar de betrokken partijen samenwerken aan knelpunten.[158]	
Portefeuillehoudersoverleg Wonen & Verstedelijking	Portefeuillehoudersoverleg wonen (PoHo wonen), met bestuurders van de acht regio's, de gedeputeerde en een afgevaardigde van het Rijk.[159]	●
Bestuurlijke Tafel Ruimte, Wonen en Economie	Regionaal overleg waar de betrokken bestuurders van de gemeenten en de provincie aan deelnemen; vindt twee keer per jaar plaats.[160]	●
Onderzoek, monitoring en kennisdeling		
Woonbarometer	De Woonbarometer is ontwikkeld op verzoek van PS en geeft op basis van de meest actuele gegevens inzicht in ontwikkelingen op het gebied van wonen in Zuid-Holland.[161]	●

[155] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[156] Provincie Zuid-Holland (2017), Pamflet Verstedelijkingsalliantie
[157] Netwerk Zuidelijke Randstad (2019), www.zuidelijkerandstad.nl
[158] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[159] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[160] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[161] Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019 & Provincie Zuid-Holland (2018), Woonbarometer

Woningbehoefteraming (WBR)	Onderdeel van de Staat van Zuid-Holland. Elke drie jaar wordt voor de WBR de behoefte aan extra woningbouw berekend. Het is bedoeld als neutrale kwantitatieve basis voor het provinciale woningbouwbeleid.[162]	●
Trendraming	De Trendraming is een scenarioberekening van een demografisch model, waarbij de binnenlandse migratietrend per gemeente voor de komende tien jaar wordt doorgetrokken. Het geeft inzicht in de verhouding tussen woningbouwplannen tot de migratietrend en daarmee een beeld van de bijbehorende gewenste woningvoorraad.[163]	●
Viewer bestaande parkeerruimte	Met deze viewer kunnen partners inzien hoeveel bestaande lege parkeerplekken zich bevinden bij mogelijke nieuwbouwlocaties.[164]	●
Flexwonen	Met de handreiking en beleidsmaatregel rondom Flexwonen wil de provincie gemeenten stimuleren om te voorzien in woonruimte voor woningzoekenden die snel tijdelijke woonruimte nodig hebben.[165]	●
Planmonitor Wonen	De Planmonitor Wonen is het instrument om gegevens over woningbouwplannen te beheren voor de provincie, regio's en gemeenten. Deze gegevens worden gebruikt in voortgangsrapportages, woningmarktverkenningen en bevolkingsprognoses.[166]	●
Woonzorgwijzer	De WoonZorgwijzer is een instrument om de (lokale) beleidsvorming op het gebied van wonen, zorg en ondersteuning te faciliteren. Op een laag geografisch schaalniveau wordt inzichtelijk gemaakt waar mensen met een bepaalde aandoening wonen en welke beperkingen zij mogelijk ervaren.[167]	●
Leveren kennis en kunde in City Deal	De provincie heeft samen met het Rijk, de stedelijke regio's, gemeenten, bouwers, ontwikkelaars, financiers, en kennispartijen een City Deal Binnenstedelijk Bouwen en Transformatie gesloten. Het proces om tot de City Deal te komen duurde ongeveer 1,5 jaar en vanuit de provincie werd hierop vanaf het begin 1 fte fulltime en het laatste half jaar 1,5 fte ingezet.[168]	
Eenmalig onderzoek	De provincie heeft in de periode 2016-2019 meerdere onderzoeken laten uitvoeren rondom het thema wonen.[169]	

[162] Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl
[163] Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl
[164] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[165] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[166] Provincie Zuid-Holland (2019), planmonitorwonen.nl & Provincie Zuid-Holland, interview, 15 april 2019
[167] Stichting In Fact (2019), www.woonzorgwijzer.info
[168] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[169] Zie o.a.: REBEL (2018), Verkenning rol provincie bij verstedelijkingsopgave in Zuid-Holland; Fakton (2018), Katalyseren Woningbouw Zuid-Holland; Rigo Research & Advies (2017), Instrumentarium sturing op woonbeleid & Provincie Zuid-Holland (2017), Parkeren en Verstedelijking

Programma arbeidsmigranten	Dit programma ligt momenteel voor bij GS. Het programma kent de volgende 4 sporen: kennis ontwikkelen, het uitvoeren van pilots, het kennisdelen, een ketenbenadering gericht op het netwerk van partijen betrokken bij de huisvesting van arbeidsmigranten.[170] Het programma levert input voor het ontwikkelen en aanpassen van het provinciaal beleid.[171]	
Financiële stimulering en inzet capaciteit		
Vliegende brigade	Met de Vliegende Brigade wil de provincie gemeenten en andere organisaties helpen bij het versnellen van woningbouw en binnenstedelijke ontwikkelingsprojecten. Dit door middel van het snel en gericht menskracht leveren voor concrete knelpunten.[172]	●
Subsidieregeling spreiding sociale woningbouw	Er is door de provincie € 4 miljoen gereserveerd voor het opzetten van een stimuleringsmaatregel om voldoende sociale woningen en een betere spreiding daarvan in de Regio Rotterdam terug te bouwen. Vanuit het Nationaal programma Rotterdam-Zuid (NPRZ) wordt hier nog € 1 miljoen bijgelegd.[173]	●
Knelpuntenpot	Een subsidie waarmee projecten kunnen worden versneld die door financiële tekortkomingen niet van de grond dreigen te komen.[174]	●
Regelgeving		
Verordening Ruimte / Omgevingsverordening	Per 1 april 2019 heeft de Omgevingsverordening de Verordening Ruimte vervangen. Hierin staan de juridische regels en richtlijnen vastgelegd over de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland.[175]	
Inpassingsplan Proactieve / Reactieve aanwijzing Formeel vooroverleg Zienswijze Beroep	Deze instrumenten kunnen door de provincie op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) ingezet worden. Zie het overzicht Rolverdeling bij wonen voor een toelichting per instrument.	●

[170] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[171] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 14 oktober 2019
[172] Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
[173] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019
[174] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019 & Fakton (2018), Katalyseren woningbouw Zuid-Holland
[175] Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsverordening Zuid-Holland

Bijlage B Informatie over geïnvesteerde tijd en middelen

Geïnvesteerde tijd en middelen per instrument binnen de categorie *Regionale samenwerking en overleg*[176]

	Geïnvesteerde tijd	Geïnvesteerde middelen
Regionale Woonvisies	Vier provinciale 'accounthouders wonen' werken, samen met de regio's aan de totstandkoming van de regionale woonvisies, de uitvoering daarvan en de regionale woningbouwprogramma's.	In 2018/2019 is voor ongeveer € 30.000 meebetaald aan onderzoeken die in het kader van de woonvisies door regio's zijn uitgevoerd. Ook ondersteunt de provincie de regio's met procesgeld en /of specifieke kennis op beleids- of datavlak.
Verstedelijkingsalliantie	0,25 fte ambtelijke inzet op medewerkersniveau, naast inzet directeur en gedeputeerde bij bovengenoemde overleggen.	Onbekend
Netwerk Zuidelijke Randstad	4 uur per week	Onbekend

Geïnvesteerde tijd en middelen per instrument binnen de categorie *Onderzoek en monitoring*[177]

	Geïnvesteerde tijd	Geïnvesteerde middelen
Woonbarometer 2018	Periode sept.-oktober 2018: 0,8 fte Periode mei-augustus 2018: 3,4 fte	€ 12.050 excl. btw voor aankoop data van derden.
Provinciale Monitor Wonen 2017	Gemiddeld 0,4 fte gedurende de periode juni tot en met november	€ 40.500 excl. btw voor werkzaamheden derden.
Flexwonen	Vanaf het organiseren van de conferentie is continu ongeveer 0,2 fte voor dit onderwerp ingezet.	Voor het organiseren van de conferentie Flexwonen op 14 juni 2018 heeft de provincie ongeveer € 50.000 ingezet.[178]
Planmonitor Wonen	Gemiddelde doorlopende inzet: 0,2 fte. In 2014 t/m 2018 is voor systeemverbeteringen en regionaal maatwerk 0,2 fte extra ingezet.	Jaarlijks beheer en onderhoud: circa € 8.000,- Vernieuwing 2016: € 16.000 (volgens IPO-verdeelsleutel verdeeld over 6 provincies) Vernieuwing 2017: € 2.000
Viewer parkeerruimte	In het opzetten van de viewer zit maximaal een week werk. Daarnaast gaat beperkt tijd in het updaten aan de hand van beschikbare data bronnen.	Onbekend

[176] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019 & 4 juli 2019
[177] Provincie Zuid-Holland, e-mail, 4 juni 2019 & 4 juli 2019
[178] Naast de provincie Zuid-Holland, leverden ook het ministerie van BZK en de pilot-gemeenten een financiële bijdrage aan dit programma.

Bijlage C Geraadpleegde bronnen

Provincie Zuid-Holland

- Provincie Zuid-Holland (2013), Koersnotitie Ruimte en Mobiliteit
- Provincie Zuid-Holland (2014), Protocolafspraken met betrekking tot de Wro bevoegdheden van de Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten
- Provincie Zuid-Holland (2016), Actieprogramma Slim! Ruimtegebruik
- Provincie Zuid-Holland (2016), City Deal Binnenstedelijk Bouwen en Transformatie
- Provincie Zuid-Holland (2016), Startnotitie VRM Actualisering 2016
- Provincie Zuid-Holland (2016), GS brief: Programmaplan Gebiedsprogramma Goeree-Overflakkee, 22 februari 2016
- Provincie Zuid-Holland (2016), Toelichting aanvaarding actualisering regionale woonvisie 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), Actieprogramma Slim Ruimtegebruik 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Aanvaarding geactualiseerde regionale woonvisies en woningbouwprogramma's 2017, 26 september 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Actualisering regionale woonvisies en woningbouwprogrammering 2017, 6 oktober 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Flexibiliteit in de Verordening Ruimte, 17 juli 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Ladder voor duurzame verstedelijking, 1 juni 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Provinciaal beleid en aanpak regionale woonvisies, 1 juni 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Rapportage Actieprogramma Slim Ruimtegebruik 2016, 7 maart 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), GS brief: Verstedelijkingsopgave Zuid Holland, 20 december 2017
- Provincie Zuid-Holland (2017), Pamflet Verstedelijkingsalliantie
- Provincie Zuid-Holland (2017), Parkeren en Verstedelijking
- Provincie Zuid-Holland (2017), Statenvoorstel: Ambitienotitie Omgevingsbeleid
- Provincie Zuid-Holland (2017), Strategieën voor Verstedelijking
- Provincie Zuid-Holland (2018), Evaluatie proces bestemmingsplan Zwethof
- Provincie Zuid-Holland (2018), GS brief: Acties gericht op realisatie woningbouw, 4 april 2018
- Provincie Zuid-Holland (2018), GS brief: Woonbarometer, 4 oktober 2018
- Provincie Zuid-Holland (2018), Visie Ruimte en Mobiliteit
- Provincie Zuid-Holland (2018), Woonbarometer
- Provincie Zuid-Holland (2019), Aan de slag met Flexwonen!
- Provincie Zuid-Holland (2019), GS-brief: Informatieverstrekking over planbeoordeling, 12 februari 2019
- Provincie Zuid-Holland (2019), Introductie Omgevingsbeleid Zuid-Holland
- Provincie Zuid-Holland (2019), Module Omgevingsbeleid Zuid-Holland
- Provincie Zuid-Holland (2019), Nota van beantwoording Module Kantoren, Wonen en Verstedelijking
- Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsverordening Zuid-Holland
- Provincie Zuid-Holland (2019), Omgevingsvisie
- Provincie Zuid-Holland (2019), Programma Ruimte

Wetgeving

- Grondwet, art. 22, lid 2

Websites

- CBS (2018), www.cbs.nl
- CBS (2019), opendata.cbs.nl (voorlopige cijfers, november 2018)
- EenVandaag (2019), eenvandaag.avrotros.nl
- Expertisecentrum Flexwonen (2009), www.flexwonen.nl
- Federatie Opvang (2018), www.opvang.nl
- Netwerk Zuidelijke Randstad (2019), www.zuidelijkerandstad.nl
- NOS (2017), nos.nl
- NRC (2018), www.nrc.nl
- Pararius (2018), www.pararius.nl
- Provincie Zuid-Holland (2019), planmonitorwonen.nl
- Provincie Zuid-Holland (2019), staatvan.zuid-holland.nl
- Provincie Zuid-Holland (2019), www.zuid-holland.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- RTL Nieuws (2018), www.rtlnieuws.nl
- Rijk (2019), primos.datawonen.nl
- Rijk (2019), www.rijksoverheid.nl
- Stichting In Fact (2019), www.woonzorgwijzer.info
- Trouw (2018), www.trouw.nl
- Zembla (2018), zembla.bnnvara.nl

Overig

- Fakton (2018), Katalyseren Woningbouw Zuid-Holland
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties e.a. (2018), Nationale woonagenda 2018-2021
- NSOB (2015), Sedimentatie in sturing
- Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2018), Versnellen woningbouwproductie, met behoud van kwaliteit
- REBEL (2018), Verkenning rol provincie bij verstedelijkingsopgave in Zuid-Holland
- Rigo Research & Advies (2017), Instrumentarium sturing op woonbeleid
- Rigo Research & Advies (2017), Provinciale Monitor Wonen. Opzet en beschrijving inhoud
- Rijk (2017), Brief: Staat van de woningmarkt 2017
- Rijk (2018), Staat van de woningmarkt 2018
- Rijk (2019), Staat van de volkshuisvesting 2019
- Rijk (2012), Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Bijlage D Geraadpleegde personen

Provincie Zuid-Holland

- Commissiegriffier
- Coördinator wonen
- Gedeputeerde Wonen, ruimtelijke ordening & recreatie en sport
- Hoofd beleid

Vertegenwoordigers van de regio's:

- Regio Goeree-Overflakkee
- Regio Holland Rijnland
- Regio Midden-Holland
- Regio Rotterdam

Overig

- Directeur (Maaskoepel)
- Directeur (NEPROM)
- Senior beleidsadviseur (NEPORM)
- Senior beleidsmedewerker(NEPORM)

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

Provincie Noord-Holland

Ruimte Wonen en Klimaat

Dossiernummer	2222
Extern Zaak ID	1353159
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	10 februari 2020
Agendapunt	7.a
Omschrijving	Wonen: Woonagenda (80%-versie), incl. Woonmonitor
Organisatieonderdeel	BEL/RO

Bijlagen
Woonagenda bespreekversie 20200113.docx
Brief aan PS over woonagenda bespreekversie.pdf
Bijlage. Monitor Woningbouw 2019 Rapportage.pdf
Bijlage. Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040 Rapportage.pdf
Bijlage. Omgevingsvisie NH2050 vastgesteld PS 19nov2018.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	27 januari 2020
Ingekomen stukken ter kennisname	31 januari 2020
Ruimte Wonen en Klimaat	**10 februari 2020**

Toelichting

De provincie Noord-Holland stelt een Woonagenda 2020-2025 op als uitwerking van de Omgevingsvisie. Deze vormt onze uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar. De bespreekversie van de Woonagenda wordt in februari besproken met de PS-commissie, gemeenten en marktpartijen in Noord-Holland.

Woonagenda provincie Noord-Holland 2020-2025

Bespreekversie

De Noord-Hollandse woonagenda samengevat

Doelstelling: *De provincie Noord-Holland wil zorgen voor voldoende betaalbare, duurzame en toekomstbestendige woningen voor alle doelgroepen.*

Ruimtelijke uitgangspunten

1. Wonen is onderdeel van een integrale verstedelijkingsopgave
2. Voldoende ruimte voor woningbouw, uitgaande van zorgvuldig ruimtegebruik.
3. We zetten in op versterken van het netwerk van steden en kernen qua voorzieningenniveau, economische ontwikkeling en woningbouwontwikkeling
4. We geven invulling aan onze ambities door aan de hand van deze woonagenda ruimte te bieden voor maatwerk en te sturen op regionale samenwerking

Speerpunten

A. Een woning voor iedereen
B. Productie op peil: aanjagen woningbouwproductie
C. Gezond, duurzaam en toekomstbestendig wonen in een aantrekkelijke provincie
D. Kwalitatief, betaalbaar en divers woningaanbod

Richtinggevende principes

1. De vraag is leidend. Het woningbouwprogramma wordt bepaald op basis van gegronde onderbouwing van vraag, aanbod en het kwalitatieve en kwantitatieve verschil daartussen voor nu en in de toekomst.
2. Het woningbouwprogramma is regionaal, flexibel en adaptief.
3. Er zijn snel meer woningen nodig. De provincie zet in op het versnellen van de woningbouwproductie, met aandacht voor de benodigde kwaliteit.
4. De provincie helpt gemeenten om de woningproductie te versnellen, door voortzetting van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw.
5. De provincie geeft gemeenten ruimte om bij binnenstedelijke plannen nabij een OV-knooppunt en/of in een groeiregio hogere aantallen woningen te realiseren dan de prognose, om het woningtekort versneld in te lopen.
6. Vanuit het oogpunt van leefbaarheid en gezondheid bewaakt de provincie de goede balans tussen economie, wonen, mobiliteit, landschap.
7. Woningbouw heeft een grote impact op het landschap, de natuur en de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het bestaand stedelijk gebied. In de woonakkoorden maken we afspraken om woningbouw zoveel mogelijk klimaatneutraal, klimaatadaptief, circulair en natuur- en landschapsinclusief te ontwikkelen.
8. De woningmarkt heeft structureel meer flexibiliteit en betaalbare opties voor alle verschillende doelgroepen van woningenzoekenden nodig.
9. Betaalbaar en divers woningaanbod voor alle doelgroepen vraagt regionale afstemming en samenwerking.

Actiepunten

1. Maatwerkafspraken in regionale woonakkoorden
2. Versnellen woningbouwproductie
3. Samenwerking stimuleren
4. Verduurzaming wonen
5. Meer flexibiliteit in de woningmarkt
6. Stimuleren circulair bouwen
7. Leveren van informatie en monitoring

Deel 1. Actieagenda

Inleiding

De woonagenda is de uitvoeringsagenda van het woonbeleid van de Provincie Noord-Holland voor de komende vijf jaar. De woonagenda volgt uit en past binnen de randvoorwaarden van het provinciaal ruimtelijk beleid, zoals beschreven in de provinciale Omgevingsvisie NH2050 en het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken'. Vanuit het provinciaal én regionaal belang dat de woningmarkt goed functioneert en het wonen optimaal bijdraagt aan het versterken van de kwaliteiten van Noord-Holland, maakt deze agenda de inzet en bijdrage van de provincie daaraan concreet.

De woonagenda bestaat uit drie delen die samen, binnen de kaders van de Omgevingsvisie, onze uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar bevat:

1. Actieagenda 2020 – 2025
2. De ambitie, doelstelling, rol en ruimtelijke uitgangspunten.
3. Speerpunten provincie en richtinggevende principes voor het woonbeleid

Actieagenda 2020-2025

We beginnen deze woonagenda met onze actieagenda. We willen namelijk dat de focus ligt op het uitvoeren van ons beleid.

Hieronder staan onze concrete actiepunten en kaders voor de uitvoering van de woonagenda. Dit Deel 1 van de woonagenda wordt jaarlijks geactualiseerd, waarbij actiepunten kunnen worden toegevoegd of afgevoerd. Provinciale Staten worden jaarlijks schriftelijk geïnformeerd over de voortgang.

Actiepunt 1. Maatwerkafspraken in regionale woonakkoorden

Wat willen we bereiken?

A. We maken via "woonakkoorden" afspraken met regio's en gemeenten daarbinnen over woningbouw, programmering en fasering van woningbouwplannen. Uitgangspunt is de juiste balans tussen vraag en aanbod, zowel kwantitatief als kwalitatief. We maken maatwerkafspraken om tot voldoende, bij de vraag passende woningen te komen en de nieuwbouwopgave zoveel mogelijk klimaatneutraal, klimaatadaptief, natuur- en landschapsinclusief en circulair te kunnen realiseren. De woonakkoorden vervangen daarmee de Regionale Actieprogramma's Wonen. Het woonakkoord wordt gesloten tussen de deelnemende partijen, minimaal de gemeenten en de provincie. De provincie stelt het woonakkoord ook vast.
   De woonakkoorden dienen in overeenstemming te zijn met de provinciale Omgevingsvisie en de uitgangspunten, speerpunten, richtinggevende principes van de woonagenda. Bijlage 1 van deze woonagenda bevat het kader voor de woonakkoorden.
B. Conform de Provinciale Ruimtelijke Verordening (later: Omgevingsverordening) is opname in de regionale programmering voorwaardelijk voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen. De regionale woningbouwprogrammering blijft een regionale/gemeentelijke verantwoordelijkheid en zien we als bijlage bij de te sluiten woonakkoorden. Wel worden eventuele buitenstedelijke plannen van de regio onderdeel van de woonakkoorden. Dit deel van het woonakkoord wordt jaarlijks, of zoveel vaker als wenselijk, geactualiseerd. In de Omgevingsverordening wordt het onder voorwaarden mogelijk om in dit deel van

het woonakkoord ook kleinschalige, buitenstedelijke woningbouwplannen op te nemen.

C. We stellen voor de uitvoering van de woonakkoorden € 1 miljoen subsidie beschikbaar. Gemeenten kunnen hier aanspraak op maken om uitvoering te geven aan afspraken of doelstellingen die in het woonakkoord zijn opgenomen. De provincie stelt een regeling op waarmee gemeenten hiervoor een aanvraag kunnen indienen.

Met wie?

- De regio's en/of (samenwerkingsverbanden van) gemeenten van Noord-Holland.
- Marktpartijen en corporaties kunnen eveneens onderdeel zijn van het te sluiten woonakkoord en de programmering.

Wanneer? Actie A De woonakkoorden worden in 2020 gesloten.
Actie B: De programmering wordt minimaal jaarlijks herijkt. Buitenstedelijke plannen maken onderdeel uit van het woonakkoord.
Actie C: de provincie werkt de regeling in 2020 uit.

Actiepunt 2. Versnellen woningbouwproductie

Wat willen we bereiken?

De provincie helpt gemeenten om de woningbouwproductie te verhogen en sneller te realiseren. Dit doen we via het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw, de Bouwambassadeur en de Bouwtafels.

A. Met het vaststellen van de woonagenda wordt de scope van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw met 4 jaar verlengd. De middelen kunnen worden ingezet voor projecten die vóór 2025 starten. De maatregelen van het uitvoeringsprogramma hebben betrekking op:
    - inzet van de flexibele schil c.q. cofinanciering van extra inhuur voor versnellingsprojecten en
    - 'projectgerichte maatregelen' voor versnellingsprojecten met een financieel knelpunt.

B. Hiertoe wordt vanuit het budget voor wonen €3,5 miljoen aan het beschikbare budget toegevoegd.
Voor gemeenten in de MRA verlopen de aanvragen voor deze subsidies via het Team Bouwen & Wonen van de MRA, waar de provincie onderdeel van is.
In Noord-Holland Noord gaat dit via de uitvoeringsregeling van de provincie zelf.

C. In de zomer van 2020 wordt aan de hand van een herijking van de resultaten van de inzet tot nu toe bekeken of en zo ja hoe de werkwijze kan worden aangescherpt of verbeterd.

D. We inventariseren onder marktpartijen welke belemmeringen zij ervaren door stapeling van regelgeving en beleid door overheden. Vervolgens wordt zo nodig via de bouwtafels naar oplossingen hiervoor gezocht.

E. We zetten het Provinciaal Infinitieven Platform (PRIP) in om in geval van een ruimtelijk knelpunt bij een nieuwe ontwikkeling snel duidelijkheid te geven over het provinciaal standpunt.

Met wie?

- De regio's en (samenwerkingsverbanden van) gemeenten van Noord-Holland.
- Met de Woningmakers, Team Bouwen & wonen van de MRA.
- Marktpartijen en woningcorporaties, via de bouwtafels.

Wanneer? Acties A en B: vanaf vaststelling van de woonagenda.
Actie C wordt uitgevoerd in de zomer van 2020. Provinciale Staten worden hierover in het 3e kwartaal van 2020 geïnformeerd.
Actie D wordt in de 1e helft van 2020 uitgevoerd.
Actie E kan ad hoc worden ingezet, wanneer dit zich voordoet.

Actiepunt 3. Samenwerking stimuleren

Wat willen we bereiken?

A. De provincie bouwt of verduurzaamt zelf geen woningen. Om onze doelstellingen te realiseren zoeken en stimuleren we samenwerking met andere overheden, marktpartijen, woningcorporaties en de wetenschap. We nemen een actieve, verbindende rol om samenwerking tussen andere partijen te bevorderen. We betrekken onze samenwerkingspartners bij de uitvoering van de woonagenda.
B. De gedeputeerde wonen is binnen de provincie de Bouwambassadeur. De bouwambassadeur is het eerste aanspreekpunt voor partijen die bij willen dragen aan de versnelling van de woningbouwproductie.
C. Voor afstemming met marktpartijen en belangenorganisaties richten we twee bouwtafels in.
    - **Kleine bouwtafel**: Een vast, klein kernteam van bouwers, wetenschap en gemeenten. Op uitnodiging en onder voorzitterschap van de Bouwambassadeur van de provincie komt de bouwtafel, afhankelijk van de agenda, elke 6 weken bij elkaar. De focus ligt op de voortgang van de woonagenda in het algemeen en de woningbouwproductie en energietransitie in het bijzonder. Daarnaast kunnen eventuele knelpunten en actiepunten worden geagendeerd.
    - **Grote bouwtafel**: Breder afstemmingsoverleg van bouwers, gemeenten. Deze grote bouwtafel vervangt de 'Klankbordgroep marktpartijen'. De focus ligt op afstemming, monitoring, innovatie en kennisdelen (3 keer per jaar).
D. Samen met de regio's van Noord-Holland Noord gaan we met het Rijk in gesprek over de inzet van instrumentarium voor de opgave in Noord-Holland Noord (NHN). Dit doen we aan de hand van de woonakkoorden voor de drie afzonderlijke regio's in NHN.
E. We nemen een actieve rol in de uitvoering van de Woondeal MRA.
F. We organiseren regelmatig een netwerkconferentie wonen.

Met wie?

- Regio's waarmee een woonakkoord is gesloten.
- Marktpartijen, (samenwerkingsverbanden van) gemeenten, corporaties, wetenschap via de kleine en grote bouwtafel.
- Metropoolregio Amsterdam, Holland Boven Amsterdam.
- Het Rijk, Ministeries van BZK, I&W (flexwonen, uitvoering woondeal MRA, BO MIRT, verstedelijkingsstrategie MRA).

Wanneer? Acties A, B, C & F: Doorlopend.
Actie D: na gereedkomen woonakkoorden van de regio's in NHN.
Actie E: gedurende de looptijd van de Woondeal tussen MRA en het Rijk.

Actiepunt 4. Verduurzaming wonen

Wat willen we bereiken?

A. We bieden het Servicepunt Duurzame Energie aan gemeenten aan om hen te adviseren bij het opstellen en uitvoeren van de Transitievisie Warmte

B. Voor nieuwbouw maken wij in de woonakkoorden afspraken met gemeenten om deze zoveel mogelijk klimaatneutraal, klimaatadaptief, natuurinclusief en circulair te ontwikkelen. We bieden het Servicepunt Duurzame Energie aan om gemeenten te adviseren bij hoe dit kan worden gerealiseerd.
C. We ondersteunen de realisatie van bouwprojecten door het stimuleren van innovaties die leiden tot lagere bouwkosten en/of lagere energielasten.
D. Voor bestaande bouw hebben wij in 2020 subsidie beschikbaar voor gemeenten om een woningverduurzamingsprogramma voor particuliere woningeigenaren op te zetten en de advisering van energieloketten aan eigenaren-bewoners te continueren.

Met wie?

- De regio's en (samenwerkingsverbanden van) gemeenten van Noord-Holland.
- Het Servicepunt Duurzame Energie

Wanneer? PM

Actiepunt 5. Meer flexibiliteit in de woningmarkt

Wat willen we bereiken?

A. We vinden het belangrijk om de vraag naar tijdelijke of meer flexibel beschikbare woningen te bepalen en af te zetten tegen de reguliere vraag. Samen met gemeenten in Noord-Holland, het ministerie van BZK en het expertteam woningbouw van BZK wordt dit onderwerp uitgewerkt en worden pilots uitgevoerd, waar nodig met behulp van zogenaamde "versnellingskamers" van BZK. In de versnellingskamers werken provincie en gemeenten samen met bijvoorbeeld bouwers, corporaties, zorg- of onderwijsinstellingen, werkgevers van expats/arbeidsmigranten, et cetera. Gemeenten en provincie kunnen hierover desgewenst afspraken maken in het woonakkoord.
   Met deze actie wordt uitvoering gegeven aan de Stimuleringsaanpak Flexwonen van het Rijk, maar ook aan de afspraak uit de Woondeal tussen MRA en Rijk om de komende 4 jaar minimaal 3.000 extra, tijdelijke woningen te realiseren.
B. Expat onderzoek PM
C. Huisvesting arbeidsmigranten PM

Met wie?

- De regio's en (samenwerkingsverbanden van) gemeenten van Noord-Holland.
- Het Rijk (Ministerie van BZK, aanpak Flexwonen)
- In de MRA: Team Bouwen & wonen van de MRA.

Wanneer? Actie A. In de periode 2020 – 2023
Actie B. 2020
Actie C. In 2020 wordt bepaald welke rol we de komende jaren gaan invullen.

Actiepunt 6. Stimuleren circulair bouwen

Wat willen we bereiken?

De provincie stimuleert circulair bouwen door kennis van verschillende partijen die betrokken zijn bij het bouwen van woningen samen te brengen en te delen.
PM

Met wie? De provincie zoekt hierbij de samenwerking met zowel gemeenten als bouwers, maar ook de wetenschap.

Wanneer? PM

Actiepunt 7. Leveren van informatie en monitoring

Wat willen we bereiken?

Om ervoor te zorgen dat vraag en aanbod nu en in de toekomst met elkaar in balans zijn, heeft de provincie verschillende onderzoeks- en beleidsinstrumenten, die gemeenten helpen om een goede afweging te maken en daar regionale afspraken over te maken. De provincie heeft de ruimtelijke richtlijnen voor nieuwe initiatieven hiertoe uitgewerkt in de Omgevingsverordening.

De provincie:

A. brengt jaarlijks de huidige en toekomstige vraag in beeld aan de hand van de bevolkingsprognose;
B. brengt het mogelijke plan- en locatieaanbod in beeld met de monitor plancapaciteit en de online *planviewer woningbouw*. Via twee planviewers (separaat voor de MRA en NHN) wordt van door gemeente ingevoerde potentiële bouwlocaties de geschiktheid, mogelijkheden en belemmeringen ten aanzien van wet & regelgeving, beschermingsregimes en de milieucontouren inzichtelijk gemaakt.
C. naast zaken als OV knooppunten, bevolkingsgroei en veengebieden wordt aan de planviewers ook een kaartlaag met informatie over klimaatstress toegevoegd;
D. brengt jaarlijks de voortgang van de productie in beeld met de monitor woningbouw;
E. ontwikkelt een dashboard waarmee de informatie over de productie ook tussentijds beschikbaar wordt gemaakt;
F. monitort de voortgang van grote projecten per regio, met input vanuit zowel de overheid als de marktpartijen. In het zuiden van de provincie doet de provincie dit via het kernteam versnelling van de MRA;
G. deelt deze kennis via website en via reguliere overleggen met overheden en via de bouwtafel met woningcorporaties en marktpartijen.

Met wie? De provincie, gemeenten, regio's, markpartijen.

Wanneer? Doorlopend, jaarlijks, met uitzondering van C en E. Deze acties worden in 2020 uitgevoerd.

Deel 2. Ambitie, doelstelling en uitgangspunten voor het woonbeleid

Ambitie

De vraag naar passende en betaalbare woningen in onze provincie is groot en neemt onder alle doelgroepen toe. Wij vinden het belangrijk om in de woonbehoefte te voorzien en daartoe de woningbouwproductie aan te jagen. Tegelijk wil de provincie de transitie maken naar een volledig klimaatneutrale, circulaire en klimaatadaptieve bouw én de bestaande woningvoorraad verduurzamen. Een goede ruimtelijke inpassing van woningbouwprojecten, rekening houdend met andere randvoorwaarden voor verstedelijking en beleidsdoelen uit de Omgevingsvisie, is daarvoor essentieel.

In de Omgevingsvisie NH2050 is onze ambitie ten aanzien van het wonen als volgt geformuleerd:

> Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn of komen. De woningbouw wordt vooral in of aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, overeenkomend met de kwalitatieve behoefte en demografische trends. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

Doelstelling

De provincie Noord-Holland wil zorgen voor voldoende betaalbare, duurzame en toekomstbestendige woningen voor alle doelgroepen. Dit kan de provincie niet alleen. We willen, samen met onze partners in het wonen, de kwantitatieve én kwalitatieve woningbehoefte van inwoners faciliteren. Dat doen we door de woningbouwproductie aan te jagen en daarbij in te zetten op toekomstbestendige kwaliteit en door verduurzaming van het wonen te stimuleren.

We willen mogelijk maken dat inwoners van Noord-Holland in alle regio's kunnen wonen in een woning die bij hen past qua inkomen, levensfase en samenstelling van het huishouden. Dat vraagt om realisatie van kwalitatief goed bij de woonbehoefte en financiële mogelijkheden passende woningen van onze huidige en toekomstige inwoners. Zowel in de nieuwbouw als de bestaande woningvoorraad streven we naar woningen die klimaatneutraal, klimaatadaptief, natuurinclusief en circulair zijn en tevens geschikt voor de toekomstige woon- en zorgbehoefte. Een goede afstemming tussen vraag en aanbod en mogelijkheden in Noord-Holland is daarbij essentieel.

Reikwijdte woonagenda & rollen provincie

De provincie wil vanuit onze rol als woningmarktregisseur, binnen de kaders van de Omgevingsvisie, via deze woonagenda richting geven aan de gewenste (ruimtelijke) ontwikkelingen op de woningmarkt.

De provinciale woonagenda is, net als de Omgevingsvisie, zelfbindend. Het is een uitvoeringsagenda, zonder directe rechtsgevolgen voor de burger. In lijn met de zorgplicht uit de (concept) Omgevingswet is iedereen verantwoordelijk voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving – niet alleen de overheid. De sturingsfilosofie van onze Omgevingsvisie is: lokaal wat kan, regionaal wat moet, waarbij de opgave altijd centraal staat. Er is daarbij ruimte voor lokale bestuurlijke afweging en maatwerk. Deze sturingsfilosofie is ook van toepassing op de woonagenda.

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) biedt de provincies mogelijkheden om het ruimtelijke beleid, waar wonen een onderdeel van is, te kunnen realiseren en handhaven. De provincies voeren de regie over de integratie en afweging van ruimtelijke opgaven van (boven)regionaal, provinciaal belang. De Wro schrijft niet voor welke ruimtelijke aspecten als provinciaal belang kunnen worden aangemerkt. Het is aan de provincies zelf om de provinciale belangen te bepalen en duidelijk aan te geven welke dit zijn. We kunnen onze doelstellingen uitsluitend in samenwerking met gemeenten en andere stakeholders realiseren. De woonagenda schetst – in lijn met de Omgevingsvisie – onze kaders en inzet voor de samenwerking met onze partners, zodat duidelijk is hoe wij invulling willen geven aan onze regierol. Onze partners weten zo wat zij van ons kunnen verwachten, wat wij van hen verwachten en wat wij van provinciaal belang achten.

De provincie richt zich daarbij als woningmarktregisseur op het woningmarktniveau en minder direct op woningbouwplan niveau. Als provincie zijn wij er verantwoordelijk voor om op (inter)regionaal niveau woningbouwplannen op elkaar af te stemmen. Bijvoorbeeld door aan de voorkant met elkaar in gesprek te gaan en in de woonakkoorden afspraken over concrete opgaven te maken. De woningbouwplannen zelf zijn en blijven de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Zij maken hierover afspraken met marktpartijen. Dit betekent niet dat de gemeenten alleen voor deze opgave staan. Wij willen niet alleen in financiële zin een bijdrage aan deze opgave leveren, maar eerst en vooral door het bieden van deskundigheid, informatie en regie. Wij geven hier invulling aan vanuit vier verschillende rollen:

- ➔ **Beleidsmaker**
  Het maken van beleid, om een goede woningbouwprogrammering tot stand te kunnen brengen, die rekening houdt met en recht doet aan de integraliteit van de ruimtelijke opgave.

- ➔ **Verbinder**
  Het bij elkaar brengen van partijen, overheden en marktpartijen, om te komen tot een zo goed mogelijke afstemming van vraag en aanbod. Vraaggestuurd bouwen staat daarbij voorop. Stimuleren en faciliteren van samenwerking binnen en tussen regio's, onder andere via de woonakkoorden.

- ➔ **Kennismakelaar**
  Delen van kennis en ervaring, stimuleren van innovatie, verbindingen leggen met gerelateerde thema's en andere ruimtevragers. Onderzoek en monitoren van de woningmarkt, woningbouwplannen en demografische ontwikkelingen.

- ➔ **Aanjager**
  Het aanjagen van woningbouwprojecten door stimuleren, (mede-)financiering en inzet van expertise.

Integrale opgave

We zetten de beschikbare capaciteit, middelen en instrumenten in lijn met bovenstaande rollen in, om de doelstelling van de woonagenda te realiseren. Hierbij zijn er tal van raakvlakken met andere beleidsterreinen en (provinciale) programma's, zoals Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBAB), de Verstedelijkingsstrategie en sleutelgebieden van de Metropoolregio Amsterdam (MRA), de MRA Agenda 2.0, Holland Boven Amsterdam en het platform Bedrijven en Kantoren (Plabeka). Maar bijvoorbeeld ook met programma's rond duurzaamheid, economie, energie, mobiliteit, klimaat en leefbaarheid. Wanneer we in woonakkoorden afspraken maken over wonen onderwerpen worden deze bezien aan de hand van de integraliteit van de opgave.

In het figuur hieronder is dit schematisch weergegeven. De omgevingsverordening en -verordening zijn breder dan het wonen en leveren de kaders voor de woonagenda.

Voor de woonakkoorden, die we met onze partners aangaan, geldt dat de inhoud daarvan niet alleen door de woonagenda wordt gevoed, maar ook van buitenaf (o.a. de markt, doelstellingen van onze partners, vanuit andere, externe beleidsvelden).

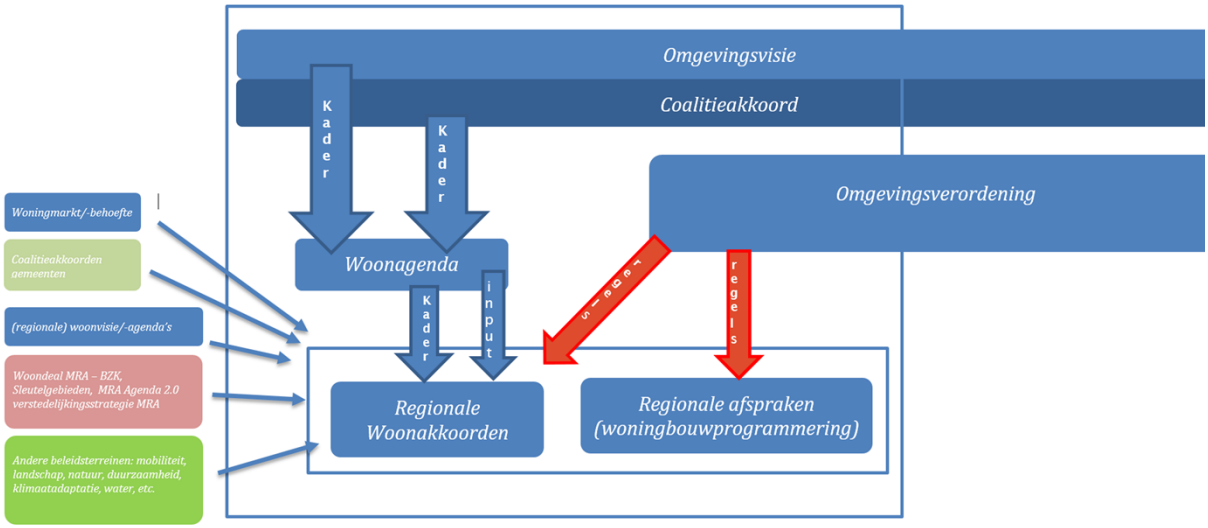

Proces en participatie

De samenwerking met de partners is essentieel om onze doelen te kunnen bereiken. Deze samenwerking is maatwerk en geven we samen met onze partners vorm in de woonakkoorden en diverse andere samenwerkingsverbanden of agenda's. De woonagenda bevat de concrete uitwerking van het eigen provinciaal beleid zoals vastgelegd in Omgevingsvisie en de ambitie van het coalitieakkoord en beschrijft de inzet van de provincie in de samenwerking met onze partners.

Bij de totstandkoming is de inhoud en onze inzet afgestemd met onze partners. Met de gemeenten is in 2019 twee keer in het coördinatorenoverleg gesproken over toekomst van de Regionale Actieprogramma's (RAP's) en regionale programmering. Deze input is gebruikt voor de kaders van de woonakkoorden. Daarnaast is de woonagenda in februari ter consultatie aangeboden aan de gemeenten en besproken met de portefeuillehouders wonen van NHN (12 februari 2020), de MRA (27 februari) en de klankbordgroep Marktpartijen (28 februari).

Ruimtelijke uitgangspunten

Voor wonen zijn vanuit de Omgevingsvisie vooral de twee bewegingen *Metropool in ontwikkeling* en *Sterke kernen, sterke regio's* richtinggevend. Waarbij geldt dat deze altijd in samenhang met de andere bewegingen dienen te worden bezien. In lijn met de hierboven beschreven ambitie en doelstelling zijn vanuit de twee bewegingen van de Omgevingsvisie de vijf onderstaande ruimtelijke uitgangspunten van toepassing op deze woonagenda:

Uitgangspunt 1.

Wonen is onderdeel van een integrale verstedelijkingsopgave.

De woningbouwopgave kan niet los worden gezien van investeringen in infrastructuur, versterking van het (provinciale en metropolitane) landschap en andere ruimtevragers als economie en de energietransitie. De locatiekeuze voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen wordt beïnvloed door de effecten van klimaatverandering, bereikbaarheid, de energie-infrastructuur, , de ligging ten opzichte van de grote concentraties van werkgelegenheid, behoud van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en biodiversiteit.

Vanuit een goede ruimtelijke ordening wordt de woonopgave in samenhang met deze andere vraagstukken integraal opgepakt. In lijn met onze omgevingsvisie en samen met onze partners, waaronder andere overheden, de regio's waarmee we woonakkoorden sluiten, de Metropoolregio Amsterdam (MRA), Holland boven Amsterdam, woningcorporaties marktpartijen en belangenverenigingen.

Uitgangspunt 2.
Voldoende ruimte voor woningbouw, uitgaande van zorgvuldig ruimtegebruik.

Het ruimtelijk beleid van de provincie is en blijft erop gericht om de verstedelijkingsopgave voor wonen en werken zoveel mogelijk binnenstedelijk en rond OV-knooppunten te realiseren, om meerdere redenen. We willen zo onder andere de landschappelijke kwaliteiten van de provincie beter benutten en verbeteren, de biodiversiteit verbeteren en het draagvlak voor voorzieningen en OV vergroten en het aantal reiskilometers beperken. Daarnaast is dit noodzakelijk vanwege de grote ruimtelijke opgaven met betrekking tot mobiliteit en energie. Tegelijkertijd willen we er samen met de gemeenten wel voor zorgen dat er voldoende potentiële bouwlocaties beschikbaar zijn om in de grote vraag naar woningen te voorzien. Dit vraagt regionaal maatwerk.

Het Noord-Hollandse landschap is ons dierbaar. Daarom willen we dit landschap behouden en gaan we ongewenste ruimtelijke effecten tegen. Versterking van de waarden, karakteristieken en het draagvermogen van het landschap zijn conform de Omgevingsvisie belangrijke uitgangspunten voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk geconcentreerd. Daar willen veel mensen wonen, dicht bij voorzieningen en werk. Binnenstedelijk bouwen biedt grote kansen voor verbetering van bestaande steden of kernen door herstructurering en transformatie. Hierbij is oog voor behoud en versterking van de leefbaarheid in bestaande en nieuwe gebieden. Als conform de voorwaarden van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking aangetoond wordt dat de vraag voor lokale of economisch gebonden woningzoekenden niet binnen de kernen kan worden gerealiseerd, bieden wij ruimte voor woningbouw in het landelijk gebied, aan de randen van de kern. Specifiek voor kleinschalige initiatieven geldt hierbij dat deze woningen klimaatneutraal, klimaatadaptief en circulair gebouwd en landschappelijk goed ingepast worden.

Zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik
Het doel van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking is een zorgvuldig en duurzaam gebruik van de ruimte, met oog voor de toekomstige ruimtebehoefte en de ontwikkeling van de omgeving. De Ladder streeft een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij ruimtelijke besluiten na. De Ladder schrijft niet voor wanneer en waar gebouwd mag worden. De Ladder stimuleert gemeenten om een goede afweging te maken tussen binnen- en buitenstedelijk bouwen en om onnodig bouwen in landelijk gebied te voorkomen. Het uitgangspunt is dat er eerst goed bekeken wordt of de betreffende woningbouwopgave binnen het bestaand stedelijk gebied kan worden opgelost. Indien dit niet mogelijk blijkt, kan er gemotiveerd naar het buitengebied worden uitgeweken.

Uitgangspunt 3.
We versterken het netwerk van steden en kernen qua economische ontwikkeling en het draagvlak voor voorzieningen door woningbouwontwikkeling.

In lijn met de beweging *Sterke kernen, sterke regio's* vinden we het van groot belang dat regio's vitaal blijven en zich verder kunnen ontwikkelen. Voor Noord-Holland Noord geldt dat het van belang is om een duidelijk beeld te hebben van de kernen en gewenste ontwikkeling van de kernen op langere termijn. Concentratie draagt bij aan behoud van voorzieningen en leefbaarheid in de regio als geheel. De regio's kiezen zelf welke kernen voorzieningencentra zijn en blijven in de toekomst, en gebruiken dit als een van de uitgangspunten voor de regionale woningbouwprogrammering. Regionale samenwerking is daarmee van essentieel belang voor *sterke kernen, sterke regio's*.

In de MRA versterken we het “polycentrische” karakter van de metropool, onder andere door grootschalige gebiedsontwikkeling in de sleutelgebieden. Door uit te gaan van de kracht van de diversiteit en in lijn daarmee de eigenheid van de diverse stadsharten te versterken, maakt de som der delen de metropool als geheel sterker.

Uitgangpunt 4.

We bieden ruimte voor maatwerk en sturen op (inter)regionale samenwerking.

We sluiten woonakkoorden met gemeenten en andere stakeholders. Vanuit het gesprek over de regionale afspraken over woningbouw en programmering en fasering van woningbouwplannen maken we in deze woonakkoorden met regio’s afspraken over de juiste balans tussen vraag en aanbod.
Hiertoe wordt de regionale kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan woningen in beeld gebracht. We maken maatwerkafspraken om tot voldoende, bij de vraag passende woningen te komen en de nieuwbouwopgave klimaatneutraal en circulair te kunnen realiseren. Een belangrijk onderdeel van de kwalitatieve opgave betreft de betaalbaarheid van het wonen voor de verschillende inkomensgroepen en het tegengaan van ruimtelijke ongelijkheid.

Conform de sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie gaan we uit van het principe ‘lokaal wat kan, regionaal wat moet’. De opgave staat centraal, wat voor wonen betekent dat dit in eerste instantie regionaal wordt opgepakt. De woonakkoorden en actiepunten kunnen op verschillende schaalniveaus en met verschillende partners worden aangegaan, afhankelijk van de betreffende opgave en reeds bestaande samenwerkingsverbanden.

Van Omgevingsvisie en coalitieakkoord naar woonagenda 2020 -2025

Aan de hand van bovenstaande uitgangspunten pakken we als provincie door met duurzame verstedelijking. Zorgvuldig en duurzaam gebruik van de ruimte, met oog voor de huidige én toekomstige ruimtebehoefte, zijn een vanzelfsprekendheid waarmee we kunnen voorzien in de woningbehoefte van onze inwoners, terwijl we onze mooie provincie tegelijkertijd nóg aantrekkelijker maken. In delen 2 en 3 van deze agenda wordt beschreven wat de komende jaren de speerpunten van het woonbeleid zijn en met welke richtinggevende principes en actiepunten we de samenwerking met onze partners vorm geven om onze doelstelling te realiseren.

Deel 3. Speerpunten en richtinggevende principes voor het woonbeleid

Dit hoofdstuk bevat de 4 speerpunten die beschrijven wat we deze collegeperiode met de woonagenda willen bereiken. Elk speerpunt wordt vertaald in 'richtinggevende principes', waarmee we zowel onze eigen acties, als onze inzet voor de samenwerking met onze partners concreet maken.

De speerpunten voor het woonbeleid 2020 – 2025 van de provincie Noord-Holland zijn:

A. Een woning voor iedereen.
B. Productie op peil: aanjagen woningbouwproductie
C. Gezond, duurzaam en toekomstbestendig wonen in een aantrekkelijke provincie.
D. Kwalitatief, betaalbaar en divers woningaanbod.

2A) Een woning voor iedereen

Een goede afstemming tussen vraag en aanbod op de woningmarkt is een speerpunt in de provinciale Omgevingsvisie NH2050. Specifiek voor het woonbeleid van de provincie geldt dat de vraag leidend is. Dat heeft niet alleen betrekking op de kwantiteit, bepaald door de huishoudensgroei, maar eerst en vooral over de kwaliteit: het juiste type woningen voor alle verschillende doelgroepen. Betaalbaar, duurzaam en passend bij de huishoudensgrootte en woonwensen van de inwoners van Noord-Holland.

De vraag is leidend, maar wat is de vraag?
De provinciale prognose vormt de basis voor het bepalen van de indicatieve woningbouwbehoefte per regio en per gemeente. Een belangrijk doel van de prognose is om de afweging te laten zien tussen woningbehoefte (vraag) en plancapaciteit (aanbod). De prognose geeft een beeld van de te verwachten ontwikkelingen. Deze verwachtingen bevinden zich binnen een bandbreedte en kennen onzekerheden. Buitenlandse migratie is lastig voorspelbaar en kleine veranderingen in gedrag (verhuisvoorkeuren, geboorte en sterfte, huishoudensgrootte en woningbezetting) hebben op termijn grote invloed op de omvang en samenstelling van de bevolking. Daarom monitort de provincie jaarlijks deze ontwikkelingen. Het op regionaal niveau aansluiten van het aanbod bij de woonvoorkeuren is een belangrijke reden voor het maken van de provinciale prognose.

De nieuwbouwopgave is erop gericht om een antwoord te geven op de kwantitatieve en kwalitatieve mismatch tussen het huidige aanbod in de bestaande woningvoorraad en de actuele én toekomstige vraag naar woningen. De betaalbaarheid van de woningvoorraad en nieuwbouw staat in grote delen van de provincie onder druk. We vinden het belangrijk dat hiermee in de regionale programmeringen rekening wordt gehouden. Doorstroming is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat er in een gemeente wel voldoende starters- of gezinswoningen zijn, maar dat die niet vrij komen doordat de bewoners daarvan wel *willen*, maar niet *kunnen* doorstromen naar een woning die beter past bij hun woonwensen en levensfase. Actief stimuleren van doorstroming van ouderen van een grote naar een comfortabele woning, helpt om bestaande woningen vrij te spelen voor gezinnen.

Een ander aandachtspunt voor de lokale nieuwbouwopgave en regionale afspraken, betreft de onzekerheden en verschillen tussen de woningvraag op korte en lange termijn. In het overgrote deel van onze provincie is er gedurende langere tijd groei van de woningvraag voorzien en zal ook meer nieuwbouw nodig zijn. In de delen van de provincie waar de vraag op langere termijn afneemt, zijn de mogelijkheden om het kwalitatieve woningaanbod met nieuwbouw te corrigeren beperkter. Daarom is het op die plekken nóg belangrijker om goed na te denken over wat er met nieuwbouw aan het aanbod wordt toegevoegd, rekening houdend met de ontwikkeling van de

woningbehoefte en de toekomstbestendigheid van de woningvoorraad en bestaande wijken. Daarnaast kunnen ook flexibele, tijdelijke woonvormen interessante oplossingen bieden.

Het bepalen van de vraag doen gemeenten aan de hand van een gegronde onderbouwing. Zij maken daarbij gebruik van de onderzoeken en prognoses die provincie beschikbaar stelt, eventueel aangevuld met eigen onderbouwing. De aanvullende onderbouwing kan bijvoorbeeld betrekking hebben op lokaal of economisch gebonden vraag, of de economische ontwikkeling. Daarbij geldt dat vraag en aanbod niet zijn gebonden aan gemeentegrenzen. De woningmarkt werkt vaak regionaal, vraag en aanbod in naastgelegen gemeenten zijn van invloed op de verhuisbewegingen. Regionale afstemming van het woningbouwprogramma is daarom het uitgangspunt. Gemeenten stemmen hun programma regionaal af en maken conform de provinciale ruimtelijke verordening (binnenkort: Omgevingsverordening) een regionale woningbouwprogrammering. Daarbij is aandacht voor de verschillende woonwensen van de verschillende doelgroepen. Dit betekent dat er in de afspraken in ieder geval aandacht is voor de benodigde aantallen, type (appartement of eengezinswoning), prijsklasse (sociaal, midden-/hoge segment) en eigendom (huur/koop). In het woonakkoord met de provincie kunnen regio's algemene afspraken maken over de uitgangspunten voor de programmering. De regionale programmering voor alle binnenstedelijke plannen wordt door de regio vastgesteld en is zelf geen onderdeel van het woonakkoord tussen regio en provincie. Eventuele buitenstedelijke plannen in de woningbouwprogrammering worden wel onderdeel van het woonakkoord. Gemeenten bepalen zelf wat de regio is. Daarnaast kunnen er in een regionaal woonakkoord ook afspraken worden opgenomen die alleen betrekking hebben op één of enkele gemeente(n).

In de omgevingsvisie constateren we verschillende trends die een grote invloed hebben op de ontwikkeling van de woningbehoefte in Noord—Holland:

De bevolkingsgroei zet door
In de Metropoolregio Amsterdam blijft de bevolking zowel op de korte als langere termijn in alle scenario's groeien. In Noord-Holland Noord is de groei lager, maar wel nog vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde. Een deel van Noord-Holland Noord komt langzamerhand meer in beeld bij woningzoekenden in het zuidelijk deel van de provincie. Migratie, vooral van expats, heeft in toenemende mate invloed op de woningbehoefte.

Vergrijzing
De doelgroep 65 plussers groeit en deze ontwikkeling leidt tot een geleidelijke verschuiving in de woningvraag. Van traditionele gezinswoningen naar gelijkvloerse (levensloopbestendige) woonconcepten, met zorgvoorzieningen en in de nabijheid van Ov en andere voorzieningen. Dit wordt versterkt door de extramuralisering.

Groei eenpersoonshuishoudens
De vraag verschuift door de toename van het aantal kleine huishoudens naar voor deze doelgroep geschikte woningen. Kleine huishoudens hebben doorgaans een voorkeur voor betaalbare woningen, dichtbij voorzieningen en OV bereikbaarheid. Toevoeging van dit type woningen vraagt om verdichting in stedelijke gebieden.

De regionale programmering is maatwerk
Gemeenten maken samen een regionale woningbouwprogrammering. Belangrijk uitgangspunt voor de programmering is dat de afspraken niet statisch zijn, maar uitgaan van regionaal maatwerk, flexibel zijn en ook adaptief. De afspraken moeten ruimte bieden om te kunnen anticiperen op veranderende vraag en toekomstige ontwikkelingen.

Om een planning flexibel en adaptief te houden, is het zaak om realistisch te programmeren. Zodra plannen door vaststelling van het bestemmingplan van 'zacht' naar 'hard' gaan, worden de flexibiliteit en mogelijkheden tot bijsturing op het programma door gemeenten aanzienlijk beperkt. Het is daarom belangrijk dat vooral reële plannen, die op korte termijn (binnen vijf jaar) gerealiseerd kunnen worden, hard worden gemaakt door deze in bestemmingsplannen vast te leggen. Om vertraging in de productie op te kunnen vangen is het daarnaast belangrijk dat de voorraad harde plannen minimaal 130% is ten opzichte van de woningbehoefte voor de komende vijf jaar. Inzicht in reële plancapaciteit en realisme in de programmering vraagt afstemming tussen gemeenten en de bouwende partijen over de planning en fasering. Bij voorkeur vastgelegd in overeenkomsten. Plannen voor de langere termijn of met teveel onzekerheden kunnen worden gefaseerd en langer 'zacht' blijven, om zo "Ladderruimte" over te houden voor nieuwe plannen die wel binnen vijf jaar tot uitvoering kunnen komen.

Om ervoor te zorgen dat de voorraad harde plannen groot genoeg is om in de kwantitatieve én kwalitatieve woningbehoefte te voorzien en tot voldoende productie te komen, is het belangrijk dat de harde planvoorraad jaarlijks wordt aangevuld met nieuwe, realistische plannen. En dit vraagt weer een ruim aanbod van potentiële, 'zachte' plannen. We leggen als provincie daarom geen limiet op aan de zachte planvoorraad. Tegelijkertijd biedt het opnemen in de zachte planvoorraad geen garanties voor realisatie. Het is daarom belangrijk om bij het maken van kosten of doen van grondaankopen rekening te houden met de haalbaarheid van een potentiële locatie. De ruimtelijke afweging wordt gemaakt op het moment dat een plan van zacht naar hard gaat. Conform de ruimtelijke verordening gaan gemeenten en provincies hierover zoveel mogelijk "aan de voorkant" in gesprek en worden in de regionale woningbouwprogrammering afspraken gemaakt over potentiële bouwlocaties buiten bestaand stedelijk gebied.

Bijlage 2 bevat een leidraad voor adaptief programmeren waarin bovenstaande nader wordt toegelicht. De provincie stimuleert dat gemeenten met behulp van deze leidraad in het woonakkoord afspraken maken over de regionale programmering en de wijze waarop deze flexibel en adaptief kan worden gehouden, om zo te zorgen voor voldoende en bij de vraag aansluitende woningbouwproductie.

De richtinggevende principes voor "een woning voor iedereen" zijn:

1. **De vraag is leidend. Het woningbouwprogramma wordt bepaald op basis van gegronde onderbouwing van vraag, aanbod en het kwalitatieve en kwantitatieve verschil daartussen voor nu en in de toekomst.**
2. **Het woningbouwprogramma is regionaal, flexibel en adaptief.**

2B) Productie op peil: aanjagen woningbouwproductie

De grootste opgave vanuit wonen betreft het zorgen voor voldoende passende huisvesting voor de huidige en toekomstige bewoners van Noord-Holland. De vraag naar woningen is groot en neemt zo snel toe in Noord-Holland, dat de nieuwbouwproductie deze ontwikkeling nauwelijks bij kan houden. In veel regio's binnen de provincies is het woningtekort de afgelopen jaren, ondanks grote inspanningen, toegenomen. Dit leidt tot een gespannen woningmarkt, waarin huishoudens geen woning kunnen verkrijgen en het wonen steeds duurder wordt. Het is daarom, in de hele provincie, belangrijk om de komende jaren alles op alles te zetten om zoveel mogelijk woningen te bouwen. Uit de monitor plancapaciteit blijkt dat er veel potentiële bouwlocaties beschikbaar zijn. Een ruim aanbod van zachte, of zelfs harde, bouwlocaties leidt echter niet automatisch tot meer productie. Het is zaak dat provincie, gemeenten, marktpartijen en woningcorporaties samenwerken om eventuele belemmeringen weg te nemen en van plannen naar productie te gaan.

De provincie zet zich in om de woningproductie te versnellen en wil gemeenten hierbij helpen. De provincie heeft in december 2017 het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw vastgesteld. Dit uitvoeringsprogramma loopt tot en met 2020, maar verlengen we tot 2025, al dan niet in aangescherpte vorm na herijking medio 2020. Gemeenten kunnen met cofinanciering van de provincie extra personeel inhuren voor hun woningbouwproductie op korte termijn. Daarnaast is er subsidie beschikbaar voor financiële knelpunten bij woningbouwprojecten en kan de provincie gemeenten helpen bij inzet van de "Impuls voor de woningmarkt" van het Rijk.

In het zuiden van de provincie, waar de druk op de woningmarkt het grootst is, gebeurt dit in samenwerking met het Kernteam Versnelling van de MRA. In de MRA is in de Woondeal met het Rijk een productiedoelstelling van 15.000 woningen, waarvan 5.000 sociale huur, per jaar afgesproken. Vanuit de versnellingsaanpak wordt deze doelstelling door provincie en MRA gemonitord en aangejaagd.

PM Kader woondeal, sleutelgebieden, versnellingsprojecten MRA (+ kaart)

In Noord-Holland Noord wordt de subsidie van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw rechtstreeks door de provincie zelf in gezet. We ondersteunen versnelling van de woningbouw, zeker in steden die een goede verbinding met de MRA hebben, door maatwerkafspraken in de woonakkoorden. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij regionale initiatieven zoals de aanpak van de Woningmakers in de regio Alkmaar, Het KWK van de Kop, de "Aanpak realiseren woningbouwopgave" van de gemeente Schagen en het afwegingskader van Westfriesland.

De stikstofuitspraak van de Raad van State heeft gevolgen voor de woningbouw. Vooral woningbouwprojecten dicht bij de gevoelige natuurgebieden hebben hier last van. In de woningbouw komen beperkte hoeveelheden stikstof vrij: onder andere door machines en transport tijdens de bouw, en door autogebruik van bewoners. Om de stikstofuitstoot te verminderen zijn er verschillende oplossingen, zoals het inzetten van elektrische machines. Ook kan men stikstofruimte uitwisselen met andere projecten ('extern salderen'). Deze maatregelen vergen tijd en kunnen daarom tot vertraging in de uitvoering leiden. Wanneer de effecten bekend zijn, kunnen ze op tijd in de planning worden opgenomen. Met de ontwikkelingen rond de energietransitie en circulair bouwen zal de stikstofuitstoot door de bouw de komende jaren minder worden.

Bouwtafel en bouwambassadeur

De provincie wil innovatie in de woningbouw stimuleren. Zowel voor inrichting van woonwijken, de woningen zelf, als voor de bouwmethode is innovatie gewenst. Daarnaast wordt een bouwambassadeur ingezet om verbindingen te leggen tussen de verschillende initiatieven en opgedane kennis te delen. We organiseren een "bouwtafel" met vertegenwoordigers vanuit de bouw, wetenschap en gemeenten. De gedeputeerde Wonen is als voorzitter van deze bouwtafel de "bouwambassadeur" van de provincie. De bouwambassadeur is eerste aanspreekpunt voor gemeenten met een hulpvraag, maar ook voor marktpartijen die mogelijkheden zien om de bouw te versnellen.

Aan de Bouwtafels kan tevens worden nagedacht over de mogelijkheden om te zorgen voor meer continuïteit en meer anti-cyclisch te bouwen. Het is belangrijk dat de woningbouwproductie in

een volgende (bouw)crisis wel zoveel mogelijk door kan gaan, zodat we niet dezelfde problemen krijgen als na de laatste crisis.

Inzet van het Provinciaal Initiatieven Platform (PRIP) om snel duidelijkheid te geven over ruimtelijke dilemma's.
We zetten volop in op voorkantsamenwerking en meedenken. Dit brengt soms dilemma's en tegengestelde belangen met zich mee. Een PRIP is de werkwijze om in geval van dergelijke knelpunten in de ruimtelijke ontwikkeling in een pril stadium duidelijkheid te krijgen van de provincie. In een PRIP staat een plan van een gemeente, waarover de provincie zich al langer buigt, centraal. Een integraal samengestelde groep ambtenaren, inhoudelijk betrokken bij de casus, bepaalt in één uur tijd het provinciaal standpunt. De gemeente wordt hierbij betrokken en krijgt zo sneller duidelijkheid over het provinciaal standpunt. We zorgen dat de uitkomst inclusief onderbouwing beschikbaar is (op de website), zodat de afweging voor iedereen duidelijk is.

Stimuleren stedelijke verdichting, vooral rondom OV Knooppunten
Vanwege het opgelopen woningtekort, wil de provincie stimuleren dat er meer plannen naar voren worden gehaald en tot uitvoering worden gebracht, vooral rondom OV-knooppunten. Binnenstedelijke projecten nabij een OV-knooppunt, of gelegen in een regio waar ook na 2030 groei van de woningbehoefte is voorzien, zijn niet gelimiteerd tot de bevolkingsprognose en de daar uit volgende regionale plancapaciteit. Bij deze projecten kunnen gemeenten, rekening houdend met de mogelijkheden en gevolgen voor mobiliteit en leefbaarheid, besluiten om hogere aantallen woningen te realiseren, om zo het woningtekort in te lopen.

De ambitie van het programma OV-Knooppunten is bijdragen aan duurzame verstedelijking op optimaal bereikbare en aantrekkelijke OV-knooppunten. Door het concentreren van de ruimtelijke-economische ontwikkeling rond openbaarvervoersknooppunten ontstaat meer samenhang tussen verstedelijking en mobiliteit. Dit leidt tot kortere reistijden, minder toename van files en Co2 uitstoot, nabijheid van voorzieningen en het sparen van het landschap rondom de steden. Bovendien nemen door clustering kansen voor synergie en efficiënt ruimtegebruik toe.

Het programma zet in op nieuwbouw van woningen, bedrijvigheid en voorzieningen rondom aantrekkelijke stationsgebieden (binnen 1200m en 10 minuten fietsafstand van stations) en op het faciliteren van een soepele deur-tot-deur-reis. Daarbij stimuleren we om knooppuntontwikkeling aan te grijpen om de leefomgevingskwaliteit te verhogen (rekening houden met klimaatadaptatie, toevoegen van groen).

De richtinggevende principes voor "productie op peil" zijn:

3. **Er zijn snel meer woningen nodig. De provincie zet in op het versnellen van de woningbouwproductie, met aandacht voor de benodigde kwaliteit.**
4. **De provincie helpt gemeenten om de woningproductie te versnellen, door voortzetting van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw.**
5. **De provincie geeft gemeenten ruimte om bij binnenstedelijke plannen nabij een OV-knooppunt en/of in een groeiregio hogere aantallen woningen te realiseren dan de prognose, om het woningtekort versneld in te lopen.**

2C) Gezond, duurzaam en toekomstbestendig wonen in een aantrekkelijke provincie.

De provincie zet zich in om in de behoefte van voldoende betaalbare woningen te voorzien. Tegelijk willen wij in lijn met ons coalitieakkoord de transitie maken naar een volledig klimaatneutrale, klimaatadaptieve, natuurinclusieve en circulaire gebouwde omgeving. In de woonakkoorden maken we daarom afspraken om deze doelstellingen te realiseren. Aandachtspunten hierbij zijn enerzijds de betaalbaarheid van nieuwbouw, vooral in het sociale en middensegment, en anderzijds de lagere woonlasten van een goed geïsoleerde klimaatneutrale woning en de aantrekkelijkheid van een gezonde leefomgeving..

Gebiedsontwikkeling is klimaatadaptief.

Klimaatverandering heeft grote impact op het stedelijk gebied. Het gaat om langere perioden van droogte en hitte, extreme neerslag en extreme stormen. Ook stijgt de zeespiegel en zijn de seizoenen verstoord (zachte winters en hete zomers).
Om schade en overlast door weersextremen te beperken moeten we de manier waarop we onze steden bouwen, ruimtelijk inpassen en inrichten aanpassen. Naast schade en overlast heeft klimaatverandering ook gevolgen voor gezondheid. Door de nieuwbouwopgave duurzaam en dus klimaatadaptief te ontwikkelen, voorkomen we toekomstige extra investeringen en realiseren we een prettigere en gezondere omgeving. Vooral het voorkomen van wateroverlast en hittestress dienen bij stedelijke ontwikkelingen bij aanvang van de planontwikkeling te worden meegenomen. Dit is vaak goed te koppelen aan maatregelen voor biodiversiteit. Daarnaast ligt er een grote opgave om in het bestaand stedelijk gebied aanpassingen te doen, zodat ook dit klimaatadaptief wordt.

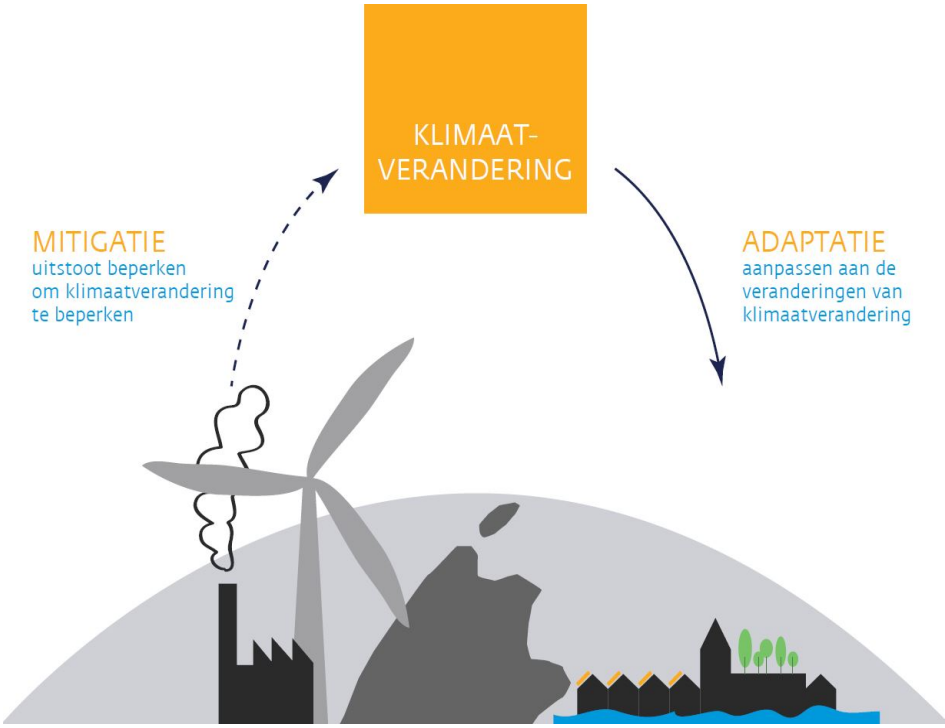

Figuur 2 Klimaatverandering vraagt zowel mitigatie als adaptatie.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en Bestuursakkoord Klimaatadaptatie.
Met de ambities uit het coalitieakkoord sluiten wij aan bij de doelen van het landelijke Klimaatakkoord en de Rijksambities voor een circulaire economie. Tevens wordt hiermee invulling geven aan het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) en het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie. Hierin is gesteld dat de inrichting van Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust moet zijn. Om dit te bereiken moet ruimtelijke adaptatie in 2020 opgenomen zijn in het beleid en uitvoeringsplannen van waterschappen, gemeenten, provincies en het Rijk.

Overheden zijn al een aantal jaar bezig met het vraagstuk hoe Noord-Holland voldoende voorbereid kan worden op de gevolgen van klimaatverandering. In onze Omgevingsvisie en ons coalitieakkoord hebben we aangegeven dat onze ambitie een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland is.

Duurzaam, energiezuinig en circulair bouwen

Nieuwbouwwoningen worden stap voor stap duurzamer. Zo worden er sinds 1 juli 2018 in principe geen bouwvergunningen meer afgegeven voor woningen met een aardgasaansluiting. Omdat na het afgeven van de bouwvergunning het doorgaans enkele jaren duurt voordat de bouw daadwerkelijk start, worden momenteel nog steeds nieuwe woningen met een aardgasaansluiting gebouwd.

Wij stimuleren gemeenten om met bouwers die nog een oude bouwvergunning hebben in gesprek te gaan, om hen te stimuleren de woningen alsnog van een duurzaam verwarmingssysteem te voorzien. Het Servicepunt Duurzame Energie kan gemeenten en bouwbedrijven tijdens dit gesprek adviseren over duurzame verwarmingssystemen.

Daarnaast vindt er in juli 2020 aanscherping van de energieprestatienormen plaats, waarna nieuwbouwwoningen voortaan bijna klimaatneutraal zijn. Uit diverse woningbouwprojecten blijkt echter dat het nu al mogelijk is om betaalbare klimaatneutrale woningen te realiseren.

Bij gemeenten ligt een grote opgave voor het verduurzamen van de bestaande gebouwde omgeving. Gemeenten hebben met het Rijk afgesproken om voor het einde van 2021 een plan op te stellen - Transitievisie Warmte genoemd - waarin per wijk in beeld is gebracht, hoe de warmtevoorziening gaat worden verduurzaamd en op welke termijn. Het Servicepunt Duurzame Energie adviseert gemeenten over de inhoud van deze plannen. Dat doet zij in afstemming met het landelijke Expertise Centrum Warmte. In 2020 wordt besloten of het Servicepunt Duurzame Energie wordt gecontinueerd.

Verduurzaming van de warmtevoorziening heeft zowel invloed op de energie-infrastructuur als op de woningen. Om woningeigenaren te helpen met het verduurzamen van hun woning, stimuleert de provincie gemeenten om een energieloket in te richten die eigenaren-bewoners van deskundig advies kunnen voorzien. Daarnaast stimuleert de provincie gemeenten om activiteiten te starten voor eigenaren-bewoners, zoals collectieve inkoop van zonnepanelen en isolatieacties, waardoor het treffen van maatregelen gemakkelijker wordt gemaakt.

Verder stimuleert de provincie dat gemeenten inzetten op circulair bouwen. De provincie wil het vernietigen van grondstoffen (ook wel primaire grondstoffen) in 2030 met 50% verminderen. De provincie streeft naar een circulair Noord-Holland in 2050. Om dit te bereiken werkt de provincie aan de hand van 6 creatiesporen naar een circulair Noord-Holland. In het Ontwikkelingsperspectief is beschreven hoe de provincie de overgang naar een circulaire economie wil beginnen. Hoe dit verder wordt aangepakt wordt in de Actieagenda circulaire economie beschreven.

Voor de woningbouw geldt dat een gebouw circulair kan worden gerealiseerd, wanneer bij de bouw en het beheer de bouwmaterialen in een gesloten kringloop worden gehouden, zonder schadelijke emissies naar lucht, water en bodem. De gebruikte materialen blijven een economische waarde behouden en kunnen aan het einde van de levensduur weer als grondstoffen worden gebruikt.

Naar een duurzamer en innovatiever bouwproces
Het bouwen van een huis is een intensief proces waarbij handwerk een grote rol speelt, denk aan metselaars, installateurs, tegelzetters en stukadoors. Tegenwoordig kan het ook anders. Huizen bouwen 'in de fabriek' bijvoorbeeld. Grote bouwbedrijven experimenteren wel met 'modulaire' en 'circulaire' bouw, maar nog slechts op beperkte schaal.
Deze tijden vragen om creatieve oplossingen. Bouwen in de fabriek in plaats van op de locatie zelf, kan ook gunstig zijn voor het stikstofeffect van een nieuwbouwproject. Stikstofreductie hoeft niet per se een bedreiging te vormen, maar kan ook als motor van de verduurzaming en vergroening in de bouw fungeren.

Voor innovatie is samenwerking onontbeerlijk: bedrijven specialiseren zich in één onderdeel, en werken nauw samen in de keten.
Een goed voorbeeld van deze ketensamenwerking is het project Hugo in Heerhugowaard waar 44 betaalbare NeroZero starterswoningen worden gebouwd die energieneutraal zijn en een gezond binnenklimaat hebben. In deze woning zijn diverse innovaties toegepast. Deze woningen zijn integraal ontworpen door een consortium van gelijkwaardige partners, waarbij iedere partner met een van tevoren afgesproken budget werkt en verantwoordelijk is voor zijn eigen inbreng. Dit concept stimuleert innovatie en kwaliteit van de uitvoering en voorkomt dat bouwkosten hoger uitvallen dan van tevoren is bepaald.
Innovatie kan ook gevonden worden in een meer directe relatie tussen het bouwbedrijf en de toekomstige eindgebruiker, zoals bijvoorbeeld het geval is bij (collectieve) zelfbouw.

Er zijn nog volop verbetermogelijkheden op het terrein van circulariteit en duurzaamheid, , waarbij klimaatadaptatie, natuurinclusieve oplossingen en een gezonde leefomgeving ook worden meegenomen. Het is daarbij belangrijk te leren van innovatieve voorbeelden zoals de transformatie van de voormalige Bijlmerbajes of hoogbouw project Top-Up te Amsterdam. Maar ook gebouwen of kunstwerken die door de provincie zelf worden of zijn opgericht. Zoals Ship te IJmuiden, de bediencentrale van bruggen en sluizen in Noord-Holland te Heerhugowaard en HOV t 'Gooi. De nieuwe Cruquiusbrug is een bijzonder en ambitieus innovatieproject. De brug wordt circulair, energieneutraal en zo onderhoudsarm mogelijk gebouwd.

Gezond, leefbaar, natuurinclusief

De provincie wil ervoor zorgen dat onze inwoners prettig kunnen wonen in een gezonde leefomgeving. Zoals in onze Omgevingsvisie beschreven zien wij een gezonde leefomgeving als: *Een woonwerkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's en die een gezonde levensstijl ondersteunt.*

Voor een gezonde leefomgeving is een goede basiskwaliteit van het milieu (luchtkwaliteit, geluid, bodem) een voorwaarde. Daarnaast draagt de aanwezigheid van natuur en biodiversiteit bij aan een gezonde leefomgeving. Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving én vergroten van de biodiversiteit. Groene en blauwe functies in een woonwijk kunnen de biodiversiteit vergroten en verkleinen de risico's op wateroverlast en hittestress (klimaatadaptatie). De problematiek rondom stikstof heeft aangetoond in welk wankel evenwicht natuur en verstedelijking zich tot elkaar verhouden. Nieuwe ontwikkelingen zijn daarom zo veel mogelijk natuurinclusief. In de bebouwde omgeving kan de soortenrijkdom aan planten en dieren toenemen door natuurinclusief bouwen (groene daken, groene gevels, rekening houden met o.a. voedsel, veiligheid, variatie, voortplanting voor dieren), de vergroening van waterbergingen, het nemen van maatregelen voor faunavoorzieningen in infrastructuur en het aanleggen van natuurvriendelijke bermen langs wegen.

Woningbouw als kans voor landschappelijke kwaliteit

In de omgevingsvisie zet de provincie in op landschapsinclusief beleid: ontwikkelingen zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. Door woningbouw zoveel mogelijk binnenstedelijk en rond OV-knooppunten te concentreren wordt

aantasting van het landschap tegengegaan. Binnenstedelijke verdichting heeft echter ook effect op de kwaliteit, functie en verschijningsvorm van het omliggende landschap. Kernen blijven alleen aantrekkelijk als stedelijke verdichting en verbetering van de landschappelijke kwaliteit evenredig en in samenhang plaatsvinden. Door landschappelijk en gebouwd erfgoed te koesteren houden gebieden een eigen identiteit. Een groene omgeving om in te bewegen met een fijnmazige routestructuur en stad-landverbindingen draagt bij aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.

We vragen gemeenten om de effecten van woningbouw op het omliggende landschap bij de planvorming integraal in beeld te brengen en, indien deze gemeentegrensoverstijgend zijn, deze bestuurlijk met buurgemeenten te bespreken. In de MRA heeft de provincie met gemeenten afgesproken dat, indien woningbouw niet binnen bestaand stedelijk gebied plaats kan vinden, ruimhartige compensatie plaatsvindt van de vermindering van oppervlakte en aantasting van landschappelijke, recreatieve en ecologische kwaliteiten.

Balans tussen groei en leefbaarheid
Het centrale streven van de Omgevingsvisie betreft een evenwichtige balans tussen economische groei enerzijds en leefbaarheid anderzijds. Op een beperkt aantal plekken kan nieuwe woningbouw met meer hinder te maken krijgen. Dit geldt ook de Schipholregio. In deze economisch belangrijke regio voor Noord-Holland en Nederland is de vraag naar woningen onverminderd groot. Tezelfdertijd brengt de vliegoperatie aspecten met zich mee die de leefbaarheid negatief beïnvloeden. Geluidhinder is daarvan het meest in het oog springende. En meer recent is er aandacht voor ultrafijnstof binnen de Schipholcontouren.

Maar ook de beperkingen op ruimtelijke ontwikkelingen die van rijkswege worden opgelegd vanwege de vliegoperatie, kunnen de leefbaarheid in de regio in de weg staan. Verpaupering ligt immers op de loer als er geen nieuwe ontwikkelingen plaats kunnen vinden. Het Rijk biedt een zekere mate van flexibiliteit binnen de beperkingengebieden. Bouwen in dit belaste gebied vraagt bijzondere aandacht met het oog op een aanvaardbaar leefklimaat. Vanuit het provinciale beleid vragen wij daarom bij woningbouwplannen binnen de Schipholcontouren rekenschap te geven van de aanwezigheid van Schiphol en hinder van vliegverkeer. De provincie monitort dit zogenaamde rekenschap geven en jaagt dit verder aan. Onder meer door het gedachtengoed van geluidbewust ontwerpen en ontwikkelen en de principes van geluidadaptief bouwen te verspreiden in de regio en te bevorderen dat hiermee verder wordt geëxperimenteerd.

Daarbij gaat het natuurlijk niet alleen om hinder vanwege de luchtvaart: het gaat altijd om het samenspel van hinderbronnen en een integrale afweging ten aanzien van de kwaliteit van het leefmilieu.

Richtinggevende principes voor "duurzaam en toekomstbestendig" zijn:

6. **Vanuit het oogpunt van leefbaarheid en gezondheid bewaakt de provincie de goede balans tussen economie, wonen, mobiliteit, landschap.**
7. **Woningbouw heeft een grote impact op het landschap, de natuur en de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het bestaand stedelijk gebied. In de woonakkoorden maken we afspraken om woningbouw zoveel mogelijk klimaatneutraal, klimaatadaptief, circulair en natuur- en landschapsinclusief te ontwikkelen.**

2D) Kwalitatief, betaalbaar en divers woningaanbod.

Conform de Omgevingsvisie willen we ruimtelijke ongelijkheid' tegengaan en sociale inclusiviteit ondersteunen. Dit betekent dat we extra rekening houden met wensen van verschillende doelgroepen die in de vrije woningmarkt niet vanzelf op een optimale wijze worden bediend.

Betaalbare woningen voor alle inkomensgroepen en starters op de woningmarkt.
De vraag naar betaalbare woningen in onze provincie is groot en neemt nog steeds toe. Zoals uitgesproken in ons coalitieakkoord, vinden wij het belangrijk om in deze behoefte te voorzien. De leefkwaliteit en het economisch succes van de provincie is gebaat bij kansengelijkheid in de samenleving en keuzevrijheid op de woningmarkt, voor alle inkomensgroepen. Als provincie vinden we het belangrijk dat alle inwoners, ook mensen met een laag of middeninkomen, een woning kunnen betalen in de gemeente waar zij sociale of economische binding mee hebben.

De grote druk op de Amsterdamse woningmarkt beïnvloedt de woningmarkt en leidt tot verdringingseffecten die elders in de provincie, ook buiten de MRA, voelbaar zijn. Sociaaleconomische verschillen tussen gebieden lijken zich te verscherpen en in sommige gebieden of wijken is sprake van een hoge concentratie van kwetsbare huishoudens. Voor mensen met lage inkomens en praktisch geschoolden, maar ook bijvoorbeeld starters en jongeren, wordt het door de grote prijsstijgingen in de Noord-Hollandse woningmarkt steeds moeilijker om een betaalbare woning te vinden. Deze doelgroepen zijn beperkt in hun woonplaatskeuze, waardoor zij minder vrijheid hebben om te kiezen voor de nabijheid van banen, onderwijs, voorzieningen en natuur. Wanneer zij zich vanwege betaalbaarheid steeds verder van het werk moeten wonen, nemen ook de reiskosten toe. Bovendien leidt meer woon-werkverkeer tot grotere druk op de mobiliteit. Verder kan het voor bedrijven lastiger worden om voldoende personeel te vinden.
Zowel sociaal gezien als vanuit mobiliteit en economie is verdringing van lagere en middeninkomens ongewenst. We streven daarom naar gevarieerd woningaanbod in alle gemeenten, dat zoveel mogelijk aansluit op de woningbehoefte (prijs/type woning/woonmilieu) en ook toegankelijk is voor mensen met een laag of middeninkomen.

Migratie, spoedzoekers en flexibiliteit
Migratie, vooral van expats, heeft in toenemende mate invloed op de woningbehoefte én op de onvoorspelbaarheid daarvan. De huisvesting van expats, waaronder ook arbeidsmigranten, is een onderwerp dat extra aandacht behoeft. Noord-Holland is een economische motor die veel expats aantrekt. De buitenlandse werknemers zijn onmisbaar voor de economische ontwikkeling in Noord-Holland door het tekort aan arbeidskrachten in diverse sectoren. Zowel in het zuiden als in het noorden van de provincie leveren zij ook nu al een belangrijke bijdrage aan de beroepsbevolking. We streven naar huisvesting die past bij de behoefte van deze werknemers.

Voor een deel gaat het dan om betaalbare woningen. Inzet voor meer betaalbare woningen is niet beperkt tot deze doelgroep, maar een algemeen aandachtspunt. Voor een ander deel zit de oplossing in het zorgen voor meer flexibiliteit in het woningaanbod, zowel structureel als tijdelijk. Ook deze oplossing is niet alleen gewenst voor expats c.q. arbeidsmigranten, maar onderdeel van een bredere vraag in de woningmarkt.

De woningmarkt biedt te weinig mogelijkheden voor mensen die op korte termijn een woning nodig hebben, zogenaamde spoedzoekers. Dit betreft een zeer diverse doelgroep. Uiteenlopende doelgroepen vragen verschillende manieren en intensiteit van begeleiding, afhankelijk van zelfredzaamheid en (andere dan huisvestings-) problemen waar deze bewoners voor staan.

Het kan bijvoorbeeld gaan om mensen die door een scheiding een andere woning nodig hebben, maar ook instromers vanuit zorginstellingen. De verscheidenheid in de behoefte, vraagt ook om verscheidenheid in de oplossingen, zowel tijdelijke als structurele oplossingen. We vinden het belangrijk om hier in het woningaanbod ruimte voor te creëren. De provincie helpt, samen met het Rijk, gemeenten en woningcorporaties hierbij via de Stimuleringsaanpak Flexwonen. Ter stimulering heeft het Rijk tijdelijke en/of flexwoningen die in de periode 2020 – 2024 worden gerealiseerd, vrijgesteld van verhuurdersheffing.

Méér flexibiliteit in het woningaanbod
Flexibele woonvormen zijn een mogelijkheid om op korte termijn te voorzien in een woningvraag, zonder dat dit ten koste hoeft te gaan van de bouw van permanente woningen. Zo biedt *flexwonen* een oplossing voor mensen die snel huisvesting nodig hebben maar daar niet jaren op kunnen wachten, zogenaamde spoedzoekers.

Met flexwonen worden verschillende soorten tijdelijke woonoplossingen bedoeld. Kenmerkend is het tijdelijk karakter van tenminste één van de volgende aspecten:
- de woning zelf,
- de bewoning (via het gebruik van een tijdelijk huurcontract) of
- het tijdelijk gebruik van de locatie waarop een woning wordt geplaatst.

Hoewel 'tijdelijkheid' het sleutelwoord is, is behoefte aan meer flexibiliteit in de beschikbaarheid van woningen meer structureel als het gaat om de vraag van spoedzoekers.

Senioren/extramuralisering/zorgdoelgroepen
Gemeenten zijn verantwoordelijk voor wonen en zorg. In het woonbeleid van de provincie worden daarom geen kaders voor dit onderwerp meegeven. Als provincie constateren we wel dat gemeenten en corporaties op dit terrein voor een belangrijke taak staan. Mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben, willen en kunnen steeds langer zelfstandig wonen. Ouderen bijvoorbeeld gaan niet meer, zoals vroeger, naar een verzorgingshuis. Ook bij vele andere vormen van een zorgvraag, is de eerste oplossing zorg-aan-huis. Om gemeenten te helpen met het in beeld brengen van de behoefte, heeft de Provincie Noord-Holland de WoonZorgwijzer beschikbaar gesteld.

De **WoonZorgwijzer** is een data-instrument dat gemeenten, corporaties en aanbieders van zorg en welzijn kunnen gebruiken bij het bepalen van hun beleid en aanbod. Met kaarten op postcodeniveau toont de WoonZorgwijzer informatie over de aanwezigheid van aandoeningen in een gebied, zoals het aandeel mensen met een licht verstandelijke beperking of somatische aandoening. Het geeft ook aan in welke mate deze aandoeningen leiden tot beperkingen op domeinen als administratie en financiën, angst- en stemmingsproblematiek en mobiliteit.

De WoonZorgwijzer vormt zo een hulpmiddel in het gesprek tussen samenwerkende partijen voor het gebiedsgericht organiseren van wonen, zorg en welzijn. Wat speelt er in een wijk? Wonen er veel mensen met een beperking? Is er behoefte aan specifieke voorzieningen? De Woonzorgwijzer brengt dát in kaart. Een handige tool voor bijvoorbeeld gemeenten, corporaties en zorgorganisaties. De provincie stelt de WoonZorgwijzer beschikbaar voor alle gemeenten in Noord-Holland.

Ook het rijk wil dat regio's afspraken maken met elkaar over huisvesting in het kader van de decentralisaties (maatschappelijke opvang en extramuralisering van kwetsbare groepen). Na 2020 verliezen centrumgemeenten hierin hun centrale rol. Het is belangrijk dat regio's samen afspraken maken hoe zij dit opvangen en daar ook de woningcorporaties bij betrekken. Om deze reden is het mogelijk dat, ondanks dat het geen provinciale bevoegdheid betreft, gemeenten in het regionale afspraken over wonen-zorg onderdeel maken van het woonakkoord.

Decentralisatie Beschermd Wonen naar gemeenten.
Met ingang van (uiterlijk) 2022 moeten regio's regionale uitvoeringsplannen Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang opstellen met daarin:

- hoe de gemeenten willen/gaan samenwerken met o.a. corporaties.
- richten op voldoende beschikbare, betaalbare wooneenheden en een breed arsenaal aan woonvarianten (dat is inclusief begeleiding, dus breder dan sec huisvesting).

Huisvesting voor deze doelgroepen kan een centrumgemeente niet (meer) alleen oplossen vanwege de omvang én het maatschappelijk draagvlak. Alle gemeenten in de regio moeten hierin hun verantwoordelijkheid nemen om te voorkomen dat de last te groot wordt voor steden en/of wijken met een relatief grote sociale voorraad.

Richtinggevende principes

8. De woningmarkt heeft structureel meer flexibiliteit en betaalbare opties voor alle verschillende doelgroepen van woningenzoekenden nodig.
9. Betaalbaar en divers woningaanbod voor alle doelgroepen vraagt regionale afstemming en samenwerking.

Bijlage 1: Kader en uitgangspunten woonakkoord

Een woonakkoord is maatwerk en daarom vormvrij, maar niet vrijblijvend. De provincie stelt voorwaarden aan de inhoud van een woonakkoord. Deze worden hieronder toegelicht.

- Het woonakkoord betreft een overeenkomst tussen de provincie en de regio, waaraan tot de betreffende regio behorende gemeenten zich conformeren. Alle partijen stellen het woonakkoord vast.
- De woonakkoorden dienen in overeenstemming te zijn met de provinciale Omgevingsvisie en de uitgangspunten, speerpunten, richtinggevende principes van de woonagenda.
- De gemeenten bepalen zelf wat de regio is en met welke gemeenten gezamenlijk een regionaal woonakkoord met de provincie wordt aangegaan. Indien een onderwerp daarom vraagt, is het ook mogelijk dat er zowel een woonakkoord komt op regionaal niveau en daarnaast een woonakkoord voor meerdere regio's en de provincie samen, zoals bijvoorbeeld met de MRA, of met het Rijk en Noord-Holland Noord samen. Ook is het mogelijk dat binnen een regionaal woonakkoord 1-op-1 afspraken worden gemaakt met een gemeente, als de situatie daarom vraagt (bijvoorbeeld de status aparte van Texel en de andersoortige woningmarkt daar).
- In het woonakkoord wordt door de regio en provincie afgesproken in welke mate de regionale inhaalvraag uit de provinciale prognose worden opgeteld bij de groei van de woningbehoefte en benodigde productie.
- Als bijlage bij het woonakkoord maken regio's een regionale kwalitatieve en kwantitatieve woningbouwprogrammering conform de provinciale ruimtelijke verordening (binnenkort: Omgevingsverordening). In de regionale programmering is aandacht voor de verschillende woonwensen van de verschillende doelgroepen. Dit betekent dat er in de afspraken in ieder geval aandacht is voor de benodigde aantallen, type (appartement of eengezinswoning), prijsklasse (sociaal, midden-/hoge segment) en eigendom (huur/koop).
- Het bepalen van de vraag doen gemeenten aan de hand van een gegronde onderbouwing. Zij maken daarbij gebruik van de onderzoeken en prognoses die provincie beschikbaar stelt, eventueel aangevuld met eigen onderbouwing. De aanvullende onderbouwing kan bijvoorbeeld betrekking hebben op lokaal of economisch gebonden vraag, of de economische ontwikkeling. Daarbij geldt dat vraag en aanbod niet zijn gebonden aan gemeentegrenzen. De woningmarkt werkt vaak regionaal, vraag en aanbod in naastgelegen gemeenten zijn van invloed op de verhuisbewegingen.
- In het woonakkoord wordt beschreven op welke wijze de woningbouwprogrammering flexibel en adaptief wordt, om zo te zorgen voor voldoende én bij de vraag aansluitende woningbouwproductie.
- De regionale woningbouwprogrammering is een verantwoordelijkheid van de regio's en de gemeenten daarbinnen. De provincie stelt de programmering dan ook niet vast, met uitzondering van de eventuele buitenstedelijke locaties (inclusief kleinschalige initiatieven). Die worden onderdeel van het woonakkoord.
- Voor nieuwbouw maken wij in de woonakkoorden afspraken met gemeenten om deze zoveel mogelijk klimaatneutraal, klimaatadaptief, natuurinclusief en circulair te ontwikkelen.
- Het woonakkoord bevat:
    - Een gezamenlijk beeld en langetermijnperspectief waarin regiospecifieke opgaven, doelstellingen en prioriteiten in beeld worden gebracht.

    - Concrete afspraken en acties voor de korte termijn, waaronder ook OV-knooppuntlocaties die door provincie en regio worden opgepakt.

Daarnaast hebben we enkele vrijblijvende suggesties, waarvan de regio zelf kan bepalen of dit wel of niet wordt meegenomen in het woonakkoord:

- Met betrekking tot de vorm en tussentijds op onderdelen herijken kan het zinvol zijn om het woonakkoord op te delen in twee delen:
    - Bestuursakkoord: Een gezamenlijk beeld en langetermijnperspectief waarin regiospecifieke opgaven, doelstellingen en prioriteiten in beeld worden gebracht. Dit deel zou dan voor meerdere jaren worden vastgesteld.
    - Samenwerkingsagenda: een uitvoeringsgerichte agenda voor de korte termijn, met concrete afspraken en acties, maar ook de regionale woningbouwprogrammering, voor zover het buitenstedelijke plannen betreft. Dit deel kan regelmatig (1 of meerdere keren per jaar, afhankelijk van de behoefte) worden geactualiseerd.
- Beleid voor doelgroepen en andere specifieke thema's (expats, seniorenhuisvesting, wonen/zorg, leefbaarheid) waar de provincie formeel geen rol in heeft, maar waar de regio wel afspraken over wil maken, kunnen worden meegenomen.
- Afstemming met of zelfs medeondertekening door diverse partners, zoals marktpartijen en woningcorporaties.
- We willen dubbel werk voorkomen. Dit betekent dat in het woonakkoord ook verwezen kan worden naar andere, bestaande afspraken binnen de regio of tussen regio en provincie, zonder dat deze integraal overgenomen hoeven te worden.

Bijlage 2. Leidraad Adaptief programmeren Noord-Holland

Zoals beschreven in deel 3 van de woonagenda, zet de provincie in op meer flexibiliteit en adaptiviteit in de woningprogrammering. Om te zorgen voor voldoende woningbouwproductie én zorgvuldig ruimtegebruik, is het van belang dat de woningprogrammering niet in beton is gegoten, maar realistisch, flexibel en ruimte biedt om te anticiperen op veranderingen in de vraag of goede kansen die zich voordoen.

De provincie heeft samen met enkele Noord-Hollandse gemeenten deelgenomen aan de "leerkring adaptief programmeren" van Platform31. Het resultaat van deze leerkring biedt gemeenten een leidraad waarmee gemeenten dit kunnen bereiken. Afhankelijk van de marktomstandigheden, de opgave en de regionale samenwerking, kan deze leidraad al dan niet in aangepaste vorm, worden gebruikt om hierover in de regionale woonakkoorden afspraken te maken.

Werkwijze

Om, met behulp van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking,

- een goede afweging te maken over plannen,
- grip te houden op de programmering en fasering,
- te zorgen voor voldoende productie, en
- meer flexibel en adaptief te kunnen programmeren,

stimuleert de provincie dat gemeenten in de regionale woningbouwprogrammering drie richtlijnen aanhouden:

1. **Voldoende harde plannen voor de korte termijn.**
2. **Ladder-ruimte voor initiatieven die snel gerealiseerd kunnen worden.**
3. **Inzicht in de kansen en mogelijkheden door potentiële bouwlocaties in beeld te brengen.**

Toelichting:

1. **Voldoende harde plannen voor de korte termijn.** Om te zorgen dat er voldoende woningen worden gebouwd, is het belangrijk dat er voor de korte termijn (5 jaar) voldoende harde plannen zijn. Als vuistregel richten we ons op minimaal 130% ten opzichte van de behoefte voor 5 jaar. Bij het hard maken van plannen ligt de focus daarom op plannen die snel gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast kan het wenselijk zijn om grootschalige, langlopende gebiedsontwikkelingen hard te maken en zo zekerheid te geven en risico's te beperken. Aangezien de praktijk leert dat het hard maken van plannen niet altijd betekent dat deze op korte termijn worden gerealiseerd, dient de harde planvoorraad ruim groter te zijn dan de gewenste productie voor de komende vijf jaar. Hierbij is sprake van maatwerk, waarover in de woonakkoorden regionale afspraken worden gemaakt.
2. **Ladder-ruimte voor initiatieven die snel gerealiseerd kunnen worden.** Het is belangrijk om regionale "Ladder-ruimte" vrij te houden voor kansrijke, snel te realiseren nieuwe initiatieven. Dit kan door ervoor te zorgen dat de harde planvoorraad kleiner is dan de woningbehoefte op de middellange termijn (5 - 10 jaar). Deze "Ladder-ruimte" zorgt voor meer flexibiliteit en adaptiviteit in de programmering. In de woonakkoorden kunnen afspraken worden gemaakt over hoeveel ruimte hiervoor wordt gereserveerd. Daarbij wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van de woningbehoefte en realisme in de planning door afstemming met marktpartijen.

3. **Inzicht in de kansen en mogelijkheden door potentiële bouwlocaties in beeld te brengen.** De harde planvoorraad neemt jaarlijks af door realisatie. Om de productie op peil te houden moeten er steeds nieuwe plannen hard worden gemaakt. Belangrijk is dat de regionale afspraken over de programmering rekening houden met de woningbehoefte op de korte én lange termijn. Op basis van de kwalitatieve en kwantitatieve woningbehoefte, de woningvoorraad en actuele ontwikkelingen op de woningmarkt, wordt regionaal bepaald hoeveel en welke nieuwe plannen hard worden gemaakt. In de woonakkoorden maken regio's afspraken op welke manier zij dit aanpakken.

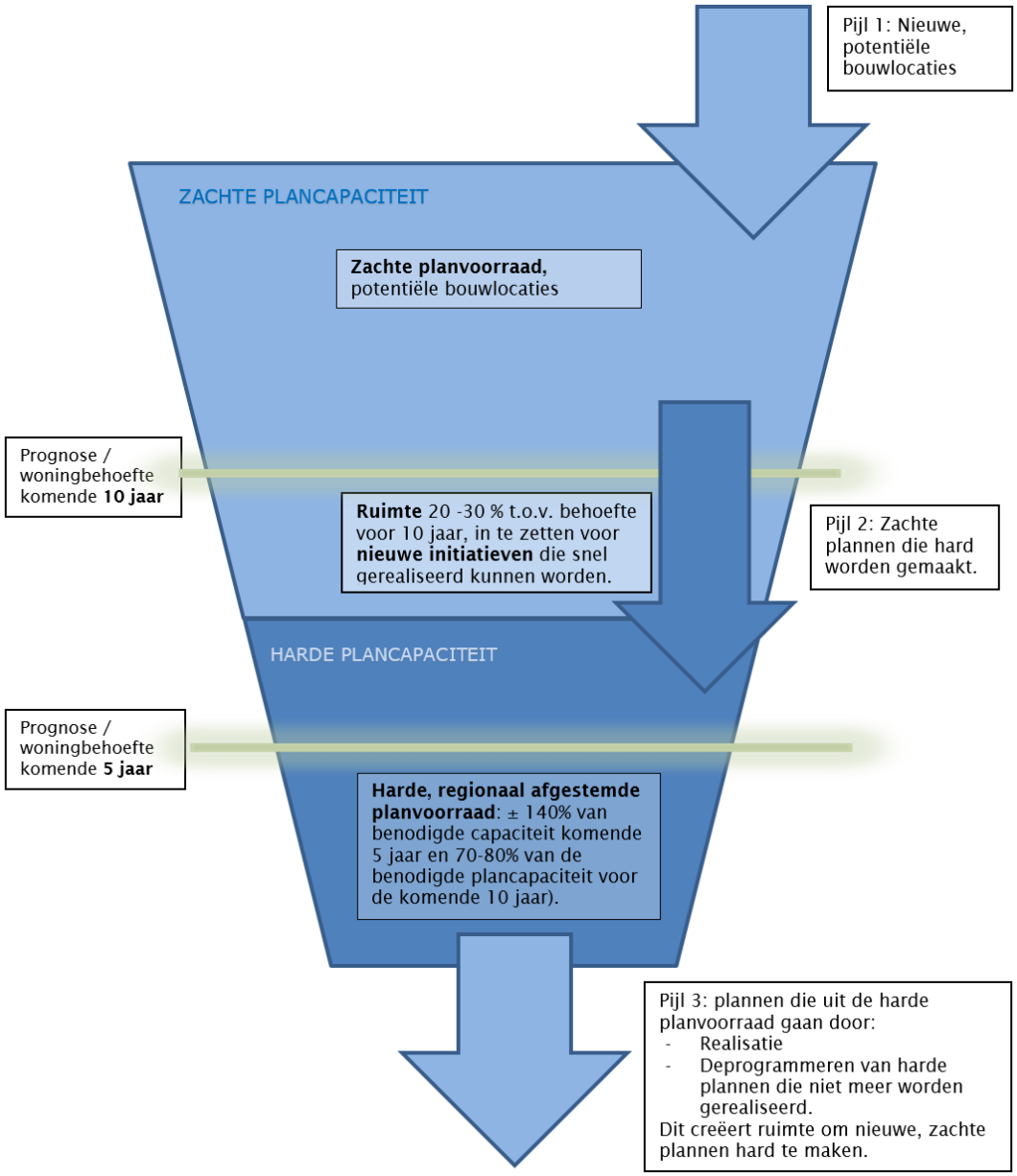

Toelichting:

Harde plancapaciteit: planologisch juridisch hard, vastgelegd in het bestemmingsplan.

Zachte plancapaciteit: alle potentiële bouwlocaties voor nieuwbouw. Waaronder ook de bruto plancapaciteit (= locaties waar eerst ook woningen gesloopt worden) en locaties waar (nog) niet aan de planologische voorwaarden voor realisatie kan worden voldaan.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr J.J. Visser

BEL/RO

Telefoonnummer +31235143610

visserj@noord-holland.nl

Verzenddatum

23 JAN. 2020

Kenmerk

1353159/1353231

Uw kenmerk

Betreft: Woonagenda Bespreekversie

Geachte leden,

Hierbij verzoeken wij u de Woonagenda Bespreekversie op de B-agenda van de commissie Ruimte, Wonen en Klimaat van 10 februari 2020 te plaatsen.

De reden hiervoor is
De gedeputeerde wil de commissie informeren over ons voornemen om in uitwerking op de Omgevingsvisie een Woonagenda 2020 - 2025 op te stellen en de commissie hierover vóór vaststelling raadplegen.

Concreet wordt aan de commissie gevraagd
De commissie wordt gevraagd om het voorgenomen besluit te bespreken en ons college eventuele suggesties te doen met betrekking tot de inhoud ervan. Ons college is bevoegd de Woonagenda vast te stellen. Deze zal dus na behandeling in de PS-commissie van februari 2020 niet ter besluitvorming aan uw Staten worden voorgelegd.

Wij zijn hierbij in het bijzonder geïnteresseerd in uw mening over de geformuleerde speerpunten en de voorgestelde kaders voor uitwerking van de Woonakkoorden.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is de volgende informatie van belang

Datum en inhoud GS besluit
Het college heeft op 21 januari 2020 besloten:

1. Provinciale Staten via bijgevoegde brief te verzoeken de Bespreekversie van de Woonagenda 2020 - 2025 1353159/1353224 in de commissie Ruimte, Wonen en Klimaat te bespreken;

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

2. De bijgevoegde Bespreekversie van de Woonagenda 2020 - 2025 vrij te geven om in februari 2020 stakeholders te consulteren.

Eerdere behandeling in commissie of PS
Niet van toepassing, er is geen eerdere behandeling geweest in commissie of PS.

Op grond van welk kader/beleid is dit voorstel gedaan
De Omgevingsvisie NH2050 vormt het kader, de Woonagenda is een uitwerking daarvan en vormt onze uitvoeringsagenda voor de komende vijf jaar.
De Woonagenda is tevens een bouwsteen voor de uitwerking van het werkprogramma duurzame verstedelijking en mobiliteit.

Motivatie keuzevrijheid
Op dit moment is de Woonagenda voor circa 80% gereed. Dat betekent dat er nog ruimte is voor aanpassingen.

Effecten voorstel
Met de Woonagenda willen we invulling en uitvoering geven aan het woonbeleid voor de komende 5 jaar, zodanig dat de woningmarkt goed functioneert en het wonen optimaal bijdraagt aan het versterken van de kwaliteiten van Noord-Holland.
We geven aan welke acties de provincie onderneemt op dit onderwerp en welke acties samen met andere partijen zullen worden opgepakt. De samenwerking met de partners is essentieel om onze doelen te kunnen bereiken.

Een belangrijke uitwerking van de Woonagenda is het maken van regionale maatwerkafspraken met gemeenten in de vorm van Woonakkoorden.

Overleg heeft plaatsgevonden met
De Woonagenda is opgesteld met inbreng van de sector Ruimtelijke Ontwikkeling. Daarnaast is input bij diverse andere beleidsterreinen gevraagd (klimaat, duurzaamheid, landschap, OV-knooppunten, mobiliteit, luchtvaart & leefbaarheid, natuur). Ook is ambtelijk afgestemd met gemeenten.

(Burger) participatie
De maand februari wordt benut voor verdere participatie, onder andere met wethouders en marktpartijen, zie hiervoor onderstaand schema.

Participatie rond Woonagenda

28 oktober 2019	Eerste gedachtewisseling met gedeputeerde
14 november 2019	Korte presentatie AO Bouwen en Wonen MRA
25 november 2019	Bespreken uitgangspunten met regio's
Eind januari	Concept naar regio's (ambtelijk en bestuurlijk)
10 februari 2020	Bespreken in Statencommissie
12 februari 2020	Bespreken met wethouders in BO Wonen (NHN)
25 februari 2019	Sci-vi over de Woonagenda met interne collega's Beleid
27 februari 2020	Bespreken met wethouders MRA, portefeuillehoudersoverleg Bouwen en Wonen
28 februari 2020	Bespreken met Klankbordgroep marktpartijen
Eind maart 2020	Vaststelling GS, gehoord hebbende PS.
2 april 2020	Presenteren Woonagenda tijdens netwerkconferentie Wonen

Communicatie omtrent besluit
De bespreekversie van de Woonagenda wordt eind januari naar de gemeenten gestuurd. Er wordt op dat moment ook een persbericht over de hoofdlijnen en de ambities van de Woonagenda verstuurd.

De definitieve vaststelling van Woonagenda staat gepland voor eind maart. Kort daarna zal de gedeputeerde de Woonagenda lanceren tijdens de netwerkconferentie Wonen op 2 april 2020. Dat wordt tevens het startpunt voor het opstellen van regionale Woonakkoorden. Over de netwerkconferentie wordt via diverse kanalen gecommuniceerd. Ook wordt er een communicatietraject ingezet bij het proces voor de totstandkoming van de regionale woonakkoorden.

Evaluatie
Een evaluatie van de Woonagenda is voorzien in 2024.

Financiële aspecten/risico's
In het coalitieakkoord is een bedrag van € 4,8 mln uitgetrokken voor woonbeleid. In de 80% versie van de Woonagenda gaan we vooralsnog uit van de volgende verdeling:

- € 3,5 mln. voor Versnelling woningbouw
- € 1mln. voor Woonakkoorden
- € 300.000,- voor opdrachten/onderzoek.

Het besluit over inzet van het budget voor wonen zullen wij echter pas nemen bij de vaststelling van de Woonagenda, na consultatie van uw commissie en de stakeholders.

Vervolgprocedure

- Bespreking met gemeentelijk portefeuillehouders en marktpartijen in februari.
- Verwerking van de opmerkingen in definitieve versie.
- Vaststelling in GS vergadering van 31 maart 2020.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
E.P. Stigter

1 bijlage(n)

- Woonagenda Bespreekversie

MONITOR WONINGBOUW 2019

Productie, plancapaciteit en woningbehoefte

Sector Onderzoek & Informatie

Provincie Noord-Holland

Monitor Woningbouw 2019

Directie Beleid, sector Onderzoek & Informatie

Inhoud

Samenvatting 3

1. Inleiding 1

2. Ontwikkeling van de woningvoorraad 2

Inhaalvraag 3

3. Plancapaciteit 5

Capaciteit naar planstatus 6

Capaciteit naar planologische ligging 7

Capaciteit naar fasering 9

Capaciteit voor zelfbouw 10

4. Plancapaciteit en woningbehoefte 12

Capaciteit in relatie tot woningbehoefte per regio 13

Verwachtingen voor de toekomstige productie 14

Bijlage I Regio-overzichten 17

Bijlage II Inventarisatie woningbouwplannen 44

Bijlage III Regio-indeling 46

Samenvatting

In 2018 zijn er ruim 3.000 nieuwbouwwoningen meer gebouwd dan in het jaar ervoor. In 2017 waren dat er namelijk 10.900 en in 2018 waren dat er 14.000. Deze stijging in nieuwbouwproductie voltrok zich geheel in Noord-Holland Zuid. In Noord-Holland Noord bleef de productie in 2018 gelijk ten opzichte van 2017. Ondanks deze stijging is er in alle regio's, afgezien van de Kop van Noord-Holland, nog wel sprake van een inhaalvraag. Dat is het aantal woningen dat bovenop de verwachte vraag naar woningen gebouwd zou moeten worden om de (demografische) druk op de woningmarkt te laten afnemen.

Positief is dat in alle regio's op papier voldoende capaciteit aanwezig is, zowel voor de behoefte tot 2030 als de behoefte tot 2040. Dit is inclusief de inhaalvraag.
De totale netto plancapaciteit is in 2019 voor Noord-Holland 395.800 woningen. Dit is 15.900 woningen lager dan in 2018. Deze afname zit voornamelijk in de zachte plannen in Noord-Holland Zuid. Het gaat dan met name om potentiële locaties in Amsterdam. In Noord-Holland Noord is de plancapaciteit gestegen ten opzichte van vorig jaar met 10.700 woningen.

De harde capaciteit is belangrijk om op korte termijn te kunnen voldoen aan de woningbouwopgaven. Dit zijn woningbouwplannen die zijn vastgesteld in een bestemmingsplan en waar bouwen planologisch gezien mogelijk is. In vergelijking met vorig jaar is de harde capaciteit in Noord-Holland met 2.200 woningen afgenomen. De bouwproductie lag daarmee hoger dan de aanwas van harde plannen. Het is zaak dat, juist op korte termijn, een gedeelte van de zachte plancapaciteit hard wordt en dat het aantal verleende bouwvergunningen omhoog gaat, zodat er daadwerkelijk gebouwd kan worden.

Het aantal verleende bouwvergunningen tot en met het tweede kwartaal van 2019 vertoont per saldo voor Noord-Holland een dalende lijn vanaf begin 2018. Hierbij is het beeld per regio wel verschillend. Een structurele toename van het aantal bouwvergunningen is niet waar te nemen.

1. Inleiding

De Monitor Woningbouw 2019 bevat cijfers over de ontwikkeling van de woningvoorraad en huishoudens, op basis van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Daarnaast is de ontwikkeling van de plancapaciteit meegenomen. De gegevens over plancapaciteit zijn gebaseerd op de Monitor Plancapaciteit. In deze (jaarlijkse) monitor delen alle gemeenten in Noord-Holland informatie over hun (potentiële) woningbouwlocaties. De cijfers op gemeenteniveau zijn te vinden op www.plancapaciteit.nl. De plancapaciteit is ook afgezet tegen de woningbehoefte. De cijfers voor woningbehoefte komen uit de Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040[1].

De Monitor Woningbouw wordt jaarlijks ter informatie naar Provinciale Staten gestuurd. De monitor is de basis voor het bestuurlijk voortgangsoverleg tussen de provincie en de regio's over hun regionale woonafspraken.

Op 29 mei 2019 oordeelde de Raad van State dat het Programma Aanpak Stikstof niet meer gebruikt mag worden als basis voor toestemmingsverlening. Wat hiervan de eventuele gevolgen zijn voor de geplande woningbouw is nog niet volledig in beeld en kan dus ook niet zichtbaar worden gemaakt in deze monitor.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt er teruggeblikt en gekeken hoe de woningvoorraad zich in de afgelopen periode heeft ontwikkeld en wordt ingegaan op de inhaalvraag. Vervolgens wordt er in hoofdstuk 3 en 4 vooruitgekeken aan de hand van de plancapaciteit en de woningbehoefte. De informatie per regio staat in de bijlagen.

[1] 'Prognose PNH 2019-2040. Bevolking, huishoudens en woningbehoefte.' te vinden op: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Demografie/Beleidsdocumenten/

2. Ontwikkeling van de woningvoorraad

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de ontwikkeling van de woningvoorraad in Noord-Holland in kwantitatieve en kwalitatieve zin. Tevens wordt ingegaan op de inhaalvraag waarvan in de 'Prognose Provincie Noord-Holland 2019-2040' (hierna: prognose 2019) een inschatting is gemaakt.

Ontwikkeling woningvoorraad

De woningvoorraad in Noord-Holland is in 2018 met 15.800 woningen gegroeid. Op de omvang van de woningvoorraad zijn 4 factoren van invloed:

- Nieuwbouw.
- Overige toevoegingen door splitsing van woningen en verandering van gebruiksfunctie; bijvoorbeeld bedrijfspanden of scholen die worden omgebouwd tot woningen.
- Onttrekkingen door sloop, samenvoeging van woningen en onbewoonbaarverklaring.
- Statistische correcties.

De ontwikkeling van deze 4 factoren is bepalend voor de woningvoorraad. Hoe de factoren zich tot elkaar verhouden is hieronder weergegeven.

Figuur 1: Bruto en netto groei woningvoorraad

Nieuwbouw is in het algemeen de (meest) bepalende factor voor de ontwikkeling van de woningvoorraad. In 2018 zijn er ruim 3.000 nieuwbouwwoningen meer gebouwd dan in het jaar ervoor. Het gaat dan om 14.000 in 2018 ten opzichte van 10.900 woningen in 2017. Deze stijging in nieuwbouwproductie voltrok zich geheel in Noord-Holland Zuid. In Noord-Holland Noord bleef de productie in 2018 gelijk ten opzichte van 2017.

Figuur 2: Aantal gerealiseerde nieuwbouwwoningen in Noord-Holland

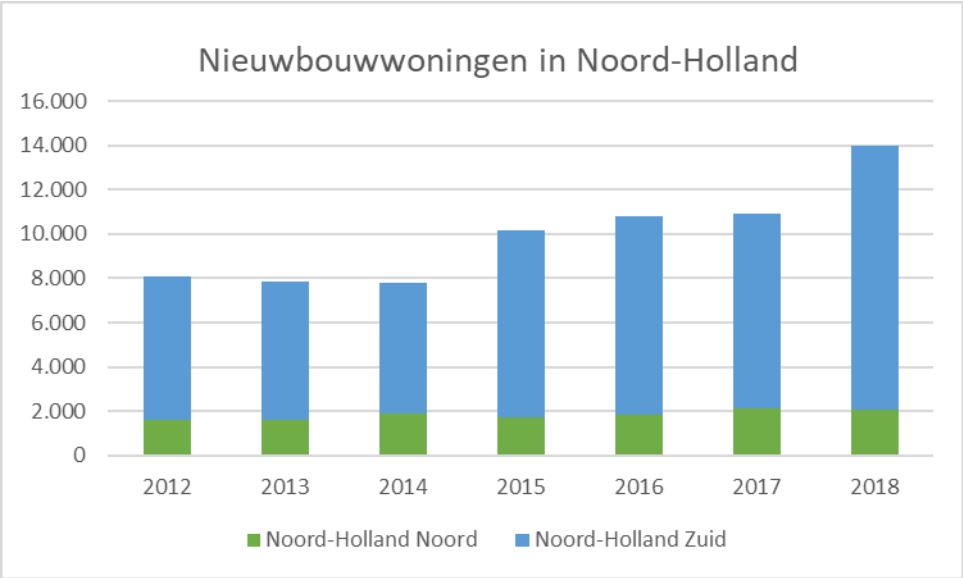

Inhaalvraag

In de prognose 2019 is op basis van de toename van het woningtekort de inhaalvraag bepaald. Het woningtekort geeft de verhouding weer tussen de gewenste woningvoorraad (vraag) en de daadwerkelijke woningvoorraad (aanbod). Een zeker woningtekort is nodig voor het goed functioneren van de woningmarkt en ter voorkoming van leegstand, maar een te hoog tekort leidt tot onwenselijke situaties, zoals lange wachttijden voor een woning, te weinig doorstroming op de huizenmarkt etc. Bij een te hoog tekort (ont)staat er druk op de woningmarkt. Wanneer dan de woningbouwproductie achterblijft bij de huishoudensgroei loopt het woningtekort op. Dit was in de afgelopen jaren het geval en hierdoor nam de druk op de woningmarkt toe.

De inhaalvraag is het aantal woningen dat bovenop de verwachte vraag naar woningen gebouwd zou moeten worden om de druk op de woningmarkt te laten afnemen. Om de inhaalvraag te bepalen is de nieuwbouwproductie vergeleken met de huishoudensgroei voor de periode 2014-2018[2]. Hieruit blijkt dat in Noord-Holland de nieuwbouwproductie met ongeveer 15.000 woningen achterbleef op de huishoudensgroei tussen 2014 en 2018. Maar niet in alle regio's bleef de nieuwbouwproductie achter. Zo werden in de Kop van Noord-Holland meer woningen gebouwd dan dat het aantal huishoudens toenam en in regio Waterland ging het gelijk op. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ingeschatte inhaalvraag per regio.

Tabel 1: Inhaalvraag (aantal woningen) op basis van verschil huishoudensgroei en nieuwbouwproductie 2014-2018

	Huishoudensgroei 2014-2018	Nieuwbouw 2014-2018	Verschil	Inhaalvraag

[2] Voor een uitgebreide toelichting op de methodiek zie p. 42-43 van 'Prognose PNH: 2019-2040. Bevolking, huishoudens en woningbehoefte.'

Kop van Noord-Holland	1.000	1.400	+400	-
West Friesland	2.500	2.200	-300	300
Regio Alkmaar	4.800	3.900	-900	900
IJmond	1.300	1.000	-300	300
Zuid-Kennemerland	2.500	2.300	-200	200
Zaanstad	2.300	1.400	-900	900
Waterland	2.300	2.300	0	-
Amstelland-Meerlanden	6.700	4.300	-2.400	2.400
Amsterdam	26.800	18.200	-8.600	8.600
Gooi en Vechtstreek	3.800	2.700	-1.100	1.100
Noord-Holland Noord	**8.300**	**7.500**	**-800**	**1.200**
Noord-Holland Zuid	**45.700**	**32.200**	**-13.500**	**13.500**
Noord-Holland	**54.000**	**39.700**	**-14.300**	**14.700**

Bron: Prognose 2019

Door een eventuele inhaalvraag op te tellen bij de toekomstige demografische groei (prognose 2019), ontstaat zo de woningbouwopgave die nodig is om de druk op de woningmarkt te laten afnemen.
De inschatting van bovenstaande inhaalvraag laat overigens alleen zien of de druk op de woningmarkt demografisch gezien is opgelopen; is er voor ieder huishouden dat erbij is gekomen ook een woning gebouwd. Als er geen sprake is van een (statistische) inhaalvraag kan er alsnog lokaal druk op de woningmarkt bestaan, doordat in kwalitatief opzicht het aanbod niet aansluit bij de vraag, zoals lange wachtlijsten voor (sociale) huurwoningen, klein aanbod starterswoningen etc.

Kwalitatieve ontwikkeling woningvoorraad

In alle regio's is zowel het aantal eengezins-(grondgebonden) als meergezinswoningen (appartementen) gestegen, zie figuur 3. De toename van appartementen is in het merendeel van de regio's groter dan die van eengezinswoningen. Het vermoeden is dat in de praktijk minder appartementen zijn toegevoegd dan in de statistieken zijn opgenomen. Dit komt door de administratieve vervuiling, die is ontstaan bij de overgang naar de BAG[3].

[3]Bij de overgang van de registratie naar de BAG is de definitie van het begrip woning verruimd. Hierdoor wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen woningen en wooneenheden. Wooneenheden zoals woonruimten in een zorgcomplex of studentenflats, werden voorheen niet als woning aangemerkt. Wooneenheden kunnen nu in de BAG als aparte woning worden geregistreerd wanneer het zelfstandige wooneenheden zijn (o.a. eigen adres en voordeur). Het CBS heeft de afgelopen jaren echter geconstateerd dat gemeenten studenten- en zorgcomplexen op verschillende manieren in de BAG registreren. Daardoor komt het voor dat onzelfstandige wooneenheden, toch worden geregistreerd als aparte woning. Dit zorgt voor zogenaamde 'administratieve vervuiling'. Deze vervuiling zat voornamelijk in de categorieën overige toevoegingen -dit zijn hoofdzakelijk appartementen- , onttrekkingen en correcties, die van invloed zijn op de woningvoorraad. Dit leidt tot een vertekend beeld van de kwalitatieve ontwikkeling van de woningvoorraad. Cijfers zijn daardoor indicatief.

Actuele cijfers (ten opzichte van de vorige monitor) over de toename van de woningvoorraad naar eigendom (huur/koop) zijn nog niet beschikbaar.

Figuur 3: Toename van de woningvoorraad 2012-2019 naar type (Bron: CBS)

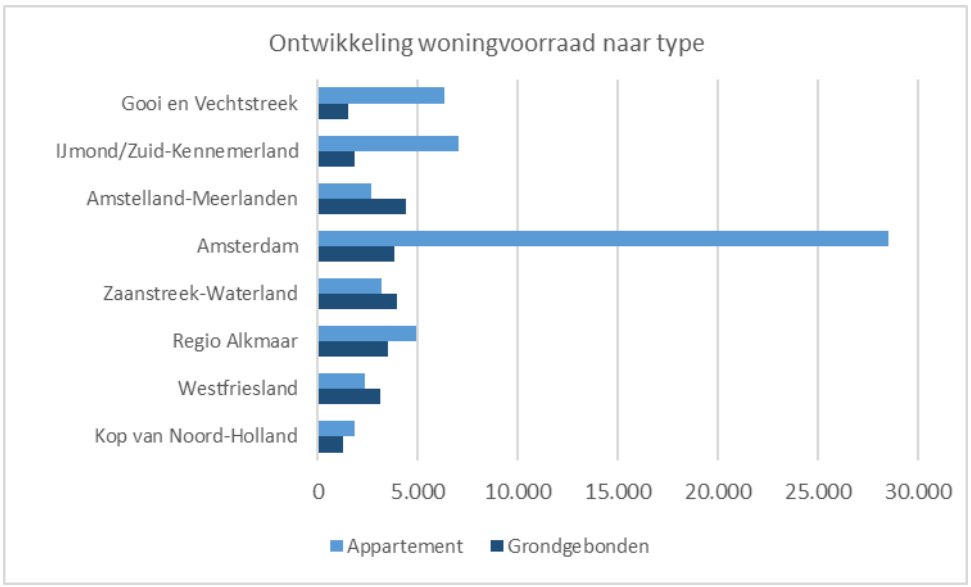

3. Plancapaciteit

Dit hoofdstuk gaat in op de beschikbaarheid van woningbouwcapaciteit in woningbouwplannen van gemeenten. Belangrijke bron voor de gepresenteerde inzichten is de Monitor Plancapaciteit Noord-Holland 2019[4]. De daarin opgenomen informatie is dit voorjaar aangeleverd door de gemeenten. Alle gemeenten hebben hun gegevens geactualiseerd. De Monitor Plancapaciteit kan worden geraadpleegd via www.plancapaciteit.nl.

Ontwikkeling plancapaciteit

Voor alle Noord-Hollandse gemeenten bedraagt de bruto plancapaciteit (alle geplande te bouwen woningen, exclusief sloop) in totaal 408.600 woningen. Dit betreft de capaciteit in alle soorten plannen; variërend van plannen die al worden gebouwd tot potentiële plannen waarvoor alleen nog ideeën bestaan. Een woningbouwplan staat in de Monitor Plancapaciteit tot het volledig opgeleverd is. In de (binnenstedelijke) plannen worden naar verwachting 12.800 woningen gesloopt (voor vervanging). Totaal resteert er dan een netto plancapaciteit van 395.800 woningen. In tabel 2 zijn deze gegevens per regio weergegeven.

De plancapaciteit is licht afgenomen ten opzichte van 2018. De plancapaciteit neemt af door de oplevering van nieuwbouwwoningen en planuitval en neemt toe door nieuwe plannen. De totale netto plancapaciteit in 2019 voor Noord-Holland ligt 15.900 woningen lager dan in 2018. Deze afname zit voornamelijk in de zachte plannen, en dan met name potentiële locaties in Amsterdam.

Tabel 2: Woningbouwcapaciteit per regio in 2019* (Bron: Rigo)

	Bruto	Sloop	Netto	Verschil netto 2018
Kop van Noord-Holland	8.400	600	7.800	3.100
Westfriesland	13.600	300	13.300	1.200
Regio Alkmaar	18.800	100	18.700	6.400
Totaal Noord-Holland Noord	**40.800**	**1.000**	**39.700**	**10.700**
Zaanstreek-Waterland	41.700	1.100	40.500	2.900
Amsterdam	230.700	3.500	227.200	-38.900
Amstelland-Meerlanden	54.600	1.600	53.000	8.000
IJmond/Zuid-Kennemerland	28.800	5.000	23.800	2.400
Gooi- en Vechtstreek	12.100	600	11.500	-900
Totaal Noord-Holland Zuid	**367.900**	**11.800**	**356.100**	**-26.600**

[4] Peildatum 18 juni 2018

Totaal Noord-Holland	**408.600**	**12.800**	**395.800**	**-15.900**
Totaal MRA	*442.700*	*11.800*	*430.900*	*-22.400*

* Getallen zijn afgerond op honderdtallen. Hierdoor kan het voorkomen dat getallen niet precies bij elkaar optellen (of overeenkomen met andere tabellen).

Capaciteit naar planstatus

In tabel 3 is de netto plancapaciteit nader gespecificeerd naar planstatus. Harde capaciteit is belangrijk om op korte termijn te kunnen voldoen aan de woningbouwopgaven. In vergelijking met vorig jaar is de harde capaciteit in Noord-Holland met 2.200 woningen afgenomen. De bouwproductie lag hoger dan de aanwas van harde plannen.

De zachte plannen zijn per saldo afgenomen met 13.800. Met name in Noord-Holland Zuid namen de zachte plannen af (25.200), merendeels in de stad Amsterdam. De afname zat voornamelijk in de potentiele plannen. In 2016 en 2017 is er in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) extra aandacht besteed aan het inventariseren van binnenstedelijke mogelijkheden voor woningbouw voor de langere termijn en potentiele woningbouwlocaties. Hierdoor was de (zachte) plancapaciteit de afgelopen jaren fors toegenomen. De afname kan komen doordat dat een deel van deze plannen concreter zijn geworden of dat er andere keuzes zijn gemaakt en deel van deze locaties weer uit beeld zijn voor woningbouw.

Tabel 3: Netto woningbouwcapaciteit naar planstatus (hard-zacht) in 2019 per regio* (Bron: Rigo)

	Hard	Zacht	Verschil hard t.o.v. 2018	Verschil zacht t.o.v. 2018
Kop van Noord-Holland	2.600	5.200	-100	3.200
Westfriesland	4.300	9.000	-300	1.500
Regio Alkmaar	8.800	9.900	-400	6.700
Totaal Noord-Holland Noord	**15.600**	**24.100**	**-700**	**11.400**
Zaanstreek-Waterland	6.600	34.000	-300	3.100
Amsterdam	44.000	183.200	-1.200	-37.700
Amstelland-Meerlanden	9.200	43.800	800	7.200
IJmond/Zuid-Kennemerland	4.000	19.800	-400	2.800
Gooi- en Vechtstreek	6.100	5.400	-300	-600
Totaal Noord-Holland Zuid	**69.800**	**286.200**	**-1.400**	**-25.200**
Totaal Noord-Holland	**85.500**	**310.300**	**-2.200**	**-13.800**
Totaal MRA	*93.400*	*337.400*	*-1.900*	*-20.500*

* Getallen zijn afgerond op honderdtallen. Hierdoor kan het voorkomen dat getallen niet precies bij elkaar optellen (of overeenkomen met andere tabellen).

Capaciteit naar planologische ligging

Om optimaal gebruik te maken van de schaarse ruimte, streeft de provincie naar het realiseren van zoveel mogelijk woningen in binnenstedelijk gebied. Uit onderstaande figuur blijkt dat vanaf 2004 de uitbreiding van de woningvoorraad binnen Bestaand Bebouwd Gebied (BBG) is toegenomen en de uitbreiding op uitleglocaties is afgenomen. Als grens is de BBG 2000 contour gehanteerd. Dit is de fysieke grens van het bebouwd gebied in Nederland in het jaar 2000, zoals vastgesteld in de Nota Ruimte.[5] Uitleglocaties vallen buiten deze begrenzing. Het aandeel binnenstedelijk gebouwde woningen steeg van 34% in 2004-2006 naar 76% in 2014-2015. In 2016 daalde het aandeel naar 67%, onder andere door uitleglocaties van Amsterdam (afronding IJburg). In de afgelopen 2 jaar lag het aandeel binnenstedelijk weer boven de 70%.

Figuur 4: Uitbreiding woningvoorraad binnen en buiten BBG 2000 in Noord-Holland

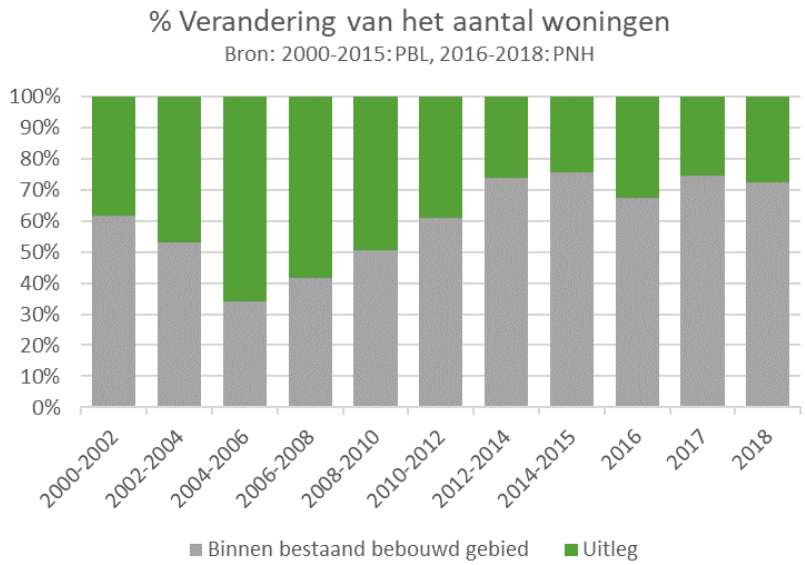

(Bron: Planbureau voor de Leefomgeving/PNH)

Bepaling van Bestaand Stedelijk Gebied en nieuwe stedelijke ontwikkeling

Zoals eerder genoemd streeft de provincie naar het realiseren van zoveel mogelijk woningen in binnenstedelijk gebied. In de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) zijn de regels opgenomen waaraan ruimtelijke plannen in Noord-Holland moeten voldoen. Voor het bepalen of een (woningbouw) plan binnenstedelijk is, wordt de definitie uit het Besluit ruimtelijke ordening, namelijk van Bestaand Stedelijk Gebied (BSG), gebruikt. In die definitie is de status van een plan in het bestemmingsplan bepalend. Als het bestemmingsplan, waarin een stedelijke ontwikkeling mogelijk wordt gemaakt, is vastgesteld ('hard is'), dan valt het plan onder BSG.

[5] http://www.clo.nl/indicatoren/nl2012-woningbouw-binnen-bebouwd-gebied?ond=20907

Bij ieder plan voor een nieuwe stedelijke ontwikkeling moeten gemeenten de Rijksladder voor duurzame verstedelijking toepassen. De Rijksladder is ingericht voor een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten. Op deze manier wordt de ruimte in stedelijke gebieden optimaal benut. In de Rijksladder is bepaald dat gemeenten eerst moeten aantonen dat er binnen BSG geen ruimte is, voordat ze buiten BSG mogen bouwen. Ook moeten ze de behoefte aan de ontwikkeling aantonen. In de PRV speelt daarnaast regionale afstemming over woningbouwplannen een belangrijke rol, door woningbouwprogrammeringen. Deze afstemming is nodig om te komen tot een evenwichtige woonruimteverdeling/-aanbod in een regio.
In de monitor Plancapaciteit wordt aan gemeenten gevraagd om aan te geven of een woningbouwplan binnen of buiten BSG ligt. Het geplande aantal woningen binnen en buiten BSG is weergegeven in tabel 4.

Tabel 4: Capaciteit binnen en buiten BSG (netto), invoer gemeenten* (Bron: Rigo)

	Binnen BSG	Buiten BSG
Kop van Noord-Holland	6.900	900
Westfriesland	9.350	3.950
Regio Alkmaar	17.700	950
Zaanstreek-Waterland**	38.250	2.300
Amsterdam	212.900	14.300
Amstelland-Meerlanden	47.050	5.950
IJmond/Zuid-Kennemerland	23.200	600
Gooi- en Vechtstreek	11.350	150
Totaal Noord-Holland	344.450	29.100

* Getallen zijn afgerond op vijftigtallen. Hierdoor kan het voorkomen dat getallen niet precies bij elkaar optellen.
** Op basis van de kaart, planstatus, plantype en ruimtelijkeplannen.nl is een inschatting gemaakt van capaciteit buiten BSG. Voor ongeveer de helft van de capaciteit was 'binnen/buiten BSG' niet aangegeven.

Het grootste deel van de capaciteit buiten BSG ligt in de regio's Amstelland-Meerlanden, Amsterdam (IJburg), Westfriesland en Zaanstreek-Waterland. Dit zijn zachte plannen en betreffen vaak potentiële bouwlocaties op langere termijn (na 2030 of 2040). In de overige regio's is het aandeel plannen buiten BSG kleiner.

Capaciteit naar fasering

Aan gemeenten is gevraagd om aan te geven in welk jaar de in de monitor opgegeven capaciteit waarschijnlijk wordt opgeleverd. Dit geeft een indicatie van de fasering van de productie, zie tabel 5. De gegevens uit dit deel van de Monitor Plancapaciteit zijn niet geschikt om de exacte nieuwbouw te voorspellen. De vraag aan gemeenten is namelijk niet om de nieuwbouw te voorspellen, maar om de beschikbare capaciteit te faseren. Daarnaast speelt mee dat de inventarisatie van de plancapaciteit tot halverwege het jaar wordt uitgevoerd, waardoor een deel van de opleveringen in 2019 niet wordt meegenomen. Ook is gebleken dat een deel van de opgeleverde nieuwbouw niet altijd in de monitor voorkomt als plancapaciteit. Het gaat dan bijvoorbeeld om plannen die heel snel van plan naar uitvoering gaan, zoals kleine binnenstedelijke plannen of transformatie. Ruim de helft van de capaciteit in Noord-Holland, circa 233.000 woningen, is gefaseerd voor de periode tot 2030.

Tabel 5: Indicatie fasering op te leveren nieuwbouwwoningen (Bron: Rigo)

	2019	2020-2024	2025-2029	2030-2039	2040 e.v.	Onbekend	Totaal
Kop van Noord-Holland	1.700	2.700	1.600	1.000	0	1.400	8.400
Westfriesland	1.900	4.500	3.200	3.300	200	500	13.600
Regio Alkmaar	2.100	12.000	3.200	1.400	0	100	18.800
Totaal Noord-Holland Noord	**5.600**	**19.200**	**8.000**	**5.700**	**200**	**2.000**	**40.800**
Zaanstreek-Waterland	2.500	19.600	9.800	8.200	800	900	41.700
Amsterdam	6.300	49.300	32.000	15.400	1.900	125.700	230.700
Amstelland-Meerlanden	3.700	22.900	16.000	10.600	0	1.400	54.600
IJmond/Zuid-Kennemerland	2.000	14.900	10.900	800	0	100	28.800
Gooi- en Vechtstreek	2.400	5.900	2.200	1.400	0	300	12.100
Totaal Noord-Holland Zuid	**17.000**	**112.700**	**70.800**	**36.300**	**2.700**	**128.500**	**367.900**
Totaal Noord-Holland	**22.600**	**131.900**	**78.800**	**42.000**	**2.900**	**130.500**	**408.600**
Totaal MRA	*22.900*	*125.700*	*82.100*	*60.900*	*22.700*	*128.500*	*442.700*

* Getallen zijn afgerond op honderdtallen. Hierdoor kan het voorkomen dat getallen niet precies bij elkaar optellen (of overeenkomen met andere tabellen).

Uit de Monitor Plancapaciteit blijkt dat niet alle gemeenten evenveel plannen hebben voor de (middel) lange termijn. Zo heeft niet iedere gemeente plannen voor de periode vanaf bijvoorbeeld 2040 (zie tabel 5). Dit kan komen omdat een gemeente bijvoorbeeld geen fysieke ruimte meer heeft binnen de gemeentegrenzen. Bij binnenstedelijke plannen is bovendien inzicht in binnenstedelijke capaciteit op lange termijn niet altijd beschikbaar. Het vrijkomen van bijvoorbeeld een binnenstedelijk bedrijventerrein is niet altijd al 10 jaar van te voren bekend. Verder zijn vooral kleinere gemeenten niet op een dergelijke lange termijn actief met het zoeken of aanwijzen van locaties.

Capaciteit voor zelfbouw

Tabel 6 en de kaart daarnaast geven een beeld van de plannen met mogelijkheden voor zelfbouw. In totaal gaat het om 3.290 woningen in Noord-Holland. Ook in Almere en Lelystad zijn veel plannen waarin zelfbouw is opgenomen. Hier gaat het om ongeveer 3.150 woningen. Figuur 6 geeft een beeld van alle plannen in Noord-Holland.

Tabel 6: Aantal geplande woningen in plannen met zelfbouw (Bron: Rigo)

	Totaal bruto
Kop van Noord-Holland	320
Westfriesland	380
Regio Alkmaar	210
Totaal Noord-Holland Noord	**910**
Zaanstreek-Waterland	200
Amsterdam	1.220
Amstelland-Meerlanden	620
IJmond/Zuid-Kennemerland	290
Gooi- en Vechtstreek	60
Totaal Noord-Holland Zuid	**2.380**
Totaal Noord-Holland	**3.290**
Totaal MRA	*5.530*

Figuur 5: Plannen voor (collectief) particulier opdrachtgeverschap (zelfbouw) in 2019

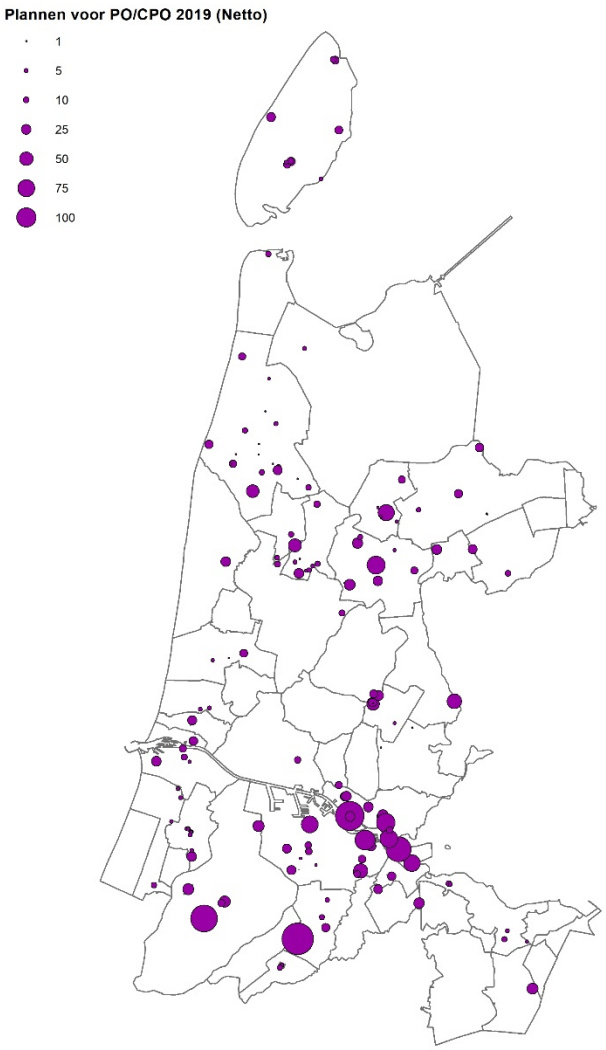

Figuur 6: Plancapaciteit in 2019, zie ook www.plancapaciteit.nl

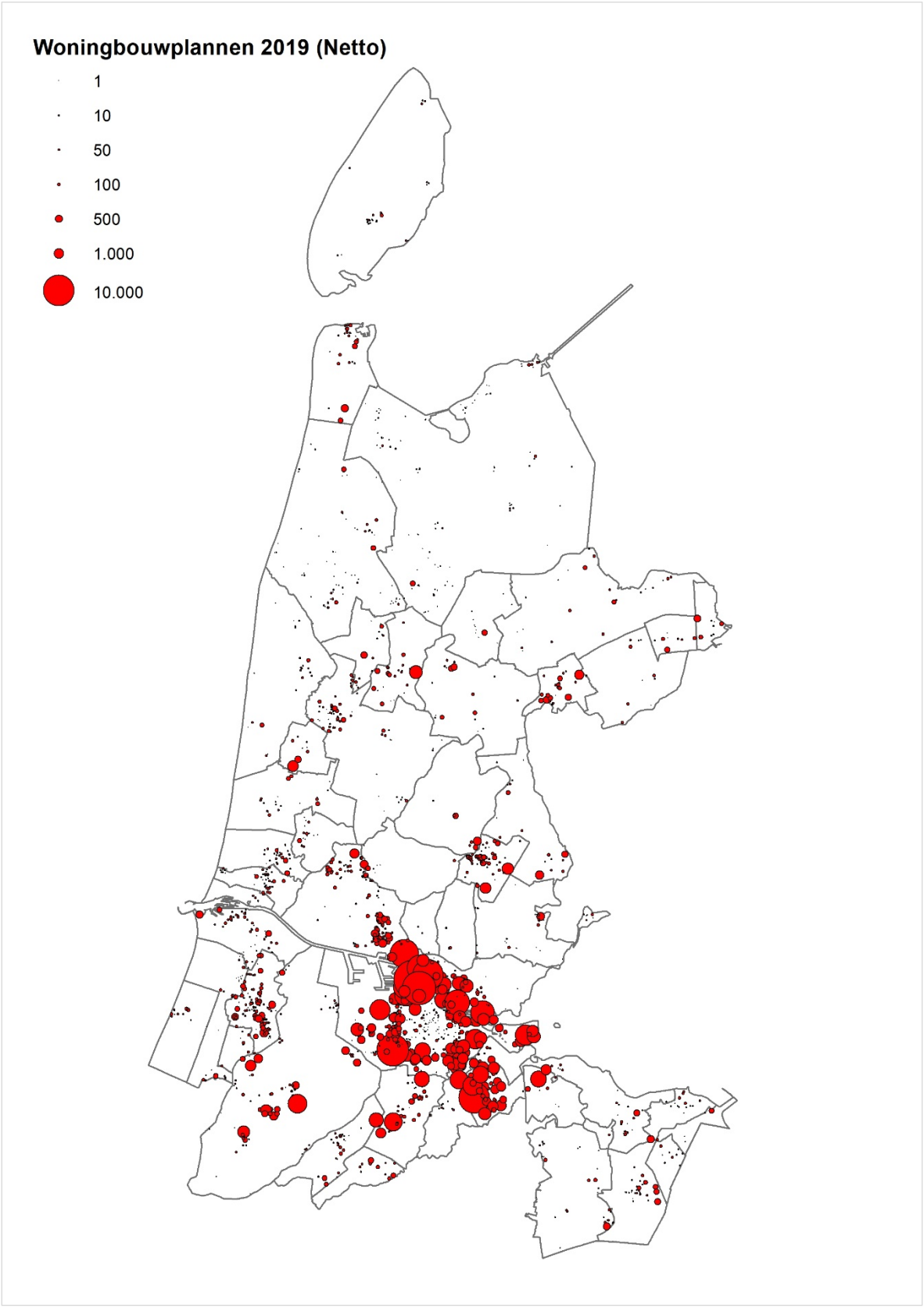

4. Plancapaciteit en woningbehoefte

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de ontwikkeling van de woningbehoefte in de periode 2019-2040 volgens de bevolkingsprognose Noord-Holland 2019 en de beschikbare plancapaciteit per 2019.

Figuur 7 toont de groei van de woningbehoefte in de periode 2019-2040, afkomstig uit de bevolkingsprognose. Hierin is inzichtelijk gemaakt wat de behoefteontwikkeling is voor de verschillende perioden tot 2040. In alle regio's is de woningbehoefte toegenomen ten opzichte van de vorige prognose.

Figuur 7: Groei van de woningbehoefte 2017-2040 (Bron: bevolkingsprognose Noord-Holland 2019)

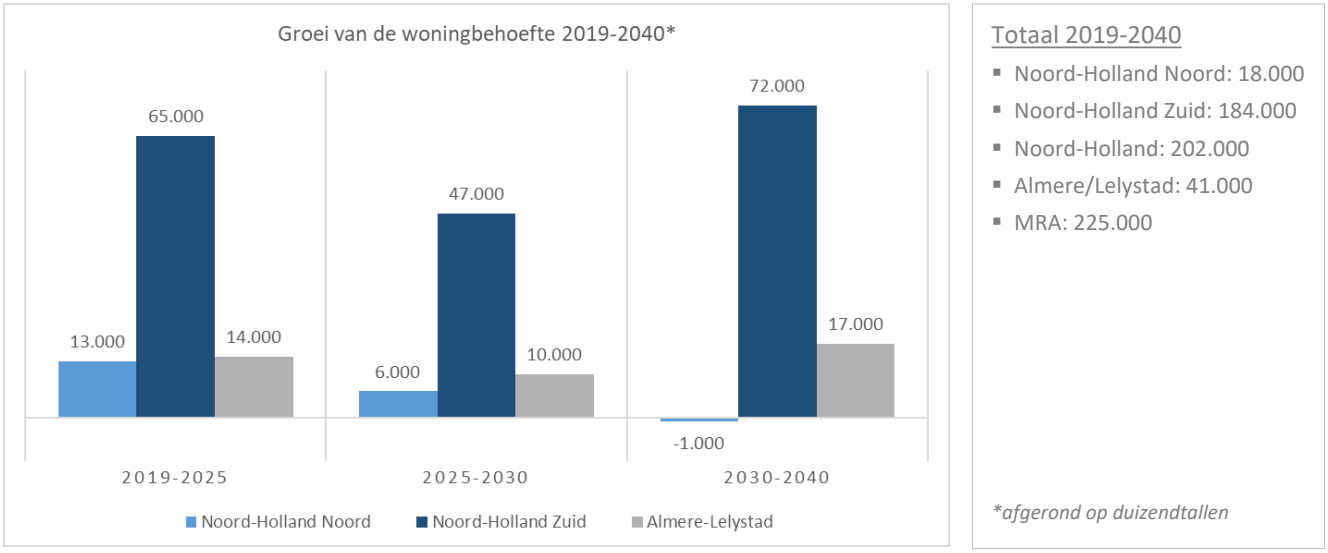

Gehele periode (2019-2040)

Op basis van de bevolkingsprognose bedraagt de uitbreidingsbehoefte voor Noord-Holland Noord, Noord-Holland Zuid en Almere-Lelystad 243.000 woningen in de periode 2019-2040. De behoeftecijfers zijn door de onzekerheid, die zeker op de lange termijn aanzienlijk is, afgerond op duizendtallen. De feitelijke ontwikkelingen vanaf 2019 (natuurlijke aanwas, woningbouwproductie, economische groei, binnenlandse en buitenlandse migratie) zijn van grote invloed op de woningbehoefte.

2019-2025

De totale woningbehoefte voor deze periode is 91.600 woningen (Noord-Holland Noord + MRA).

2025-2030

In deze periode is de totale uitbreidingsbehoefte 63.500 woningen: 5.800 voor Noord-Holland Noord en 57.700 voor de Metropoolregio Amsterdam. De behoefte voor deze periode hangt sterk af van de gerealiseerde productie in 2019-2025.

2030-2040

Op deze termijn zijn de ontwikkelingen in de periode 2019-2030 medebepalend voor de ontwikkeling van de behoefte. Op basis van de huidige prognose en veronderstellingen over de productie is er van 2030 tot 2040 geen behoefte meer aan uitbreiding van de woningvoorraad in Noord-Holland Noord. Wel zijn veranderingen in de voorraad noodzakelijk door demografische ontwikkelingen, vervanging en/of kwaliteitsverbetering. In de Metropoolregio is de toename van de woningbehoefte nog 88.400 woningen (in Noord-Holland Zuid neemt de woningbehoefte toe met 71.700 en in Almere-Lelystad met 16.700).

Capaciteit in relatie tot woningbehoefte per regio

In tabel 7 en figuur 8 is de woningbehoefte voor de periode 2019-2040 afgezet tegen de harde en zachte woningbouwcapaciteit. Op korte termijn (tot 2025) is er in alle regio's voldoende capaciteit aanwezig. Ook voor de behoefte tot 2030, en zelfs tot 2040 hebben alle regio's, op papier, voldoende capaciteit.

Voor de korte termijn geldt vaak als vuistregel dat een regio minimaal voldoende harde capaciteit moet hebben om 3 tot 5 jaar vooruit te kunnen. Dit is in het merendeel van de regio's niet het geval; West-Friesland, Zaanstreek-Waterland, Amstelland-Meerlanden en Zuid-Kennemerland/ IJmond hebben minder woningen in harde capaciteit zitten dan de groei van de woningbehoefte tot 2025. Het is zaak dat op korte termijn zachte plannen omgezet worden in harde plannen. In de regio's Alkmaar, Amsterdam en de Gooi- en Vechtstreek is er tot 2025 voldoende harde capaciteit aanwezig om te voorzien in de groei van de woningbehoefte.

Voor de periode 2025-2030 is het echter van belang dat in alle regio's, afgezien van de Kop van Noord-Holland, (een gedeelte van de) zachte plannen hard worden. Verder is het nodig dat de harde plancapaciteit op korte termijn daadwerkelijk naar stenen wordt omgezet, zodat de inhaalvraag met name in regio's met een woningtekort wordt ingelopen. Om de productie te halen is het noodzakelijk planuitval te beperken en zachte plannen, indien ze aansluiten op de kwalitatieve en kwantitatieve vraag, hard te maken. Goede planning en afspraken tussen gemeenten, ontwikkelaars, corporaties en zelfbouwgroepen moeten ervoor zorgen dat plannen leiden tot het verlenen van bouwvergunningen en vervolgens tot het in aanbouw nemen en opleveren van woningen.

Een aantal regio's en gemeenten hebben hiervoor kwantitatieve ambities geformuleerd in het Regionaal Actieprogramma Wonen (RAP[6]) of coalitieakkoord. In de MRA streeft men bijvoorbeeld naar 15.000 woningen per jaar: o.a. 7.500 woningen per jaar in Amsterdam, 1.000 woningen per jaar in Zaanstad, 925 woningen per jaar in de Gooi en Vechtstreek en 1.200 woningen (netto) per jaar in Zuid-Kennemerland-IJmond[7].

Tabel 7: Woningbehoefte 2019-2040 en plancapaciteit (Bron: PNH/Rigo)

	Woningbehoefte 2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto plancapaciteit	Hard	Zacht
Kop van Noord-Holland	1.700	2.000	0	7.800	2.600	5.200
Westfriesland	4.500	7.100	7.500	13.300	4.300	9.000
Regio Alkmaar	6.500	9.400	10.400	18.700	8.800	9.900
Zaanstreek-Waterland	8.000	13.500	20.900	40.500	6.600	34.000
Amsterdam	30.600	56.200	100.900	227.200	44.000	183.200
Amstelland-Meerlanden	12.900	20.900	31.000	53.000	9.200	43.800
IJmond/Zuid-Kennemerland	7.900	13.300	20.700	23.800	4.000	19.800
Gooi- en Vechtstreek	5.500	8.300	10.400	11.500	6.100	5.400
Totaal Noord-Holland	77.600	130.700	201.800	395.800	85.500	310.300
Totaal MRA	*78.900*	*136.600*	*225.000*	*430.900*	*93.400*	*337.400*

*o.b.v. de Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040

** Getallen zijn afgerond op honderdtallen. Hierdoor kan het voorkomen dat getallen niet precies bij elkaar optellen (of overeenkomen met andere tabellen).

Figuur 8: Woningbehoefte en plancapaciteit (Bron: Rigo / Provincie Noord-Holland)

[6] Een RAP bevat uitgangspunten, afspraken en acties over nieuwbouw en bestaande bouw voor de komende 5 jaar met de mogelijkheid om tussentijds bij te stellen wanneer daar aanleiding voor is. De regionale kwalitatieve en kwantitatieve woningbouwprogrammeringen - de regionale afspraken volgens artikel 5c van de Provinciale Ruimtelijke Verordening - vloeien hieruit voort. In sommige regio's bevat het RAP ook een (beknopte) programmering. Doorgaans wordt deze echter apart van het RAP opgesteld en vastgesteld.

[7] In april van 2019 heeft de regio Zuid-Kennemerland/IJmond de RAP-afspraken geactualiseerd, waarin de aantallen woningen zijn aangepast en de periode is verlegd (van 2016 t/m 2020 naar 2019 t/m 2024).

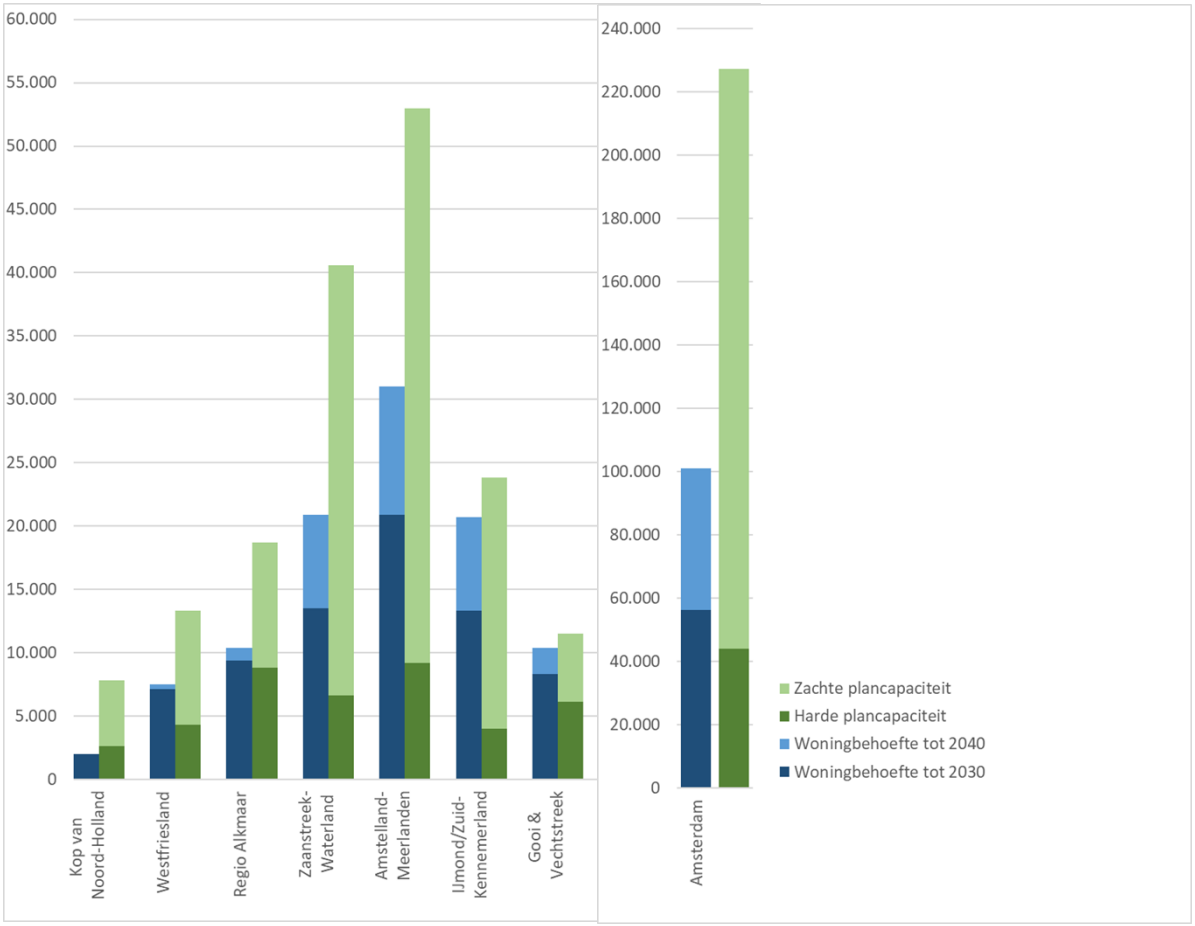

Inhaalvraag

Gezien de huidige druk op de woningmarkt is het wenselijk dat er in de komende jaren meer wordt gebouwd dan de verwachte groei van de woningbehoefte. Door de inhaalvraag op te tellen bij de (groei van de) woningbehoefte ontstaat zo de woningbouwopgave die nodig is om de krapte op de woningmarkt terug te dringen. Wanneer de inhaalvraag wordt opgeteld bij de groei van de woningbehoefte hebben alle regio's, op papier, voldoende capaciteit.

Verwachtingen voor de toekomstige productie

Figuren 9-12 laten zien dat het aantal verleende bouwvergunningen voor nieuwbouwwoningen in Noord-Holland, na een dieptepunt in 2013, vanaf 2014 is gestegen tot en met 2015. In 2016 daalde het aantal verleende bouwvergunningen weer. In 2017 steeg het weer, maar bleef het aantal verleende bouwvergunningen onder de piek van 2015. Afgelopen jaar, 2018, daalde het aantal weer en na een kleine opleving zet de daling zich voort in de eerste helft van 2019. De economische groei en de stijging van de woningprijzen leiden nog niet tot een sterke toename van de verleende bouwvergunningen. Het aantal verleende bouwvergunningen lag in 2017 rond de 11.200 woningen en in 2018 circa 2.000 lager op ongeveer 9.300.

Het aantal verleende bouwvergunningen geeft een ruwe indicatie van de productie voor de komende 2 jaar (gemiddeld is een woning 2 jaar na de afgifte van de bouwvergunning gereed). Het aantal verleende bouwvergunningen is in 2017-2018 nagenoeg hetzelfde als in de periode ervoor. Naar verwachting blijft de nieuwbouwproductie de komende 2 jaar dan ook gelijk aan de voorgaande periode.

Op regionaal niveau fluctueerde het aantal verleende bouwvergunningen in het afgelopen jaar in alle regio's. Met uitzondering van Westfriesland, de Kop en Amsterdam daalde het aantal bouwvergunning in de tweede helft van 2018 in alle regio's en zet deze daling zich voort in de eerste helft van 2019. Het beeld in Noord-Holland Zuid en de MRA wordt sterk beïnvloed door Amsterdam. Vanaf 2013 nam hier het aantal verleende bouwvergunningen snel toe, maar sinds midden 2016 ligt dit rond de 3.000 woningen per jaar. Hierbij moet opgemerkt worden dat dit wellicht geen volledig beeld geeft[8]. Amsterdam gaat anders om met het doorgeven van het aantal bouwvergunningen aan het CBS dan verwacht. CBS gaat ervan uit dat gemeenten het aantal vergunde woningen doorgeven, maar naar het schijnt kan voor Amsterdam een bouwvergunning ook betrekking hebben op meerdere woningen in één gebouw. In de monitor gaan we echter uit van de statistieken van het CBS.

Figuur 9-12: Jaartotaal verleende bouwvergunningen voor nieuwbouwwoningen (aantal woningen) gepresenteerd per kwartaal in Noord-Holland en de MRA: 1e kwartaal 2013 tot en met 2e kwartaal 20198 (Bron: CBS)

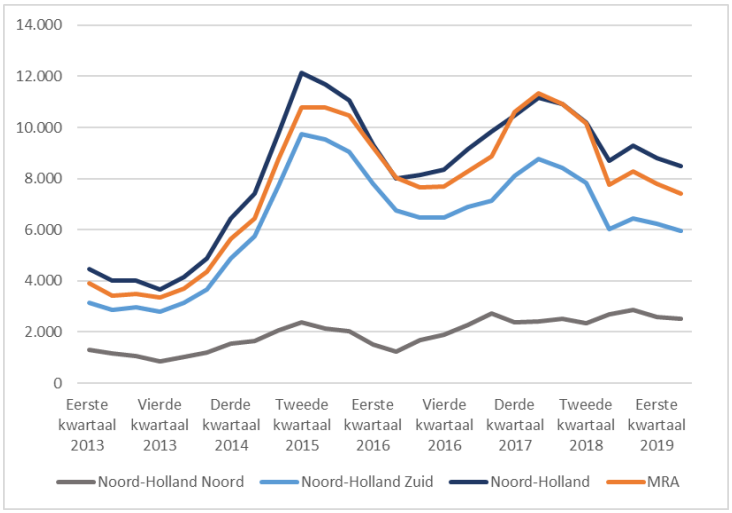

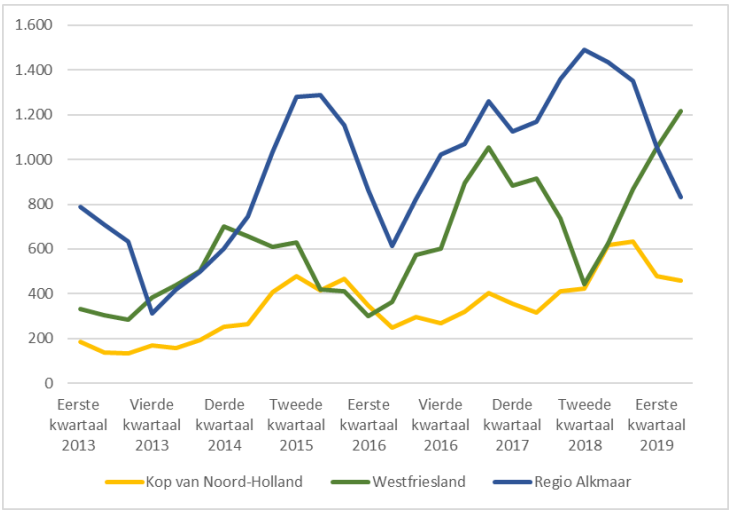

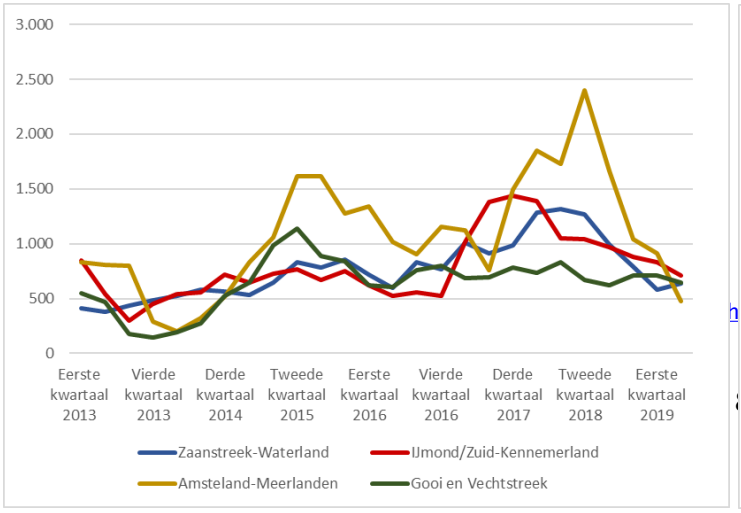

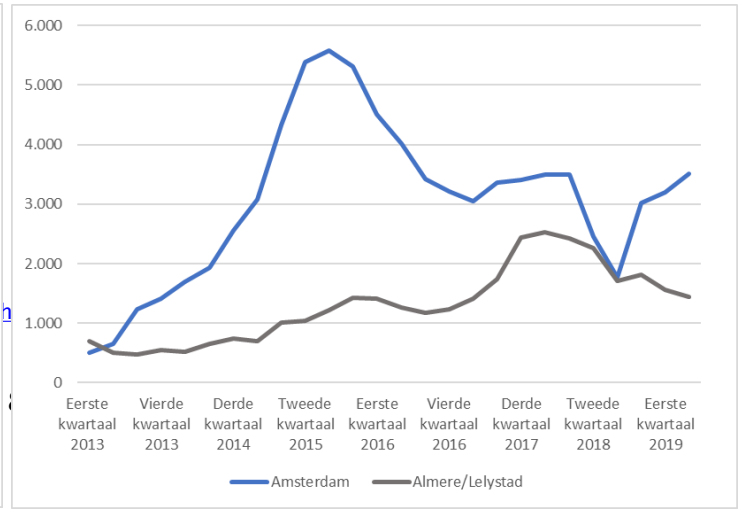

Figuren 13 tot en met 16 geven een beeld van de verleende bouwvergunningen naar type en opdrachtgever. Het aantal verleende vergunningen voor koopwoningen is in 2018 ongeveer gelijk gebleven aan het aantal in 2017, circa 6.500. Het aantal vergunningen voor huurwoningen is echter met ruim een derde afgenomen, van 4.600 naar 2.800. De sterkste daling zit bij de bouwers voor de markt.

Sinds het dal in 2013 kende het aantal verleende bouwvergunningen aan bouwers voor de markt (projectontwikkelaars) een stijgende lijn (afgezien van een kleine dip in 2016), die vlakt nu weer af. Het aantal verleende bouwvergunningen aan particuliere opdrachtgevers (zelfbouw) steeg vanaf 2013 en bereikte een piek in 2016 van 1.000. In 2018 zijn er circa 750 vergunningen afgegeven.

Figuur 13-16: Verleende bouwvergunningen (aantal woningen) naar opdrachtgever en eigendom in Noord-Holland (Bron: CBS)

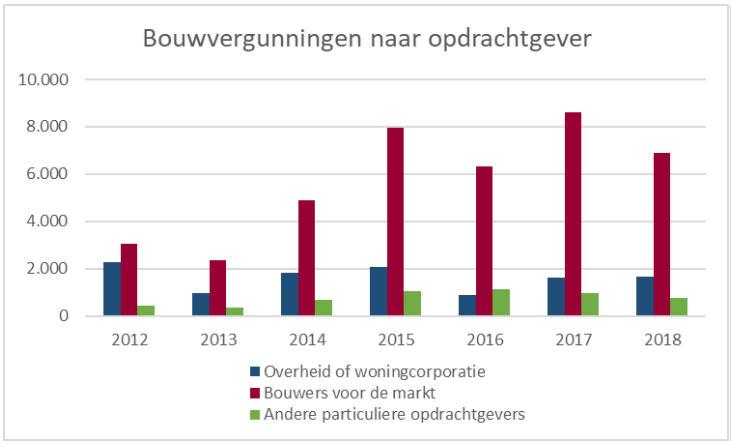

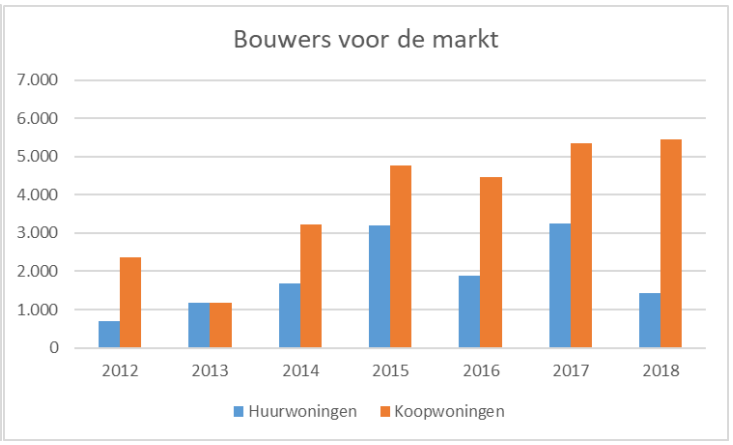

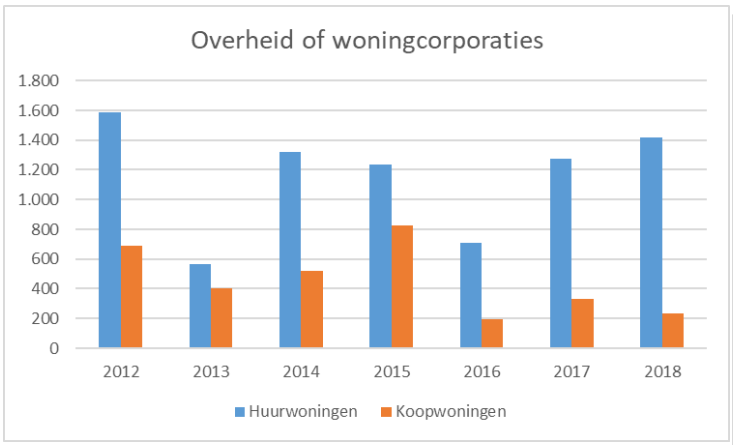

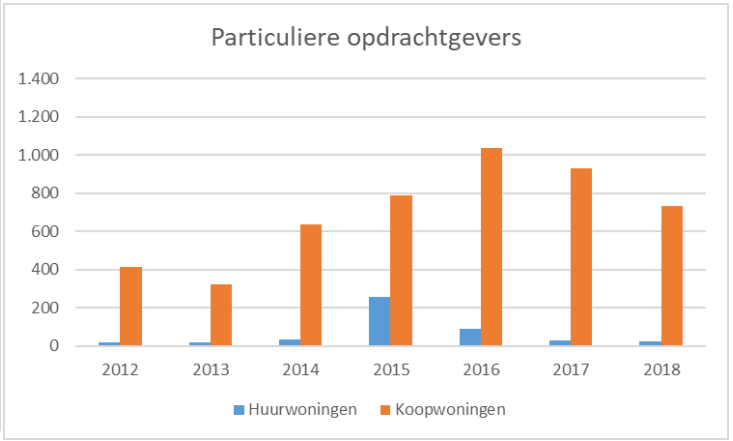

Bijlage I Regio-overzichten

KOP VAN NOORD-HOLLAND

Kwantiteit

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte*

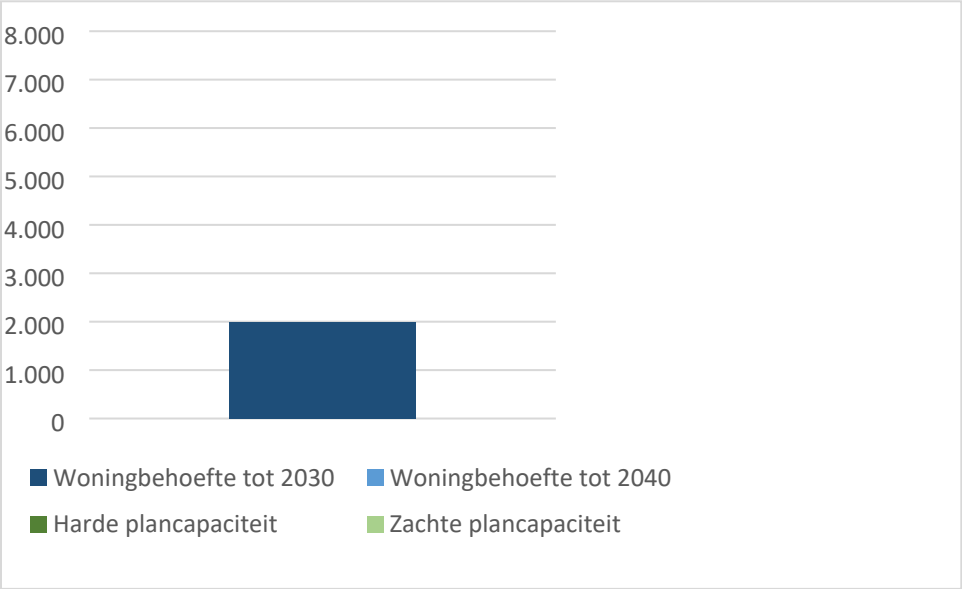

In de Kop van Noord-Holland is er voldoende plancapaciteit om aan de woningbehoefte te voldoen.
De harde plancapaciteit is ruim voldoende, en is zelfs groter dan de voorspelde woningbehoefte tot 2030. De vraag is echter of die harde plancapaciteit tot daadwerkelijke productie moet leiden, omdat na 2030 juist een overschot aan woningen dreigt. De regio heeft met het afsprakenkader Kwalitatieve Woningbouwprogrammering Kop van Noord-Holland 2015 (KWK) de eerste stap gezet tot bijstelling van de plannen. Dit KWK loopt af. Een nieuw KWK voor de periode 2020 tot 2030 wordt opgesteld. In het RAP tot en met 2020 heeft de Kop afspraken gemaakt om de harde plannen te faseren, te doseren en eventueel te saneren.

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
1.700	2.000	0	7.800	2.600	5.200

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

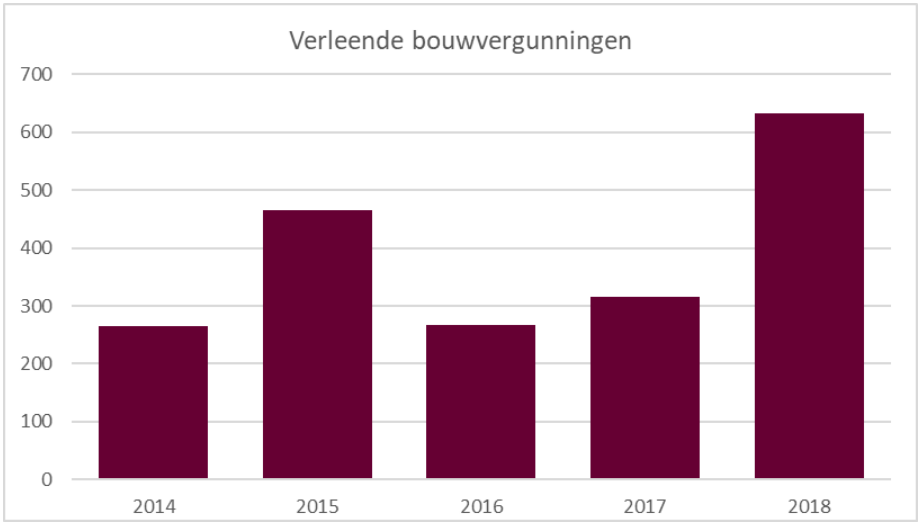

Bron: CBS

Het aantal verleende bouwvergunningen is in 2018 verdubbeld ten opzichte van 2017. Naar verwachting zal de productie in de komende 2 jaar stijgen.

Kwaliteit

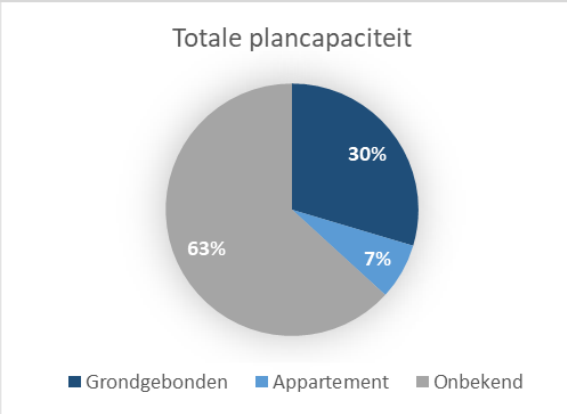

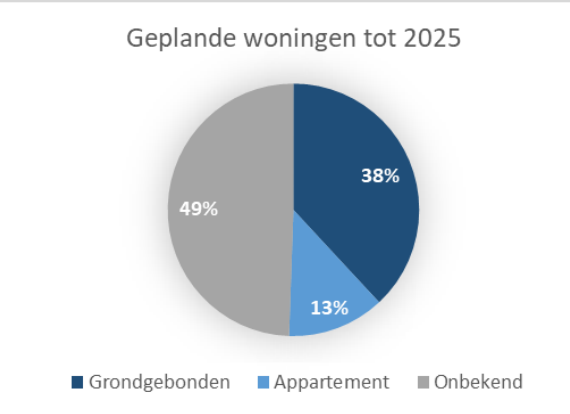

Bijna een derde van de geplande woningen zijn eengezinswoningen (30%), 7% is appartement en van 63% van de woningen is het type nog niet bekend. Van de tot 2025 geplande woningen is 38% eengezinswoning, 13% appartement en van bijna de helft is het eigendom onbekend.

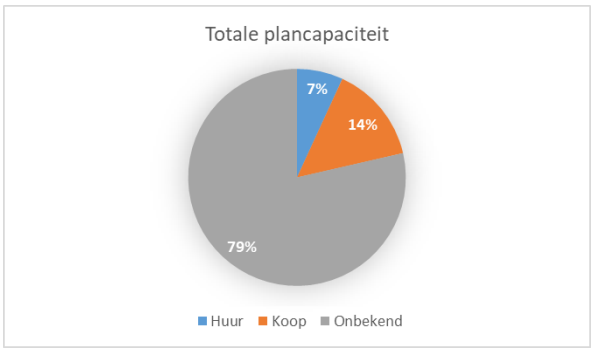

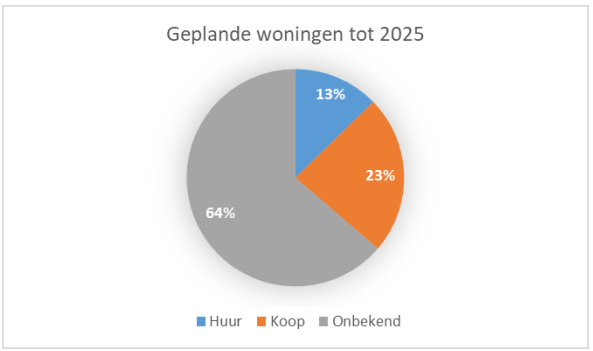

Van een vijfde van de geplande woningen is de eigendomsvorm bekend, 14% zijn koopwoningen 7% zijn huurwoningen. Naar schatting is bijna twee derde van de geplande woningen tot 2025 het eigendom niet bekend, ongeveer een vijfde zijn koopwoningen en 13% zijn huurwoningen. De prijsklassen over de woningen waarvan het eigendom bekend is, zijn als volgt verdeeld:

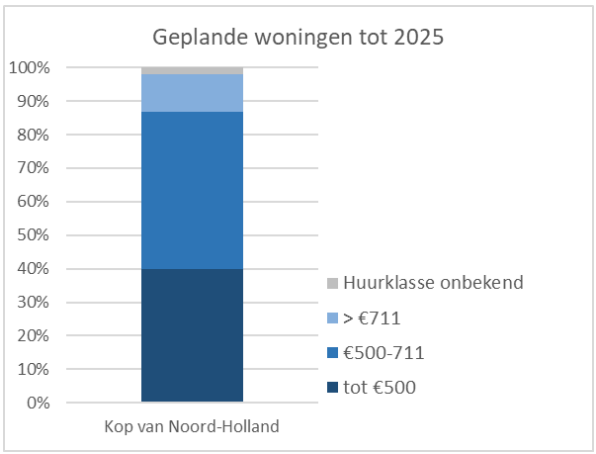

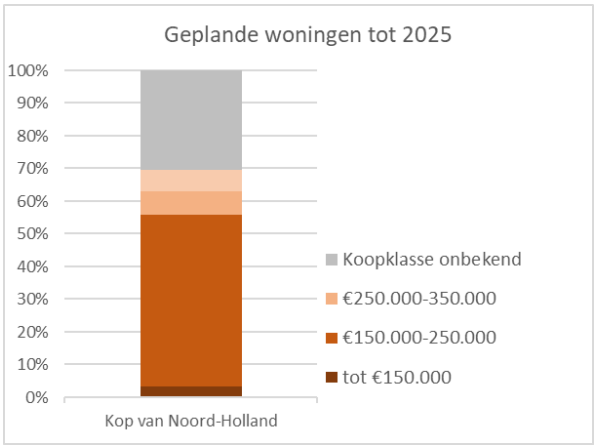

Bron: Rigo (Inschatting van de relatieve verdeling over aantal geplande woningen waarvan het eigendom bekend is)

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	*430*
Zelfbouw	*320*
Student	*Geen gegevens*
Energieneutraal	*160*
Gasloos	*1.060*

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

WESTFRIESLAND

Kwantiteit

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte*

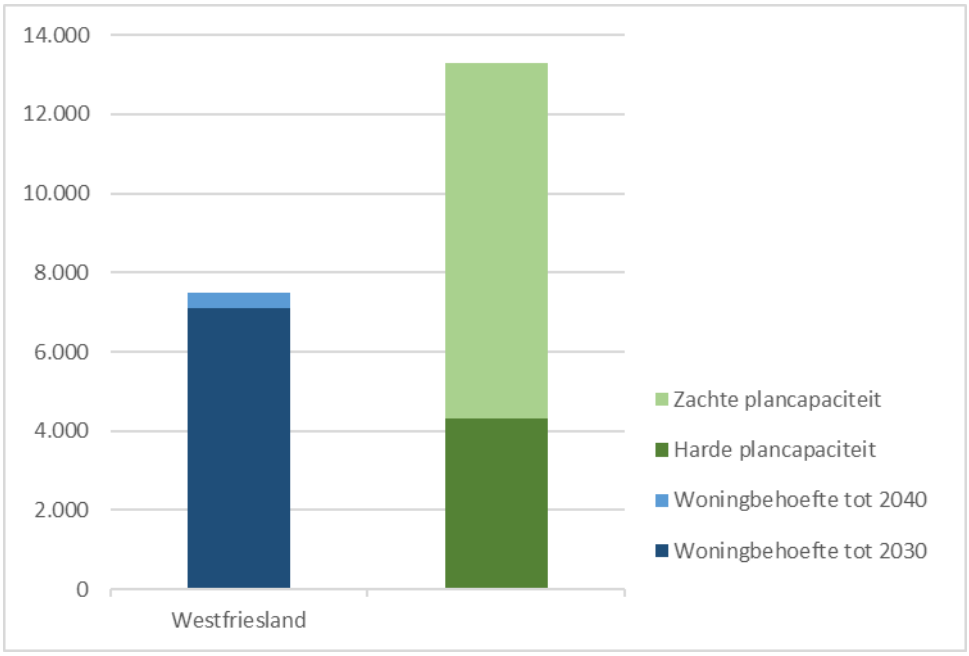

Er is voldoende plancapaciteit aanwezig om te voldoen aan de woningbehoefte tot 2040. De groei van woningbehoefte zit voornamelijk voor/tot 2030. Het is dus wel van belang dat een deel van de zachte plannen op korte termijn hard wordt.

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
4.500	7.100	7.500	13.300	4.300	9.000

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

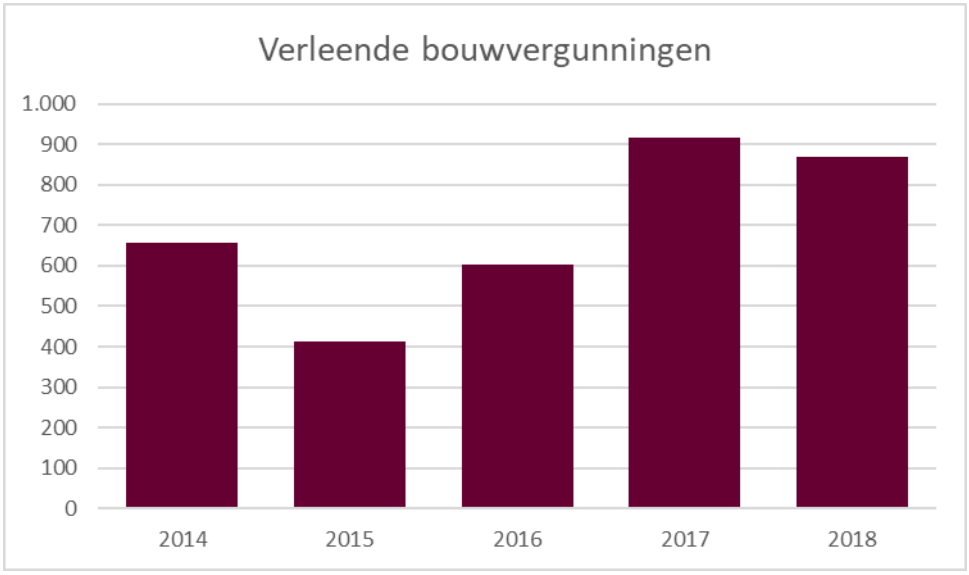

Bron: CBS

In 2018 is het aantal verleende bouwvergunningen nagenoeg gelijk gebleven aan het jaar ervoor. Naar verwachting zal de productie de komende tijd eerst wat stijgen en vervolgens afvlakken.

Kwaliteit

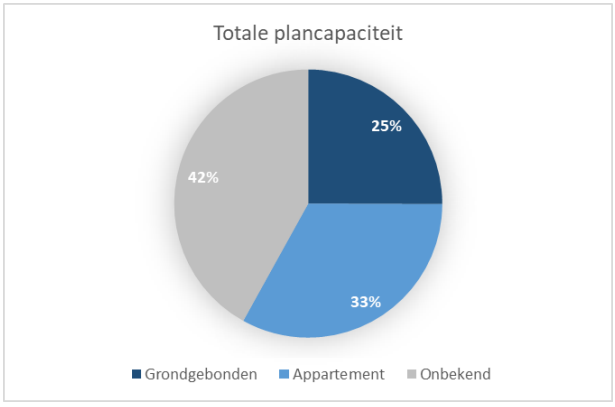

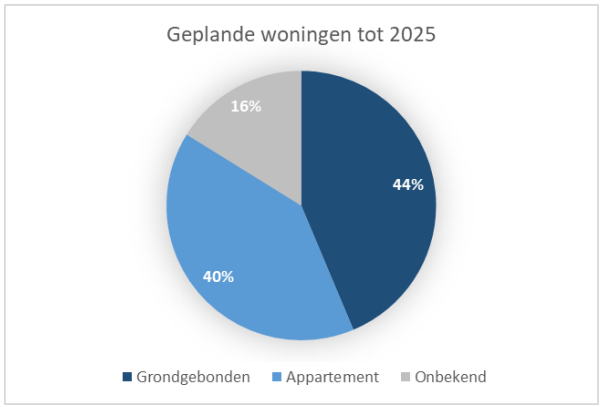

Een derde van de geplande woningen zijn appartementen (33%). Een kwart zijn eengezinswoningen (25%) en van 42% is het woningtype nog onbekend. Van de tot 2025 geplande woningen is naar schatting 40% appartement en 44% eengezinswoningen.

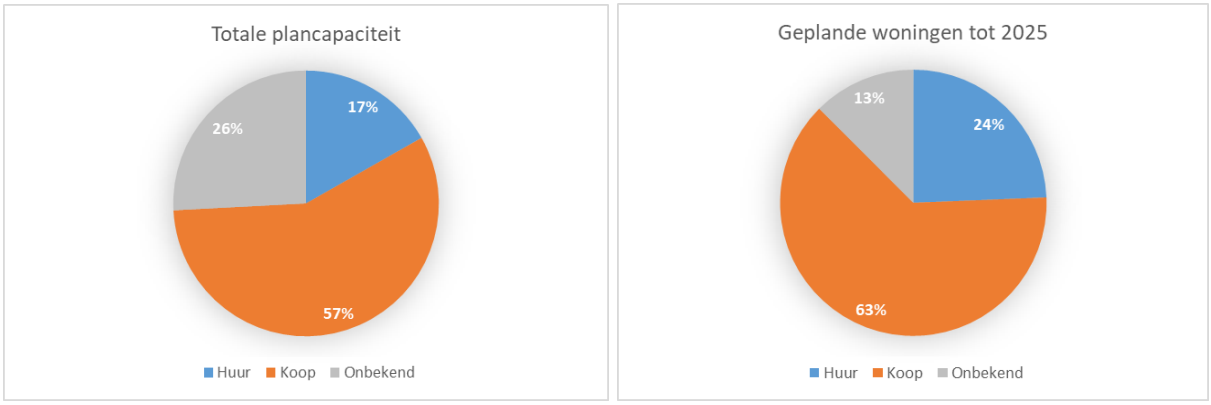

Ruim de helft de geplande woningen zijn koopwoningen (67%), 17% zijn huurwoningen en van een kwart van de geplande plancapaciteit is het toekomstige eigendom onbekend. Naar schatting is van de geplande woningen tot 2025 bijna twee derde koop (63%) en bijna een kwart (24%) huur. De prijsklassen over de woningen waarvan het eigendom bekend is, zijn als volgt verdeeld:

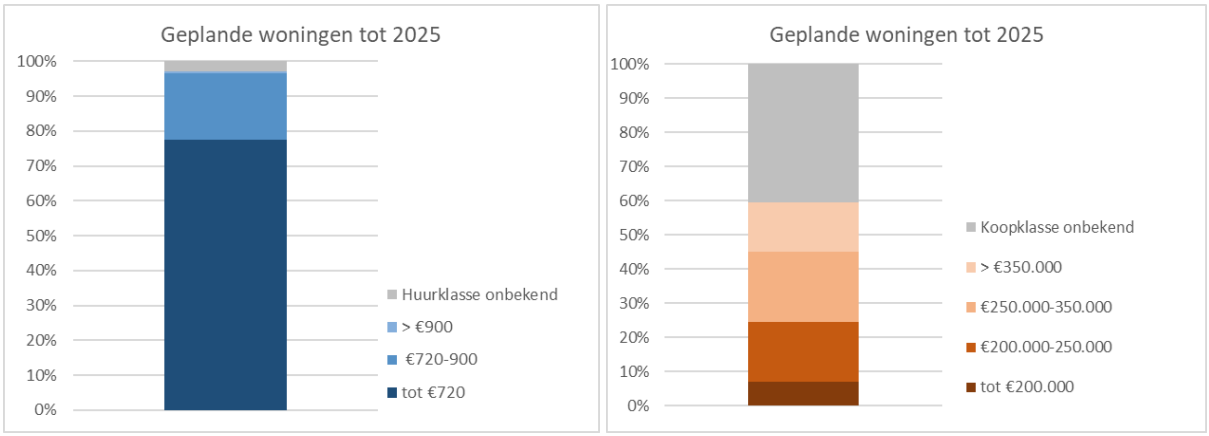

Bron: Rigo. (Inschatting van de relatieve verdeling over aantal geplande woningen waarvan het eigendom bekend is)

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	3.280
Zelfbouw	380
Student	Geen gegevens
Energieneutraal	2.190
Gasloos	7.710

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

REGIO ALKMAAR

Kwantiteit

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte* *2030/2040*

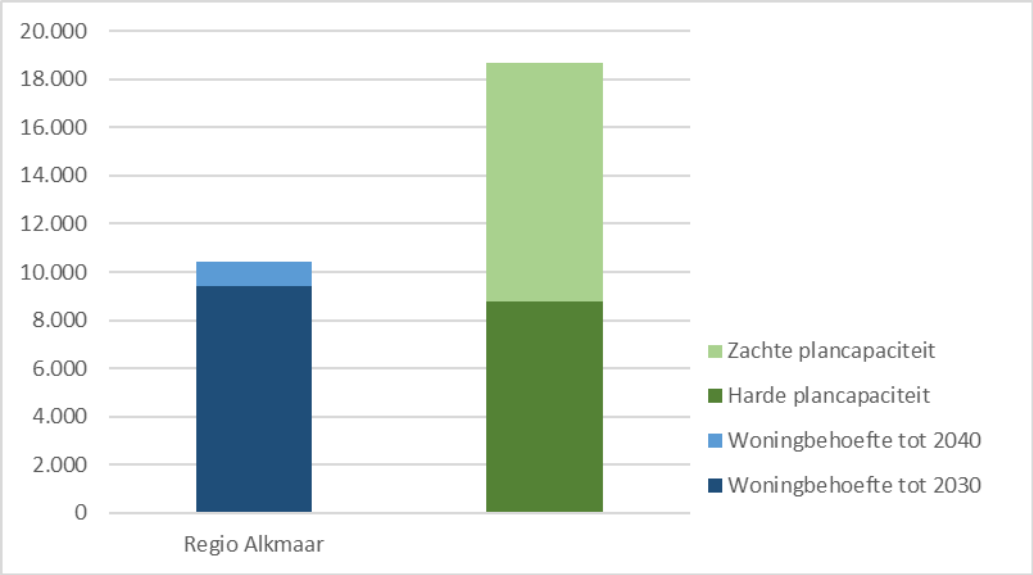

In de regio Alkmaar is voldoende plancapaciteit aanwezig om in de woningbehoefte te voorzien tot 2040. Ook is een groot gedeelte hiervan al hard (circa 85% van de woningbehoefte tot 2040 is hard).

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
6.500	9.400	10.400	18.700	8.800	9.900

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

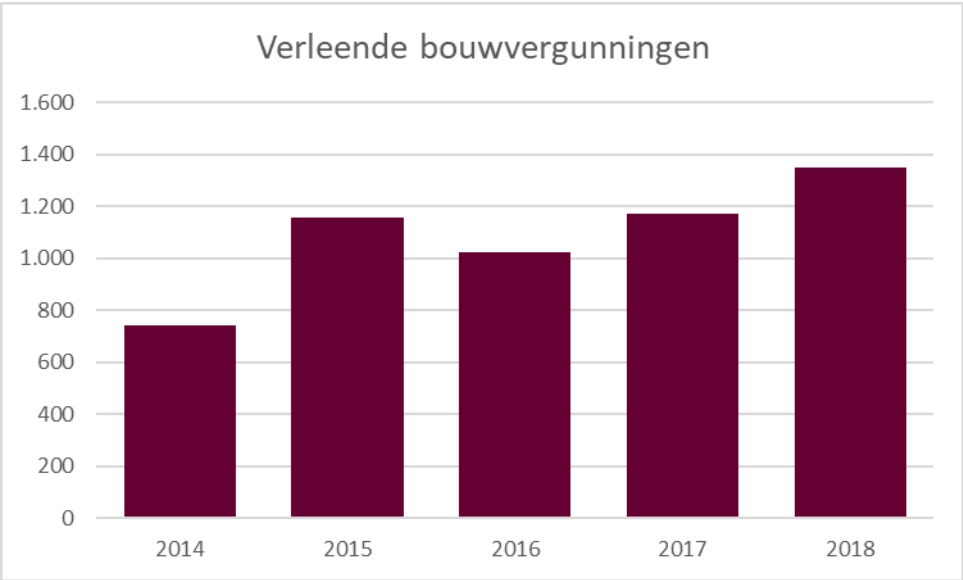

Bron: CBS

Het aantal verleende bouwvergunningen is de afgelopen 2 jaar licht gestegen ten opzichte van het jaar ervoor. Naar verwachting zal er in de productie de komende 2 jaar ook een stijging te zien zijn.

Kwaliteit

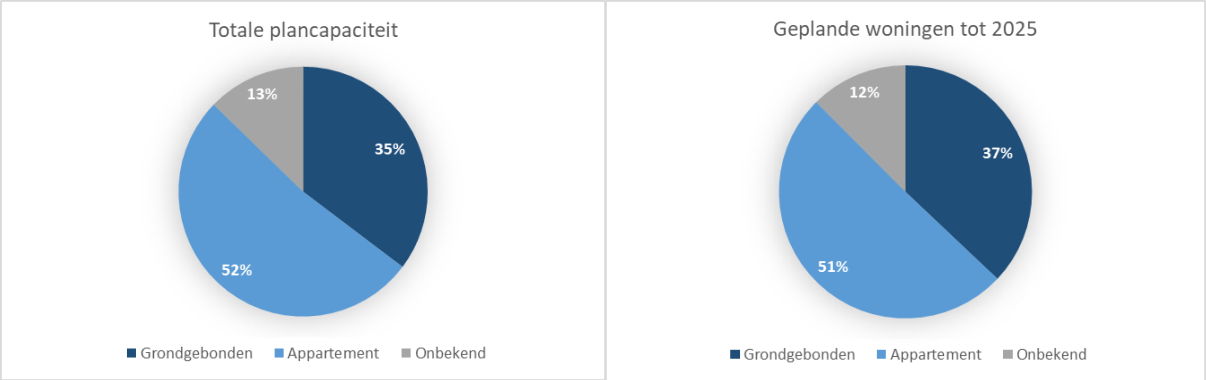

Ruim de helft van de geplande woningen zijn appartementen (57%). Ruim eenderde zijn eengezinswoningen (35%) en van een klein gedeelte is het woningtype nog onbekend. Van de tot 2025 geplande woningen is het beeld nagenoeg hetzelfde, naar schatting 51% eengezinswoningen en 37% appartement.

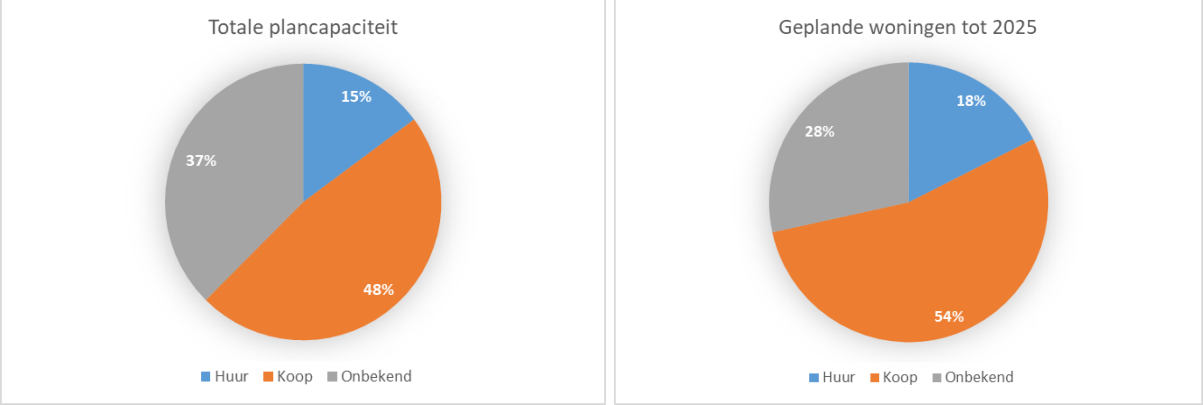

Bijna de helft de geplande woningen zijn koopwoningen (48%), 15% zijn huurwoningen en van een derde van de geplande plancapaciteit is het toekomstige eigendom onbekend. Van de geplande woningen tot 2025 is het aandeel huurwoningen iets hoger (18%) en koopwoningen ruim de helft (54%). De prijsklassen over de woningen waarvan het eigendom bekend is, zijn als volgt verdeeld:

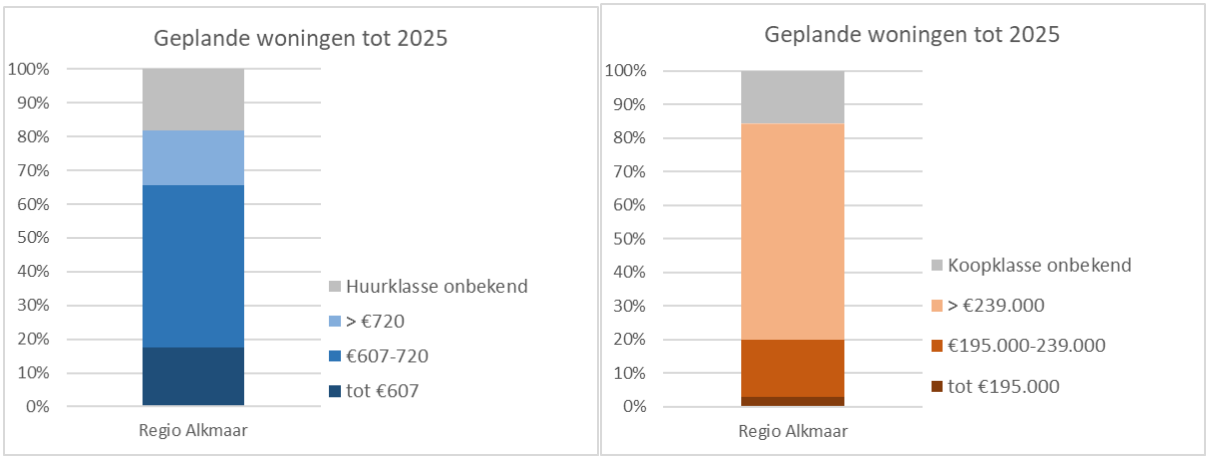

Bron: Rigo. (Inschatting van relatieve verdeling over aantal geplande woningen waarvan het eigendom bekend is)

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	7.920
Zelfbouw	210
Student	Geen gegevens
Energieneutraal	Geen gegevens
Gasloos	7.960

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

IJMOND / ZUID-KENNEMERLAND

Kwantiteit

RAP-afspraken 2016 t/m 2020:

- Tot en met 2020 8.100 woningen (+ of - 20%) erbij, waarbij 20% van alle woningtoevoegingen door transformatie[9].
- Sociale huurwoningen: geen krimp t.o.v. 2015 (voorraad 2015 was 64.000).

Bruto toevoeging van aantal woningen (2016-2020): gemiddeld 1.620 per jaar (+ of - 20%), waarvan 20% door transformatie.

In april van 2019 heeft de regio de RAP-afspraken gedeeltelijk gewijzigd en de periode verlengd. De aangepaste afspraken gelden vanaf dit jaar, 2019. In de monitor blikken we terug op 2018, vandaar dat de 'oude' afspraken hier worden weergegeven.

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte*

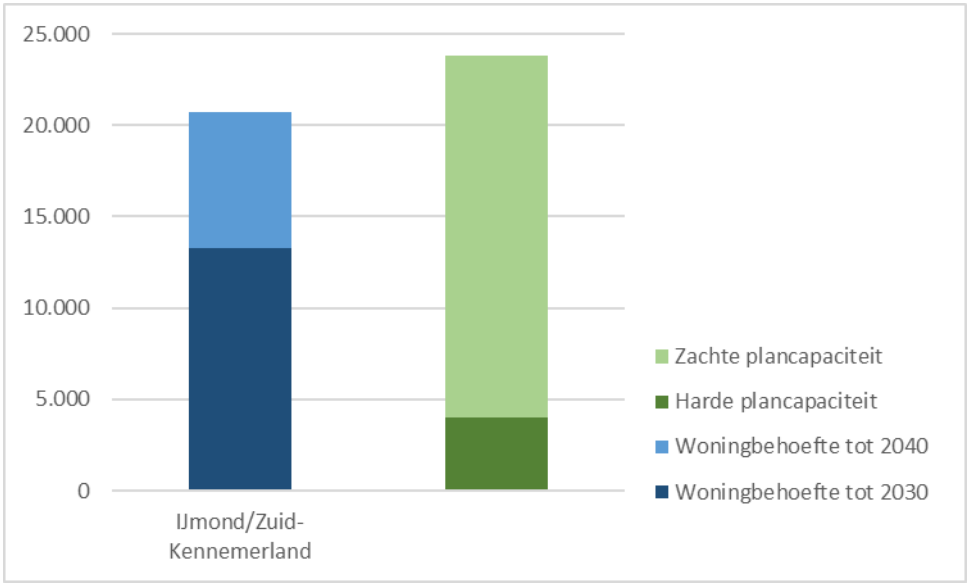

Er is voldoende plancapaciteit om in de woningbehoefte te voorzien tot 2040. Het is echter van belang dat op korte termijn een gedeelte van de zachte plancapaciteit wordt omgezet in harde plannen. Op die manier kan worden voorzien in de behoefte tot 2025/2030.

[9] De regio hanteert hierbij de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) 'toevoeging anderszins': "Het aantal woningen dat aan de voorraad is toegevoegd om andere redenen dan nieuwbouw, zoals woningsplitsing en verbouw van een kantoor tot woning." 'toevoegingen anderszins' CBS)

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
7.900	13.300	20.700	23.800	4.000	19.800

- *Ontwikkeling woningvoorraad in relatie tot RAP-afspraak* *2016-2017*

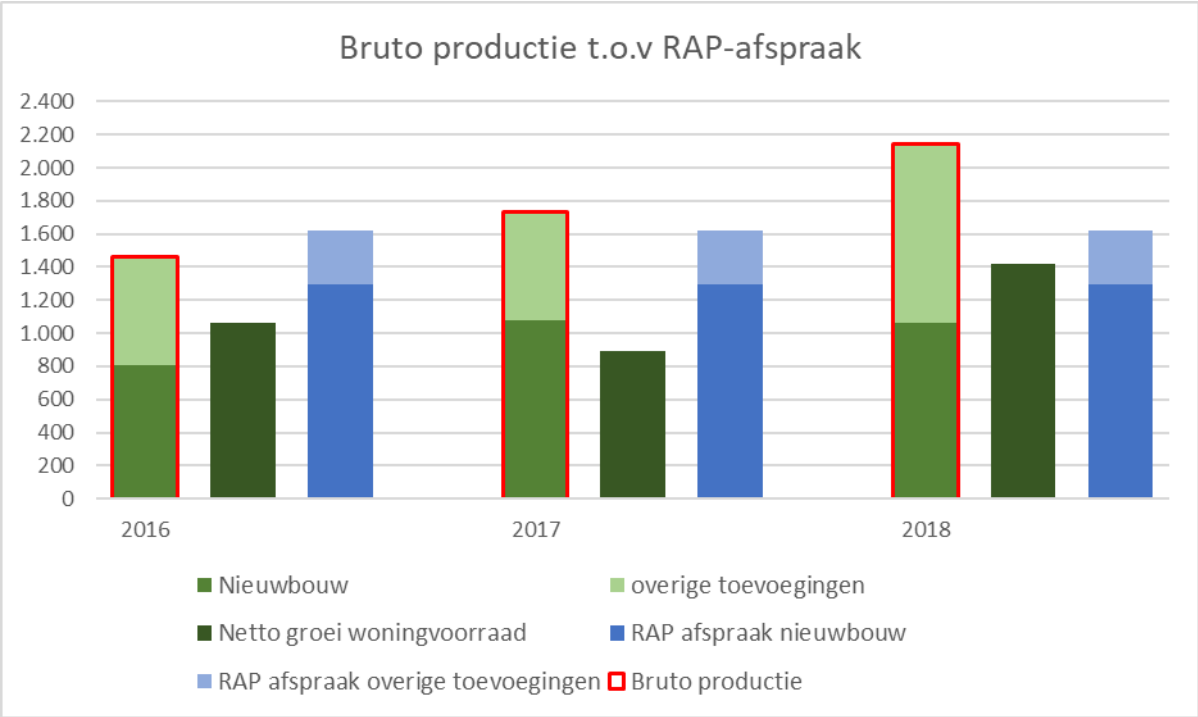

In 2018 was de bruto productie ongeveer 2.100 woningen (nieuwbouw + transformatie). De transformatie bedroeg 51%. De bruto productie was daarmee ruim boven de RAP-afspraak. Het aandeel transformatie was hoger dan de RAP-afspraak. De netto groei van de woningvoorraad (= bruto productie - (sloop, overige onttrekkingen, en correcties)) was ongeveer 1.400 woningen.

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

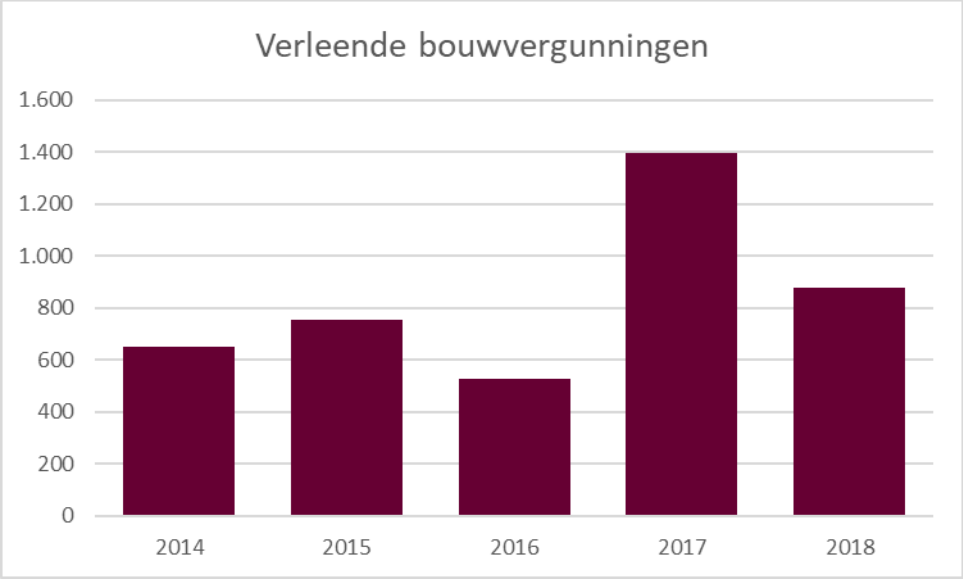

Bron: CBS

Het aantal verleende bouwvergunningen is in 2017 fors gestegen t.o.v. de voorgaande jaren. Echter in 2018 is het aantal met ongeveer een derde weer afgenomen t.o.v. 2017. Naar verwachting zal de productie eenzelfde trend vertonen de komende 2 jaar. Dit is gezien de woningbehoefte geen gewenste ontwikkeling.

Kwaliteit

RAP-afspraak:

- Sociale huurwoningen geen krimp t.o.v. 2015 (voorraad 2015: 64.000)

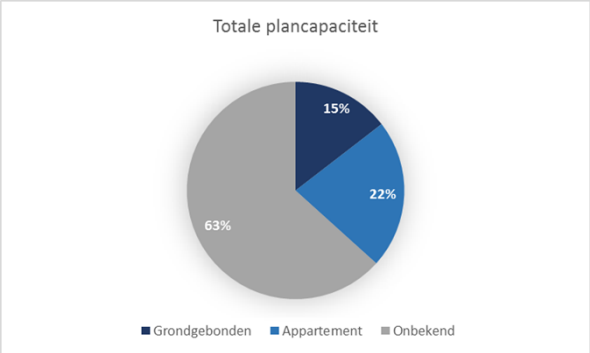

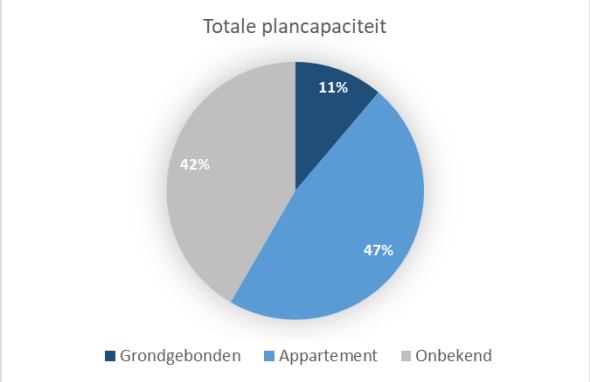

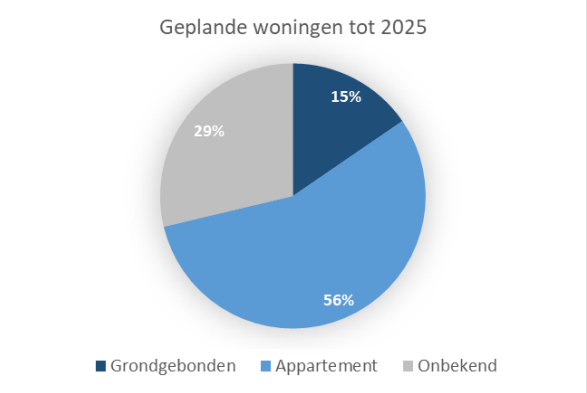

Bijna de helft van de geplande woningen zijn appartementen (47%) 11% zijn eengezinswoningen en 42% is het eigendom nog onbekend.
Van de tot 2025 geplande woningen is ruim de helft appartementen (56%) 15% zijn eengezinswoningen. Het overig is onbekend.

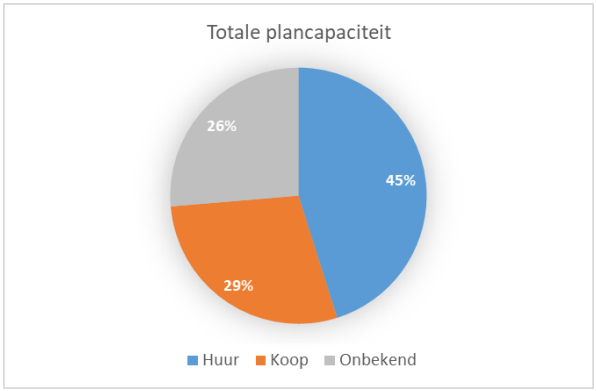

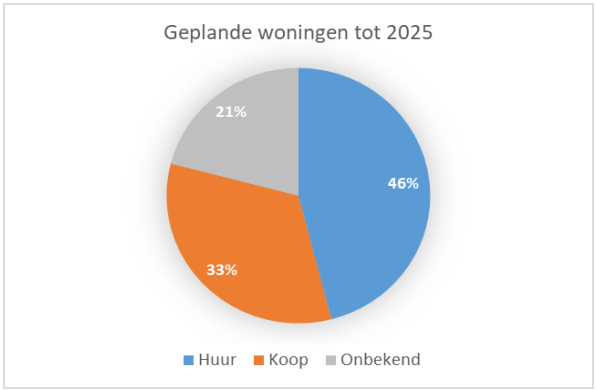

Bijna de helft van het totaal aan geplande woningen zijn huurwoningen (45%) bijna een derde zijn koopwoningen en van ongeveer een kwart is het eigendom onbekend.

Van de geplande woningen tot 2025 is het aandeel huurwoningen ongeveer hetzelfde (46%) het aandeel koopwoningen is iets hoger, een derde. Een vijfde is nog onbekend. De prijsklassen over de woningen waarvan het eigendom bekend is, zijn als volgt verdeeld:

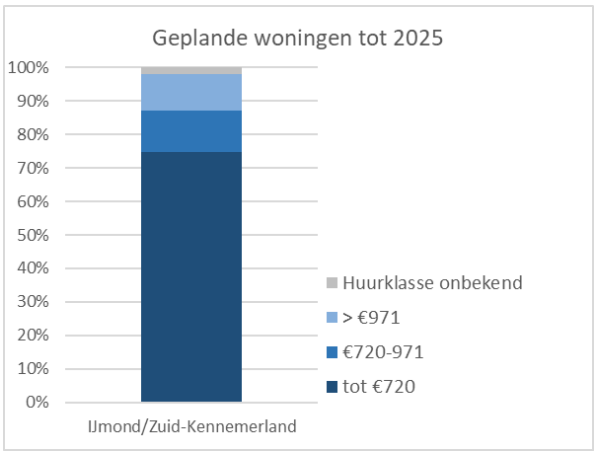

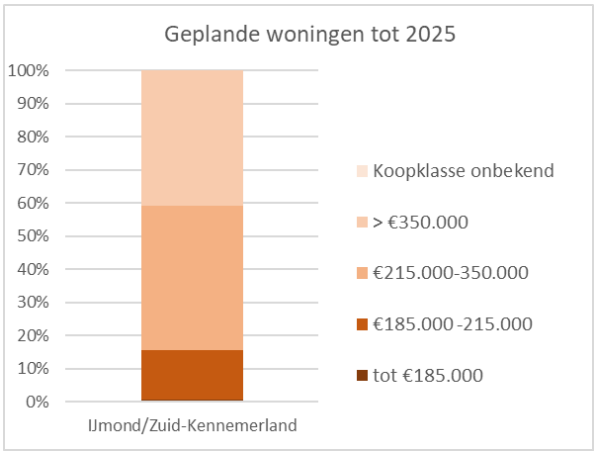

Bron: Rigo. (Inschatting van relatieve verdeling over aantal geplande woningen waarvan het eigendom bekend is)

Wat betreft de sociale huurvoorraad zijn er nog geen actuele cijfers beschikbaar over 2018 dus is momenteel onbekend of de sociale huurvoorraad boven (of onder) het niveau van 2015 en de ambitie/RAP-afspraak is.

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	6.490
Zelfbouw	290
Student	350
Energieneutraal	450
Gasloos	17.200

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

ZAANSTREEK-WATERLAND

Kwantiteit

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte* *2030/2040*

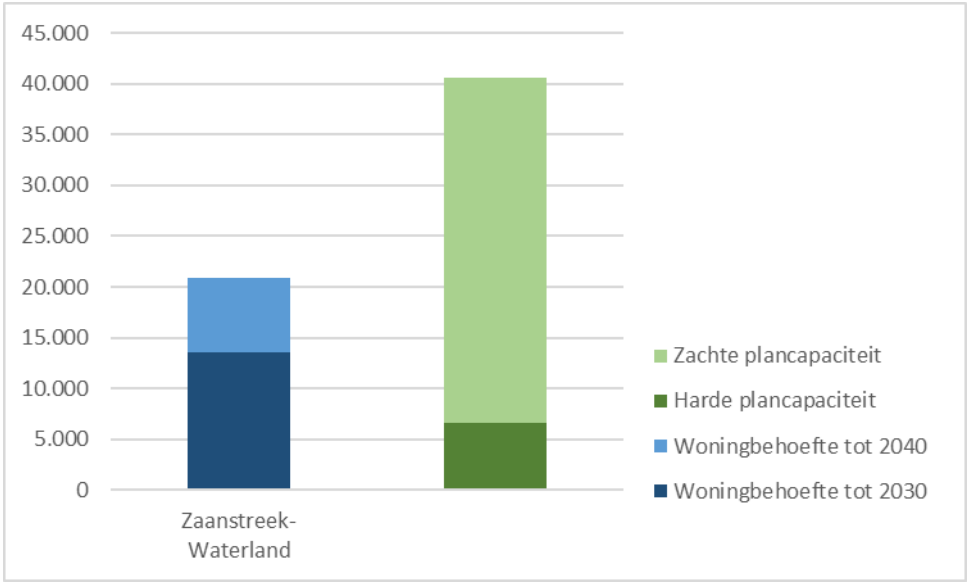

Er is voldoende plancapaciteit om tot 2040 in de woningbehoefte te voorzien. Het is echter van belang dat op korte termijn een gedeelte van de zachte plancapaciteit wordt omgezet in harde plannen, zodat voorzien kan worden in de behoefte tot 2025/2030.

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
8.000	13.500	20.900	40.500	6.600	34.000

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

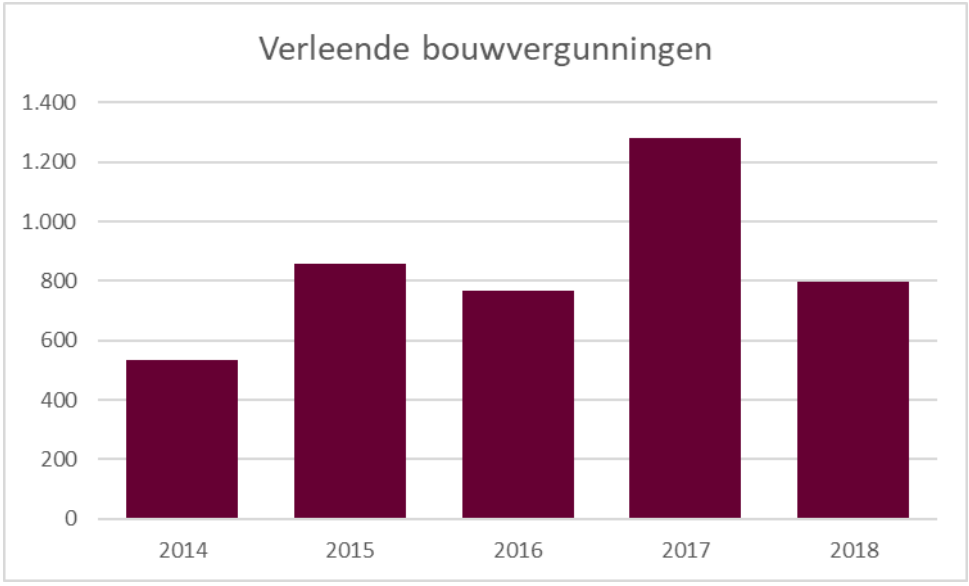

Bron: CBS

Het aantal is in 2018 met ongeveer een kwart afgenomen met het jaar daarvoor. Naar verwachting zal dit de komende 2 jaar ook gelden voor de productie. Dit is gezien de woningbehoefte geen gewenste ontwikkeling.

Kwaliteit

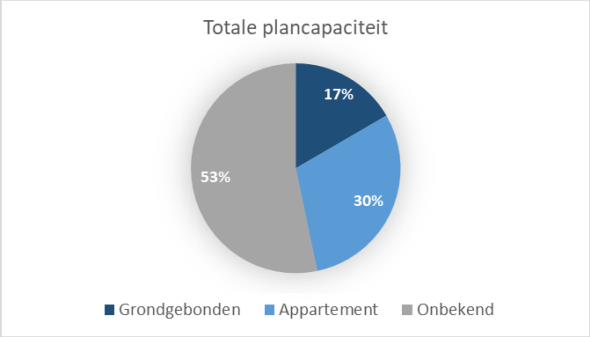

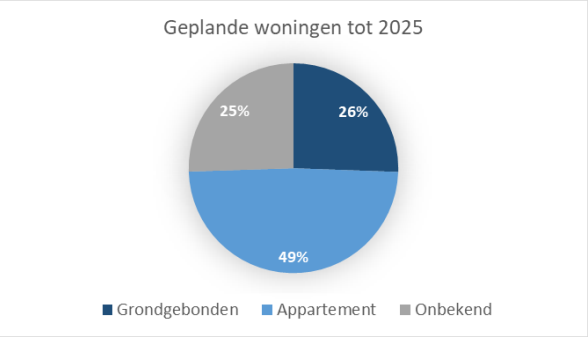

Bijna een derde van de geplande woningen zijn appartementen (30%), 17% zijn eengezinswoningen en van de helft is het woningtype nog onbekend.
Van de tot 2025 geplande woningen is naar schatting de helft appartement (49%), een kwart eengezinswoning en een kwart is nog onbekend.

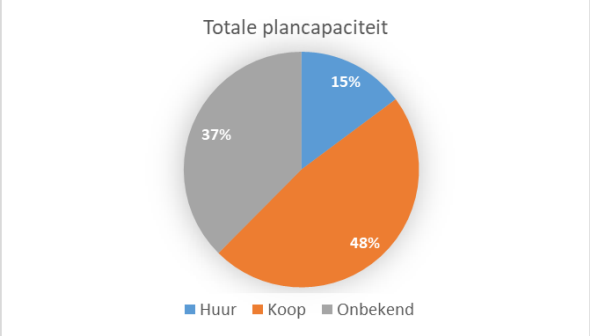

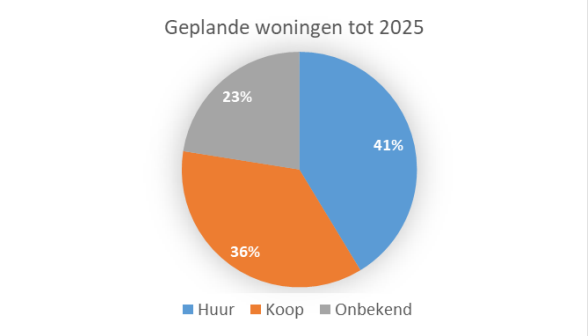

Ongeveer de helft van de geplande woningen zijn koopwoningen (48%). Minder dan een vijfde zijn huurwoningen (15%) en van 37% van de geplande plancapaciteit is het toekomstige eigendom onbekend.
Van de tot 2025 geplande woningen is naar schatting ruim een derde koop (36%) en 41% huur. De prijsklassen over de woningen waarvan het eigendom bekend is, zijn als volgt verdeeld:

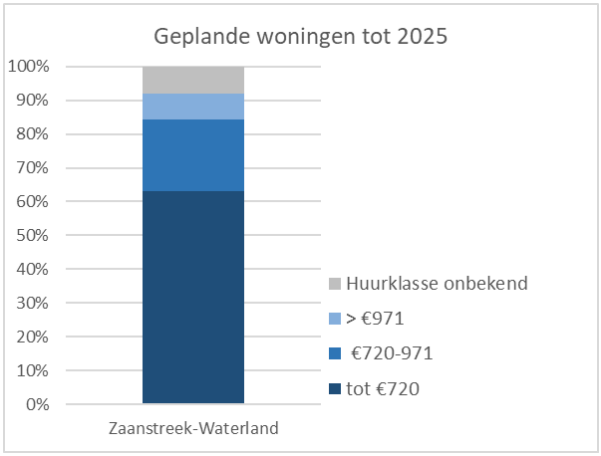

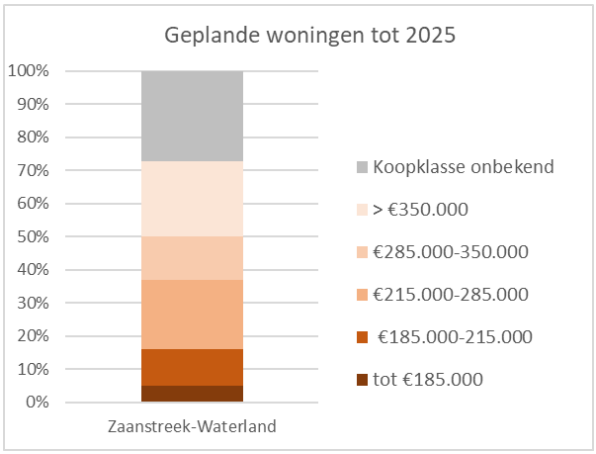

Bron: Rigo. (Inschatting van relatieve verdeling over aantal geplande woningen waarvan het eigendom bekend is)

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	7.810
Zelfbouw	200
Student	Geen gegevens
Energieneutraal	860
Gasloos	14.660

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

AMSTERDAM

Kwantiteit

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte* *2030/2040*

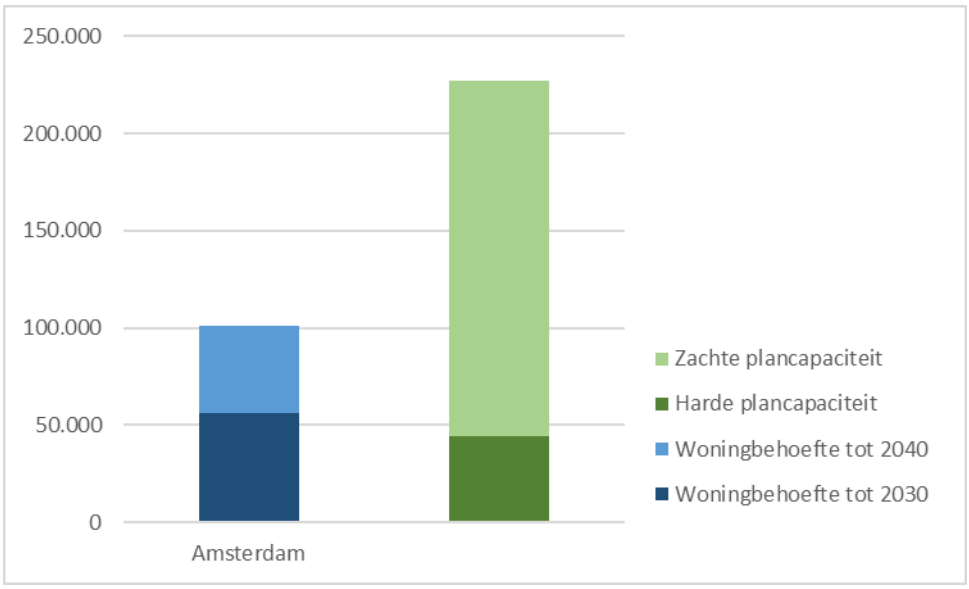

In Amsterdam is op papier voldoende capaciteit aanwezig om tot 2040 in de woningbehoefte te voorzien. Maar het merendeel van deze capaciteit bestaat uit zachte (potentiële) plannen. Zoals eerder genoemd moet voor een deel van de locaties nog worden onderzocht of woningbouw daar mogelijk en wenselijk is. Om te voorzien in de behoefte tot 2030 is het van belang dat een gedeelte van deze zachte plannen op korte termijn hard worden.

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
30.600	56.200	100.900	227.200	44.000	183.200

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

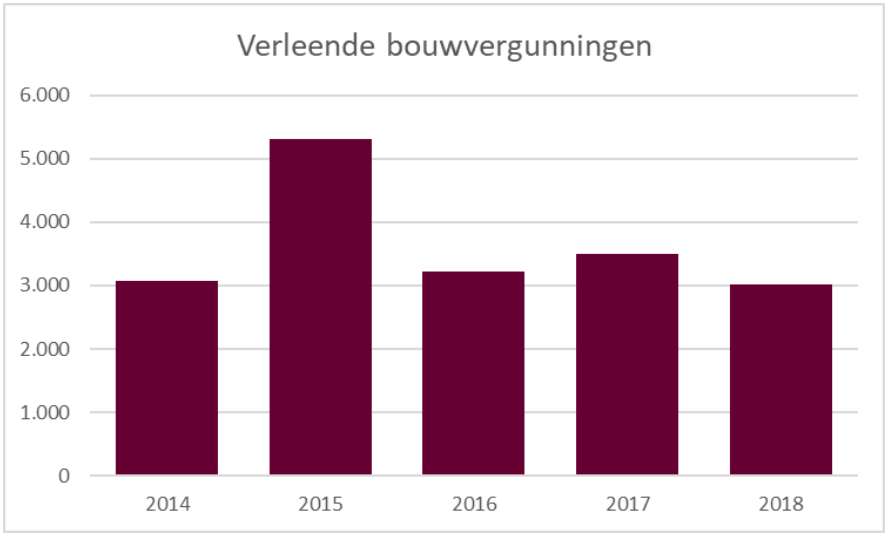

Bron: CBS

Na een piek in 2015 is het aantal verleende bouwvergunningen in 2016 gedaald en in de jaren erna ongeveer gelijk gebleven (tussen de 3.000 en 3.500). Naar verwachting zal dit de komende 2 jaar ook gelden voor de nieuwbouwproductie. Dit is gezien de woningbehoefte geen gewenste ontwikkeling.
Hierbij moet opgemerkt worden dat dit wellicht geen volledige doorkijk geeft[10]. Amsterdam gaat anders om met het doorgeven van het aantal bouwvergunningen aan het CBS dan verwacht. CBS gaat ervan uit dat gemeenten het aantal vergunde woningen doorgeven, maar naar het schijnt kan voor Amsterdam een bouwvergunning ook betrekking hebben op meerdere woningen in één gebouw.

Kwaliteit

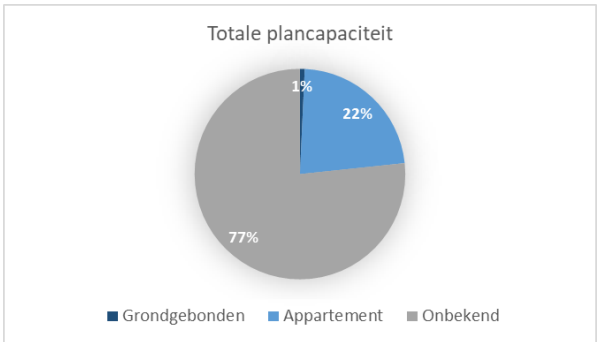

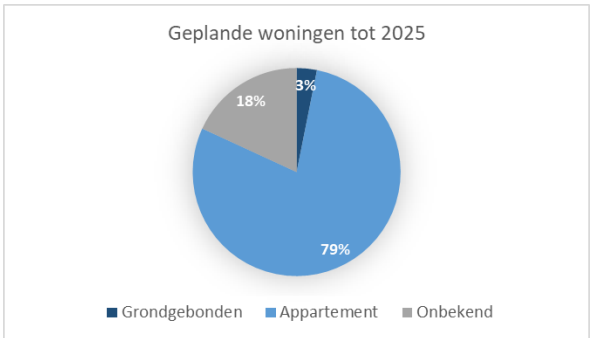

[10] https://www.nul20.nl/aantal-bouwvergunningen-blijft-hangen-op-70000-woningen

Een vijfde van de geplande woningen zijn appartementen (22%), 1% is eengezinswoning en van het merendeel is het woningtype nog onbekend. Van de tot 2025 geplande woningen is naar schatting 79% appartement en 3% eengezinswoning.

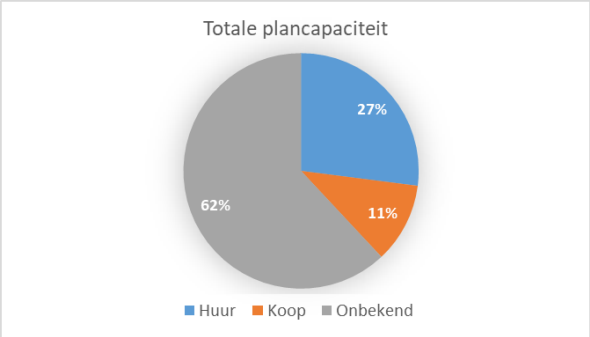

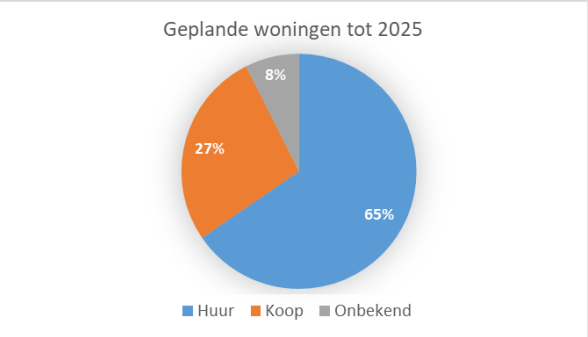

Van ruim een derde van de geplande woningen is het toekomstige eigendom bekend. Hiervan is 27% huur en 11% koop. Van de tot 2025 geplande woningen is naar schatting 65% huur en 27% koop.

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	Geen gegevens
Zelfbouw	1.220
Student	4.800
Energieneutraal	Geen gegevens
Gasloos	Geen gegevens

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

AMSTELLAND-MEERLANDEN

Kwantiteit

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte 2030/2040*

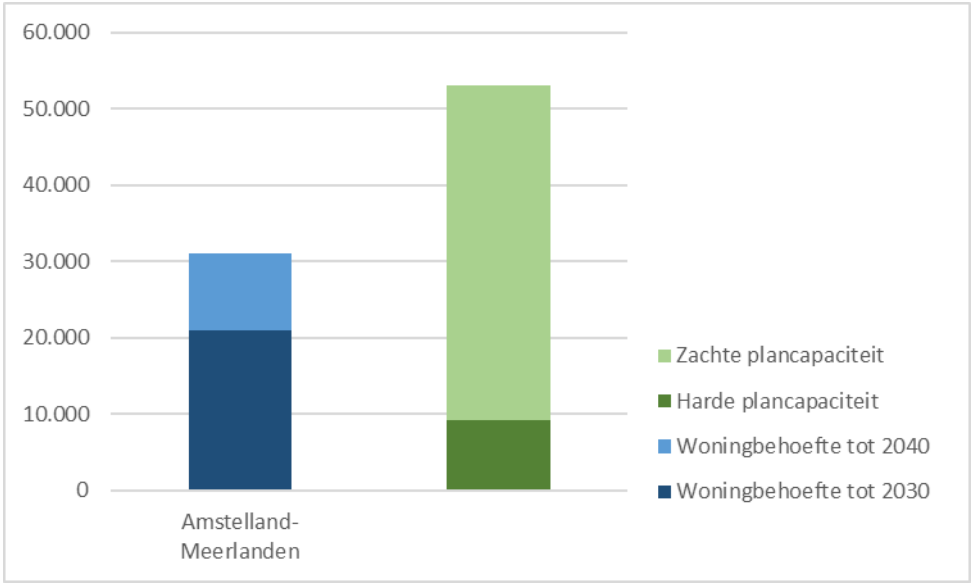

Er is voldoende plancapaciteit om in de woningbehoefte te voorzien tot 2040. Het is echter wel van belang dat op korte termijn een aanzienlijk deel van de zachte plancapaciteit wordt omgezet in harde plannen, zodat voorzien kan worden in de behoefte tot 2025/2030.

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
12.900	20.900	31.000	53.000	9.200	43.800

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

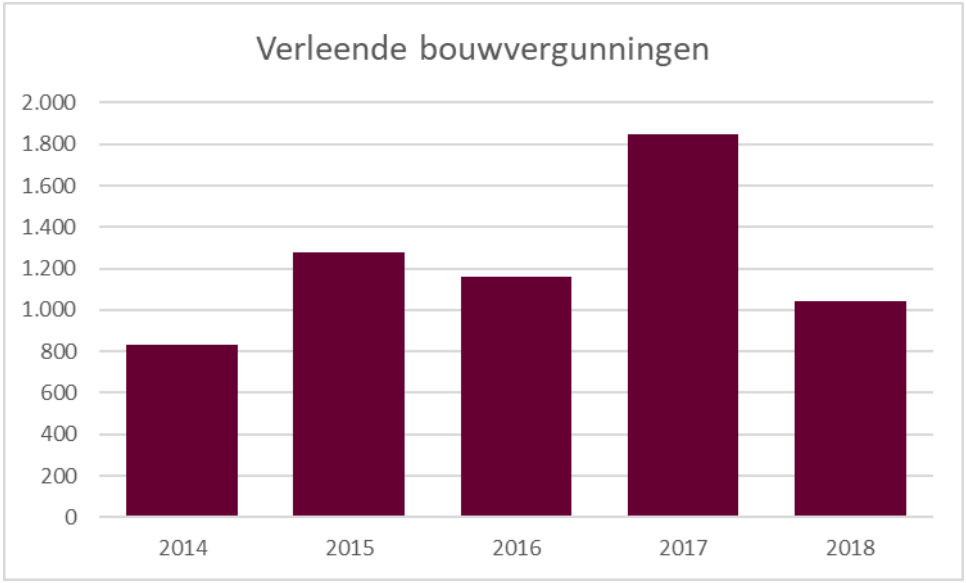

Het aantal verleende bouwvergunningen is in 2018 bijna gehalveerd ten opzichte van het jaar ervoor. Naar verwachting zal de productie de komende 2 jaar afnemen. Dit is gezien de woningbehoefte geen gewenste ontwikkeling.

Kwaliteit

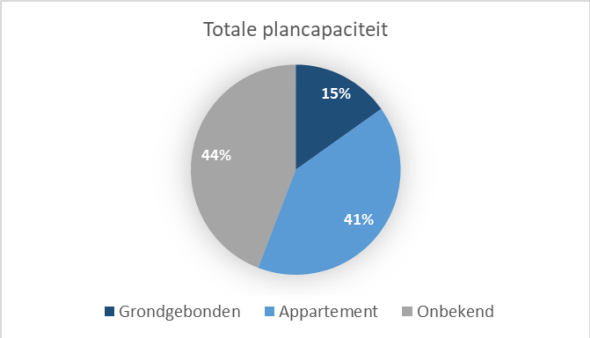

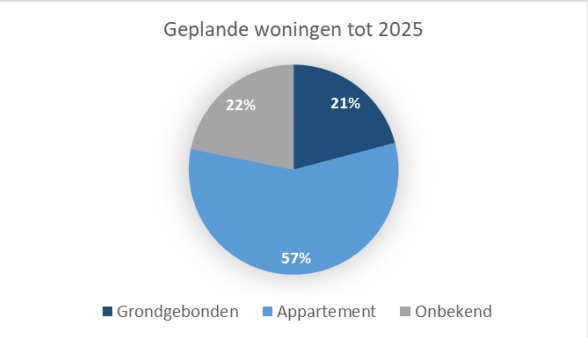

Van de in totaal geplande woningen is 15% eengezinswoning, 41% zijn appartementen en 44% is woningtype nog onbekend. Van de tot 2025 geplande woningen is naar schatting een vijfde eengezinswoning (21%), ruim de helft appartement (57%) en eveneens een vijfde onbekend (22%).

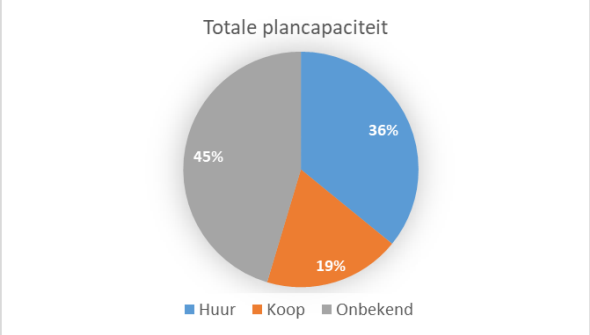

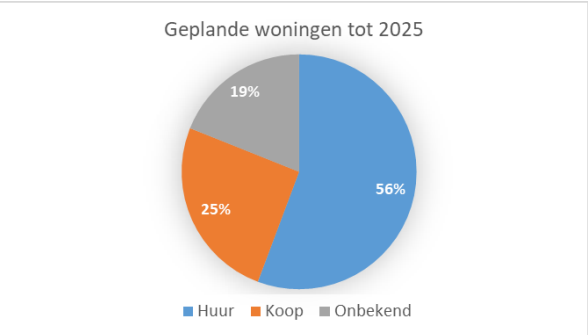

Ruim een derde van de geplande woningen zijn huurwoningen (36%), ongeveer een vijfde koopwoningen (19%). Van 45% van de geplande plancapaciteit is het toekomstige eigendom nog onbekend.
Van de tot 2025 geplande woningen is ruim de helft (56%) huurwoning, een kwart (25%) koopwoning en een vijfde (19%) is het eigendom nog onbekend. De prijsklassen over de woningen waarvan het eigendom bekend is, zijn als volgt verdeeld:

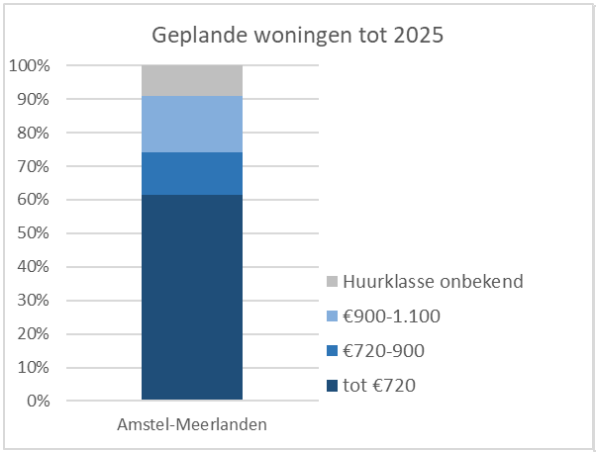

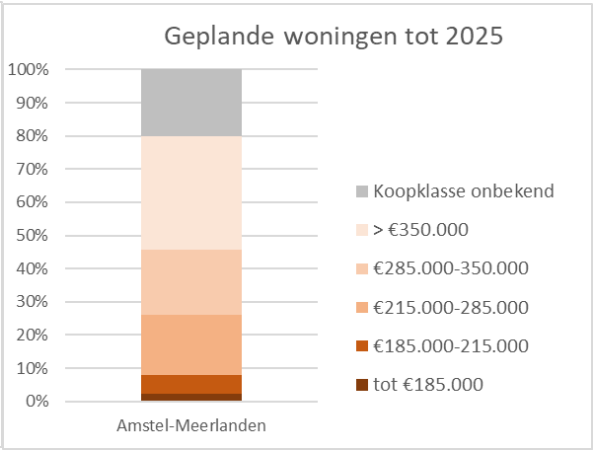

Bron: Rigo. (Inschatting van relatieve verdeling over aantal geplande woningen waarvan het eigendom bekend is)

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	8.330
Zelfbouw	620
Student	2.900
Energieneutraal	8.510
Gasloos	24.440

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

GOOI EN VECHTSTREEK

Kwantiteit

RAP-afspraak

Bruto toevoeging van aantal woningen: gemiddeld 925 per jaar (2016-2020), waarvan:

- 750 woningen door nieuwbouw
- 175 woningen door transformatie (toevoeging anderszins CBS) (=19%)

- *Plancapaciteit in relatie tot woningbehoefte*

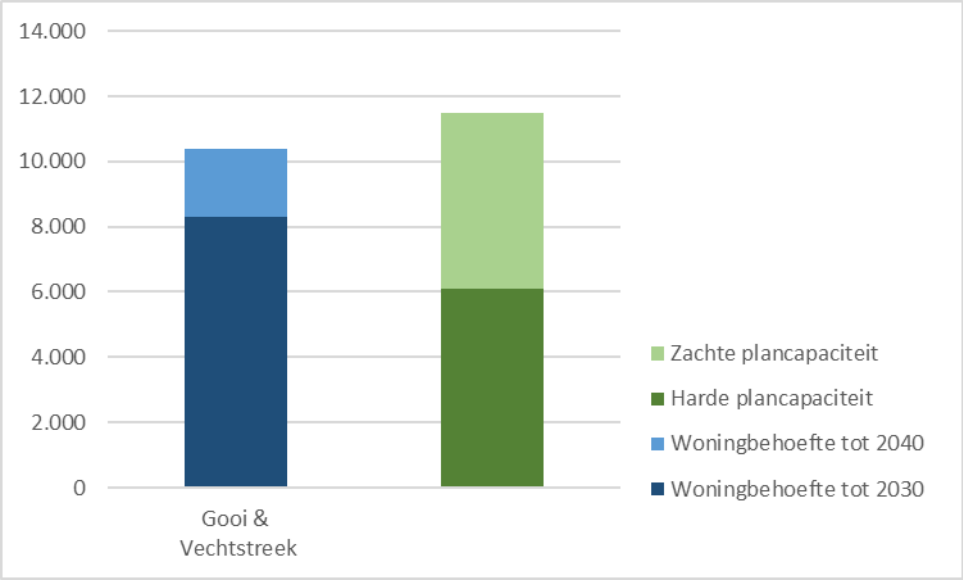

Er is voldoende plancapaciteit aanwezig om tot 2040 te voldoen aan de woningbehoefte. Voor de periode 2019-205/2030 is het van belang dat (een gedeelte van de) zachte plannen hard worden.

Woningbehoefte			Plancapaciteit		
2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Hard	Zacht
5.500	8.300	10.400	11.500	6.100	5.400

- *Ontwikkeling woningvoorraad in relatie tot RAP-afspraak* *2016-2018*

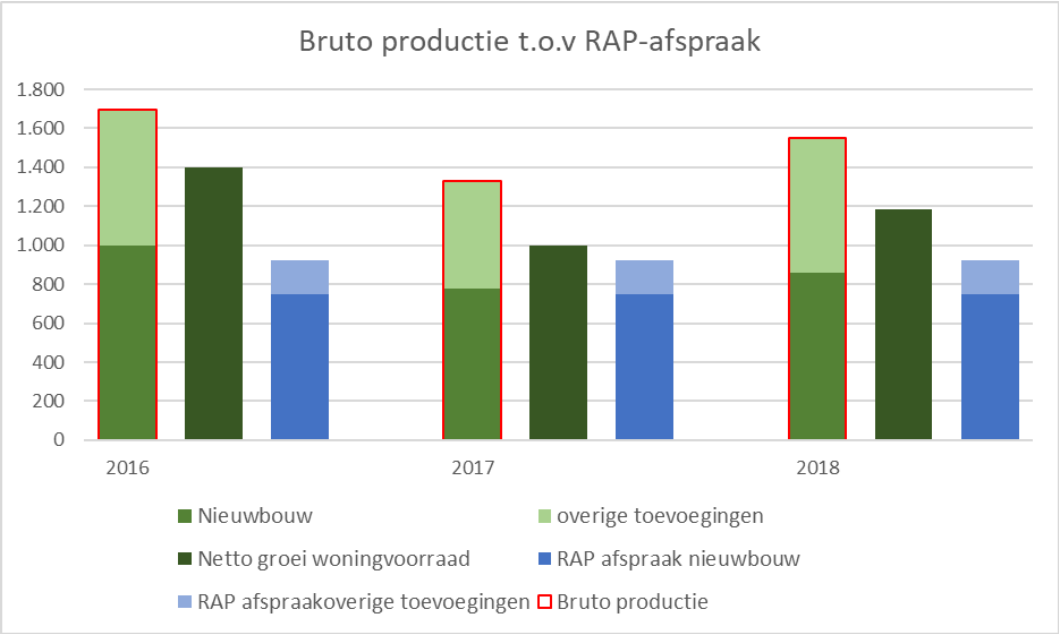

De afgelopen 3 jaar lag de bruto productie en de netto groei van de woningvoorraad hoger dan de RAP-afspraak.
In 2018 was de bruto productie ongeveer 1.500 woningen (nieuwbouw en transformatie). De transformatie bedroeg 44%. Dat is hoger dan de RAP-afspraak. De netto groei van de woningvoorraad (= bruto productie - (sloop, overige onttrekkingen, en correcties)) was ongeveer 1.200 woningen. Dat is ook hoger dan de RAP-afspraak.

- *Verleende bouwvergunningen (doorkijk productie korte termijn)*

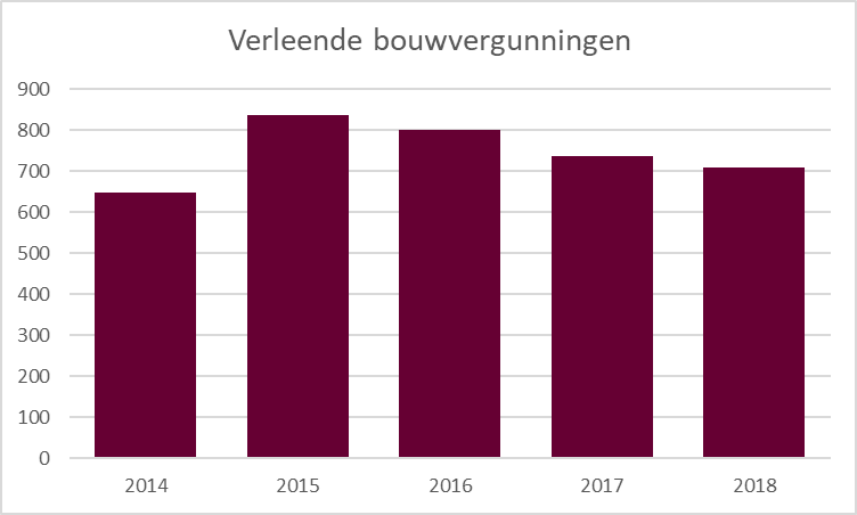

Het aantal verleende bouwvergunningen is in de afgelopen 2 jaar wat gedaald naar verwachting zal de productie een zelfde trend laten zien.

Kwaliteit

Afspraken in het RAP 2016-2020

- 50% van de toevoegingen is nultreden
- 1/3 van de woningtoevoegingen in betaalbare segment (huur tot €710 of koop €180.000)
- Tot 2030 1.000 middeldure huurwoningen (€710 – €850) toevoegen
- Sociale huurwoningen: minimaal gelijk aan het niveau van 2015 (= 32.065)

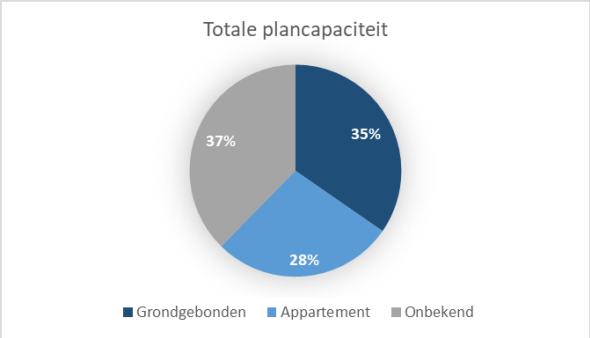

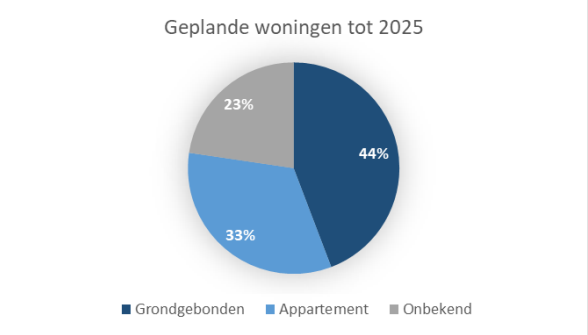

Het aandeel eengezinswoningen is ruim een derde (36%) en het aandeel appartementen ruim een kwart (28%) van het totaal aan geplande woningen, 37% is nog onbekend.
Van de tot 2025 geplande woningen is 44% eengezinswoning en een derde (33%) appartement.

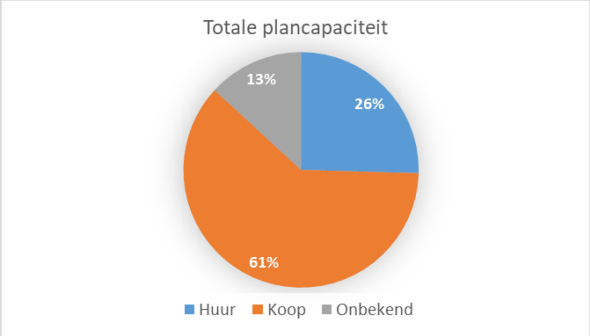

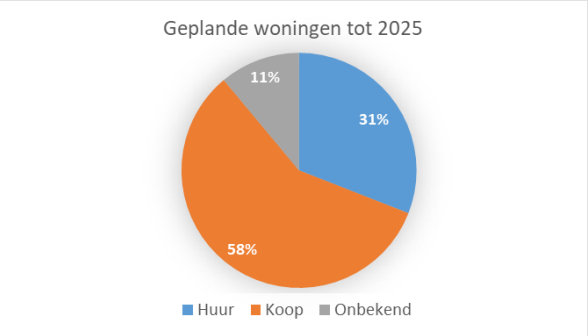

Van de geplande woningen is 61% koopwoningen (61%). Een kwart van de geplande woningen zijn huurwoningen (26%) en van 13% van de plancapaciteit is het toekomstige eigendom onbekend.
Van de tot 2025 geplande woningen is het aandeel koopwoningen iets kleiner, maar nog ruim de helft (58%). Het aandeel huurwoningen is groter, met bijna een derde (31%). Van 11% is het eigendom nog onbekend. De prijsklassen over de woningen waarvan het eigendom bekend is, zijn als volgt verdeeld:

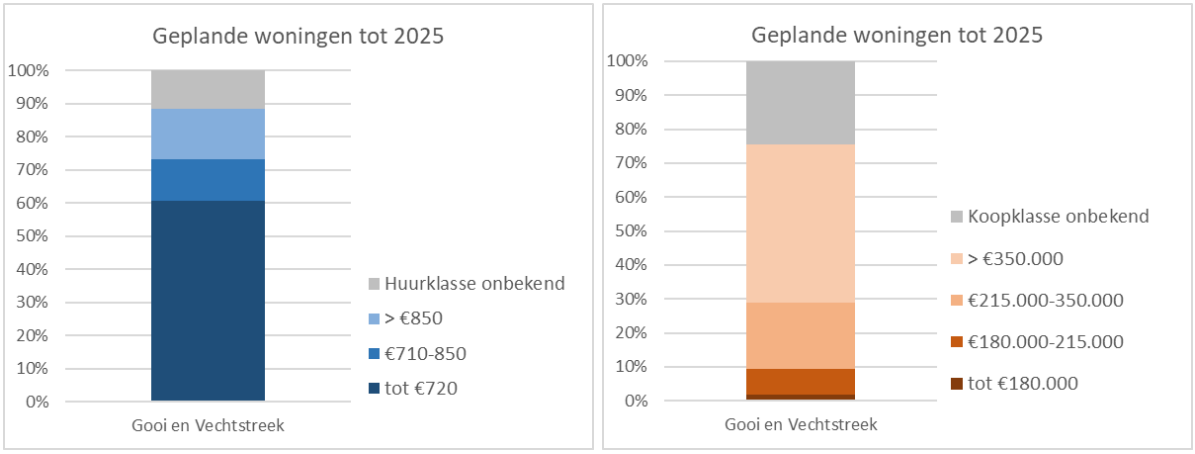

Bron: Rigo. (Inschatting van relatieve verdeling over aantal geplande woningen waarvan het eigendom bekend is)

Het betaalbare segment zijn woningen met een huur tot €710 en koopwoningen tot €180.000. Van de totale plancapaciteit waarvan het eigendom bekend is (huur en koop), zit 18% in het betaalbare segment. Van de geplande woningen tot 2025 is dat 22%. In beide gevallen is het lager dan de ambitie/RAP-afspraak van 1/3 van de toevoegingen in het betaalbare segment. Voor de periode tot 2030 staan nu 400 middeldure huurwoningen (€710 - €850) gepland. Dat is 600 minder dan de ambitie/RAP-afspraak van 1.000. Voor al het voorgaande geldt dat een gedeelte al gerealiseerd kan zijn in de periode 2016-2018 of dat een gedeelte nog niet bekend is.

Wat betreft de sociale huurvoorraad zijn er nog geen gegevens beschikbaar over 2018 dus is momenteel onbekend of de sociale huurvoorraad boven (of onder) het niveau van 2015 en de ambitie/RAP-afspraak is.

- *Overige kwalitatieve kenmerken*

	Aantal geplande woningen
Nultreden	3.010
Zelfbouw	60
Student	60
Energieneutraal	1.230
Gasloos	4.180

(NB. Sommige woningen zijn zowel gasloos als energieneutraal)

Van de plancapaciteit waarvan het woningtype bekend is (grondgebonden of appartement) is 40% nultreden. Dat is lager dan de ambitie/RAP-afspraak van 50%.

Noordzeekanaalgebied

In deze Monitor Woningbouw is de regio-indeling gebaseerd op RAP-regio's. Maar ook voor het Noordzeekanaalgebied is behoefte aan inzicht in woningbouwproductie, plancapaciteit en kwantitatieve en kwalitatieve vraag. In de Visie NZKG 2040 is namelijk verdichting van het gebied een belangrijke ambitie, onder andere qua woningbouw.

Als onderdeel van het uitvoeringsprogramma Noordzeekanaalgebied is aan de provincie gevraagd de woningbouwopgave en de gerealiseerde woningen in de gemeenten langs het Noordzeekanaal apart in beeld te brengen. Hieronder volgt een beknopt overzicht[11].

Na een periode van weinig groei is de woningvoorraad in de periode 2016-2018 gegroeid met circa 19.300 woningen. De groei zat voornamelijk in Amsterdam, daar liep de groei ieder jaar op. De groei in Velsen en Zaanstad was wisselend en in Beverwijk was er geen sprake van toename.

Groei van de woningvoorraad in de NZKG gemeenten 2016-2018

	2016	2017	2018
Amsterdam	3.645	4.680	8.775
Beverwijk	260	83	91
Velsen	217	-123	216
Zaanstad	515	549	377
Totaal NZKG	4.637	5.189	9.459

Bron: CBS

Naast Amsterdam heeft ook de gemeente Zaanstad veel plannen rondom de Zaan/IJ-oevers. De plannen in de gemeenten Beverwijk en Velsen liggen wat meer op afstand van het Noordzeekanaal. In totaal hebben de gemeenten gezamenlijk genoeg plannen op papier om te voldoen aan de woningbehoefte tot 2040 in het Noordzeekanaalgebied.

Woningbehoefte 2019-2040 en plancapaciteit in NZKG

	Woningbehoefte			Plancapaciteit		
	2019-2025	2019-2030	2019-2040	Netto	Waarvan hard	Waarvan zacht
Amsterdam	30.600	56.200	100.900	227.200	44.000	183.200
Beverwijk	800	1.200	1.800	2.100	300	1.900
Velsen	1.300	1.900	3.000	2.600	700	1.900
Zaanstad	4.500	8.000	13.400	23.100	3.100	20.000
Totaal NZKG	**37.200**	**67.400**	**119.300**	**255.100**	**48.000**	**207.000**

[11] Per 1 januari is gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude gefuseerd met de gemeente Haarlemmermeer. Gegevens over Haarlemmerliede en Spaarnwoude zijn niet meer opgenomen in het overzicht, omdat deze niet meer als zodanig beschikbaar zijn.

* Getallen zijn afgerond op honderdtallen. Hierdoor kan het voorkomen dat getallen niet precies bij elkaar optellen (of overeenkomen met andere tabellen).

Bron: Provinciale Bevolkingsprognose 2019-2040. RIGO; monitor Plancapaciteit.

Woningbehoefte 2019-2040 en plancapaciteit in NZKG

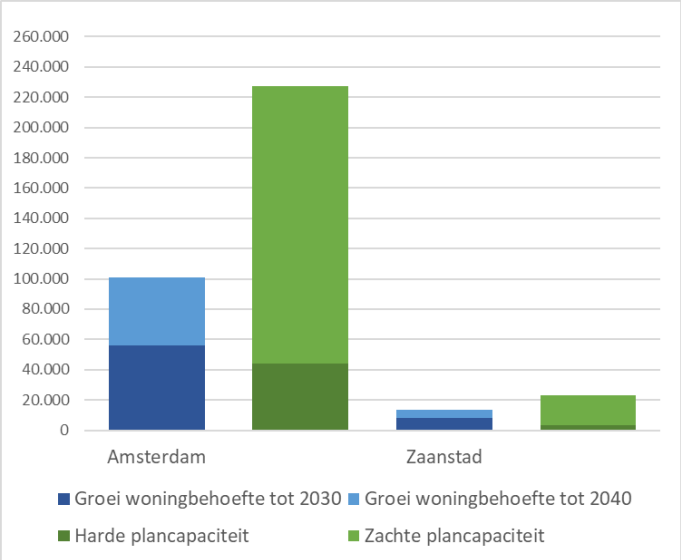

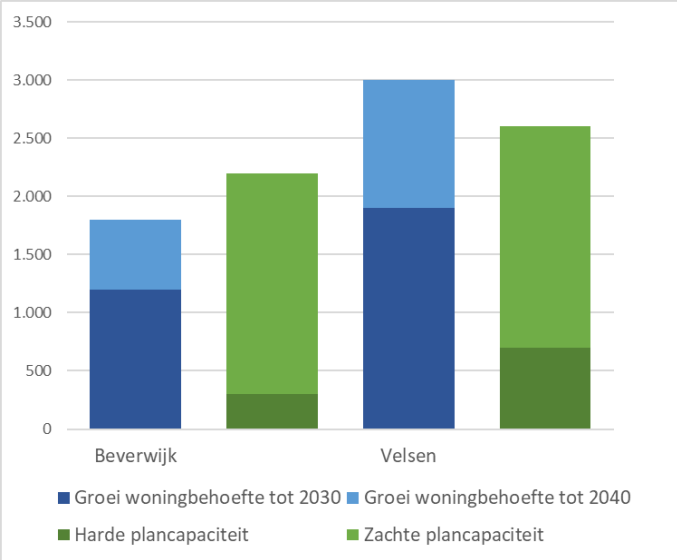

Bijlage II Inventarisatie woningbouwplannen

Om zicht te houden op de capaciteit aan woningen in gemeentelijke woningbouwplannen voert de provincie jaarlijks de Monitor Plancapaciteit uit. Alle 47 Noord-Hollandse gemeenten en Almere en Lelystad zijn benaderd om mee te werken en verzocht om hun gegevens in te vullen op de website www.plancapaciteit.nl.
De peildatum van de laatste meting is 1 juni 2018. Hiervoor zijn gegevens verzameld over de capaciteit, de status van deze capaciteit, de geplande opleverdatum van de woningen, de type woningen en de geografische ligging van de planlocaties. De cijfers zijn bij gemeenten ingewonnen door RIGO Research en Advies in opdracht van de provincie Noord-Holland en Metropoolregio Amsterdam. Alle gegevens op gemeenteniveau en een toelichting op het onderzoek zijn te vinden op www.plancapaciteit.nl. De kwalitatieve respons (type woning, koop/huur etc.) was goed, maar verschilt soms per gemeente. Dit geldt ook voor sommige kwantitatieve gegevens (planstatus, plantype etc.).

Planstatus

Niet voor alle bouwlocaties kan op korte termijn een bouwvergunning worden verleend. Dit is afhankelijk van de juridische status van het desbetreffende plan. Op basis van de Wet ruimtelijke ordening en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht zijn plannen in te delen in de volgende categorieën:

Harde plannen

1A: Onherroepelijk plan zonder uitwerkingsplicht of wijzigingsbevoegdheid op basis waarvan een bouwvergunning verleend kan worden.
1B: Onherroepelijk plan met uitwerkingsplicht*.
1C: Onherroepelijk plan met wijzigingsbevoegdheid**

2: Door gemeenteraad vastgesteld plan of besluit waartegen nog beroep mogelijk is, of waartegen beroep is ingesteld.
2B: Vastgesteld plan met wijzigingsbevoegdheid**

Zachte plannen

3: Plan of besluit in voorbereiding, nog niet door de gemeenteraad vastgesteld.
4: Potentiële bouwlocatie die volgens de huidige inzichten mogelijk in de toekomst voor woningbouw beschikbaar komt, maar waarvoor nog geen plan of besluit in voorbereiding is.

***Plannen met een uitwerkingsplicht**

Plannen met een uitwerkingsplicht zijn plannen die vallen binnen een globaal (moeder)plan. Het gaat bijna altijd om grotere bouwlocaties. Hierbij komt eerst het moederplan in procedure en geldt een uitwerkingsverplichting voor

nog uit te werken deelplannen binnen het totale plan. Belangrijk is dat als het globale moederplan onherroepelijk is, er niet zonder meer een bouwvergunning verleend kan worden. Eerst moeten de deelplannen worden vastgesteld. Aan de gemeenten is daarom ook gevraagd hierin apart onderscheid te maken.

**Wijzigingsbevoegdheden

Zijn bij het opstellen van het bestemmingsplan nieuwe ontwikkelingen nog niet helemaal duidelijk, dan kan een gemeente kiezen voor het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan. De onderliggende bestemming blijft gelden tot van de wijziging gebruik is gemaakt. Verschil met de uitwerkingsplicht is dat een plan met een wijzigingsbevoegdheid zelf al een compleet bestemmingsplan is waarop bouwvergunningen kunnen worden verleend. In analyses telt deze categorie als harde plancapaciteit. Maar als de cijfers gebruikt worden voor het maken van onderbouwingen voor de Rijksladder voor duurzame verstedelijking, dan is het van belang dat niet-benutte wijzigingsbevoegdheden niet tot de harde plancapaciteit in de zin van de ladder voor duurzame verstedelijking behoren. Daarom is dit een aparte categorie.

Tijdsaspect

Er zijn tal van redenen waarom capaciteit niet direct benut kan worden. Hierbij kan men denken aan het opzetten van een sluitende exploitatie, de activiteiten die gemoeid zijn met het bouwrijp maken of de sloop van woningen of bedrijfspanden. Eén van de belangrijkste aspecten hierbij is de juridische status van een plan en de tijd die het kost om een plan juridisch ‘hard’ te maken. Als een plan nog niet juridisch beschikbaar is (onherroepelijk) kunnen er nog geen bouwvergunningen worden verleend. Ook de procedures die gevolgd moeten worden voordat een plan onherroepelijk is, kosten tijd.

De tijd die gemoeid is met het doorlopen van de procedures kan sterk variëren. Voor alle nog niet onherroepelijke plannen bestaat de mogelijkheid om bezwaar te maken. Dit kan veel tijd in beslag nemen. Maar ook bij juridisch harde plannen kan om verschillende redenen nog vertraging optreden. Na het verlenen van een bouwvergunning duurt het ongeveer 2 jaar voordat een woning wordt opgeleverd.

Bijlage III Regio-indeling

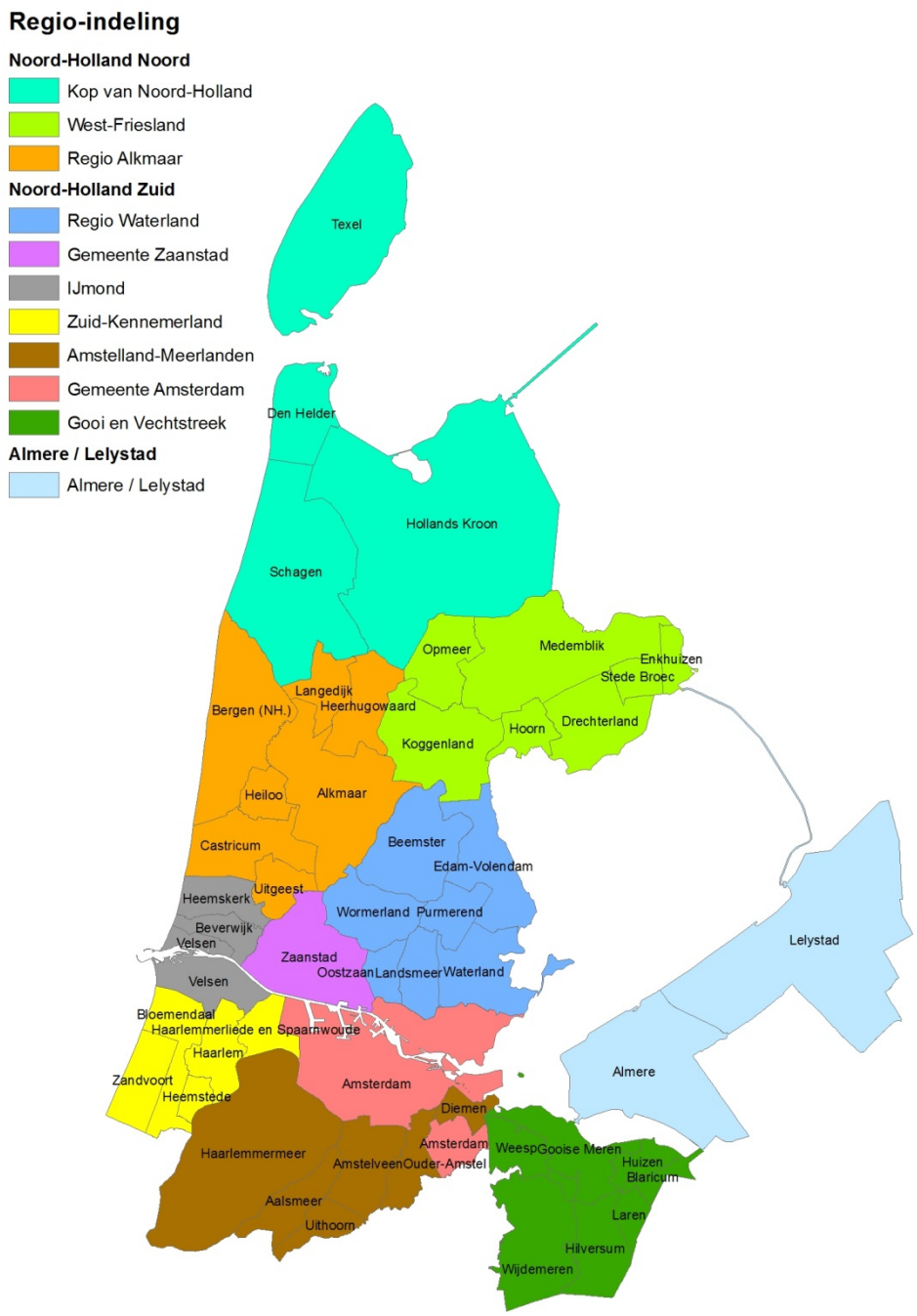

Indeling gemeente Uitgeest

Uitgeest is zowel onderdeel van Metropoolregio Amsterdam als van Noord-Holland Noord. Uitgeest maakt woningbouwafspraken in het kader van het Regionale Actieprogramma (RAP) met de regio Alkmaar. Bij tabellen waar de regio-indeling verschillende regio's bevat, valt Uitgeest dus onder de regio Alkmaar. Wanneer in een tabel het totaal voor de MRA of voor Noord-Holland Noord wordt weergegeven, valt Uitgeest daar bij beiden ook onder.

BEVOLKINGSPROGNOSE NOORD-HOLLAND 2019-2040

Bevolking, huishoudens en woningbehoefte

Sector Onderzoek
& Informatie

Provincie
Noord-Holland

21-8-2019

demografie@noord.holland.nl

Directie Beleid, Sector Onderzoek & Informatie

Inhoudsopgave

Samenvatting 3

Inleiding 4

Hoofdstuk 1: Totstandkoming van de prognose 5

1.1: Nationale CBS-Prognose 6

1.2: Invloed van beleid 8

1.3: Toepassing van de prognose 9

1.4: Input van gemeenten en regio's 9

1.5: Vergelijking met de vorige prognose 10

Hoofdstuk 2: Terugblik en vorige prognose 11

2.1: Recente ontwikkelingen 11

2.2: voorgaande prognoses 13

Hoofdstuk 3: Bevolkingsontwikkeling 14

3.1: Natuurlijke aanwas 15

3.2: Buitenlandse migratie 16

3.3: Historische ontwikkeling binnenlandse migratie 19

3.4: Analyse recente verhuisstromen 20

3.5: Prognose binnenlandse migratie 25

3.6: Prognose componenten van bevolkingsontwikkeling 29

Hoofdstuk 4: Bevolking en huishoudens 31

4.1: Inwoners 31

4.2: Huishoudens 32

4.3: Huishoudensgrootte 33

4.4: Beroepsbevolking 34

Hoofdstuk 5: Indicatieve woningbehoefte 37

5.1: Berekening indicatieve woningbehoefte 37

5.2: Ontwikkeling indicatieve woningbehoefte 39

5.3: Indicatieve woningbehoefte per gemeente 40

5.4: Vrijkomende woningen 41

5.5: Woningtekort en inhaalvraag 42

Bijlage: Uitkomsten per gemeente/regio 45

Samenvatting

Noord-Holland kent momenteel een relatief hoge bevolkingsgroei. Het aantal mensen dat zich vestigt uit het buitenland is ruimschoots groter dan het vertrek en het aantal geboren baby's overtreft de sterfte. Naar verwachting blijft de groei ook in de toekomst hoog. In de prognose stijgt de bevolking in Noord-Holland van ruim 2,85 miljoen in 2019 naar bijna 3,25 miljoen in 2040, een toename van circa 390 duizend inwoners. Het aantal huishoudens neemt in dezelfde periode toe met 214 duizend en dit zorgt voor een groei van de woningbehoefte van 202 duizend woningen. Doordat een deel van de huishoudens een woning deelt of woont in een niet-reguliere woning, is de groei van de woningbehoefte lager dan die van het aantal huishoudens.

Prognose 2019-2040: Bevolking, huishoudens en woningbehoefte (x 1.000)

	Bevolking			Huishoudens			Woningbehoefte		
x. 1.000	**2019**	**2040**	**2019-2040**	**2019**	**2040**	**2019-2040**	**2019**	**2040**	**2019-2040**
Noord-Holland Noord	672	686	+14	299	320	+21	299	317	+18
Noord-Holland Zuid	2.183	2.561	+378	1.070	1.263	+193	1.041	1.225	+184
Noord-Holland	**2.855**	**3.247**	**+392**	**1.369**	**1.583**	**+214**	**1.340**	**1.542**	**+202**

De verwachte hoge bevolkingsgroei in Noord-Holland Zuid is een gevolg van de relatief jonge bevolking. Hier blijft de natuurlijke aanwas (geboorte - sterfte) tot 2040 ruim positief, terwijl deze in Noord-Holland Noord na 2030 negatief wordt. Een andere reden voor de hoge groei in het zuiden van de provincie is de concentratie en groei van werkgelegenheid in en rond Amsterdam. Dit trekt veel nieuwe inwoners aan uit binnen- en buitenland. In Noord-Holland Noord groeit de bevolking vooral door buitenlandse migratie, waaronder de komst van duizenden buitenlandse werknemers.

De dynamiek van de woningmarkt zorgt ervoor dat de sterke groei van Amsterdam zich uitstrekt tot de gehele Metropoolregio Amsterdam, het zuidelijk deel van de regio Alkmaar en ook richting Zuid-Holland en de provincie Utrecht. De bevolking blijft in alle regio's tot 2040 groeien m.u.v. de Kop van Noord-Holland. Door de vergrijzing leidt een dalende bevolking niet direct tot een daling van het aantal huishoudens. In de toekomst bestaan steeds meer huishoudens uit oudere paren of alleenstaanden. Tot 2040 daalt alleen in Den Helder en op Texel het aantal huishoudens.

Ondanks de instroom van jonge mensen vergrijst de bevolking ook in Noord-Holland. Tot 2040 stijgt vooral het aantal 65-plussers en een groot deel van de huishoudensgroei bestaat uit oudere paren en alleenstaande huishoudens. Het aantal jongeren en gezinnen met kinderen neemt in het zuiden beperkt toe en daalt in Noord-Holland Noord. De potentiële beroepsbevolking (alle inwoners van 15 tot 75 jaar) gaat in NH-Noord al op korte termijn dalen. In Noord-Holland Zuid blijft de beroepsbevolking tot 2040 groeien.

In de afgelopen jaren (2014-2018) is het aantal huishoudens in Noord-Holland gegroeid met 54 duizend. In dezelfde periode zijn 40 duizend woningen gebouwd. Het aanbod aan woningen bleef hiermee sterk achter bij de vraag, waardoor het woningtekort is opgelopen. Om deze achterstand in te lopen en alle nieuwe huishoudens een woning te bieden, is op de korte termijn een hoge woningbouwproductie nodig. Voor heel Noord-Holland gaat het tot 2025 om een circa 90 duizend woningen, 15 duizend per jaar.

De vorige prognose van de provincie uit 2017 sluit tot nu toe goed aan bij de feitelijke ontwikkelingen. De bevolkings- en huishoudensgroei was in de afgelopen twee jaar iets lager dan verwacht. De aangepaste nationale prognose van het CBS is de belangrijkste reden om de prognose nu te actualiseren. Bij de nieuwe prognose van het CBS groeit, als gevolg van meer buitenlandse migratie, het aantal inwoners in Nederland harder dan in de voorgaande prognose werd verwacht. Een deel van deze extra groei komt in Noord-Holland terecht. Op de lange termijn is de groei daardoor hoger dan in de voorgaande prognose.

Inleiding

Om inzicht te krijgen in demografische ontwikkelingen maakt de Provincie Noord-Holland periodiek een bevolkingsprognose. De prognose geeft een beeld van de verwachte bevolkingsontwikkeling en beschrijft op gemeente- en regioniveau de huishoudensvorming, ontwikkeling van de woningbehoefte en de veranderingen die plaatsvinden binnen de leeftijdssamenstelling. Daarnaast vormt de prognose de basis voor het aantonen van nut en noodzaak bij nieuwe woningbouwplannen. Ook wordt deze gebruikt als input voor verkeersmodellen, het berekenen van de toekomstige energievraag en behoefteramingen voor detailhandel en werklocaties (bedrijventerreinen en kantoorlocaties). Verder laat de prognose zien hoe de demografische vraag naar voorzieningen (zorg/onderwijs) verandert.

Opbouw van de rapportage

In het eerste hoofdstuk is de methodiek achter de prognose beschreven. Hoofdstuk twee beschrijft de ontwikkelingen in de laatste jaren, blikt terug op voorgaande prognoses en geeft een beeld van de verschillen tussen de vorige en deze nieuwe prognose. De drie componenten die de bevolkingsontwikkeling bepalen zijn beschreven hoofdstuk drie. Hoofdstuk vier gaat in op de veranderende leeftijdssamenstelling van bevolking en huishoudens. In hoofdstuk vijf is beschreven hoe de indicatieve woningbehoefte wordt berekend en hoeveel woningen nodig zijn om de toekomstige groei te huisvesten.

1. Totstandkoming van de prognose

Het op regionaal/gemeentelijk niveau aansluiten op woonvoorkeuren is een belangrijke reden voor het maken van deze provinciale prognose. Bij woonvoorkeuren gaat het om de locatie, het type woning (appartement/eengezinswoning) en de verdeling huur/koop. Een goede afstemming tussen vraag en aanbod op de woningmarkt is een speerpunt in de provinciale Omgevingsvisie NH 2050. Deze methodiek wijkt af van andere prognoses waarbij vaak het beschikbare planaanbod en de verwachte woningbouwproductie leidend zijn.

Om de woonvoorkeuren in beeld te brengen is een analyse gemaakt van de binnen- en buitenlandse migratie in de afgelopen periode. Ook is gekeken naar de recente bevolkingsontwikkelingen, verhuisbewegingen, ontwikkelingen op de woningmarkt en de landelijke verwachtingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor een toekomstig beeld van de woonvoorkeuren zijn verschillende scenarioberekeningen uitgevoerd. Daarnaast is gekeken naar de uitgangspunten van het ruimtelijk beleid: de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de provinciale ruimtelijke verordening (inclusief de ladder voor duurzame verstedelijking). Tenslotte is gebruikt gemaakt van de actuele voorraad aan woningbouwplannen per gemeente, beschikbaar via de site www.plancapaciteit.nl.

Alle regionale prognoses zijn gebaseerd op de landelijke CBS prognose. Op landelijk niveau bestaan twee regionale prognoses: de Primos-prognose[1], opgesteld door ABF-Research in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de regionale prognose van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)/Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)[2]. Deze provinciale prognose is opgesteld met het IPB-Primosmodel van ABF-Research, een model dat ook door de meeste andere provincies wordt gebruikt. Voor de prognose is per gemeente een binnenlands- en buitenlandsmigratiesaldo opgesteld en ingevoerd in het model (zie 3.2 en 3.5). Het prognosemodel berekent vervolgens via geboorte en sterfte de toekomstige bevolkingssamenstelling die wordt vertaald naar huishoudens en woningbehoefte.

Alle waargenomen data (tot en met 2018) is afkomstig van het CBS, tenzij anders vermeld. De uitkomsten van de prognose zijn gepresenteerd voor de periode 2019 tot 2040. Doordat veel getallen zijn afgerond, kan het zijn dat deze niet helemaal optellen tot het totaal. Deze rapportage is met zorgvuldigheid samengesteld, mocht u desondanks iets vinden dat vragen oproept, kunt u mailen naar demografie@noord-holland.nl. Dit kan ook voor het opvragen van gedetailleerde cijfers per gemeente die niet in dit rapport staan.

[1] https://www.abfresearch.nl/producten/prognoses/primos-bevolkingsprognose/
[2] http://www.pbl.nl/themasites/regionale-bevolkingsprognose

1.1 Nationale CBS-Prognose

De verwachtingen uit de meest recente landelijke CBS-Prognose van december 2018[3] vormen de context voor deze provinciale prognose. In 2060 verwacht het CBS dat Nederland 18,6 miljoen inwoners heeft, een toename van 1,3 miljoen t.o.v. de huidige 17,3 miljoen. De bevolkingsgroei is vooral hoog in de eerste jaren, met een hoog buitenlands migratiesaldo en een positieve natuurlijke aanwas (geboorte min sterfte). De daling van de natuurlijke aanwas, veroorzaakt door een stijging van sterfte als gevolg van de vergrijzing, zorgt op de lange termijn voor een dalende bevolkingsgroei. Zoals te zien in figuur 2 neemt vooral het aantal ouderen toe. Tot 2040 groeit eigenlijk alleen het aantal inwoners boven de 65 jaar (+1,5 miljoen). Het aantal jongeren schommelt rond de 4 miljoen en de bevolking van 20-65 jaar neemt tot 2040 licht af, om hierna weer wat te stijgen.

Figuur 1: CBS-Prognose voor Nederland (2018)

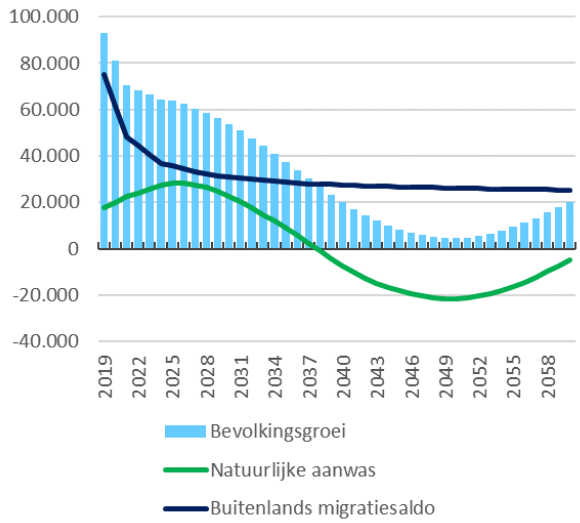

Figuur 2: CBS-Prognose voor NL (2018) naar leeftijd

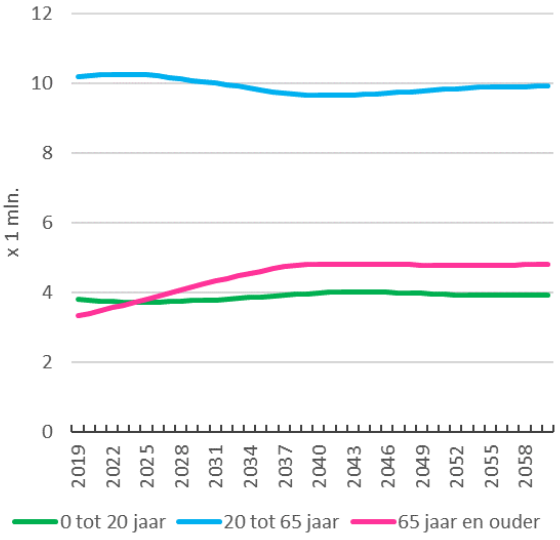

De prognose is vanzelfsprekend met onzekerheden omgeven. Zo kan het aantal migranten van jaar tot jaar sterk fluctueren. Ook is niet zeker of de stijging van de levensduur in de toekomst in hetzelfde tempo door zal zetten en of Nederlanders een voorkeur voor gezinnen van twee kinderen blijven houden. Rekening houdend met deze onzekerheden acht het CBS verdere groei van de bevolking in elk geval tot eind jaren dertig waarschijnlijk. In de jaren daarna zou de bevolking zowel kunnen groeien als krimpen (CBS, 2018).

[3] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/51/prognose-18-miljoen-inwoners-in-2029

Voor de nieuwe prognose (PNH 2019-2040) loopt de prognoseperiode tot 2040. Hier zijn verschillende redenen voor, de onzekerheid neemt toe met de lengte van de prognosetermijn en bij de huidige verwachtingen van het CBS zit de grote dynamiek in de periode tot 2040. In de periode 2019-2040 groeit de Nederlandse bevolking volgens het CBS met ongeveer 1,1 miljoen inwoners, ⅔ hiervan door buitenlandse migratie en ⅓ door natuurlijke aanwas.

In vergelijking met de vorige CBS-Prognose uit 2016 zijn twee zaken veranderd: de verwachte buitenlandse migratie is opgehoogd en de verwachtingen voor geboorte en sterfte zijn licht omlaag bijgesteld. Beide wijzingen hebben invloed op de provinciale prognose, lagere natuurlijke aanwas leidt tot een snellere natuurlijke bevolkingsdaling en extra buitenlandse migratie is vooral gericht op stedelijke gebieden, waardoor met name hier de bevolking extra groeit.

Figuur 3: CBS-Prognose 2016 en 2018
Bevolkingsontwikkeling in Nederland 2019-2040

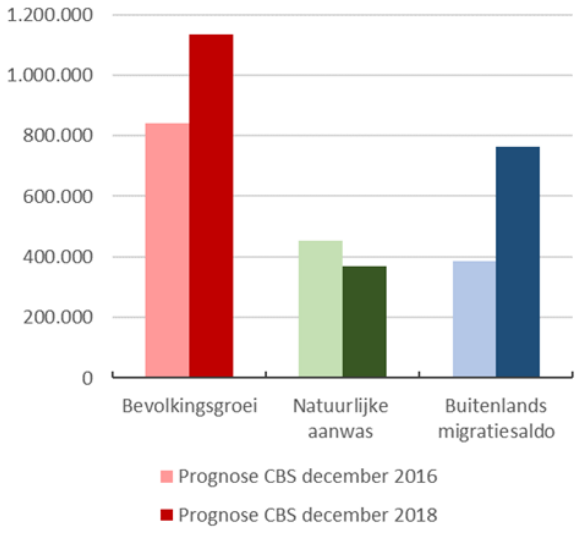

Prognose per provincie (Primos 2018)

In de toekomst nemen de regionale verschillen verder toe. In de Randstadprovincies en Noord-Brabant groeit de bevolking tot 2040. In Gelderland is de groei beperkt terwijl in de overige provincies de bevolking daalt. Het aandeel van Noord-Holland in de nationale groei wordt hierdoor steeds groter. De bevolkingsgroei is sterk geconcentreerd in en rondom de steden in de Randstad.

Figuur 4: Primosprognose 2018: Bevolkingsgroei per provincie

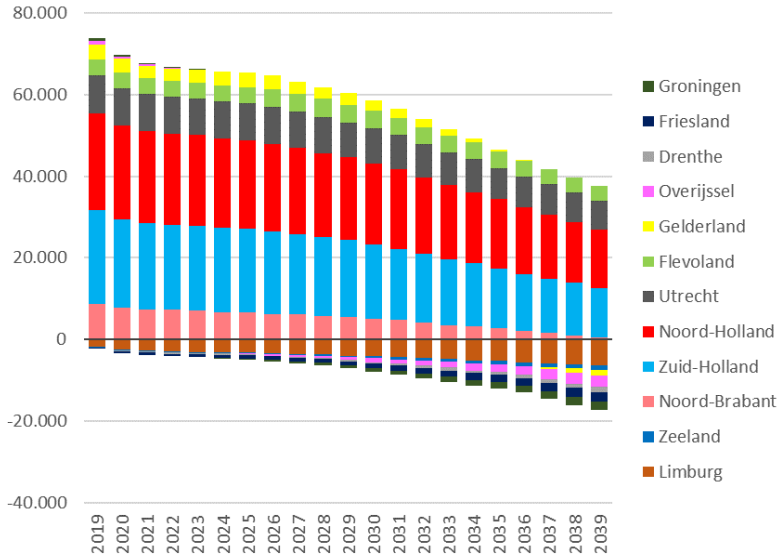

Historische context

Zonder historische context is het lastig te bepalen of de verwachte groei van inwoners hoog of laag is. Daarom is de nieuwe prognose in figuur vijf vergeleken met het verleden. De bevolkingsgroei in Noord-Holland was vanaf de jaren zestig tot halverwege de jaren tachtig lager dan de nationale groei, daarna was de groei een aantal jaren vergelijkbaar. Sinds 2008 groeit Noord-Holland harder dan de rest van Nederland. In de prognose blijft dit verschil bestaan, de nationale groei kruipt richting nul, terwijl in Noord-Holland de bevolking blijft groeien. Relatief gezien is de huidige bevolkingsgroei niet extreem hoog, zowel nationaal als provinciaal is de groei in het verleden hoger geweest.

Figuur 5: Waarneming en prognose: procentuele bevolkingsgroei per jaar in Nederland en Noord-Holland

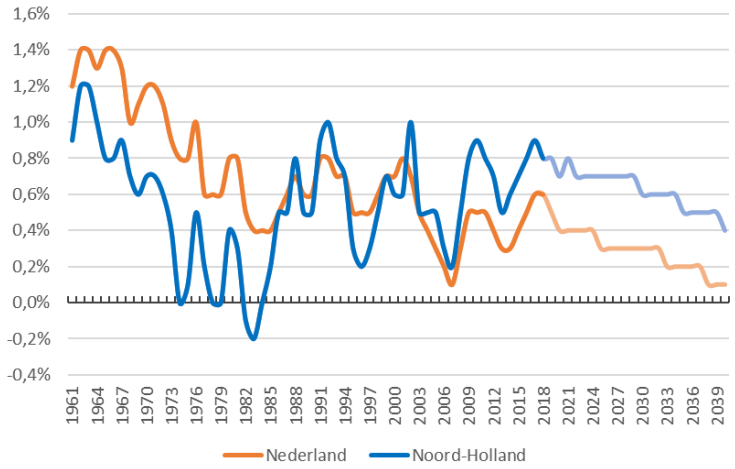

1.2 Invloed van beleid

Bij het maken van een prognose speelt beleid en regelgeving een rol omdat dit de context vormt waarbinnen de toekomstige ontwikkelingen plaatsvinden. In het beleid van Rijk en provincie is de ladder voor duurzame verstedelijking vastgelegd. Dit betekent dat om aan de woningbehoefte te voldoen eerst de binnenstedelijke bouwmogelijkheden worden benut. Pas als regionaal binnenstedelijk niet kan worden voldaan aan de vraag, ontstaat buitenstedelijk ruimte voor de gewenste uitbreiding in de vorm van uitleg.

Theoretische voorbeelden:

- In een woningmarktregio hebben twee gemeenten in de periode 2019-2030 een toename van de indicatieve woningbehoefte van 1.000 woningen. Gemeente A heeft een binnenstedelijke capaciteit van 1.500 woningen en gemeente B van 500. Bij het huidige beleid zal een deel van de vraag in gemeente B worden afgeleid naar gemeente A.

- In een situatie waarbij regionaal onvoldoende binnenstedelijke mogelijkheden beschikbaar zijn, ontstaat beleidsmatig ruimte voor uitleg. Als een regio bijvoorbeeld een toename heeft van de woningbehoefte van 10.000 woningen en een binnenstedelijke capaciteit van 8.000 woningen, ontstaat (na het doorlopen van de ladder) ruimte voor woningbouw buiten bestaand stedelijk gebied.

1.3 Toepassing van de prognose

Een belangrijk doel van de prognose is om de afweging te laten zien tussen woningbehoefte en plancapaciteit. In bepaalde regio's is aanbod aanwezig maar ontbreekt de vraag, terwijl in andere regio's de vraag groter is dan het nu bekende aanbod. In deze regio's is vaak wel potentieel aanbod aanwezig maar de beschikbaarheid hiervan hangt af van planologische keuzes en de ontwikkeling van milieucontouren. De prognose geeft een beeld van de te verwachten ontwikkelingen. Deze verwachtingen bevinden zich binnen een bandbreedte en kennen onzekerheden. Buitenlandse migratie is lastig voorspelbaar en kleine veranderingen in gedrag (verhuisvoorkeuren, geboorte en sterfte, huishoudensgrootte en woningbezetting) hebben op termijn grote invloed op de omvang en samenstelling van de bevolking. Daarom monitort de provincie jaarlijks deze ontwikkelingen.

Een prognose is niet alleen een vooruitblik, maar ook een momentopname omdat bij het opstellen de inzichten van dat moment zijn verwerkt. Ontwikkelingen zoals: kinderen die langer thuis blijven wonen, vrouwen die later kinderen krijgen, gezinnen die langer in stad blijven wonen of net-werkenden die met vrienden een huis delen, hebben significante effecten op de bevolkings- en huishoudenssamenstelling en de vorming van huishoudens. Bij dit soort ontwikkelingen gaat het vaak om uitstel en niet zozeer om radicale gedragsveranderingen.

Het verhaal achter de cijfers is hierbij dus minstens net zo belangrijk als de exacte uitkomsten. Een deel van de toekomst is onzeker, een ander deel bevat structurele ontwikkelingen die zich vaak al vele jaren voordoen: vergrijzing, daling van de natuurlijke aanwas en de groei van stedelijke gebieden. Bij het maken van beleid is het verstandig te focussen op deze zekerheden, goed aan te sluiten bij de regionale vraag en te waken voor overplanning. Bij het huidige beeld (achterstand in de productie, grote vraag) kan de woningvoorraad in NH-Zuid de komende jaren relatief risicoloos worden uitgebreid. In delen van NH-Noord is dit minder vanzelfsprekend, de vraag is lager en de woningmarkt is ruimer. Ook kunnen hier na 2030 kleine overschotten ontstaan in de woningvoorraad met leegstand als gevolg. Bij het economisch beleid is het zaak rekening te houden met de verwachte vergrijzing en de stagnerende/dalende beroepsbevolking.

1.4 Input van gemeenten/regio's

Bij het opstellen van deze prognose is gebruik gemaakt van de input van de Noord-Hollandse gemeenten. Zij vormen, naast de provincie, de belangrijkste gebruiker van de uitkomsten. Met verschillende regio's is voorafgaand aan de prognose bestuurlijk en ambtelijk overleg gevoerd. Daarbij zijn de recente ontwikkelingen besproken en is de methodiek toegelicht. Gepoogd is alle vragen en opmerkingen terug te laten komen in de rapportage. Voor de belangrijkste onderwerpen is hieronder de plek in het rapport aangegeven. De gemeentelijke woningbouwplannen zijn belangrijke input voor de prognose. Een toelichting op de verwerking hiervan is te vinden in paragraaf 3.5.

Onderwerp	Pagina
Arbeidsmigratie en de komst van buitenlandse werknemers	16-18
Asielzoekers/Vergunninghouders	17-18
Het vertrek van jongeren	24
De invloed van stijgende huizenprijzen op verhuizingen	30
Economie en werkgelegenheid	36
Krapte op de woningmarkt	42

1.5 Vergelijking met de vorige prognose (PNH 2017)

In vergelijking met de vorige prognose uit 2017 is de verwachte bevolkingsgroei op de lange termijn hoger. De eerste jaren is het verschil klein. Na 2025 loopt het verschil op, door een hoger buitenlands migratiesaldo. In 2040 heeft Noord-Holland ongeveer 60 duizend inwoners meer dan bij de vorige prognose werd verwacht. De huishoudensgroei was in 2017 en 2018 lager dan verwacht. Hierdoor ligt de startsituatie voor huishoudens in 2019 iets onder de vorige prognose. Ook hier lopen de prognoses eerst gelijk op, maar in 2040 ligt het aantal huishoudens ongeveer 25 duizend boven de oude prognose.

Voor de woningbehoefte zijn de prognoses lastig vergelijkbaar. De methodiek voor de berekening hiervan is namelijk vernieuwd, zie hoofdstuk 5. De woningbehoefte in 2019 ligt lager, deels door de lagere huishoudensgroei, deels door de nieuwe methodiek. De toename in de periode 2019-2040 ligt wat hoger dan bij de vorige prognose. In 2040 zijn daardoor 8 duizend woningen extra nodig t.o.v. de verwachting uit 2017.

Figuur 6: Vergelijking Prognose PNH 2017 en PNH 2019:

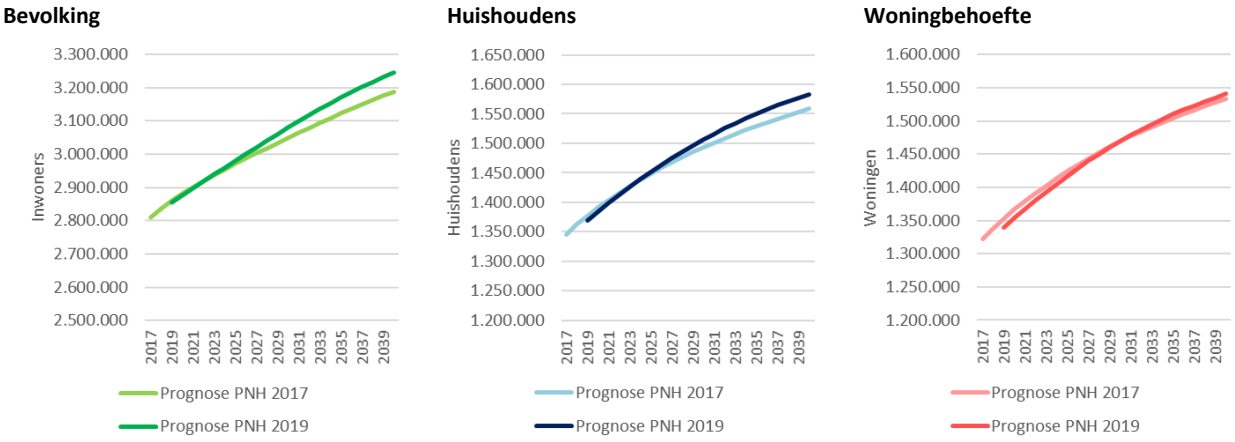

2. Terugblik en vorige prognoses

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de bevolking in Noord-Holland zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Veel van de in deze prognose verwachte effecten doen zich namelijk nu al voor. Ook is gekeken in hoeverre de verwachtingen van prognoses uit het verleden daadwerkelijk zijn uitgekomen.

2.1 Recente ontwikkelingen

De bevolking van Noord-Holland is in de afgelopen jaren relatief hard gegroeid. Op de kaart hiernaast is de procentuele bevolkingsgroei in 2019 t.o.v. 2009 weergegeven. Bijna alle gemeenten met een hoge bevolkingsgroei liggen in het zuiden van de provincie. In een aantal vergrijsde gemeenten in de Gooi & Vechtstreek en in een aantal kustgemeenten (Bergen, Den Helder, Texel) is de bevolking gedaald.

Figuur 7: % Bevolkingsontwikkeling 2009-2019

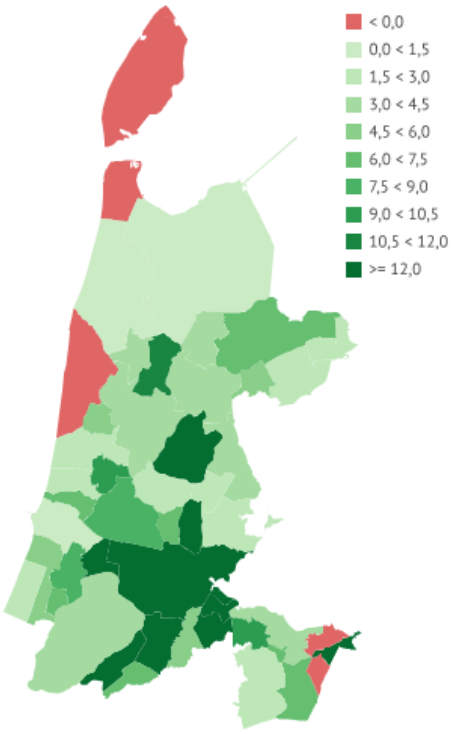

In onderstaande grafieken is te zien hoe in de afgelopen jaren de leeftijdsopbouw van de bevolking is veranderd. De bevolking tot 45 jaar is duidelijk gedaald in NH-Noord en in de hele provincie is het aantal 65+ers fors gestegen. Ook veranderingen in de huishouden-samenstelling zijn de laatste jaren al te zien, zoals een stijging van het aantal alleenstaande huishoudens boven de 65 jaar en een daling van het aantal gezinnen in NH-Noord.

Figuur 8: Bevolkingsontwikkeling naar leeftijd 2010-2018

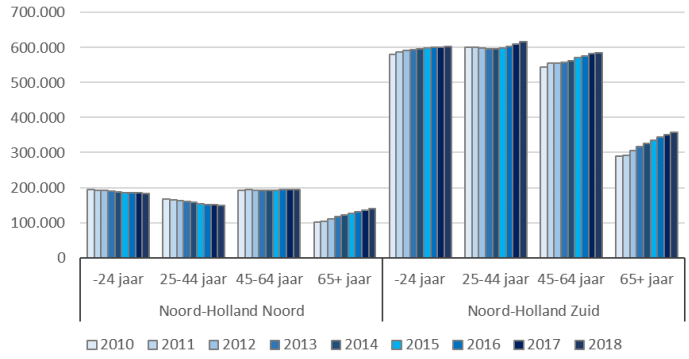

Figuur 9: Huishoudensontwikkeling naar type 2010-2018

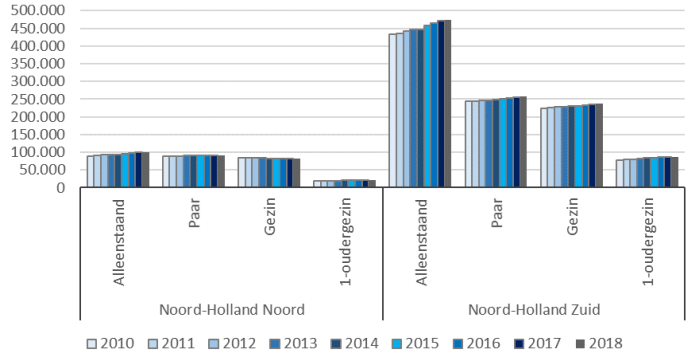

Een andere manier om in beeld te brengen hoe het straatbeeld verandert door demografische ontwikkelingen, is door te kijken naar de gemiddelde leeftijd. In 1972 lag die in NH-Noord rond de 30 jaar, terwijl dit in delen van NH-Zuid boven de 35 jaar was. Jonge gezinnen vertrokken uit de steden, waardoor de bevolking die achterbleef relatief oud was. In 2018 is veel veranderd, het noorden van de provincie, IJmond en Waterland zijn nu de oudste regio's en de oudste regio van toen (Amsterdam) is nu de jongste. In de Gooi & Vechtstreek en Zuid-Kennemerland is de toename minder groot. Hier was de bevolking al redelijk oud in de jaren zeventig. De jonge gezinnen in de groeikernen van toen, zijn de oude paren van nu. In veel regio's ligt de gemiddelde leeftijd nu meer dan 10 jaar hoger dan in 1972. Alleen in Amsterdam is de bevolking jong gebleven door veel baby's en de instroom van jongeren uit binnen- en buitenland.

Figuur 10: Gemiddelde leeftijd bevolking per regio 1972-2018

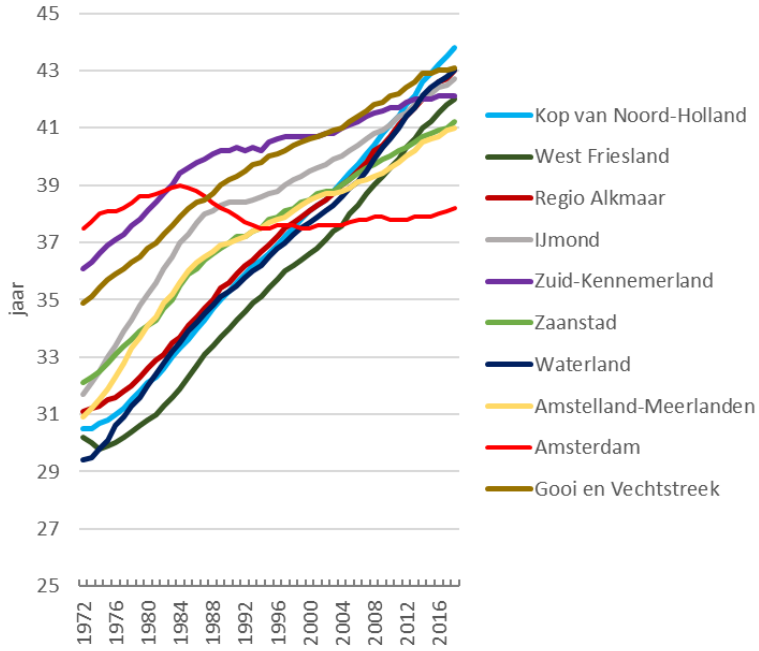

2.2 Voorgaande prognoses

Om na te gaan in hoeverre de verwachtingen overeen komen met de werkelijke ontwikkelingen is voor diverse prognoses teruggekeken in de tijd, de prognoses van het CBS uit 2000 en 2006 en de provinciale prognoses uit 2010 en 2017.

Het CBS publiceert periodiek prognoses voor de bevolking en het aantal huishoudens in Nederland. De verwachtingen uit het verleden voor het jaar 2018 staan in onderstaande tabel. Achteraf gezien blijkt dat de prognose uit 2000 heel dicht bij de feitelijke ontwikkelingen zit, terwijl in de prognose uit 2006 de groei van inwoners en huishoudens is onderschat. De onderschatting is absoluut en relatief groter bij inwoners dan bij huishoudens.

Figuur 11: CBS-Prognoses voor Nederland: Bevolking en huishoudens in 2018 x 1mln.

	Prognose 2000	*Prognose 2006*	Waarneming 2018
Bevolking in 2018	*17,4*	*16,7*	17,2
Huishoudens in 2018	*7,9*	*7,7*	7,9

In 2010 heeft de provincie de Structuurvisie Noord-Holland 2040 vastgesteld. Inmiddels is deze visie vervangen door de Omgevingsvisie NH 2050. Bij het vaststellen van de structuurvisie was de prognose dat van 2010 tot 2020 de huishoudensgroei in NH-Noord ongeveer 25 duizend zou bedragen en in NH-Zuid rond de 75 duizend. Nu het overgrote deel van deze periode is verstreken, blijkt dat de verwachting voor het noorden van de provincie waarschijnlijk te hoog was, met nog twee jaar te gaan bedraagt de huishoudensgroei bijna 15 duizend. Voor het zuiden was de groei te laag ingeschat, het aantal extra huishoudens ligt in 2018 al boven de verwachting voor 2020.

Figuur 12: Prognose PNH 2010: Huishoudensgroei 2010-2020

	Prognose 2010	Waarneming 2010-2018
Noord-Holland Noord	*+25.000*	+14.700
Noord-Holland Zuid	*+75.000*	+79.500
Noord-Holland	***+100.000***	**+94.200**

De vorige prognose van de provincie kwam uit in 2017. De verwachte bevolkingsgroei voor de periode 2017-2019 was +49.600 inwoners, de waargenomen groei kwam uit op +44.100. De prognose ligt hiermee iets boven de feitelijke ontwikkeling. Voor NH-Noord en Amsterdam was de prognose wat te hoog, in NH-Zuid exclusief Amsterdam was de groei gelijk aan de verwachting. Ook de groei van huishoudens (niet in de tabel) blijft tot nu toe achter bij de prognose.

Figuur 13: Prognose PNH 2017: Bevolkingsgroei 2017-2019

	Prognose 2017	Waarneming 2017-2019
Noord-Holland Noord	*+7.300*	+6.200
Noord-Holland Zuid exlc. A'dam	*+19.600*	+19.600
Gemeente Amsterdam	*+22.700*	+18.300
Noord-Holland	***+49.600***	**+44.100**

Conclusie

Prognoses variëren in de tijd en zijn soms te hoog en soms te laag. Een te lage bevolkingsprognose betekent niet automatisch dat ook de huishoudensprognose te laag is. Daarnaast bestaan vaak grote verschillen per regio. De prognose uit 2017 sluit tot nu toe goed aan bij de waargenomen ontwikkelingen.

3. Bevolkingsontwikkeling

Drie componenten bepalen de bevolkingsontwikkeling:

- Natuurlijke aanwas (geboorte - sterfte)
- Buitenlandse migratie (immigratie - emigratie)
- Binnenlandse migratie (vestiging - vertrek)

Dit hoofdstuk laat zien hoe deze componenten zich in het verleden hebben ontwikkeld en beschrijft de wijze waarop de toekomstige ontwikkelingen in de prognose worden berekend.

Onderstaande figuur geeft een beeld van de ontwikkeling van de bevolking in Noord-Holland van 1960 tot en met 2018. In 1960 had Noord-Holland 2,05 miljoen inwoners. Begin 2019 is dit gegroeid naar 2,85 miljoen. Het binnenlands migratiesaldo (het saldo van het aantal personen dat vanuit Noord-Holland naar andere provincies verhuist en andersom) was decennia lang negatief. In 2005 is dit veranderd en groeide de bevolking in de provincie door alle drie de demografische componenten. De laatste twee jaar kent Noord-Holland weer een binnenlands vertrekoverschot, maar door een verdere toename van de buitenlandse migratie bleef de bevolkingsgroei hoog.

Figuur 14: Bevolkingsontwikkeling in Noord-Holland van 1960 tot en met 2018

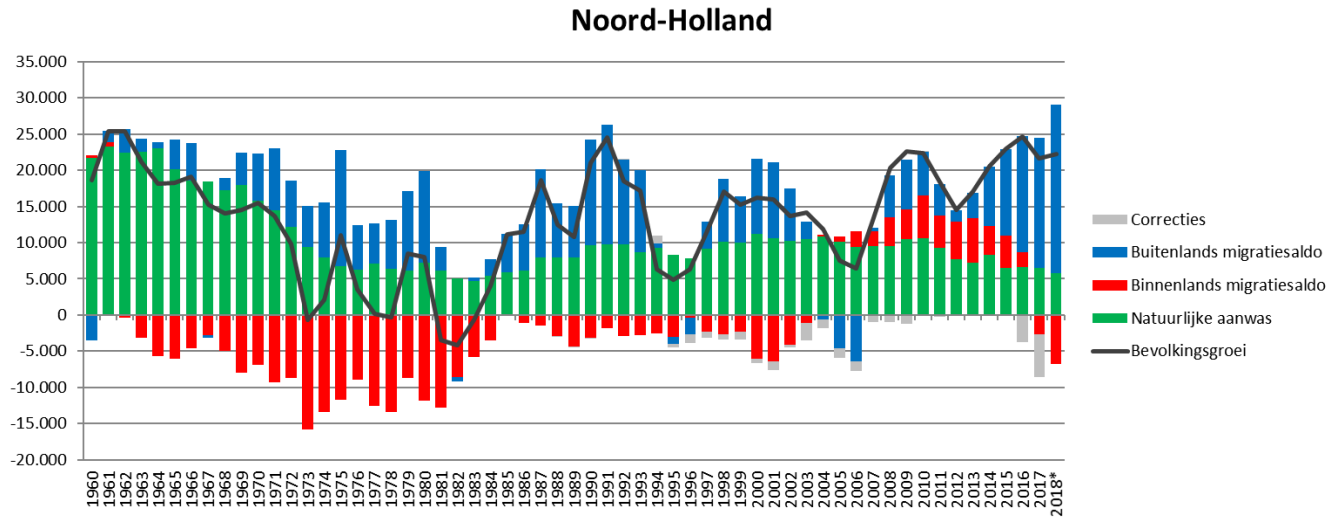

(* voorlopige cijfers)

3.1 Natuurlijke aanwas

Figuur 15: Natuurlijke aanwas in 2018

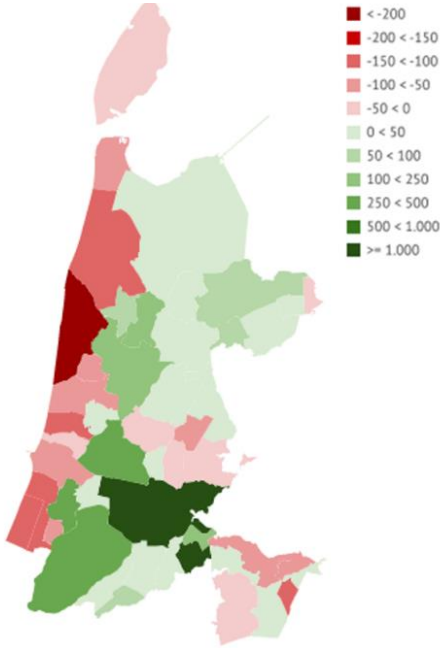

De natuurlijke aanwas in Noord-Holland (het verschil tussen geboorte en sterfte) is al decennialang positief. Met name in de periode van de babyboom was het aantal geboorten hoog. Sinds 2010 is een dalende trend te zien. In NH-Noord werden in 2010 nog 5 duizend baby's geboren bij 7 duizend sterfgevallen, terwijl dit in 2018 allebei 6 duizend was. Het moment van natuurlijke krimp (meer sterfte dan geboorte) komt hierdoor steeds dichterbij. Ook in NH-Zuid is een daling van de natuurlijke aanwas te zien, van 25 duizend baby's en 16 duizend sterfgevallen in 2010 naar 23 duizend en 17 duizend in 2018. Op de kaart hiernaast is te zien dat in 2018 al in bijna de helft van de gemeenten de natuurlijke aanwas negatief was, in alle kustgemeenten, delen van Waterland en in de Gooi & Vechtstreek. Een aantal grote gemeenten vormen nog de natuurlijke groeimotor van Noord-Holland: Amsterdam (in absolute zin met afstand de grootste), Haarlemmermeer, Haarlem, Zaanstad, Heerhugowaard, Alkmaar en Hoorn.

De daling van de natuurlijke aanwas komt zowel door hogere sterfte als minder geboorte. Figuur 16 en 17 tonen het gemiddeld kindertal per vrouw en het aantal sterftegevallen in Noord-Holland. Het aantal kinderen dat een vrouw gemiddeld in haar leven krijgt, is sinds de jaren tachtig tot 2010 gestegen en daarna afgenomen. Het huidige gemiddelde van rond de 1,5 ligt ruim onder het niveau van 2,1 kind per vrouw dat nodig is om de huidige bevolking in de toekomst te vervangen. Het effect hiervan is dat zonder migratie de bevolking op termijn flink gaat dalen.

Aanvankelijk leek de afname van het aantal geboorten samen te hangen met de slechte economische conjunctuur na 2008. De economische conjunctuur is inmiddels sterk verbeterd, maar de daling gaat door. Volgens het CBS wijst dit er op dat andere, meer structurele ontwikkelingen een rol spelen. De afname sinds 2010 concentreert zich bij jonge vrouwen, terwijl dit bij oudere dertigers en veertigers stabiel bleef. Dit suggereert dat er sprake is van het uitstellen van kinderen tot een latere leeftijd en niet zozeer dat vrouwen minder kinderen (gaan) krijgen. Naast het later beginnen aan kinderen, gaan jonge mensen ook later samenwonen en later trouwen. Economische factoren spelen hierbij een rol. Door de flexibilisering op de arbeidsmarkt vinden jongeren minder snel een vaste baan en hebben ze vaak ook te maken met hoge huurlasten en stijgende huizenprijzen. De stap naar een kindvriendelijke woning wordt daardoor minder snel gemaakt (CBS, 2018). In de prognose wordt verwacht dat het uitstelgedrag weer wat af gaat nemen, waardoor het gemiddeld kindertal in de toekomst gaat stijgen. Het aantal geboorten in Noord-Holland neemt hierdoor toe van 30 duizend nu, naar 36 duizend rond 2040.

De sterfte in Noord-Holland was lang stabiel, rond de 22 duizend. De laatste jaren is al een kleine toename te zien, maar de grote stijging als gevolg van de vergrijzing komt nog. In de prognose blijft de sterfte de komende decennia continu toenemen en ligt in 2040 rond de 31 duizend personen. De invloed van binnenlandse migratie op sterfte is relatief klein. Doordat ouderen weinig verhuizen of migreren, woont bijna iedereen die de komende decennia komt te overlijden, nu al in de gemeente waar dit gaat gebeuren. In veel gemeenten in Noord-Holland is de daling van de natuurlijke aanwas hierdoor met een grote mate van zekerheid te voorspellen.

Figuur 16: Gemiddeld kindertal per vrouw in Noord-Holland

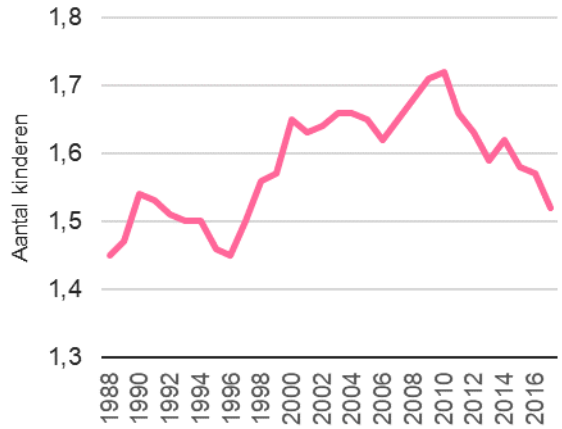

Figuur 17: Sterfte in Noord-Holland

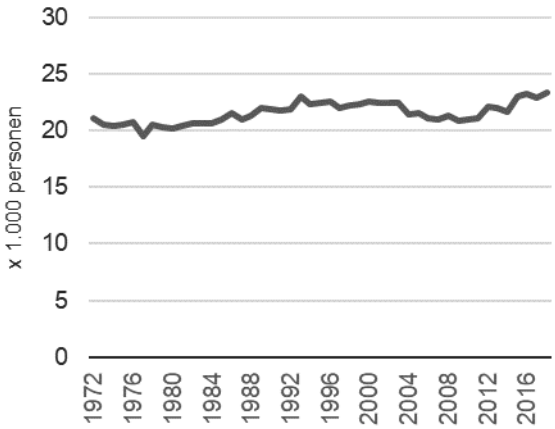

Prognose

Voor de uiteindelijke berekening in de prognose wordt het aantal geboren kinderen en de sterfte uit de nationale CBS-Prognose toegedeeld aan gemeenten, rekening houdend met verschillen in bevolkingsopbouw. Sterftekansen en geboortecijfers zijn gemeentespecifiek, een vergrijsde gemeente heeft meer sterfte en minder geboorten dan een jonge groeigemeente.

3.2 Buitenlandse migratie

Figuur 18: Aantal immigranten per 1.000 inwoners in 2017

Het hoge buitenlandse migratiesaldo vormt de laatste jaren een belangrijke factor in de bevolkingsgroei. Dit wordt veroorzaakt door hoge asielmigratie uit Syrië, de toename van buitenlandse studenten en een sterke economische groei die samen gaat met veel vraag naar arbeidskrachten. Immigranten hebben verschillende immigratiemotieven: werk, studie, asiel, gezinshereniging, terugkeer naar Nederland of arriveren bijvoorbeeld als au-pair.

De invloed van buitenlandse migratie op de bevolkingsgroei verschilt sterk per regio. De kaart hiernaast laat per duizend inwoners zien hoeveel immigranten zich in een gemeente vestigden. In Amsterdam ligt dit boven de 40 personen, terwijl dit in NH-Noord en vooral in de IJmond en Waterland veel lager is (onder de 5 personen). Zowel absoluut als relatief is de bevolkingsgroei door migratie in Amsterdam en omliggende gemeenten veel hoger dan in de rest van Noord-Holland. Zoals in figuur 19 te zien, is deze verhouding vrij stabiel, de laatste twee jaar nam het aandeel van de gemeente Amsterdam zelfs wat toe. Bijna 2 van de 3 immigranten naar Noord-Holland vestigt zich in de gemeente Amsterdam.

Het aandeel immigranten dat zich vestigt in NH-Noord is relatief klein, gemiddeld ongeveer 1 op de 10 en het aandeel neemt de laatste jaren af, van 11% in 2010 naar 8% in 2018. De aantrekkelijkheid voor immigratie vormt hierdoor een belangrijke verklaring voor het verschil in groei tussen het noorden en zuiden van de provincie. Aangezien de bevolkingsgroei voor een steeds groter deel uit buitenlandse migratie bestaat, zal de groei vooral in de steden terecht komen.

Figuur 20 laat zien hoe het aantal inwoners naar nationaliteit is ontwikkeld tussen 2010 en 2018. Voor NH-Noord gaat het met name om 4 groepen die zorgen voor bevolkingsgroei: Polen, overig Afrika (bijna volledig asielmigratie), overig Europa (voornamelijk arbeidsmigratie uit het voormalig Oostblok) en overig Azië (asielmigratie uit het Midden-Oosten). In NH-Zuid is de situatie veel diverser, hier komen migranten uit bijna alle landen van de wereld en is het aandeel uit westerse landen hoger. Het aantal inwoners met Turkse, Marokkaanse en Surinaamse nationaliteit neemt af door sterfte.

Figuur 19: Aandeel immigratie per regio 2014-2018

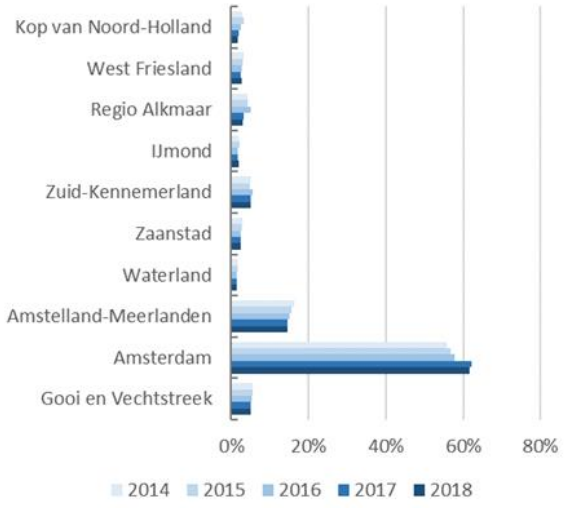

Figuur 20: Bevolkingsontwikkeling 2010-2018 naar nationaliteit

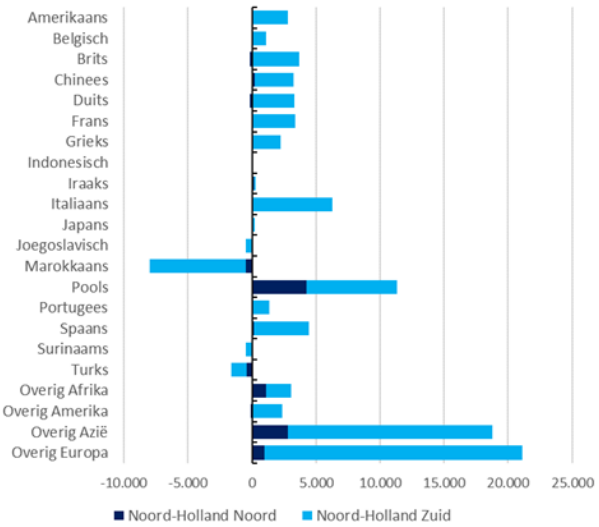

Vergunninghouders

De komst en huisvesting van asielzoekers/vergunninghouders is in deze prognose apart bekeken, ze vormen namelijk een bijzondere groep in de bevolkingsstatistiek. Asielzoekers komen Nederland binnen als buitenlandse migrant, in de periode 2015-2017 grotendeels in de gemeenten Noordenveld (Drenthe), Vlagtwedde (Groningen), Cranendonck en Gilze-Rijen (Noord-Brabant). Vanuit deze opvanglocaties verhuizen asielzoekers vaak eerst naar een asielzoekerscentrum (AZC). In Noord-Holland lagen deze de afgelopen jaren in de gemeenten Alkmaar, Amsterdam, Den Helder, Heerhugowaard, Bergen en Haarlemmermeer. Alkmaar is inmiddels gesloten, waardoor voorlopig vijf gemeenten met een AZC overblijven. Na het verkrijgen van een verblijfsvergunning verhuizen vergunninghouders als binnenlandse migrant uit het AZC. Ze gaan vaak naar de gemeente waar ze een woning toegewezen hebben gekregen, maar vergunninghouders kunnen ook kiezen zich bij familie of vrienden te vestigen.

Figuur 21 toont de omvang van de migratie van vergunninghouders per regio. Per saldo hebben alle regio's behalve de Kop een positief saldo. Vier gemeenten hebben een negatief saldo, Den Helder (-442), Haarlemmermeer (-358), Bergen (-133) en Alkmaar (-49). De uitstroom uit de AZC's in Den Helder is groter dan het aantal gehuisveste vergunninghouders in de regio, waardoor het saldo voor de Kop negatief uitkomt.

Voor de komende jaren verwacht het CBS voor Nederland ongeveer 14 duizend vergunninghouders per jaar. Op basis van de bevolkingsomvang zijn deze per regio en gemeente toe te wijzen, zie figuur 22. Voor Noord-Holland komt dit uit rond de 2.500 personen per jaar, dit is lager dan in de afgelopen jaren. In de prognose zijn deze aantallen verwerkt als onderdeel van de buitenlandse migratie.

Figuur 21: Binnenlandse migratie vergunninghouders 2015-2017

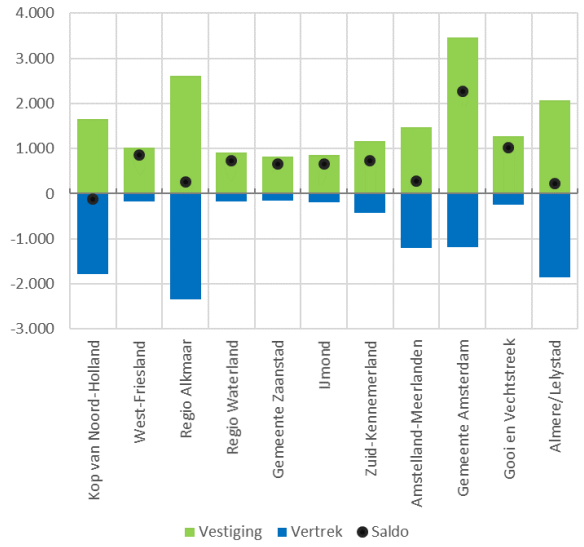

Figuur 22: Toekomstige verwachting vergunninghouders

	2018	2019	2020	Per jaar
Kop van Noord-Holland	170	150	130	130
Westfriesland	220	200	170	170
Regio Alkmaar	310	270	240	240
IJmond	150	140	120	120
Zuid-Kennemerland	240	220	190	190
Zaanstad	160	140	130	130
Waterland	190	170	150	150
Amstelland-Meerlanden	360	320	280	280
Amsterdam	900	800	700	700
Gooi en Vechtstreek	270	240	210	210
Noord-Holland	**2.970**	**2.650**	**2.320**	**2.320**

Prognose

In de laatste tien jaar lag het aandeel van Noord-Holland in de nationale immi- en emigratie rond de 23%. Oftewel, ongeveer 1 op de 5 immigranten naar Nederland vestigde zich in Noord-Holland en ongeveer 1 op de 5 emigranten die vertrok uit Nederland, kwam uit Noord-Holland. Voor de prognose is op basis van het historisch aandeel berekend welk aandeel van de nationale CBS-prognose in iedere gemeente terecht komt. Deze uitkomst vormt de input voor de prognose. Voor heel Noord-Holland betekent dit dat op korte termijn het buitenlands migratiesaldo hoog blijft en dat dit op termijn afneemt naar ongeveer 7 duizend personen per jaar.

In de periode 2019-2040 bedraagt het totale buitenlands migratiesaldo voor Noord-Holland circa 180.000 inwoners. Buitenlandse migratie levert zo een belangrijke toevoeging aan de beroepsbevolking, zeker in het noorden van de provincie.

Figuur 23: NH: Buitenlands migratiesaldo: waarneming en prognose

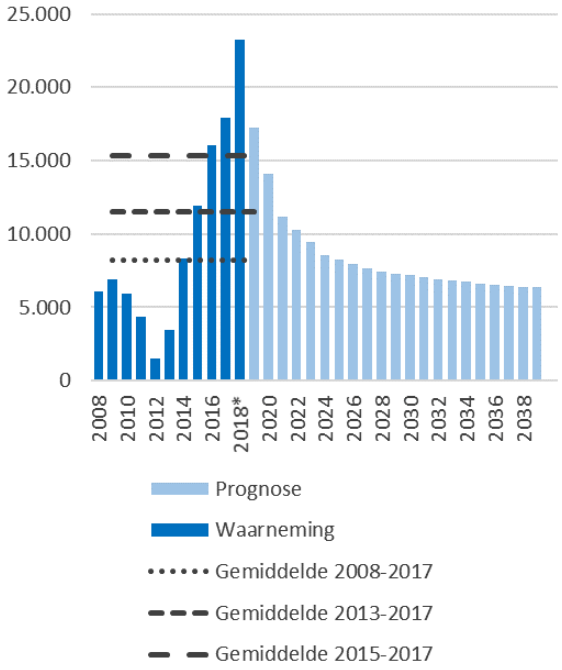

Terwijl de migratie in de prognose volgens een mooie lijn verloopt, zal de ontwikkeling in de praktijk veel grilliger zijn. De belangrijkste reden waarom het CBS om een daling van het migratiesaldo verwacht, is dat in het verleden een periode van veel immigratie, zoals Nederland nu doormaakt, altijd wordt opgevolgd door een periode met veel vertrek.

Het lijkt onwaarschijnlijk dat de huidige situatie waarbij een hoge asielmigratie samengaat met een economische hoogconjunctuur de komende decennia langdurig voortduurt. Minder economische groei zal leiden tot wat minder vestiging en meer vertrek. De verwachte daling van het buitenlands migratiesaldo komt dan ook vooral door een toename van de emigratie, het aantal immigranten blijft hoog. Ook technologische ontwikkelingen kunnen grote invloed hebben op de buitenlandse migratie. Door automatisering/robotisering verdwijnt mogelijk een deel van de werkgelegenheid waarvoor nu juist veel werknemers uit het buitenland worden aangetrokken.

3.3 Historische ontwikkeling binnenlandse migratie

Noord-Holland kende decennialang een negatief binnenlands migratiesaldo, meer mensen vertrokken uit Noord-Holland naar andere provincies dan er binnen kwamen. Rond 2005 is dit omgeslagen naar een positief saldo. In 2017 kwam hier voorlopig weer een einde aan en lag het vertrek hoger dan de vestiging. Deze paragraaf bevat een historische beschrijving en een analyse van de belangrijkste binnenlandse migratiestromen.

Na de Tweede Wereldoorlog

De jaren zestig van de vorige eeuw werden gedomineerd door suburbanisatie. De woonomgeving in de grote steden was slecht, veel jonge gezinnen zochten een woning met tuin in de meer landelijke gebieden. In de jaren zeventig begint de geboortegolfgeneratie op de woningmarkt te komen. Een generatie die niet alleen qua omvang groot was, maar ook nog eens meer “geïndividualiseerd” ging wonen: niet pas zelfstandig wonen bij een huwelijk, maar eerder en vaker als alleenstaande. Dit leidde tot een enorme druk op de woningmarkt. De landelijke omgeving rond de grote steden dreigde vooral door het toegenomen verkeer dicht te slibben en de suburbanisatie waaide uit tot in de Kop van Noord-Holland.

Groeikernen

Deze druk op de woningmarkt heeft geleid tot het groeikernenbeleid: opvang van de woningbehoefte vanuit de grote steden geconcentreerd in groeikernen, in combinatie met een restrictief beleid in de landelijke omgeving. Dit betekende de opkomst van de groeikernen: Alkmaar, Hoorn, Purmerend, Lelystad, Almere en (later) Haarlemmermeer. Rijk en provincie maakten dit beleid, ondersteund met gesubsidieerde woningbouw, de aanleg van wegen, planologische ruimte en restrictief beleid voor de groene (buffer)ruimte. In zekere zin was de opkomst van de groeikernen de start van het vraaggestuurd bouwen, het beleid sloot aan op de sterke voorkeur voor een eengezinswoning. De locatiekeuze was wel beperkt. Binnen de oude steden heeft in deze periode vooral stadsvernieuwing plaatsgevonden, in Amsterdam, Haarlem en Zaanstad groeide de woningvoorraad nauwelijks. Vanaf de jaren tachtig is een kentering waarneembaar.

Compacte stad

Het grote vertrek uit de steden, enerzijds door het groeikernenbeleid maar ook door het Rijksbeleid van decentralisatie vanuit de Randstad, zorgde voor een afkalving van het voorzieningenniveau in de steden en een snelle groei van de groeikernen. De achterblijvende groei van de werkgelegenheid in de nieuwe steden en de toenemende congestie zorgden voor kritiek op dit beleid. Als reactie daarop werd in de steden meer gebouwd, met tegelijkertijd een afbouw van de productie in de verder weg gelegen groeikernen Alkmaar, Hoorn en Lelystad. De dichterbij gelegen groeikernen Almere, Purmerend en Haarlemmermeer zetten hun bouwactiviteiten voort en namen nieuwe wijken in ontwikkeling. De bevolking in het zuiden van Noord-Holland groeide vooral door de omliggende stedelijke gebieden. Amsterdam trok jonge mensen, studenten en hoogopgeleide afgestudeerden aan vanuit heel Nederland. Deze jongeren woonden een tijd in de stad, maar wanneer ze in een andere levensfase kwamen, vestigden ze zich in de regio.

Verstedelijking

Vanaf 2000 ontstond een grote trek naar de steden in Noord-Holland. Amsterdam trok meer dan in het verleden mensen aan uit de rest van Nederland en zij blijven langer in Amsterdam wonen. Veranderingen in de nieuwbouwproductie speelden een rol, maar waren hierop maar beperkt van invloed. Het vestigingsoverschot in Amsterdam (en andere grote steden als Haarlem en Hilversum) was groter dan op grond van de toename van het aantal woningen werd verwacht. Tegenover het vestigingsoverschot van de grotere steden stond een vertrekoverschot van de meer landelijke gemeenten. Sinds het aantrekken van de economie en het stijgen van de huizenprijzen wordt weer meer verhuisd en kent met name Amsterdam een periode met een negatief binnenlands migratiesaldo.

3.4 Analyse recente verhuisstromen

Zoals eerder beschreven zijn een aantal verhuisstromen relevant voor de ontwikkelingen in Noord-Holland. De recente ontwikkelingen in de belangrijkste verhuisstromen zijn hieronder in meer detail beschreven.

Vertrek uit Noord-Holland Zuid

In het verleden vertrokken veel jonge gezinnen uit het zuiden van de provincie naar de groeikernen in NH-Noord en de provincie Flevoland. In de laatste jaren is het vertrek weer toegenomen. In 2013 verhuisden ongeveer 75 duizend inwoners in NH-Zuid naar een andere gemeente, in 2017 was dit bijna 110 duizend. Meer dan helft van de verhuizers blijft in NH-Zuid wonen. Het aantal mensen dat uit de regio vertrekt is gestegen, van 32 duizend in 2010 naar 51 duizend in 2017. Absoluut vertrokken naar alle gebieden meer mensen, maar de stijging verschilt, naar de Kop gaat het om een toename van circa driehonderd personen, voor de provincies Utrecht en Zuid-Holland om meer dan vierduizend personen.

Figuur 24: Binnenlands vertrek uit Noord-Holland Zuid 2010-2017 (x 1.000 personen)

Vertrek x. 1.000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017 t.o.v. 2010
Blijft in NH-Zuid	**41,5**	**41,7**	**42,5**	**43,2**	**48,8**	**53,6**	**56,8**	**58,2**	**+16,7**
Kop van Noord-Holland	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,8	0,8	0,9	+0,3
Westfriesland	1,4	1,6	1,4	1,5	1,5	1,7	1,9	2,0	+0,7
Regio Alkmaar	2,4	2,5	2,7	2,7	3,0	3,5	4,2	4,4	+2,0
Flevoland	4,3	4,0	4,0	3,6	4,4	4,4	5,0	5,8	+1,6
Utrecht	5,6	5,9	6,3	6,3	8,2	8,2	9,1	10,1	+4,4
Zuid-Holland	7,7	8,2	8,4	8,8	10,3	10,3	11,5	12,5	+4,8
Overig Nederland	10,4	11,0	11,6	11,5	13,4	13,4	14,3	15,0	+4,6
Totaal vertrek uit NH-Zuid	**32,5**	**33,8**	**35,0**	**34,9**	**41,5**	**42,3**	**46,7**	**50,8**	**+18,3**
% Van vertrek per jaar									
Kop van Noord-Holland	2,1%	1,8%	1,8%	1,8%	1,9%	1,9%	1,8%	1,9%	**-0,2%**
Westfriesland	4,2%	4,6%	4,0%	4,2%	3,6%	4,1%	4,0%	4,0%	**-0,2%**
Regio Alkmaar	7,5%	7,5%	7,8%	7,6%	7,1%	8,2%	9,0%	8,7%	**1,2%**
Flevoland	13,1%	11,8%	11,4%	10,2%	10,5%	10,3%	10,7%	11,5%	**-1,6%**
Utrecht	17,4%	17,4%	18,0%	18,1%	19,7%	19,3%	19,4%	19,9%	**2,5%**
Zuid-Holland	23,8%	24,2%	23,9%	25,1%	24,9%	24,4%	24,6%	24,7%	**0,9%**
Overig Nederland	32,0%	32,6%	33,1%	33,0%	32,3%	31,7%	30,6%	29,5%	**-2,5%**

De procentuele verdeling geeft een beeld van de veranderingen in relatieve zin. Deze percentages zijn vrij stabiel, maar vertonen toch enige fluctuaties. Het percentage vertrek naar de Kop, Westfriesland, Flevoland en Overig Nederland nam af, terwijl het aandeel toenam voor de Regio Alkmaar, Utrecht en Zuid-Holland. De relatie met het zuiden is in de Regio Alkmaar daarmee sterker dan in de rest van NH-Noord. Opvallend is de toename naar de provincie Utrecht. Ondanks dat Utrecht een jonge provincie is met veel eigen groei, een hoge druk op de woningmarkt en relatief dure woningen, is het aantal verhuizingen deze kant op verdubbeld. De relatief goede bereikbaarheid t.o.v. de werkgelegenheid in het zuiden van Noord-Holland zal hierbij zeker een rol spelen.

Verhuizingen van en naar de gemeente Amsterdam

Amsterdam had de laatste decennia bijna altijd een negatief binnenlands migratiesaldo. Door de grote omvang en de jonge bevolking vormt de stad Amsterdam de motor voor de binnenlandse migratie in Noord-Holland. In de toekomst zal dit nog sterker worden doordat een steeds groter deel van de natuurlijke groei in Amsterdam plaatsvindt. Globaal gezien verhuizen vooral jongeren uit heel Nederland richting Amsterdam en vertrekken gezinnen naar de regio. De gezinnen die nu vertrekken zijn ouder dan vroeger, begin jaren zeventig was de grootste groep vertrekkers jonger dan 30 jaar, in de afgelopen jaren vormden 30 tot 40 jarigen de grootste groep. In de recente periode dat Amsterdam een positief migratiesaldo had, was het vertrek laag in combinatie met een hoge vestiging van jongeren.

Sinds 2013 loopt het vertrek op, in dat jaar vertrokken ongeveer 31 duizend inwoners terwijl dit in 2018 is opgelopen naar 46 duizend. Onderstaande figuren geven hiervan een beeld. In figuur 25 is te zien dat het binnenlands saldo met Amsterdam (vestiging – vertrek) in veel regio's sinds 2013 is gestegen. Het effect van Amsterdam op de bevolkingsontwikkeling in de drie noordelijke regio's en de IJmond is beperkt of negatief, al neemt het m.u.v. de Kop de laatste jaren wel licht toe. Absoluut zit de toename van het saldo vooral in de zuidelijke regio's.

Op de kaart (figuur 26) is per gemeente te zien welk percentage van de vertrekkers uit Amsterdam zich daar heeft gevestigd. Een groot deel blijft dicht in de buurt van Amsterdam wonen, daarnaast zijn de grotere steden duidelijk te zien en ook delen van de provincie Utrecht, Almere/Lelystad en de Regio Alkmaar vormen belangrijke bestemmingen.

Figuur 25: Binnenlands migratiesaldo met Amsterdam

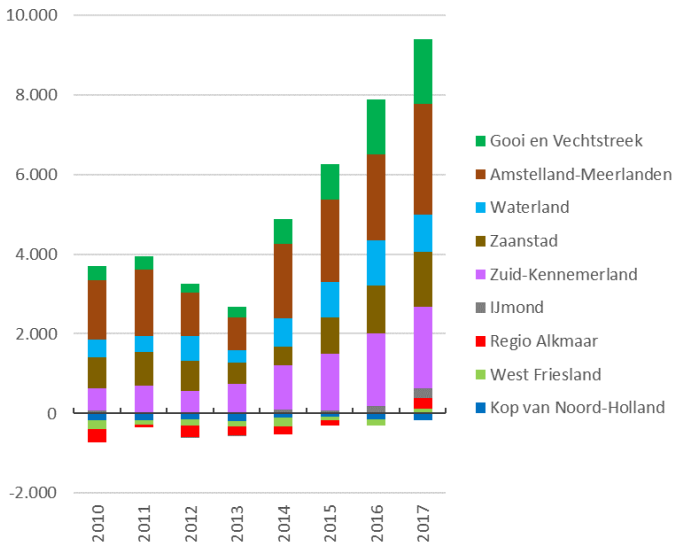

Figuur 26: % Vestiging per gemeente van inwoners die in 2017 vertrokken uit de gemeente Amsterdam

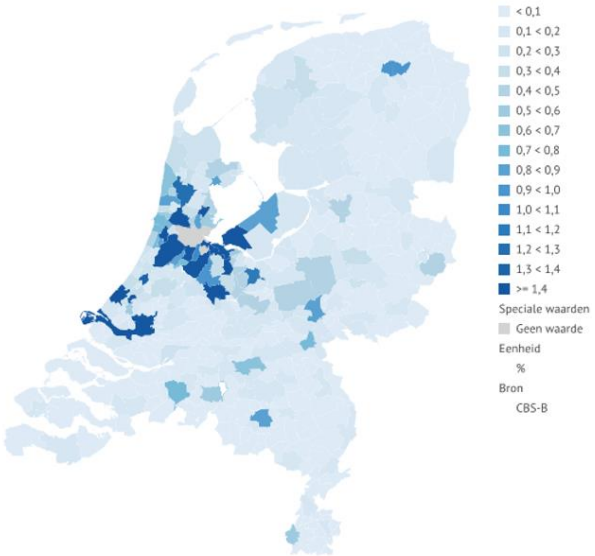

Naast de leeftijdsopbouw en de omvang van de buitenlandse migratie wordt de migratie van en naar Amsterdam door veel andere factoren beïnvloed: bouwproductie, vrijkomende woningen, woningprijzen, beleidswijzigingen en de ontwikkeling van werkgelegenheid, hebben allemaal invloed op de verhuisstromen. Met de bouw van IJburg kwam bijvoorbeeld meer ruimte voor gezinnen in de stad beschikbaar, terwijl de recente verandering van het studentenleenstelsel juist zorgt voor minder instroom van jongeren.

Vertrek uit Noord-Holland naar Almere en Lelystad

Aan de ontwikkeling van Almere heeft migratie vanuit Noord-Holland met afstand de grootste bijdrage geleverd. Van alle inwoners die sinds 1972 uit heel Nederland naar Almere zijn verhuisd, kwam 85% uit Noord-Holland, waarvan weer 60% uit de gemeente Amsterdam. Voor mensen die op zoek zijn naar een eengezinswoning met tuin en ruimte voor een auto vormt Almere een aantrekkelijk alternatief. Lelystad heeft vooral eind jaren zeventig, begin jaren tachtig een rol gespeeld bij het opvangen van de woningvraag uit Noord-Holland. De laatste jaren bestaat het positieve migratiesaldo van Almere grotendeels uit vertrekkers uit Amsterdam en de regio Amstelland-Meerlanden. In het verleden speelde ook de Gooi en Vechtstreek een rol, maar door vergrijzing en het effect van vrijkomende woningen is hier het vertrek van jonge gezinnen sinds een aantal jaar omgeslagen naar meer vestiging.

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de nieuwbouwproductie in Almere in relatie tot binnenlandse migratie. Te zien is dat de instroom van buitenaf afneemt en dat een steeds groter deel van de nieuwbouw wordt betrokken door mensen die al in Almere wonen. Sinds een paar jaar neemt het saldo met vooral Amsterdam weer toe. Opvallend is dat de migratierelatie met de provincie Utrecht altijd relatief beperkt is geweest. Op basis van actuele en historische verhuisbewegingen valt daarom niet te verwachten dat Almere een significant aandeel van de woningbehoefte uit de provincie Utrecht gaat opvangen.

Figuur 27: Almere: binnenlandse migratiesaldo en nieuwbouwproductie

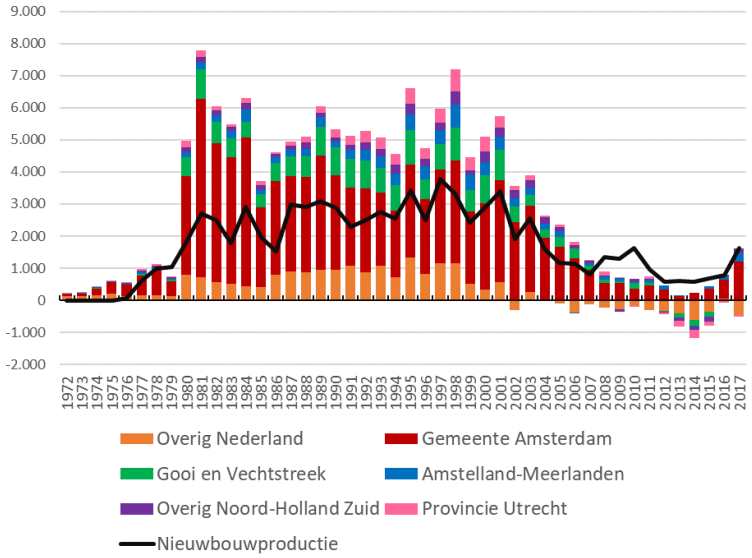

Verhuizingen tussen Noord-Holland en de rest van Nederland

Vertrek van jongeren naar studentensteden vormt voor veel gemeenten in Noord-Holland de belangrijkste migratierelatie met de rest van Nederland. Zeker in het noorden van de provincie is de invloed van vestiging uit andere provincies klein. Door het vertrek van studenten en jong afgestudeerden op zoek naar een baan hebben alle regio's, m.u.v. de stad Amsterdam, een negatief migratiesaldo met overig Nederland. Dit beeld is al decennia lang stabiel en in de prognose worden hierin geen veranderingen verwacht.

In de grafiek is per regio het binnenlandse migratiesaldo (exclusief vergunninghouders) voor de periode 2015-2017 weergegeven met de rest van Nederland en met de provincie Noord-Holland. De Kop, Westfriesland en Amsterdam hadden in deze periode een negatief binnenlands migratiesaldo. In de andere regio's was dit positief door vestiging uit andere Noord-Hollandse regio's.

Figuur 28: Binnenlandsmigratiesaldo met overig Nederland (exclusief vergunninghouders) 2015-2017

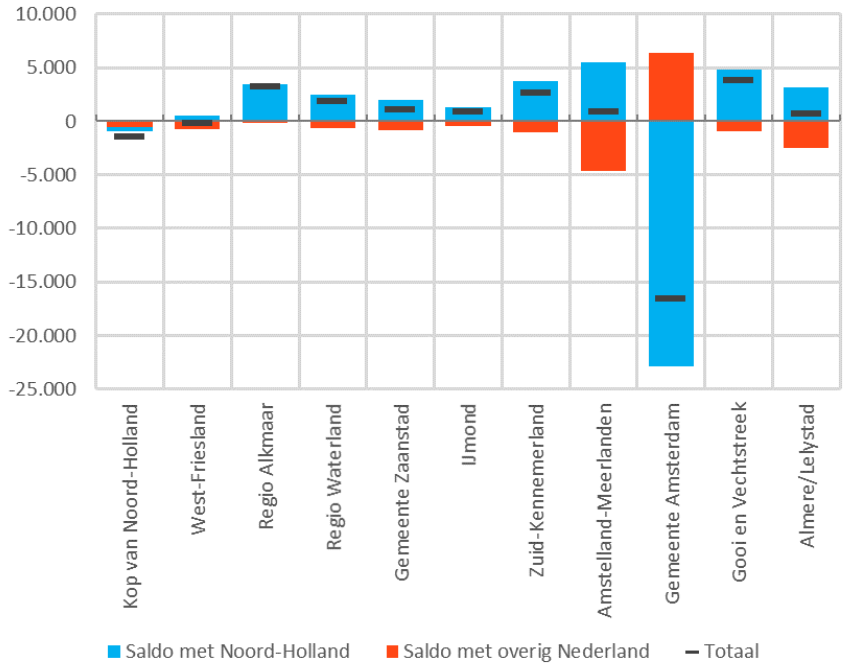

Toenemende ruimtelijke verschillen door het vertrek van jongeren

Met de bloei van de steden neemt in Nederland het contrast toe tussen grootstedelijke dertigers en hun leeftijdgenoten buiten de Randstad. Het kenniskapitaal en inkomen van dertigers in perifeer gelegen regio's is de afgelopen vijftien jaar achterop geraakt bij dat van leeftijdgenoten in de Randstad. In Groot-Amsterdam is inmiddels ruim één op de vier dertigers een academicus. In de Kop van Noord-Holland slechts één op de veertien (CBS 2017). Twee ontwikkelingen vormen hiervoor een belangrijke verklaring:

- **De deelname aan hoger onderwijs is fors gestegen, vooral bij vrouwen:** Het aantal vrouwen dat een universitaire opleiding volgt, is gestegen van 25 duizend in 1972 naar 144 duizend in 2017. Het aantal mannen dat studeert nam veel minder toe, van 88 duizend in 1972 naar 136 duizend in 2017.
- **Veel meer vrouwen zijn gaan werken:** De netto arbeidsparticipatie van vrouwen steeg van 35% in 1972 naar 63% in 2018. Bij mannen is de arbeidsparticipatie licht gedaald, van 81% naar 73%.

De uitkomst hiervan is een forse toename van het aantal (hoogopgeleide) tweeverdieners. Dit gaat samen met selectieve migratie, jongeren vertrekken om te studeren en blijven hierna hangen rond de studentensteden. Dit is in beeld gebracht met een onderzoek waarbij inwoners zijn gevolgd die werden geboren in 1979 en uiteindelijk een universitair diploma behaalden. Te zien is dat deze inwoners in 1995 op 16 jarige leeftijd gelijkmatig gespreid over Nederland woonden. Na het behalen van hun schooldiploma verhuisden velen massaal naar de studentensteden. Rond of vlak na het afstuderen op 27 jarige leeftijd (in 1995) woonde een groot deel van deze groep nog steeds op de plek waar de opleiding werd gevolgd. Het derde kaartje (in 2014, de groep is nu 35 jaar) laat wat meer spreiding zijn, een deel van de groep is vanwege gezinsvorming vertrokken naar de randgemeenten in de Randstad en de grotere steden in bijvoorbeeld Brabant en Gelderland. Terugkeer naar de geboortestreek komt veel minder voor, waardoor een patroon van concentratie is ontstaan.

Ruimtelijke spreiding: inwoners geboren in 1979 met een universitaire opleiding (LQ)

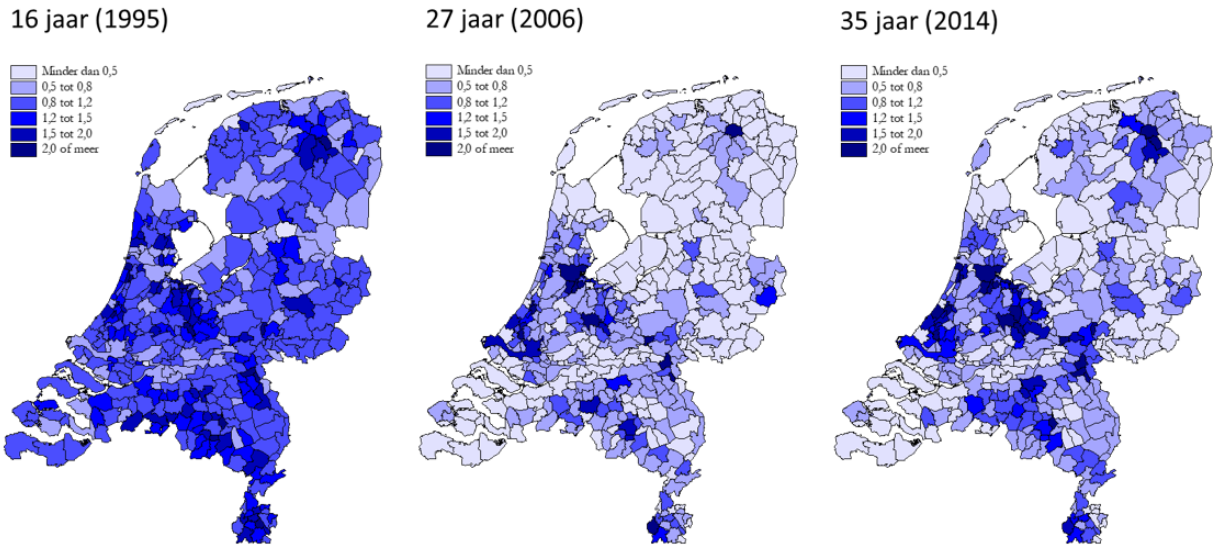

LQ: Aandeel in gemeente gedeeld door landelijke aandeel, voorbeeld: Utrecht 36%, NL 14% in 2014 = 2,6
Bron: Kooiman, N., Bontje, M. en Latten, J.J. Human capital migration: a longitudinal perspective

3.5 Prognose binnenlandse migratie

Binnenlandse migratie vormt de laatste stap bij het maken van de prognose. Verschillende factoren hebben invloed op de omvang en het verloop hiervan. De bevolkingssamenstelling (jong of oud) vormt een belangrijke factor en ook de ontwikkelingen op de woningmarkt, maatschappelijke veranderingen en economische factoren spelen een rol. Voor het bepalen van de toekomstige binnenlandse migratie worden in de prognose verschillende stappen doorlopen:

* Analyse bevolkingsopbouw en scenarioberekening 'eigen behoefte'
* Scenarioberekening woonvoorkeuren (locatie en type)
* Analyse plancapaciteit, bouwtempo en beleidsuitgangspunten

Bevolkingsopbouw

De bevolking van nu is veel ouder dan in de jaren zeventig. In regio's waar toen veel jonge gezinnen vertrokken op zoek naar een woning ontstaat nu juist ruimte voor vestiging. Zuid-Kennemerland en de Gooi & Vechtstreek vormen hiervan de beste voorbeelden. De laatste jaren hebben deze regio's een positief binnenlands migratiesaldo. De natuurlijke bevolkingsgroei is laag of negatief waardoor de vraag naar woningen vanuit de eigen regio beperkt is. Daarnaast komen door vergrijzing woningen vrij, die ruimte bieden voor woningzoekenden van buiten de regio. In de voormalige groeikernen is de situatie vergelijkbaar, de bevolking van nu is veel ouder dan vroeger en zonder migratie is de bevolkingsgroei laag en neemt in de toekomst verder af. Het beeld van nu is hierdoor wezenlijk anders dan in de jaren zestig en zeventig, nu is alleen Amsterdam nog een jonge stad terwijl in het verleden grote delen van Noord-Holland een hoge natuurlijke bevolkingsgroei kenden.

Scenarioberekening 'eigen behoefte'

Figuur 29 geeft een beeld van de toekomstige huishoudensgroei wanneer regio's alleen nog groeien door natuurlijke aanwas en buitenlandse migratie, het binnenlands migratiesaldo is hierbij op nul gezet. Dit geeft een beeld van de 'eigen vraag' per regio. Duidelijk wordt dat bij dit scenario in veel regio's de lokale groei beperkt is. Zonder instroom uit andere regio's is de huishoudensgroei laag. In de Gooi & Vechtstreek en Waterland is dit het meest extreem, zonder binnenlandse migratie daalt de bevolking en stagneert het aantal huishoudens. In de praktijk is dit scenario niet realistisch. Verhuizingen houden niet op bij regiogrenzen en nieuwbouwwoningen of vrijkomende woningen worden (deels) betrokken door bewoners van buitenaf. Veel regio's kunnen bouwen en hebben hiervoor vaak binnenstedelijk plancapaciteit beschikbaar. Daarnaast is nieuwbouw nodig om de woningmarkt voor de lokale starters toegankelijk te maken.

In Amsterdam is het beeld andersom, hier is de natuurlijke groei zo hoog (+140 duizend huishoudens), dat die niet binnen de gemeentegrenzen kan worden opgevangen. De gemeente zou dan bijna zevenduizend woningen per jaar netto moeten toevoegen over de gehele prognose periode, dat is niet realistisch. Een deel van de bewoners zal, zoals eerder beschreven, gaan verhuizen naar de regio. Daarom ligt de uiteindelijke prognose voor Amsterdam een stuk lager. Het verleden laat ook zien dat sommige gemeenten al langdurig een binnenlands vertrekoverschot hebben en dat dit ook de laatste jaren, ondanks toegenomen verhuizingen en stijgende woningprijzen, nog steeds het geval is. In dat geval ligt de uiteindelijke prognose onder dit scenario omdat een deel van de bevolking zal vertrekken.

Figuur 29: Ontwikkeling aantal huishoudens 2019-2040 bij scenario migratiesaldo-0 ≈ 'eigen behoefte'

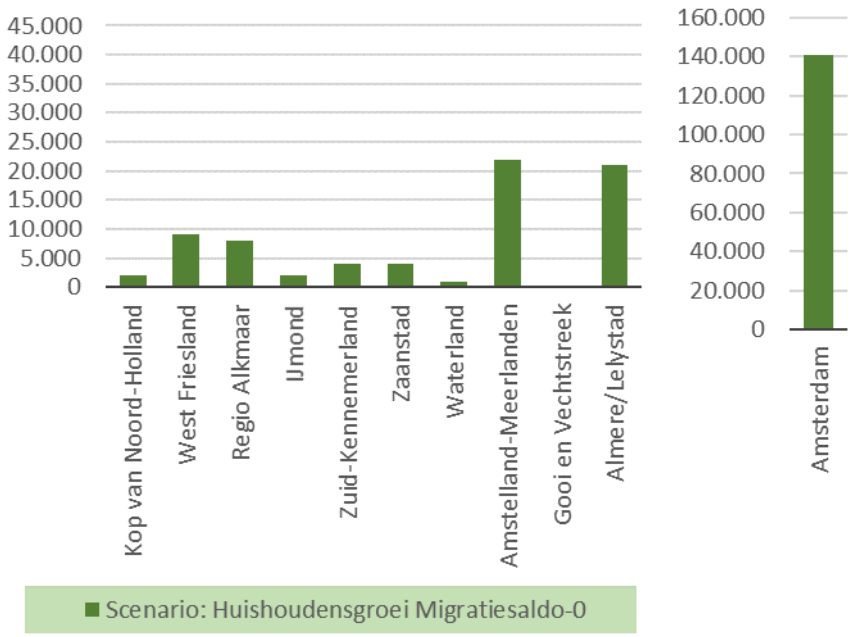

Scenarioberekening woonvoorkeuren

Om inzicht te krijgen in de woonvoorkeuren (locatie, woningtype, huur/koop) is een scenario doorgerekend waarbij alle gemeentelijke bouwplannen worden uitgevoerd. In totaal hebben gemeenten in Noord-Holland tot 2040 plannen voor de bouw van circa 290 duizend extra woningen. De totale plancapaciteit ligt ruim boven de groei van het aantal huishoudens. Hierdoor ontstaat in alle regio's op termijn een ruime woningmarkt en spelen tekorten aan woningen geen rol meer bij verhuizingen. Deze berekening geeft een beeld van de vraag naar woningen op basis van woonvoorkeuren. Bijkomend doel is de bekende kip-ei problematiek te ondervangen, waarbij veel bouwen in het verleden 'automatisch' leidt tot een hoge prognose. Door overal veel woningen te bouwen, wordt voorkomen dat gemeenten waar in het verleden weinig is gebouwd, in de toekomst niet kunnen groeien.

Het prognosemodel houdt bij het berekenen van de verhuizingen rekening met de effecten van woonmarktrelaties, afstanden en woonvoorkeuren (eengezinswoning/appartement, huur/koop). Dit laatste gebeurt op basis van het driejaarlijks uitgevoerde landelijke WoonOnderzoek Nederland[4]. Bij de vorige prognose is ook nog een 'ruime markt' variant doorgerekend maar omdat de plancapaciteit overal fors is toegenomen, is dit niet meer noodzakelijk. Een dergelijk scenario heeft weinig toegevoegde waarde wanneer alle potentiële bouwmogelijkheden zijn geïnventariseerd. Een regio kan waarschijnlijk toch niet meer bouwen dan nu al is doorgerekend.

Figuur 30 geeft een beeld van de vraag als alle bouwplannen van de gemeenten worden gerealiseerd. Dit leidt tot een groei van circa 220 duizend huishoudens. Een aanzienlijk deel van de nieuwe woningen, zo'n 70 duizend, wordt bij dit scenario niet bewoond en staat leeg. In de praktijk zullen deze woningen door een tekort aan vraag niet worden gerealiseerd. De groei is, met ongeveer 200 duizend woningen, vooral groot in de zuidelijke regio's. In NH-Noord komt de verwachte huishoudensgroei uit rond de 20 duizend.

[4] https://www.woononderzoek.nl/

Uit dit scenario blijkt dat de regio's met weinig eigen groei (NH-Zuid en de regio Alkmaar) een aantrekkelijke woonomgeving bieden, waardoor nieuw te bouwen woningen (deels) worden gevuld met huishoudens van buiten de regio.

Figuur 30: Ontwikkeling aantal huishoudens 2019-2040 bij volledige realisatie gemeentelijke bouwplannen (hard en zacht)

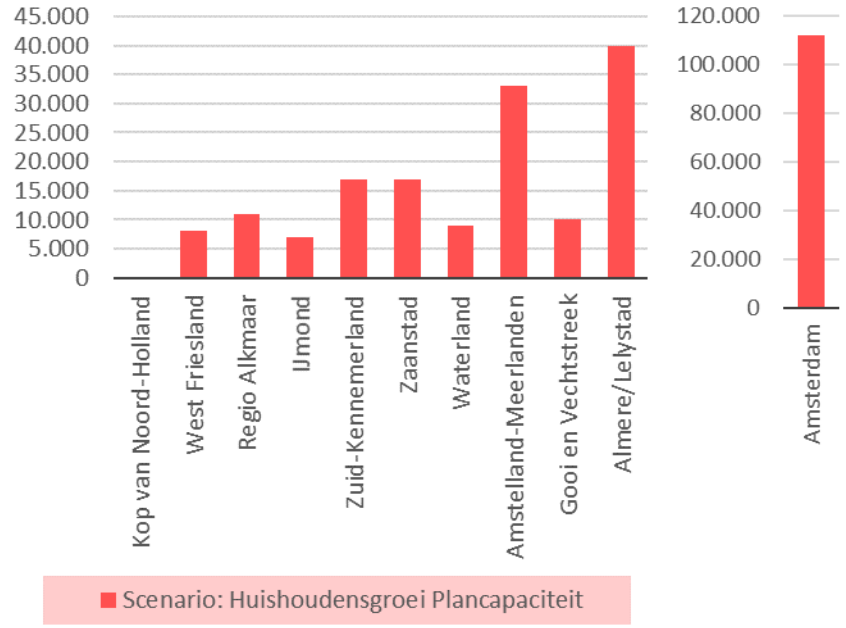

Plancapaciteit, bouwtempo en de invloed van beleid

Het beeld van de doorgerekende scenario's vormt niet direct de prognose. Op de korte termijn wordt de bouwproductie bepaald door bouwvergunningen en de hoeveelheid woningen in vastgestelde bestemmingsplannen (hard). Daarnaast is het de vraag of de ambities voor de langere termijn haalbaar zijn. Voor gemeenten die al jaren rond de 500 woningen per jaar bouwen, is het lastig om dit in een paar jaar op te schroeven naar het dubbele. Bouwcapaciteit, tekorten aan bouwmaterialen en ambtelijke capaciteit zijn voorbeelden van beperkende factoren. Daarnaast kunnen plannen vertragen of uitvallen door juridische regelgeving, achterblijvende infrastructuur, milieuzoneringen, politieke afwegingen enz. Tot slot lijkt het onwaarschijnlijk dat de economie de komende twintig jaar constant groeit, ongetwijfeld volgt weer een periode van tegenspoed, waarbij de productie terugvalt.

Figuur 31 geeft een beeld van de nieuwbouw in de afgelopen 21 jaar, de plannen van gemeenten voor de komende 21 jaar en de verwachte groei van de woningbehoefte tot 2040. In Zaanstad, Zuid-Kennemerland en Amsterdam ligt de groei van de woningbehoefte wat hoger dan de historische productie. T.o.v. van het verleden is hierdoor een toename van de productie noodzakelijk. De afgelopen vier jaar laat Amsterdam, met gemiddeld vijfduizend nieuwbouwwoningen per jaar, zien dat het mogelijk is om veel woningen te bouwen. In de jaren daarvoor lag het tempo echter onder de drieduizend woningen per jaar. In Haarlem en Zaanstad is het beeld vergelijkbaar, een hoge productie wordt soms gehaald, maar dit duurt nooit langer dan een paar jaar. Dit levert een dilemma op, de gemeenten geven aan in theorie de woningen te kunnen bouwen en de potentiele vraag is groot. Als in 2030 echter blijkt dat het toch niet lukt om de productie op te voeren en omliggende regio's hebben beperkt bijgebouwd, is het woningtekort nog verder opgelopen. Voor de definitieve prognose is daarom het uitgangspunt dat niet alle plancapaciteit wordt gerealiseerd. Hierdoor is ruimte voor vertraging, uitstel of eventueel planuitval.

Figuur 31: Nieuwbouw 1998-2018, plancapaciteit 2019-2040 en verwachte groei van de woningbehoefte

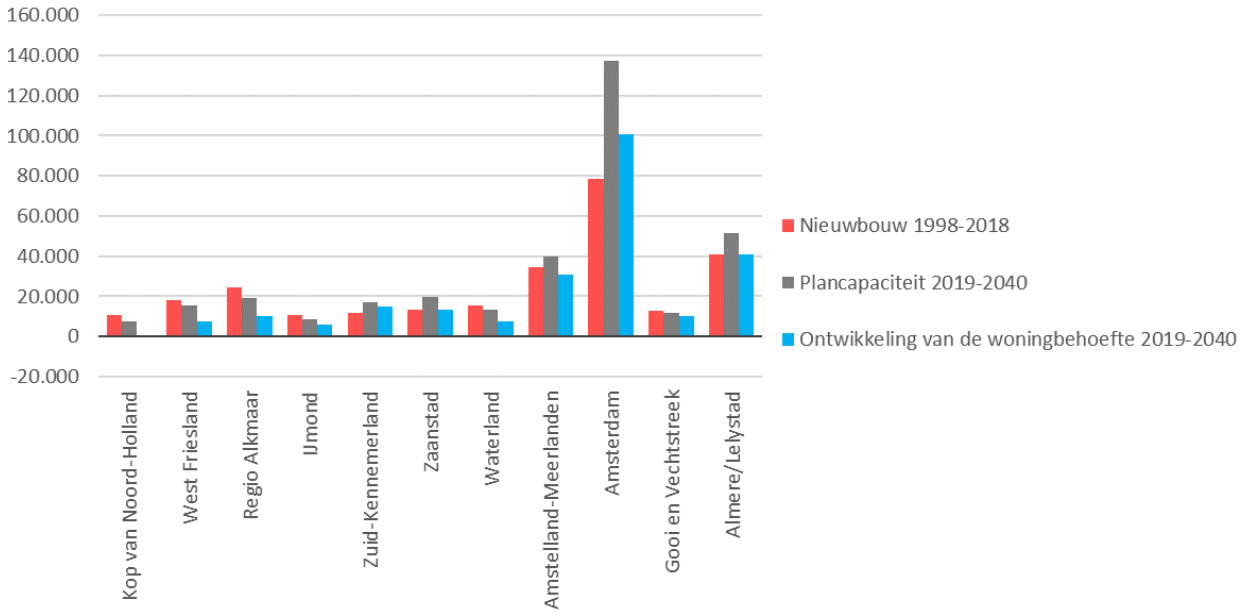

Prognose

Voor het bepalen van de uiteindelijke binnenlandse migratie per gemeente is gebruik gemaakt van de beschreven scenarioberekeningen (‘eigen behoefte’ en woonvoorkeuren). Ook het effect van vrijkomende woningen en de hiervoor beschreven recente trends zijn meegenomen. De scenarioberekening met migratiesaldo-0 geeft een indicatie van de ‘eigen behoefte, terwijl de scenarioberekening op basis van plancapaciteit een beeld geeft van de toekomstige vraag op basis van woonvoorkeuren. In gemeenten met een hoge vraag wordt de groei sterk bepaald door de bouwmogelijkheden. In gemeenten met een lage vraag is vooral gekeken naar de woonvoorkeuren en recente verhuisbewegingen. Hierbij is ook rekening gehouden met de eerder beschreven ladder voor duurzame verstedelijking. Plannen met een harde planstatus of binnenstedelijke ligging hebben immers theoretisch gezien een grotere kans om te worden gerealiseerd.

3.6 Prognose componenten van bevolkingsontwikkeling

Tezamen vormen de natuurlijke aanwas en het saldo van binnenlandse en buitenlandse migratie de toekomstige bevolkingsgroei. Deze blijft tot 2030 hoog met een groei van circa 20 duizend inwoners per jaar. Na 2030 zorgen het afnemen van de natuurlijke aanwas en minder buitenlandse migratie voor een daling van de groei. De bijdrage van de binnenlandse migratie aan de toekomstige provinciale bevolkingsgroei is relatief beperkt. Wel is de verwachting dat het negatieve saldo van de laatste jaren op korte termijn weer positief wordt. Dit geldt niet voor de gemeente Amsterdam.

Figuur 32: Noord-Holland: Prognose bevolkingsgroei per component

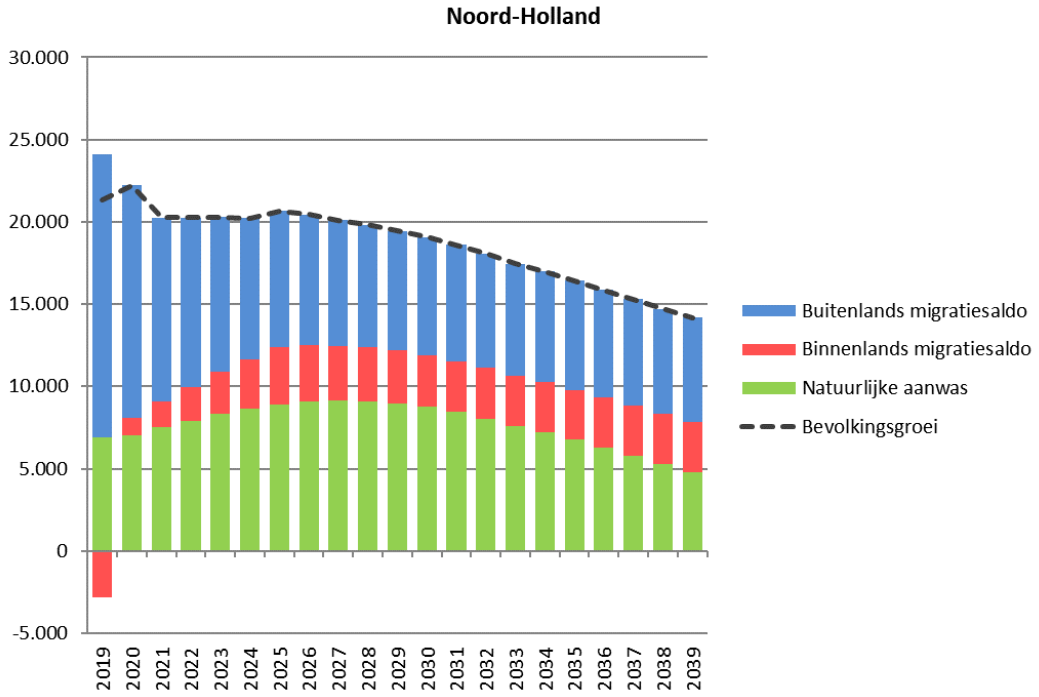

De invloed van stijgende woningprijzen op binnenlandse verhuizingen

In de periode 2000-2018 bestaat de prijsontwikkeling van koopwoningen in Nederland uit drie perioden: een stijging van 2000 tot 2008, een daling tot medio 2013 en sindsdien weer een stijging. Tot 2013 is de prijsontwikkeling in Noord-Holland vergelijkbaar met die van Nederland. Uiteraard bestonden toen ook prijsverschillen tussen regio's, een huis in Haarlem was duurder dan in Drenthe of Zeeland. Sinds 2013 is de prijsontwikkeling veranderd, woningen in Noord-Holland namen gemiddeld €140.000 in waarde toe, terwijl de prijsstijging in Nederland uitkomt op ongeveer €80.000. Verder uitgesplitst zijn de regionale verschillen nog groter, de stijging van de woningprijzen in NH-Noord ligt op of onder het nationale niveau van €80.000, terwijl in Amsterdam, met een gemiddelde van €220.000, de stijging in absolute zin bijna drie keer zo groot is.

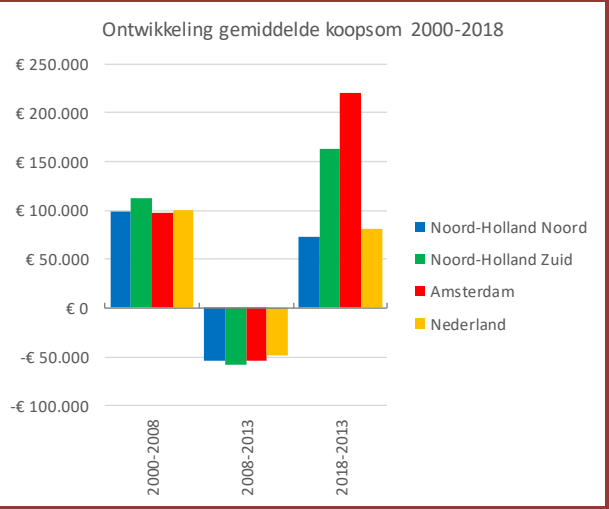

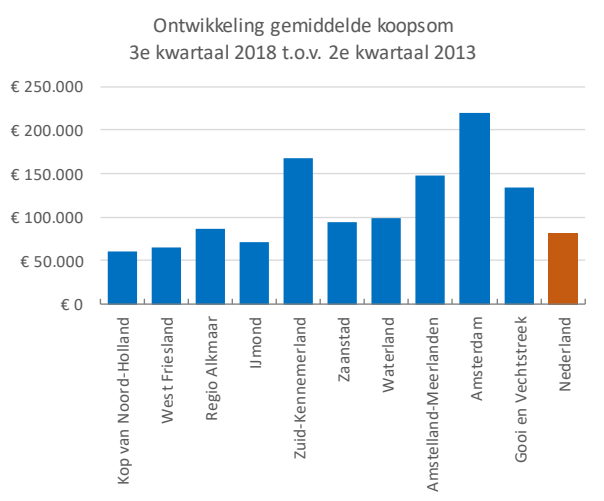

Het verschil in de ontwikkeling van huizenprijzen speelde in het verleden waarschijnlijk geen grote rol bij verhuisbeslissingen. De prijsontwikkeling was in alle regio's vergelijkbaar, waardoor het verzilveren van overwaarde niet direct een stimulans vormde om te verhuizen. Sinds 2013 is dit duidelijk anders, huishoudens uit Amsterdam en in mindere mate Zuid-Kennemerland, Amstelland-Meerlanden en de Gooi & Vechtstreek hebben een 'verhuisbonus' opgebouwd oplopend tot meer dan 2 ton als ze vertrekken naar regio's waar de prijzen minder gestegen zijn. Ze zijn hierdoor in staat meer te bieden voor woningen dan inwoners uit de regio. Uit een onderzoek van de Rabobank op basis van cijfers van het Kadaster, blijkt dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. In bijvoorbeeld Castricum betalen kopers uit Amsterdam een prijs van €4.700 per m2, terwijl kopers uit andere gemeenten €3.800 betalen (Rabobank, 2018). Uit dit onderzoek blijkt dat de invloed van de vertrekkende Amsterdamse woningkopers het grootst is in de buurtgemeenten en ongeveer loopt tot de lijn Hoorn-Alkmaar en zich ook uitstrekt richting Zuid-Holland en Utrecht. Het geografisch patroon is sterk vergelijkbaar met het beeld van de binnenlandse migratie (zie blz. 21).

De zeer sterke prijsstijging in Amsterdam loopt gelijk op met een forse toename van de buitenlandse migratie en een toenemend binnenlands vertrek, de laatste jaren zijn dit haast communicerende vaten. De komst van veel expats, de toename van verhuur via Airbnb en de aankoop van woningen door beleggers draagt bij aan de prijsstijging. Hierdoor werd het voor mensen die een woning onder water hadden staan en hun verhuizing uitstelden, mogelijk om te verhuizen en hun overwaarde te verzilveren in de regio. Op deze manier ontstaat een doorschuifeffect van prijsstijgingen en binnenlandse migratie. De toekomstige ontwikkeling van de woningprijzen is uiteraard onzeker, de demografische druk op Amsterdam blijft hoog maar de situatie op de woningmarkt is ook sterk afhankelijk van economische ontwikkelingen en politieke keuzes.

4 Bevolking en huishoudens

De toenemende vergrijzing, de verandering van de beroepsbevolking en de daling van het aantal jongeren is te zien in de bevolkingspiramide van Noord-Holland. De donkere lijnen geven de huidige bevolking weer en de lichte staven de bevolking in 2040. Een groot deel van de bevolking is momenteel tussen de 45 en 60 jaar. Over 21 jaar is deze groep tussen de 65 en 80 jaar en grotendeels gepensioneerd.

In 2019 is ongeveer een half miljoen Noord-Hollanders ouder dan 65, in 2040 is dit gestegen naar 750 duizend. De bevolking jonger dan 65 jaar, neemt toe met ongeveer 130 duizend personen. In de leeftijdsgroepen vanaf 75 jaar verdubbelt het aantal inwoners. Het aantal 45- tot 65-jarigen neemt af, terwijl in de jongere leeftijdsgroepen het aantal inwoners toeneemt, deze groei is absoluut wel een stuk kleiner dan bij de hogere leeftijden.

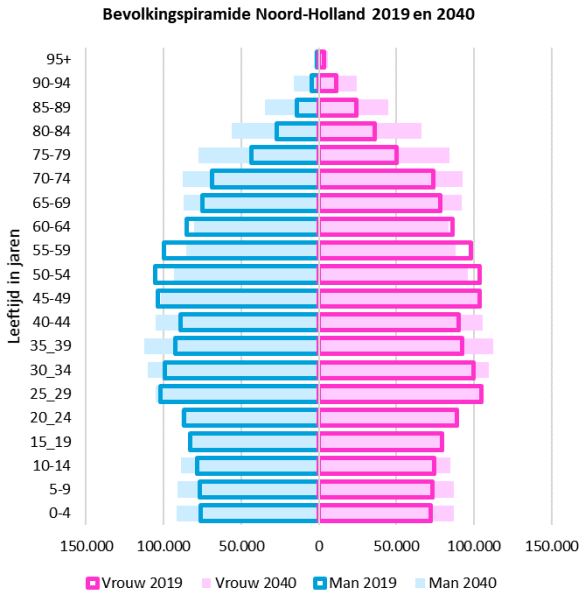

4.1 Inwoners

Figuur 33 geeft een beeld van de regionale ontwikkelingen. In NH-Noord nemen alle groepen tot 65 jaar in omvang af, met uitzondering van de groep 35-44 jarigen, baby's en kinderen. Hierdoor zit de groei bijna volledig bij de bevolking ouder dan 65 jaar. In NH-Zuid is het beeld voor de vergrijzing identiek, maar door de jongere bevolking en de instroom van jongeren nemen hier ook de jongere leeftijdsgroepen in omvang toe.

Figuur 33: Bevolkingsontwikkeling 2019-2040 naar leeftijd

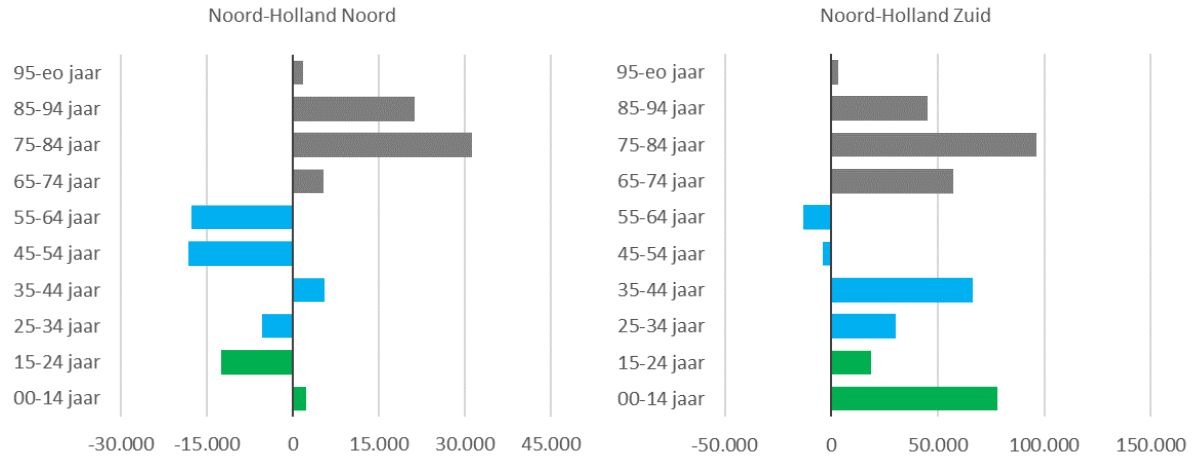

Door buitenlandse migratie, geboorte en sterfte wijzigt de samenstelling van de bevolking. In de toekomst neemt vooral het aantal inwoners met een Westerse en Niet-Westerse migratieachtergrond toe (+300 duizend inwoners). Het aantal inwoners met een Nederlandse, Marokkaanse, Turkse, Antilliaanse en Surinaamse achtergrond neemt maar beperkt toe (+80 duizend inwoners). Niet-Westers is daarbij volgens het CBS: landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) en Westers: landen in Europa, Noord-Amerika en Oceanië, Indonesië en Japan.

Figuur 34: Bevolkingsontwikkeling 2019-2040 naar migratieachtergrond

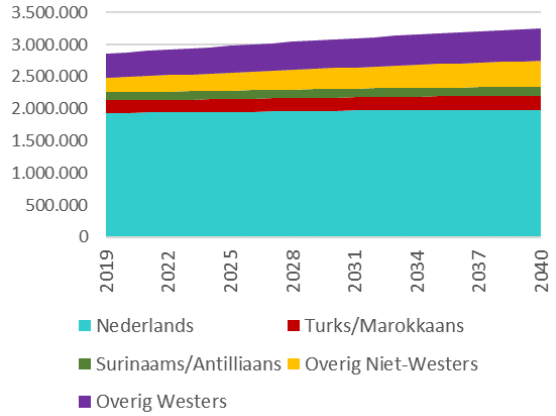

4.2 Huishoudens

Veranderingen in de leeftijdsopbouw hebben, in combinatie met gedragsveranderingen, grote invloed op de huishoudenssamenstelling. Het aantal oudere paren en oudere alleenstaanden gaat overal enorm toenemen terwijl het aantal gezinnen met kinderen daalt in NH-Noord en beperkt toeneemt in NH-Zuid. De toename van gezinnen met kinderen bestaat volledig uit inwoners met een migratie-achtergrond: Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen van de 2e generatie en groepen uit westerse (1e generatie, door nieuwe vestiging uit het buitenland) en niet-westerse landen (beide generaties, voornamelijk door de instroom van asielzoekers).

Oudere alleenstaanden en oudere paren zonder kinderen zijn in de toekomst bijna volledig verantwoordelijk voor de huishoudensgroei. Voor een groot deel zijn dit mensen die nu al een woning hebben en daar vaak nu nog met een partner wonen. Na het overlijden van de partner, vaak de man, blijft een alleenstaand huishouden over. Het feit dat deze groep al een woning heeft en daar vaak zo lang mogelijk wil blijven wonen en vaak ook moeten door huidig beleid, maakt dat de toename van deze groep niet direct vertaald kan worden naar een woningbouwprogramma. Daarnaast zijn oudere huishoudens minder 'verhuisgeneigd' en verhuizen ze vaak over relatief korte afstand.

Figuur 35: Huishoudensontwikkeling naar type

2019-2040	NH-Noord	NH-Zuid
Alleenstaand	+24.300	+109.200
Eenouder	-200	+9.500
Paar met kind(eren)	-2.400	+32.500
Paar zonder kind(eren)	-1.100	+38.800
Overig	+600	+2.700
Totaal	**+21.200**	**+192.700**
In tehuizen (institutioneel)	**+3.400**	**+14.500**

De vraag naar nieuwe woningen zit hierdoor vooral bij groepen die willen toetreden tot de woningmarkt (starters) of huishoudens die een kwalitatieve stap in hun wooncarrière willen maken. Daarbij spelen ontwikkelingen op de woningmarkt, vooral de doorstroming, een belangrijke rol. Dit pleit voor een analyse van de feitelijke groei van de woningvoorraad en verhuisbewegingen. Een ander effect van de vergrijzing is dat op termijn veel woningen vrijkomen die nu door oudere huishoudens worden bewoond (veel eengezinskoopwoningen). Vooral in NH-Noord en Waterland is het zaak hier rekening mee te houden bij de toekomstige woningbouwprogrammering. Meer over dit effect in paragraaf 5.4.

Na een daling in de komende jaren zien we in de toekomst, ondanks de veranderingen in de zorg en de voorkeur van ouderen om langer thuis te wonen, een toenemende vraag naar woonruimte in tehuizen. Simpelweg doordat er veel meer ouderen zijn. De figuren op de volgende pagina tonen de leeftijdsontwikkeling naar type huishouden, in heel Noord-Holland zit de grote groei bij alleenstaanden en paren zonder kinderen ouder dan 65 jaar.

Figuur 36: Huishoudensontwikkeling 2019-2040 naar type en leeftijd

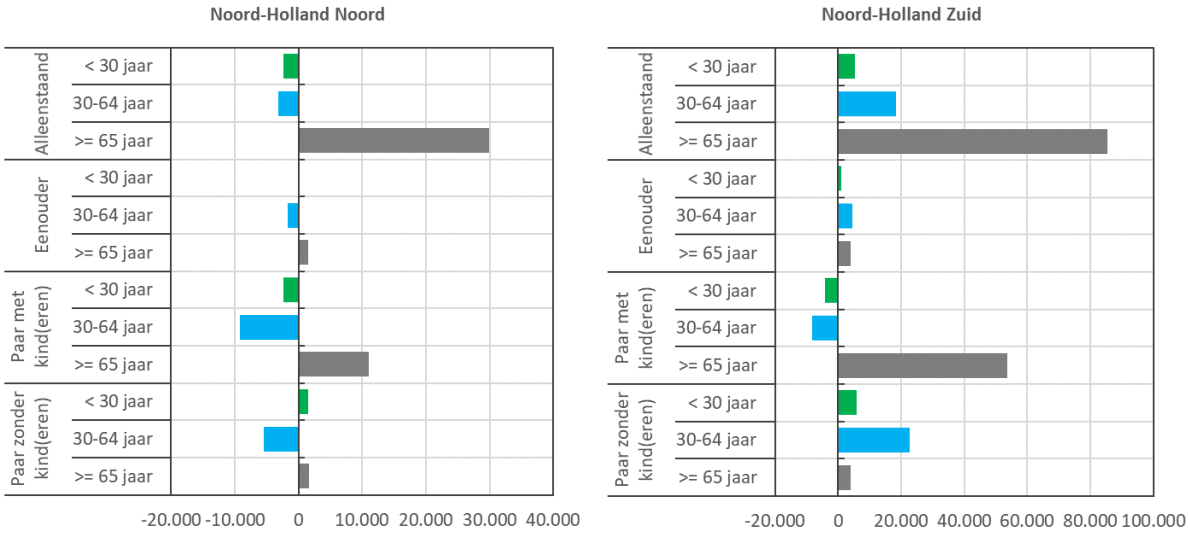

4.3 Huishoudensgrootte

De gemiddelde huishoudensgrootte (inwoners gedeeld door huishoudens) en woningbezetting (inwoners gedeeld door woningen) daalt al enkele decennia. Als gevolg van de vergrijzing en demografische gedragsveranderingen neemt het aantal personen per huishouden af. In de periode 2012-2018 heeft in bijna alle regio's de daling zich doorgezet, m.u.v. Zuid-Kennemerland en Amsterdam. De combinatie van bevolkingsgroei en huishoudensverdunning door vergrijzing verklaart de hoge groei van de woningbehoefte, zowel door verdunning als door extra inwoners is nog uitbreiding van de woningvoorraad nodig. In sommige gemeenten is de daling van de gemiddelde huishoudens-grootte zo groot, dat ondanks een daling van het aantal inwoners het aantal huishoudens nog wel stijgt.

Figuur 37: Gemiddelde huishoudensgrootte 1972-2040

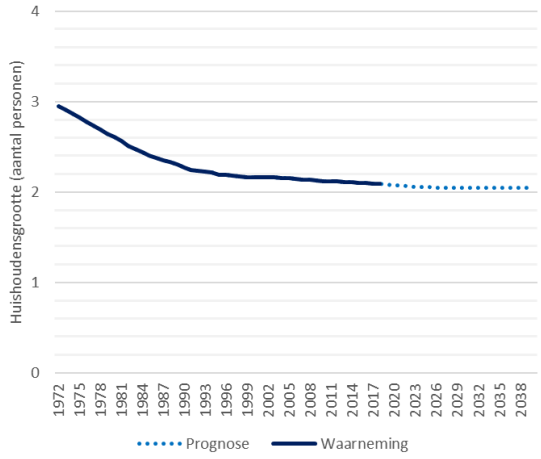

Figuur 38: Gemiddelde huishoudensgrootte per regio 2019-2040

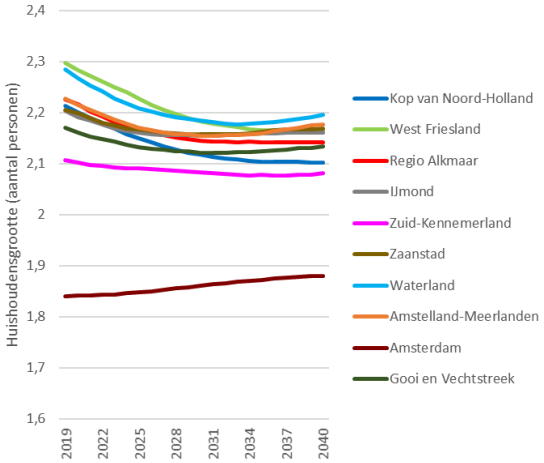

De ontwikkeling van de huishoudensgrootte heeft grote invloed op de woningbehoefte. Dit is een belangrijke onzekerheid in de prognose. Ter indicatie, als we op de verwachte bevolking in 2040 de huishoudensgrootte van halverwege de jaren tachtig toepassen, hoeft de woningvoorraad helemaal niet te worden uitgebreid.

Momenteel is de gemiddelde huishoudensgrootte in Noord-Holland 2,08. In de prognose daalt dit naar 2,05 in 2040. De vorige prognose kwam uit op 2,04 personen per huishouden in 2040. In alle regio's, behalve de gemeente Amsterdam, ligt de verwachte huishoudensgrootte bij de nieuwe prognose op de lange termijn hoger dan bij de prognose uit 2017. Bij dezelfde hoeveelheid inwoners, leidt een grotere huishoudensgrootte tot minder huishoudens. In vergelijking met de vorige prognose, neemt hierdoor de bevolking wat meer toe dan het aantal huishoudens (zie figuur 39).

Figuur 39 Verwachte huishoudensgrootte in 2040

Noord-Holland in 2040	Prognose PNH 2017	Prognose PNH 2019	Verschil
Bevolking x 1.000	3.188	3.246	+58
Huishoudens x 1.000	1.559	1.583	+24
Huishoudensgrootte	2,04	2,05	+0,01

4.4 Beroepsbevolking

In deze rapportage is de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking weergeven. In een vervolg rapportage wordt ook de verwachte actieve beroepsbevolking doorgerekend (iedereen die daadwerkelijk werkt). Daarbij ook rekening wordt gehouden met de verhoging van de AOW-leeftijd en de ontwikkeling van de arbeidsparticipatie. De ontwikkeling van arbeidsparticipatie is op korte termijn sterk afhankelijk van de conjunctuur. Mensen gaan korter of langer studeren, en verlaten of treden toe tot de arbeidsmarkt op basis van de door hen ervaren kans op een baan (het zogenaamde 'encouraged worker effect'). Ook fiscale en institutionele regelingen rondom bijvoorbeeld uitkeringsrechten, flexibel werken en kinderopvang spelen een rol. Dat maakt dat de feitelijke beroepsbevolking moeilijker voorspelbaar dan de potentiële beroepsbevolking.

De potentiële beroepsbevolking (alle inwoners van 15 tot 75 jaar) gaat in NH-Noord al op korte termijn dalen. In NH-Zuid blijft de beroepsbevolking groeien, vooral in Zuid-Kennemerland, Amstelland-Meerlanden en Amsterdam, alleen in Waterland wordt een significante daling verwacht.

De figuur hiernaast bevat de procentuele ontwikkeling t.o.v. 2019. Al op de korte termijn treedt in veel gebieden een daling op die oploopt tot boven de 10% in 2040. Net zoals veel andere demografische ontwikkelingen is de verwachte ontwikkeling in NH-Noord niet extreem. Nationaal gezien is in grote delen van Nederland de daling veel groter. Alleen West-Nederland vormt hierop een uitzondering.

Figuur 40: % Ontwikkeling potentiele beroepsbevolking tot 2040

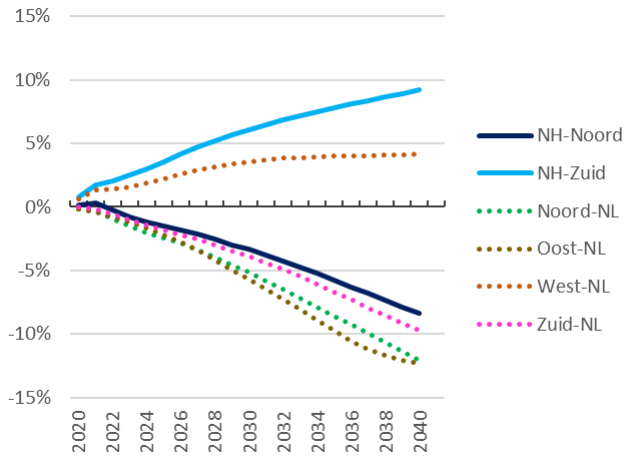

Figuur 41: Ontwikkeling potentiële beroepsbevolking (15-75 jaar) 2019-2040

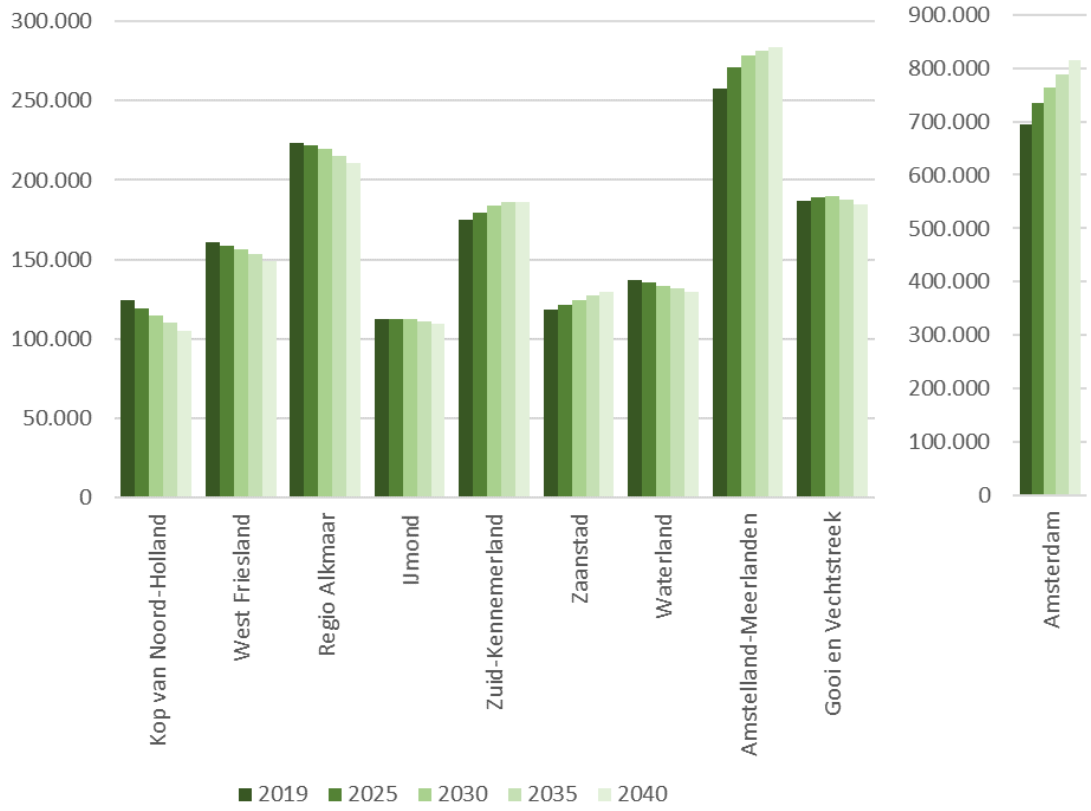

De concentratie van werkgelegenheid

Terwijl de demografische ontwikkeling al grote verschillen laat zien tussen verschillende gebieden in Nederland, is dit bij werkgelegenheid nog extremer. De werkgelegenheid in Amsterdam en rond Schiphol groeit al een ruim aantal jaren absoluut en relatief harder dan in de andere regio's van Noord-Holland, Almere/Lelystad en de rest van Nederland. Onderstaande grafiek laat dit verschil in demografische en economische ontwikkeling zien voor de afgelopen 5 jaar. In Amsterdam groeide het aantal banen met 75.000 (13%), de werkzame beroepsbevolking groeide ook, maar minder hard (+10%, +41.000 werkenden). In veel andere gebieden is dit andersom, bijvoorbeeld in de Gooi & Vechtstreek, +2.000 banen en +10.000 werkenden. Dit betekent dat een groter deel van de werkzame beroepsbevolking niet meer in de eigen regio werkt, waardoor het woonwerk-verkeer toeneemt. Ook in Zuid-Holland en de Provincie Utrecht (niet in grafiek) is de beroepsbevolking harder gegroeid dan het aantal banen. De Agglomeratie 's-Gravenhage is het meest extreme voorbeeld, +36.000 werkenden en +10.000 banen. Het regionale verschil in ontwikkeling tussen economie en demografie leidt zo tot een toenemende mobiliteit.

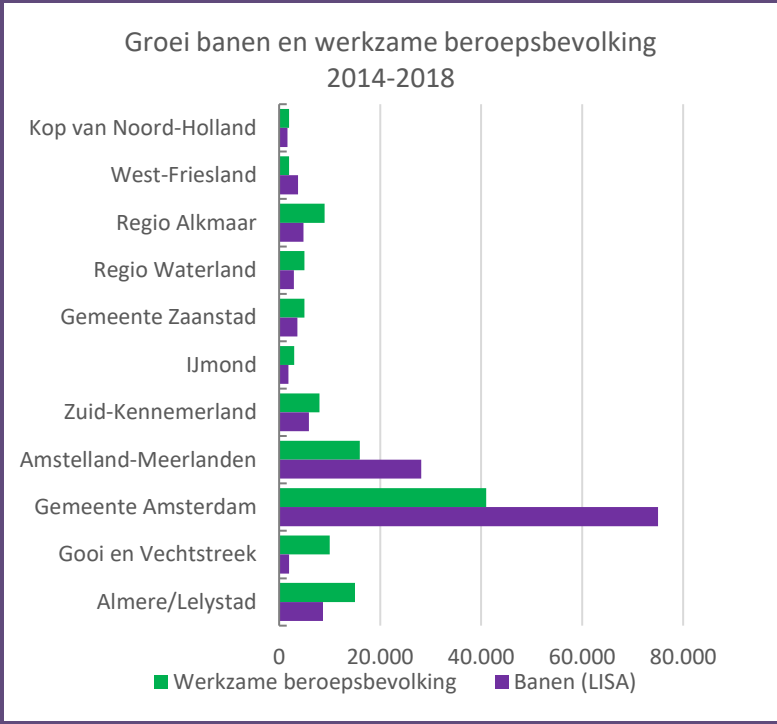

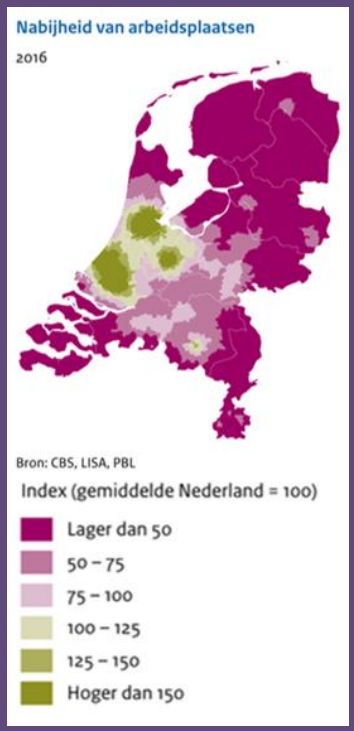

De kaart geeft een beeld van de nabijheid van arbeidsplaatsen. Nabijheid is hier uitgedrukt als het percentage banen in Nederland dat op een acceptabele hemelsbrede afstand van de woonlocatie ligt. Hoe korter de afstand tussen woning en baan, hoe groter de bereidheid deze te overbruggen, en hoe groter het gewicht is dat aan deze baan wordt toegekend (PBL, 2018). De kaart laat zien dat de regionale verschillen in nabijheid groot zijn. De kans op een baan is een belangrijke verklaring voor de keuze van een woonplaats, zeker bij tweeverdieners. Het zuiden van Noord-Holland is dan een aantrekkelijke woonlocatie. Reistijden kunnen verkort worden door een hogere snelheid mogelijk te maken, maar ook door een kortere afstand. Het bouwen van woningen nabij arbeidsplaatsen is hierdoor een goede manier om de mobiliteit te beperken.

5 Indicatieve woningbehoefte

Vanuit de huishoudensprognose wordt de kwantitatieve woningbehoefte bepaald. Dit levert inzicht in de hoeveelheid woningbehoevende huishoudens en waar deze zich bevinden. Of anders gesteld: hoeveel woningen zijn nodig en waar?

5.1 Berekening woningbehoefte

De berekening van de woningbehoefte is vernieuwd en niet meer vergelijkbaar met de vorige prognose. Terwijl in de oude berekening de woningbehoefte deels een schatting was op basis van enquête-gegevens, vormt de woonsituatie van ieder huishouden in de nieuwe berekening het uitgangspunt. Huishoudens kunnen hierbij op twee manieren wonen:

- In een reguliere woning;
- In een bewoonde andere ruimte (BAR).

Figuur 42: Noord-Holland: Woonsituatie huishoudens in 2019

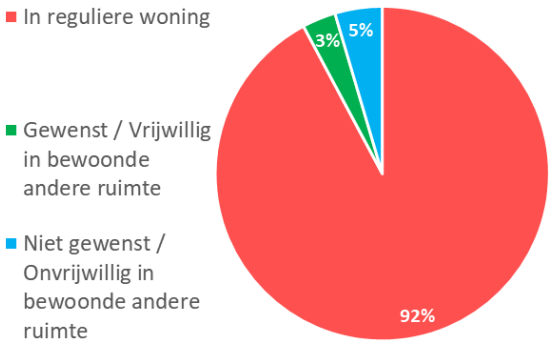

Reguliere woningen

Reguliere woningen zijn woningen die voldoen aan de geldende CBS-definitie. De belangrijkste kenmerken hiervan zijn dat de woning ontsloten is via een eigen toegang vanaf de openbare weg en de aanwezigheid van een toilet en keukeninrichting bestemd voor de bereiding van complete maaltijden. In de praktijk vallen bijna alle eengezinswoningen en appartementen in deze categorie. Meer dan 90% van de huishoudens woont in een reguliere woning. Deze groep is dynamisch; starters vormen nieuwe bewoners en door sterfte, emigratie of verhuizing naar een tehuis, verlaten mensen de woningmarkt. De grootste groep starters wordt gevormd door vestiging uit het buitenland, studenten die vertrekken uit hun studentenkamer en kinderen die uit huis gaan. Ook mensen die na het samenwonen of vanuit een scheiding weer een zelfstandig huishouden gaan vormen, worden als starter gezien.

Voor al deze processen is de omvang en dynamiek berekend. Het saldo van starters en woningverlaters is meestal positief. In een vergrijsde regio met weinig jongeren en veel ouderen kan het saldo echter ook negatief zijn. De groei van de woningbehoefte ligt dan lager dan de huishoudensgroei. Naar verwachting is dit in NH-Noord rond 2035 het geval.

Bewoonde andere ruimte (BAR)

Alle huishoudens die niet in een woning wonen, wonen in een bewoonde andere ruimte (BAR). Voorbeelden hiervan zijn: studentenhuizen, woonboten, kantoor- en bedrijfspanden, antikraak en recreatiewoningen. Ook onzelfstandige woningen, zoals woningdelen of inwonen bij een ander huishouden, tellen als BAR. Het aanbod is flexibel en lastig meetbaar. Als iemand bijvoorbeeld besluit een kamer te gaan verhuren, is hier geen vergunning voor nodig. De hoeveelheid bewoonde andere ruimte wordt daarom bepaald op basis van de woonsituatie van een huishouden.

Ieder particulier huishouden dat niet in een reguliere woning woont, woont in een BAR. De woonsituatie in een BAR verschilt per huishouden, voor sommigen is het een prima alternatief, terwijl anderen liever in een reguliere woning zouden wonen. Om dit in beeld te brengen is met behulp van registratiedata gekeken naar leeftijd, woonsituatie en woonduur. Op basis hiervan is de groep huishoudens wonend in een BAR uitgesplitst in twee categorieën[5]:

1. **Gewenst:** Huishoudens in een woonboot of woonwagen, wonen meestal naar tevredenheid in een dergelijke woonruimte. Dit geldt ook voor huishoudens tot 25 jaar, deze groep betreft voor een groot deel studenten in studentenhuizen. Voor hen is dat veelal de gewenste woonvorm of een goed en betaalbaar alternatief voor een eigen woning. Deze groep telt **niet** mee in de berekening van de woningbehoefte.

2. **Niet gewenst:** Voor een deel van de huishoudens is de woonsituatie niet gewenst. Zij zouden liever als zelfstandig huishouden in een reguliere woning wonen, maar kunnen dit nu niet door het te krappe aanbod. Voor twee groepen vanaf 25 jaar en ouder wordt de woonsituatie gezien als ongewenst: huishoudens die een woning delen met één of meerdere andere huishoudens en huishoudens die in verblijfsobject wonen dat geen woonfunctie heeft, zoals een kantoor, bedrijfspand of recreatiewoning. Deze groep telt **wel** mee in de berekening van de woningbehoefte.

Voor het berekenen van de woningbehoefte wordt het aantal huishoudens dat ongewenst in een BAR woont, opgeteld bij het aantal huishoudens in een reguliere woning. Vervolgens wordt hier nog het saldo van starters en woningverlaters aan toegevoegd. Het resultaat van deze som is de indicatieve woningbehoefte.

Figuur 43: Berekening indicatieve woningbehoefte in Noord-Holland in 2019 en 2040 (aantal woningen)

		2019	2040
	Huishoudens wonend in een reguliere woning	1.262.200	1.482.800
+	Huishoudens niet gewenst wonend in een BAR	+62.600	+52.400
+	Saldo van starters en woningverlaters	+14.700	+6.100
=	**Indicatieve woningbehoefte**	= 1.339.500	= 1.541.300

[5] Een uitgebreide toelichting is hier te vinden: https://www.abfresearch.nl/publicaties/rapportage-primos-2018/

5.2 Ontwikkeling indicatieve woningbehoefte

In de periode 2019-2040 neemt de woningbehoefte in Noord-Holland toe met circa 202 duizend woningen, 17.900 in NH-Noord en 183.900 in NH-Zuid. In de regio's van NH-Noord zit de groei vooral in de periode tot 2030, hierna is de groei beperkt. In de Kop van Noord-Holland daalt in de periode 2030-2040 de woningbehoefte met tweeduizend woningen. Voor de regionale woningbouwprogrammering is dit een belangrijk aandachtspunt. In NH-Zuid groeit ook na 2030 de woningbehoefte nog flink. Toch zit ook hier de grootste groei in de eerste jaren.

Figuur 44: Ontwikkeling woningbehoefte 2019-2040 (aantal woningen)

	Aantal in 2019	2025 t.o.v. 2019	2030 t.o.v. 2019	2040 t.o.v. 2019	Aantal in 2040
Kop van Noord-Holland	73.600	+1.700	+2.000	0	73.600
Westfriesland	92.500	+4.500	+7.100	+7.500	100.000
Regio Alkmaar	132.500	+6.500	+9.400	+10.400	142.900
IJmond	67.400	+2.500	+3.800	+5.900	73.300
Zuid-Kennemerland	110.300	+5.400	+9.500	+14.800	125.100
Zaanstad	70.200	+4.500	+8.000	+13.400	83.600
Waterland	78.900	+3.500	+5.500	+7.500	86.400
Amstelland-Meerlanden	152.000	+12.900	+20.900	+31.000	183.000
Amsterdam	445.600	+30.600	+56.200	+100.900	546.500
Gooi en Vechtstreek	116.300	+5.500	+8.300	+10.400	126.700
Almere/Lelystad	122.600	+14.000	+24.400	+41.100	163.700
Noord-Holland Noord	**298.600**	**+12.700**	**+18.500**	**+17.900**	**316.500**
Noord-Holland Zuid	**1.040.700**	**+64.900**	**+112.200**	**+183.900**	**1.224.600**
Noord-Holland	**1.339.300**	**+77.600**	**+130.700**	**+201.800**	**1.541.100**
MRA	**1.163.300**	**+78.900**	**+136.600**	**+225.000**	**1.388.300**

Figuur 45: Ontwikkeling woningbehoefte per tijdsperiode (aantal woningen)

	2019-2025	2025-2030	2030-2040
Kop van Noord-Holland	+1.700	+300	-2.000
Westfriesland	+4.500	+2.600	+400
Regio Alkmaar	+6.500	+2.900	+1.000
IJmond	+2.500	+1.300	+2.100
Zuid-Kennemerland	+5.400	+4.100	+5.300
Zaanstad	+4.500	+3.500	+5.400
Waterland	+3.500	+2.000	+2.000
Amstelland-Meerlanden	+12.900	+8.000	+10.100
Amsterdam	+30.600	+25.600	+44.700
Gooi en Vechtstreek	+5.500	+2.800	+2.100
Almere/Lelystad	+14.000	+10.400	+16.700
Noord-Holland Noord	+12.700	+5.800	-600
Noord-Holland Zuid	+64.900	+47.300	+71.700
Noord-Holland	+77.600	+53.100	+71.100
MRA	+78.900	+57.700	+88.400

5.3 Indicatieve woningbehoefte per gemeente

Een vereiste in de ladder voor duurzame verstedelijking is het aantonen van nut en noodzaak van de geplande ontwikkeling. De tabel op de volgende pagina geeft voor de periode 2019-2030 hiervoor de kwantitatieve basis zoals die voortkomt uit deze prognose. Regio's kunnen deze tabel gebruiken bij het actualiseren van hun regionale afspraken. Voor de provincie vormen ze het uitgangspunt voor het beoordelen van nut en noodzaak van nieuwe woningbouwontwikkelingen.

Figuur 46: Ontwikkeling indicatieve woningbehoefte per gemeente 2019-2030 (aantal woningen)

	Aantal in 2019	2025 t.o.v. 2019	2030 t.o.v. 2019	Aantal in 2030
Kop van Noord-Holland: Den Helder	**26.400**	+150	-250	**26.150**
Kop van Noord-Holland: Hollands Kroon	**20.350**	+600	+1.050	**21.400**
Kop van Noord-Holland: Schagen	**20.550**	+800	+1.050	**21.600**
Kop van Noord-Holland: Texel	**6.350**	+100	+50	**6.400**
West Friesland: Drechterland	**8.300**	+500	+700	**9.000**
West Friesland: Enkhuizen	**8.550**	+250	+400	**8.950**
West Friesland: Hoorn	**33.200**	+1.800	+3.000	**36.200**
West Friesland: Koggenland	**9.200**	+550	+900	**10.100**
West Friesland: Medemblik	**18.950**	+850	+1.450	**20.400**
West Friesland: Opmeer	**5.050**	+250	+300	**5.350**
West Friesland: Stede Broec	**9.200**	+350	+500	**9.700**
Regio Alkmaar: Alkmaar	**50.500**	+1.650	+2.550	**53.050**
Regio Alkmaar: Bergen (NH.)	**14.050**	+400	+550	**14.600**
Regio Alkmaar: Castricum	**15.800**	+550	+800	**16.600**
Regio Alkmaar: Heerhugowaard	**24.150**	+1.850	+2.800	**26.950**
Regio Alkmaar: Heiloo	**10.900**	+1.100	+1.350	**12.250**
Regio Alkmaar: Langedijk	**11.500**	+750	+950	**12.450**
Regio Alkmaar: Uitgeest	**5.600**	+250	+400	**6.000**
IJmond: Beverwijk	**19.050**	+800	+1.200	**20.250**
IJmond: Heemskerk	**17.350**	+350	+650	**18.000**
IJmond: Velsen	**31.050**	+1.300	+1.900	**32.950**
Zuid-Kennemerland: Bloemendaal	**9.750**	+350	+450	**10.200**
Zuid-Kennemerland: Haarlem	**77.200**	+4.200	+8.200	**85.400**
Zuid-Kennemerland: Haarlemmerliede c.a.	**2.650**	+100	+100	**2.750**
Zuid-Kennemerland: Heemstede	**12.200**	+350	+350	**12.550**
Zuid-Kennemerland: Zandvoort	**8.550**	+400	+400	**8.950**
Zaanstad: Zaanstad	**70.200**	+4.450	+8.000	**78.200**
Waterland: Beemster	**4.100**	+350	+650	**4.750**
Waterland: Edam-Volendam	**14.950**	+700	+1.100	**16.050**
Waterland: Landsmeer	**4.900**	+250	+300	**5.200**
Waterland: Oostzaan	**4.150**	+150	+200	**4.350**
Waterland: Purmerend	**36.150**	+1.650	+2.650	**38.800**
Waterland: Waterland	**7.400**	+250	+350	**7.750**
Waterland: Wormerland	**7.300**	+150	+200	**7.500**

Ontwikkeling indicatieve woningbehoefte per gemeente 2019-2030 (aantal woningen)

	Aantal in 2019	2025 t.o.v. 2019	2030 t.o.v. 2019	Aantal in 2030
Amstelland-Meerlanden: Aalsmeer	**13.100**	+950	+1.550	**14.650**
Amstelland-Meerlanden: Amstelveen	**42.150**	+1.800	+2.700	**44.850**
Amstelland-Meerlanden: Diemen	**14.550**	+1.800	+2.600	**17.150**
Amstelland-Meerlanden: Haarlemmermeer	**62.800**	+6.050	+10.600	**73.400**
Amstelland-Meerlanden: Ouder-Amstel	**6.500**	+1.650	2.500	**9.000**
Amstelland-Meerlanden: Uithoorn	**12.950**	+650	+900	**13.850**
Amsterdam: Amsterdam	**445.650**	+30.550	+56.150	**501.800**
Gooi en Vechtstreek: Blaricum	**5.050**	+300	+350	**5.400**
Gooi en Vechtstreek: Gooise Meren	**25.950**	+1.000	+1.700	**27.650**
Gooi en Vechtstreek: Hilversum	**42.000**	+1.550	+2.550	**44.550**
Gooi en Vechtstreek: Huizen	**18.550**	+200	+200	**18.750**
Gooi en Vechtstreek: Laren	**5.000**	+200	+350	**5.350**
Gooi en Vechtstreek: Weesp	**9.250**	+1.550	+2.400	**11.650**
Gooi en Vechtstreek: Wijdemeren	**10.500**	+650	+800	**11.300**

5.4 Vrijkomende woningen

Het prognosemodel biedt de mogelijkheid om het effect van vrijkomende woningen in beeld te brengen. Dit zijn woningen die feitelijk vrijkomen door het overlijden of verhuizen naar een tehuis van de laatste bewoner. Het effect op de woningmarkt van een door vergrijzing vrijkomende woning is identiek aan een nieuwbouwwoning. Dit in tegenstelling tot een reguliere verhuizing die maar in beperkte mate tot ruimte voor nieuwe vestiging leidt, omdat de vrijkomende woning vaak door iemand uit dezelfde gemeente wordt betrokken. Met een toenemende afstand neemt de verhuisdynamiek snel af. In 2015 vond bijna 60% van de verhuizingen plaats binnen dezelfde gemeente en ruim 80% binnen de eigen provincie.

Onderstaande figuren laten zien dat het effect van vrijkomende woningen nu nog relatief beperkt is, maar dat de aantallen in de toekomst fors oplopen. Ondanks de daling van de nieuwbouw neemt daardoor de ruimte voor vestiging toe. In het noorden van de provincie gaat het vooral om eengezinswoningen, terwijl in het zuiden veel appartementen vrijkomen. Dit heeft grote invloed op het gewenste kwalitatieve bouwprogramma.

Figuur 47: Vrijkomende woningen per jaar NH-Noord

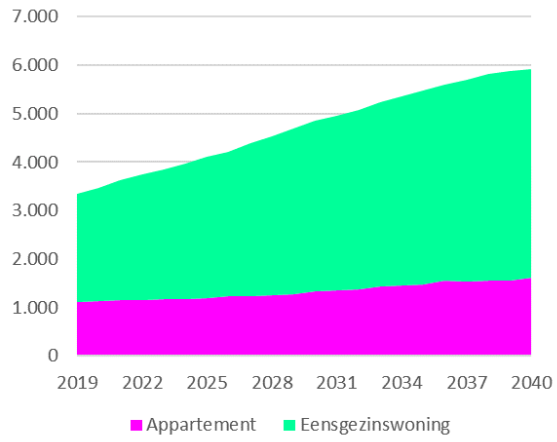

Figuur 48: Vrijkomende woningen per jaar NH-Zuid

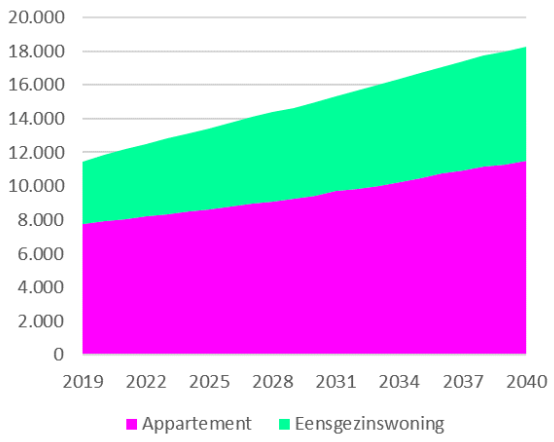

5.5 Woningtekort en inhaalvraag

Het woningtekort geeft de verhouding weer tussen de gewenste woningvoorraad (vraag) en de daadwerkelijke woningvoorraad (aanbod). Wanneer vanaf nu de additionele groei van de woningbehoefte wordt omgezet in groei van de woningvoorraad, is voor iedere nieuwe woningzoekende een woning beschikbaar. De spanning of druk op de woningmarkt blijkt dan gelijk. Als de woningbouwproductie achterblijft bij de huishoudensgroei, loopt het tekort op.

Of een woningtekort acceptabel is en hoe groot dit mag zijn, is uiteindelijk een politieke vraag. Hoelang mogen kinderen thuis blijven wonen, is het gewenst dat bepaalde groepen geen reguliere woning hebben en wat is een redelijke wachttijd voor een woning? Een zeker woningtekort is nodig voor het goed functioneren van de woningmarkt en voorkomt leegstand, maar een te hoog tekort leidt tot maatschappelijk onwenselijke situaties. Het antwoord op deze vragen is mede bepalend voor de keuze van de methodiek om het tekort te berekenen. Afgaande op de maatschappelijke aandacht, politiek en berichtgeving in de media bestaat momenteel brede consensus dat Nederland een te hoog woningtekort heeft.

Methodiek

Vroeger werd het woningtekort berekend op basis van enquêtes. Nadeel hiervan was dat de groep die last heeft van het tekort door een lage respons vrij slecht in beeld was. Bij de nieuwe methodiek wordt het tekort bepaald op basis van registerdata, waardoor iedereen die ingeschreven staat in Nederland, meetelt in de berekening.

Zoals eerder beschreven, zou een deel van de BAR-bewoners waarschijnlijk liever in een reguliere woning wonen. Op basis hiervan is, na het optellen van het saldo van starters en woningverlaters en na correctie voor leegstand, het woningtekort te bepalen. Dit is de methode die door ABF-Research is ontwikkeld in opdracht van het ministerie van BZK. Door de gekozen methodiek is de berekening van het tekort vrij strikt. In de praktijk zal niet ieder huishuishouden boven de 25 jaar (direct) verhuizen indien een reguliere woning beschikbaar komt. Dit geldt bijvoorbeeld voor woningdelers in Amsterdam en buitenlandse werknemers die relatief kort in Nederland werken. De feitelijke woonsituatie is uiteindelijk een afweging van waaraan iemand zijn geld wil uitgeven en de beschikbare middelen. Het kan ook boven de 25 jaar een bewuste keuze zijn om niet in een reguliere woning te wonen.

Binnen de groep die meetelt voor het woningtekort is veel dynamiek: na één jaar is 29% binnen Nederland verhuisd en bijna 10% naar het buitenland vertrokken. Na drie jaar is dat al respectievelijk 48% en 18%. Na een verhuizing is ongeveer acht op de tien geen huishouden meer dat meetelt voor het tekort. Vaak verhuizen ze naar een kleinere, goedkopere huurwoning (ABF, 2018). Uiteindelijk lukt het zo veel huishoudens die meetellen voor tekort alsnog om een reguliere woning te vinden. Een toenemend woningtekort leidt er vooral toe dat de termijn waarbinnen woningzoekenden geen woning hebben steeds langer wordt.

Inhaalvraag

Gezien de onzekerheid rondom feitelijke woonvoorkeuren en de grote dynamiek is het niet realistisch om te stellen dat het volledige woningtekort dient te worden ingelopen, een zeker woningtekort is namelijk van alle tijden. Bovendien ontbreekt bij de nieuwe berekening het historisch perspectief. Voor de methodiek zijn gedetailleerde databestanden nodig en deze zijn pas sinds kort beschikbaar. Een paar jaar geleden was de situatie op de woningmarkt nog relatief ontspannen, terwijl ook toen een zeker

woningtekort bestond. Het ligt daarom meer voor de hand om op basis van de toename van het tekort in de laatste jaren de inhaalvraag te bepalen. Door een eventuele inhaalvraag op te tellen bij de toekomstige demografische groei, ontstaat zo de woningbouwopgave die nodig is om de krapte op de woningmarkt terug te dringen.

Statistische trendbreuken en aangepaste definities maken het lastig om te bepalen of en hoeveel in de afgelopen jaren te weinig is gebouwd. Officieel tellen toevoegingen anderszins (splitsing, transformatie) mee als groei van de woningvoorraad. Tegelijkertijd brengt het CBS jaarlijks een rapport uit waaruit blijkt dat de toevoeging door transformatie lager ligt dan in de woningbouwstatistieken[6]. Een deel van de transformatie blijkt in de praktijk i.p.v. een reguliere woning toch een BAR te zijn of de toevoeging betreft een statistische correctie.

Figuur 49: Huishoudensgroei en nieuwbouwproductie per jaar

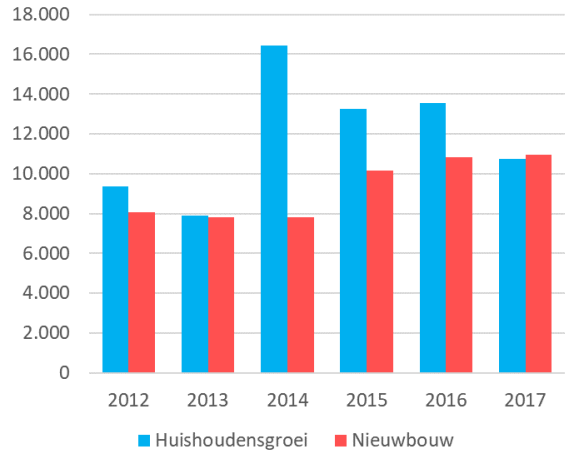

De woningvoorraad groeit door nieuwbouw en transformatie en neemt af door onttrekkingen (sloop). In de periode 2015-2017 was de transformatie ongeveer gelijk aan de hoeveelheid onttrokken woningen (in Noord-Holland allebei rond de vijfduizend woningen). Het vergelijken van de nieuwbouwproductie met de huishoudensgroei vormt hiermee voor de laatste jaren een goede indicator om de ontwikkeling van de demografische druk op de woningmarkt in beeld te brengen.

Om de inhaalvraag in te schatten is de nieuwbouwproductie in de periode 2014-2018 vergeleken met de huishoudensgroei in dezelfde periode. Voor de periode 2014-2018 is gekozen omdat vooral in die jaren de nieuwbouw achterbleef bij de huishoudensgroei (zie figuur 49). Ook was rond 2014 het woningtekort volgens de oude methodiek in veel regio's nog acceptabel en is het pas hierna opgelopen. De uitgangssituatie in 2014 verschilt duidelijk per regio, in NH-Noord was de woningmarkt veel ruimer dan in grote delen van NH-Zuid.

Uit deze vergelijking blijkt dat in Noord-Holland de nieuwbouwproductie ongeveer 15 duizend woningen achterbleef op de huishoudensgroei. Dit was niet overal het geval, in de Kop lag de nieuwbouwproductie ieder jaar boven de huishoudensgroei, terwijl in Amsterdam ieder jaar minder woningen gebouwd werden dan dat het aantal huishoudens toenam. Gezien de huidige druk op de woningmarkt is het wenselijk om de komende jaren meer te bouwen dan alleen voor de toekomstige groei. Om dit te doen kan de inhaalvraag uit figuur 50, bij het maken van woningbouwafspraken, door de regio's worden opgeteld bij de groei van de woningbehoefte.

Afwezigheid van een statistische inhaalvraag wil niet zeggen dat lokaal geen druk bestaat op de woningmarkt. Huishoudens kunnen niet naar tevredenheid wonen en als het aanbod niet aansluit bij de vraag kan het voor starters lastig zijn om een woning te verkrijgen. Het aanbod aan geschikte koopwoningen is dan laag, woningen zijn te duur, worden snel verkocht en wachtlijsten voor huurwoningen zijn mogelijk langer dan gewenst. Deze analyse zegt dan ook niks over de kwalitatieve situatie (bouwkundige staat, grootte van de woning, betaalbaarheid, verhouding huur/koop, woningtype, energielabel enz.), maar laat alleen zien of demografisch gezien de woningmarkt in de laatste jaren krapper of ruimer is geworden.

[6] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/45/ruim-7-500-woningen-door-transformatie-van-gebouwen

Figuur 50: Inhaalvraag* (aantal woningen) op basis van verschil huishoudensgroei en nieuwbouwproductie 2014-2018

	Huishoudens in 2014	Woningen in 2014	Verschil		Huishoudens 2014-2018	Nieuwbouw 2014-2018	Verschil	Inhaalvraag*
Kop van Noord-Holland	72.400	74.100	+1.700		1.000	1.400	+400	-
Westfriesland	88.500	89.300	+800		2.500	2.200	-300	+300
Regio Alkmaar	126.300	128.200	+1.900		4.800	3.900	-900	+900
IJmond	65.400	66.600	+1.200		1.300	1.000	-300	+300
Zuid-Kennemerland	107.000	105.700	-1.300		2.500	2.300	-200	+200
Zaanstad	67.300	66.600	-700		2.300	1.400	-900	+900
Waterland	75.400	75.600	+200		2.300	2.300	0	-
Amstelland-Meerlanden	143.800	145.400	+1.600		6.700	4.300	-2.400	+2.400
Amsterdam	440.800	413.700	-27.100		26.800	18.200	-8.600	+8.600
Gooi en Vechtstreek	111.400	113.400	+2.000		3.800	2.700	-1.100	+1.100
Noord-Holland Noord	**287.200**	**291.600**	**4.400**		**8.300**	**7.500**	**-800**	**+1.200**
Noord-Holland Zuid	**1.011.100**	**987.000**	**-24.100**		**45.700**	**32.200**	**-13.500**	**+13.500**
Noord-Holland	**1.298.300**	**1.278.600**	**-19.700**		**54.000**	**39.700**	**-14.300**	**+14.700**

* Zie toelichting pagina 42-43.

Bijlage: Uitkomsten per gemeente/regio

	Bevolking						Huishoudens					
	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Den Helder	55.600	54.600	53.500	50.300	-5.300	-10%	26.600	26.700	26.400	24.800	-1.800	-7%
Hollands Kroon	47.800	48.000	48.000	47.600	-200	0%	20.500	21.100	21.600	21.700	1.200	6%
Schagen	46.500	46.900	46.600	45.600	-900	-2%	20.500	21.500	21.800	21.700	1.200	6%
Texel	13.600	13.500	13.500	13.200	-400	-3%	6.300	6.500	6.500	6.200	-100	-2%
Drechterland	19.600	20.000	20.200	20.300	700	4%	8.200	8.800	9.000	9.000	800	10%
Enkhuizen	18.500	18.600	18.700	18.800	300	2%	8.600	8.800	9.000	9.000	400	5%
Hoorn	73.100	74.900	76.200	76.500	3.400	5%	33.200	34.900	36.300	36.900	3.700	11%
Koggenland	22.700	23.100	23.300	23.500	800	4%	9.300	9.800	10.200	10.500	1.200	13%
Medemblik	44.800	46.000	46.300	46.300	1.500	3%	18.900	19.900	20.500	20.900	2.000	11%
Opmeer	11.800	11.800	11.700	11.500	-300	-3%	5.000	5.300	5.400	5.300	300	6%
Stede Broec	21.700	22.100	22.200	21.900	200	1%	9.200	9.600	9.700	9.500	300	3%
Alkmaar	108.500	110.700	112.300	114.300	5.800	5%	51.200	53.100	53.900	54.800	3.600	7%
Bergen (NH.)	30.000	30.100	30.100	30.700	700	2%	14.000	14.400	14.700	14.500	500	4%
Castricum	35.800	36.000	36.000	36.200	400	1%	15.800	16.500	16.800	17.000	1.200	8%
Heerhugowaard	56.700	59.800	61.300	61.500	4.800	8%	23.900	25.900	27.000	27.200	3.300	14%
Heiloo	23.500	25.000	25.800	26.000	2.500	11%	10.700	12.000	12.300	12.400	1.700	16%
Langedijk	28.000	28.500	28.500	28.200	200	1%	11.600	12.500	12.700	12.800	1.200	10%
Uitgeest	13.500	13.600	13.600	13.400	-100	-1%	5.600	5.800	6.000	6.100	500	9%
Beverwijk	41.200	42.500	43.300	44.800	3.600	9%	19.100	20.000	20.300	20.900	1.800	9%
Heemskerk	39.100	39.300	39.600	40.200	1.100	3%	17.400	17.800	18.100	18.500	1.100	6%
Velsen	68.400	70.100	71.500	74.400	6.000	9%	31.100	32.600	33.200	34.400	3.300	11%
Bloemendaal	23.400	24.500	25.100	26.400	3.000	13%	9.800	10.200	10.300	10.600	800	8%
Haarlem	161.300	168.700	174.900	184.300	23.000	14%	78.300	82.400	86.300	91.500	13.200	17%
Haarlemmerliede	6.100	6.300	6.400	6.500	400	7%	2.700	2.900	2.900	3.000	300	11%
Heemstede	27.300	27.900	28.500	29.000	1.700	6%	12.200	12.600	12.600	12.600	400	3%
Zandvoort	17.000	17.300	17.400	17.600	600	4%	8.600	9.000	9.000	9.200	600	7%
Zaanstad	155.800	162.700	169.600	182.700	26.900	17%	70.700	75.100	78.600	84.200	13.500	19%
Beemster	9.700	10.600	11.100	11.900	2.200	23%	4.100	4.500	4.800	5.200	1.100	27%
Edam-Volendam	36.100	36.500	36.600	36.500	400	1%	14.900	15.600	16.100	16.200	1.300	9%
Landsmeer	11.500	11.900	12.200	12.400	900	8%	5.000	5.300	5.300	5.400	400	8%
Oostzaan	9.800	9.800	9.900	10.300	500	5%	4.200	4.300	4.400	4.500	300	7%
Purmerend	80.100	81.100	82.400	85.900	5.800	7%	36.200	38.000	39.100	40.300	4.100	11%
Waterland	17.300	17.500	17.500	17.900	600	3%	7.600	7.900	8.000	8.100	500	7%
Wormerland	16.300	16.400	16.500	16.900	600	4%	7.300	7.600	7.700	7.700	400	5%
Aalsmeer	31.800	33.300	34.000	33.700	1.900	6%	13.200	14.300	14.900	15.400	2.200	17%
Amstelveen	90.900	95.900	99.400	105.800	14.900	16%	43.800	45.600	46.600	48.300	4.500	10%
Diemen	29.200	32.700	34.700	37.800	8.600	29%	14.700	16.800	17.800	18.700	4.000	27%
Haarlemmermeer	148.000	154.700	161.400	174.700	26.700	18%	63.000	69.200	73.800	79.800	16.800	27%
Ouder-Amstel	13.900	16.400	18.700	22.600	8.700	63%	6.300	8.100	9.000	10.400	4.100	65%
Uithoorn	29.500	30.300	31.000	32.200	2.700	9%	13.000	13.600	13.900	14.400	1.400	11%
Amsterdam	864.500	926.900	982.000	1.081.100	216.600	25%	469.800	501.500	527.700	574.900	105.100	22%
Blaricum	11.200	12.000	12.100	12.200	1.000	9%	5.000	5.400	5.400	5.400	400	8%
Gooise Meren	57.700	59.500	60.700	62.700	5.000	9%	26.000	27.100	27.800	28.500	2.500	10%
Hilversum	90.200	93.500	95.900	97.700	7.500	8%	42.900	44.700	45.700	46.300	3.400	8%
Huizen	41.300	40.900	40.500	40.300	-1.000	-2%	18.500	18.700	18.800	18.800	300	2%
Laren	11.200	11.200	11.300	11.700	500	4%	5.000	5.200	5.400	5.300	300	6%
Weesp	19.300	21.100	22.700	25.500	6.200	32%	9.300	10.800	11.800	12.900	3.600	39%
Wijdemeren	24.000	24.800	25.000	25.000	1.000	4%	10.600	11.400	11.600	11.700	1.100	10%

Kop van Noord-Holland	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	163.500	163.000	161.600	156.700	-6.800	-4%
Huishoudens	73.900	75.800	76.300	74.500	600	1%
Bevolking <15 jaar	24.500	23.000	22.900	23.300	-1.200	-5%
Bevolking 15-65 jaar	102.000	97.700	92.500	83.400	-18.600	-18%
Bevolking 65+	37.000	42.300	46.200	50.000	13.000	35%
Alleenstaand <65	15.200	15.100	14.500	12.900	-2.300	-15%
Alleenstaand 65+	10.600	13.100	15.100	17.600	7.000	66%
Gezin met kinderen	18.900	17.900	17.500	17.100	-1.800	-10%
Een oudergezin	5.200	5.100	4.900	4.700	-500	-10%
Paar zonder kinderen	24.100	24.700	24.300	22.200	-1.900	-8%
Woningbehoefte	73.600	75.300	75.600	73.600	0	0%

Westfriesland	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	212.200	216.400	218.500	218.800	6.600	3%
Huishoudens	92.400	97.200	100.100	101.100	8.700	9%
Bevolking <15 jaar	34.700	33.700	34.000	35.300	600	2%
Bevolking 15-65 jaar	134.300	132.200	128.500	120.900	-13.400	-10%
Bevolking 65+	43.100	50.500	56.000	62.600	19.500	45%
Alleenstaand <65	18.100	18.400	18.600	17.000	-1.100	-6%
Alleenstaand 65+	12.000	15.300	18.200	22.200	10.200	85%
Gezin met kinderen	26.700	26.600	26.500	26.700	0	0%
Een oudergezin	6.600	6.700	6.600	6.300	-300	-5%
Paar zonder kinderen	28.900	30.200	30.300	28.800	-100	0%
Woningbehoefte	92.500	97.000	99.600	100.000	7.500	8%

Regio Alkmaar	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	296.000	303.700	307.600	310.300	14.300	5%
Huishoudens	132.900	140.300	143.400	144.800	11.900	9%
Bevolking <15 jaar	46.400	45.600	46.900	49.400	3.000	6%
Bevolking 15-65 jaar	186.200	185.600	180.500	170.200	-16.000	-9%
Bevolking 65+	63.400	72.500	80.300	90.600	27.200	43%
Alleenstaand <65	28.700	30.100	29.200	26.600	-2.100	-7%
Alleenstaand 65+	18.400	22.300	25.800	31.000	12.600	68%
Gezin met kinderen	35.600	35.100	35.000	35.000	-600	-2%
Een oudergezin	9.500	9.900	10.000	10.000	500	5%
Paar zonder kinderen	40.700	42.900	43.400	42.100	1.400	3%
Woningbehoefte	132.500	139.000	141.900	142.900	10.400	8%

Waterland	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	180.900	183.800	186.200	191.800	10.900	6%
Huishoudens	79.200	83.200	85.300	87.400	8.200	10%
Bevolking <15 jaar	27.600	26.700	27.800	31.100	3.500	13%
Bevolking 15-65 jaar	115.500	113.100	108.800	104.700	-10.800	-9%
Bevolking 65+	37.800	44.000	49.600	55.900	18.100	48%
Alleenstaand <65	14.500	15.200	14.700	13.500	-1.000	-7%
Alleenstaand 65+	11.100	13.800	16.100	19.200	8.100	73%
Gezin met kinderen	23.400	22.800	22.700	23.300	-100	0%
Een oudergezin	6.200	6.100	6.000	6.100	-100	-2%
Paar zonder kinderen	24.100	25.400	25.800	25.300	1.200	5%
Woningbehoefte	78.900	82.400	84.400	86.400	7.500	10%

Gemeente Zaanstad	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	155.800	162.700	169.600	182.700	26.900	17%
Huishoudens	70.700	75.100	78.600	84.200	13.500	19%
Bevolking <15 jaar	25.700	26.300	27.900	31.200	5.500	21%
Bevolking 15-65 jaar	101.700	104.700	106.000	109.100	7.400	7%
Bevolking 65+	28.400	31.700	35.600	42.400	14.000	49%
Alleenstaand <65	16.900	17.900	18.200	18.200	1.300	8%
Alleenstaand 65+	8.900	10.800	12.600	15.700	6.800	76%
Gezin met kinderen	18.900	19.300	20.100	22.100	3.200	17%
Een oudergezin	6.900	7.300	7.400	7.600	700	10%
Paar zonder kinderen	19.100	19.900	20.300	20.600	1.500	8%
Woningbehoefte	70.200	74.700	78.200	83.600	13.400	19%

IJmond	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	148.800	151.900	154.300	159.400	10.600	7%
Huishoudens	67.500	70.300	71.600	73.800	6.300	9%
Bevolking <15 jaar	22.900	23.300	24.300	26.200	3.300	14%
Bevolking 15-65 jaar	96.100	95.000	91.900	89.500	-6.600	-7%
Bevolking 65+	29.800	33.600	38.100	43.800	14.000	47%
Alleenstaand <65	14.800	15.300	14.600	13.700	-1.100	-7%
Alleenstaand 65+	9.600	11.100	12.700	15.300	5.700	59%
Gezin met kinderen	18.300	18.200	18.400	19.100	800	4%
Een oudergezin	5.300	5.300	5.200	5.200	-100	-2%
Paar zonder kinderen	19.500	20.400	20.700	20.600	1.100	6%
Woningbehoefte	67.400	69.900	71.200	73.300	5.900	9%

Zuid-Kennemerland	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	235.100	244.700	252.400	263.900	28.800	12%
Huishoudens	111.600	117.000	121.100	126.800	15.200	14%
Bevolking <15 jaar	39.100	39.800	40.600	42.800	3.700	9%
Bevolking 15-65 jaar	149.200	153.200	155.000	155.600	6.400	4%
Bevolking 65+	46.800	51.700	56.800	65.500	18.700	40%
Alleenstaand <65	30.100	30.800	31.400	31.400	1.300	4%
Alleenstaand 65+	17.000	19.400	21.300	24.500	7.500	44%
Gezin met kinderen	27.200	28.000	28.600	30.100	2.900	11%
Een oudergezin	8.100	8.300	8.400	8.800	700	9%
Paar zonder kinderen	29.100	30.500	31.400	32.100	3.000	10%
Woningbehoefte	110.300	115.700	119.800	125.100	14.800	13%

Amstelland-Meerlanden	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	343.300	363.400	379.200	406.800	63.500	18%
Huishoudens	154.100	167.500	176.000	186.900	32.800	21%
Bevolking <15 jaar	58.600	58.200	61.700	71.600	13.000	22%
Bevolking 15-65 jaar	223.200	234.300	236.800	239.200	16.000	7%
Bevolking 65+	61.500	71.000	80.700	96.000	34.500	56%
Alleenstaand <65	37.200	41.500	42.700	40.700	3.500	9%
Alleenstaand 65+	19.600	23.800	27.500	33.800	14.200	72%
Gezin met kinderen	44.900	46.200	47.700	51.800	6.900	15%
Een oudergezin	12.200	12.600	13.000	14.200	2.000	16%
Paar zonder kinderen	40.200	43.300	45.100	46.300	6.100	15%
Woningbehoefte	152.000	164.900	172.900	183.000	31.000	20%

Gemeente Amsterdam	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	864.500	926.900	982.000	1.081.100	216.600	25%
Huishoudens	469.800	501.500	527.700	574.900	105.100	22%
Bevolking <15 jaar	128.200	138.600	152.900	173.600	45.400	35%
Bevolking 15-65 jaar	628.200	657.200	675.700	719.200	91.000	14%
Bevolking 65+	108.100	131.000	153.400	188.300	80.200	74%
Alleenstaand <65	205.600	208.900	213.600	226.400	20.800	10%
Alleenstaand 65+	52.200	64.400	73.600	86.300	34.100	65%
Gezin met kinderen	73.900	78.800	83.200	92.000	18.100	24%
Een oudergezin	42.100	42.900	43.400	46.900	4.800	11%
Paar zonder kinderen	96.100	106.500	113.900	123.200	27.100	28%
Woningbehoefte	445.600	476.200	501.800	546.500	100.900	23%

Gooi en Vechtstreek	2019	2025	2030	2040	2019-2040	%
Bevolking	254.800	262.900	268.300	275.000	20.200	8%
Huishoudens	117.400	123.300	126.400	128.900	11.500	10%
Bevolking <15 jaar	42.500	42.500	43.600	46.200	3.700	9%
Bevolking 15-65 jaar	156.900	158.800	156.600	151.300	-5.600	-4%
Bevolking 65+	55.400	61.500	68.100	77.500	22.100	40%
Alleenstaand <65	27.100	28.300	27.900	25.900	-1.200	-4%
Alleenstaand 65+	18.500	21.400	23.900	27.600	9.100	49%
Gezin met kinderen	30.100	30.000	30.100	30.900	800	3%
Een oudergezin	8.500	8.900	9.200	9.800	1.300	15%
Paar zonder kinderen	33.300	34.600	35.300	34.700	1.400	4%
Woningbehoefte	116.300	121.800	124.600	126.700	10.400	9%

Provincie
Noord-Holland

OMGEVINGSVISIE NH2050

Balans tussen economische groei en leefbaarheid

OMGEVIN

Foto: Theo Baart

INHOUD

5 Voorwoord

6 Urgentie en koers

8 | De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland

10 | Koers NH2050: ambities en doelstellingen

11 | Balans tussen economische groei en leefbaarheid

14 Visie

16 | Noord-Holland in beweging

17 | Op weg naar een economisch duurzame toekomst

17 | Leeswijzer: werking Omgevingsvisie

18 | Leefomgevingskwaliteit

24 | Dynamisch schiereiland

30 | Metropool in ontwikkeling

40 | Sterke kernen, sterke regio's

44 | Nieuwe energie

50 | Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving

56 | Samenhang bewegingen

58 | Noord-Hollandse kwaliteiten in context

62 Van visie naar uitvoering

64 | Van visie naar uitvoering

64 | De Omgevingsvisie als onderdeel van de beleidscyclus

65 | Werkwijze

66 | Opgavegerichte uitvoering

72 | Proces

74 | Begrippenlijst

77 | Colofon

Foto: Theo Baart

VOORWOORD

Voor u ligt de Omgevingsvisie NH2050. Het resultaat van een bijzonder en intensief proces! Een proces dat, zoals aangekondigd in ons Coalitieakkoord 2015 – 2019 'Ruimte voor Groei', is gestart voorjaar 2016.
De wereld is continu in verandering. Mondiale invloeden zijn groter dan ooit. Technologische ontwikkelingen bieden steeds meer mogelijkheden waarvan de impact nauwelijks voorstelbaar is. Veranderingen gaan steeds sneller en de onzekerheden daarover nemen toe. Met die wetenschap in het achterhoofd hebben wij een Omgevingsvisie opgesteld om koers te zetten richting de toekomst. Om onszelf richting mee te geven en onderwerpen aan te geven waar we als samenleving iets mee moeten. Gewoonweg omdat ze op ons afkomen, of we het leuk vinden of niet.
Klimaatverandering, energietransitie, veranderende economieën, grote woningbehoeftes, bodemdaling, verminderde biodiversiteit. Het is een greep uit de vele grote onderwerpen waar opgaven in schuil gaan.

Met deze visie proberen we in samenhang te kijken naar die opties. Provinciale Staten hebben ambities geformuleerd op die onderwerpen. De leidende hoofdambitie in de Omgevingsvisie NH2050 is de balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een gezonde en veilige leefomgeving, die goed is voor mens, plant én dier, is een voorwaarde voor een goed economisch vestigingsklimaat. Tegelijkertijd is duurzame economische ontwikkeling een voorwaarde voor het kúnnen investeren in een prettige leefomgeving. Omdat het leefbaar houden van onze mooie provincie ook vraagt om grote investeringen in bijvoorbeeld het landschap, natuurontwikkeling en de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

We proberen kansen te benutten die zich bij veranderingen voordoen. Economische kansen bijvoorbeeld van energietransitie, ingegeven door de gunstige ligging van Noord-Holland. Kansen voor mooie aanvullende woonmilieus en aansprekende landschappen, om de mensen die hier wonen, werken en op bezoek komen in een prettig leefbare provincie te verwelkomen. Kansen ook om nieuwe mobiliteitsconcepten uit te proberen in een gebied met bereikbaarheidsopgaven. Mogelijkheden voor de ontwikkeling van circulaire economie door slimmer om te gaan met de al aanwezige grondstoffen. En uitdagingen om in een drukker wordende provincie oplossingen te bedenken waardoor het hier leefbaar blijft.

Deze Omgevingsvisie pretendeert daarbij niet te kunnen voorspellen hoe de wereld en Noord-Holland in het bijzonder er in 2050 uitziet. Wel proberen we met onze visie, vanuit de bestaande kwaliteiten en de kansen die veranderingen met zich meebrengen, een richting uit te zetten om houvast te bieden naar die onzekere toekomst. Die richting bestaat uit het benoemen van een aantal bewegingen naar de toekomst toe, een aantal ontwikkelprincipes die ons moeten helpen om in samenhang naar ontwikkelingen te kijken. En uiteindelijk ook een aantal randvoorwaarden waar soms ook gewoon regels bij horen om iedereen duidelijkheid te geven over de letterlijke en figuurlijke ruimte die er is om de veranderingen die op ons afkomen in goede banen te leiden. Bovenal beoogt de visie een uitnodiging te zijn aan onze inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en mede-overheden om samen de tocht richting toekomst vorm te geven.

Om die reden is onze Omgevingsvisie NH2050 in co-creatie tot stand gekomen met continue inbreng van heel veel partijen, professionals én inwoners. We zijn ze daarvoor zeer erkentelijk. Een vastgestelde Omgevingsvisie is echter niet het eindpunt van het gesprek over de toekomst van onze provincie.
De belangrijkste opgave ligt nog voor ons. En dat is om onze visie waar te gaan maken. Door dit toekomstperspectief te vertalen naar wat we concreet gaan doen op de korte termijn. In het laatste hoofdstuk geven we hier al een aanzet toe. Hier willen we samen met u de komende jaren verder uitwerking aan geven!

Joke Geldhof
Coördinerend gedeputeerde Omgevingsvisie

URGENTIE EN KOERS

Foto: Theo Baart

De acht meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving van Noord-Holland

In de Verkenningen NH2050[1] zijn acht hoofdthema's van trends en ontwikkelingen, met hun kernopgaven, geformuleerd. Deze bieden een referentie om te bepalen welke onderwerpen en opgaven terug moeten komen in de Omgevingsvisie NH2050.

Klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving
Klimaatscenario's van het KNMI laten nu nog een zeespiegelstijging zien van maximaal 1 meter in 2100 (ten opzichte van 1995). Er zijn wetenschappers die met veel hogere stijgingen rekening houden: maximaal 2 meter in 2100 indien de opwarming tot 2° Celsius kan worden beperkt en maximaal 3 meter indien de opwarming oploopt tot 4° Celsius. Na 2100 kan deze extra versnelde zeespiegelstijging doorzetten tot 5 en mogelijk 8 meter in 2200.
De eerder door het KNMI voor 2050 voorspelde extreemweersituaties blijken zich nu al voor te doen. Met veel overlast en maatschappelijke schade tot gevolg.
Willen we Noord-Holland veilig houden tegen de dreiging van het water voor onze inwoners en aanwezige economische waarden? Zijn we daarom bereid om bij elke nieuwe ontwikkeling waterrobuust inrichten volgens het principe van meerlaagse veiligheid als leidend principe te hanteren?

Bodem, water en luchtkwaliteit
De kwaliteit van bodem, water en lucht is verbeterd, maar is nog niet overal gezond. Verdere verbetering is grotendeels afhankelijk van lokale, maar zeker ook landelijke, zelfs internationale regelgeving en van nieuwe technologie. De bodemvervuiling met risico's voor gezondheid en biodiversiteit is grotendeels beheerst. Hoe geven we invulling aan de opgave voor gezonde luchtkwaliteit, bij de groeiende verstedelijking en mobiliteit? Willen we bodemdaling tegengaan om onder andere de CO_2-uitstoot door veenafbraak te verminderen? De ondergrond wordt in toenemende mate benut. Denk aan ondergronds bouwen, bodemenergie of de opslag van gas. Hoe gaan we hier mee om, onder andere in relatie tot veiligheid en de kwaliteit van het grondwater?

Biodiversiteit
In 42 jaar 58% verlies aan biodiversiteit wereldwijd. De biodiversiteit is in 2016 in Noord-Holland met 85% afgenomen ten opzichte van de oorspronkelijke ongestoorde situatie rond 1700. Inmiddels lijkt deze afname tot stilstand te komen volgens het PBL. De opgave blijft echter onverminderd groot. Afbreuk van onze ecosystemen heeft een negatieve invloed op de basis van ons leven. Willen we dat elke fysieke ingreep in het Noord-Hollandse landschap een bijdrage moet leveren aan het herstel van de biodiversiteit? Zijn we bereid te investeren in het vergroten van biodiversiteit binnen heel Noord-Holland?

Economische transitie
De economie zit met name door mondiale ontwikkelingen in een grote transitie naar bijvoorbeeld circulaire economie, digitale economie (automatisering, technologische ontwikkelingen met effect op elk gebied, zowel op (landbouw)productie als mobiliteit), meer hybride vormen van bedrijfsvoering die zich niet meer verhouden met statische regels in wetten en verordeningen.
Wil de provincie vol inzetten op een top ICT-infrastructuur en letterlijk en regeltechnisch ruimte geven aan experimenten voor circulaire economie en hybride bedrijfsvormen?

Energietransitie
De voortgaande klimaatverandering, geopolitieke verschuivingen en op den duur uitputting van grondstoffen maken energietransitie naar hernieuwbare bronnen urgenter dan ooit.
Wil de provincie inzetten op het ruim baan geven aan initiatieven voor hernieuwbare energiebronnen en de aanleg van smart grids? Moeten we sturen op doelen in termen van percentages hernieuwbaar of op de verschijningsvorm ervan?

Mobiliteit
De behoefte aan mobiliteit neemt verder toe, waarbij verplaatsingspatronen steeds diffuser worden en de impact en snelheid van technologische veranderingen omkleed zijn met tal van onzekerheden. Moeten we ervoor kiezen om in het verstedelijkte zuiden in te zetten op binnenstedelijke verdichting, bij voorkeur bij OV-knooppunten, en op uitbreiding en aanpassing van het regionale OV-systeem? En zouden we in het noorden moeten inzetten op individueel vervoer en vraagafhankelijk OV met inzet van nieuwe technologie?

[1]Het document **Verkenningen NH2050** is te vindingen op **www.noord-holland.nl/omgevingsvisie**

Verstedelijking
De woningbehoefte voor NHZ en NHN neemt in de toekomst nog steeds toe. De prognoses laten ook in lage scenario's nog groei zien in de MRA. Ook in Noord-Holland Noord is er een groei vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde, waarbij een deel van Noord-Holland Noord langzamerhand meer in beeld komt bij woningzoekenden in het zuidelijk deel van de provincie. Migratie, vooral van expats, heeft in toenemende mate invloed op de woningbehoefte. Tegelijkertijd is er steeds meer structureel leegstaand vastgoed en kunnen er leefbaarheidsproblemen in verouderde nieuwbouwwijken ontstaan. De woningbehoefte op de korte termijn is groot, op de lange termijn neemt deze volgens de huidige inzichten af. Hoe gaan we om met genoemde onzekerheden en verschillen tussen de vraag op korte en lange termijn?

Landschap
Wonen, werken en recreëren concentreren zich verder in de stad en stedelijke agglomeraties, met tot gevolg druk op de stad en het omliggende landschap. Betekent een principe van duurzame verstedelijking, met vooral binnenstedelijk verdichten in de MRA, dat recreatieve doeleinden binnen het metropolitaan landschap het primaat krijgen?

Alle genoemde ontwikkelingen geven een beeld van de meest urgente ontwikkelingen die autonoom op onze samenleving afkomen. Het overzicht van ontwikkelingen is niet uitputtend. De volledige tekst van Verkenningen NH2050 is te vinden op www.noord-holland.nl/Omgevingsvisie.

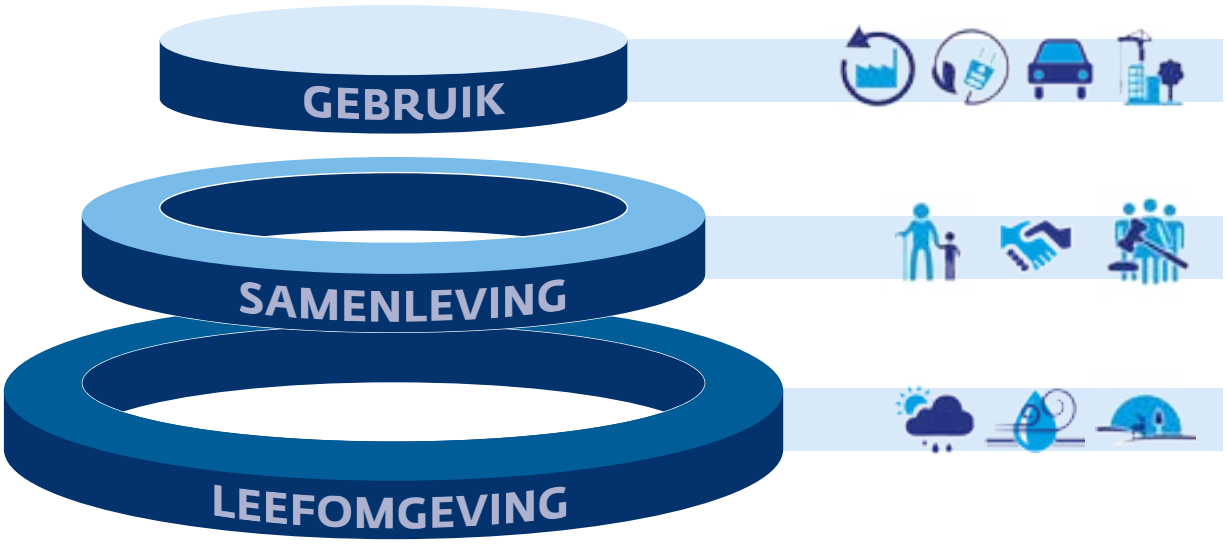

Afbeelding: *Benaderingswijze duurzame ontwikkeling: fysieke leefomgeving, samenleving, gebruik leefomgeving: Deze drie elementen werken op elkaar in en bepalen uiteindelijk samen de kwaliteit van onze leefomgeving.*

Koers NH2050: ambities en doelstellingen (vastgesteld door PS op 18-12-2017[2])

Hoofdambitie

Noord-Holland heeft een relatief hoog welvaarts- en welzijnsniveau. Om deze ook voor de toekomst vast te kunnen houden, richten we ons op een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven.

Sturingsfilosofie

We gaan uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Dat bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.

Ambities

Leefomgeving

We staan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit.

a. Klimaatverandering

Onze ambitie is een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland. We ontwikkelen en richten stad, land en infrastructuur klimaatbestendig en waterrobuust in. We zetten ons in om gebiedsgericht en in gezamenlijkheid met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen.

b. Gezondheid en veiligheid

Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Dit betreft bodem, water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond. In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk zoeken we ruimte voor verbetering[3]. We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit te voldoen, doch uiterlijk in 2027 wat betreft de KRW-normen en 2050 wat betreft de WHO-normen.

c. Biodiversiteit en natuur

Onze ambitie is om de biodiversiteit in Noord-Holland te vergroten, ook omdat daarmee andere ambities/doelen kunnen worden bereikt. Zoals een gezonde leefomgeving, economisch duurzame landbouw, bodem- en waterkwaliteit, aantrekkelijke verstedelijking en klimaatadaptatie.

Gebruik van de leefomgeving

We willen ruimtelijk ontwikkelingen faciliteren, onder voorwaarde van behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit.

a. Economische transitie

Onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.

b. Wonen en Werken

Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn. De woningbouw wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

c. Mobiliteit

Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. De provincie zet zich in voor het versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen, zoals goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie. Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Zodanig dat het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijk-economische ontwikkeling. We sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. We streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.

d. Landschap

Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.

Energietransitie

Onze ambitie is dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op (een maximale inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom bieden we de ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur. Rekening houdend met de ambities voor verstedelijking en landschap. We monitoren de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO_2-uitstoot.

[2] Het document **Koers NH2050** is te vinden op **www.noord-holland.nl/omgevingsvisie**

[3] Daarbij moet aangetekend worden dat de ruimte hiervoor sterk bepaald wordt door externe, soms internationale, factoren die wij als provincie niet altijd direct kunnen beïnvloeden (internationale afspraken, industrie in omringende landen, etc.)

Balans tussen economische groei en leefbaarheid

Hoofdambitie

Inhoudelijk

De provincie streeft naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een economisch vitale provincie draagt bij aan het welzijn, en een leefbare provincie draagt bij aan economische vitaliteit. We staan voor een gezonde en veilige leefomgeving, goed voor mens, plant en dier, en daarmee ook goed voor het economisch vestigingsklimaat binnen de provincie. Dit evenwicht staat ten dienste van duurzame ontwikkeling: toekomstige generaties moeten ook profiteren van de keuzes die wij maken.

Sturingsfilosofie

In onze aanpak om ambities waar te maken, geldt het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Daarbij staat de opgave altijd centraal. Deze bepaalt het schaalniveau, de samenstelling van samenwerkende partijen en de tijdspanne. Vanuit een gedeelde visie op de (bestaande en toekomstige) kwaliteiten van een gebied. Om onze doelen te bereiken benutten we alle beschikbare instrumenten. Vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden zijn we terughoudend met het opstellen van regels.

Gezonde en veilige leefomgeving in de hele provincie

Een gezonde leefomgeving wil zeggen: een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde stoffen en veiligheidsrisico's en die een gezonde levensstijl ondersteunt.

Natuur en biodiversiteit: natuurinclusief ontwikkelen

Voor een gezonde leefomgeving is de aanwezigheid van natuur en biodiversiteit een voorwaarde. Om de biodiversiteit in Noord-Holland op peil te houden zullen toekomstige ontwikkelingen (verstedelijking, landbouw, klimaatmaatregelen) zoveel mogelijk natuurinclusief moeten zijn. Daarmee leveren ze een bijdrage aan behoud en vergroting van de biodiversiteit. Hierbij gaat het niet alleen om de kwantiteit (hectares) maar ook om de kwaliteit (soortenrijkdom, toegankelijkheid). Natuur en maatschappelijke activiteiten zijn wederkerig en kunnen elkaar versterken. Zo kan natuur met veel biodiversiteit ook veel ecosysteemdiensten leveren. Natuur kan bijvoorbeeld ingezet worden in klimaatbuffers en bijdragen aan de gezondheid van mensen. Natuurinclusief bouwen, leven en werken is dan ook een wederkerig beginsel.

Duurzame en vernieuwende economie

De economie van morgen is niet alleen duurzaam, maar ook meer en meer afhankelijk van kennis, keuzes en vaardigheden van mensen. Mensen die steeds bewuster hun plaats van vestiging kiezen. In hun slipstream volgen de bedrijven. Voor Noord-Holland komt dat goed uit.

Een belangrijke kwaliteit van Noord-Holland ligt in de grote mate van diversiteit aan steden, landschappen en regio's. Alle met een sterke eigen identiteit. Hiermee hebben wij een sterke troef in handen. Het is daarom van groot belang ze te bewaren en te versterken. Economische ontwikkelingen dienen qua aard, omvang en vorm aan te sluiten bij de regio of plek.

Dit sluit naadloos aan op het uitgangspunt van een duurzame economie. Die houdt rekening met en bouwt voort op de kenmerken en karakteristieken van de locatie, versterkt die, maar wel passend bij de tijd en bij de stand der techniek. De activiteiten zijn dus bij voorkeur vernieuwend, circulair en schoon en dragen bij aan een gezonde en duurzame leefomgeving.

Toekomstbestendige landbouw in Noord-Holland

Er is in de land- en tuinbouw een omslag gaande naar een adaptieve kringlooplandbouw, die meer rekening houdt met behoud en versterking van biodiversiteit en bodem- en waterkwaliteit. De landbouw in Noord-Holland heeft baat bij innovatie om ook op lange termijn rendabel te kunnen functioneren. Uit oogpunt van duurzaamheid in brede zin moeten de vernieuwingen ook voordelig zijn voor natuur en milieu. Een verantwoorde voedselproductie, dus onder diervriendelijke, gezonde en gecontroleerde omstandigheden. Om de regionale kwaliteiten te versterken en innovatie te stimuleren, bieden we ruimte voor experimenten. Indien nodig wordt ruimte geboden aan schaalvergroting.

Klimaatadaptatie

Essentieel is dat wij zowel het landelijk als het stedelijk gebied beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Dat vergt aanpassingen in zowel de ruimtelijke inrichting als het watersysteem. Met name in gebieden waar sprake is van verdergaande verstedelijking en verdichting, waardoor bij wateroverlast en droogte de schade aan gebouwen en infrastructuur groot kan zijn. Dit speelt helemaal sterk wanneer ook sprake is van bodemdaling. We zorgen ervoor dat we voldoende zijn voorbereid op wateroverlast, hittestress, verdroging, verzilting en de gevolgen van een overstroming.

Nieuwe ontwikkelingen moeten klimaatbestendig en waterrobuust zijn. Ook zijn in sommige bestaande situaties aanpassingen nodig, bijvoorbeeld bij vitale infrastructuur voor energie, drinkwater, ICT en mobiliteit. Met name in stedelijk gebied moet ruimte worden geboden voor het tijdelijk opvangen van water, dat vaker in piekbuien valt. In het landelijk gebied houden we daarnaast ook rekening met verdroging en verzilting.

We onderzoeken, samen met waterschappen en gemeenten, de mogelijkheid om het waterpeil in bepaalde gebieden niet meer kunstmatig laag te houden, maar om het water ruimte te geven en de functie van het gebied daarop aan te passen. Denk aan bepaalde veenweidegebieden, zoals Laag Holland en het Groene Hart, waar de bodemdaling dan wordt tegengegaan, gestopt en waar mogelijk hersteld. Dat heeft enerzijds consequenties voor het grondgebruik dat moet veranderen, anderzijds helpt het tegen de uitstoot van CO_2 en methaan – gassen die bijdragen aan klimaatverandering. Zo kan het tegengaan van bodemdaling bijdragen aan alsook plaatsvinden door slimme natuurontwikkeling. Met vergroting van de biodiversiteit en in sommige gevallen zelfs bodemaangroei als gevolg. Ook ontstaan er mogelijkheden voor andere vormen van landbouw.

Energietransitie

We zorgen niet alleen voor bescherming tegen het water, we doen ook ons uiterste best om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. Gericht op vermindering van de CO_2-uitstoot dat een belangrijke veroorzaker is van de klimaatverandering. Het energievraagstuk is een van de belangrijkste opgaven voor de komende tijd. We sturen op een energietransitie met een maximale opwekking van duurzame energie voor de volledige energievraag in Noord-Holland in 2050. Om dit doel van een klimaatneutraal Noord-Holland in 2050 te bereiken, is een optimale mix nodig van energiebesparing en allerlei vormen van duurzame energie. Op weg naar 2050 houden we daarom oog voor alle nieuwe technologieën – ook buiten de energiesector – die daaraan een bijdrage kunnen leveren.

Daar komt veel bij kijken, ook al om de bestaande woningvoorraad van het gas te halen en energiebesparende aanpassingen te doen. Het gaat niet alleen om de opwekking van duurzame energie, maar misschien nog belangrijker om uitbreiding en aanpassing van de infrastructuur die nodig is om deze energie op een effectieve manier te verdelen. Dat heeft consequenties voor locatiekeuzen van nieuwe ontwikkelingen en voor het landschap. De locatie van opwekking en distributie van duurzame energie en in welke vorm is afhankelijk van meerdere zaken. Zoals van de kenmerken van de ondergrond (voor geothermie bijvoorbeeld) en van het zogenoemde draagvermogen van de verschillende landschappen. Ook de stedelijke, met oog op de ruimtelijke kwaliteit.

We houden rekening met een forse toename van windmolens op zee voor de kust van Noord-Holland. En daarmee met een of meer aanlandingen van kabels en leidingen vanuit zee op onze kust, waarvoor Den Helder en IJmuiden goede uitgangsposities hebben. De energietransitie vraagt om een hele andere benadering van het energienetwerk, de infrastructuur en de locatiekeuzen voor de functies die daaraan moeten worden verbonden.

Ontwikkeling van stad en land

De locatiekeuze voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen wordt bepaald door een veelheid aan factoren. De energie-infrastructuur is er daar een van, maar ook de fysieke bereikbaarheid door verkeers- en vervoersnetwerken, en de internet/ICT-infrastructuur, inclusief datacenters.

De locatiekeuze voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen staat dus onder invloed van de effecten van klimaatverandering, van bereikbaarheid, behoud van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en van de energie-infrastructuur.

De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Nabijheid van functies is een belangrijk duurzaamheidsprincipe. Daarbij wordt in het ontwerp rekening gehouden met voldoende afvoermogelijkheden van (regen)water, voldoende groen in en om de stad, en optimale verkeersontsluiting met multimodale knooppunten.
Uitgangspunt is – en daarop zal het verkeers- en vervoersnetwerk worden geoptimaliseerd – dat men zich effectief, veilig en efficiënt kan verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. Daarbij heeft men zo veel mogelijk keuzevrijheid in het bepalen van zijn of haar vervoerswijze.

Metropoolregio Amsterdam: dynamiek in balans houden

Door de grote economische dynamiek zijn woon- en werklocaties vooral nodig in het zuidelijk deel van Noord-Holland, de Metropoolregio Amsterdam, met Amsterdam als zwaartepunt. Het is nodig om hierin te investeren juist ook uit oogpunt van benutting van de agglomeratiekracht.

De grote economische dynamiek betekent dat de druk op het metropolitane landschap groot is, terwijl dat bijzonder belangrijk is voor het vestigingsklimaat. Zorgvuldigheid is dus geboden. Schiphol en het Noordzeekanaalgebied zijn belangrijk voor de economie van Nederland en Noord-Holland in het algemeen en van de MRA in het bijzonder. Gelet op de balans tussen leefbaarheid en een veilige en verantwoorde groei van Schiphol blijven we nadrukkelijk betrokken bij de luchthavenontwikkelingen, waarvoor het Rijk het bevoegd gezag is. Voordat er keuzes worden gemaakt over de ontwikkelingen van Schiphol na 2020, is helderheid van het Rijk over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en de luchthaven, in samenhang met vraagstukken rondom thema's zoals gezondheid (luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten), veiligheid, CO_2 en luchtruimherziening, noodzakelijk. Hierbij wordt rekening gehouden met de hinder voor omwonenden, het belang van werkgelegenheid van de vele Noord-Hollanders en het gebruik dat zij van de luchthaven maken.

Noord-Holland Noord: ontwikkeling unieke kracht en kwaliteit

Noord-Holland Noord is in vele opzichten economisch kansrijk, zoals voor doorontwikkeling van de agrisector (Greenport Noord-Holland Noord). Tevens heeft de regio goede uitgangspunten om de benodigde energietransitie vorm te geven. Dit komt door de beschikbare ruimte, de mogelijkheden van geothermie en de goede uitgangspositie van de haven van Den Helder ten opzichte van de grote energie-ontwikkelingen op de Noordzee. Daarbij heeft Noord-Holland Noord met ECN in Petten de kennis in huis om een grote rol te spelen in de energietransitie.

Het noordelijk deel van Noord-Holland beschikt daarnaast over bijzondere eigen kenmerken en kwaliteiten. Zoals (meer) rust, ruimte, groen, natuur en (gezonde) lucht. Die kwaliteiten zijn het waard om te koesteren. Niet alleen voor de inwoners van die gebieden zelf, voor toeristen, maar ook voor de inwoners in het drukke zuidelijke deel van de provincie die op zijn tijd een meer landelijke omgeving willen bezoeken. Om daar rust en ruimte te kunnen ervaren of een ander type woonmilieu te zoeken.

Om deze kwaliteiten te waarborgen is dynamiek en ontwikkeling in Noord-Holland Noord nodig. Verstedelijking nabij knooppunten van openbaar vervoer en in de omgeving van historische binnensteden en de nodige voorzieningen komt daarvoor het meest in aanmerking. Deze locaties kunnen ook dienen als aanvulling op woon- en werkmilieus in de Metropoolregio Amsterdam. Concreet gaat het om de centrumgemeenten Alkmaar en Hoorn en de omliggende regio's. Dit is ook goed voor de vitaliteit van de betreffende regio's.

VISIE

Foto: Theo Baart

NOORD-HOLLAND IN BEWEGING

LEGENDA

- Bestaande kernen
- Grote woningbouwlocaties
- Industriegebieden
- Strategische reserveringen
- Ontwikkeling conform visie NZKG 2013
- Verzorgingsgebied stedelijke voorzieningen
- Groene geleding tussen kernen
- Metropolitaan landschap
- Grote werkgebieden
- Metropolitaan OV netwerk
- Aanvullende OV verbinding
- OV bereikbaarheid t.b.v. sterke kernen
- Weginfrastructuur
- Aanvullingen op het wegnetwerk
- 'Doorgaand verkeer om de stad'
- 'Ring A10 als regionale verdeelweg'
- Aangewezen gebieden Wind op Zee
- Bestaande windparken
- Transportrichting duurzame energie (indicatief)
- Geothermie
- Potentiële warmte-/koudebronnen
- Ondergrondse opslag
- Glastuinbouw
- OCAP- CO_2 leiding (indicatief + planning)
- Draaischijf 'Nieuwe energie'
- Ruimte voor circulaire economie
- Centrum Greenports (NHN + Aalsmeer)
- Seedvalley (indicatieve begrenzing)
- Mainports
- Energy campus

Op weg naar een economisch duurzame toekomst

De Omgevingsvisie NH2050 wil zorgen voor balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zo kunnen we voor toekomstige generaties het welvaarts- en welzijnsniveau in Noord-Holland op een hoog niveau houden. Dit betekent dat in Noord-Holland een basiskwaliteit van de leefomgeving wordt gegarandeerd; de ruimte voor economische ontwikkeling wordt altijd in samenhang met dit uitgangspunt beschouwd. Duurzame economische ontwikkeling is nodig voor de werkgelegenheid en daarmee voor de bestaanszekerheid van onze inwoners; de provincie Noord-Holland wil ook in de toekomst een provincie zijn voor iedereen om onze provincie sociaal-inclusief te houden. Maar ook om de grote investeringen op te brengen die nodig zijn voor onder meer de transitie naar een duurzame-energiehuishouding, de overgang naar een circulaire economie en het behoud van ons karakteristieke landschap.
In de wetenschap dat de wereld waarmee Noord-Holland is verbonden continu verandert, geeft deze visie enerzijds richting en daarmee houvast naar een onbekende toekomst, en anderzijds voldoende ruimte en handelingsperspectief om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen. We presenteren dus geen eindbeeld voor 2050. Deze visie laat in algemene zin wel zien wat onze ontwikkelprincipes zijn voor de hele provincie om een hoge leefomgevingskwaliteit te bieden. Deze principes zijn overkoepelend: ze gelden voor de hele provincie. Hierbij komen de thema's gezondheid, veiligheid, klimaatadaptatie en landschap aan bod, alsook een aantal generieke principes voor het gebruik van de fysieke leefomgeving. Daarnaast schetsen we vijf samenhangende bewegingen. Bewegingen die laten zien hoe we omgaan met opgaven die op onze samenleving afkomen en die we willen faciliteren. Dat doen we door een aantal ontwikkelprincipes en randvoorwaarden mee te geven om de beweging naar de toekomst te kunnen maken. Het gaat om de volgende vijf bewegingen:

- **Dynamisch schiereiland** – hier is het benutten van de unieke ligging leidend waarbij de kustverdediging voorop staat en waar toeristische en recreatieve kansen benut kunnen worden en natuurwaarden worden toegevoegd.
- **Metropool in ontwikkeling** – hierin beschrijven we hoe de Metropoolregio Amsterdam steeds meer als één stad gaat functioneren en dat de reikwijdte van de metropool groter wordt. Door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem vergroten we de agglomeratiekracht.
- **Sterke kernen, sterke regio's** – deze beweging gaat over de ontwikkeling van centrumgemeenten die daarmee het voorzieningenniveau in de gehele regio waarin ze liggen vitaal houden en de kernen hun herkenbare identiteit behouden.
- **Nieuwe energie** – in deze beweging gaat het over het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire economie.
- **Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving** – deze beweging gaat over het ontwikkelen van natuurwaarden in combinatie met het versterken van de (duurzame) agrifoodsector.

Alle vijf bewegingen hebben een economische drijver. Van de kansen die onze kusten bieden voor toeristisch-recreatieve ontwikkeling in Dynamisch schiereiland tot de economische mogelijkheden die de transitie naar duurzame energie bieden voor de 'draaischijven' Den Helder en NZKG. De bewegingen verbinden deze economische kansen aan het versterken van de leefbaarheid, juist met het oog op duurzame economische groei. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling van het metropolitane landschap nadrukkelijk onderdeel te maken van het gehele metropolitane systeem, inclusief de verstedelijking, alsook om de agrifoodsector te ondersteunen als partner om de biodiversiteit te vergroten.

Leeswijzer: werking Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie richt zich op langetermijnambities en –doelen, met oog voor kwaliteiten die we langjarig willen koesteren en die probeert in te spelen op veranderingen en transities die tijd nodig hebben. De visie spreekt zich dus uit over het Waarom en ten dele over het Wat. Onder de hoofdambitie, Balans tussen economische groei en leefbaarheid, zijn samenhangende ambities geformuleerd. In het Visiedeel zijn de ambities uitgewerkt in zogenaamde samenhangende bewegingen naar de toekomst. In die bewegingen hanteren we meerdere ontwikkelprincipes. Deze ontwikkelprincipes geven houvast naar de toekomst toe omdat ze op hoofdlijnen beschrijven hoe we ontwikkelingen voor ons zien. Alle ontwikkelprincipes hangen met elkaar samen en moeten dus ook als zodanig worden gelezen. De begeleidende kaartbeelden verbeelden de bewegingen naar de toekomst toe en zijn daarom illustratief.
We zorgen voor ruimte en flexibiliteit bij het waarmaken van de ambities. Daartoe maken we bij de uitvoering van de omgevingsvisie gebruik van alle mogelijke instrumenten die tot onze beschikking staan. Welke instrumenten worden ingezet en welke oplossingen worden aangedragen, zal per collegeperiode en ook binnen collegeperiodes worden bepaald. Zodat de op dat moment beste oplossing kan worden ingezet. Met de Omgevingsvisie denken we de juiste koers te hebben uitgezet om ook in 2050 een economisch concurrerende en leefbare provincie Noord-Holland te zijn en te blijven.

Leefomgevingskwaliteit

- Hoofdambitie: balans tussen economische groei en leefbaarheid
- Randvoorwaarden voor garantie basiskwaliteit leefomgeving en waar mogelijk verbetering (streven naar het behalen van de WHO-normen in 2050)
- Randvoorwaarden om te kunnen omgaan met klimaatverandering (adaptatie) (KRW-normen behalen in 2027)
- Passend ontwikkelen en behouden van (karakteristieke) landschappen
- Zo veel mogelijk natuurinclusief ontwikkelen passend bij de context
- Geclusterd ruimtelijk economische ontwikkelingen rond infrastructuur
- Rekening houden bij ontwikkelingen met de ondergrond

We willen in de hele provincie een goede balans tussen leefbaarheid en economische ontwikkeling. Een belangrijk aspect van de leefbaarheid is een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Daarmee doelen we op aspecten die de fysieke leefomgeving gezond en veilig maken. Denk aan luchtkwaliteit, geur, bodem en ondergrond, waterkwaliteit, geluid, omgevingsveiligheid (gevaarlijke stoffen, brand en explosiegevaar), waterveiligheid en verkeersveiligheid. Maar we doelen ook op aspecten die te maken hebben met het watersysteem, klimaatbestendigheid, ruimtelijke (landschappelijke) kwaliteit en natuur. Om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving voor onze inwoners te behouden en te versterken, is een goed beheer van de bestaande kwaliteit nodig met toevoeging van (nieuwe) kwaliteiten. Een voorbeeld waarbij we hebben geïnvesteerd in de kwaliteit van de leefomgeving, is het verbod op varend ontgassen dat in 2017 is ingesteld. Daarnaast zijn we bezig de omgevingskwaliteit gedetailleerder in kaart te brengen, zodat we inzicht krijgen in de mogelijkheden om gebiedsgericht maatwerk te leveren.
Een goede ruimtelijke inrichting draagt ook bij aan de gezondheid. Groen, water en voldoende stilte in de omgeving werken bijvoorbeeld ontspannend en nodigen uit tot bewegen en ontmoeten. Betrokkenheid bij de leefomgeving werkt eveneens positief. De betrokkenheid is groter naarmate de leefomgeving identiteit en karakter heeft en beter te beleven is. Het is daarom belangrijk om in alle dynamiek, bij alle druk op het landschap, aan te blijven sluiten bij de karakteristieke kenmerken van een gebied.
In samenhang met de bovengrondse verdichting verdient de ondergrond als extra ordeningsdimensie aandacht als nieuwe (leef)laag voor allerlei functies. Dit speelt vooral in steden (denk aan parkeren, verkeersinfrastructuur, musea en winkels). Op provinciaal niveau is een geordende ondergrond noodzakelijk om allerlei gemeentegrensoverschrijdende thema's als energietransitie, klimaatbestendig maken en een gezonde leefomgeving te realiseren.

Om een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving te borgen, hanteren we twee basisrandvoorwaarden. Daarnaast gelden vier generieke ontwikkelprincipes die op alle bewegingen van toepassing zijn. De basisrandvoorwaarden gaan over gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie. De vier generieke ontwikkelprincipes gaan over landschap, natuurinclusiviteit, clustering van activiteiten en de samenhang tussen de bovengrond en de ondergrond.

Gezond, veilig en klimaatadaptief
De ambitie is om bij inrichting als beheer te voldoen aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. We willen toegroeien naar een woon-werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde en onveilige omstandigheden. We streven naar het behalen van de WHO-normen in 2050. Tevens zorgen we voor een goede milieukwaliteit ten behoeve van de biodiversiteit en gezonde voeding. Deze zogeheten basismilieukwaliteit moet op orde zijn. Hiervoor gelden verschillende wettelijke Europese en nationale randvoorwaarden, waaraan we deels provinciaal invulling geven en die de ruimte bepalen waarbinnen economische ontwikkelingen kunnen worden gefaciliteerd. Het is vanzelfsprekend dat we daaraan voldoen, hoewel dat op een aantal locaties niet gemakkelijk is in onze dichtbevolkte provincie. Dat komt deels door de specifieke bedrijvigheid (haven en luchthaven; zie Metropool in ontwikkeling). Waar toch ruimte voor verbetering is, zoeken we deze op. In andere gebieden houden we vast aan de al aanwezige hogere kwaliteit of realiseren we die. Denk aan de relatief goede luchtkwaliteit in het noordelijk deel van de provincie en de rust en donkerte in het Waddengebied.

Water is de basis van het huidige landschap. Het is bovendien de basis van de economische voorspoed die we vanaf de 17de eeuw kennen. Technische ingrepen als inpolderingen, dijken, gemalen en sluizen, maakten het mogelijk op veengrond te boeren, bollen te telen in polders en steden te bouwen op slappe bodems. Het watersysteem voldeed aan alle nieuwe behoeften. We bereiken nu echter de grenzen van dat systeem, terwijl de opgaven nog enorm toenemen, onder andere door klimaatverandering. In de toekomst moeten we de rollen dus steeds vaker omdraaien. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten zich dan voegen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren, in termen van kwaliteit en kwantiteit. Dit is geen kwestie van willen, maar van moeten, vanwege de hoge kosten van vermijdingsgedrag. Waterveiligheid is hierbij een topprioriteit, want Noord-Holland grenst aan drie zijden aan grotere wateren en ligt grotendeels beneden de zeespiegel; een zeespiegel die naar verwachting sneller en meer stijgt dan we tot voor kort dachten. Het veilig houden van onze provincie gaat daarom boven alle andere opgaven. Alleen dan kunnen we ons welzijn en onze welvaart op een hoog niveau houden.

Klimaatadaptatie houdt in dat we voorbereid zijn op wateroverlast, hittestress, verdroging en verzilting en dat we de gevolgen van overstromingen weten te beperken. Vanaf het begin moeten we rekening houden met deze mogelijke effecten, om slachtoffers en economische schade te beperken (klimaatbestendigheid). Dit kan consequenties hebben voor de locatiekeuze, de inrichting van de openbare ruimte, en het ontwerp van gebouwen en infrastructuur. Het kan ook de bedrijfsvoering raken, zoals in gebieden met verdroging of verzilting. Voor bestaande situaties geldt dat vitale infrastructuur en kwetsbare objecten, zoals ziekenhuizen, onder extreme omstandigheden zoveel mogelijk kunnen blijven functioneren. Dit kan aanpassingen vergen aan bestaande infrastructuur, installaties en gebouwen.
Drinkwater is een primaire levensbehoefte. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is daarmee van vitaal belang. Waar mogelijk faciliteert de provincie dit, met name door haar grondwaterbeschermingsbeleid.

Basisrandvoorwaarden

- Overal wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier
- Alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen doorlopen een klimaatstresstest[4]

De basisrandvoorwaarden volgen uit Europese/Nationale regelgeving, onder andere: Kaderrichtlijn Water (KRW), Deltaprogramma, veiligheidsnormering primaire waterkeringen, Drinkwaterrichtlijn, Grondwaterrichtlijn, Zwemwaterrichtlijn, Europese Richtlijn Luchtkwaliteit, NEC-richtlijn (emissies bedrijven) en bij het ingaan van de Omgevingswet (Ow): Besluit Kwaliteit Leefomgeving en art.3.3 van de Ow, die regelt dat de omgevingsvisie rekening moet houden met de milieubeginselen voorzorg, preventief handelen, bronbestrijding en de vervuiler betaalt. Daaronder valt ook de wettelijk verplichte provinciale uitwerking van deze Europese/Nationale regelgeving, denk aan het Natuurnetwerk Nederland, beheerplannen Natura 2000, herstelmaatregelen Natura 2000, Grondwaterbeschermingsgebieden, Stiltegebieden en veiligheidsnormering regionale keringen.

Generieke kritische succesfactoren

- Voldoende samenwerking tussen alle partijen en vertaling van inzichten in uitvoeringsprogramma's om gebiedsspecifiek invulling te geven aan de leefomgevingskwaliteit, gekoppeld aan gewenste ontwikkelingen
- Bereidheid om bij alle nieuwe ruimtelijke (her)ontwikkelingen rekening te houden met de grenzen van het watersysteem
- Goede bereikbaarheid van natuur- en recreatiegebieden via groenblauwe verbindingen in belang van het welzijn en de gezondheid van onze inwoners en bezoekers
- Voldoende ruimte voor nieuwe duurzame technologische ontwikkelingen

Foto: Theo Baart

[4] Onderdeel van zes-jaarlijkse cyclus van risico-inventarisatie via klimaatstresstesten, risicodialogen, strategie bepalen en uitvoeringsprogramma's opstellen, conform Deltaprogramma

1. Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap

Noord-Holland beschikt over een unieke en rijke variatie aan (open) landschappen, ruimtelijke structuren, aardkundige en archeologische waarden, cultuurhistorie en gebouwd (wereld)erfgoed. De provincie onderscheidt zich door haar openheid, de grote afwisseling en de contrasten in het landschap. Deze karakteristieken reflecteren de rijke ontstaansgeschiedenis en maken het aantrekkelijk voor mensen om hier te wonen, voor bedrijven om zich hier te vestigen en voor recreanten en toeristen om hier te verblijven.
Voor de leefomgevingskwaliteit is het essentieel deze waarden en karakteristieken van landschap en cultuurhistorie te benoemen, te behouden, waar nodig adequaat te herstellen en waar mogelijk te versterken en te ontwikkelen. En het gaat er om ontwikkelingen en transities te benutten om een goede landschapskwaliteit in stand te houden en zo nodig te creëren.

We maken onderscheid in draagvermogen van de diverse landschappen. Mede op basis daarvan wegen we zorgvuldig af welke ruimtelijk-economische ontwikkelingen op welke plek en op welke wijze ontwikkeld kunnen worden. Denk aan zonneparken, windmolens, verstedelijking, vergroting van agrarische bebouwing en waterberging. We onderkennen verschillende soorten gebieden. In gebieden met grotere structuren en relatief geringere aanwezigheid van cultuurhistorie zijn meer en grotere ontwikkelingen mogelijk. In gebieden waar de waarden van bijvoorbeeld cultuurhistorie, openheid of ecologie hoog zijn en/of waar de betekenis voor de stad groot is, is alleen ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan de instandhouding of versterking van deze kernkwaliteiten. Tegelijkertijd investeren we gebiedsgericht in de landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en ecologische kwaliteiten. In alle gevallen is ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt. Deze benaderingswijze betekent een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes.
Er zijn ook karakteristieke en gewaardeerde landschappen die niet stabiel zijn of waar veel dynamiek op afkomt en waar een integraal perspectief op een nieuwe balans tussen de opgaven, waarden, beleving en (economisch) gebruik noodzakelijk is.

Randvoorwaarden

- Restricties behorend bij werelderfgoederen (UNESCO), in dit geval de Waddenzee, de Beemster, de Stelling van Amsterdam en de Amsterdamse grachtengordel, als ook voor de bij UNESCO genomineerde Nieuwe Hollandse Waterlinie waarbij naar een gezamenlijke uitwerking wordt toegewerkt met de provincies Noord-Brabant, Gelderland en Utrecht
- De Europese Landschapsconventie voor de bescherming van het landschap. De provincies dragen hiervoor een belangrijke verantwoordelijkheid
- Rijksmonumenten, provinciale monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten

Foto: *Voorbeeld van een Landschap met een laag draagvermogen voor nieuwe ontwikkelingen (Foto: Theo Baart)*

Foto: *Voorbeeld van een Landschap met een groot draagvermogen voor nieuwe ontwikkelingen (Foto: Theo Baart)*

2. Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief

Bij alle ontwikkelingen wordt gestreefd naar het vergroten van de biodiversiteit. Meer biodiversiteit draagt bij aan een duurzame agrifoodsector en andersom en tevens aan een gezonde leefomgeving. Het gaat daarbij niet alleen om het vergroten van het aantal hectares aan natuur, maar ook om het maken van slimme combinaties waarmee kwaliteit wordt toegevoegd. Natuurinclusiviteit heeft in verschillende omgevingen verschillende verschijningsvormen (agrarisch gebied, bebouwde omgeving, water). Biodiversiteit draagt bij aan vruchtbare bodems en een natuurlijke bescherming van de gewassen. Natuurinclusief ontwikkelen in het agrarisch gebied bestaat ondermeer uit het gebruik van natuurlijke plaagbestrijding, circulaire landbouw, het bieden van ruimte aan natuur (bijvoorbeeld in oevers en randen door ecologisch slootbeheer, natuurvriendelijke oevers en ecologisch randenbeheer) en het stimuleren van vismigratie. In de bebouwde omgeving kan de soortenrijkdom aan planten en dieren toenemen door de vergroening van waterbergingen, het nemen van maatregelen voor faunavoorzieningen in infrastructuur en het aanleggen van natuurvriendelijke bermen langs wegen. Groen en water in de stad dragen bij aan het voorkomen van hittestress, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving. Biodiversiteit in en om het watersysteem kan zich ontwikkelen in ecologische oevers en in groen ingerichte waterbergingen. De waterkwaliteit vaart wel bij een vergroting van de biodiversiteit. Om die redenen stimuleren we meer ruimte voor groen en blauw in en om de stad. Specifiek nabij natuurgebieden stimuleren we dat er meer ruimte komt voor de combinaties waterberging, natuur en recreatie, als antwoord op de verwachte groei in recreatie.

Randvoorwaarde

- Natuurnetwerk Nederland (NNN) blijft de basis van de natuurstructuur

Kritische succesfactoren

- Kwalitatief sterke natuurgebieden functioneren als brongebieden voor biodiversiteitsontwikkeling in het landelijk en stedelijk gebied
- Daar waar mogelijk worden groene zones en gebieden verbonden om soorten de kans te geven zich te verspreiden en te ontwikkelen
- Natuurinclusief ontwikkelen is een proces van samen optrekken met verschillende betrokken partijen met verschillende doelstellingen

3. Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten

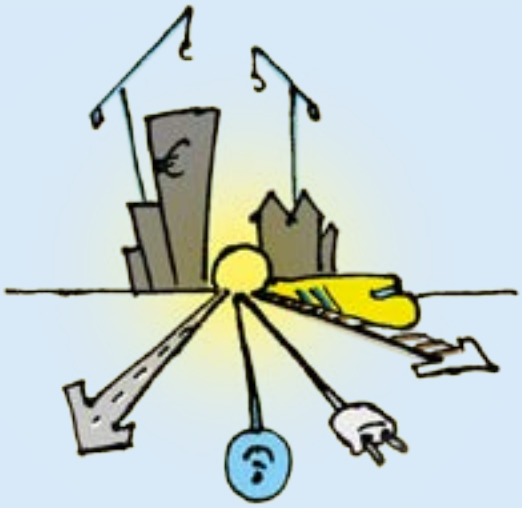

De kansen voor synergie en duurzaam ruimtegebruik nemen toe als we economische activiteiten en andere stedelijke activiteiten bij elkaar brengen, nabij knooppunten (clustering). Dat levert mogelijkheden op voor energietransitie, collectieve maatregelen in het versterken van klimaatrobuustheid, het uitwisselen van kennis en het optimaliseren van bereikbaarheid. Nabijheid van functies of clustering is dan ook een belangrijk duurzaamheidsprincipe, ook al omdat het tot minder verkeersbewegingen leidt. Clustering kan echter ook nadelige gevolgen hebben voor de leefbaarheid, denk aan het oplopen van concentraties fijnstof. Maar diezelfde clustering vergroot eveneens de kans om tot haalbare oplossingen te komen. Dat vraagt ook om experimenteerruimte in het combineren van nieuwe functies en oplossingen.

Kritische succesfactor

- Knooppunten in samenhang ontwikkelen

4. Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen

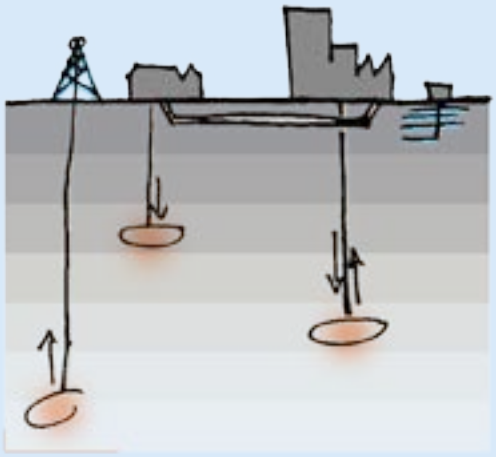

De manieren waarop de ondergrond wordt gebruikt, nemen nog steeds toe, mede door ruimtetekort boven de grond. Daardoor wordt het belangrijker dat er goede afwegingen worden gemaakt tussen ruimtegebruik boven- en ondergronds, maar ook tussen functies onderling onder de grond. Bescherming van de kwaliteit van het grondwater, mede voor de drinkwaterwinning, is daarbij cruciaal. De provincie is daarvoor medeverantwoordelijk. De ondergrond levert grondstoffen en bodemenergie, vormt de basis voor voedselproductie (bodemvruchtbaarheid) en natuurontwikkeling (bodembiodiversiteit), vervult een bufferfunctie (bijvoorbeeld het bergen van water) en een draagfunctie (voor bouwwerken als woningen en wegen), biedt ruimte voor het realiseren van ondergronds ruimtegebruik (tunnels, kabels en leidingen, maar ook opslag van gas, CO_2 in onderzeese gasvelden en warm water). Maar de bodem 'vertelt' ook de ontstaansgeschiedenis van het huidige landschap, bevat veel archeologische waarden en vervult een regulatiefunctie (natuurlijke CO_2-opslag, zoals in veenbodems). We zetten in op het optimaal benutten van al deze functies. Tevens wegen we veiligheidsaspecten mee (denk aan het beperken van seismische risico's). Daarnaast zetten we waar mogelijk in op het beschermen van de aardkundige en archeologische waarden. Wanneer we moeten kiezen, gaan duurzame bronnen (grondwater, bodemenergie) boven bronnen voor eenmalig gebruik (delfstoffen). Initiatieven kunnen in principe in de ondergrond naast elkaar plaatsvinden, mits ze elkaars functionaliteit niet schaden. Tussen koude- en warmtebronnen moet bijvoorbeeld voldoende afstand zitten voor het optimaal benutten van duurzame energie en tussen warmtenetten en drinkwaterleidingen is ook een bepaalde afstand noodzakelijk. Waar initiatieven niet naast elkaar kunnen liggen, is een belangenafweging nodig tussen alle overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners. De provincie voert hier de regie.

Randvoorwaarden

- Beschermen van de kwaliteit van het grondwater en de drinkwaterwinning (inclusief aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics)
- (Inter)nationale regels ter bescherming van archeologische waarden

Kritische succesfactor

- Gezien de grotere druk op de ruimte onder de grond en de vele betrokken partijen, zijn nieuwe vormen van afstemming en samenwerking nodig

LEGENDA - TYPERING KUSTEN

- Oase
- Metropool
- Parkduinen
- Kop
- Eiland
- Barrièrekust*
- Wieringerkust*
- IJle lijn*
- Dijklandschap*
- Parkdijk*
- Suburbane dijk*
- Gouwzee*
- Metropool (IJmeer)*
- Gooikust*

* werktitel

5 10 20 km

N

DYNAMISCH SCHIEREILAND

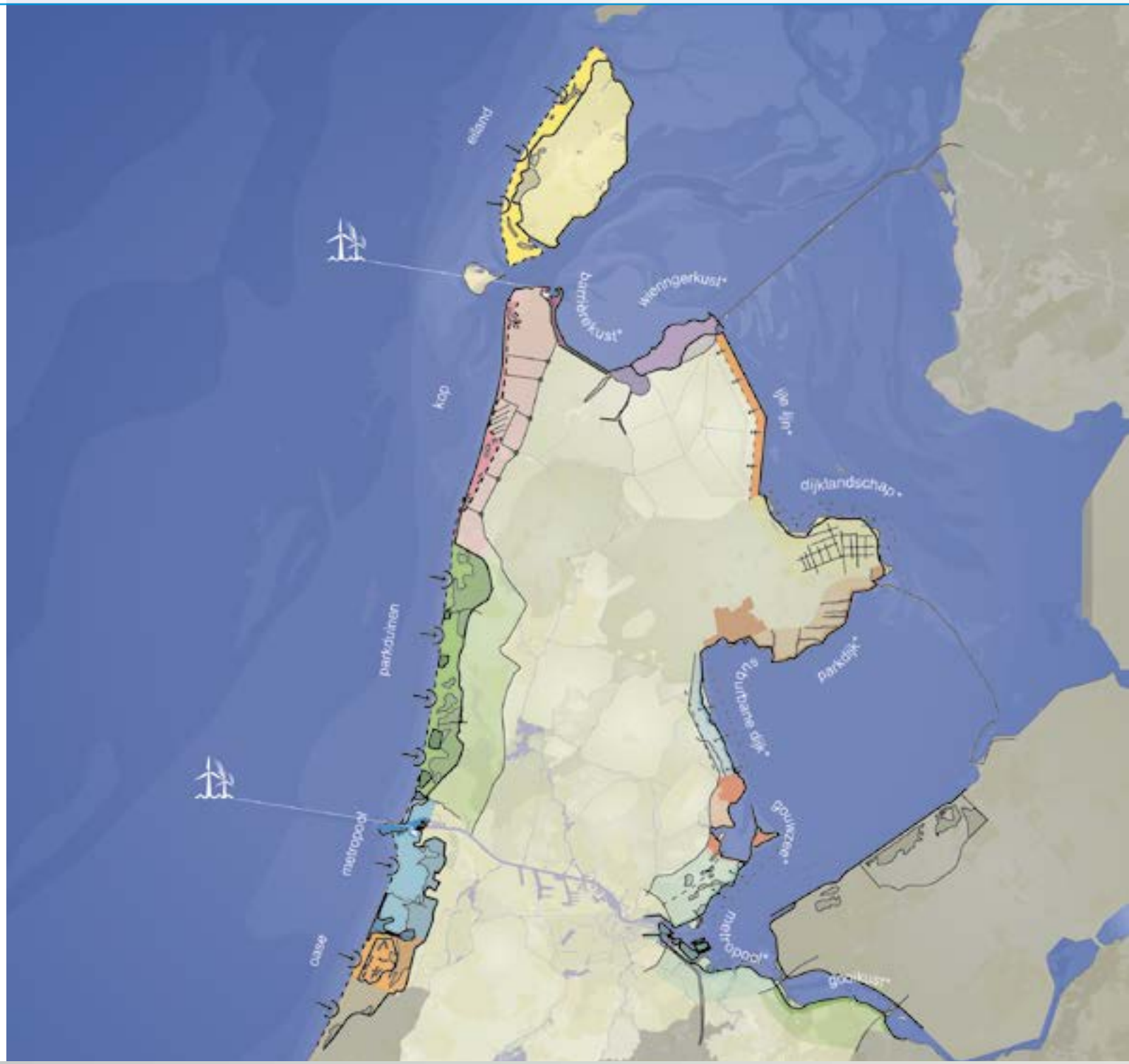

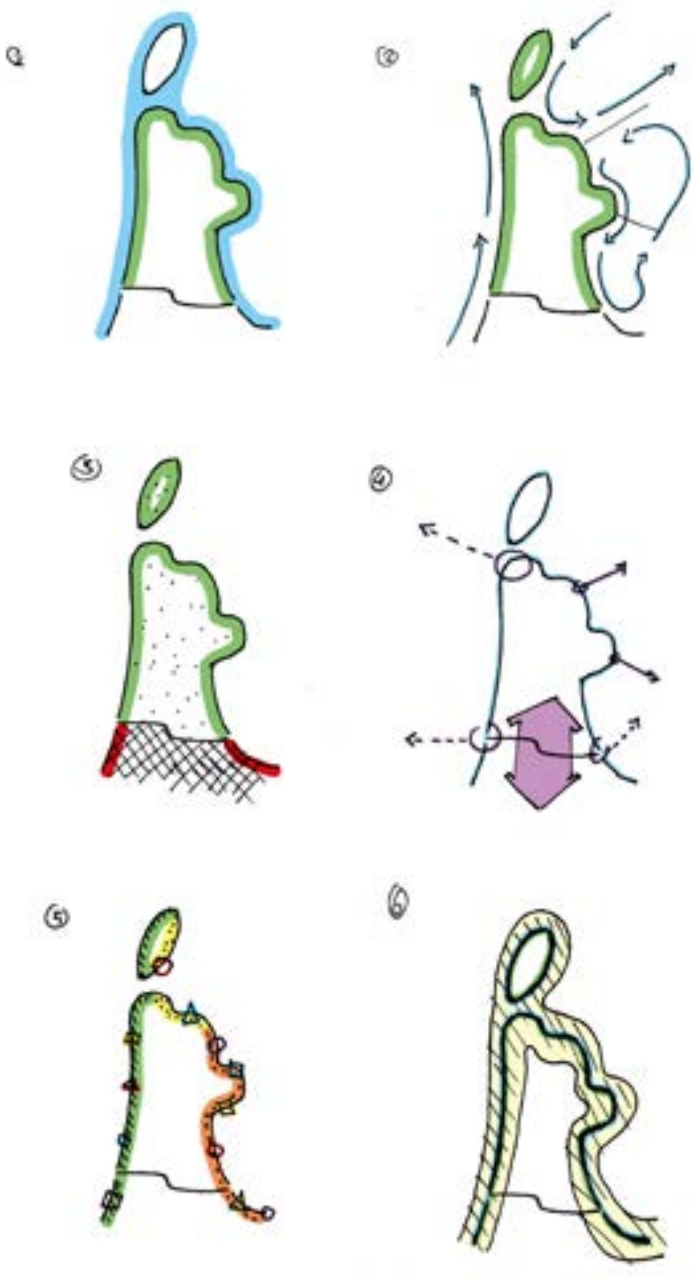

Benutten van een unieke ligging

- We beschermen ons tegen water uit de grote wateren om ons heen
- Waar mogelijk vergroten we ecologische waarden
- We benutten de economische kansen van de unieke ligging voor energietransitie en recreatie en toerisme met een goede balans tussen rust en reuring

Noord-Holland is een unieke provincie, omdat zij als enige voor het grootste deel is omgeven door groot water. Deze positie van schiereiland biedt kansen in en aan de kusten: kansen voor energietransitie en economische ontwikkelingen (zie de beweging Nieuwe energie), toeristische en recreatieve ontwikkeling én natuurontwikkeling.
Door de aanwezige sterke verschillende landschappen, van duinen naar de polders aan de Noordzeekant, maar ook langs de oevers van de meren en de Waddenzee, zijn de kusten bij uitstek geschikt om deze kansen te benutten.
Noord-Holland kent een rijke geschiedenis van land maken. Het schiereiland is in de loop der eeuwen naar het noorden toe 'gegroeid'. Er werden dijken aangelegd, (grote) meren drooggelegd en in het noorden werd land gewonnen in de (Wadden)zee. Ook het water rondom het schiereiland is niet onberoerd gelaten. Het zoute water heeft deels een bijzondere status gekregen (UNESCO Werelderfgoed Waddenzee) en de voormalige Zuiderzee is getransformeerd in hét zoetwaterbekken van Noord-Nederland. Door onder andere de Deltaprogramma's is dit water met haar randen prominenter in beeld gekomen en worden de ontwikkelkansen beter gezien.
Het schiereiland wordt tegen overstromingen beschermd door een stelsel van keringen en duinen. De verdediging tegen het water is een grote en voortdurende opgave die alles te maken heeft met (de waarde van) de functies op, aan en achter de dijk, zoals verstedelijking en landbouw. Door zeespiegelstijging en bodemdaling wordt deze opgave alleen maar groter. Niet alleen voor de waterkeringen rondom, maar ook om verzilting en verdroging in bijvoorbeeld de droogmakerijen het hoofd te kunnen bieden.

Foto: Theo Baart

Ook in de wateren kan in de nabije toekomst veel veranderen. In de Noordzee zijn al windparken en er worden er nog meer ontwikkeld. Ze zijn bedoeld om in het grootste deel van de Nederlandse stroombehoefte te voorzien. Het IJsselmeer heeft wellicht ook potentie voor energieopwekking, zoals drijvende zonnepanelen. Naast energie zullen mogelijk ook andere functies nadrukkelijker hun stempel drukken op het uiterlijk en het gebruik van deze wateren, zoals waterrecreatie, sportvisserij, toerisme, sneltransport en beroepsvisserij.
Noord-Holland is van oudsher een visserijprovincie met visafslagen in IJmuiden, Den Helder en Den Oever. Voor de Wadden en voor het IJsselmeer zet de provincie in op verduurzaming van de visserij, werkgelegenheid en het stimuleren van innovaties, zoals het verbouwen van zeewier, zilte teelt en mossel- en kokkelkweek.

Het schiereiland kent een drukke en een luwe zijde. In het zuiden is de drukte, waar de Noordvleugel van de Randstad de Metropoolregio Amsterdam ontmoet. Hier zijn het Noordzeekanaal en het IJ belangrijke dragers van de economie. Maar ze vormen ook flinke barrières voor het verkeer dat het schiereiland noodgedwongen in deze zone op en af moet, en waarvoor de Afsluitdijk en Houtribdijk geen alternatieven vormen. Hoe noordelijker, hoe meer de drukte overgaat in luwte, in rust. Druk en luw bieden nu al een goede basis voor een gevarieerde leefomgevingskwaliteit en mogelijkheden voor recreatie en toerisme. De kansen daarvoor kunnen we benutten door dit verder in samenhang uit te werken.
Verblijfsrecreatie kan overigens in bepaalde kustlocaties ook de leefbaarheid bevorderen, doordat de voorzieningen in verblijfsrecreatieparken ook van betekenis kunnen zijn voor de bewoners in de omgeving.

5. Bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid en karakteristieken van de kustlandschappen en aanliggende grote wateren

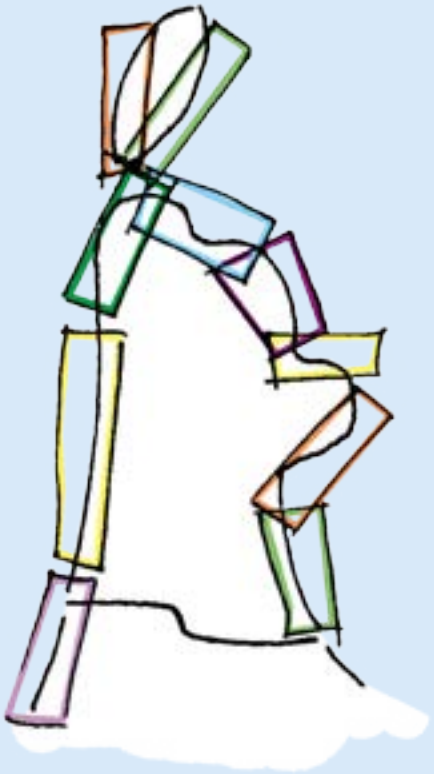

De duinen en dijken van Noord-Holland maken deel uit van een zone waarin water en land elkaar ontmoeten, beïnvloeden en verrijken. In deze zone komen veel verschillende, karakteristieke combinaties van water, waterkering en achterland voor, die elkaar ook op verschillende manieren beïnvloeden. Deze combinaties zijn te beschouwen als afzonderlijke kustlandschappen. Met name aan de Noordzeekust zijn deze breed en omvatten ze ook de duinen en binnenduinrand.
In deze dynamische overgangszone blijven we voortdurend aan de veiligheid werken, waar nodig in combinatie met de integrale ontwikkeling van het betreffende kustlandschap. Er zal ook steeds meer recreatie plaatsvinden. Duinen en dijken zullen steeds minder de harde scheidslijnen tussen land- en waternatuur vormen. Als gevolg van de klimaatverandering is op delen van de kusten wellicht meer ruimte nodig, waardoor het kustlandschap daar breder wordt. Langs de verschillende kusten kunnen we deze duin- en dijklandschappen beschermen, behouden en tegelijk aangrijpen voor verschillende vormen van (water)recreatie, passend bij de aanwezige drukte en luwte. Het gaat om een balans tussen rust en reuring die op een verstandige manier worden afgewisseld, met het oog op kwaliteit, diversiteit en differentiatie. Op veel plaatsen langs de kusten gaat de ruimtelijke druk verder dan recreatieve ontwikkeling en natuur. Daardoor vereist de ontwikkeling van deze landschappen, zoals de binnenduinrand, een brede, integrale benadering en oog voor de gewenste regionale identiteit. Voor alle kusten biedt een zonering voor rust en reuring met betrekking tot recreatieve bebouwing en activiteiten uitkomst, op basis van de kwaliteiten en karakteristieken van deze landschappen. Zonering geeft ruimte aan openheid/geen ontwikkeling, seizoensgebonden ontwikkeling en jaarrondontwikkeling. Verblijfsrecreatieve voorzieningen kunnen daar waar mogelijk bijdragen aan versterking van de economie en de leefbaarheid van kleine kernen. Niet alleen vanwege de dag- en verblijfsrecreanten en het geld dat zij besteden, maar ook door het economisch draagvlak voor commerciële voorzieningen. Dan is het overigens wel nodig om ook te werken aan de vitalisering en kwaliteit van de bestaande (deels verouderde) verblijfsrecreatieparken.

Randvoorwaarde

- Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Dat beoogt voor de kustzones bescherming van het Noordzeekustfundament, aanwijzing van de NNN-gebieden, bescherming van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van Waddenzee, Waddengebied en IJsselmeergebied, en geeft regels met het oog op de bescherming van de ruimtelijke kwaliteiten, natuur en zoetwater- en drinkwaterfunctie van het IJsselmeergebied

Kritische succesfactoren

- (Mate van) bescherming en behoud van natuurwaarden
- Accommoderen van toegankelijkheid van het kustgebied (mobiliteit, wonen, werken, waterrecreatie, toerisme), waaronder het kunnen accommoderen van groeiende bezoekersaantallen van het kustlandschap van de metropoolregio Amsterdam (Zandvoort/Bloemendaal, Waterland en IJmeer)
- Het hanteren van zonering voor activiteiten op lokaal niveau
- Regionale samenwerking, zowel binnen als tussen provincies

Voorbeelduitwerking Binnenduinrand, verdere uitwerking in Verkenning Samenwerkingsagenda Kusten (bron: werkatelier Binnenduinrand)

6. Bij nieuwe ontwikkelingen in de wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en Gooimeer) wordt aangesloten op de karakteristieken van de kustlijnen

De hoge waardering van de kusten heeft voor een deel te maken met de beleving van openheid en weidsheid. Dit ontwikkelprincipe beoogt deze kwaliteiten te borgen bij ontwikkelingen op en voor de kust. De Noordzeekust van het vaste land kent een holle kustboog, daar waar die van het eiland Texel bol is. De holle vorm sluit de strandruimte in, bepaalt het zicht en zorgt voor een zekere intieme sfeer. Bij de bolle kustboog is de strandruimte juist niet te overzien en daardoor onbepaald. Hier sluit de oneindige ruimte van de Noordzee goed bij aan.
Vorm en maat van de Noord-Hollandse 'waddenbaai' worden bepaald door de ligging van het duin van Huisduinen en de keileembulten Texel en Wieringen. Deze omsloten ruimte, met de beeldbepalende overkanten en de getijdennatuur, is de entree van Werelderfgoed internationale Waddenzee.
Bij het IJsselmeer zijn de ruimtereeks IJmeer-Markermeer-IJsselmeer-Waddenzee – van klein naar groot – én de horizon in verschillende richtingen de belangrijkste ruimtelijke karakteristieken[5]. Compartimentering van het geheel is daarom niet wenselijk, net zo min als hoge opgaande elementen op de Houtribdijk en de Afsluitdijk. In (hoog)stedelijke context komen deze kwaliteiten meer tot uiting door het relatief grote verschil tussen verdicht en open landschap.
Het Gooimeer vertegenwoordigt een andere, meer intieme, kleinschalige en beschutte kwaliteit die een waardevolle aanvulling vormt op de grote wateren.

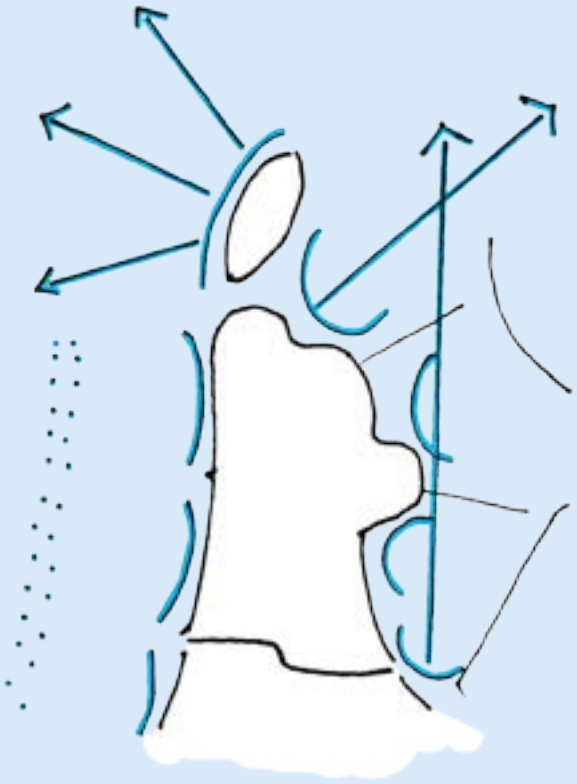

Kritische succesfactoren

- Bewustwording van het belang en de (recreatieve) kansen van de rand als geheel
- Adoptie door MRA-partners van het metropolitane kustlandschap Zandvoort en Waterland en IJmeer: behouden, ontwerpen, ontwikkelen én investeren

[5] Deze zijn vertaald in de '10 gouden regels', benoemd in de Agenda IJsselmeergebied 2050

7. Ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld, met oog op robuuster maken van het ecologisch systeem in de kustgebieden, inclusief de grote wateren

Om meer ontwikkelingen in en gebruik van alle kustgebieden, zoals het IJsselmeergebied, te kunnen opvangen, moet het systeem ecologisch robuuster worden. Het is wenselijk om hierbij verder te kijken dan de grenzen van natuurregimes die nu gelden. Ook de (natte) kustlandschappen aan de randen, in het IJsselmeergebied en de binnenduinrand, kunnen bijdragen aan het realiseren van deze opgave. Ecologische verbindingen in de kustgebieden van de grote wateren (land- en waterzijde) worden behouden en aangevuld. Naast deze verbindingen tussen de wateren en het land werken we aan de verbetering van de ecologische kwaliteit van de verbindingen tussen de grote wateren, zoals Markermeer, IJsselmeer en Waddenzee.

Randvoorwaarde

- - Kaderrichtlijn Water (KRW)
- - IJsselmeergebied als strategische zoetwatervoorraad voor drinkwater, landbouw en andere functies

Kritische succesfactoren

- - Extra inzet op KRW
- - Waterkwaliteit in relatie tot voedingsstoffen (beschikbaarheid van waterplanten) en temperatuurstijging van het water
- - Handhaving van de milieunormen, ook in de randgebieden
- - Slimme combinatie van functies, zoals natuurontwikkeling, waterveiligheid, waterberging, recreatie en landbouw

METROPOOL IN ONTWIKKELING

Vergroten agglomeratiekracht door het ontwikkelen van een samenhangend internationaal concurrerend metropolitaan systeem

- Wonen en werken zo veel mogelijk via binnenstedelijke verdichting
- Aanpassen van totale mobiliteitssysteem aan de drukker wordende metropool
- Versterken van functies in het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem
- Duidelijkheid vanuit het Rijk over de ontwikkelruimte van Schiphol en Noordzeekanaalgebied in relatie tot ruimte voor verstedelijkingsopgave

Wereldwijd vindt verstedelijking plaats. In een aantal gevallen leidt dit tot de ontwikkeling van metropolen. In Noord-Holland ontwikkelt zich een metropool rond Amsterdam. Het gaat hier om een stedelijk systeem van grotere en kleinere kernen, met Amsterdam als hoogstedelijke kernstad, een landschap met hoge gebruiks- en belevingswaarde, (stads)landbouw, een multimodale bereikbaarheid, een havengebied met energietransitie en circulaire economie als dragers en Schiphol als internationale hub. De ontwikkeling komt tot uiting door een snel groeiend aantal inwoners, arbeidsplaatsen en bezoekers, leidend tot een tendens van clustering van economische functies. In het Noordzeekanaalgebied is er een concentratie van werkgelegenheid van direct en indirect aan de haven gerelateerde activiteiten. Daarnaast concentreren zich grote aantallen arbeidsplaatsen op een aantal locaties in een zone van de Amsterdamse binnenstad tot net ten zuiden van Schiphol. Daarbij is het wenselijk om, vanuit het beperken van woon-werkafstanden en daarbij horende mobiliteitsinvesteringen, nieuwe woningen zo dicht mogelijk bij de grote werkconcentraties te realiseren, waar mogelijk in gemengde woon-werkmilieus.

De metropolitane ontwikkeling is goed voor de economie, welvaart en internationale concurrentiepositie van Nederland. De metropool in ontwikkeling kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan steden, dorpen en deelregio's, met specifieke identiteiten en kwaliteiten. Al deze kernen liggen in een grote diversiteit aan landschappen. Deze landschappen in en om de metropool zijn van groot belang als groene longen en vestigingsfactor. De kracht van de metropool zit hem in het feit dat kernen, regio's en gebieden een sterke eigen identiteit behouden, terwijl het geheel in steeds sterkere mate als één daily urban system functioneert.

Foto: Theo Baart

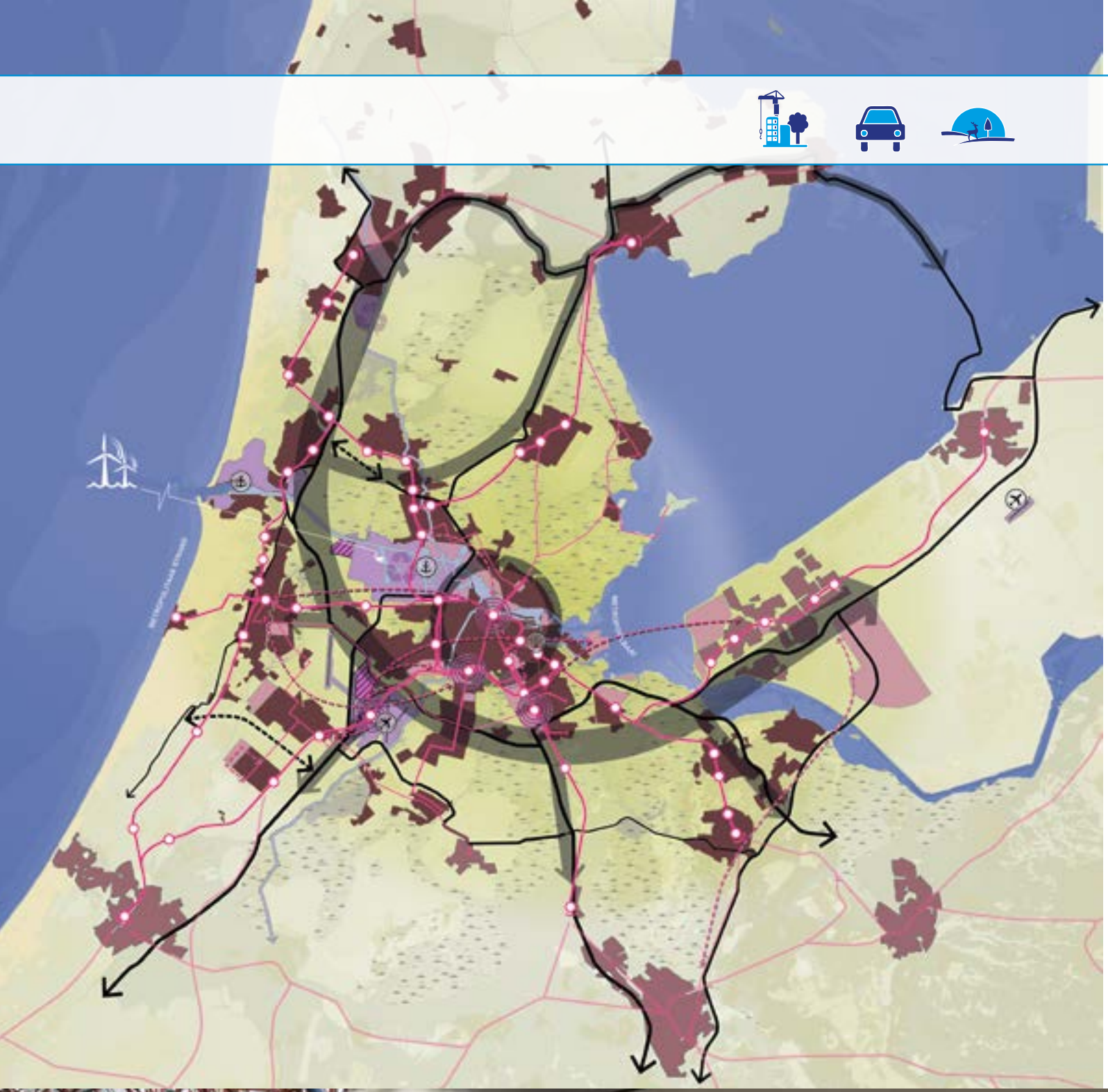

LEGENDA

- Stedelijk gebied
- Woningbouwlocaties
- Ontwikkeling conform visie NZKG 2013
- Strategische reserves haven/Schiphol
- Industriegebieden
- Grote werkgebieden
- Openbaarvervoernetwerk
- Aanvullende OV-verbindingen
- Weginfrastructuur
- Aanvullingen op het netwerk
- 'Doorgaandverkeer om de stad'
- 'Ring A10 als regionale verdeelweg'
- Kernnet vrachtvervoer over water
- Metropolitaane landschap
- Veenweidegebieden
- Mainports
- Aanlanding Wind op Zee
- Locaties voor circulaire economie

5 10 20 km

N

De metropool en de mensen die zich erin ophouden, laten zich niets gelegen liggen aan bestuurlijke grenzen. Binnen de metropool functioneert sinds 2007 het samenwerkingsverband Metropoolregio Amsterdam (MRA). Hierbij zijn enkele tientallen gemeentes betrokken in zowel de provincies Noord-Holland als Flevoland. Op het gebied van wonen, werken, recreatie en mobiliteit groeien de relaties over de provinciegrenzen heen. In functionele zin is er een steeds sterkere uitstraling van de metropool in alle windrichtingen: naar Alkmaar en Hoorn, naar de Leidse regio (provincie Zuid-Holland) en in de richting van Utrecht en Flevoland. Dit gebied functioneert als een daily urban system. Op internationale schaal is de metropool goed verbonden met andere stedelijke regio's in Noordwest Europa, zoals het Ruhrgebied, Frankfurt, Berlijn, Brussel, Parijs en Londen.

Economische activiteiten ballen zich meer en meer samen in het hart van de metropool, in en om Amsterdam. Hier kan het bedrijfsleven gebruik maken van de hoge concentratie aan groeiend, groot, gevarieerd en hoog gekwalificeerd arbeidspotentieel. De grootste concentraties van werkgelegenheid liggen in de binnenstad van Amsterdam, op de Zuidas, rond Schiphol, Sloterdijk en in het Arenagebied. Een groot deel van de werkgelegenheid is te vinden in de zakelijke dienstverlening, waarvoor de hoogwaardige digitale bereikbaarheid een belangrijke vestigingsfactor is. Kennisgerelateerde economische activiteiten clusteren zich in toenemende mate in de stad met Amsterdam Science Park als brandpunt. Daarnaast gaat het om werkgelegenheid die aan toerisme is gelieerd; het toerisme neemt verder toe en daarmee ook het belang om het toerisme te verspreiden over de metropool en daarbuiten.

Ook elders in de metropool bevinden zich echter specifieke economische concentraties, zoals de Greenport Aalsmeer als internationaal centrum van sierteelt, de zeehaven in de IJmond en het Mediapark in Hilversum. Het Noordzeekanaalgebied groeit in belang als locatie voor energietransitie en circulaire economie in de metropool. De Westas, langs de A5, draagt hierin ook een deel. Essentieel voor de duurzame ontwikkeling van de metropool is de opwekking van energie, waarvoor vooral op zee de ruimte is. Op het grondgebied van de metropool wordt grootschalig geïnvesteerd in de benodigde energie-infrastructuur voor alle vormen van energie. Daarnaast wordt er werk gemaakt van energiebesparing (zie beweging Nieuwe energie). Het is van belang dat het Rijk helderheid geeft over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. De provincie is voorstander van de mogelijkheid van binnenstedelijke woningbouw binnen de contouren van Schiphol, daar waar er herstructurerings/transformatie-opgaven liggen. Daarnaast moeten nieuwe werklocaties binnen de Schipholcontouren mogelijk zijn. Daarbij kan het gaan om milieuhinderlijke bedrijvigheid dan wel om functies die passen bij de hubfunctie van Schiphol (kantoor- en vergaderlocaties en logistieke functies). Ook projecten rondom energietransitie en circulaire economie behoren tot de mogelijkheden. Met landschapsontwikkeling rondom de luchthaven wordt ruimtelijke kwaliteit aan het gebied toegevoegd. Al deze ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van het vestigingsmilieu in de internationale entree van Nederland, de kerncorridor Amsterdam-Schiphol-Hoofddorp (Enter-NL). Daarbij past ook een verdere ontwikkeling van Schiphol als multimodale hub.

De metropolitane ontwikkeling brengt grote opgaven met zich mee. Er ligt een zware druk op tal van kwaliteiten, zowel binnen de kernen als in de omringende landschappen. Het is zaak de basiskwaliteit voor gezondheid en veiligheid te behouden. En dat vergt inspanningen, in de wetenschap dat een metropool zonder hinder niet bestaat. Een zorgvuldig gebruik en verdeling van de schaarse ruimte is van belang. Keuzes maken is hierbij onvermijdelijk; het is niet altijd mogelijk de kool én de geit te sparen. We kiezen voor het behouden van het metropolitane landschap, maar met toevoeging of verandering van functies. We waarborgen milieuruimte voor bedrijvigheid, maar wel met duidelijke grenzen.

In de drukker wordende metropool zijn het landschap en zijn gebruiksmogelijkheden van toenemend belang. Voor de leefbaarheid, maar ook om aantrekkelijk te blijven als vestigingsplaats. Om het landschap te sparen, kiezen we daarom primair voor verdichting van de bestaande kernen. Samen met enkele uitleglocaties, die al langere tijd op ons netvlies staan. Het betreft overwegend locaties uit het Ontwikkelingsbeeld van de MRA (uit 2007), zoals Haarlemmermeer-West, IJburg fase 2 en Almere-Pampus (in Flevoland). Daarnaast blijkt uit nadere verkenningen dat er binnenstedelijk meer verdichting mogelijk is dan eerder verondersteld. In totaliteit zijn er voldoende locaties om in de vraag te voorzien. We letten daarbij niet alleen op kwantiteit, maar ook op kwaliteit (diversiteit qua woonmilieu, woningtype, -grootte en prijs) om de metropool in sociaal opzicht inclusief te houden. De Metropool moet ook in de toekomst een Metropool voor iedereen zijn. We verdichten op goed bereikbare plekken, zoals nabij knooppunten van openbaar vervoer. Waar mogelijk bundelen we en combineren we functies.

Bij een metropool hoort een mobiliteitssysteem van hoge kwaliteit dat meegroeit met de verstedelijking. Dit is een grote opgave, gelet op de mobiliteitstoename als gevolg van de groeiende bevolking en werkgelegenheid. Dit geldt voor alle soorten vervoer. Het grootstedelijke OV-systeem vormt in onze visie de ruggengraat van het daily urban system. Verkeer dat niet in de centra en hun werkgebieden hoeft te zijn, wordt in die situatie zoveel mogelijk omgeleid. Dat betekent dat de A9 meer en meer de doorgaande route door de metropool wordt. Tegelijk verbeteren we OV-verbindingen tussen grote woon- en werklocaties. Het moet makkelijker worden om van het ene naar het andere vervoermiddel over te stappen om zo efficiënt mogelijk door de metropool te kunnen reizen. Ook het stedelijke distributiesysteem ontwikkelt zich verder; er komen logistieke ontkoppelpunten op slim gekozen plekken.

De druk op het watersysteem neemt eveneens toe, zowel in als buiten de kernen. De provincie bevordert vervoer over water en wijst daarvoor een kernnet aan. Het samenstel van Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal vervult in meerdere opzichten een ruggengraatfunctie in het watersysteem. Vijf waterschappen voeren er hun overtollige water op af en het is een belangrijke scheepvaartcorridor. Alleen al het vergroten van de waterbergings- en waterafvoercapaciteit wordt een steeds grotere opgave. Het goed combineren van de water- en scheepvaartfuncties vraagt om steeds meer aandacht en afstemming.
Met de ontwikkeling van de metropool wordt het versterken van het metropolitane landschap steeds belangrijker. Dit landschap kent gebieden als Laag Holland, Markermeer en IJmeer (het 'waterpark' van de metropool, in relatie tot ontwikkelingen als Markerwadden en Nationaal Park Nieuwland), Gooi en Vechtstreek, Amstelscheg en natuurlijk de kust. Recreatie, natuur en voedselproductie hebben hier een plek, waarbij het landschap soms in verschijningsvorm zal veranderen. Het tegengaan van de bodemdaling in veenweidegebieden vormt eveneens een belangrijke reden voor verandering van het gebruik van het landschap.
Onze waardevolle landschappen lopen door in de ons omringende provincies Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland alsmede de provincies die aan het IJsselmeer en de Waddenzee liggen. Een goede samenwerking met deze provincies is van belang bij de verdere ontwikkeling van onze landschappen.
De samenhang tussen verstedelijkings-, mobiliteits-, (lucht)haven- en landschappelijke ontwikkelingen leidt tot een versterking van de agglomeratiekracht, die cruciaal is om de metropool in ontwikkeling ook naar de toekomst toe succesvol te laten zijn.

Kritische succesfactoren

- Samenwerking in de metropool: voor behoud en versterking van zowel de afzonderlijke (deel)regionale als het geheel aan karakteristieken en identiteiten
- Voldoende ruimte voor energietransitie en circulaire economie
- Investeringen in het totale mobiliteitssysteem moeten samengaan met de intensivering en uitbreiding van woon- en werklocaties
- Een basisbereikbaarheid voor de kleine kernen naar de voorzieningen van grote(re) kern of stad
- Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in kleine kernen
- Verstedelijking en versterking van het metropolitane landschap gaan gelijk op
- Voldoende en passende huisvestingsmogelijkheden - en voorzieningen - voor de continue in- en doorstroming van arbeidskrachten
- Voldoende ruimte voor internationale topmilieus

8. Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd

De metropool ontwikkelt zich snel. De vraag naar woningen en ruimte voor bedrijven houdt aan, evenals de ruimtevraag voor recreatie en andere functies. Tegelijkertijd willen we de landschappen in de metropool sparen. De bebouwingsopgave moet dan ook zoveel mogelijk binnen de bestaande kernen plaatsvinden, met een voorkeur voor knooppunten van openbaar vervoer. Verdichting vraagt steeds meer inventiviteit en bestuurskracht. De bebouwde omgeving wordt steeds intensiever gebruikt, de plancapaciteit binnenstedelijk blijkt door een andere kijk op stad en stedelijkheid een stuk groter te zijn dan we lang hebben gedacht. En zowel bij bestaande bouw als nieuwbouw moeten we inzetten op besparing van energie, een klimaatadaptieve ruimtelijke inrichting en bij nieuwbouw ook op circulair bouwen. Dit alles moet samen gaan met de verdere verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Daarbij onderkennen we dat verdichting in de kernen leidt tot toenemende druk op het landschap.
Wonen en werken worden binnenstedelijk geconcentreerd (transformeren, bundelen, verdichten). Hierbij houden we oog voor behoud en versterking van de leefbaarheid in bestaande en nieuwe gebieden. We houden ook een vinger aan de pols voor wat betreft de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de vraag. Zo zorgen we ervoor dat regionale afspraken over stedelijke ontwikkelingen bij de vraag blijven aansluiten. Hierbij betrekken we de bestaande voorraad woningen. Op bestaande goed renderende en goed gelegen bedrijventerreinen wordt gezocht naar mogelijkheden voor verdichting bijvoorbeeld in de vorm van stapeling. Bestaande afspraken uit het ontwikkelingsbeeld van de MRA uit 2007 over uitleglocaties voor wonen en/of werken, zoals Haarlemmermeer, Bloemendalerpolder en IJburg fase 2, worden gerespecteerd. Deze uitleglocaties worden beoordeeld op hun effecten op de regionale bereikbaarheid en het landschap van de metropool. Eventuele maatregelen voor de bereikbaarheid worden direct gekoppeld aan ontwikkellocaties (bijvoorbeeld de verlenging van de Zuidtangent bij de ontwikkelingen in Haarlemmermeer West).
De regio's kiezen welke kernen voorzieningencentra zijn en blijven in de toekomst (zie ook Sterke kernen, sterke regio's). Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en leefbaarheid in deze gebieden.

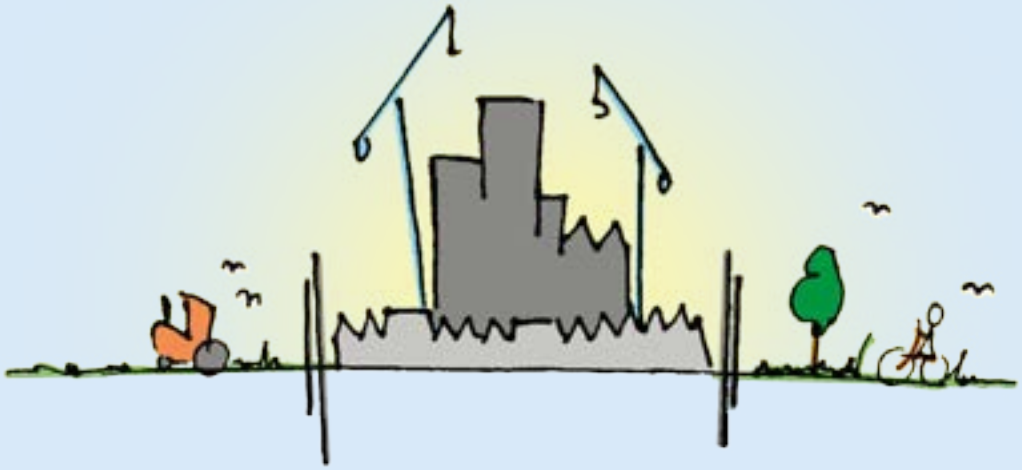

Kritische succesfactoren

- Het duurzaam ontwikkelen van de metropool met behoud van diversiteit van economische activiteiten
- De gewenste ontwikkeling van de metropool kan alleen plaatshebben wanneer het verkeerssysteem kwalitatief en kwantitatief meegroeit, waarbij het gebruik van OV en fiets prioriteit hebben in binnenstedelijk gebied. Inventieve, duurzame vormen van stedelijke en regionale distributie zijn belangrijke aandachtspunten

9. Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de grotere behoefte aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer wordt gefaciliteerd

De voorspelling is dat het verkeer gaat groeien (zie verkenningen en NMCA). Om deze groei op te vangen, zijn twee dingen noodzakelijk:

- Een vergroting van de capaciteit van het OV-, weg- en fietsnetwerk;
- Een betere verdeling van het verkeer over de netwerken en over de modaliteiten, daar waar er ruimte is of gecreëerd kan worden. De grote werkgebieden met de meeste werknemers dienen rechtstreeks verbonden te zijn met de grote (nieuwe) woongebieden, zowel over de weg als met het OV. Omdat het meeste verkeer binnen de metropool blijft, wordt dat verkeer gefaciliteerd en moet het doorgaande verkeer zich daarin voegen.

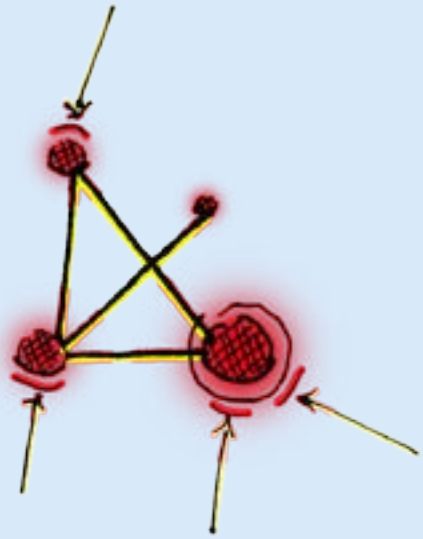

Om de A10 te ontlasten, wordt de A9 meer de route voor doorgaand verkeer. Dit betreft het verkeer van en naar het noorden van de metropool via de Westfrisiaweg of de A7-A8-A9 om Amsterdam heen. De mogelijkheden van de route via Enkhuizen en Lelystad worden bekeken.
Het OV-netwerk (over spoor en weg) richt zich primair op reizigers binnen de metropool. Het doorgaande netwerk voor het lange-afstandstreinverkeer staat ten dienste hiervan.
Het verkeer wordt gestuurd door betrouwbare reisinformatie naar de routes waar nog ruimte (capaciteit) is. Ook wordt de overstap naar andere netwerken gestimuleerd (modal shift). Aan de randen van de werkgebieden en kernen komt parkeergelegenheid, met overstapmogelijkheid op lokaal OV of deelfiets. Technologische ontwikkelingen als zelfrijdende voertuigen, smart mobility en diensten als mobility as a service hebben invloed op de bereikbaarheid. Deze effecten zijn vaak nog onbekend. Door hier onderzoek naar te doen en de mogelijkheden te verkennen, vergroten we de kansen voor de nieuwe ontwikkelingen. Zo leveren we een goede bijdrage aan de grote bereikbaarheidsopgave bij de verdere ontwikkeling van de metropool.
Ons doel is dat in het jaar 2050 de fiets een nog belangrijker rol speelt in de regionale mobiliteit van Noord-Holland. Er is dan één compleet, herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden: op de belangrijkste regionale verbindingen tussen gemeenten, werklocaties, OV-knooppunten, onderwijsinstellingen en natuurgebieden.

Randvoorwaarde

- Verkeersveiligheidsnormen

Kritische succesfactoren

- Voldoende investeringsbudget voor het totale mobiliteitssysteem
- Afstemming met MRA-partners, Rijk, NS en Vervoerregio, waarbij ieder over zijn eigen netwerk heen moet kunnen kijken
- Voldoende ruimte en budget, met name voor de ontsluiting van de grote woongebieden (Haarlemmermeer-West, IJburg/ Zeeburgereiland en Haven-Stad). De grote ontwikkelgebieden moeten beoordeeld worden op hun regionale (MRA-) bereikbaarheid en niet alleen op de lokale ontsluiting
- Rijk draagt bij aan mobiliteitsinvesteringen
- Capaciteit van het huidige netwerk moet hoger worden; voor zowel de fiets, auto en logistiek als voor het OV (schaalsprong OV)
- Beschikbare fysieke (uitbreidings)ruimte
- Bij het ontwerp van het totale mobiliteitssysteem moet rekening worden gehouden met recreatief verkeer
- Vervoersvorm passend bij de schaal van het gebied
- Directe relaties met de bereikbaarheid van omliggende regio's en hun werkgebieden (noordelijke Duin- en Bollenstreek, Alkmaar, Leiden en Utrecht)
- Betrouwbare en passende dienstregeling(en)
- De verwachte groei in recreatie en toerisme vereist sturing op locatie en mobiliteit
- Betrouwbare en juiste informatie (data, diensten en hardware)
- Afstemming met overige gemeenten in Noord-Holland

10. Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem

Behoud en versterking van het landschap is cruciaal voor de metropool
Een uniek kenmerk van de metropool is de grote diversiteit aan landschappen met hoge ecologische, recreatieve en cultuurhistorische waarden. Daarnaast is er een sterke verwevenheid tussen stad en landschap. Het groenblauwe gebied ligt tussen de kernen, die daarmee karakteristiek en onderscheidend blijven. Het biedt ook een plek voor relatieve rust ten opzichte van de stad. Tegelijk biedt het landschap nog veel ruimte voor landbouw en kleinschalige experimenten voor de productie van duurzame energie. Het landschap is als drager van deze waarden cruciaal voor het vestigingsklimaat en het woon- en leefmilieu in de metropool.

Ontwikkeling van een metropolitaan landschap
Het landschap staat onder druk door de ruimtevraag van stedelijke functies, energietransitie, schaalvergroting in de landbouw, toenemende recreatie en toerisme, en klimaatadaptatie. Aan de functie van het groenblauwe gebied als primair natuur- en agrarisch gebied worden op plekken nieuwe functies toegevoegd. Deze functieverbreding biedt kansen voor het combineren van functies, zoals in het veenweidegebied (bij het tegengaan van de bodemdaling) of recreatie met natuur. Het benutten van deze kansen is ook noodzakelijk. Dit kan ook tot nieuwe economische dragers voor een gebied leiden. Niet overal is elke functie mogelijk. We willen een balans tussen rust en drukte. Dit is gebiedsgericht maatwerk. Bijvoorbeeld door OV-knooppunten te ontwikkelen tot buitenpoorten naar het landschap.
Voor deze opgaven is het noodzakelijk dat het landschappelijke raamwerk in de metropool wordt versterkt, bijvoorbeeld door het verbinden van gebieden. Verdichting in de stad vraagt ook om versterking van groen in en om de stad. Een voorbeeld zijn de transformatiegebieden van Greenport Aalsmeer. Hier kan het landschappelijk raamwerk zelfs worden uitgebreid.
Door de ontwikkelingen staan deze waarden wel onder druk. Ontwikkelingen zijn mogelijk, mits onder strikte voorwaarden. Het metropolitane landschap zal steeds vaker verschillende opgaven moeten stapelen en diverse belangen moeten verenigen.

Financiële regeling voor investeringen en het beheer van het landschap
Het beheer van het veenweidegebied door agrarisch gebruik blijft niet vanzelfsprekend. De druk op het metropolitaan landschap en de ambities voor dit gebied brengen ook een grotere investerings- en beheeropgave met zich mee. De verdiencapaciteit in de metropool moet worden aangewend om deze ambities te kunnen waarmaken.

Kritische succesfactoren
- Het metropolitane landschap wordt adequaat beschermd
- Het landschap is goed bereikbaar, zeker met de fiets, te voet of met het openbaar vervoer
- Waar mogelijk is het landschap openbaar toegankelijk
- Waar mogelijk combineren we functies. Dit vraagt om een gebiedsgerichte benadering en samenwerking, rekening houdend met de kernkwaliteiten van het gebied
- Voldoende beschikbare middelen voor investeringen en beheer, door aanwending van de verdiencapaciteit in de metropool (kosten en baten voor en over de hele metropool beschouwen)
- Bij noodzakelijke ontwikkelingen in het landschap zoeken we in een vroegtijdig stadium naar integrale versterking van het gebied (zoals het beter inpassen en opheffen van doorsnijdingen bij aanpassing van infrastructuur)

11. Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen

Binnen de metropool bevindt zich een aantal internationale, grootschalige industriële complexen met milieucontouren. Het gaat om luchthaven Schiphol, de haven tussen Amsterdam en IJmond (Noordzeekanaalgebied, NZKG) en Tata Steel. De oprukkende woningbouw zet druk op de ontwikkel- en milieuruimte voor deze economische complexen. De provincie zet het beleid voort dat duidelijkheid, ruimte en zekerheid biedt voor de economische activiteiten van deze complexen.

Voor Schiphol staan wij een verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel (NNHS) in een Luchthavenverkeersbesluit (LVB) en een Luchthavenindelingbesluit (LIB) voor. Voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over Schiphol na 2020 moet er helderheid komen over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij om sturing op basis van selectiviteit: vakantievluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt. Hiervoor is sturingsinstrumentarium nodig.

Randvoorwaarden
- In de luchtvaartwet gestelde randvoorwaarden voor het milieu en de veiligheid
- Verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel in een Luchthavenverkeerbesluit en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit
- Openstelling van Lelystad in 2020
- Luchthavenontwikkelingen moeten integraal worden opgenomen in het omgevingsbeleid van het Rijk (Nationale Omgevingsvisie)
- Wettelijke milieunormen

Kritische succesfactoren Schiphol
- Landzijdige ontsluiting van Schiphol Noordwest met als mogelijke oplossingen:
  - goede aansluiting op de A4 en/of A9
  - afmaken van de parallelstructuur van de A4 aan noordoostkant Schiphol
  - doortrekken van de Noord/Zuidlijn via Schiphol Noordwest naar Schiphol Plaza en Hoofddorp
- Optimaal vestigingsklimaat voor internationale bedrijven in de MRA
- Optimaal woon- en leefklimaat, waaronder voldoende woningaanbod
- Draagvlak omgeving
- Selectieve ontwikkeling van Schiphol ten behoeve van de hubfunctie

Voor de haven geldt dat de Ringweg-A10 als harde grens geldt tussen ‘de stad’ en het havengebied ten zuiden van het NZKG. Dit biedt een grotere investeringszekerheid voor het bedrijfsleven in de haven, mede nodig om de energietransitie en circulaire economie ontwikkelruimte te geven. Daarbij wordt aangetekend dat milieucontouren van bedrijven ten westen van de A10 ook deels over de A10 ten oosten van de Ring invloed hebben op de (on)mogelijkheden van verstedelijking.

Kritische succesfactoren NZKG en Haven-Stad

- Voor de ontwikkelingen van woningbouw rondom het Noordzeekanaalgebied houden we onverkort vast aan de afspraken die Provinciale Staten en de vijf betrokken gemeenteraden hebben gemaakt bij de vaststelling van de Visie Noordzeekanaalgebied 2040:
  - Eerst intensiveren van het huidige bestaande havenareaal gericht op een overslaggroei tot 125 miljoen ton. Eerst intensiveren van wonen en werken in de bestaande stad. Pas na intensivering van bestaand havenareaal wordt aanspraak gemaakt op havenuitbreiding in andere (groen)gebieden. Uitgangspunt is een duurzame economische groei, waarbij (in de havens) transities mogelijk gemaakt worden gericht op duurzame energie
  - Transformatie van havenareaal naar gemengd woonwerkgebied op de in de visie aangeven locaties op termijn mogelijk te maken. Hierbij wordt uitgegaan van een geleidelijke ontwikkeling, passend bij de ontwikkelingen in de economie, woningmarkt en de bedrijven die het aangaat
- Voldoende vervangende nautische en kaderuimte
- Voldoende alternatieve vestigingsmogelijkheid voor bestaande en nieuwe bedrijvigheid die niet gemengd kan worden met wonen
- Milieuruimte van bedrijvigheid aan westkant A10 is maatgevend voor ontwikkelingen aan oostkant A10
- Acceptatie van NZKG als langjarig bestemd gebied voor energietransitie en circulaire economie, food-industrie en logistiek, en daarmee acceptatie van de urgentie van een dergelijk complex voor het kunnen functioneren van de metropool
- De Houtrakpolder geldt als strategische reservering conform de condities uit de Visie Noordzeekanaalgebied
- Voldoende ruimte voor op- en overslag voor stadsdistributie en circulaire economie
- Acceptatie van noodzaak ontwikkeling gemengd stedelijke gebieden
- Ruimtereserveringen in NZKG voor energie-infrastructuur en circulaire economie
- Voldoende tijd nemen om bovenstaande randvoorwaarden en kritische succesfactoren in gezamenlijkheid met partners uit te werken
- Lage parkeernorm Haven-Stad vraagt om voldoende alternatieve ontsluiting
- Voldoende aansluiting en oplossing voor doorstroming verkeer op de A10

STERKE KERNEN, STERKE REGIO'S

Foto: Theo Baart

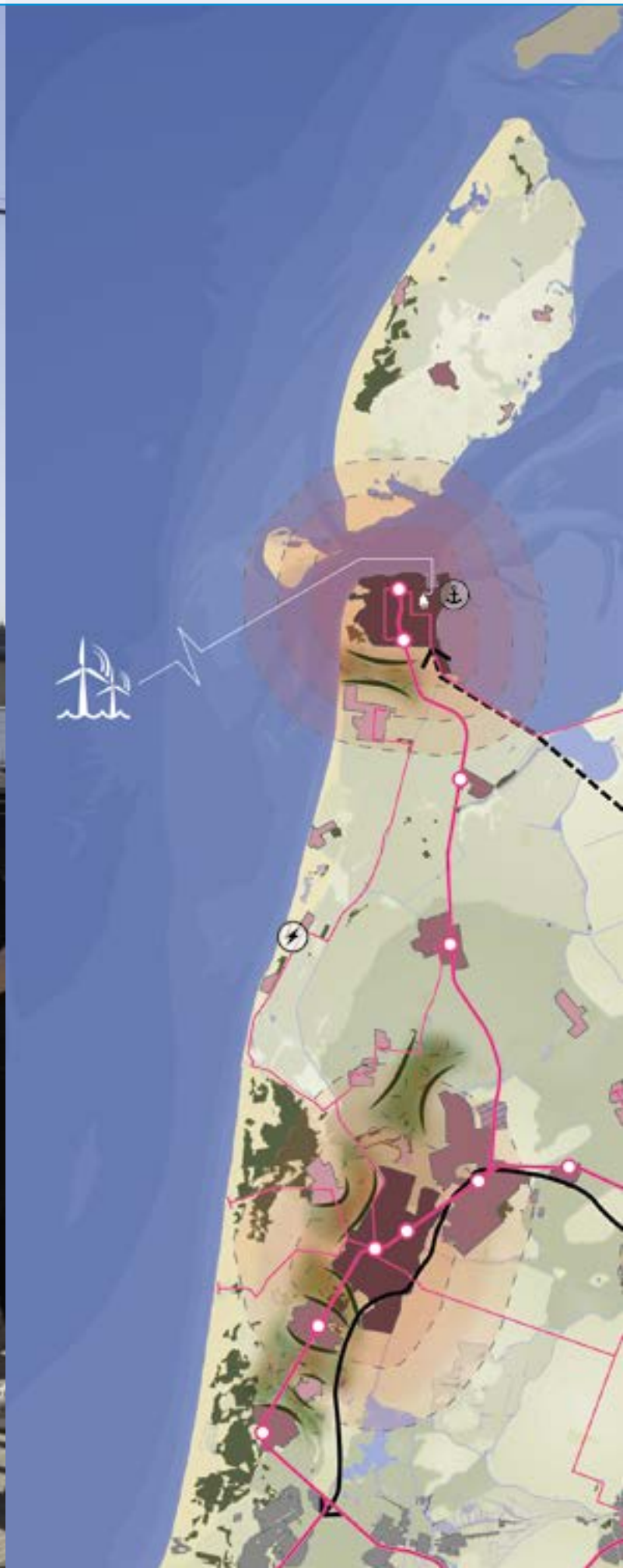

Sterke kernen houden regio's vitaal

- Ontwikkelen op basis van eigen kracht en kwaliteiten
- Voorzieningenniveau en bereikbaarheid op peil houden
- Behoud en ontwikkeling van krachtige identiteiten
- Principe van versterken complementariteit en regionale netwerken
- Mogelijkheden om te bouwen voegen zich naar de vraag op dat moment

De beweging 'Sterke kernen, sterke regio's' beoogt handvatten te geven om de werkgelegenheid, het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid op peil te houden. En om dorpen, steden en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden of te ontwikkelen. In het regionale netwerk zijn de verschillende typen kernen complementair aan elkaar. Daarbij zijn krachtige centrumsteden van cruciale betekenis voor de leefbaarheid van de hele regio vanwege de regionale voorzieningen en de stedelijke woon- en werkmilieus die er te vinden zijn. Zij kunnen jonge mensen en bedrijven aantrekken, wat leidt tot dynamiek en gezonde regio's. Door de centrumsteden te versterken, verbetert het vestigingsklimaat en worden deze steden nog interessanter voor woonconsumenten en bedrijven die zich in een stedelijke omgeving willen vestigen.

Groen-binnenstedelijke kernen en dorpskernen horen bij het regionale netwerk, versterken dat en zijn aanvullend op wat de centrumstad te bieden heeft en andersom. Zij bieden een woon- en werkmilieu passend bij dit type kern. Het beleid is er op gericht om kernen hun eigen identiteit te laten behouden. Versterking van de relatie met het landschap kan helpen hun identiteit krachtiger te maken. Groenblauwe structuren tussen de kernen door kunnen een voorbeeld daarvan zijn.

Binnen geheel Noord-Holland spelen de doelen uit deze beweging. Noord-Holland Noord kent een eigen kracht en dynamiek. De regio heeft op het gebied van economie, energie, toerisme, recreatie en gedeeltelijk woningbouw verbinding met de metropool in ontwikkeling rondom Amsterdam. Deze sectoren komen tot uitdrukking in de bewegingen Dynamisch schiereiland, Nieuwe energie en Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. De opgave bepaalt het schaalniveau waarop afstemming en samenwerking plaatsvinden. De ene keer is dat op de schaal van Noord-Holland als geheel, de andere keer op Noord-Holland Noord of op regionaal niveau, zoals bij het voorzieningenniveau op peil houden en de afstemming van woningbouwontwikkeling.

Binnen de metropoolregio Amsterdam speelt in een aantal deelregio's eenzelfde vraagstuk als het gaat om het op peil houden van het voorzieningenniveau, de

LEGENDA

- Centrumsteden
- Groenstedelijke kernen
- Dorpskernen
- Verzorgingsgebied stedelijke voorzieningen
- Groene geleding tussen kernen
- Openbaarvervoernetwerk
- Hoofdinfrastructuur (weg)

N

5 10 20 km

verhouding tussen centrumstad en omliggende dorpen en het behoud van identiteit, bijvoorbeeld in Gooi en Vechtstreek.
Het is zaak dat regio's vitaal blijven en zich verder kunnen ontwikkelen. Hiertoe maken zij kwalitatieve en kwantitatieve afspraken over woningbouw (mede gebaseerd op demografische ontwikkelingen en prognoses), werklocaties en over de ontwikkeling en locaties van voorzieningen, zoals detailhandel. Of er mogelijkheden komen om te bouwen, hangt mede af van de vraag die er op dat moment is. Noord-Holland Noord heeft daarbij in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin een breed aanbod aan locaties die passen bij de ontwikkelprincipes uit onze visie.
Daarnaast is ook oog voor de schaalvergroting in de landbouw, die kan bijdragen aan de verduurzaming van de agrifoodsector. Aan de andere kant zijn er bedrijfsbeëindigingen en daarmee erven en stallen die hun functie verliezen. Dit is ook zichtbaar bij beeldbepalende monumentale gebouwen, zoals kerken en industrieel erfgoed. Mede door de ontwikkeling van online winkelen is met name bij detailhandel sprake van een toenemende leegstandsopgave en noodzaak tot transformatie. Dit vraagt om regionale afstemming en selectiviteit om winkelcentra krachtig en onderscheidend te houden. Leegstand is niet goed voor de ruimtelijke kwaliteit, vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. Daarom moeten mogelijkheden voor alternatieve functies tijdig in beeld komen. Zo ontstaan economische kansen en mogelijkheden om de energietransitie vorm te geven.

Regionale samenwerking is de sleutel voor een goede strategie om het netwerk van steden en kernen sterker te maken (voorzieningenniveau, economische ontwikkeling, woningbouw) en te verbinden met het landschap. In de beweging 'Sterke kernen, sterke regio's' zijn alle kernen onderscheidend en complementair. Dat maakt ze tot sterke regio's! Goed voor de vitaliteit, de aantrekkingskracht en het vestigingsklimaat van stad en regio.

De beweging Sterke kernen, sterke regio's is overigens onlosmakelijk verbonden met de overige in deze Omgevingsvisie beschreven bewegingen; Metropool in ontwikkeling vanwege de groeiende functionele relaties, Nieuwe energie vanwege de economische potentie, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving vanwege de ontwikkeling van en in de agrifoodsector en Dynamisch schiereiland vanwege de potentie van de kusten.

Kritische succesfactoren
- Regionale samenwerking en afstemming over verstedelijkingsopgaven
- Gebiedsgericht maatwerk voor ontwikkelingen in de regio
- Herbestemming van erfgoed en waardevolle gebouwen
- Bereikbaarheid op orde

12. Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers

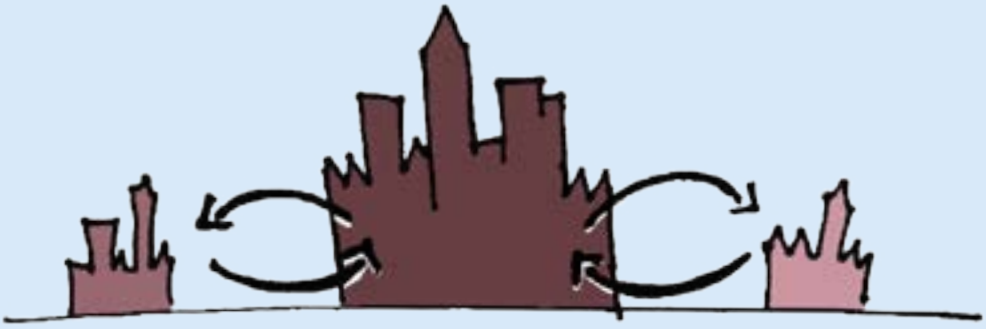

Uitgangspunt bij dit principe is dat ontwikkelingen zo veel mogelijk binnenstedelijk en –dorps plaatsvinden. Dit geldt voor alle kernen. De omvang waarin dit gebeurt wordt ingegeven door de vraag die er op dat moment is (meest actuele bevolkingsprognoses). Deze wordt afgelezen aan de hand van demografische ontwikkelingen (afspraken over uitleglocaties worden aan de actuele prognoses aangepast), periodieke monitors over woonwensen en woonbehoefte-onderzoeken. Deze ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende afspraken worden regionaal ingevuld met ruimte voor maatwerk en herijking. De omvang en verschijningsvorm is passend bij de kernen waarbij grofweg drie typen kernen vallen te onderscheiden. Ook hier kan in regionale afstemming meer onderscheid in worden gemaakt. Het gaat in ieder geval om:

Centrumsteden fungeren als kloppend hart voor de omliggende regio's
Regionale centrumsteden- en dorpen kunnen binnenstedelijk verder groeien, rond een goed functionerend OV-knooppunt en een aantrekkelijke (historische) kern. Ze worden stedelijker, robuuster en diverser met gevarieerde woonmilieus en een gemengde economie. Transformatie en revitalisering voegen verder meer stedelijk weefsel toe, goed voor de dynamiek van de stad.

Groenstedelijke kernen bouwen binnenstedelijk
Ontwikkelingen bij groenstedelijke kernen en dorpskernen vinden zoveel mogelijk binnenstedelijk plaats, nabij OV-knooppunten.

Dorpskernen zorgen voor behoud van voorzieningen in het landelijk gebied
Bij de dorpskernen lopen de functies en karakters van de vele kernen ver uiteen. Er worden in regionaal verband keuzes gemaakt over welke dorpskernen als voorzieningencentra (blijven) fungeren. Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en de leefbaarheid in deze gebieden. Er is daarnaast een zeer divers beeld van de sociale cohesie (denk hierbij aan bijvoorbeeld een bruisend verenigingsleven) en ontwikkelkracht per kern. Dit vraagt daarom ook om maatwerk, in samenspraak met de lokale bevolking en ondernemers.
Daar waar de kleinschalige en lokale vraag helder is (kwalitatief en kwantitatief regionaal onderbouwd) is het aan de regio om maatwerk te leveren met oog voor onder andere de natuur, agrisector, duurzaamheid en milieu.

Kritische succesfactoren
- Regionale samenwerking
- Maatwerk per regio
- Betrekken van de bevolking/gemeenschappen
- Aanpasbaarheid van bestaande woningvoorraad op feitelijke bevolkingssamenstelling en behoefte

13. Om de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie te verbeteren, worden functies of bestemmingen zoveel mogelijk gebundeld nabij OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunten, aangevuld met de ontwikkeling van vraaggestuurde vervoersconcepten

Binnen het regionale netwerk wordt bepaald hoe de kernen elkaar kunnen versterken. Hier is de bereikbaarheid niet altijd de grootste opgave. De opgave zit meer in de beschikbaarheid van mobiliteit. Kunnen er verschillende modaliteitsvormen naast elkaar bestaan? Waar mogelijk worden de veelgebruikte verbindingen versterkt. Door bepaalde functies of bestemmingen zoveel mogelijk te bundelen nabij een OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunt, kunnen de verkeersstromen toenemen. Dat maakt een reguliere, hoogwaardige vorm van OV gerechtvaardigd en rendabel. Mobiliteit op maat, bijvoorbeeld *mobility as a service*, en burgerinitiatieven kunnen bijdragen aan vergroting van mobiliteitsmogelijkheden.
Ons doel is dat in het jaar 2050 de fiets een nog belangrijker rol speelt in de regionale mobiliteit van Noord-Holland. Er is dan één compleet, herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden: op de belangrijkste regionale verbindingen tussen steden, werklocaties, OV-knooppunten, onderwijsinstellingen en natuurgebieden.

Kritische succesfactoren
- Een basisbereikbaarheid voor de kleine kernen naar de voorzieningen van grote(re) kern of stad
- Voor mobility as a service is goede regelgeving en financiering nodig
- Vanuit de centrumsteden is een goede relatie met de eigen centrumkern van belang. Voor stedelijke gebieden als Hoorn en Alkmaar is dat Amsterdam/de MRA. Tegelijk is een goede verbinding tussen de centrumstad en omliggende kernen en regio's van zeer groot belang. Dit stelt eisen aan de kwaliteit van de verbindingen, in capaciteit, vervoersmodaliteit en frequentie. De A9- en de A7-corridors zijn daarin de backbone van het systeem. In de oude kernen ontbreekt de ruimte om alle manieren van vervoer te laten bestaan. De inzet is hier gericht op het vermijden van autogebruik. Voor gemeenten in Gooi en Vechtstreek zijn de verbindingen met de omliggende steden Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht van belang, alsmede de goede verbindingen tussen de kernen in Gooi en Vechtstreek
- Ook wordt op de grenzen van de gebieden (NHN en MRA) en modaliteiten (knopen) een overstap tussen de verschillende vervoersmogelijkheden of een opstap op het metropolitane systeem bevorderd
- Samenwerking

NIEUWE ENERGIE

Economische kansen benutten van energietransitie

- Ambitie is een klimaatneutrale provincie in 2050 en benutting van de economische potentie van de energietransitie en de circulaire economie
- Adaptieve strategie voor het ontwikkelen van een duurzame energiemix op land
- Grootschalige energieopwekking op zee
- Ruimte voor energie-infrastructuur in Noord-Holland met Noordzeekanaalgebied en Den Helder als schakels in een nationaal netwerk
- Ruimte voor circulaire economie, met name in Noordzeekanaalgebied, Westas en Boekelermeer met ruimte voor experiment

We willen in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn, in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied. Deze ambitie is gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49% CO_2-reductie in 2030. Dat betekent dat we ruimte bieden aan de energietransitie. De transitie naar opwekking en gebruik van duurzame energie heeft consequenties voor de energiehuishouding en de energie-infrastructuur. Elektriciteit zal op veel meer plekken dan we gewend zijn worden opgewekt. Noord-Holland energieneutraal op eigen grondgebied is niet haalbaar, zo blijkt uit onderzoek.
Om te voorzien in de behoefte aan elektriciteit in de provincie is energie nodig die wordt opgewekt op land en op zee. Ook zijn er systemen nodig om in onze warmtebehoefte te voorzien, zoals systemen die elektriciteit in warmte omzetten. Daarnaast is ruimte nodig voor opslag van energie, zodat vraag en aanbod van energie beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Technologieën op het gebied van duurzame energie zijn voortdurend in ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan de enorme snelheid waarmee windparken op zee zich ontwikkelen. Dat vraagt om een adaptieve strategie die ruimte laat om te variëren in de duurzame-energiemix. Bovendien brengen deze nieuwe technologieën nieuwe gezondheids- en veiligheidsaspecten met zich mee.
De huidige en toekomstige energie-infrastructuur speelt een doorslaggevende rol bij de economische kansen van de energietransitie. Noord-Holland ligt heel gunstig om zich te ontwikkelen tot een belangrijke schakel in het nationale en internationale energienetwerk. Op de Noordzee wordt veel nieuwe energie opgewekt die maar op enkele plekken aan land kan worden gebracht. Den Helder en het Noordzeekanaalgebied (NZKG) zijn hiertoe bijzonder geschikt, vanwege hun potentiële functie als draaischijf (aanlanding, opslag, doorvoer en verdeling van duurzame energie) en de energie-infrastructuur die al aanwezig is.

Naast een energietransitie is er ook een economische transitie gaande: een overgang naar een meer kennisintensieve en circulaire economie. Deze ontwikkeling draagt eveneens fors bij aan het halen van de

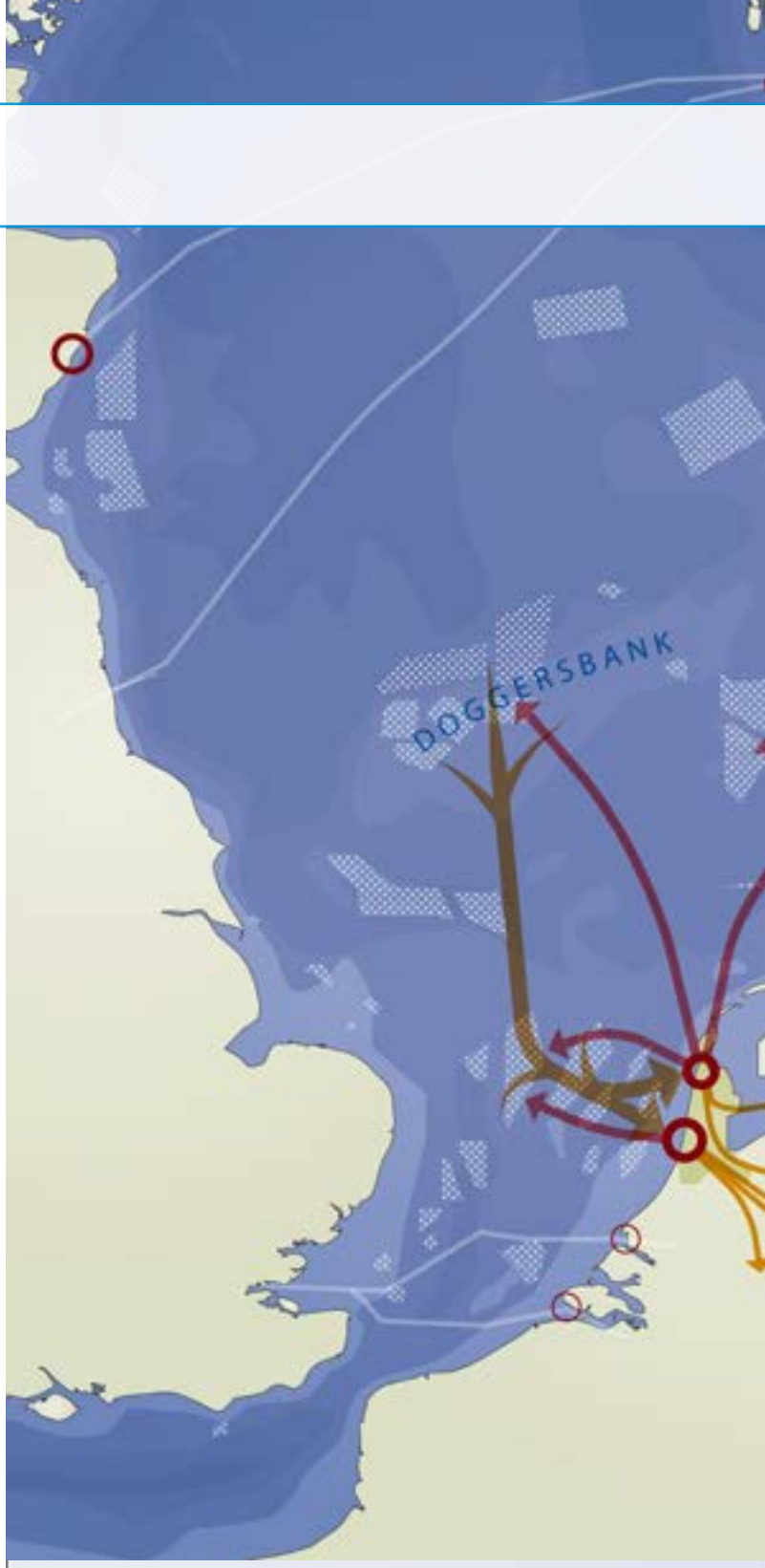

[7] Zie: http://www.pbl.nl/publicaties/kan-de-circulaire-economie-een-bijdrage-leveren-aan-de-energietransitie

LEGENDA

Energie

- Aangewezen gebieden Wind op Zee
- Bestaande windparken
- Transportrichting duurzame energie (indicatief)

Warmte

- Kansrijke geothermie gebieden
- Mogelijk grid warmteputten
- Oppervlaktewater
- Restwarmte TATA Steel en NZKG
- Restwarmte

Gas en CO_2

- Ondergrondse gasopslag
- Glastuinbouw
- OCAP - CO_2 leiding (indicatief + planning)
- CO_2 overschot / tekort
- Transportrichting CO_2 (indicatief)
- Draaischijf voor ‘nieuwe energie’
- Veenweide gebieden
- Ruimte voor circulaire economie

5 10 20 km

N

Foto: Theo Baart

klimaatdoelstellingen[7]. De provincie wil de beweging richting circulaire economie versnellen en zij aan zij staan met de voortrekkers daarin. Doel is het verminderen van het verlies van (primaire) grondstoffen die geschikt zijn voor hergebruik. In 2030 moet dit verlies met de helft zijn teruggedrongen, in vergelijking met 2018. In 2050 willen we volledige circulariteit bereiken. In het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas zien wij hiervoor kansen.
Het ruimtegebruik zal hierdoor veranderen, maar ook als gevolg van de nieuwe en toenemende betekenis van de stad als woon- én werkgebied voor hoogopgeleide kenniswerkers (zie ook Verkenningen NH2050). Zo zijn er datacenters op strategisch gesitueerde locaties nodig. Die vragen heel veel energie, maar geven ook veel warmte af. Het is dus zaak ruimte te creëren voor nieuwe energie en circulaire economie, en deze bedrijvigheid te koppelen aan de ruimtelijk-economische veranderingen: ze moeten onderdeel worden van andere, grote integrale opgaven, zoals duurzame mobiliteit, duurzame verstedelijking en duurzame, circulaire landbouw. Bijvoorbeeld door het ruimtelijk clusteren van energievraag en –aanbod. Een goede energie-infrastructuur is van wezenlijk belang voor de economische transitie die nodig is.

Randvoorwaarde
- Om de provincie klimaatneutraal te laten zijn in 2050, zijn tot 2030 de afspraken leidend uit het Klimaatakkoord (2018)

Kritische succesfactoren
- Robuuste en toekomstbestendige energie- en data-infrastructuur
- Maximale benutting van besparingsmogelijkheden
- Experimenteerruimte voor en kennisuitwisseling over innovatieve oplossingen
- Regelgeving

14. De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen

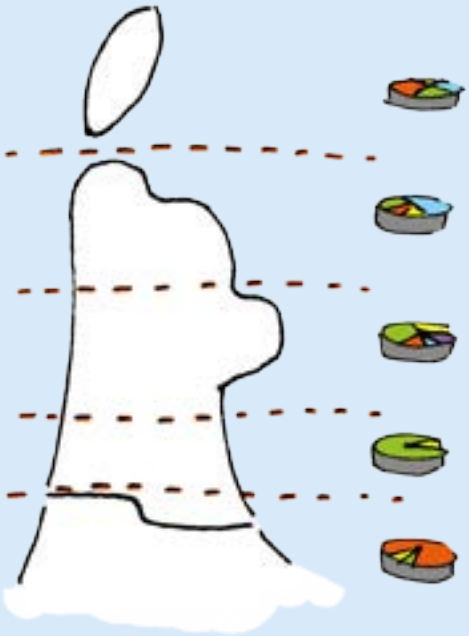

Noord-Holland kenmerkt zich door regio's die door natuurlijke omstandigheden (geologische, geomorfologisch en klimatologisch) specifieke kwaliteiten hebben: relatief windrijk, veel zonuren en de beschikbaarheid van aardwarmte. Het is zaak deze kwaliteiten optimaal te benutten voor de opwekking van hernieuwbare energie (elektriciteit en lage-temperatuurwarmte), zonder onaanvaardbare inbreuk te doen op landschappelijke en gebiedskwaliteiten. Binnen dit kader geldt als uitgangspunt dat we gebruikmaken van die vormen van duurzame energie, die zorgen voor de meeste energieopbrengst tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Bij de invulling van de regionale energiemix zijn de economische kansen voor belangrijke economische clusters richtinggevend (zie kritische succesfactoren als voorbeelden).
De warmtevoorziening is een belangrijk onderdeel van de energietransitie in Noord-Holland. In het zuidelijk deel van de provincie is de vraag naar warmte het grootst; daar is weliswaar restwarmte beschikbaar, maar in onvoldoende mate. De beschikbaarheid van aardwarmte is in dit deel nog onzeker. Wel beschikken sommige gebieden in het zuiden van de provincie over een warmtenetwerk.
In het noordelijk deel is de vraag naar warmte verhoudingsgewijs het laagst, maar is er wel aanbod van aardwarmte en slechts lokaal van warmtenetwerken.
Er moeten strategieën komen voor warmtesystemen die de warmte van hernieuwbare bronnen samen met restwarmte van bedrijven naar afnemers brengen (bedrijf, wijk en regio).

Randvoorwaarden
- Warmtevoorziening moet toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam zijn
- Er moet onderzoek komen naar de potentie van iedere energiebron per gebied

Kritische succesfactoren
- De aanwezigheid van geothermie in Noord-Holland Noord (onder andere) benutten voor de verduurzaming van de glastuinbouw in Noord-Holland Noord
- De aanwezigheid van wind op zee benutten voor de verduurzaming van Tata Steel
- Wind op zee benutten voor de verdere ontwikkeling van de offshore industrie
- Wind op zee benutten voor ontwikkeling van industriële toepassingen in opslag en doorvoer van hernieuwbare energie

15. Vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur en van restwarmte

Economische en andere stedelijke activiteiten kunnen van elkaars nabijheid profiteren. Het is zaak daarmee rekening te houden bij het reserveren van ruimte voor deze activiteiten. Zo nemen de kansen op synergie toe. Dat geldt in het bijzonder voor energietransitie: het bundelen van vraag en aanbod is voordelig: er is dan minder energieverlies ende ruimte wordt efficiënter gebruikt. Om het energiesysteem in z'n totaliteit goed te laten functioneren, moet goed afgewogen worden waar nieuwe, grote energievragers komen, zoals datacenters. Bepaald moet worden waar de nieuwe energievraag het beste gefaciliteerd kan worden op basis van de onderliggende infrastructuur. Volgens het uitgangspunt 'lokaal wat kan', heeft de gemeente het hier voor het zeggen (via de omgevingsplannen). Vanuit de provincie sturen we op de regionale afstemming hierover. Speciale aandacht is er voor het Noordzeekanaalgebied. Door beschikbaarheid van grootschalige kavels en ruimte voor hogere milieucategorieën, leent dat zich bij uitstek voor clustering van duurzame-energievoorzieningen voor Amsterdam en omgeving. Het belang van deze voorzieningen is groot, ook om de woningbouwopgave in deze regio duurzaam vorm te geven. In Noord-Holland Noord is de Boekelermeer geschikt voor duurzame-energievoorzieningen.

Kritische succesfactoren
- Regionale afstemming van kansrijke ontwikkelingen
- Ruimte in het Noordzeekanaalgebied als draaischijf benutten
- Goede afstemming van ondergrondse energie-infrastructuur met andere functies in de ondergrond

16. Ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie

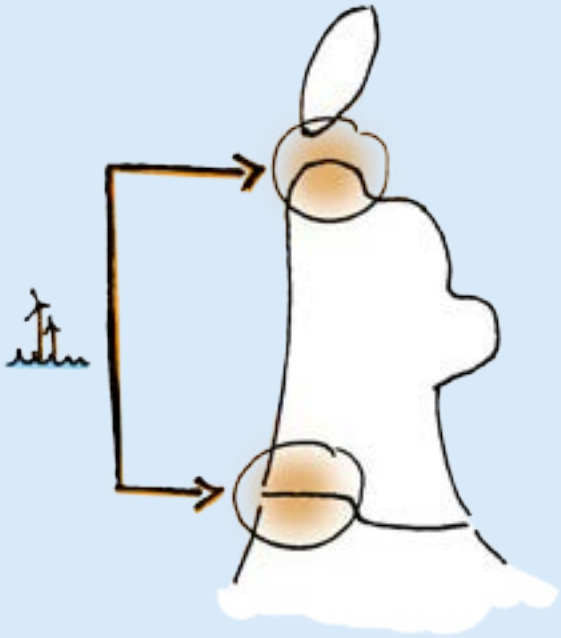

De locaties voor wind op zee zijn voor een belangrijk deel gelegen voor de kust van Noord-Holland. Dit biedt meerdere kansen voor Noord-Holland. De energie die op zee wordt opgewekt, kan niet overal aan land worden gebracht. Ook is het niet altijd mogelijk om goed in te spelen op de kansen om ruimtelijk-economische ontwikkelingen te koppelen.
Het Noordzeekanaalgebied en afhankelijk van de aanlandingsmogelijkheden voor energie bij Den Helder zijn tot 2030 de eerst aangewezen locaties voor het treffen van ruimtelijke maatregelen om de aanlanding van op zee opgewekte elektriciteit goed te laten plaatsvinden. Hoe dat gebeurt, hangt mede af van de energiebehoefte op land. Tot 2030 betreft de opwekking voor de kust vooral stroom. Daarnaast komt ook de directe omzetting naar waterstof meer in beeld, met een hele andere ruimtelijke impact.

Over de aanlanding van wind op zee zullen met verschillende partners regionale afspraken worden gemaakt in convenanten.

Kritische succesfactoren
- Samenhang tussen aanlandingspunten van energie uit wind op zee met
- Locaties waar deze energie direct gebruikt wordt (zoals Tata Steel)
- Gebieden waar opslag en doorvoer van de energie ruimtelijk-economisch mogelijk is
- De aanwezige energie-infrastructuur

17. Op strategische locaties wordt ruimte gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen

Bij circulaire economie zijn het terugwinnen van grondstoffen, het inzetten van reststromen en verwaarding belangrijk. Dat vereist ruimte voor opslag en verwerking van materialen en reststromen, waaronder CO_2. Het gaat niet alleen om fysieke ruimte voor deze (grootschalige) activiteiten, maar ook om milieuruimte voor de hinder die hierbij komt kijken. De beweging richting circulaire economie moet versnellen, waarbij wij in het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas (grootschalige) kansen zien. Maar regionaal zijn er ook kansen, zoals voor de Boekelermeer. Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke sturing via de omgevingsplannen; de provincie stuurt op regionale afstemming. Daarnaast geven we als provinciale organisatie het goede voorbeeld: van inkoop tot aanbesteding. Waar mogelijk zetten we zelf de stap naar circulair en faciliteren we met kennis, contracten en subsidies om innovaties te stimuleren.

Kritische succesfactor

- Goede aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt

Afbeelding: *Ontwikkelperspectief voor circulaire economie (**bron:** We maken het rond: Ontwikkelperspectief circulaire economie p (2017))*

NATUURLIJK EN VITAAL LANDELIJKE OMGEVING

Foto: Theo Baart

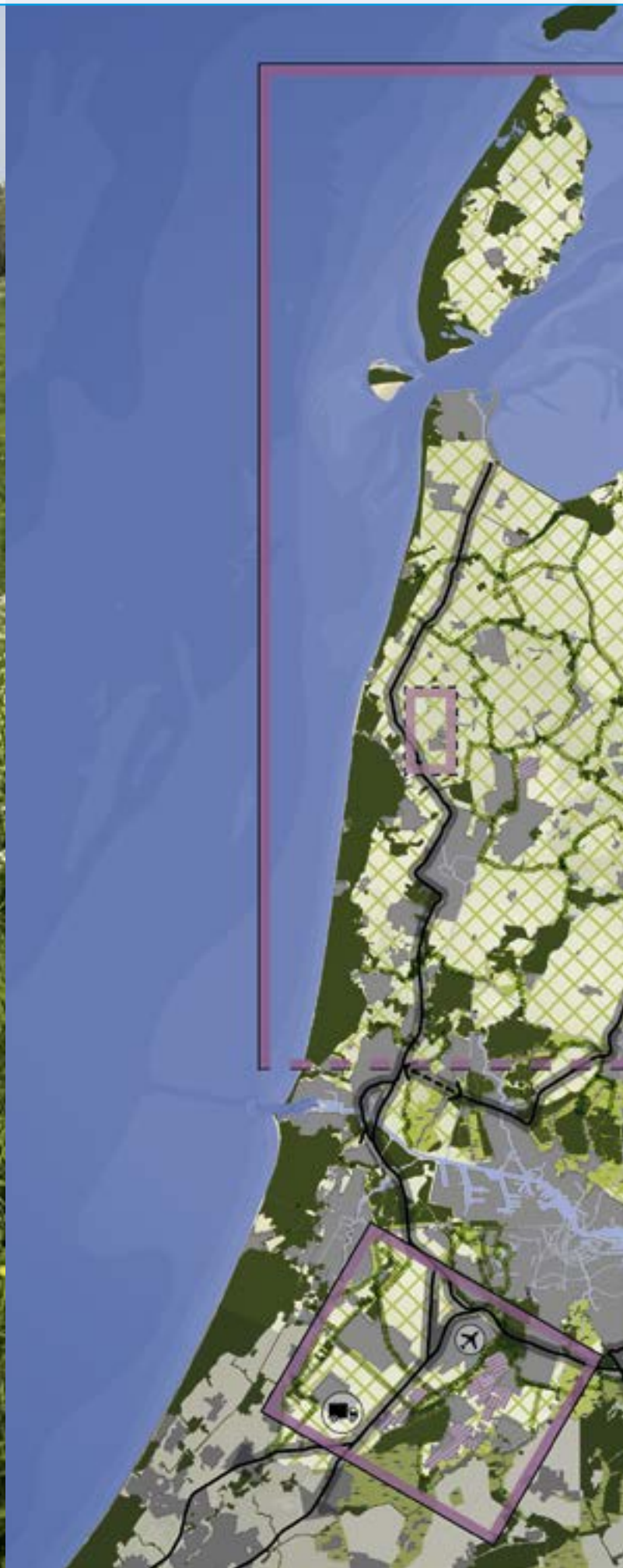

Vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector

- Economisch duurzame ontwikkeling van de agrifoodsector
- Vergroten van biodiversiteit in Noord-Holland
- Natuur-, recreatieve en waterdoelen worden in samenhang gerealiseerd
- Partnerschap tussen agrifoodsector en ontwikkeling natuurwaarden
- Maatwerk in omvang en tempo van veranderingen

In Noord-Holland is er voor een natuurlijke en vitaal landelijke omgeving een goede balans nodig tussen de agrifoodsector en de natuur- en watersystemen. De landelijke omgeving in Noord-Holland is van oudsher bepaald door het watersysteem, het landbouwkundig gebruik en de natuurgebieden. We zoeken continu naar de juiste balans tussen een gezonde leefomgeving, een sterke economische ontwikkeling en robuuste natuurlijke systemen.

De agrifoodsector geeft steeds vaker invulling aan de gewenste balans. Dit gebeurt door het vergroten en benutten van biodiversiteit (onder andere in de bodem), technologische ontwikkelingen, door natuur onderdeel te laten zijn van de bedrijfsvoering, efficiëntieverbetering en verbetering en vernieuwing van gewassen. Uit oogpunt van het bieden van voedselzekerheid en voedselveiligheid is een verantwoorde voedselproductie een gezamenlijke ambitie van de provincie en de sector. Verantwoord wil zeggen: onder gezonde en gecontroleerde omstandigheden.

De Metropoolregio Amsterdam heeft de ambitie toonaangevend te zijn op het gebied van duurzame moderne voedselvoorziening voor de stad. Het begrip ‘regio’ moet daarbij ruim worden opgevat; de andere delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland worden daarbij betrokken, vanwege daar aanwezige belangrijke agrarische productiegebieden (inclusief vis), waarvan de metropoolregio mede afhankelijk is.

Natuurwaarden zijn van grote betekenis voor een gezonde leefomgeving. Het grote aantal verschillende ecosystemen in Noord-Holland biedt mogelijkheden voor een enorme biodiversiteit en veel verschillende landschappen. Om de biodiversiteit te vergroten, is een sterk natuurnetwerk met hoge natuurwaarden voorwaarde. Een goed natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden vergroten de veerkracht van het natuurnetwerk. Ook helpt het als ontwikkelingen als verstedelijking, ontwikkelingen in de landbouw en klimaatmaatregelen zoveel mogelijk natuurinclusief zijn. Niet alleen in kwantitatieve zin (hectares), maar ook

LEGENDA

- Greenports (Noord-Holland Noord en Aalsmeer)
- Seedvalley (indicatieve begrenzing)
- Logistieke corridor
- Natuur Netwerk Nederland
- Ecologische verbinding (EHS)
- Fijnmazig ecologisch netwerk (indicatief)
- Veenweide

N

5 10 20 km

in kwalitatieve zin (soortenrijkdom, toegankelijkheid). De groeiende bewustwording in de landbouw dat meer rekening gehouden moet worden met natuurwaarden, draagt hieraan bij. Met aansluiting op de natuurlijke processen leidt natuurinclusieve landbouw (gericht op minder emissies van nutriënten en gebruik van minder gewasbeschermingsmiddelen) tot vermindering van de druk op het milieu en vergroting van de biodiversiteit.

Biodiverse natuur kan ook veel ecosysteemdiensten leveren. Zo kan bijvoorbeeld een grote en diverse insectenpopulatie sterk bijdragen aan gewasbescherming en bestuiving. Fijnmazige groenblauwe verbindingen tussen de natuurgebieden verbeteren de veerkracht van het totale natuurnetwerk en, slim ingericht, kunnen ze bijdragen aan de belevingswaarde van het landschap, de versterking van de watersystemen en de verbinding van natuurlijke systemen.
In landbouwgebieden draagt de verbetering van de milieukwaliteit – samen met een meer natuurinclusieve landbouw – bij aan meer natuurlijke ziekte- en plaagbestrijding, bestuiving, biodiversiteit en vastlegging van CO_2. In de stedelijke omgeving draagt natuur bij aan het tegengaan van hittestress, wateropvang, biodiversiteit, en aan welzijn en gezondheid van de mensen.

18. De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling

Agrifood is de verzameling van (economische) activiteiten van zaadje tot gereed product dat de consument bereikt.
De provincie Noord-Holland biedt ruimte aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspelend op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes. De ambitie is de ontwikkeling van een toekomstbestendig agribusinesslandschap: een landschap waarin de agrarische keten optimaal functioneert en innoveert, passend binnen andere maatschappelijke doelstellingen.

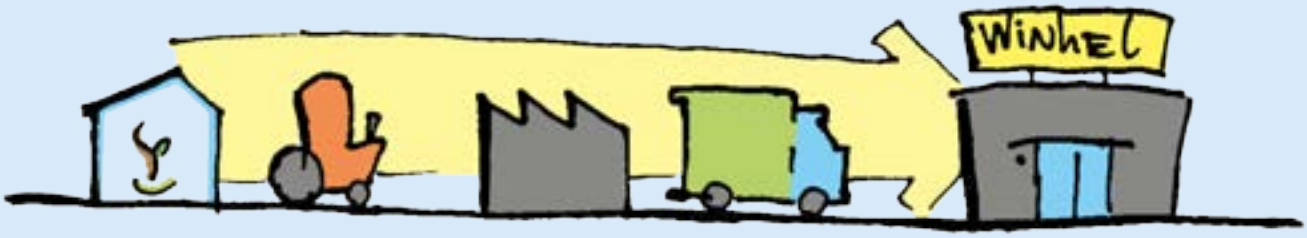

Kritische succesfactoren

- Klimaatadaptief vermogen van de sector, waaronder voldoende zoet water (zelfvoorziening)
- Bereidheid van de sector tot verduurzaming, rekening houdend met natuur, landschap en biodiversiteit
- Behoud en versterking van de kennisinfrastructuur innovatiemogelijkheden
- Schaalvergroting alleen als die samengaat met economische, maatschappelijke en duurzame ontwikkeling
- Ruimte voor functiemenging en functiestapeling, mits die bijdragen aan duurzaamheid en aan een economisch sterke sector
- Clustering van sectoren die van elkaars nabijheid kunnen profiteren en waar dit vanuit duurzaamheidsperspectief voordelen biedt: glastuinbouw, permanente bollen, zaadteelt en veredelingsbedrijven
- Logistieke ruimte en fysieke en digitale bereikbaarheid
- Mogelijkheden voor alternatieve teelten, bijvoorbeeld in de veenweidegebieden
- Benutten van vrijkomende agrarische bebouwing voor andere functies of verduurzaming van omliggende bedrijven
- Voldoende tijdelijke huisvesting en voorzieningen voor arbeidsmigranten

19. Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden

We streven naar gezonde en natuurlijke ecosystemen, die een stootje kunnen hebben. In Noord-Holland zijn natuurlijke processen voornamelijk bepaald door het watersysteem, zowel langs de drie kusten, als in het poldersysteem. In veel gebieden is het historische landbouwkundige gebruik bepalend voor de aanwezige natuurwaarden. Extensieve vormen van landbouwkundig gebruik worden ook nu nog benut voor het beheer van natuurgebieden. Natuur is niet statisch, natuurdoelen kunnen wijzigen onder invloed van fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen van buitenaf. Dat betekent bijvoorbeeld dat de natuurdoelen zullen mee veranderen met veranderingen die op lange termijn te verwachten zijn in het watersysteem, als gevolg van klimaatadaptatie, specifiek in de veenweidegebieden. De veranderingen zijn gebiedsspecifiek, maatwerk is dus van belang. We houden hierbij wel vast aan de bescherming van de natuurwaarden van Europees belang, zoals vastgelegd in het Natura 2000-beleid.

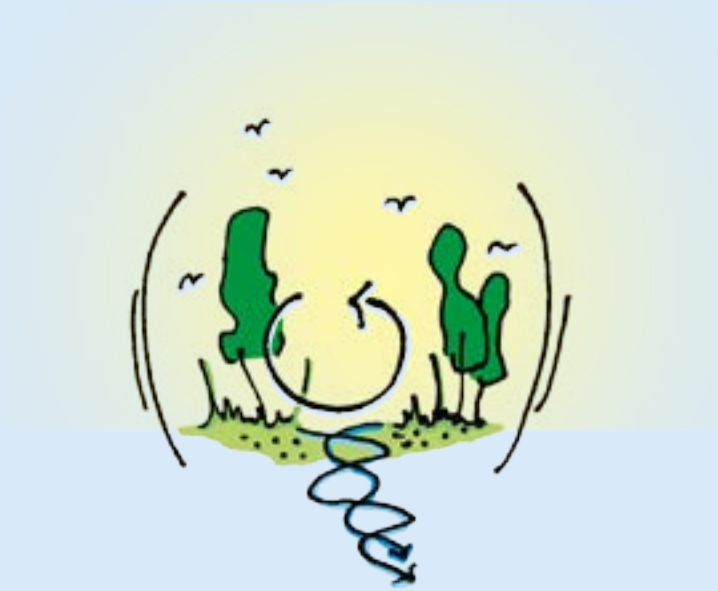

Natuur- en waterdoelen worden in het vervolg altijd in gezamenlijkheid gerealiseerd

Waterbeheer, natuurbeheer en recreatie worden meer in samenhang aangepakt. Aanvullend op het natuurnetwerk streven we naar multifunctionele groene ruimten waarin natuur, water, recreatie en landbouw worden gecombineerd. Zoals (piek) waterbergingsgebieden die worden ingericht als natuur en recreatiegebied, en die ondersteunend kunnen zijn voor landbouwkundig watergebruik. Of overgangen tussen land- en waternatuur, die de kansen voor biodiversiteit en een betere waterkwaliteit vergroten. Groene verbindingen tussen stad en landelijk gebied kunnen waterberging, recreatie, klimaatverandering, gezondheid en natuur combineren. Zo ontstaan multifunctionele groene ruimten met een grotere biodiversiteit.

De landbouw draagt verder bij aan de verbetering van de kwaliteit en vermindering van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen naar natuurgebieden en oppervlaktewater door nieuwe en innovatieve teeltsystemen (naast doorvoering van rendementsverbeteringen).

Kritische succesfactoren

- Draagvlak bij gebruikers om het bedrijfssysteem aan te passen aan de beschikbaarheid van zoetwater
- Beheer en inrichting van natuurgebieden moeten aansluiten op het gebruik en de ontstaansgeschiedenis van die gebieden, om verschillende typen natuur te houden
- Kleinschalige agrarische kavelruil om ruimte voor nieuwe natuur en sterke landbouw vrij te maken
- (Stimulering van) agrarisch natuurbeheer op de juiste locatie
- Gebiedsgerichte ontwikkeling bedoeld om slimme combinaties te maken, bijvoorbeeld ruimte voor recreatie, natuur en waterberging
- Goede afstemming tussen water- en natuurbeheer (zoals natuurvriendelijke oevers)

20. Om een robuust ecosysteem te realiseren worden verbindingen tussen natuurgebieden verbeterd en functies slim gepositioneerd

De bestaande natuurgebieden zijn een bron voor de biodiversiteit in de provincie. Beter behoud en beheer van deze gebieden is dan ook basis voor vergroting van de biodiversiteit. Bestaande natuurgebieden worden versterkt door zonering van recreatie, door slimmer landgebruik, versterking van verbindingen tussen natuurgebieden en door functies te combineren.

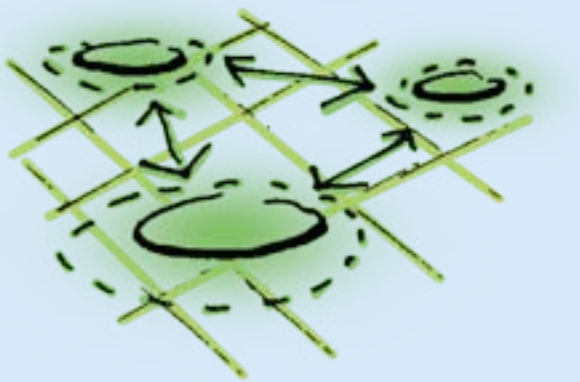

Daar waar mogelijk wordt agrarisch natuurbeheer geconcentreerd rond natuurgebieden, wat bijdraagt aan betere bescherming van de natuurwaarden in de NNN. Een gebiedsgerichte aanpak kan de verwachte groei van recreatiedruk opvangen. Deze aanpak combineert ruimte voor natuurontwikkeling, recreatie, waterberging en landbouw. Ook houden we bij de locatiekeuze en clustering van functies rekening met de gevolgen voor water. Bijvoorbeeld met het waterpeil en de zoetwatervraag (opdat die niet toeneemt).

Verbetering van de verbinding tussen natuurgebieden is een manier om de biodiversiteit te vergroten. Enerzijds werken we daarom aan een fijnere groenblauwe dooradering van zowel landelijk als bebouwd gebied – want ook stedelijk gebied heeft een belangrijke functie voor ecologische verbindingen. Anderzijds kan deze fijnmazige dooradering uitgroeien tot een robuuste verbinding van grotere ecosystemen in de gebieden waar veel natuurgebieden bij elkaar in de buurt liggen, zoals in Laag Holland en Gooi en Vechtstreek.

Randvoorwaarden

- Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Ontwikkelingen dienen minimaal waterneutraal te zijn: ze mogen in geen enkel geval een verslechtering betekenen voor het watersysteem. Dat betekent: geen achteruitgang van de waterkwaliteit, geen afname van de hoeveelheid open water, geen afname van het waterbergend vermogen, geen toenemende bodemdaling of versnippering in peilvakken

Kritische succesfactoren

- Daadwerkelijke realisatie van de bestaande NNN en N2000 doelen
- Extra inzet op KRW
- Functiestapeling als manier om middelen te genereren voor het (gebiedsgericht) behalen van meerdere doelstellingen
- Goede geleiding van de recreatiegroei om zo een negatief effect op de natuurgebieden te voorkomen

21. Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied

Om de bodemdaling van veengronden af te remmen, is volgens de huidige inzichten met name in de zomer vernatting nodig. Daarom moet het landgebruik meer in evenwicht komen met het benodigde waterpeil. Het tempo waarin het landgebruik aangepast kan worden op het remmen, stoppen en zo mogelijk herstellen van bodemdaling heeft consequenties voor landbouw (bijvoorbeeld op de toepassing van nieuwe technieken of teelten), voor landschap (bijvoorbeeld door het verdwijnen van veenweidelandschap) en voor natuur (misschien ontstaan er meer vormen van natte natuur in het gebied).

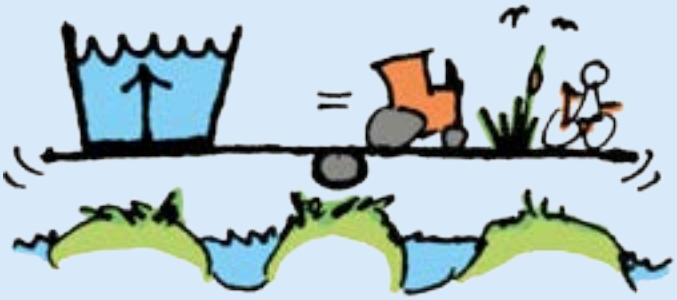

Hoe we het landgebruik kunnen aanpassen, verschilt van gebied tot gebied in het metropolitane landschap en het Groene Hart. Zo kunnen de bodemsamenstelling, de hoogteligging, de mate van kwel of wegzijging, de peilverschillen met omliggende natuur of boezemsystemen, de snelheid van bodemdaling en het draagvlak voor maatregelen van gebied tot gebied anders zijn. De urgentie zal ook verschillen per gebied. Het is dus erg belangrijk in samenwerking met alle betrokken partijen te komen tot maatwerk.
We zijn bereid om de aard en de invulling van bestaande natuur en landbouwgebieden te laten veranderen als we daarmee de opgaven en problemen oplossen. Daar waar we de bodemdaling willen verminderen, doen we dat integraal en gebiedsgericht, in samenwerking met anderen, rekenschap gevend van de belangen van de landbouw, natuur en leefomgeving. We denken in de richting van het ontwikkelen van kansrijke verdienmodellen voor gebieden en houden daarbij rekening met de ketenaanpak en de planologie. Het kan betekenen dat we nieuwe landschapsvormen accepteren.

Kritische succesfactoren

- Acceptatie bij iedereen dat het landschap verandert en bereidheid tot actie bij alle betrokken partijen
- Stimuleren van innovaties
- Ketenaanpak en positionering van functies, passend bij het watersysteem
- Experimenteerruimte voor innovatieve oplossingen

Poort Den Helder
Westfriesland
Alkmaar en omgeving
Noordzeekanaalgebied
Metropolitaan landschap
Schiphol - Amsterdam
Gooi en Vechtstreek

Samenhang bewegingen

De vijf geschetste bewegingen naar de toekomst toe staan niet op zichzelf. Samen met de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes uit het onderdeel Leefomgevingskwaliteit, vormen ze onze visie. In het deel Leefomgevingskwaliteit staan generieke randvoorwaarden en ontwikkelprincipes. Deze gaan dus over de hele provincie. De vijf bewegingen spelen in delen van de provincie. Ze vullen elkaar aan en beschouwen verschillende ambities en opgaven in samenhang. Die samenhang vinden we ook terug in gebieden waar verschillende bewegingen bij elkaar komen. Op de kaart 'samenhang bewegingen', is dit weergegeven. Deze gebieden vormen brandpunten van activiteit met een grote complexiteit. Een aantal van die brandpunten is beschreven en bieden, samen met visies die regio's hebben gemaakt, een voorzet voor regionale samenwerkingsagenda's die in het deel 'Van visie naar uitvoering' worden aangekondigd.

Poort Den Helder
In het gebied rondom Den Helder komen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Sterke kernen, sterke regio's en Nieuwe energie bij elkaar. De mogelijke aanlanding van energie-infrastructuur van de op zee opgewekte windenergie in de toegangspoort Den Helder biedt economische kansen en vraagt om zorgvuldige inpassing. Dit dient ook de doelen uit de beweging Sterke kernen, sterke regio's, om werkgelegenheid te versterken en het voorzieningenniveau op peil te houden. De doelen uit Dynamisch schiereiland voegen daar de benutting van de toeristische en recreatieve potentie aan toe in combinatie met opgaven rond de kustverdediging en het toevoegen van natuurwaarden. Meer landinwaarts komen daar ook het ontwikkelen van de duurzame agrifoodsector en vergroten van de biodiversiteit bij uit de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving.

Westfriesland
In Westfriesland komen de bewegingen Nieuwe energie, Sterke kernen, sterke regio's, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving en Dynamisch Schiereiland bij elkaar. De grote potentie voor geothermie en daarmee komende economische kansen en inpassingsopgaven, het verder benutten van de kusten aan het IJsselmeer en Markermeer en het doorontwikkelen van Seed Valley, brengen een aantal opgaven bij elkaar die tegelijkertijd belangrijk zijn voor het vitaal houden van het voorzieningenniveau.

Alkmaar en omgeving
In de regio Alkmaar spelen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Nieuwe Energie, Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving. Op de achtergrond spelen ook de doelen uit de beweging Sterke kernen, sterke regio's en laten invloeden van de Metropool in ontwikkeling zich steeds meer gelden. Het benutten van kwaliteiten van kust en binnenduinrand en doelen uit Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving brengen kansen voor het vergroten van de biodiversiteit, recreatie en toerisme samen. Het Sterke kernen verhaal samen met de invloeden van de Metropool in ontwikkeling past bij de knooppuntontwikkelingen in de regio Alkmaar. De beweging Nieuwe energie steunt de kansen voor circulaire economie en daarmee nieuwe economische activiteiten in de Boekelermeerpolder.

Noordzeekanaalgebied
Het Noordzeekanaalgebied is een onmisbaar puzzelstuk voor de metropoolregio Amsterdam om de doelen die in de beweging Nieuwe energie zijn aangegeven voor energietransitie en circulaire economie waar te maken. De grote verstedelijkingsopgaven en het beter benutten van het landschap maken de opgave nog complexer. De inpassing van alle opgaven raakt ook de beweging Dynamisch schiereiland en de doelen uit Natuurlijk en vitaal landelijk gebied en in het bijzonder de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes uit het hoofdstuk Leefomgevingskwaliteit.

Schiphol-Amsterdam
In de beweging Metropool in ontwikkeling wordt geschetst dat er in de band Amsterdamse binnenstad-Schiphol e.o. zich een concentratie van grote werkgelegenheid voordoet. Tegelijk wordt gesteld dat het vanuit mobiliteitsoverwegingen slim is woningen dichtbij die concentraties te ontwikkelen. De randvoorwaarden en principes uit Leefomgevingskwaliteit horen bij deze opgave. Zeker ook met de toekomstige ontwikkelingen van de luchthaven in het achterhoofd. De opgave voor het mobiliteitssysteem in de MRA staat hier ook mee in verband. Daarnaast is de Westas een gebied tussen haven, luchthaven en Greenport, waar de opgaven rond circulaire economie uit de beweging Nieuwe energie een plek zouden kunnen krijgen.

Gooi en Vechtstreek
In deze streek komen de bewegingen Dynamisch schiereiland, Metropool in ontwikkeling, Sterke kernen, sterkte regio's en Natuurlijk vitaal landelijke omgeving bij elkaar. De grote leefomgevingskwaliteit met diverse landschappen, recreatieve en toeristische mogelijkheden, topwoonmilieus in combinatie met mobiliteitsopgaven, economisch vitaal blijven en opgaven in het veenweidegebied, brengen een complex aan vraagstukken met zich mee.

Metropolitaan Landschap
Het metropolitaan landschap is een van de grote bouwstenen van de beweging Metropool in ontwikkeling. Hier spelen de doelen uit de beweging Natuurlijk vitaal landelijke omgeving een grote rol. Het gaat om onderwerpen als vergroten van de natuurwaarden en het tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden. De groter wordende recreatieve druk op het gebied, de inpassing van energietransitie-opgaven uit de beweging Nieuwe energie en kansen voor gedeeltelijk nieuwe agrarische activiteiten en klimaatadaptatie. Een complex aan vraagstukken komt dus samen. In alle delen van de metropoolregio zoals Amstel-Meerlanden, Spaarnwoude, het Groene Hart en in geheel Laag Holland waaronder Waterland en de Zaanstreek.

TOERISTEN ZEEHONDEN
SCHAPEN
STRAND
AFSLUITDIJK HAVEN
ENERGIETRANSITIE
KAMPEREN WADDENZEE
BOLLEN OFFSHORE GREENPORT
PIONIEREN
ONDERNEMEN
WESTFRIESE OMRINGDIJK
GOUDEN EEUW
ZEILEN
SEED VALLEY
DUINEN
STRAND VILLA'S
EXCLUSIEF
STAD VAN DE ZON
POLDERMOLENS KAAS
LANDBOUW
WATERSPORT
OFFSHORE HAVEN
TATA
INNOVATIE
TOEGANGSPOORT
DUINEN
MAAKINDUSTRIE
LANDBOUW
VOEDSEL
INDUSTRIEEL ERFGOED
WATER MARKEN
VEENWEIDE FIETSEN
HARDDRAVERIJ
VOGELS
VOLENDAM
VAREN
TOERISTEN
SMART CIRCUIT
LANDGOEDEREN
HISTORISCH MUSEA
CREATIEVE TECHNOLOGIE
ZUIDAS MUSEA
GRACHTEN
LANDBOUW
BUITENPLAATSEN
AMSTEL
SCHIPHOL GREENPORT
DIVERSE WOONMILIEUS
VAREN
MUIDERSLOT
MEDIA HEIDE
VILLA'S BOS
WANDELEN WATER

Noord-Hollandse kwaliteiten in context

De Omgevingsvisie NH2050 is niet met een blanco vel begonnen. Noord-Holland bestaat al veel langer en herbergt vele kwaliteiten. Kwaliteiten die een basis bieden voor verdere ontwikkeling richting de toekomst. We houden daarbij rekening met alle invloeden die op onze provincie afkomen en etaleren onze visie daarop. Ook kijken we hoe we verbonden zijn met de directe omgeving van de provincie, met Nederland, Europa en de rest van de wereld. Vanuit die context - van aanwezige kwaliteiten en verbinding met onze omgeving - kijken we, met de Omgevingsvisie NH2050 als houvast, naar hoe we onze visie kunnen waarmaken.

Noord-Holland is via de lucht, het water, de weg, het spoor en digitaal verbonden met bestemmingen in de hele wereld. Van oudsher brengt onze ligging goede uitgangspunten voor de handel met zich mee. Veel van die handel vindt ook plaats met naburige landen. Zo is er veel interactie met stedelijke regio's om ons heen zoals Londen, Parijs, Antwerpen, Brussel, Frankfurt en het Ruhrgebied.

In economische zin doet Noord-Holland het goed en zijn er binnen Nederland sterke relaties met onder andere de regio's Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven. Direct om ons heen zijn er dagelijkse verbanden met de Leidse regio, grote delen van Utrecht en Flevoland. Daarnaast liggen er relaties waar de Wadden en het IJsselmeer ons verbinden met Friesland en Overijssel. De Afsluitdijk en de Houtribdijk verzorgen de wegverbindingen richting noorden en oosten. Kort gezegd, we zijn op vele manieren en schaalniveaus verbonden aan onze omgeving. Samen met de in Noord-Holland aanwezige kwaliteiten biedt dat een sterke basis voor toekomstige ontwikkelingen.

Van oudsher wordt Noord-Holland grofweg aan de hand van twee grote gebiedseenheden beschreven: Noord-Holland noord en Noord-Holland zuid. Maar je kan de provincie ook typeren zoals dat in de beweging Dynamisch schiereiland is gedaan. In dit hoofdstuk kiezen we voor een regionale typering. Wat heel de provincie kenmerkt, is de grote ondernemerszin.

Van noord naar zuid

Het grootste deel van het huidige landschap van de Kop van Noord-Holland, inclusief Texel, is door de eeuwen heen op zee veroverd door aandijkingen en inpolderingen. Een uniek gebied door de aanwezigheid van drie kusten: van de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. De duinen, het keileem- en Westfriese oude zeekleilandschap, de aandijkingen en polders: vier duidelijk verschillende landschapstypen, die allemaal bijdragen aan de economie en kwaliteit van leven in de Kop. Het toerisme, de offshore, de visserij en de landbouw konden zich door deze kwaliteiten goed ontwikkelen en doen dat nog steeds. De bollenteelt op de zandgronden in de kuststrook is inmiddels een visitekaartje van de regio. Door het klimaat met relatief veel wind en zon en de aanwezige ruimte zijn de voorwaarden voor de productie van duurzame energie (wind) gunstig. Belangrijke economische clusters zijn Agriport, Seed Valley, Bio Valley en – in samenwerking met Westfriesland – Greenport Noord-Holland Noord en de Energy & Health Campus in Petten. Maar vergeet niet de "Attractieve Noordzeekust" in de Kop. De aanwezige Noordzee- en Waddenkust hebben potentie om een hoogwaardig recreatief en toeristisch 'product' te worden, in balans met het veelzijdige landschap. En dan hebben we het nog niet over de verschillende kernen gehad, zoals marinehavenstad Den Helder, het oude Schagen en het ertussen liggende meer landelijke Anna Paulowna. Texel heeft een bijzondere positie, als enige (wadden)eiland van Noord-Holland, met zijn diversiteit aan landschappen en kenmerkende cultuurhistorie, bron voor recreatie en nieuwe energie.

Het landschap van de regio Alkmaar wordt gekenmerkt door een opeenvolging van verschillende landschappen. Een kustlandschap met brede duinen en strandwal, overgaand in een open agrarisch landschap. In het hele gebied liggen aantrekkelijke woonkernen, met hun uiteenlopende eigen specifieke woonmilieus en toeristische kwaliteiten. Het oude Alkmaar, met zijn kaasmarkt, en het 'nieuwe' Heerhugowaard zijn de grootste en centraal in de regio liggende steden. In de kustzone vinden we kernen als Castricum, Egmond en Bergen. Op de strandwal liggen groene dorpen, zoals Heiloo. In de waterrijke gebieden vinden we vogelrijke veenweidegebieden, maar ook havens en kleinere historische plaatsen, zoals Uitgeest, De Rijp en Broek op Langedijk. De belangrijkste ruimtelijk-economische clusters in de regio zijn Energy, Agribusiness en de vrijetijdseconomie; in de regio zijn bijvoorbeeld zaadveredeling, tulpenbroeierij, bollenteelt, glastuinbouw, veeteelt en ketenactiviteiten te vinden. De verbinding in de richting van Amsterdam en de rest van Nederland is zowel over weg als per spoor goed.

Westfriesland heeft bijzondere eigenheden. De regio is een mini-schiereiland op het schiereiland dat Noord-Holland heet, omringd door het water van het IJsselmeer en Markermeer, de vroegere Zuiderzee. De oud-Hollandse visserijstadjes liggen daar dan ook niet voor niets: Medemblik, Enkhuizen en, de grootste, Hoorn. Toerisme en watersport zijn dan ook kenmerken voor Westfriesland. Behalve de verbondenheid met het water, is er veel landschap, met een sterke en diverse agrarische sector; zaadveredeling is synoniem voor deze regio (Seed Valley). Landschappelijke en stedelijke diversiteit alsook het watersysteem zijn de leidende kwaliteiten en uitgangspunten voor ontwikkelingen. De Westfriese Omringdijk is een imponerend niet te missen landschapselement, niet alleen voor Westfriesland maar voor grote delen van Noord-Holland Noord. De regio is via Hoorn zowel over weg als spoor goed met Amsterdam en de rest van Nederland verbonden. De diversiteit aan woonmilieus, van stedelijk tot dorps en landelijk, is enorm.

De regio Waterland heeft een enorme recreatieve en toeristische aantrekkingskracht op binnen- en

buitenland, en een veelheid van woonmilieus. De rust en ruimte van het polderlandschap en dijken, haar vele fiets- en vaarroutes, havens en natuurlandschappen en rijkdom aan water- en weidevogels. Daartussen de vele historische (lint)dorpen en monumentale stadscentra zoals Monnickendam en vestingsteden Purmerend en Edam. Dagtoerisme, het 'oude Holland' met haar klederdrachten in Volendam en Marken en werelderfgoederen De Beemster en de Stelling van Amsterdam. Deze karakteristieke waarden worden gecombineerd met alle denkbare woonmilieus, van stads tot dorps en landelijk wonen, het meest intensieve busnetwerk en ruimte voor ondernemen, van agrarisch tot industrieel.
De IJmond is de nautische toegangspoort tot Amsterdam. De economische ruggengraat van de IJmond en de omliggende regio wordt gevormd door het Noordzeekanaalgebied, de zeehaven en Tata Steel. In de MRA is de IJmond het centrum van productie, ontwikkeling en innovatie, en huisvest de opleiding in de maakindustrie. Daarmee is de IJmond de Techport van de MRA. In de Techport Techniekcampus werken bedrijfsleven, onderzoek en onderwijs en overheid samen om de innovatiekracht van de maakindustrie te versterken, en technisch onderwijs te stimuleren. De IJmond heeft een sleutelpositie als het gaat om bouw en onderhoud van offshore wind. Daarnaast kent deze deelregio, door de ligging aan het Noordzeekanaal en twee rijkswegen, een sterke logistieke sector en innovatieve tuinbouw. Ook heeft het specifieke kwaliteiten op het gebied van recreatie en toerisme, zoals Beverwijkse Bazaar, IJmuiden aan Zee, Wijk aan Zee en recreatieschap Spaarnwoude. De IJmond kenmerkt zich verder door de kust, het Nationaal Landschap van de duinen en een landgoederenzone.

De Zaanstreek kenmerkt zich door een van oudsher bijzondere mix van wonen en werken. Het is een streek met veel cultuurhistorisch en industrieel erfgoed, zoals de historische lintbebouwingen, herkenbare verkavelingsstructuur, gebouwde en archeologische monumenten, de Zaanse Schans, polders met diverse, waterrijke landschappen en waardevolle veenweidenatuur. En natuurlijk de rivier de Zaan als beeldbepalende drager.
Traditioneel zijn economische clusters zoals de voedingsmiddelenindustrie, de logistiek, de nautische sector, de landbouw en de ambachtelijke maakindustrie goed vertegenwoordigd in de streek. Ook het toerisme is een belangrijke economische factor. De Zaanse Schans trekt bijvoorbeeld jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. De kwaliteit van het open veenweidelandschap is van grote recreatieve waarde voor de Zaanstreek en Metropoolregio Amsterdam als geheel, nu en in de toekomst.

Door de ligging aan de Noordzee en met de historische stad Haarlem, de landgoederenzone in de Binnenduinrand en het recreatiegebied Spaarnwoude biedt Zuid-Kennemerland een uniek en aantrekkelijk vestigingsklimaat met ruime mogelijkheden voor recreatie. De combinatie van kust, landschap, cultureel erfgoed en hoogwaardige woonmilieu kenmerken de ruimtelijke structuur van Zuid-Kennemerland. De economie in Zuid-Kennemerland bestaat vooral uit zakelijke dienstverlening, (semi)overheidsorganisaties (provincie, rechtbank, InHolland en zorg), detailhandel en de creatieve sector. Onderscheidend zijn culturele voorzieningen als het Frans Hals Museum en Teylers Museum en de aantrekkingskracht van Haarlem als winkelstad. Daarnaast vormen Haarlem en Zandvoort een trekpleister voor een groeiende toeristische bezoekersstroom. Zuid-Kennemerland heeft een relatief hoogopgeleide bevolking en een toenemend aantal expats. Recent valt vooral de dynamiek op van nieuwe ondernemingen en start-ups op het gebied van circulaire economie en nieuwe, creatieve technologieën.

Amsterdam is vanouds een internationale handelsstad, waar dagelijks grote stromen mensen, goederen, informatie en geld doorheen gaan. In de 17e eeuw uitgegroeid tot wereldhandelsstad, berust de huidige economie nog steeds op handel, logistiek en bankieren. De toegang tot de globale netwerken via luchthaven, zeehaven en internethub zijn daarbij essentieel.
Er is een rijke verscheidenheid aan woonbuurten, winkels, banen en vrijetijdsmogelijkheden.
De openheid maakt Amsterdam tot een stad van kennis, onderzoek en innovatie. De universiteiten, scholen, kennisintensieve bedrijven en Amsterdamse ambiance trekken jongeren die het menselijke kapitaal vormen voor de groeiende kenniseconomie.

De deelregio Amstelland-Meerlanden wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van de mainports Schiphol en Greenport Aalsmeer, belangrijke motoren van onze nationale economie. Bronnen van werkgelegenheid en brandpunten van internationaal transport. Zakelijke dienstverlening en een vitaal MKB complementeren de kracht. Goed opgeleide inwoners en een hoog aandeel internationale kenniswerkers zijn de menselijke motoren. Ruimtelijk biedt Amstelland-Meerlanden een breed pallet aan hoog gewaardeerde diverse woonmilieus. Van stedelijke appartementen tot historische kernen en landelijk wonen. Met hoogwaardige culturele en detailhandelsvoorzieningen en stedelijk groen. Maar tegelijk altijd nabij een rijk geschakeerd landschap. Van buitenplaatsen langs de Amstel, recreatie bij de Westeinderplassen, Ouderkerkerplas, Diemerscheg en Amsterdamse Bos, natuurschoon in de Ronde Hoep, de weidsheid van de Bovenkerkerpolder tot nieuwe landschappen als Park 21.

Gooi en Vechtstreek is een regio waarbinnen hoge kwaliteit van leven en zorg centraal staat. Topografisch bekeken wisselen verstedelijkte delen zich af met bovenregionale landschappen: de Vechtstreek, de Randmeren en de Utrechtse Heuvelrug. Dit unieke monumentale karakter levert een belangrijke bijdrage aan de leefomgeving. Strategisch gelegen tussen Amsterdam, Almere, Amersfoort en Utrecht is Gooi en Vechtstreek een aantrekkelijk vestigingsgebied voor innovatieve bedrijven en hun medewerkers. Een belangrijke economische pijler is het Mediapark in Hilversum en een grote creatieve sector. Daarnaast biedt Gooi en Vechtstreek een breed scala aan recreatiemogelijkheden, dichtbij de stad.

Foto: Theo Baart

VAN VISIE NAAR UITVOERING

Foto: Theo Baart

Van visie naar uitvoering

In de Omgevingsvisie NH2050 schetsen we onze visie op de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit en beschrijven we vijf samenhangende bewegingen naar de toekomst. Deze bewegingen vertalen we naar randvoorwaarden, kritische succesfactoren en ontwikkelprincipes. De randvoorwaarden bakenen het speelveld af waarbinnen ontwikkelingen zich kunnen afspelen. Deze zijn vooral gebaseerd op wet- en regelgeving. De kritische succesfactoren bepalen of het lukt om ontwikkelingen waar te maken. De ontwikkelprincipes laten zien hoe we omgaan met de langetermijnopgaven die op de fysieke leefomgeving in Noord-Holland afkomen. Deze ontwikkelprincipes geven richting aan de toekomst, in de wetenschap dat er nog veel onzekerheden zijn. Daarom bieden ze ook ruimte om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden.

Nu de visie er ligt, maken we onze ambities, randvoorwaarden en ontwikkelprincipes concreet en formuleren we acties voor de korte termijn. Dat doen we samen met onze partners: inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Die concrete uitwerking is essentieel om onze ambities waar te maken. We geven hier een eerste aanzet voor de mix aan instrumenten die we per beweging willen inzetten om onze doelen te realiseren. Uitgangspunt is dat we navolgbaar zijn in ons handelen.

De vertaling van ontwikkelprincipes naar de inzet van instrumenten biedt de mogelijkheid om accenten te leggen in de uitvoering voor de korte termijn, uiteraard redenerend vanuit het langetermijnperspectief van onze Omgevingsvisie.
De instrumentenmix die we nu per beweging hebben beschreven, vormt daartoe een eerste aanzet. De bedoeling is om met het aantreden van een nieuw college in het voorjaar van 2019 een definitief en actueel overzicht vast te stellen van de acties die we de komende collegeperiode (2019–2023) voorstaan. Dit zal gelijktijdig zijn met de besluitvorming over de Omgevingsverordening die gekoppeld is aan de Omgevingsvisie (medio 2019).
Vervolgens kunnen deze acties begin 2021 geactualiseerd worden, aan de hand van de actualisatie van de Omgevingsverordening, naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021.

De Omgevingsvisie als onderdeel van de beleidscyclus

De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus [zie Afbeelding]. De Verkenningen NH2050 zijn een analyse van trends en ontwikkelingen en de opgaven voor de samenleving die daaruit voortkomen. In de Omgevingsvisie NH2050 staan de ambities en ontwikkelprincipes voor Noord-Holland. De komende jaren geven we samen met onze partners verder invulling en uitvoering aan deze ambities en ontwikkelprincipes, door de inzet van verschillende instrumenten voor de korte termijn (0-5 jaar).

Deze uitvoering monitoren wij en passen we elke twee jaar aan, op basis van de voortgang. Ook monitoren we in de vierjaarlijkse Omgevingsvisiemonitor NH2050 hoe de leefomgeving in Noord-Holland er voor staat. Als uit de monitor blijkt dat onze ambities niet gehaald dreigen te worden, of als er onverwachte ontwikkelingen zijn, dan verstevigen we onze inzet. We zullen onderzoeken hoe de ambities wel gehaald kunnen worden en veranderen zo nodig van rol en instrumenten.
Bijstellen van de visie is alleen aan de orde bij trendbreuken of radicale veranderingen.

Afbeelding: *Beleidscyclus*

Werkwijze

Bij de uitvoering van de Omgevingsvisie NH2050 werken we volgens de principes die zijn vastgelegd in de sturingsfilosofie:
We gaan uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Die bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.
Om van deze sturingsfilosofie tot een werkwijze voor de uitvoering te komen, maken we gebruik van de vier vormen van overheidssturing.

Als provincie zijn we, net als andere overheden, van oudsher gewend om als rechtmatige en presterende overheid te sturen. De complexiteit van de maatschappelijke opgaven vraagt echter ook een andere manier van denken en werken van de overheid. We zullen meer ruimte en vertrouwen moeten geven aan maatschappelijke initiatieven en meer met de samenleving moeten samenwerken om de opgaven verder te brengen. Dit betekent niet dat rechtmatig en presterend sturen zullen verdwijnen. Er zijn immers regels nodig voor het ordenen van het speelveld en het borgen van basiskwaliteiten. Ook in samenwerking worden prestaties gevraagd. Conform onze sturingsfilosofie kiezen we ervoor om het accent op de meer samenwerkende en responsieve overheid te leggen. Dit zullen we niet van de een op de andere dag kunnen. We willen hier stap voor stap, samen met onze partners, naar toe werken. We verwachten dat zij ook de openheid, verantwoordelijkheid en betrokkenheid tonen die deze nieuwe overheid nodig heeft.
Meer ruimte voor de samenleving betekent ook dat de samenleving meer verantwoordelijkheden krijgt. De zorgplicht, zoals verwoord in de Omgevingswet, is daarom een belangrijk principe. Dit houdt in dat iedereen verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving – niet alleen de overheid. Wij vertrouwen erop dat overheden, bedrijven en burgers bij hun activiteiten verantwoordelijkheid nemen voor een veilige en gezonde leefomgeving.

De ontwikkelprincipes die wij in de Omgevingsvisie hebben geformuleerd, geven richting aan ontwikkelingen in de leefomgeving in Noord-Holland. Plannen en activiteiten van ondernemers, inwoners of geïnitieerd door medeoverheden en de provincie worden door ons vanuit de ontwikkelprincipes bekeken. Ontwikkelprincipes bieden houvast voor iedereen die iets wil doen dat raakt aan de fysieke leefomgeving. Denk aan de provincie die een weg wil aanleggen, gemeenten die een woonwijk plannen en aan een agrariër die een stal wil bouwen. Als ontwikkelingen volgens de principes plaatsvinden, draagt dit bij aan het halen van onze provinciale ambities.

Uitgangspunt is dat de ontwikkelprincipes ruimte bieden voor initiatieven en flexibel zijn. Per opgave werken we met alle betrokkenen de invulling van de principes verder uit. De invulling kan zo per gebied en ontwikkeling verschillen. 'Samen' is hierbij het uitgangspunt, waardoor er ruimte is voor meer vertrouwen. Daarnaast denken wij na over de vraag hoe we onze regels zo kunnen formuleren dat ze bijdragen aan het bereiken van onze opgaven én ruimte bieden voor initiatieven. We willen meer ruimte en vertrouwen geven aan maatschappelijke initiatieven. Dit betekent ook iets voor onze partners, waar we verantwoordelijkheid, betrokkenheid en de wil om er samen uit te komen van verwachten.
Als opgaven niet gehaald worden, verstevigen we onze inzet of veranderen we van rol en instrumenten. De inzet en rol van de provincie varieert, de ontwikkelprincipes blijven hetzelfde. Zo kunnen wij zelf initiatieven starten als we een groot belang zien. Of wij vertalen ontwikkelprincipes die vragen om beperkingen van andermans handelen in de Omgevingsverordening.

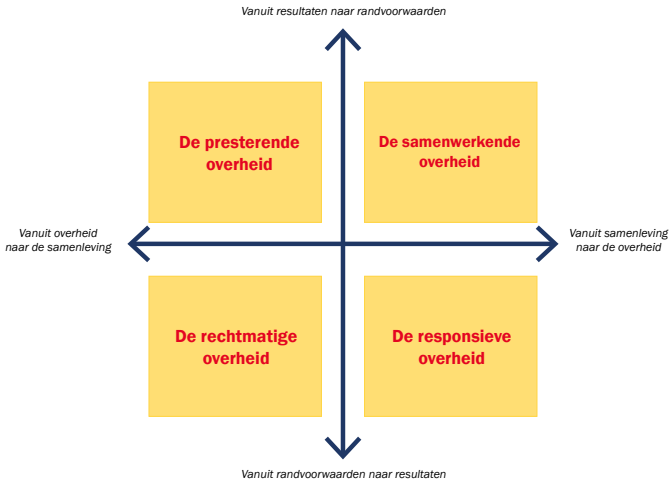

- De responsieve overheid: zoveel mogelijk overlaten aan initiatieven uit de samenleving
- De samenwerkende overheid: bovenregionaal afstemmen en partijen verbinden
- De presterende overheid: eigen investeringen en de onmisbare prestaties leveren
- De rechtmatige overheid: wettelijke bevoegdheden inzetten als normerend optreden noodzakelijk is

Afbeelding: *Vier vormen van overheidssturing*

Omgevingsverordening
Voor de Omgevingsverordening analyseren we alle huidige regels in onze verordeningen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Door deze analyse brengen we onze regels in lijn met de ambities en ontwikkelprincipes en met de sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie NH2050. De eerste integrale Omgevingsverordening wordt na de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 afgerond en na de Provinciale Statenverkiezingen van maart 2019 in procedure gebracht. Bij het analyseren van onze huidige regels en het schrijven aan de nieuwe Omgevingsverordening betrekken we onze partners.

Integraliteit
De Omgevingsvisie NH2050 is, zoals de Omgevingswet beoogt, onze integrale visie op de ontwikkeling van de hele fysieke leefomgeving. In de vijf bewegingen komt steeds een aantal opgaven en ambities samen die onlosmakelijk verbonden zijn. Door opgaven te koppelen ontstaan kansrijke perspectieven. Bijvoorbeeld om de economische kansen van de energietransitie te benutten of de ontwikkeling van de agrifoodsector hand in hand te laten gaan met het versterken van de biodiversiteit. Deze integrale benadering moet doorwerken in de wijze waarop we de komende jaren de visie gaan waarmaken en instrumenten inzetten. Vaak is dit gebiedsgericht, omdat in specifieke gebieden een aantal opgaven en ontwikkelprincipes samenkomen (zie kaart samenhang bewegingen op p. 56). Soms is dit thematisch, bij overkoepelende opgaven, zoals de energietransitie. Heel specifiek krijgt dit vorm via een aantal integrale programma's en de regionale samenwerkingsagenda's.

Rollen en instrumenten
In het vervolg van dit hoofdstuk geven we een globaal inzicht in de rollen en instrumenten die wij per beweging willen inzetten om onze doelen te bereiken. Per vorm van overheidssturing identificeren wij de volgende rollen en instrumenten:

- **De rechtmatige overheid:** kiest vaak voor de rol van *regelgever en toezichthouder*, met instrumenten als verordening, handhaving en inpassingsplan;
- **De presterende overheid:** kiest vaak voor de rol van *opdrachtgever, eigenaar of beleidsontwikkelaar*, met instrumenten als opdrachten, subsidies of programma's;
- **De netwerkende overheid:** kiest vaak voor de rol van *partner of bemiddelaar*, met instrumenten als convenanten, kennisoverdracht of (interbestuurlijke) programma's;
- **De responsieve overheid:** kiest vooral voor de rol van *bemiddelaar*, met instrumenten als co-creatie.

Opgavegerichte uitvoering

Onze visie op de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland en de vijf bewegingen nodigen ons, en onze partners, uit om concreet aan de slag te gaan met alle instrumenten die ons ter beschikking staan.
We hebben een veelvoud aan instrumenten om onze doelstelling te behalen, zoals het (interbestuurlijk) programma, investeringsprogramma's, samenwerkingsafspraken, de Omgevingsverordening, subsidies en andere beleidsinstrumenten, zoals het grondbeleid.
De opgavegerichte uitvoering betekent ook dat we de komende tijd nog een aantal verkenningen initiëren om thema's verder uit te werken. We gaan aan het werk met de Omgevingsverordening en de andere juridische kerninstrumenten. Ook analyseren we de financiële instrumenten op hun effectiviteit.

Omdat veel van de integrale opgaven in de bewegingen gebiedsspecifiek zijn, introduceren we hier een nieuw beleidsinstrument: de regionale samenwerkingsagenda. Vervolgens geven we voor de ontwikkeling van de leefomgevingskwaliteit en per beweging een eerste aanzet van de mix aan instrumenten die we willen inzetten, gekoppeld aan de rol(len) die we voor onszelf zien. Waar vinden we dat versnelling nodig is – en daarmee bijvoorbeeld een opgavegericht programma? Waar zijn regionale afspraken nodig? En waar zetten we regels in (Omgevingsverordening) om kwaliteiten te beschermen en duidelijkheid te bieden over de kaders waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn? Per beweging lichten we er één of meer programma's uit die uitvoering geven aan de integrale opgaven van de beweging.
De instrumentenmix die we beschrijven is niet uitputtend. Wel geeft deze mix weer waar het zwaartepunt ligt in ons handelen voor de korte termijn, in lijn met onze langetermijnvisie.
Uiteraard zullen wij de inzet van deze instrumenten in overleg met de betrokkenen verder uitwerken en afstemmen.

Regionale samenwerkingsagenda's
Veel opgaven in onze Omgevingsvisie hebben een regiospecifiek karakter: de uitwerking van de bijbehorende ontwikkelprincipes kunnen per regio en gebied verschillen. Daarbij is het onze inzet om – waar nodig en mogelijk – ruimte te bieden aan maatwerk, indachtig onze sturingsfilosofie. Daarom willen we de mogelijkheden verkennen om onze ontwikkelprincipes samen met de regio uit te werken als onderdeel van regionale samenwerkingsagenda's. Hierbij staat, conform onze sturingsfilosofie, de opgave centraal. Deze bepaalt namelijk het passende geografische schaalniveau en de samenwerking. In de regionale samenwerkingsagenda kunnen we afspraken maken over de concrete invulling van de ontwikkelprincipes per regio voor de komende jaren, de rol van provincie, gemeenten en andere partijen hierbij en de instrumenten. In de volgende collegeperiode (2019 – 2023) kan dit verder worden uitgewerkt, op basis van de verkenning die we hiernaar doen.

Programma's
Programma's dienen ter uitwerking en uitvoering van het beleid, zoals dat op strategisch niveau is vastgelegd in de Omgevingsvisie. Het zijn enerzijds beleidsdocumenten, met uitwerking van strategische doelen uit de visie naar beleid, en anderzijds uitvoeringsdocumenten, met maatregelen en concrete voornemens om dat beleid uit te voeren en de gestelde doelen te realiseren. Een beleidsprogramma wordt vastgesteld door PS en een uitvoeringsprogramma door GS.
In beginsel is het programma zelfbindend. Voor doorwerking

naar burgers, bedrijven en andere overheden is inzet van andere instrumenten nodig.
De Omgevingswet kent een aantal verplichte programma's die voortvloeien uit Europese regelgeving. Zo moeten GS een programma opstellen voor geluid langs provinciale wegen (het actieplan geluid), één of meer regionale waterprogramma's vaststellen en beheerplannen maken voor Natura 2000 gebieden. Voor deze programma's is de openbare voorbereidingsprocedure van de Awb (Algemene wet bestuursrecht) van toepassing. Daarnaast is er een verplicht programma in het geval de provincie omgevingswaarden in de provinciale omgevingsverordening vastlegt: bij dreigende overschrijding van een dergelijke omgevingswaarde ligt in principe de programmaplicht bij het college van B&W van de betreffende gemeente waar de waarde overschreden wordt, maar de omgevingsverordening zou ook GS een programmaplicht kunnen opleggen voor het bereiken van de beoogde omgevingswaarde.
Naast deze verplichte programma's is het ook mogelijk om te werken met vrijwillige programma's. Een programma kan een sectoraal of gebiedsgericht karakter hebben en het kan uit verschillende elementen bestaan: het kan concrete plannen bevatten voor de uitvoering van projecten of maatregelen om sectorale doelen te verwezenlijken.
De wet laat de mogelijkheid open om andere bestuursorganen in een programma te betrekken. Ook kan een programma worden vastgesteld door meer dan één bestuursorgaan gezamenlijk.

Grondbeleid
Grond is een belangrijke factor bij alle soorten ruimtelijke opgaven, In het grondbeleid benoemt de provincie de spelregels voor onder andere (tijdelijk) beheer, ruil en aan- en verkopen van grond. Uitgangspunt van beleid is dat de inzet van gronden bijdraagt aan de realisering van provinciale doelen. Het grondbeleid is flexibel en gericht op maatwerk. Daardoor is het mogelijk effectief in te spelen op actuele ontwikkelingen en zo invulling te geven aan de gebieds- en opgavegerichte aanpak uit deze Omgevingsvisie.

Leefomgevingskwaliteit

Gezien de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes om het peil van de leefomgevingskwaliteit hoog te houden, willen wij in eerste instantie inzetten op de volgende rollen en instrumenten:

- Voor het borgen van de basiskwaliteit van de leefomgeving liggen de toezichthoudende en opdrachtgevende rol voor de hand als het gaat om wet- en regelgeving. Het instrument vergunningverlening/toezicht/handhaving is het meest geëigend. Waar nodig borgen we de basiskwaliteit – aanvullend aan wetgeving – in onze Omgevingsverordening.
- In aanvulling daarop organiseren we in onze rol als bemiddelaar milieudialogen in de IJmond en Westpoort. Met als doel met belanghebbenden en medeoverheden te verkennen hoe we kunnen zorgen voor economische ontwikkeling en een goede leefbaarheid in deze gebieden.
- Als beleidsontwikkelaar en regelaar zullen wij periodiek het (onder de Omgevingswet verplichte) Waterprogramma vaststellen. Daarnaast werken wij mee aan het Deltaprogramma. Hierin zijn landelijk bindende afspraken gemaakt over onder andere doelen en aanpak van klimaatadaptatie, (zoet)waterbeschikbaarheid en de versterking van de zandige kust. De stand van zaken wordt jaarlijks aan de Tweede Kamer gemeld en indien nodig wordt de inzet geïntensiveerd.
- Om de leefomgeving op een hoger niveau te brengen dan de basiskwaliteit, zetten wij in eerste instantie in op de rollen van partner of bemiddelaar en het instrument (interbestuurlijk) programma. Voorbeelden hiervan zijn het bestaande programma OV-knooppunten en het Deltaprogramma. In aanvulling hierop maken we gebruik van onze regelgevende rol en het instrument Omgevingsverordening.
- De uitwerking naar een eenvoudig landschappelijk regime vindt plaats in de Omgevingsverordening. Hierbij worden de wezenlijke kenmerken en waarden van het landschap voor gebieden binnen de provincie uitgewerkt, alsmede de benoeming en beschrijving van de karakteristieke Noord-Hollandse (cultuur) landschappen, de stiltegebieden en de toepasselijke beschermingsregimes, waaronder de mogelijke aanwijzing van 'bijzondere provinciale landschappen'. Bij het schrijven van de Omgevingsverordening zullen we nadrukkelijk onze partners betrekken, zoals gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties. Wij gebruiken daarbij onder andere de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 en het advies van de PARK Kwaliteitsbeeld 2050 als inbreng bij deze uitwerking.

Programma (OV)-knooppunten
De provincie streeft naar compacte en goed bereikbare steden en dorpen met daartussen groene ruimte. Met als doel een beter leefklimaat. Dit sluit aan bij de hoofdambitie van de Omgevingsvisie: balans tussen economische groei en leefbaarheid. Met het programma OV-knooppunten stimuleert de provincie betere benutting van de bebouwde omgeving en het vervoersnetwerk. Samenwerking tussen gemeenten, vervoerders, bedrijven, instellingen en de provincie is daarbij cruciaal. In Noord-Holland zijn alle zestig treinstations en vier grote busstations aangewezen als OV-knooppunten. Zij zijn de entrees van binnensteden en omliggende wijken of toegangspoorten naar recreatieve gebieden. Stationsomgevingen zijn belangrijke schakels in de reis van mensen op weg naar werk, voorzieningen of recreatieve bestemmingen.
De provincie wil knooppuntontwikkeling stimuleren. Met als doel korte reistijden, groen en voorzieningen dichtbij, snellere routes naar stations, minder uitstoot en behoud van waardevolle cultuurlandschappen. Het programma sluit aan op het generieke ontwikkelprincipe 3 waarbij nieuwe ruimtelijk economische ontwikkelingen zoveel mogelijk worden gesitueerd nabij knooppunten. Verder geeft het programma invulling aan de principes die gelden voor de bewegingen Metropool in

ontwikkeling en Sterke kernen, sterke regio's. Binnen het programma OV-knooppunten zijn drie prioritaire corridors benoemd: de Zaancorridor, de Kennemerlijn en de Schipholcorridor. Voor zowel de Zaancorridor als de Kennemerlijn is er een regionale strategie opgesteld en een actie- en uitvoeringsprogramma. Dit vormt de basis voor de gemeenten om met de ontwikkeling van hun knooppunt aan de slag te gaan. Er vinden op dit moment gesprekken plaats met een aantal gemeenten voor een financiële bijdrage voor concrete maatregelen in het stationsgebied. De Schipholcorridor bevindt zich momenteel in een verkennende fase. Er worden aanvullende onderzoeken gehouden over verschillende urgente thema's op deze corridor, zoals P+R.

Dynamisch schiereiland

De beweging Dynamisch schiereiland richt zich op het veilig houden van onze kusten en het benutten van de kansen die onze unieke ligging als schiereiland biedt. Hierbij liggen de rollen van partner/bemiddelaar en regelaar in eerste instantie voor de hand. Een mogelijkheid is om een integraal programma voor onze drie kusten te verkennen. Naar aanleiding van dit programma (opgesteld in co-creatie), kunnen wij in de regelgevende rol de afgesproken kustzonering in de Omgevingsverordening opnemen.
Met het Rijk en andere partners hebben we binnen het Deltaprogramma ook afspraken gemaakt over doelen en aanpak voor de beschikbaarheid van zoetwater en versterking van de zandige kust.

Waterrecreatie is als belangrijk thema in Noord-Holland in een gezamenlijk met alle partners opgestelde Visie Waterrecreatie Noord-Holland 2030 benoemd. Zowel vanuit het economisch als maatschappelijk belang willen wij de positie van Noord-Holland als vooraanstaande waterprovincie behouden en versterken. In onze ambitie van een vitale waterrecreatieprovincie richten wij ons op - zowel thematische als gebiedsgerichte - opgaven, kansen en oplossingen van knelpunten op een hoger schaalniveau die voor meerdere doelgroepen gebruikers, inwoners en bezoekers in een groter gebied winst opleveren. Het gaat hierbij om recreatieve netwerken en -verbindingen water-water en water-land met kansen voor cultuurhistorie en voor ondernemers, voor meerdere vormen van gebruik.

Verkenning samenwerkingsagenda Kusten (voorbeeld nieuw)

In het Toekomstperspectief Noordzeekust, dat in maart 2018 is vastgesteld, hebben we samen met alle stakeholders afspraken gemaakt over zonering van de Noorzeekust. Centraal hierin staat een goede spreiding van activiteiten qua 'rust en reuring'. Verkend kan worden hoe dit ontwikkelprincipe verder uitpakt voor alle kusten in Noord-Holland (naast Noordzeekust, de Waddenkust en IJsselmeerkust). Gezien de verscheidenheid van de drie kusten, zal dit een regionale invulling krijgen in nauwe samenhang met het reeds bestaande Investeringskader Waddengebied en de Gebiedsagenda IJsselmeer.

Metropool in ontwikkeling

In de beweging Metropool in ontwikkeling spelen vele ambities en opgaven met grote complexiteit rond verstedelijking, mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, landschap en milieu. De provincie zet dan ook alle mogelijke rollen in die passen bij de opgave en de bevoegdheden waarover we beschikken. Allereerst is er de partnerrol binnen het samenwerkingsverband MRA en bijbehorende MRA-bureau en -platforms. De bemiddelende rol nemen we bij de regionale afspraken over wonen, kantoren, bedrijven (Plabeka) en detailhandel. Er is een regelende rol via de verordening met doorwerking naar bouwmogelijkheden en ontwikkelingen in het landschap. Daarnaast is er een opdrachtgeversrol richting openbaarvervoerbedrijven en omgevingsdiensten, een eigenaarsrol bij infrastructuur en een beleidsontwikkelende rol, zoals bij het Metropolitane landschapsprogramma.
Bij een aantal opgaven wordt gewerkt in programma's. Zo hebben we het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI), waarbij de provincie gelden inzet voor beheer, onderhoud en verbetering van de mobiliteit. Verder werken we aan gezamenlijke programma's met het Rijk en de regio in het regionaal OV Toekomstbeeld, het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) en het Programma Bereikbaarheid MRA. Voor een nieuw PMI is een agenda Mobiliteit (inclusief perspectief fiets) in de maak die tevens inhoud genereert voor deze Omgevingsvisie. Daarnaast is er een aantal programma's waarin we in samenwerking met partners een aantal specifieke opgaven in de metropoolregio aanpakken. Naast het programma OV-knooppunten (zie Leefomgevingskwaliteit) zijn dat in ieder geval de volgende programma's:
Programma Metropolitaan Landschap, Samenwerking Noordzeekanaalgebied (NZKG) en het Programma Schiphol.

Programma Metropolitaan Landschap (bestaand)

Om op duurzame wijze te groeien zal de Metropoolregio Amsterdam het landschap, als essentieel onderdeel van het metropolitane systeem, moeten versterken. Van primair natuur- en agrarisch gebieden ontwikkelt het zich naar een netwerk van groenblauwe longen met meer en verschillende functies. De ruimte voor ontwikkelingen verschilt per gebied en hangt af van de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve waarde van de verschillende landschappen. Daarom werken we samen met de MRA-partners in het (bestaande) programma Metropolitaan Landschap gebiedsgericht het ontwikkelprincipe verder uit.
De opgave voor de komende jaren is om de ontwikkeling en het beheer van het metropolitane landschap sterker te verbinden met de ruimtelijk-economische groei van de metropoolregio en investeringsopgaven in beeld te brengen. Hierbij kijken we ook hoe deze groei op structurele wijze financieel kan bijdragen aan versterking, uitbreiding en het beheer van het landschappelijke raamwerk (bijvoorbeeld door transformatie van het verouderde deel van glastuinbouwgebied Aalsmeer) en hoe we de biodiversiteit kunnen vergroten.

Samenwerking Noordzeekanaalgebied (NZKG)

De gemeenten rond het NZKG, de havenbeheerders, het Rijk en de provincie hebben gezamenlijk het belang van een goede samenwerking erkend, omdat de verschillende belangen in het gebied over bestuurlijke grenzen heengaan. Voor deze samenwerking is het Bestuursplatform NZKG opgericht. Het platform krijgt ondersteuning van het Projectbureau NZKG; het aanspreekpunt voor de gezamenlijke programma-uitvoering die op basis van de visie NZKG 2040 wordt uitgevoerd. De provincie stelt de projectbureaudirecteur beschikbaar en is bestuurlijk voorzitter van het platform. Hiermee vervult de provincie een partnerrol. Het Projectbureau is verantwoordelijk voor het programmamanagement van het uitvoeringsprogramma en zorgt daar waar projecten en acties alle partners raken voor het projectleiderschap voor de gezamenlijke beleidsontwikkeling en acties. Dit zijn de projecten in het kader van duurzaamheid, zoals circulaire economie en energietransitie NZKG. Tevens brengt het Projectbureau jaarlijks de beschikbare ruimte in beeld in de Monitor Ruimte-intensivering. Het Projectbureau zorgt verder voor de gezamenlijke communicatie met de omgeving. In de Omgevingsvisie heeft het NZKG een cruciale plaats in het verwezenlijken van een aantal door PS benoemde ambities, onder andere op het gebied van energietransitie en circulaire economie. Deze zijn in de bewegingen Nieuwe Energie en Metropool in ontwikkeling terug te vinden. Ook sluit het programma van het Bestuursplatform NZKG aan op het thema een gezonde en veilige leefomgeving, zoals verwoord in het deel Leefomgevingskwaliteit. Gezien de grote opgaven in het gebied en de snelheid waarmee ontwikkelingen plaatsvinden, is het de vraag of alle ontwikkelingen conform de visie NZKG kunnen plaatvinden of dat er nieuwe, gezamenlijke afwegingen nodig zijn. Het maken van die afwegingen gebeurt dan aan de hand van concreet gemaakte uitwerkingen, samen met de partners van het platform.

Programma Schiphol

Schiphol vervult een belangrijke economische functie voor de MRA, Noord-Holland en Nederland als geheel. De wijze waarop Schiphol zich in de nabije en verdere toekomst ontwikkelt heeft impact op onze hoofdambitie van evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Wij zijn en blijven daarom nadrukkelijk betrokken bij de ontwikkelingen van Schiphol. Zo verwachten wij van het Rijk – als het bevoegd gezag voor Schiphol – helderheid over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol, voordat er keuzes worden gemaakt over de ontwikkelingen na 2020. Diverse vraagstukken rondom thema's als gezondheid (luchtkwaliteit, geluidhinder, nachtvluchten), veiligheid, CO_2 en luchtruimherziening moeten daarbij – ook in onderlinge samenhang - in beschouwing worden genomen en zijn uitgekristalliseerd. Andere onderwerpen die hierbij aan bod komen, zijn:

- verankering van het Nieuwe Normen en Handhavingstelsel in een Luchthavenverkeerbesluit en een daarbij passend Luchthavenindelingbesluit;
- de huidige afspraken over hinder (geluid, uitstoot, veiligheid) van het vliegverkeer;
- de discussie over de voorwaarden waaronder groei kan plaatsvinden;
- de mogelijke uitbreiding van Schiphol ten noordwesten van de A4;
- het verbeteren van de bereikbaarheid van de luchthaven en het stedelijk gebied, zoals weg- en OV-uitbreidingen;
- de ruimtelijk-economische ontwikkelingsmogelijkheden rondom de luchthaven, zoals in de studie kerncorridor Schiphol-Amsterdam verwoord;
- de transformatie van verouderde kantoorlocaties naar woongebieden;
- de landschappelijke inpassing van de luchthaven in de metropoolregio.

Er is hier een veelheid aan complexe vraagstukken waar verschillende partijen taken en bevoegdheden hebben. In de beweging Metropool in ontwikkeling en in het deel Leefomgevingskwaliteit komen de luchthaven en daaraan gelieerde onderwerpen terug in verschillende ontwikkelprincipes. Het is van belang dat de provincie als betrouwbare partner vanuit een samenhangende visie deelneemt aan de discussie over de ontwikkelingen van Schiphol en omgeving.

Sterke kernen, sterke regio's

De beweging Sterke kernen sterke regio's heeft tot doel het netwerk van steden en kernen qua voorzieningenniveau, economische ontwikkeling en woningbouwontwikkeling sterker te maken. En om de verschillende kernen en regio's de krachtige identiteit die ze zo kenmerkt te laten behouden en te ontwikkelen. Hierbij is regionale samenwerking van essentieel belang. Indachtig onze sturingsfilosofie (lokaal wat kan, regionaal wat moet) willen we graag ruimte bieden aan gemeenten om in regionaal verband te komen tot goede afspraken. Wij zien daarom in eerste instantie voor ons een rol als partner van gemeenten en regio's. De regionale samenwerkingsagenda vormt hierbij bij uitstek een belangrijk instrument. Hierbinnen kunnen we meer specifieke instrumenten inzetten. Bijvoorbeeld de regionale afspraken over wonen om de woningbouw regionaal af te stemmen op de vraag (kwantitatieve en kwalitatief). Ditzelfde geldt voor de monitor bedrijventerreinen, regionale visies detailhandel en regionale visies verblijfsrecreatie, bedoeld om de programmering van werklocaties regionaal af te stemmen. Ook kan de regionale samenwerkingsagenda als kapstok dienen voor (gebieds)programma's die gericht zijn op het aanbrengen van versnelling en de realisatie van concrete projecten, zoals het huidige programma De Kop Werkt!
In het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur (PMI) staat waar de provincie gelden inzet voor beheer, onderhoud en verbetering van de mobiliteit. Daarnaast zijn er gezamenlijke programma's in wording met Rijk en regio in het regionaal OV Toekomstbeeld, het MIRT en Programma Bereikbaarheid MRA. Belangrijk in deze beweging is de opdrachtgeversrol richting openbaarvervoerbedrijven. Voor een nieuw PMI is een agenda Mobiliteit (inclusief perspectief fiets) in de maakt die tevens inhoud genereert voor deze Omgevingsvisie. Ook in deze beweging is het programma OV-knooppunten van belang (zie Leefomgevingskwaliteit).

Programma De Kop Werkt! (bestaand)

De Kop Werkt! is een regionaal stimuleringsprogramma van de vier kopgemeenten Texel, Den Helder, Hollands Kroon en Schagen en de provincie Noord-Holland. Wij werken samen aan een toekomstbestendige regio. Dat doen we door continu kansen te benutten die de kracht van de regio versterken. Daarbij gaat het om de ontwikkeling van havens, agribusiness, energiesector, toerisme, bereikbaarheid en leefomgeving.

Nieuwe energie

De beweging Nieuwe energie richt zich op onze ambitie om in 2050 een klimaatneutrale provincie te zijn en de economische kansen te benutten die de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie bieden. Dit kunnen we alleen door samen te werken met andere overheden, bedrijven, burgerinitiatieven en andere maatschappelijke partners.
We zetten hier dus vooral in op onze rol als ontwikkelaar en partner. Ons programma Transitie Energie en Grondstoffen (TEG) vervult hierin een sleutelrol. Dit programma bundelt veel van onze activiteiten en instrumenten. Ook zijn we partner in verschillende samenwerkingsverbanden. Denk aan de Greenport-structuur, waarin we met overheden en agrifoodsector werken aan verduurzaming, het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied. In dat laatste platform geven we uitwerking aan de overgang naar circulaire economie en energietransitie binnen het havencomplex.
Daarnaast faciliteren wij met subsidies de ruimtelijke transitie naar een circulaire economie. Een voorbeeld hiervan is de regeling Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB). Bij de ruimtelijke uitwerking van de energietransitie vervullen wij uiteindelijk ook de rol van regelgever, door de energietransitie te verankeren in onze Omgevingsverordening.

Programma Transitie Energie en Grondstoffen (TEG, bestaand)

In het programma TEG werken we samen met de externe partners aan de opgave om te komen tot een energieneutraal en circulair Noord-Holland in 2050. Deze opgave is mede gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49 procent CO_2-reductie in 2030. De komende jaren geven wij verder uitwerking aan de ontwikkelprincipes voor Nieuwe energie. Deze richten zich op CO_2, warmte en duurzame energie.

Centrale elementen hierin zijn:
- opstellen van de Regionale Energie- en Klimaat Strategieën (REKS). In de REKS voor Noord-Holland Noord en MRA geven we samen met gemeenten en andere belangrijke actoren nadere invulling aan de optimale regionale energie- en warmtemix. De strategie houdt rekening met de vraag en de potentie van het gebied, de economische kansen, het maatschappelijk draagvlak en de verdeling van kosten en opbrengsten;

- mogelijk maken van de transitieopgave en tegelijkertijd benutten van economische kansen door de bestaande en nieuwe energie-infrastructuur efficiënt te benutten;
- ruimtelijke economische strategie opstellen voor het verwezenlijken van de CO_2-doelstellingen van de belangrijke economische clusters in Noord-Holland;
- versterken van de strategische clusters voor circulaire economie.

Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving

Met de beweging Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving willen we de biodiversiteit vergroten en de ontwikkeling van een economisch duurzame agrifoodsector faciliteren.
Hierbij vervullen we als provincie de rol van ontwikkelaar met het realiseren van een sterk natuurnetwerk. Belangrijk instrument hierbij is ons Meerjarenprogramma Groen waarbij we bestaande natuurgebieden verbinden en nieuwe natuurgebieden creëren en verwerven. Groen Kapitaal is hét netwerkplatform voor initiatieven die de biodiversiteit stimuleren.
Daarnaast zijn we samenwerkingspartner in de Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer en in het Programma Metropolitaan landschap voor de MRA.
Met de provincies Utrecht en Zuid-Holland hebben we in het kader van de Groene Hartsamenwerking het Perspectief Groene Hart 2040 vastgesteld. Daarmee hebben deze provincies zich gecommitteerd aan samenhangend beleid voor het Groene Hart, wat in uitwerkingen verder vorm zal worden gegeven.
Kern van de beweging zijn twee grote veranderprocessen die vragen om samenwerking, innovatie en gebiedsgericht maatwerk: de ontwikkeling naar een natuurinclusieve landbouw en de bodemdaling in veenweidegebied. Wij zien hierbij voor onszelf een belangrijke verbindende rol. Dit laten we tot uiting komen in twee specifieke programma's die we in nauwe samenwerking met onze partners ontwikkelen: het Programma natuurinclusieve landbouw en het Programma bodemdaling.

Programma natuurinclusieve landbouw (mogelijk nieuw)

Onze ambitie is om de grondgebonden landbouw in Noord-Holland in 2030 zoveel mogelijk natuurinclusief te laten zijn. Dat wil zeggen dat de grondgebonden landbouw bijdraagt aan het behouden en versterken van biodiversiteit, bodemvruchtbaarheid en water in en om haar landbouwbedrijven. Op die manier draagt ook de landbouw bij aan de kwaliteit van onze leefomgeving (natuur, water, milieu).
Het programma bestaat uit vier pijlers, die zijn gebaseerd op een onderzoek naar de voornaamste behoeften van de doelgroep voor het programma: kennisdeling, netwerkversterking, keteninnovatie en stimulering van gebiedsontwikkeling. Het programma investeert gefaseerd in projecten verdeeld over de pijlers, zoals het opschalen van koploper-initiatieven, stimuleren van innovaties en samenwerken met het onderwijs. De invulling van natuurinclusieve landbouw zal per regio sterk verschillen, afhankelijk van de gebiedscontext. Het ligt daarom voor de hand dat de uitwerking hiervan aan bod komt bij het opstellen van regionale samenwerkingsagenda's.

Programma bodemdaling veenweiden (in ontwikkeling)

Met het programma bodemdaling veenweiden geven wij nadere uitwerking aan de ambitie om gebiedsgericht, met name in het metropolitane landschap en het Groene Hart, samen met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn, de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen. In de Omgevingsvisie hebben wij deze ambitie vertaald naar het principe dat het landgebruik en de waterpeilen in balans worden gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied. Hierbij staan maatwerk en een gebiedsgerichte aanpak voorop. We zien hierbij als provincie voor onszelf een belangrijke regierol.

Wij werken binnen het programma langs vier sporen:
1. betrekken, informeren, adviseren en samenwerken (onder andere in de Task Force Bodemdaling en via de gebiedscommissie Laag Holland);
2. visievorming en instrumentarium (onder andere door het opstellen van regionale bodemdalingsvisie(s));
3. innovatie en ontwikkeling (onder andere uitbouw van het Innovatieprogramma Veen voor innovaties in de landbouw, perspectieven voor andere landschappelijke inrichting van veenweidegebieden);
4. gebiedsgerichte projecten.

Proces

Vier stappen
In de door Provinciale Staten (PS) op 23 mei 2016 vastgestelde **Startnotitie Omgevingsvisie NH2050**, is een proces afgesproken om te komen tot een Omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland. Het proces bestaat uit vier stappen.

De eerste stap is op 21 januari 2017 afgerond met een presentatie van de **Verkenningen NH2050** in de statencommissie R&W. In dit document zijn feiten verzameld over de autonome ontwikkelingen die op de Noord-Hollandse samenleving afkomen en opgaven geformuleerd die daaruit voortvloeien. Het bevat de resultaten van eigen onderzoeken, gesprekken en onderzoeken van universiteiten en kennisinstituten en gesprekken en interviews met mede-overheden en opinionleaders in de samenleving. De opgaven in de Verkenningen NH2050 vormen voor ons het referentiekader voor waar het in de omgevingsvisie op hoofdlijnen over moet gaan.

De tweede stap in het proces heet de Koersfase. In deze fase zijn meningen verzameld. Dat er allerhande ontwikkelingen op onze samenleving afkomen is een feit. Maar hoe met die ontwikkelingen om te gaan, daar kan verschillend tegenaan worden gekeken. In de Koersfase hebben we deze verschillende blikvelden weergegeven in samenhang met de opgaven uit de Verkenningen. De meningen zijn verzameld via de grootschalige publiekscampagne Jouw Noord-Holland en bijeenkomsten met mede-overheden en stakeholders uit de samenleving. Op basis daarvan hebben Provinciale Staten met de vaststelling van **Koers NH2050** op 18 december 2017 de hoofdambitie en daarmee samenhangende doelen (langetermijnambities) voor de Omgevingsvisie NH2050 bepaald.

In de derde fase van het proces hebben we op basis van de vastgestelde Koers NH2050 de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 opgesteld. Hierin zijn de ambities vertaald naar een aantal ontwikkelprincipes, die richting en ruimte geven aan de toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving in Noord-Holland. Ook in de ontwerpfase liep de grootschalige publiekscampagne Jouw Noord-Holland door evenals de gesprekken met mede-overheden en stakeholders uit de samenleving.

In de vierde en laatste stap hebben we de **Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050** ter inzage gelegd. Alle betrokkenen hebben door middel van een zienswijze een reactie kunnen geven op ons ontwerp.
PS hebben op 19 november 2018 de definitieve **Omgevingsvisie NH2050** vastgesteld.

Participatie
De Omgevingsvisie NH2050 is in co-creatie met heel veel anderen gemaakt. In alle fasen van het proces hebben we in grotere en kleinere bijeenkomsten, werkateliers en bestuurlijke overleggen het gesprek gevoerd over en samengewerkt aan de Omgevingsvisie NH2050. In totaal zijn ongeveer 500 vertegenwoordigers van gemeenten, veiligheidsregio's, omgevingsdiensten, GGD's, waterschappen en belangenorganisaties uit de profit- en non-profitsector betrokken geweest bij de totstandkoming.
Om de betrokkenheid van met name gemeenten en waterschappen te borgen, namen aan de ambtelijke projectgroep die de Omgevingsvisie daadwerkelijk heeft opgesteld ook vertegenwoordigers deel van gemeenten uit de verschillende regio's in Noord-Holland en de drie Noord-Hollandse waterschappen.
Daarnaast hebben we tussen 1 maart 2017 en 1 juni 2018 onder de noemer Jouw Noord-Holland een grootschalige publiekscampagne uitgevoerd, gericht op de inwoners van Noord-Holland.
De campagne bestond uit drie representatieve panelonderzoeken onder respectievelijk 1600, 1400 en 1447 Noord-Hollanders. Daarnaast kent de campagne een aantal niet-representatieve activiteiten die kleuring beoogden te geven aan het publieke debat. Live-gesprekken in klein verband (Huiskamers van Noord-Holland) en groot verband (op tweemaal op

Bevrijdingspop in Haarlem en Sail Den Helder). Tevens is er een platform ingericht op Facebook, waar uiteindelijk ruim 11.500 volgers (peildatum 8 mei 2018) berichten postten.
Alle beschikbare verslagen van de bijeenkomsten met professionals, bestuurders, alsmede de uitkomsten van panelonderzoeken en verslagen van de huiskamers van Noord-Holland en impressies van de grote evenementen, zijn te vinden op www.noord-holland.nl/omgevingsvisie.

PlanMER
Een milieueffectrapportage (m.e.r.) heeft als doel milieu een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over plannen en projecten. De resultaten worden beschreven in een milieueffectrapport (MER). Voor deze omgevingsvisie met strategische afwegingen is een PlanMER op hoofdlijnen opgesteld.

De PlanMER geeft inzicht in
- de huidige situatie en autonome ontwikkeling (zonder provinciaal beleid) van de getoetste leefomgevingsaspecten (referentiesituatie)
- de effecten van het beleid c.q. de ontwikkelprincipes uit de Omgevingsvisie op bepaalde leefomgevingsaspecten
- de mate waarin het beleid bijdraagt aan het behalen van de gestelde ambities in de Koers NH2050
- de synergie en strijdigheden in het beleid
- uitvoerbaarheid van het beleid

Hoewel na de Koersfase pas officieel is begonnen met het m.e.r.-traject, is het gedachtegoed achter een MER vanaf de start omarmd. Zo is parallel aan de verkenningenfase de viewer NH2016[8] gepubliceerd, die de actuele situatie schetst en daarmee gezien kan worden als het referentiebeeld (de omgevingsfoto).

Vervolgens zijn er met het 'Discussiedocument. Drie verhaallijnen op weg naar de koers NH2050'[9] drie verhaallijnen opgesteld, elk met een andere dominante invalshoek. Deze zouden als alternatieven kunnen worden beschouwd, onder andere bedoeld om de grenzen van het speelveld te verkennen. De verhaallijnen zijn vervolgens kwalitatief op kansen en consequenties beoordeeld. Kansen en consequenties zijn hier vooral beschreven in termen van gevolgen voor de leefomgeving. Hiermee zijn op systematische wijze de effecten van de verschillende verhaallijnen in beeld gebracht. Aan de hand daarvan is op 9 oktober 2017 het debat gevoerd in Provinciale Staten. Er is niet gekozen voor één van de verhaallijnen als koers, omdat de verhaallijnen waren bedoeld om consequenties van de ambities in samenhang in beeld te brengen.

Na de Koersfase is gestart met de officiële milieueffectrapportage, parallel aan het proces van Omgevingsvisie NH2050. Daardoor was er sprake van een interactie tussen beide processen, en sluiten beide documenten inhoudelijk en qua abstractieniveau op elkaar aan. Er is een effectbeoordeling uitgevoerd op de ontwikkelprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Leidraad hierbij zijn de leefomgevingsaspecten c.q. indicatoren die bepaald zijn in de Nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de PlanMER. Ook is er een beoordeling gemaakt van het doelbereik, oftewel in hoeverre de ontwikkelprincipes bijdragen aan de in de Koers NH2050 geformuleerde ambities. De ontwikkelprincipes die feitelijk voortzetting zijn van bestaand beleid zijn niet in de beoordeling meegenomen. Referentie voor de m.e.r.-beoordeling is de huidige situatie en de autonome ontwikkeling. De PlanMER brengt in beeld welke kansen en risico's er zijn voor (de ontwikkeling van) de verschillende leefomgevingsaspecten. Gelet op de in de Omgevingsvisie gehanteerde horizon en de autonome invloeden van buitenaf, kan niet met zékerheid worden gezegd wat de consequenties zullen zijn van ons beleid in de Omgevingsvisie.
De PlanMER en de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 worden gelijktijdig ter inzage gelegd, zodat opmerkingen op de PlanMER bij de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 kunnen worden betrokken.

Advies Commissie voor de m.e.r.
De commissie voor de m.e.r. heeft een aantal inhoudelijke en procesmatige adviezen uitgebracht. Deze adviezen zijn waar nodig overgenomen in de Omgevingsvisie en in een aanvulling op het planMER .

Daarnaast geeft de commissie een aantal advies- en aandachtspunten gericht op toekomst:
- Hoewel de commissie constateert dat de Omgevingsvisie NH2050 abstract en algemeen van aard is en aangeeft dat het begrijpelijk is dat ook het MER dat is, wordt ook geconstateerd dat de meerwaarde van een planMER in dit stadium beperkt is vanwege het abstractieniveau van de visie en planMER. Daarom is het van belang dat wanneer het beleid met de verdere uitwerking van de visie meer concreter wordt, waar nodig weer een plan- of projectMER uitgevoerd gaat worden om ervoor te zorgen dat dan ook het milieubelang nog steeds volwaardig en integraal wordt meegenomen.
- De commissie adviseert een informatiesysteem uit te werken gekoppeld aan de doelen uit de Omgevingsvisie. Dit advies van de commissie nemen we over; parallel aan het opstellen van de Omgevingsvisie met planMER is gewerkt aan de ontwikkeling van een doorlopende effectmonitor. Deze monitor krijgt een signalerende functie: een 'vinger-aan-de-pols'. De informatie uit het planMER en de hierin toegepaste indicatoren zijn de basis geweest voor de effectmonitor. Deze monitor zal naar verwachting in het voorjaar 2019 operationeel worden.

[8] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Achtergrond_Noord_Holland_in_2016

[9] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingsvisie/Documenten/Fase_2_Koers/Discussiedocument_op_weg_naar_Koers_NH2050.org

Begrippenlijst

50/50-verdelingsregel (Schiphol)	Deze regel gaat uit van wat we nu kunnen voorzien aan technologische ontwikkelingen om de hinder van vliegtuigen te verminderen. De regel houdt in dat na 2020 de door de luchtvaartsector gerealiseerde milieuwinst voor 50% ten goede komt aan de omgeving, de andere 50% mag gebruikt worden voor een verantwoorde groei van de luchthaven
Aardwarmte	Aardwarmte of geothermie is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
Agglomeratiekracht	Agglomeratievoordelen die bedrijven en instellingen ondervinden door ruimtelijke en organisatorische nabijheid: massa en dichtheid in een gebied in de vorm van lokale concentraties van bedrijven, kennis, human capital en een goede bereikbaarheid, internationale connectiviteit en kwaliteit van leven
Agrifoodsector	Geheel van sectoren en activiteiten in de agribusiness, gericht op ontwikkeling, productie, bewerking, verwerking en handel van agrarische producten
Basiskwaliteit leefomgeving	De kwaliteit waaraan de leefomgeving van de mens, dier of plant uit oogpunt van gezondheid en veiligheid minimaal moet voldoen; de door de wetgever gestelde normen zijn daarbij leidend
Biodiversiteit	Soortenrijkdom aan planten en dieren
Bundeling	Ruimtelijk concentreren, in de nabijheid van elkaar situeren van activiteiten en functies
Circulaire economie	Systeem dat zich zelf versterkt en herstelt. Doel is om producten, onderdelen en materialen op een zo hoogwaardig mogelijke manier in het systeem te behouden. In een circulaire economie wordt economische groei losgekoppeld van de toename in de behoefte aan grondstoffen
Clustering	Ruimtelijke concentratie van gelijksoortige activiteiten
Connectiviteit	Verbondenheid; ruimtelijke verbindingen bijvoorbeeld tussen natuur- of groengebieden
Daily Urban System	Het gebied waarbinnen mensen hun dagelijkse ritten (verplaatsingen, reizen) maken, zoals naar en van werk, om boodschappen te doen of te winkelen, te sporten of bioscoopbezoek
Draaischijf	Plek waar aanvoer, opslag, distributie en doorvoer van goederen en/of diensten (zoals energie) plaatsvindt en die daardoor als het ware een draaischijf voor de richtingsverandering in goederenstromen vormt
Duurzaam	Letterlijk: van lange duur; de aarde niet uitputtend; een duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor toekomstige generaties, om ook in hun behoeften te voorzien, in gevaar te brengen. In relatie tot natuur gaat het om aandacht voor de balans tussen mens en natuur, waaronder het tegengaan van de teruggang van de biodiversiteit.
Ecosysteem	Het geheel van alle organismen in een bepaald gebied, hun onderlinge wisselwerkingen en hun leefomgeving

(Cultureel) erfgoed	De fysieke overblijfselen van de historie: bovengronds (gebouwde monumenten en hun relevante directe omgeving (biotoop)), ondergronds (archeologie), het cultuurlandschap met historische landschapselementen en collecties (archieven en musea) en het immateriële erfgoed (verhalen en tradities)
Gelijkwaardigheidscriteria (Schiphol)	Criteria voor een gelijkwaardige of betere bescherming van de omgeving, zoals bepaald in de Wet luchtvaart: mochten regels en grenswaarden in het Luchthavenverkeerbesluit worden gewijzigd, dan moet het nieuwe (of gewijzigde) besluit de omgeving een bescherming bieden die per saldo gelijkwaardig is aan of beter is dan de bescherming die door het eerste besluit wordt geboden
Geothermie	Geothermie of aardwarmte is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Gemeenschap; doelstellingen zijn een redelijke levensstandaard voor agrariërs, een verzekerde voedselvoorziening en redelijke prijzen voor de consument.
Gradiënten	(Geleidelijke) overgangen tussen gebieden. De belangrijkste zijn hoog-laag, droog-nat, voedselrijk-voedselarm
Groenstedelijke kernen	Grotere woonkernen die gekenmerkt worden door (dominantie van) groene woonmilieus
Hernieuwbare energie	Duurzame energie: energie waarover voor onbeperkte tijd kan worden beschikt, zoals zonne-energie, windenergie, waterkracht
Hittestress	Gezondheidsverschijnsel tijdens periode met uitzonderlijk warm weer, waarbij door niet of weinig aanvulling van vochtverlies het lichaam kan uitdrogen met eventueel een hartaanval of beroerte tot gevolg
Hub	Vervoersknooppunt, een (lucht)haven die als knooppunt functioneert in het (lucht)havenverkeer
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
Klimaatbestendigheid	Toestand waarbij de effecten van de klimaatverandering niet tot problemen leiden; toegerust/voorbereid op de klimaatverandering
Klimaatneutraal	Niet bijdragend aan de klimaatverandering
Klimaatverandering	De verandering van het gemiddelde weer of klimaat over een langere periode; in 2015 hebben 174 landen in Parijs afgesproken de opwarming van de aarde niet boven de 2 graden Celsius te laten komen door de CO_2-uitstoot te verminderen
Klimaatstresstest	Min of meer gestandaardiseerde test voor het in beeld brengen van de kwetsbaarheden van een gebied voor de thema's wateroverlast, hitte, droogte, overstroming en bodemdaling, o.a. met behulp van de Klimaateffectatlas
Kringlooplandbouw	Het efficiënt produceren van voedsel in kringlopen, zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt. Kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen zijn op een zo laag mogelijk – nationaal of internationaal – schaalniveau gesloten

KRW	Kaderrichtlijn Water: Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moet voldoen
Landschap	Een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen
Landschappelijke kwaliteit	Waardering van het landschap op basis van criteria als aantrekkelijkheid, samenhang, openheid, karakteristiek
Leefbaarheid	Mate van aantrekkelijkheid en/of geschiktheid van een gebied om er te wonen, werken, recreëren, leven
Milieucontouren	Gerelateerd aan milieuzonering en een hulpmiddel bij het ruimtelijk scheiden of inpassen van enerzijds overlastgevende of risicovolle functies en anderzijds kwetsbare functies; geluidscontouren, veiligheidscontouren en geurcontouren zijn voorbeelden van milieucontouren
Mobiliteit	Verkeer en vervoer; het verplaatsen van mensen of goederen
MRA	Metropoolregio Amsterdam; samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en de provincies Noord-Holland en Flevoland
Natuurinclusief	Het vanaf het begin in samenhang rekening houden met ecologie en natuur, gericht op zo groot mogelijke impact op biodiversiteit)
Natuurinclusieve landbouw	Een ecologisch houdbare vorm van voedselproductie. Het maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft (het 'natuurlijk kapitaal'), versterkt de biodiversiteit op en rond het boerenland en belast de natuur zo min mogelijk
NEC-richtlijn	National Emission Cellings, oftewel Nationaal emissieplafond; EU-afspraak ter beperking van de uitstoot van verzurende en luchtverontreinigende stoffen NOX, SO_2, PM2,5, NH_3 en VOS
Nutriënten	Voedingsstoffen; natuurlijke bestanddelen die onontbeerlijk zijn voor de groei en ontwikkeling van organismen (mensen, planten en dieren)
OV	Openbaar Vervoer
OV-knooppunten	Openbaarvervoersknooppunten
PAS	Programma Aanpak Stikstof
Ruimtelijke kwaliteit	Ruimtelijke kwaliteit is de balans tussen gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde (bij het maken van keuzes voor nieuwe ontwikkelingen)
Transitie	Structurele verandering als resultaat van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld economie, cultuur, technologie, instituties en natuur en milieu
UNESCO	De Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Verdroging	Verschijnsel waarbij de waterspiegel in het grondwater daalt ten opzichte van het natuurlijke niveau
(Verkeers)modaliteiten	Vervoerswijze, zoals auto, trein, fiets, lopen, vaartuig, vliegtuig

Colofon

Kernteam:
David Bosch, Ton Bossink, André van Eijk, Michiel de Graef, Bart van Leeuwen, Imre de Roo, Joke Schaap, Chantal Schoen, Jethro Steijvers, Jurjen Tjarks

Projectgroep:
Jeanot van Belkom, Lutine de Boer, (Gemeente Alkmaar), Marisse Boegheim (Waternet namens de Waterschappen Amstel, Gooi en Vecht, Hollands Noorderkwartier en Rijnland), Lieve van den Boogaard, Michael Braam, Tessie Dijkers, Gerda Dinkelman, Mark Eker, Peter Graven, Hans Groot, Geert Haenen, Peter Harmsen (Rijkswaterstaat), Mira Heesakkers, Delia Hofman, Karin van Hoof, Mirjam Iding, Nils Klopper, Rianne Klein Koerkamp (gemeente Hollands Kroon), Sacha Maarschall, Myra van Munster (gemeente Hollands Kroon) Harry van der Pijl, Gideon Ravesteijn, Edwin Rem, Anne de Rooij, Sanne Ruijs, Robert Sabée, Ienke Verhoeff, Paul Visser (gemeente Hollands Kroon), Erik Vos (Gemeente Hoorn), Koos van Zanen (gemeente Amsterdam), Christiaan van Zanten (regio Gooi- en Vechtstreek)

Met dank aan:
Iedereen die heeft bijgedragen vanuit provincie, medeoverheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, wetenschap

Alle Noord-Hollanders en andere geïnteresseerden die aan ons panelonderzoek hebben meegedaan en die ons volgen en actief zijn op onze Facebook-pagina JouwNoord-Holland.nl

Fotografie: Theo Baart

Vastgesteld door Provinciale Staten op 19 november 2018

HAARLEM, 2050

2050

FORMAT Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

Naam fractie/ indiener: PvdA, (Lars Voskuil), D66 (Ilse Zaal)

Naam commissie en datum: RWK, 6 februari 2020 (extra)

X Verzoek extra commissievergadering RWK

o Legt de volgende discussienota ter bespreking voor aan de Statencommissie en/of de portefeuillehouder:

(titel)

o Verzoekt de brief op de C-agenda onder nr.

van:

onderwerp:

ter bespreking te verplaatsen naar de B-agenda[1]

Aanleiding

Hieronder wordt de achtergrond van het onderwerp geschetst en aangegeven wat de aanleiding is voor het verzoek:

- ~~discussienota~~

- Extra Commissie vergadering ter bespreking van de concept Omgevingsverordening PNH voordat deze wordt vastgesteld door GS en ter inzage wordt gelegd

- ~~onderwerp van de C- naar de B-agenda te verplaatsen~~

Het behandeldoel

Hieronder wordt aangeven met welk doel de fractie dit onderwerp/ de ingekomen brief op de agenda heeft gezet

- *welke politieke vraag wil de indiener aan de orde stellen*

- *wat vraagt de indiener aan de andere fracties (de commissie, de portefeuillehouder)*

Bespreken van en input geven aan GS op de concept Omgevingsverordening PNH, op tijd zodat hetgeen besproken wordt nog meegenomen kan worden door GS voor de vaststelling van de concept Ov en de ter inzagelegging daarvan.

[1] Een verzoek tot het verplaatsen van een ingekomen stuk van de C- naar de B-agenda kan zodra deze op de Lijst ingekomen stukken staat.

FORMAT Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

Zie bijlage.

Nadere toelichting onderwerp

Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland
Nadere toelichting onderwerp

De indieners verzoeken om een extra commissievergadering in te lassen van de Commissie RWK ter bespreking van de concept Omgevingsverordening PNH voordat deze wordt vastgesteld in GS en ter inzage wordt gelegd.

Reden daarvoor is dat er naar aanleiding van het BOT overleg van 13 januari nog veel vragen en opmerkingen waren en dat de commissie de hele conceptverordening nog nooit gezien heeft, alleen een notitie voor het BOT.

De Omgevingsverordening is dusdanig belangrijk dat het verstandig lijkt om als PS aan de voorkant zoveel mogelijk input te geven, in plaats van pas aan het eind van het traject, na de ter inzage legging. Het stuk staat voor 11 februari op de agenda voor vaststelling in GS en gaat daarna ter inzage.

De agenda van RWK van 10/2 zit al aardig vol met grote onderwerpen en bovendien is dat zo kort op GS dat het niet waarschijnlijk lijkt dat met input daaruit nog iets gedaan kan worden met de input uit PS.

Daarom het verzoek om op donderdag 6 februari 2020 een extra vergadering van RWK in te lassen hierover.

PvdA, Lars Voskuil
D66, Ilse Zaal

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

INGEKOMEN 10 DEC. 2019

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr S. Ruijs
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143775
ruijss@noord-holland.nl

Verzenddatum
10 DEC. 2019

Kenmerk
1326263/1326332

Uw kenmerk

Betreft: Planning besluitvorming Omgevingsverordening NH2020

Geachte leden,

In de commissie Ruimte, Wonen en Klimaat van 25 november 2019 is door een van uw leden gevraagd naar de planning van de Omgevingsverordening NH2020. In deze brief informeren wij u over de stand van zaken en de planning van de Omgevingsverordening NH2020.

Stand van zaken Omgevingsverordening NH2020

De concept ontwerp Omgevingsverordening NH2020 wordt op dit moment afgerond. Ambtelijk wordt de laatste hand gelegd aan de vertaling van een aantal doelstellingen en ambities uit het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken!'. Concreet gaat het dan bijvoorbeeld om ruimte voor woningbouw aan de rand van kernen en ruimte voor windmolens in de MRA, op basis van het principe 'ja, mits'. Daarnaast wordt de uitwerking van de kernkwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) afgerond. Het BPL is het nieuwe regime in de Omgevingsverordening gericht op behoud en bescherming van gebieden die landschappelijk, aardkundig of cultuurhistorisch van bijzondere waarde zijn.

Over deze onderwerpen en andere wijzigingen in de Omgevingsverordening ten opzichte van de huidige verordeningen, gaan wij graag met uw Staten in gesprek. Rond uw commissies van januari 2020 plannen wij hiervoor graag een benen-op-tafel overleg in.

Uitgangspunt planning besluitvorming Omgevingsverordening NH2020: vaststelling voor de zomer 2020

Ons college streeft ernaar de besluitvorming over de Omgevingsverordening vóór het zomerreces van 2020 af te ronden. Op deze manier vertalen we als provincie binnen een jaar enkele belangrijke ambities uit het coalitieakkoord in onze juridische regels. Zoals hierboven genoemd gaat het dan onder andere om meer ruimte voor woningbouw en duurzame energie. Daarnaast hebben wij tijdens de participatiefase richting onze partners bij gemeenten,

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

waterschappen, bedrijfsleven, belangenorganisaties gecommuniceerd te streven naar inwerkingtreding in de eerste helft van 2020.

Planning besluitvorming Omgevingsverordening NH2020

Op basis van het streven om de Omgevingsverordening NH2020 voor de zomer van 2020 vast te stellen, stelt ons college de volgende planning voor:

• Januari 2020:	BOT-overleg PS: bespreken belangrijkste thema's Omgevingsverordening NH2020
• Begin februari 2020:	Technische briefing PS: Ontwerp Omgevingsverordening NH2020
• 11 februari 2020:	GS stellen Ontwerp Omgevingsverordening vast
• 14 februari 2020:	Start terinzagelegging
• 10 april 2020:	Einde terinzagelegging
• Mei 2020:	Statenvoordracht in GS
• Juni 2020:	Omgevingsverordening NH2020 in PS-commissies
• 29 juni 2020:	Omgevingsverordening NH2020 ter vaststelling in PS

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Deze beslissing is namens gedeputeerde staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast

Notitie Benen op tafel-overleg PS Omgevingsverordening 13 januari 2020

Inleiding

Deze notitie is opgesteld voor Provinciale Staten ter voorbereiding op het Benen op tafel-overleg (BOT-overleg) over de Omgevingsverordening NH2020 op 13 januari aanstaande. Het bevat een overzicht op hoofdlijnen van de onderwerpen die tijdens het BOT-overleg zullen worden besproken.

1. Omgevingsverordening NH2020

In september 2018 is de provincie gestart met de schrijffase van de Omgevingsverordening NH2020, parallel aan de afronding van de Omgevingsvisie NH2050. De ontwerp Omgevingsverordening NH2020 zal volgens planning half februari ter inzage worden gelegd.

In de Omgevingsverordening NH2020 wil het college van GS een aantal zaken een plek geven. Ten eerste gaat het om de sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie NH2050; 'lokaal wat kan, regionaal wat moet. Ruimte bieden voor maatwerk, gelet op de diversiteit van regio's'. Daarnaast willen we enkele inhoudelijke ambities en ontwikkelprincipes uit de Omgevingsvisie NH2050 in concrete juridische regels omzetten. Ten derde zijn er enkele speerpunten uit het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken' die vragen om een vertaling in de eerste Omgevingsverordening. Ten slotte is er de input uit de ambtelijke consultatie op de concept Omgevingsverordening.

Het college van GS is voornemens om hier in de ontwerp Omgevingsverordening NH2020 als volgt invulling aan te geven:

- Beleidsinhoudelijke veranderingen ten opzichte van de regels in de huidige 21 verordeningen zijn voornamelijk te vinden in de instructieregels gericht op gemeentelijke plannen;
- De belangrijkste wijzigingen in deze instructieregels zijn de volgende. Deze onderwerpen zullen tijdens het BOT-overleg worden besproken:
    a. meer ruimte voor kleinschalige woningbouw;
    b. overige kleinschalige stedelijke ontwikkelingen alleen op bestaande bouwvlakken;
    c. Beschrijven en vastleggen kernkwaliteiten Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL);
    d. meer ruimte voor windmolens in de MRA, vooruitlopend op de RES;
    e. borgen belang industrieterreinen in het NZKG;
    f. aandacht voor risico's klimaatadaptatie;
    g. ruimte voor experiment/meerwaarde.

In paragraaf 2 een nadere toelichting op bovengenoemde voorgenomen wijzigingen. Daarna wordt in paragraaf 3 ter verduidelijking een overzicht gegeven van alle instructieregels aan gemeenten die in de Omgevingsverordening worden opgenomen. Dit om de regels die inhoudelijk wijzigen in samenhang te bezien.

2. Inhoudelijke wijzigingen

a. Ruimte voor kleinschalige woningbouw

In de Omgevingsverordening wil het college gemeenten meer ruimte bieden voor kleinschalige woningbouw door:

- Regionale afspraken over wonen ook van toepassing te verklaren op kleinschalige woningbouw (11 woningen of minder);
- Te regelen dat nieuwe kleinschalige woningbouw altijd in of aan de kern/het dorpslint plaatsvindt;

- Als uitzondering hierop het volgende te regelen: in het geval van transformatie bedrijfsfuncties (bijvoorbeeld voormalig agrarisch bouwperceel) in het landelijk gebied: bij sloop 1500 m2 max. 2 woningen mogelijk. Deze mogelijkheid bestaat ook al in de huidig Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV).

Hiermee geven we gemeenten meer ruimte dan in de huidige Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). In de PRV is namelijk een verbod opgenomen op kleinschalige woningbouw in het landelijk gebied. Met de voorgenomen nieuwe regels wordt het mogelijk aan de rand van kernen te bouwen. De in het coalitieakkoord genoemde woonakkoorden leveren input voor de regionale afspraken over wonen. Met de nieuwe regels geven we invulling aan de ambitie in het coalitieakkoord en de Omgevingsvisie om daar waar nodig ruimte te bieden voor woningbouw aan de rand van kernen.

b. Ruimte voor overige kleinschalige stedelijke ontwikkelingen
In de omgevingsverordening wil het college overige kleinschalige stedelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied beperken door:
- Te regelen dat overige kleinschalige ontwikkelingen in landelijk gebied (bijvoorbeeld recreatie, bedrijven tot 500 m2) alleen mogelijk zijn op bestaande bouwvlakken;
- Een uitzondering te maken voor schuilstallen.

Hiermee sluiten we voor de overige kleinschalige ontwikkelingen aan op de praktijk van de huidige Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV).

c. Kernkwaliteiten Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)
In de Omgevingsvisie NH2050 is het ontwikkelprincipe opgenomen om te komen tot een vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes. Ook wordt richting de Omgevingsverordening de opdracht gegeven om de kernkwaliteiten van de Noord-Hollandse landschappen vast te leggen.

In de Omgevingsverordening wil het college hier als volgt invulling aan geven:
- Vereenvoudigen door een beperkt aantal regimes op te nemen:
    - Natuurnetwerk Nederland (NNN, natuurwaarden)
    - Erfgoederen van bijzondere universele waarden (Unesco werelderfgoedwaarden)
    - Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL, landschappelijke waarden)
- Voor BPL per leggen we gebied de kernkwaliteiten vast, als bijlage bij de verordening;
- De huidige regimes weidevogelleefgebied, aardkundig waardevolle gebieden, aardkundige monumenten en bufferzones komen te vervallen. De kwaliteiten die met deze regimes werden beschermd, worden (voorzover deze kwaliteiten nog aanwezig zijn) opgenomen in de kernkwaliteitenbeschrijvingen BPL of de wezenlijke kenmerken en waarden NNN.
- De begrenzing van de BPL-gebieden baseren we op de grenzen van de huidige beschermingsregimes (PRV en PMV) in combinatie met landschappelijk logische grenzen, onder andere gebaseerd op het Kwaliteitsbeeld Landschap Noord-Holland 2050;
- In BPL;
    - Zijn grootschalige stedelijke ontwikkelingen niet toegestaan, tenzij groot openbaar belang wordt aangetoond;
    - Kleinschalige woningbouw, overige kleinschalige stedelijke ontwikkelingen en overige ruimtelijke ontwikkelingen (zoals windmolens en opstellingen voor zonne-energie) zijn alleen toegestaan als de kernkwaliteiten niet worden aangetast. De gemeente weegt dit af op basis van de in de Omgevingsverordening beschreven kernkwaliteiten.

Naast de inhoudelijke vertaling van de Omgevingsvisie, geven we met deze regels invulling aan de sturingsfilosofie om te komen tot regionaal maatwerk. Door het gebiedsgericht beschrijven van kernkwaliteiten, is het mogelijk gebiedsspecifieke afwegingen te maken. Dat was met de huidige regimes uit de PRV en PMV die nu in het BPL zijn opgenomen niet mogelijk. Dit doordat hier een generieke regel gold voor alle gebieden binnen het betreffende regime.

d. Ruimte voor windenergie in de MRA
In de Omgevingsverordening wil het college meer ruimte bieden voor windenergie op land door:

- Binnen de herstructureringsgebieden (uit de PRV) in de Metropoolregio Amsterdam (MRA):
    - Het saneringsvereiste te schrappen;
    - Het plafond van 685,5 MW te schrappen;
    - De eis voor een lijnopstelling terug te brengen van een lijn van 6 naar een lijn van 3 windmolens;
- Buiten deze herstructureringsgebieden GS de mogelijkheid te geven 'windenergiegebieden' aan te wijzen, waarbinnen nieuwe windmolens kunnen worden gerealiseerd. Dit geldt alleen in de MRA
- In Noord-Holland Noord is het vooruitlopend op de RES-sen alleen mogelijk een nieuwe windmolen te plaatsen ter vervanging van een oude windmolen.

Met de nieuwe regels geven we invulling aan de doelstelling uit het coalitieakkoord om in de MRA vooruitlopend op de RES-sen ruimte te bieden voor de plaatsing van windmolens op basis van het principe 'ja-mits'.

e. Vastleggen belang Industrieterreinen van provinciaal belang in het NZKG
In de Omgevingsverordening wil het college de provinciale belangen bij de industrieterreinen in het NZKG vastleggen door:

- Te regelen dat op deze industrieterreinen alleen ontwikkelingen mogelijk zijn voor energietransitie, circulaire economie, havengebonden en havengerelateerde activiteiten en zware industrie;
- Binnen de milieucontouren rond de industrieterreinen alleen nieuwe ontwikkelingen toe te staan als deze geen beperking opleveren voor de milieugebruiksruimte van de bedrijven op het industrieterrein.

Met deze nieuwe provinciale regel geven we invulling aan het belang dat in de Omgevingsvisie wordt gehecht aan de industrieterreinen in het NZKG. Deze industrieterreinen zijn nodig om ruimte te bieden aan onze ambities op het gebied van circulaire economie en energietransitie. Ook is het nodig zeker te stellen dat ruimte beschikbaar blijft voor havenactiviteiten en bedrijven in zwaardere milieucategorieën. Daarbij is niet alleen de fysieke ruimte van belang, maar ook de milieucontouren rond de industrieterreinen. Omdat de industrieterreinen een regionale functie vervullen en de bijbehorende milieucontouren gemeentegrens-overstijgend zijn, leggen we deze op provinciaal niveau vast.

f. Aandacht voor risico's klimaatverandering
In de Omgevingsverordening wil het college vastleggen dat er bij alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen aandacht moet worden besteed aan de gevolgen van klimaatverandering:

- Gemeenten moeten bij alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen toelichten op welke wijze in het plan rekening is gehouden met de risico's van klimaatverandering. Hierbij gaat het om de risico's op:
    - Wateroverlast;
    - Overstroming;

    - Hitte;
    - Droogte;
- Ook moeten gemeenten mogelijke maatregelen of voorzieningen om de risico's te voorkomen of te beperken in kaart brengen.

Hiermee wordt de reikwijdte van het huidige artikel uit de PRV verbreed. In het huidige artikel hoeven gemeenten alleen aandacht te besteden aan overstromingsrisico's bij vitale en kwetsbare functies. Met het nieuwe artikel wordt invulling gegeven aan de basisrandvoorwaarde uit de Omgevingsvisie over klimaatadaptatie. De provincie stelt geen maatregelen verplicht maar verplicht gemeenten tot het maken van een wel overwogen besluit ten aanzien van klimaatadaptatie die recht doet aan de plaatselijke situatie.

g. Ruimte voor experiment/meerwaarde
In de Omgevingsverordening wil het college zoveel als mogelijk invulling geven aan de sturingsfilosofie door mogelijkheden te bieden voor lokale/regionale afweging en maatwerk. Toch kan het voorkomen dat de Omgevingsverordening experimenten of activiteiten onmogelijk maakt, terwijl het experiment of de activiteit een bijzondere meerwaarde heeft. Een meerwaarde voor bijvoorbeeld de provinciale ambities en doelstellingen uit de Omgevingsvisie. Een dergelijke situatie willen we ondervangen door:

- GS de mogelijkheid te geven een gebied aan te wijzen waar voor een experiment of activiteit met aantoonbare meerwaarde kan worden afgeweken van regels in de Omgevingsverordening;
- Het experiment of de activiteit moet een bijzondere meerwaarde hebben voor de ambities en doelstellingen uit de Omgevingsvisie NH2050
- GS stellen nadere regels vast over onder meer de tijdsduur van het experiment, de monitoring en de regels waarvan mag worden afgeweken.

3. Samenhang instructieregels gemeenten

De meeste inhoudelijke wijzigingen in de provinciale regels zullen te vinden zijn in de instructieregels aan gemeenten. In deze paragraaf leest u meer over de samenhang tussen de verschillende regels die zich richten tot de gemeenten in Noord-Holland. Zie onderstaande tabel. De wijzigingen ten opzichte van de huidige verordening zijn in rood weergegeven.

	Stedelijke functies	**Agrarische functies**	**Overige functies**
1. Regels voor de hele provincie	• Woningbouw: regionale afspraken (ook voor kleinschalige woningbouw). Kleinschalig alleen in of aan de kern/het dorpslint; • Bedrijventerreinen/ kantoren/detailhandel/ recreatie: regionale afspraken • Overige kleinschalige stedelijke functies: alleen op bestaand bouwvlak • Woningen binnen de LIB5 zone (Schiphol)	• Regels voor agrarische bouwpercelen • Regels voor voormalige agrarische bouwpercelen (betrokken bij woningbouw, zie stedelijke functies) • Regels voor intensieve veehouderij	• Regels voor windenergie • Regels voor opstellingen voor zonne-energie

	• Industrieterreinen van provinciaal belang in het NZKG		

2. Aanvullende regels voor specifieke gebieden in de provincie	• Beschermd landelijk gebied (beschermingsregimes):
	  ○ Natuurnetwerk Nederland
	  ○ Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde (Unesco werelderfgoed)
	  ○ Bijzonder provinciaal landschap (BPL)
	• Concentratiegebieden landbouw:
	  ○ Glastuinbouwconcentratiegebied
	  ○ Tuinbouwconcentratiegebied
	  ○ Zaadveredelingsconcentratiegebied
	  ○ Permanente bollenteelt		

3.Aanvullende regels voor ruimtelijke inpassing en klimaatadaptatie (hoe?)	• Leidraad landschap en cultuurhistorie • Klimaatadaptatie		

Omgevingsverordening NH2020

Provincie
Noord-Holland

Omgevingsverordening NH2020

Benen op tafel overleg Provinciale Staten, 13 januari 2020

Provincie
Noord-Holland

Omgevingswet

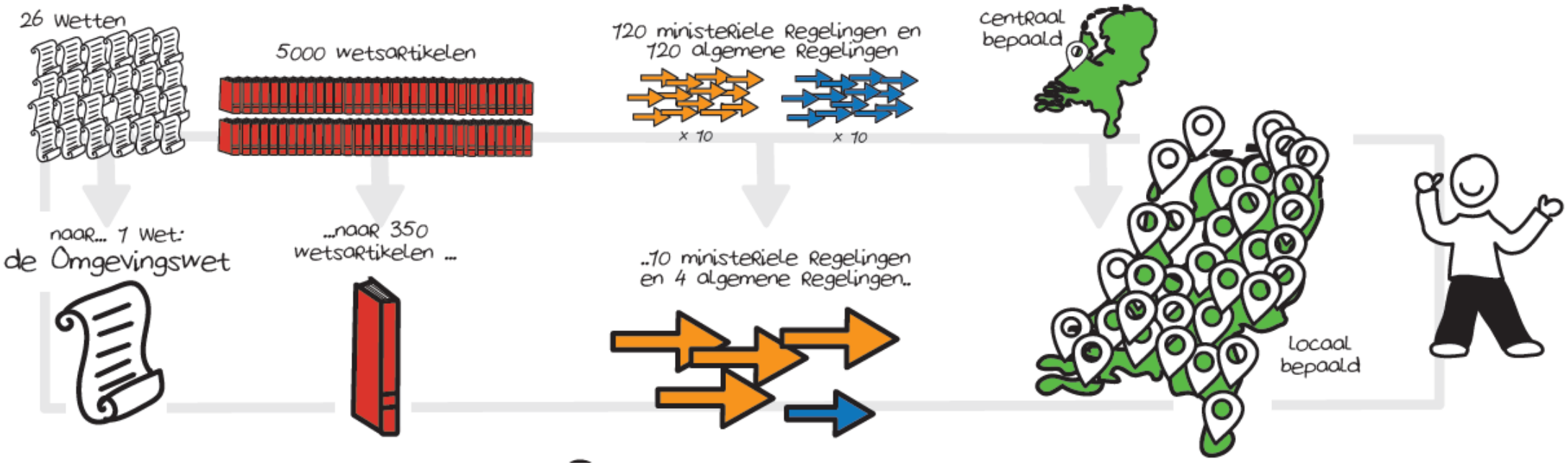

Omgevingswet

Vergroten afwegingsruimte

Inzicht in wat wel en niet kan

Snellere besluitvorming

Integrale benadering leefomgeving

Omgevingswet

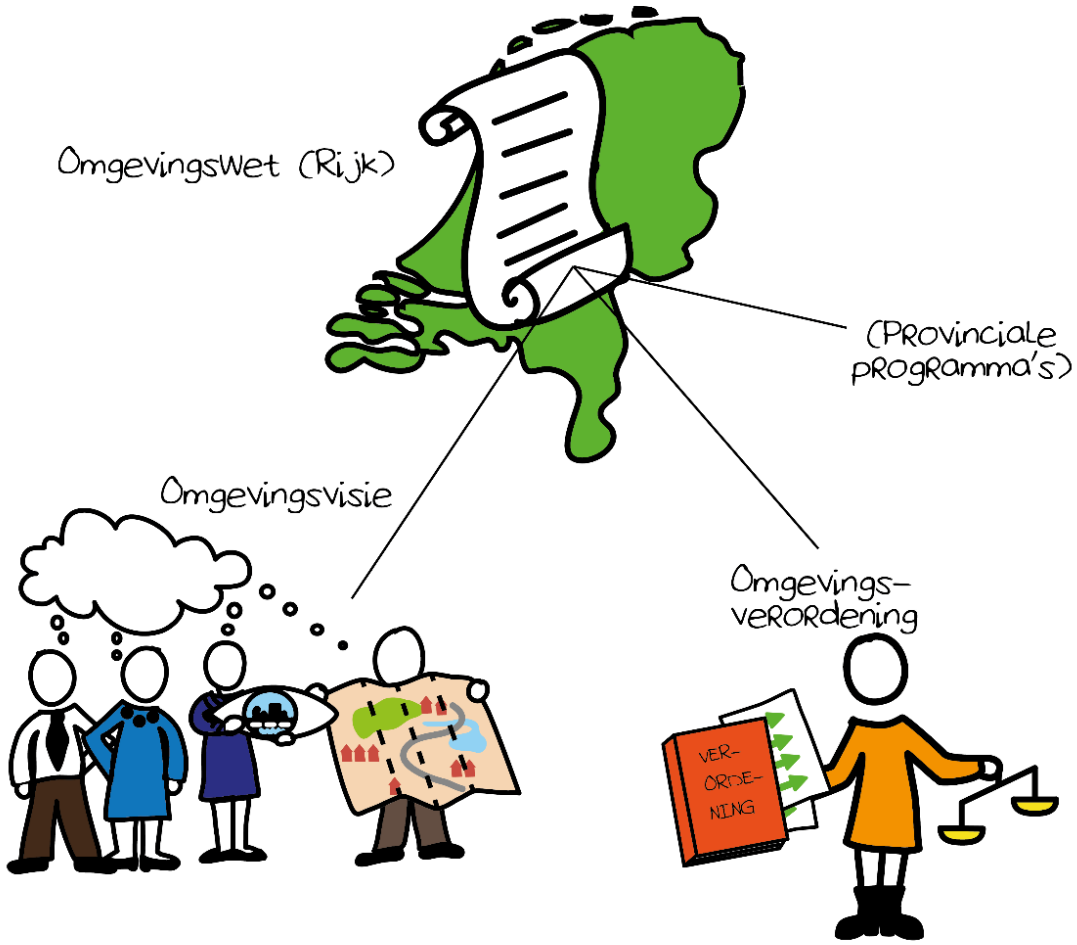

Omgevingsverordening

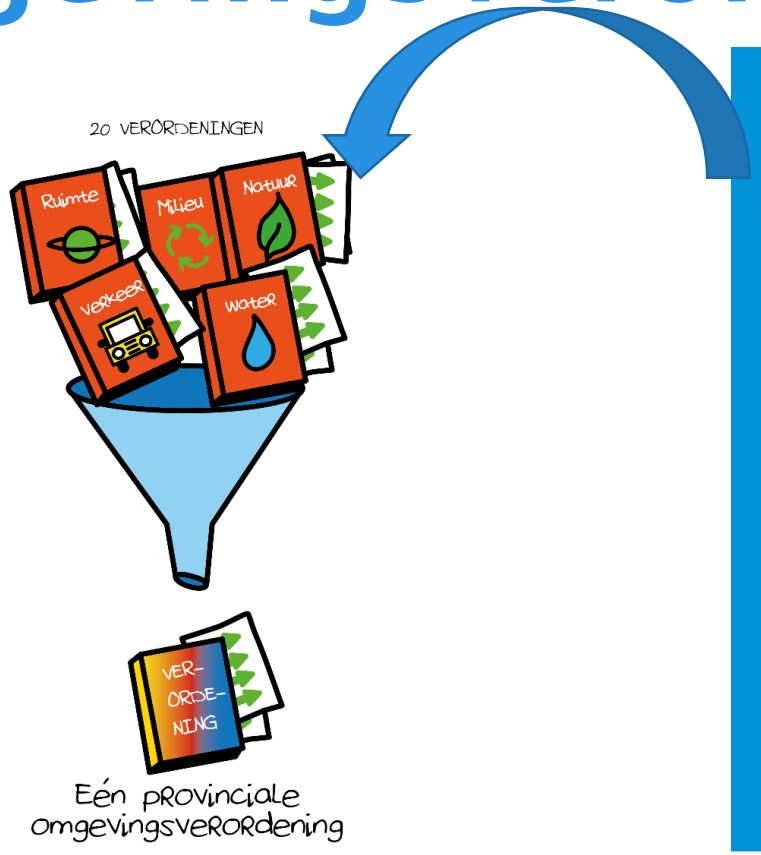

Kansen omgevingsverordening

Participatie Omgevingsverordening

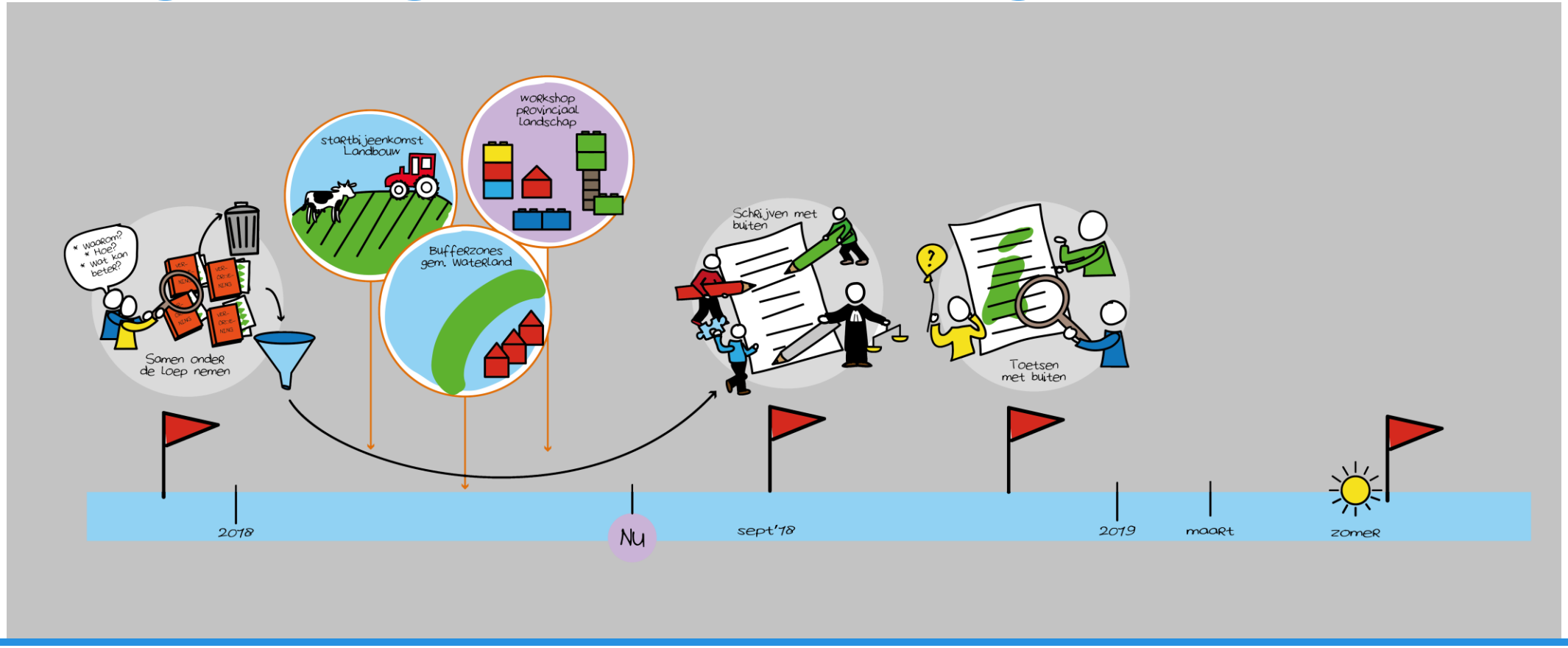

Doorkijk en samenhang

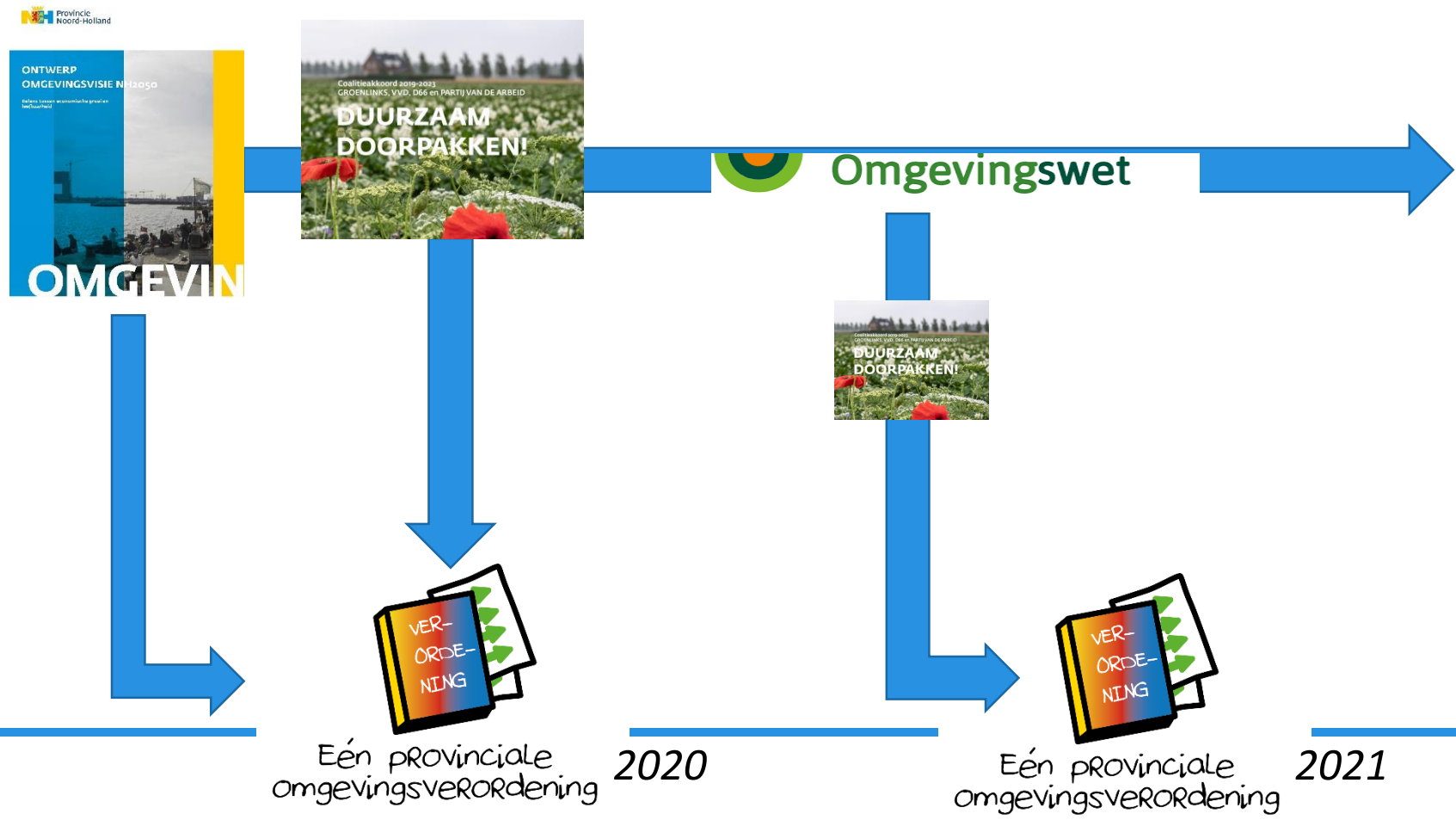

Insteek ontwerp

- Omzetten:
  - Bodem, gesloten stortplaatsen, ontgrondingen
  - Natuur/flora/fauna
  - Regionale Luchthavens
  - Erfgoed
- Verduidelijken:
  - Water
  - Wegen
- Aanpassen obv sturingsfilosofie en coalitieakkoord:
  - PRV
  - PMV

Omgevingsverordening

Belangrijkste wijzigingen

Ruimte voor kleinschalige woningbouw

Omgevingsvisie, Coalitieakkoord

- Regionale afspraken wonen ook over kleinschalig;
- Altijd aan de kern of in of aan een lint;
- Uitzondering: functiewijziging naar wonen:
  - Slopen bestaande bedrijfsbebouwing;
  - 1500 m2 sloop: tweede woning mogelijk.

Overige kleinschalige ontwikkelingen

Tot 500 m²

- Alleen op bestaand bouwvlak
- Uitzondering: schuilstallen

Bijzonder Provinciaal Landschap

Omgevingsvisie

- Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap;
- Vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes;

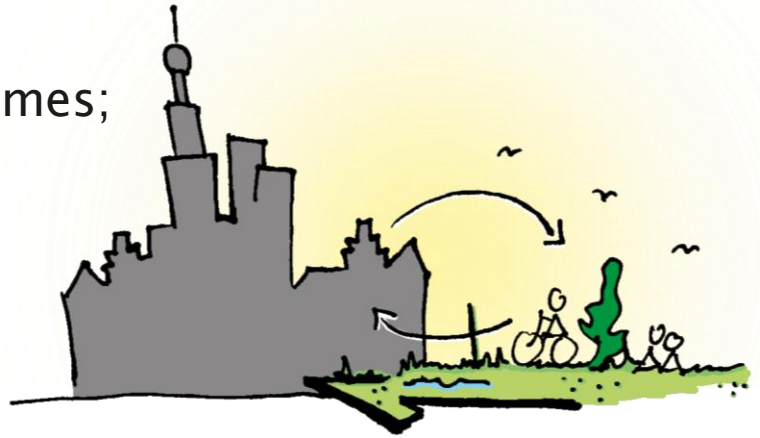

Vereenvoudiging

Omgevingsverordening: beschermd landelijk gebied

- Natuurnetwerk Nederland
- Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarden (Unesco)
- Bijzonder Provinciaal Landschap

Bijzonder Provinciaal Landschap

Regimes en begrenzing

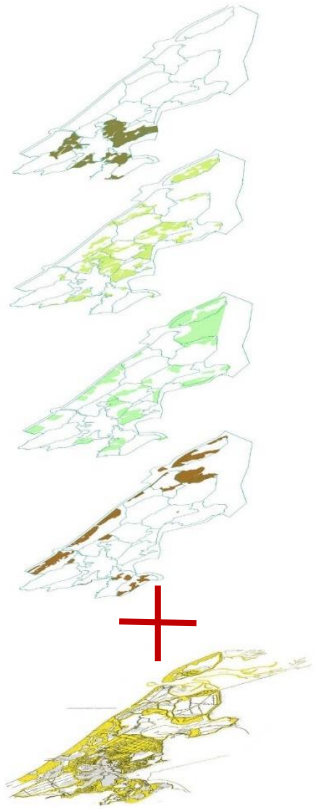

Bufferzones

Weidevogelleefgebieden

Aardkundig waardevolle gebieden

Aardkundige monumenten

Kwaliteitsbeeld NH2050

“Bijzonder provinciaal landschap”

- Kernkwaliteiten (gebiedsgericht) als bijlage bij de verordening
- Geen nieuwe (grote) stedelijke ontwikkelingen
- Overig: alleen als kernkwaliteiten niet worden aangetast
- Afweging: gemeente

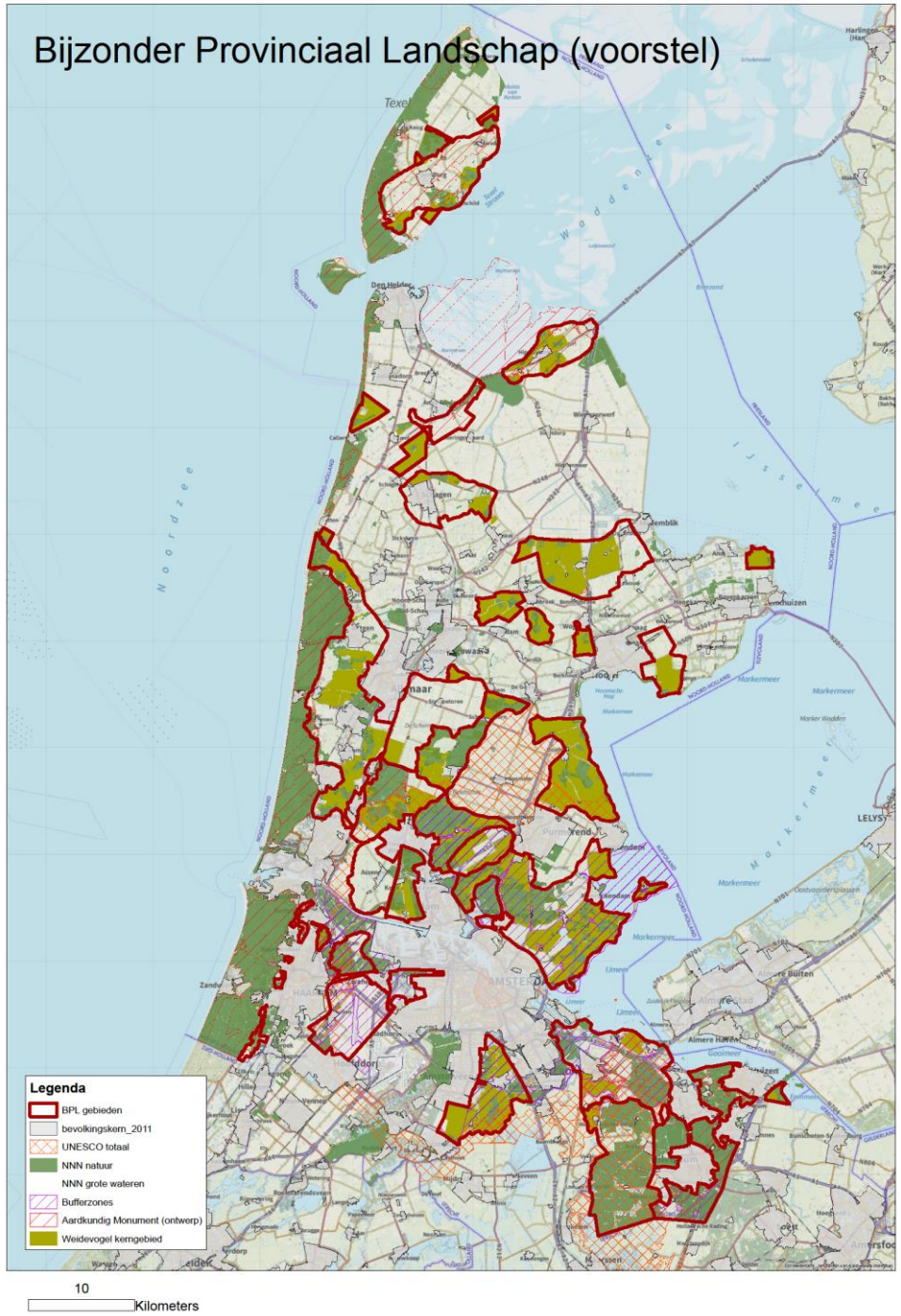

Ruimte voor windenergie MRA

Coalitieakkoord: ja, mits. Vooruitlopend op RES

- Nieuw beleidskader WoL
- Windenergiegebieden
- Herstructureringsgebieden (PRV):
  - Schrappen saneringsvereiste
  - Schrappen plafond
  - Lijnopstelling: 3
- NHN: Alleen vervanging

Industrieterreinen NZKG

Omgevingsvisie

- Industrieterreinen van provinciaal belang:
  - regionale functie
  - Milieucontouren: gemeentegrensoverstijgend
- Bij bestemmingsplanwijziging alleen functies:
  - Ten behoeve van energietransitie of circulaire economie
  - Ten behoeve van zware industriële of havengebonden activiteiten
- Transformatiegebieden
- Milieucontouren

Klimaatadaptatie

Omgevingsvisie

- Rekening houden met risico’s van klimaatverandering
- Wateroverlast, overstroming, hitte, droogte
- Maatregelen en overleg

Samenhang instructieregels

	Stedelijke functies	Agrarische functies	Overige functies
1. Regels voor de hele provincie	• Wonen • Bedrijventerreinen/ kantoren/detailhandel/ recreatie • Overige kleinschalige stedelijke functies • LIB5 zone (Schiphol) • NZKG	• Agrarische bouwpercelen • intensieve veehouderij	• Windenergie • Zonne-energie

2. Aanvullende regels specifieke gebieden	• Beschermd landelijk gebied (beschermingsregimes):
	  ○ Natuurnetwerk Nederland/UNESCO/BPL
	• Concentratiegebieden landbouw:
	  ○ Glastuinbouw/Zaadveredeling/Permanente Bollenteelt		

3.Aanvullende regels (hoe?)	• Leidraad landschap en cultuurhistorie • Klimaatadaptatie		

Ruimte voor experiment/meerwaarde

Omgevingsvisie/Omgevingswet

- Experiment en meerwaarde:
  - Experiment tbv innovatie ontwikkelingen
  - Activiteiten met meerwaarde
  - Draagt bij aan doelen Omgevingsvisie NH2050
  - Participatie
  - GS wijzen gebied aan waar van Omgevingsverordening kan worden afgeweken
  - Jaarlijks rapporteren aan PS

Planning

• 11 februari 2020	GS stellen Ontwerp Omgevingsverordening NH2020 vast
• 14 februari 2020	Start terinzagelegging
• 10 april 2020	Einde terinzagelegging
• Mei 2020	Statenvoordracht in GS
• Juni 2020	Omgevingsverordening NH2020 in PS-commissies
• 29 juni 2020	Omgevingsverordening NH2020 ter vaststelling in PS
• 15 juli 2020	Inwerkingtreding

Doorkijk Omgevingsverordening NH2021

Noodzakelijke aanpassingen:

- Aanpassen grondslag en verwijzingen naar wet en regelgeving;
- Inhoudelijk noodzakelijke aanpassingen op grond van de Omgevingswet, onder meer:
  - Bodemsanering (bevoegdheid gaat naar gemeenten);
  - Grondwater (provincie krijgt aanvullende bevoegdheden);

- Ter inzage: na de zomer 2020.

Vragen

Omgevingsverordening NH2020

Provincie
Noord-Holland

Omgevingsverordening NH2020

Technische briefing ontwerp Omgevingsverordening NH2020

6 februari 2020, PS-commissie RWK

Provincie Noord-Holland

Omgevingswet

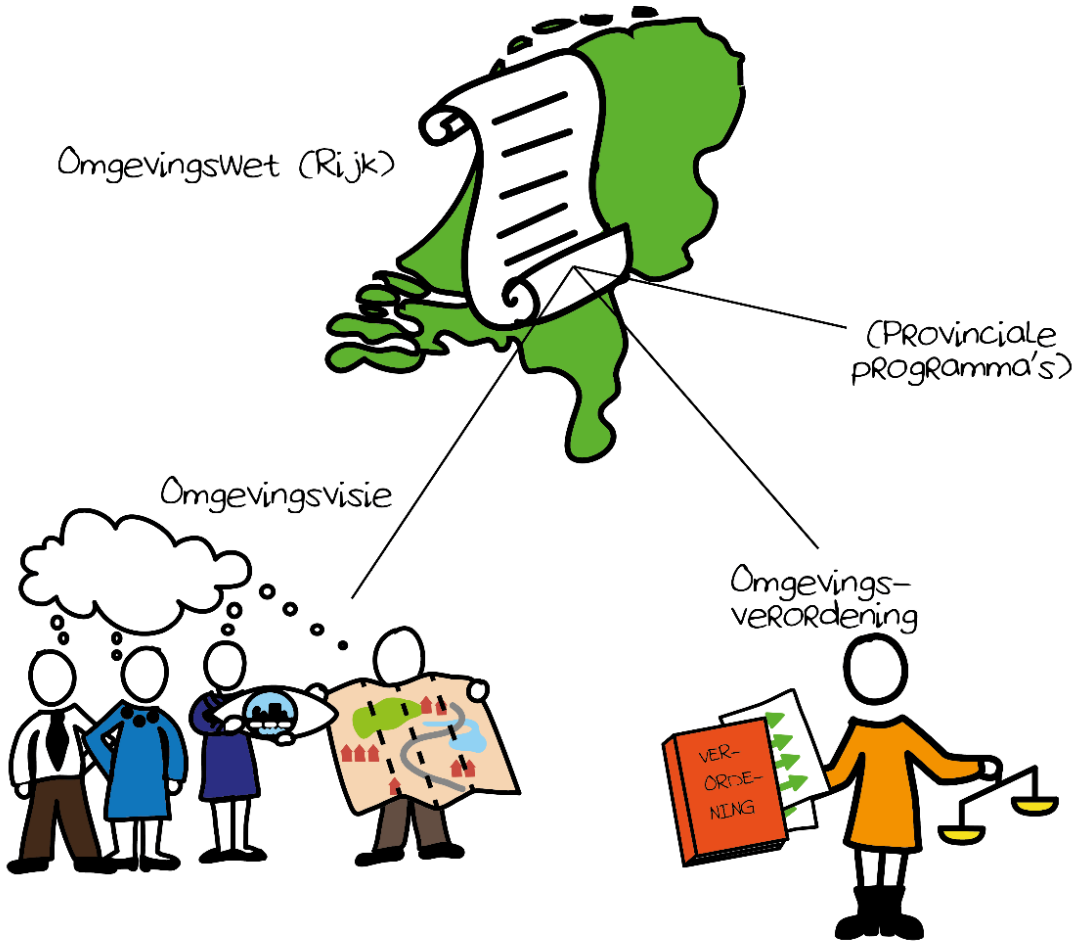

Omgevingsverordening

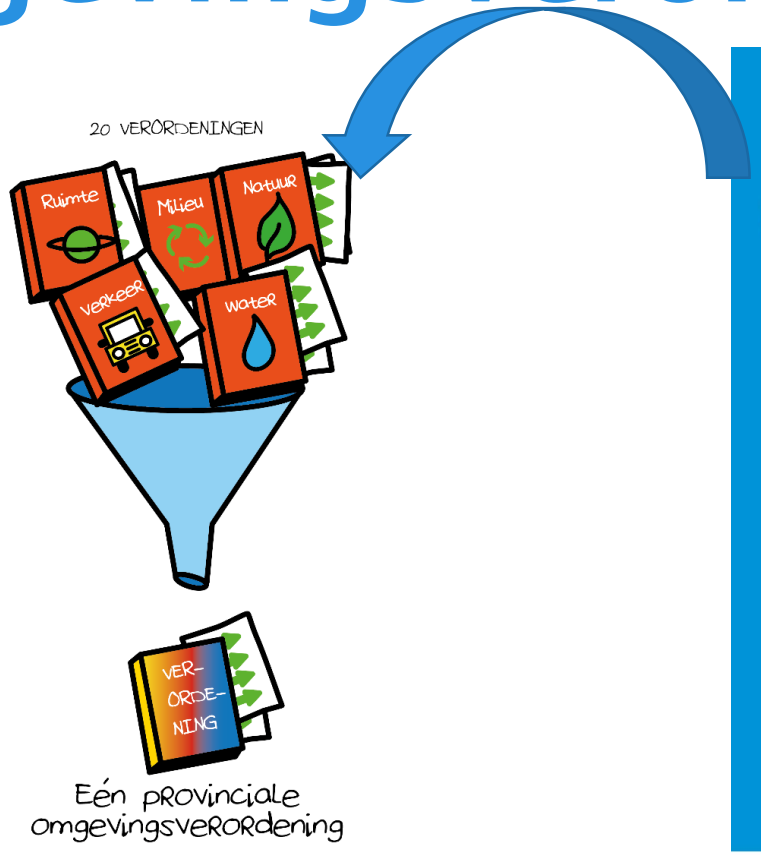

Participatie Omgevingsverordening

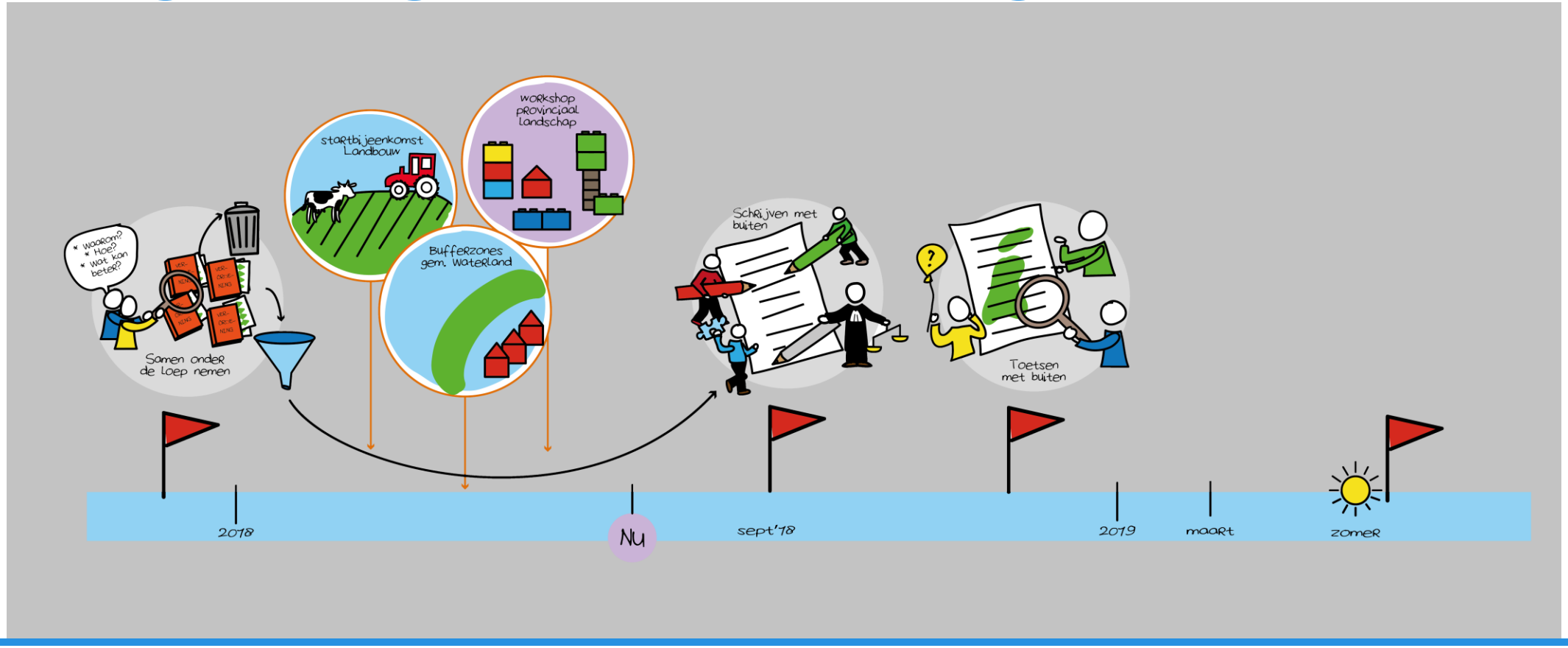

Doorkijk en samenhang

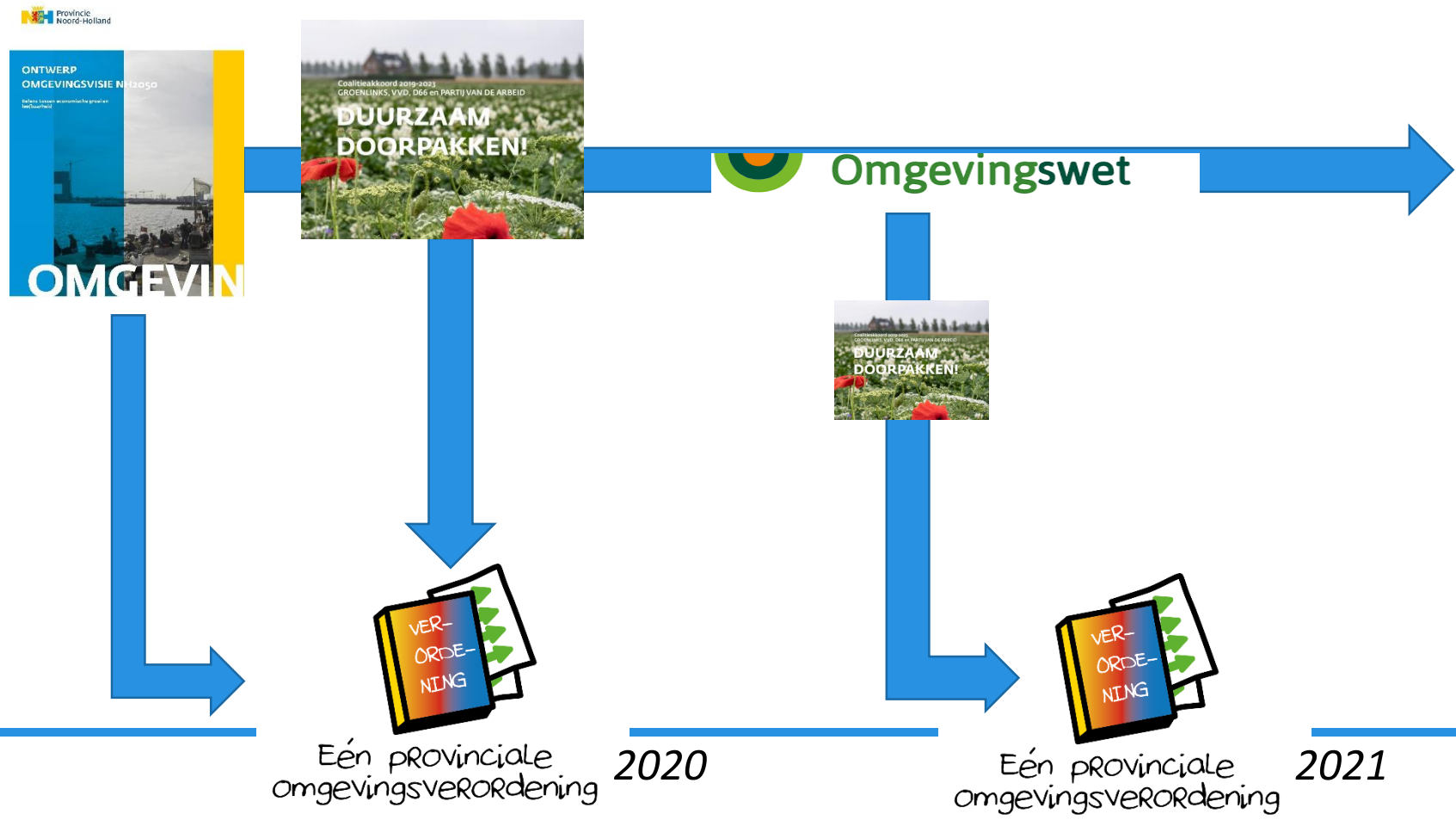

Insteek ontwerp

- Omzetten:
  - Bodem, gesloten stortplaatsen, ontgrondingen
  - Natuur/flora/fauna
  - Regionale Luchthavens
  - Erfgoed
- Verduidelijken:
  - Water
  - Wegen
- Aanpassen obv sturingsfilosofie en coalitieakkoord:
  - PRV
  - PMV

Omgevingsverordening

Belangrijkste wijzigingen

Ruimte voor kleinschalige woningbouw

Context: Regels nieuwe woningbouw

Provincie Noord-Holland

1. Regionale behoefte?
2. Binnenstedelijk op te lossen?
3. Multimodale locatie buiten stedelijk?

Provinciale Ruimtelijke Verordening:

Regionale schriftelijke afspraken

Ruimte voor kleinschalige woningbouw

Context: Onderscheid kleinschalig/grootschalig

> 11 woningen
> 500 m2
=
grootschalig

Provincie Noord-Holland

Provinciale Ruimtelijke Verordening:

~~Kleinschalige ontwikkelingen~~

Ruimte voor kleinschalige woningbouw

Omgevingsvisie, Coalitieakkoord

Omgevingsverordening NH2020

- Regionale afspraken wonen ook over kleinschalig;
- Altijd aan de kern of in of aan een lint;

Woonagenda NH 2020-2015

- Woonakkoorden
- Afspraken over klimaatneutraal, en circulair.

Ruimte voor ruimte

Uitzondering op regel kleinschalige woningbouw alleen aan de kern

Functiewijziging naar wonen:

- Sloop bestaande bedrijfsbebouwing;
- 1500 m2 sloop: tweede woning mogelijk.

Ruimte voor ruimte

Argumentatie schrappen huidige regeling

- Ruimte voor kleinschalige woningbouw aan de rand van kernen
- Geen woonenclaves midden in het landelijk gebied
- Doel huidige regeling: ruimtelijke kwaliteit door opruimen storende bebouwing
- Praktijkervaring huidige regeling:
  - Middel om kleinschalige woningbouw midden in landelijk gebied mogelijk te maken
  - Discussie over storendheid
  - Discussie over begrenzing winst op 5%

Overige kleinschalige ontwikkelingen

Tot 500 m^2 , in landelijk gebied

- Alleen op bestaand bouwvlak
- Uitzondering: schuilstallen:
  - Schuilvoorziening voor dieren;
  - Maximaal 30 m^2
  - Niet meer dan één per 5.000 m^2

Bijzonder Provinciaal Landschap

Omgevingsvisie

- Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap;
- Vereenvoudiging van het landschappelijk beleid met minder regimes;

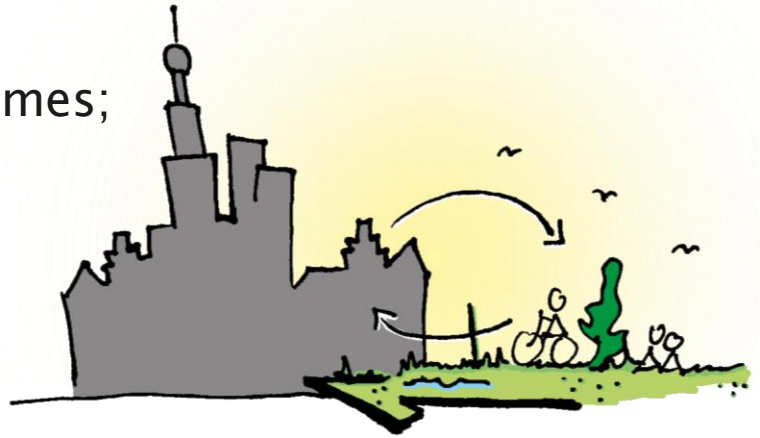

Vereenvoudiging

Omgevingsverordening: beschermd landelijk gebied

- Natuurnetwerk Nederland
- Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarden (Unesco)
- Bijzonder Provinciaal Landschap

Bijzonder Provinciaal Landschap

Regel

- Kernkwaliteiten (gebiedsgericht) als bijlage bij de verordening
- Geen nieuwe (grote) stedelijke ontwikkelingen
- Overig: alleen als kernkwaliteiten niet worden aangetast
- Afweging: gemeente

Bijzonder Provinciaal Landschap

Hoe werkt het in de praktijk

Voorbeeld: 3 woningen:

1. Regionale afspraken
2. Aan kern of in of aan een lint?
3. In BPL: kernkwaliteiten niet aantasten: motiveren

Provincie/derden: zienswijze

Provincie: reactieve aanwijzing

Bijzonder Provinciaal Landschap

Uitgangspunten begrenzing

- Huidige regimes weidevogelleefgebied, bufferzone en aardkundig monument;
- Waar nodig: landschappelijk logische begrenzing:
  - Kwaliteitsbeeld Landschap NH2050
  - Cultuurhistorische waardenkaart
  - Leidraad Landschap en Cultuurhistorie
- Ambtelijke sessies en deskundigenoordeel

Bijzonder Provinciaal Lan

Begrenzing

Erbij/eraf:

- Schagen
- Abbekerk en omgeving
- Opmeer-Wognum
- Noord-Kennemerland
- Oer-IJ
- Tussen Petten en Schagen
- Tussen Heerhugowaard en Hoorn
- Texel

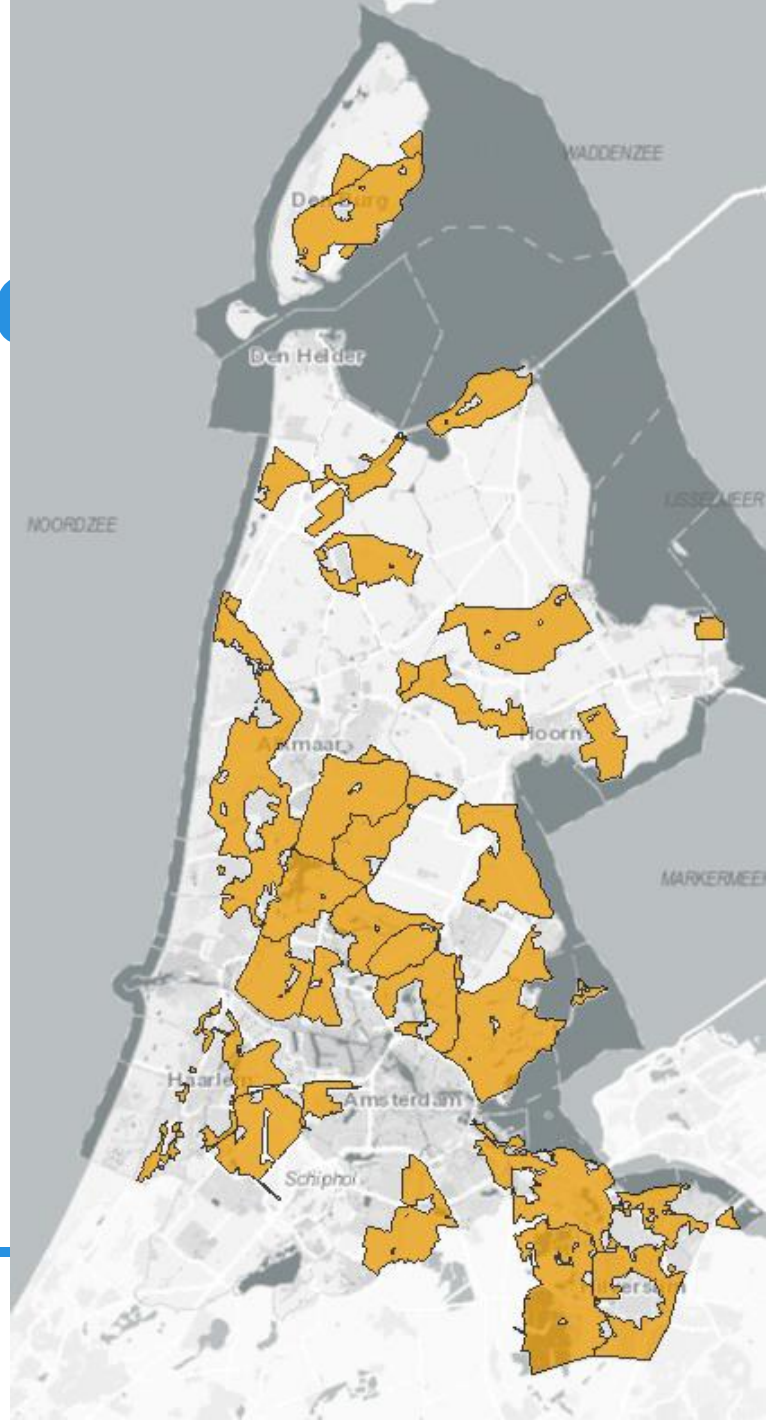

Industrieterreinen NZKG

Omgevingsvisie

- Industrieterreinen van provinciaal belang:
  - regionale functie
  - Milieucontouren: gemeentegrensoverstijgend
- Bij bestemmingsplanwijziging alleen functies:
  - Ten behoeve van energietransitie of circulaire economie
  - Ten behoeve van zware industriële of havengebonden activiteiten
- Transformatiegebieden
- Milieucontouren

Inc

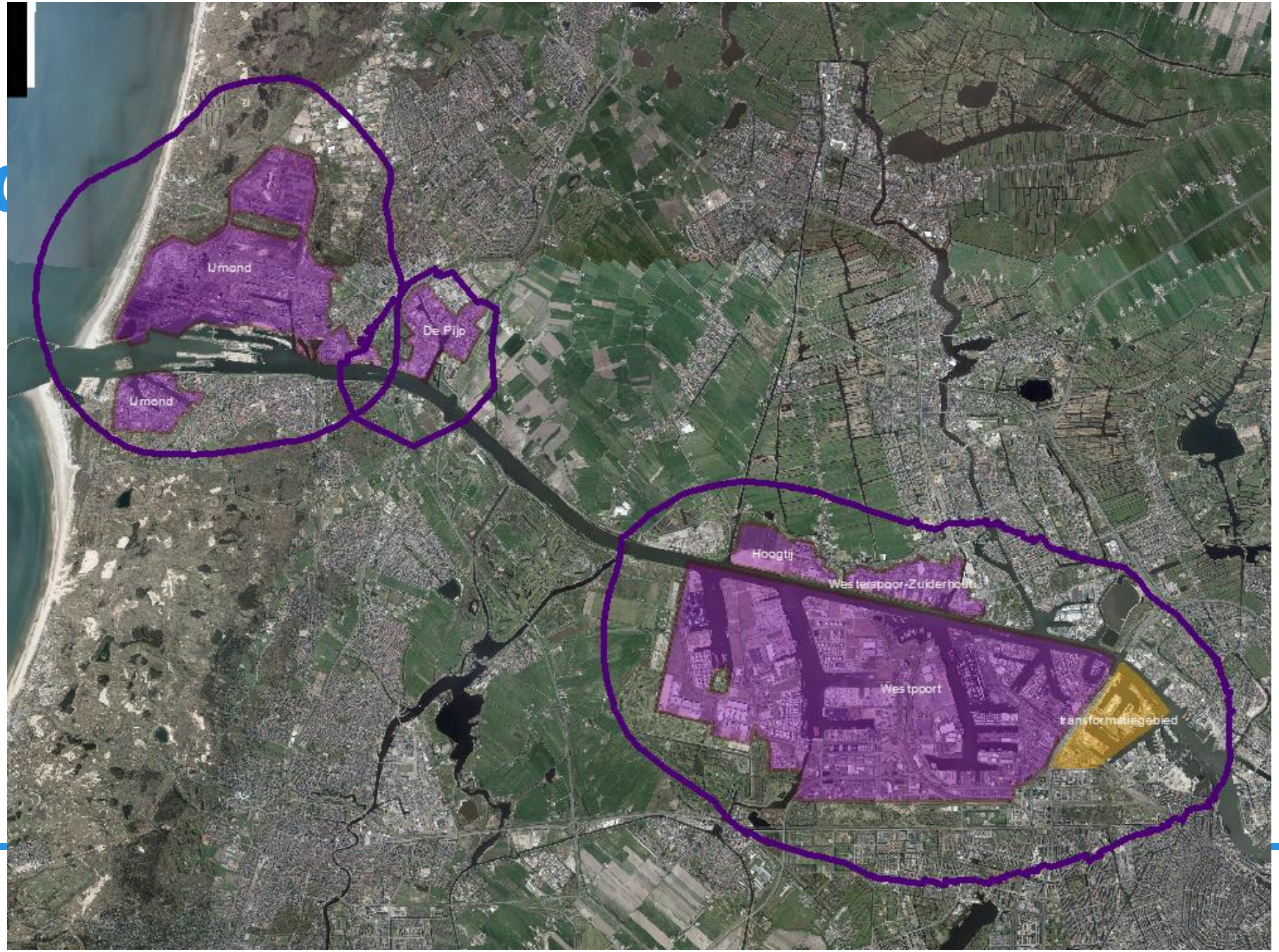
Umond
De Pijp
Umond
Hoogtij
Westerspoor-Zuiderhout
Westpoort
transformatiegebied

Ruimte voor windenergie MRA

Coalitieakkoord: ja, mits. Vooruitlopend op RES

- Nieuw beleidskader WoL
- Windenergiegebieden
- Herstructureringsgebieden (PRV):
  - Schrappen saneringsvereiste
  - Schrappen plafond
  - Lijnopstelling: 3
- NHN: Alleen vervanging

Klimaatadaptatie

Omgevingsvisie

- Rekening houden met risico’s van klimaatverandering
- Wateroverlast, overstroming, hitte, droogte
- Maatregelen en overleg

Samenhang instructieregels

	Stedelijke functies	Agrarische functies	Overige functies
1. Regels voor de hele provincie	• Woningbouw (ook kleinschalige woningbouw). • Bedrijventerreinen/ kantoren/detailhandel/ recreatie: regionale afspraken • Overige kleinschalige stedelijke functies: alleen op bestaand bouwvlak (landelijk gebied)	• Agrarische bouwpercelen (landelijk gebied) • Intensieve veehouderij (landelijk gebied)	• Windenergie • Zonne-energie (landelijk gebied)

2. Aanvullende regels specifieke gebieden	• Beschermd landelijk gebied (beschermingsregimes):
	  ○ NNN/UNESCO/BPL (+stiltegebied en strandzonering)
	• Concentratiegebieden landbouw:
	  ○ Glastuinbouw/Zaadveredelings/Permanente bollenteelt
	• LIB5 zone (Schiphol)
	• Industrieterreinen van provinciaal belang in het NZKG
	• Wegen/vaarwegen/regionale luchthavens		

3.Aanvullende regels (hoe?)	• Leidraad landschap en cultuurhistorie • Klimaatadaptatie		

Ruimte voor experiment/meerwaarde

Omgevingsvisie/Omgevingswet

- Experiment en meerwaarde:
  - Experiment tbv innovatie ontwikkelingen
  - Activiteiten met meerwaarde
  - Draagt bij aan doelen Omgevingsvisie NH2050
  - Participatie
  - GS wijzen gebied aan waar van Omgevingsverordening kan worden afgeweken
  - Jaarlijks rapporteren aan PS

Planning

• 10 februari 2020	Commissie RWK
• 11 februari 2020	GS stellen Ontwerp Omgevingsverordening NH2020 vast
• 14 februari 2020	Start terinzagelegging
• 10 april 2020	Einde terinzagelegging
• Mei 2020	Statenvoordracht in GS
• Juni 2020	Omgevingsverordening NH2020 in PS-commissies
• 29 juni 2020	Omgevingsverordening NH2020 ter vaststelling in PS
• 15 juli 2020	Inwerkingtreding

Doorkijk Omgevingsverordening NH2021

Noodzakelijke aanpassingen:

- Aanpassen grondslag en verwijzingen naar wet en regelgeving;
- Inhoudelijk noodzakelijke aanpassingen op grond van de Omgevingswet, onder meer:
  - Bodemsanering (bevoegdheid gaat naar gemeenten);
  - Grondwater (provincie krijgt aanvullende bevoegdheden);

- Ter inzage: na de zomer 2020.

Vragen

AANGENOMEN M01/03-02-2020 punt 2

Motie vreemd aan de orde van de dag

Participatiebijeenkomsten met gemeenteraden over Omgevingsverordening

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 3 februari 2020,

constaterende dat:

- de omgevingsverordening het fundament is voor alle aspecten van de fysieke omgeving in de Provincie Noord-Holland en daarmee in Noord-Hollandse gemeenten;
- de Provincie Noord-Holland hierin een grote verantwoordelijkheid heeft richting Noord-Hollandse gemeenten en waterschappen;
- de lokale overheden binnen de kaders van de omgevingswet moeten werken;

overwegende dat:

- het van belang is om de gemeenteraden en waterschapsbesturen zoveel mogelijk bij de vaststelling van de omgevingsverordening te betrekken;
- een open gedachtewisseling moet plaatsvinden voordat de omgevingsverordening in de commissie en Provinciale Staten wordt besproken en vastgesteld;
- een participatiebijeenkomst een goed instrument is om informatie uit de raden te verkrijgen;
- deze bijeenkomst zich kan concentreren op de toepassing en effecten van de Ontwerp omgevingsverordening op het gemeentelijk beleid en suggesties aan Provinciale Staten om de ontwerp omgevingsverordening nog te amenderen;
- bij de vaststelling van de Noord-Hollandse omgevingsvisie in mei 2018 twee hoorzittingen (een voor het noorden en een voor het zuiden van de provincie) zijn georganiseerd waarbij Noord-Hollandse gemeenteraadsleden in gesprek gingen met Statenleden over hun suggesties en vragen over de Noord-Hollandse omgevingsvisie;
- deze hoorzittingen goed werden bezocht, hebben bijgedragen aan actieve participatie van gemeenteraadsleden en hebben geleid tot een beter inzicht bij Statenleden in de gevolgen van de omgevingsvisie voor Noord-Hollandse gemeenten;

Besluiten:

1. twee participatiebijeenkomsten (een voor het noorden en een voor het zuiden van de provincie) te organiseren voor Noord-Hollandse gemeenteraadsleden en waterschapsbesturen over de omgevingsverordening van Noord-Holland ten behoeve van behandeling van de omgevingsverordening in de commissie en de Staten;
2. bij deze participatiebijeenkomsten de gemeenteraden en waterschapsbesturen in delegatie in de gelegenheid te stellen hun suggesties en vragen rechtstreeks aan Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten kenbaar te maken;
3. deze participatiebijeenkomsten te organiseren vlak nadat de omgevingsverordening ter inzage heeft gelegen en voordat Provinciale Staten deze behandelen in de commissie en definitief vaststellen in Provinciale Staten;
4. de griffie te verzoeken de organisatie hiervan op te pakken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Marleen Sanderse, CDA

Hanneke Kaamer van Hoegee, VVD

Eric Smaling, SP

Provincie Noord-Holland

Ruimte Wonen en Klimaat

Dossiernummer	2196
Extern Zaak ID	1347767
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	10 februari 2020
Agendapunt	11.a
Omschrijving	Beleidsontwikkeling biomassa
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Brief aan PS over beleidsontwikkeling biomassa.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	27 januari 2020
Ingekomen stukken ter kennisname	31 januari 2020
Ruimte Wonen en Klimaat	**10 februari 2020**

Toelichting

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de provincie haar invloed wil aanwenden om grootschalige biomassacentrales zoveel mogelijk tegen te gaan. GS hebben op 21 januari besloten te starten met de beleidsontwikkeling voor houtige biomassa na het verschijnen van het duurzaamheidskader voor biomassa van het Rijk. Dit om geen dubbel werk te doen en gebruik te kunnen maken van de inzichten van het nu lopende landelijke traject. Het duurzaamheidskader van het Rijk verschijnt in de loop van dit jaar.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw G.H. Dinkelman
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143571
dinkelmang@noord-holland.nl

Verzenddatum

22 JAN. 2020

Kenmerk 1347767/1347771

Uw kenmerk

Betreft: Beleidsontwikkeling biomassa

Geachte leden,

Het coalitieakkoord Duurzaam doorpakken geeft aan dat wij grootschalige biomassacentrales zoveel mogelijk willen tegengaan. Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) informeren wij u dat wij de beleidsontwikkeling op het gebied van houtige biomassa zullen starten na het verschijnen van het nieuwe duurzaamheidskader voor biomassa van het Rijk. Dit wordt in de loop van dit jaar verwacht.

Op 21 november 2019 was er een benen-op-tafeloverleg over biomassa met uw commissies RWK en EFB, voorafgegaan door een technische briefing. Het benen-op-tafeloverleg werd afgerond met de aankondiging dat GS met een startnotitie zouden komen.

Op 21 januari jl. hebben wij besloten het duurzaamheidskader van het Rijk af te wachten, om geen dubbel werk te doen en de inzichten van het landelijke traject te kunnen benutten. Hierbij hebben we meegewogen, dat er in onze provincie geen partijen zijn die plannen hebben voor grootschalige biomassacentrales. Twee grote energiebedrijven - ENGIE en Vattenfall - hebben zelfs besloten er in heel Nederland verder van af te zien. Via deze brief informeren wij u over wat nu landelijk loopt en wat er binnen de MRA gebeurt.

Zoals tijdens het benen-op-tafeloverleg van 21 november 2019 werd gemeld, werkt het Rijk nu aan vernieuwing van het duurzaamheidskader voor biomassa. Dit is afgesproken in het Klimaatakkoord. Belangrijke aanvullende bouwstenen voor dit vernieuwde duurzaamheidskader zijn:

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

1) een verkenning van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) naar de beschikbaarheid en toepassing van alle soorten biomassa;
2) een onderzoek naar de duurzaamheidscriteria voor biomassa;
3) een advies van de SER over het draagvlak voor de inzet van biomassa en de uitvoerbaarheid van de duurzaamheidscriteria, plus een voorstel voor de toekomstige governance.

Concreet gaat de SER de volgende vragen beantwoorden:
- Binnen welke grenzen is er draagvlak voor een duurzame inzet van biomassa voor de periode tot 2030 en daarna?
- Welke (handhaafbare) duurzaamheidscriteria zijn voor maatschappelijke partijen inpasbaar en uitvoerbaar?
- Hoe zien de maatschappelijke partijen de verantwoordelijkheidsverdeling tussen private partijen en de overheid ten aanzien van sturing op beschikbaarheid, prioritering en cascadering?

Het SER-advies en de PBL-verkenning komen tot stand via een uitgebreid joint fact finding proces. Hieraan nemen veel belanghebbenden, maatschappelijke organisaties en deskundigen deel. De provincie is ambtelijk betrokken. De PBL-verkenning verschijnt waarschijnlijk in februari, het SER-advies in maart of april. Na het verschijnen van het SER-advies werkt het Rijk haar duurzaamheidskader uit. Dat verschijnt dan in de loop van dit jaar, planning is vóór het zomerreces.
Wij hebben er bij het IPO op aangedrongen dat het IPO zich sterk maakt voor zo scherp mogelijke emissie-eisen en meer helderheid over de (werking van de) duurzaamheidscriteria. Ook moet duidelijk worden of de tijdelijkheid van de inzet in biomassacentrales voldoende geborgd wordt via de tijdelijkheid van de SDE-subsidie. Het IPO brengt deze punten naar verwachting in bij de totstandkoming van het SER-advies.

Mede op aandringen van de Tweede Kamer, heeft het Rijk inmiddels de volgende trajecten in gang gezet:
- afschaffing van de ISDE-subsidie voor pelletkachels en kleine biomassaketels met ingang van 1 januari 2020, conform het Schone Luchtakkoord;
- verlaging van de 15 MW-grens voor de vergunningplicht in het kader van de Wet Milieubeheer en aanscherping van de emissie-eisen voor installaties kleiner dan 15 MW, eveneens conform het Schone Luchtakkoord;
- een TNO-onderzoek naar de mogelijkheid van aanscherping van de emissie-eisen voor installaties van 15 tot 50 MW (die onder het bevoegd gezag van de gemeenten vallen);

- een RIVM-onderzoek naar de luchtverontreinigingsaspecten van biomassacentrales.

Landelijk gebeurt er dus veel. Daarom vinden wij het raadzaam de uitkomst van het landelijke traject even af te wachten.

In de MRA hebben de portefeuillehouders duurzaamheid aangegeven dat eerst uitgewerkt moet worden wat de sturingsmogelijkheden van de MRA zijn en wat de gevolgen zouden zijn van restrictief beleid voor voorgenomen investeringen en programma's. Ook dit loopt nog.

Wat betreft de niet energietoepassingen van biomassa: tijdens het eerdergenoemde benen-op-tafeloverleg van 21 november 2019 was hiervoor veel belangstelling. We melden u daarom dat de huidige actieagenda circulaire economie 'We maken het rond' inzet op de volgende acties:

- hergebruik en verwaarden van afval- en resthout;

- verwaarden van reststoffen van de vergisting van biomassa, zoals de productie van limoleen voor onder andere de zeepindustrie;

- extraheren en hergebruiken van fosfaat en cellulose uit rioolwaterzuiveringsslib. Van de cellulose wordt isolatiemateriaal en brandwerend plaatmateriaal gemaakt;

- verwaarden van compost uit de glastuinbouw waardoor minder bestrijdingsmiddelen nodig zijn;

- aanpakken van de voedselverspilling (landbouw, retail, restaurants, consument);

- verwaarden van bermgras tot potgrond, isolatiemateriaal, meubels en strooimiddelen;

- verwaarden van zeewier tot medicijnen, voedingsmiddelen, veevoer, plastic en brandstof.

In maart/april 2020 ontvangt u de voortgangsrapportage van deze actieagenda. Deze wordt dit jaar ook geactualiseerd. De planning is om u in juni 2020 over de actualisering te informeren.

Daarnaast ondersteunen we als provincie InVesta en SCW Systems in Alkmaar. InVesta faciliteert bedrijven die onderzoek doen naar de vergassing van biomassareststromen voor de productie van groengas, syngas en waterstof. SCW Systems is een innovatief bedrijf dat o.a. groengas, waterstof, kooldioxide en mineralen gaat produceren uit mest, rioolslib en dergelijke. Daarnaast bouwt SCW Systems momenteel een proeffabriek voor de productie van klimaatneutraal beton uit kooldioxide en het mineraal olivijn.

Wij gaan ervan uit dat we u hiermee voorlopig afdoende hebben geïnformeerd. Zodra het duurzaamheidskader van het Rijk is verschenen, komen we graag bij u terug.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Ruimte Wonen en Klimaat

Dossiernummer	2127
Extern Zaak ID	1329084
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	10 februari 2020
Agendapunt	12.a
Omschrijving	MRA: Besluit samenwerkingthema's Duurzaamheid Top MRA d.d. 18 oktober jl. (C-agenda RKW (trekker) 10-2-2020 en C-agenda cies. EFB en M&B 24-2-2020)
Organisatieonderdeel	BEL/IOT

Bijlagen
4. 1329084 1329089 Afsprakenoverzicht Duurzaamheid Top met toelichting MRA.pdf
Brief aan PS over besluit samenwerkingsthema's Duurzaamheid Top MRA.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	20 januari 2020
Ingekomen stukken ter kennisname	31 januari 2020
Ruimte Wonen en Klimaat	**10 februari 2020**
Economie Financiën en Bestuur	24 februari 2020
Mobiliteit & Bereikbaarheid	24 februari 2020

Toelichting

Op 18 oktober heeft de Duurzaamheid Top MRA plaats gehad. Hierbij is besloten om aan de besturen van gemeenten en provincies voor te stellen op een vijftal thema's gezamenlijk actie te ondernemen. Het betreft de volgende actiethema's :

1. Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten
2. Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel
3. Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad
4. Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave
5. Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie
   Hierbij heeft Noord-Holland aangeboden om als trekker op te treden voor monitoring duurzaamheid (5). Voorgesteld wordt dat wij vanwege de bestaande deelname van de provincie in het programma Cirkelstad (via c-creators), geen aanvullende afspraken

in MRA verband maken op het actiethema (3) ‘Duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad’.

metropool regioamsterdam

Definitieve set afspraken MRA Duurzaamheid Top

In dit document vindt u de definitieve set van vijf afspraken die tijdens de MRA Duurzaamheid Top van 18 oktober jl. zijn toegelicht en besproken en waarvoor een groot draagvlak bleek te bestaan. Het betreft de afspraken over:

1. Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten
2. Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel
3. Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via het programma Cirkelstad
4. Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave
5. Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie

Tijdens de Duurzaamheid Top bleek dat er voor deze concept-afspraken voldoende draagvlak bestaat bij de aanwezige bestuurders om deze afspraken met een positief advies ter besluitvorming aan de eigen colleges voor te leggen. Het verzoek aan elk van de MRA-partijen is om deze besluitvorming nog dit jaar in het college te laten plaatsvinden. De afspraken worden afzonderlijk aan u voorgelegd. Er is dus ruimte om als college slechts een deel van de afspraken te onderschrijven. In het geval van de afspraak over Cirkelstad wordt u gevraagd om aan te geven of het college (al dan niet samen met regiopartners) een project in gaat brengen, of uitspreekt de uitwerking actief te ondersteunen en volgen.
In vergelijking met de versie die voorlag tijdens de Duurzaamheid Top zijn hier en daar wat wijzigingen in de tekst doorgevoerd, vooral om deze te verduidelijken. De inhoud van de afspraken is in essentie ongewijzigd gebleven.
Wij verzoeken u om het standpunt van uw college m.b.t. deze afspraken aan ons kenbaar te maken zodra hierover besluitvorming heeft plaatsgevonden. Voor de afspraak over het bouwprogramma Cirkelstad (afspraak 3) vragen wij u tevens aan te geven via welk van de drie in de tekst opgenomen mogelijkheden u de bijdrage levert. Wij verzoeken u om uw reactie te sturen naar e.oskam@amsterdam.nl. Zoals tijdens de Duurzaamheid Top afgesproken ontvangen wij uw reactie graag uiterlijk op 31 december dit jaar. Met de bestuurlijk trekkers van de Top zullen wij bespreken of er nog een moment wordt geprikt voor de officiële ondertekening van de afspraken, bijv. tijdens de MRA-conferentie begin 2020.

Tijdens de Top van 18 oktober jl. is ook afgesproken om in juni 2020 een 2e Duurzaamheid Top te organiseren. Op die Top worden in ieder geval de vier concept afspraken voorgelegd die tijdens de afgelopen Top na de pauze zijn besproken. Deze zijn dus voor dit moment nog niet aan de orde en worden in afstemming met u voor juni 2020 nader uitgewerkt. De datum voor deze 2e Top wordt op korte termijn bekend. U ontvangt daarover nader bericht.

Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten

Wat spreken we af?

We stellen de volgende vijf inkooppakketten vast waarop vanuit de MRA vanaf 2020 wordt gestart met circulair inkopen. Deze pakketten zijn:

1. Bewegwijzering & verkeersborden (827)
2. Asfalt (833)
3. Bestratingsproducten en bestraten (beton) (832)
4. Kantoorinrichting (203)
5. Cateringdiensten (719)

Dit betekent concreet:

- dat iedere MRA-partner vanaf januari 2020 het betreffende pakket en de daaronder vallende producten circulair uitvraagt op het moment dat dit voor een MRA-partner aan de orde is;
- dat via subgroepen van de werkgroep circulair inkopen op deze vijf inkooppakketten nu de gunningscriteria en eisen worden uitgewerkt en marktconsultatie zal plaatsvinden;
- dat daarmee de aanbestedingsdocumenten worden voorbereid die MRA partijen als standaard gaan gebruiken.

Daarmee wordt een minimale set aan criteria en eisen vastgesteld die overheden gaan uitvragen.

Dat houdt in:

- dat MRA-overheden de tenderdocumenten (zoals marktconsultatieverslagen en bestekken) van de trajecten uitwerken en met elkaar gaan delen via de werkgroep Circulair Inkopen en Opdrachtgeverschap.
- dat in de uitwerking van criteria iedereen kan bijdragen. Waarbij grotere MRA partijen waarschijnlijk meer mogelijkheid hebben hieraan rechtstreeks bij te dragen. Dat betekent dat partijen die niet direct hebben kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de criteria zich verplichten de uitwerking te volgen en resultaten in hun inkoop toe te passen.
- dat iedere MRA-deelnemer online de MRA Circulaire Inkoopkalender bijhoudt, zodat de deelnemers van elkaar kunnen zien wanneer er met een circulair inkooptraject wordt gestart bij een andere gemeente en een contactpersoon kan benaderen rondom trajecten die al afgerond zijn.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

De uitwerking verloopt via de werkgroep inkoop en opdrachtgeven. Zoals aangegeven nemen de grotere MRA partijen en de gemeente die deze afspraak gaat trekken hierin zo nodig het voortouw om op die manier te borgen dat ook kleinere gemeenten mee kunnen doen in dit traject.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Uitgangspunt is dat vanwege de te bereiken omvang van de uitvraag Circulair inkopen de kosten niet hoger zullen worden dan het niveau van de huidige inkoop.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

Vorig jaar zijn mede op initiatief van de Amsterdam Economic Board afspraken gemaakt over circulair inkopen en opdrachtgeverschap. De MRA-gemeenten, beide provincies en de vervoerregio richten zich op 10% circulair inkopen en opdracht geven in 2022, 50% in 2025 en op volledig circulair inkopen rond 2030.

Er is nu een roadmap uitgewerkt om aan deze afspraak gericht invulling te geven. Deze roadmap is door vertegenwoordigers van gemeenten /provincies en de Amsterdam Economic Board opgesteld, een product van de MRA-werkgroep inkoop en opdrachtgeverschap en bestuurlijk vastgesteld in het portefeuillehouders overleg duurzaamheid van 16 mei jl. In juni is de roadmap aan alle MRA-overheden toegezonden. Deze roadmap bevat 102 inkooppakketten die na volledige uitwerking invulling geven aan 100 % circulair inkopen. In principe is uitgangspunt dat MRA partijen zelf kunnen bepalen hoe deze inkooppakketten worden ingevuld. We zien echter dat het lastig is om tot een concrete start van uitwerking te komen. Vandaar dat nu wordt vastgelegd dat we aan de slag gaan met vijf concrete inkoop pakketten als start voor de uitrol daarna van de overige pakketten in de komende jaren.

Wat willen we bereiken?

Met de vijf inkooppakketten geven we een extra impuls en een concrete start aan het inkooptraject en een duidelijk signaal aan de markt. De ervaring die met deze inkooppakketten nu wordt opgedaan, wordt benut voor de 'uitrol' van de overige inkooppakketten in de komende jaren en voor innovatie op circulair inkopen. Het betreft pakketten waar inmiddels de nodige praktijkervaring mee is opgedaan. Om de ervaring zo breed mogelijk te maken is gekozen voor zowel pakketten in de openbare ruimte als voor pakketten die op de organisatie zelf betrekking hebben. De werkgroep inkoop en opdrachtgeven geeft aan dat dit kansrijke pakketten zijn.

Belangrijk aspect is dat we met het vaststellen van deze inkooppakketten een duidelijk signaal aan de markt geven en de markt als het ware dwingen zich in te stellen op Circulaire leveringen. Uiteraard blijft het voor MRA partijen altijd mogelijk aan de uitgewerkte circulaire inkooppakketten nog eigen aanvullingen te doen, bijvoorbeeld om te verbreden naar volledig sociaalmaatschappelijk inkopen (toevoegen sociaal maatschappelijke component).

Samen komen tot een circulaire aanpak op textiel

Wat spreken we af?

1. MRA-partijen zetten in op het creëren van inzicht in waar het onder hun verantwoordelijkheid ingezamelde textiel blijft, door:
    a. Met hun contractpartner(s)/inzamelaar(s) van textiel af te spreken dat zij inzicht geven in de verwerkingsroute van het ingezamelde textiel;
    b. Bij nieuwe aanbestedingen voor de inzameling en verwerking van textiel best practices uit de MRA te benutten om textiel maximaal circulair te verwerken.
2. MRA-partijen ondersteunen het initiatief Innovation Centre for Circular Textile om te komen tot circulaire verwerking van het niet-herdraagbare textiel tot circulaire grondstoffen in de MRA.
3. MRA-partijen roepen designers en producenten van textiel binnen de MRA op om circulaire grondstoffen toe te passen in hun design en hun producten.
4. Tijdens de State of the Region 2020 terugkoppeling te geven over deze acties.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Door de MRA-werkgroep Textiel wordt een uitvraag voorbereid, waarmee de actie onder 1a door elke gemeente afzonderlijk ingezet kan worden. Dit kost eenmalig (weinig) tijd om een uitvraag te doen en antwoord te ontvangen.
Bij nieuwe aanbestedingen voor textiel kunnen MRA-partners gebruik maken van de kennis in de MRA en kunnen zij zo tijd besparen.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partners?

Er zijn geen directe financiële consequenties.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak

De MRA-partijen zien kansen om de textielindustrie te verduurzamen en iets te doen aan de steeds groeiende textiel-afvalberg. Zij willen voorkomen dat verwerking van textiel onder slechte arbeids- en milieuomstandigheden plaatsvindt en met de inzameling en verwerking van textiel duurzame werkgelegenheid creëren. Dat vraagt om meer gescheiden inzameling en milieuvriendelijker verwerking van het ingezamelde textiel. MRA-partijen zetten zich daarom in om hergebruik van afgedankt textiel te stimuleren en het niet-herdraagbare textiel lokaal te verwerken tot circulaire grondstoffen om daarmee nieuwe consumentenproducten te kunnen maken. Om producenten te stimuleren deze circulaire textiele grondstoffen ook toe te passen (ontwikkelen afzetmarkt), pleiten MRA-partijen collectief voor een percentage aan textielrecyclaat in nieuwe producten bij de landelijke, Europese en mondiale overheden.

Wat willen we bereiken?

Doelstelling is het verminderen van de milieudruk van textiel door hoogwaardiger hergebruik, verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de productie en verwerking van textiel als afvalstroom en voorkomen van kinderarbeid.

metropool regioamsterdam

Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via Cirkelstad

Wat spreken we af?

1. Dat een groep MRA partijen instemt met de start van het driejarige Regionaal Programma Cirkelstad. Dit houdt in dat:
   - zoveel mogelijk en ten minste vijf MRA-overheden, jaarlijks 1 eigen project aanleveren waarop de audit van het Regionaal Programma Cirkelstad wordt uitgevoerd;
   - zij gaan deelnemen aan de vier intervisie-bijeenkomsten per jaar en aan deeltrajecten rondom belemmerende regelgeving en businesscases;
   - zij een financiële bijdrage leveren voor de begeleiding en de audits van het programma
2. Dat MRA breed alle partijen, dus ook MRA-overheden die niet direct aan het Regionaal Programma Cirkelstad deelnemen, de ontwikkelingen en resultaten die uit het programma voortkomen, volgen.
3. Dat in de eerste helft van 2023 – na afloop van het driejarig traject (december 2019 – december 2022) – een slotbijeenkomst wordt georganiseerd met alle MRA partijen (dus met directe deelnemers aan het programma en ook de volgers daarvan) op basis van de uitkomsten van de pilots en de diverse bijeenkomsten die daarover tussendoor plaats hebben. Tijdens deze slotbijeenkomst worden de leerervaringen gedeeld en een voorstel voorgelegd over hoe vanaf dat moment door MRA-overheden met duurzaam bouwen kan worden omgegaan. Alle MRA partijen committeren zich nu om uitkomsten op die bijeenkomst te bespreken, daaraan bij te dragen en zich in te spannen om MRA breed tot gelijkluidende bouwafspraken voor de periode daarna te komen. Dit middels een dan te nemen besluit.

Er zijn drie mogelijkheden voor MRA partijen om aan te sluiten bij deze afspraak:

1. Als actieve deelnemer aan het RPC. Deze gemeenten leveren in overleg met het RPC jaarlijks een eigen project aan, betalen de fee en nemen actief deel aan de audit, de intervisie-sessies en het verdere programma.
2. Als actieve deelnemer aan het RPC, maar dan samen met een andere gemeente of als onderdeel van een deelregio. In dat geval wordt slechts 1 deelnemersfee betaald, kan het jaarlijks in te dienen project uit één van de (regio)gemeenten komen en is er vanuit de samenwerkende gemeenten 1 aanspreekpunt en financier richting het RPC. De samenwerkende gemeenten organiseren zelf aan de achterkant de keuze voor het jaarlijks in te brengen project, in overleg met het RPC, organiseren zelf de kennisdeling vanuit het programma naar de mensen die niet meedraaien en regelen zelf de onderlinge financiële afspraken. Er draait (in beginsel) 1 persoon mee in de intervisie-sessies van het RPC, namelijk een persoon die actief betrokken is bij het project dat dat jaar namens het samenwerkingsverband wordt ingebracht. En deze persoon is ook het aanspreekpunt vanuit de samenwerkende partijen.
3. Als gemeente die de ontwikkelingen actief volgt via de MRA werkgroep Bouw & Sloop en een bijdrage levert in de uiteindelijke besluitvorming die na uitwerking in 2023 plaats heeft. Deze gemeenten nemen deel aan een jaarlijks event georganiseerd in samenwerking met Cirkelstad over Circulair Bouwen, met speciale sessies voor MRA overheden, waarin de kennis uit het RPC wordt gedeeld.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Actief deelnemende MRA partijen leveren met inzet een bijdrage aan de uitwerking van de begeleiding van de pilots. Voor de overige MRA partijen (categorie 3) zijn er in termen van capaciteit geen gevolgen

anders dan het actief volgen van ontwikkelingen en uitkomsten en het deelnemen aan de slotbijeenkomst.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partijen?
Voor gemeenten die gedurende de gehele looptijd lid zijn van Cirkelstad bedraagt de bijdrage om actief deel te kunnen nemen in totaal 5.000 euro, gemeenten die nog niet lid van Cirkelstad zijn betalen een bijdrage van 20.000 euro voor drie jaar. Het is dus ook mogelijk om samen met een andere gemeente als deelregio deel te nemen aan het programma. In dat geval staan de gemeenten samen aan de lat om de totale investering te doen. De MRA investeert vanuit eigen programma's 85.000 euro om de kosten voor MRA partijen zo laag mogelijk te houden).

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak
Vanuit onder meer het ontwikkelplan Circulaire Economie van de MRA willen we vanaf 2022 komen tot het circulair, energieneutraal en klimaat adaptief bouwen en renoveren van woningen. In feite werken we vanuit het principe: 'Iedere niet duurzaam (circulair) gebouwde woning is er één te veel'.
Tevens willen we in de woningbouw bereiken dat maximaal hergebruik van producten en de inzet van bouw- en sloopmateriaal uitgangspunt wordt. Dit ook bij de energietransitie voor bestaande woningen.
Vanaf februari 2018 is aardgasvrij bouwen in de MRA in beginsel het uitgangspunt. (Onder bouwen verstaan we hier verder ook renoveren). Op dit moment is circulair en klimaatadaptief bouwen en renoveren van woningen en vastgoed zoals bekend echter nog geen gemeengoed. We hebben nog te weinig voorbeelden van hoe kostenneutraal circulaire opties kunnen worden doorgevoerd bij renovatie- en nieuwbouwprojecten, we weten nog onvoldoende welke regels we moeten aanpassen om circulair bouwen volop mogelijk te maken en we kennen van elkaar nog niet alle circulaire methodes die al in de praktijk worden gebracht.
In juni is er een Nationaal Convenant Cirkelstad afgesloten met marktpartijen, overheden en het Rijk, om met het energieneutraal -circulair -en klimaatadaptief bouwen op nationaal niveau aan de slag te gaan. In de MRA zetten we er nog een stapje bij qua ambitie en starten we met een aantal marktpartijen, overheden, corporaties, de MRA, C-creators en de stichting Cirkelstad een driejarige samenwerking.
Dit is het convenant 'Regionaal Programma Cirkelstad'[1] .
De afspraak die we op de Duurzaamheid Top bezegelen, is de start van dat driejarige programma en tevens het vastleggen van de MRA brede afspraak dat uitkomsten en aanbevelingen die uit deze drie jaar durende pilots voortkomen, in een apart te houden bijeenkomst met alle MRA partijen worden besproken en dat we op basis daarvan MRA brede afspraken vastleggen over het duurzaam bouwen vanaf 2022. Het gaat in principe om bouw en renovatie van woningen. De ervaringen die hiermee worden opgedaan zijn uiteraard ook van belang voor maatschappelijk vastgoed.

Wat willen we bereiken?
We hebben de ambitie om vanaf 2022 duurzaam bouwen als uitgangspunt te nemen bij de bouw en renovatie van woningen. Concreet worden hiertoe in de komende drie jaar door elk van de samenwerkende partijen 3 woon/renovatieprojecten uitgevoerd. Een gevalideerd proces van audits en intervisie maakt het mogelijk om die projecten elke keer te verbeteren en van elkaar te leren.

[1] Zie deze link voor meer informatie.

De audit vindt plaats gebaseerd op een, door de TU Delft ontwikkelde kennisinfrastructuur. Het resultaat is dat we in 2022 uitspraken kunnen doen over kosten van circulair, -klimaat adaptief -en energieneutraal bouwen en over de daarvoor benodigde aanpassing van regelgeving. We gaan brede ervaring op doen met duurzaam bouwen, met name bij ‘lastige’ projecten.
Inzet is om een zo breed mogelijke samenwerking op te zetten, met gemeenten, corporaties en marktpartijen (ontwikkelaars/investeerders). Dit programma wordt gefaciliteerd door het Bouwprogramma van C-creators, Cirkelstad regio MRA en de MRA-programma’s Bouwen en Wonen, Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie.

metropool regioamsterdam

Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave

Wat spreken we af?

1. Om met elkaar en met andere relevante stakeholders in te zetten op het binnen een jaar formeel ondertekenen van een Human Capital Agenda (HCA) Klimaatopgave Noord Holland en Flevoland;
2. Om vooruitlopend op de formele vaststelling van een HCA Klimaatopgave in 2019 drie concrete trajecten op te starten, waarin regionale overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen afspraken maken over bij-, om- en opscholingstrajecten voor essentiële functies. Gewerkt wordt aan:
    a. het opzetten van een grootschalig zij-instroom traject (100 monteurs per jaar) onder de noemer transitie-installateur in samenwerking met UWV, VTI , OTIB, Techniek Nederland, ROC v Amsterdam, ROC Nova, Alliander en Vattenfall , waarbij de door House of Skills ontwikkelde Paskamer wordt ingezet als skillstool voor de selectie en matching en opleiding van kandidaten;
    b. het opstarten van een transitietraject voor opscholing waarbij werknemers bewust worden gemaakt van benodigde skills van de toekomst in 10 bedrijven. Voorstel om dit in ieder geval uit te rollen naar partijen als Alliander, Tata Steel en Engie. In samenwerking met OTIB, Hogeschool van Amsterdam, Cross Over en Hogeschool Saxion;
    c. het ontwikkelen van een pool voor begeleiding in de praktijk voor zij-instromers in samenwerking met OTIB, Techniek NL, UWV, VTI, Vattenfall en Alliander.
3. Om binnen één jaar na de Top ten minste zes andere “Werkvloeren” in de regio te openen, bijv. in de kerngemeente van elk van de deelregio’s. De essentie is dat er (aansluitend op de bestaande deelregionale setting) plekken worden gecreëerd waar mensen zich kunnen oriënteren op het werk van de toekomst, een loopbaangesprek kunnen voeren, zich kunnen oriënteren op om- en bijscholing en workshops kunnen volgen. De Werkvloer is een concept dat in een S, M en L-versie kan worden uitgevoerd, maar ook een mobiel karakter kan hebben. Als in een wijk een verduurzamingsstap wordt uitgevoerd, kan op De Werkvloer inhoudelijke informatie over het transitietraject worden gegeven en welke arbeidsmarktbehoefte daaraan gekoppeld is.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Vanuit House of Skills (MRA-budget) zal iemand opdracht krijgen om gemeenten /deelregio’s die interesse hebben in het opzetten van een Werkvloer te ondersteunen. De gemeente / deelregio waar de Werkvloer gevestigd zal worden zal moeten zorgen voor de bemensing daarvan (waarbij nadrukkelijk overigens ook lokale partners kunnen worden betrokken zoals UWV).
Per deelregio zal daarnaast menskracht en deskundigheid ter beschikking moeten worden gesteld om input te leveren t.b.v. de voorbereiding van een Human Capital Agenda Klimaatopgave. In de praktijk zal dit betekenen dat de grote gemeenten in de deelregio’s hierin het voortouw zullen nemen en dat de kleinere gemeenten op hun inzet kunnen meeliften. Daarnaast wordt van MRA-partijen verwacht dat deze een bijdrage leveren aan het mobiliseren van (MKB-)bedrijven en potentiële deelnemers voor specifieke bij-, om- en opscholingstrajecten.

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partijen?

Voor de uitrol van ‘Werkvloeren’ in de MRA als fysieke plekken waar mensen informatie en loopbaanadvies kunnen krijgen over onderwijs- en arbeidsmarktkansen binnen de duurzaamheidtransities is geld nodig (ook al is veel materiaal daarvoor al ontwikkeld en gefinancierd). Afhankelijk van de omvang zijn de kosten per Werkvloer tussen de 10 – 50 K investering en tussen de 20 – 100 K structurele kosten. Een mobiele versie kan voor een geringer bedrag worden gerealiseerd. Een deel van de

investeringskosten kan worden gedekt door House of Skills (MRA-budget). Een eigen bijdrage voor de structurele kosten vanuit de gemeente / deelregio waar de Werkvloer gevestigd zal worden blijft daarnaast echter nodig.
Het initiatief voor het in samenwerking met andere stakeholders opzetten van bij-, om- en opscholingstrajecten voor essentiële functies zal worden genomen vanuit House of Skills. Om een dergelijke operationele slagkracht te (blijven) invullen is uiteraard wel financiering voor deze organisatie noodzakelijk. Dit kan gerealiseerd worden door herallocatie van middelen (b.v. door spreekuren van sociale diensten/UWV/Leerwerkloketten).

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak
Het realiseren van de ambities van de MRA m.b.t. verduurzaming en energietransitie wordt bedreigd door tekorten aan arbeidskrachten en door het niet aansluiten van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dit geldt uiteraard niet alleen voor onze regio, maar vraagt – zoals de SER en het Klimaatakkoord constateren – wel om een regionale aanpak en regionale regie. Er zijn allerlei – veelal kleinschalige – initiatieven, maar een (tenminste) MRA-brede bundeling van krachten en initiatieven als opmaat naar een HCA Klimaatopgave is nodig om effectief vorm te kunnen geven aan die transitie. De onderwijs- en arbeidsmarktopgave overstijgt immers gemeentegrenzen en zonder gezamenlijke inzet dreigt versnippering van kennis, kunde, ervaring en activiteiten, inefficiënte inzet van middelen en is het onmogelijk om goede afspraken te maken met koepelorganisaties, brancheverenigingen en onderwijsinstellingen. Een bundeling van de krachten in de regio op dit onderwerp is daarnaast nodig om de komende jaren uitvoering te kunnen geven aan de Regionale Energiestrategieën die worden voorbereid en om optimaal aan te kunnen sluiten op de landelijke initiatieven die op dit terrein zijn en worden ontwikkeld.

Wat willen we bereiken?
1) Met koepelorganisaties, ondernemers- en brancheverenigingen, opleidingsfondsen en onderwijsinstellingen is inmiddels een begin gemaakt met een traject dat moet resulteren in een HCA Klimaatopgave voor Noord-Holland en Flevoland en een hieraan gekoppelde MKB aanpak. Daarin moeten afspraken worden gemaakt tussen de regionale overheden en de genoemde partijen om te zorgen dat er voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten beschikbaar zijn en komen voor het realiseren van de ambities. Elementen als bewustwording, werving en om-, her- en bijscholing met gezamenlijke organisatie van begeleiding van deelnemers, maar ook benodigde aanpassingen in het initiële onderwijs moeten hierin worden vastgelegd. De uitdaging is om daarin behalve het belang van de transitie als het belang van de betrokken marktpartijen en het belang van een zo inclusieve arbeidsparticipatie tot uiting te laten komen.
2) De OBA op het Oosterdokseiland in Amsterdam heeft op initiatief van House of Skills “De Werkvloer” geopend. Deze moet gaan fungeren als de etalage voor informatie over onderwijs- en arbeidsmarktkansen en loopbaanadvies op het terrein van (o.a.) verduurzaming en energietransitie. Het is dé plek waar informatie te verkrijgen is over skills, assessment, werken en leren. Belangrijk neveneffect van De Werkvloer is dat het voor inwoners concreet en zichtbaar wordt dat de klimaatopgave kansen op werkgelegenheid biedt en daarmee ook draagvlakverhogend werkt. In de korte tijd dat De Werkvloer op het Oosterdokseiland nu bestaat blijkt ook al dat mensen deze weten te vinden en daardoor worden geïnspireerd om in actie te komen.

Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie

Wat spreken we af?

1. Om te komen tot gezamenlijke afspraken over hoe jaarlijks zal worden gerapporteerd over de stand van zaken in de MRA op het terrein van duurzaamheid (met als positief bij-effect dat MRA-overheden meer inzicht verwerven in beschikbare data en monitors, de wijze waarop elk van hen daarmee bezig is en eventuele lacunes daarin). Hierbij zal maximale aansluiting worden gezocht bij de afspraak in de concept MRA-agenda om een Monitor brede welvaart MRA die jaarlijks zal worden opgesteld en bij lopende trajecten zoals de Regionale Energie Strategieën. Evenzeer zal hierbij aansluiting worden gezocht bij het PBL dat op zoek is naar een pilot regio voor hun landelijke monitoring rond Circulaire Economie.
2. Om in afstemming met de Amsterdam Economic Board in juni 2020 tijdens State of the Region ruimte te maken voor de presentatie van een eerste beeld van de staat van de MRA in termen van duurzaamheid en voor een aankondiging dat wordt gewerkt aan een methodiek die er toe leidt dat vanaf juni 2021 een beeld wordt geschetst via een – zo constant mogelijke – methodiek (opdat de cijfers jaarlijks ook goed vergelijkbaar met elkaar zijn);
3. Om vanaf juni 2021 jaarlijks tijdens de State of the Region ruimte te maken voor het presenteren van de staat van de MRA in termen van duurzaamheid volgens een – in beginsel vaste – methodiek.

Wat zijn de consequenties voor MRA-partijen in termen van capaciteit?

Een aantal grote gemeenten heeft zich inmiddels al gecommitteerd om een bijdrage (in menskracht) te leveren aan de uitvoering van deze afspraak, bijv. via deelname aan een begeleidingsgroep voor dit traject (zoals ook bestaat voor de Economische Verkenningen van de MRA). Daarnaast zal vanuit de projectgroepen circulaire economie en energietransitie input moeten worden geleverd bij de voorbereiding en vormgeving van een dergelijke rapportage. Extra inzet van kleinere gemeenten is slechts gevraagd om (bijv. via deelname aan kennisdelingsbijeenkomsten) op de hoogte te blijven van de opgedane ervaringen en deze te vertalen naar inzichten voor de eigen omgeving

Wat zijn de financiële gevolgen voor MRA-partijen?

In eerste instantie zal de uitvoering van deze afspraak worden gefinancierd met een bijdrage vanuit bestaande MRA budgetten (en zal dus geen beroep worden gedaan op additionele budgetten van MRA-partners). Na de start van de uitvoering van deze afspraak zal echter worden getracht te komen tot een bredere financiering, waarbij o.a. zal worden gekeken naar rijksmiddelen, bijdragen uit fondsen en bijdragen van regionale overheden.

Toelichting

Aanleiding voor de afspraak.

De MRA heeft de ambitie om niet alleen succesvol te zijn in termen van economische groei in engere zin, maar ook in termen van een breder welvaartsbegrip. Daarbij gaat het dus behalve om de groei van het bruto regionaal product, ook om de mate waarin iedereen daarvan meeprofiteert en om de mate waarin deze al dan niet ten koste gaat van toekomstige generaties. De afgelopen jaren zijn er op nationaal, regionaal en lokaal niveau vele initiatieven gestart om meer inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de brede welvaart, maar tijdens het jaarlijkse State of the Region event van de MRA – het moment waarop de regio bespreekt hoe zij er voor staat – hebben deze nog geen duidelijke plaats gekregen. Hierdoor blijven de ontwikkelingen in de MRA op het terrein van bijv. milieu en duurzaamheid en de transitie naar een duurzame economie onderbelicht. Dit kan de indruk wekken dat laatstgenoemde doelstellingen (evenals sociale doelstellingen) ondergeschikt zijn aan de meer traditionele economische doelstellingen

en dit beperkt bovendien het zicht op de resultaten die we in de MRA boeken bij het realiseren van de transitie naar een duurzame economie en de geformuleerde doelstellingen op het terrein van milieu en duurzaamheid (waaronder energietransitie en circulaire economie).
De inzichten die uitvoering van deze afspraak oplevert zijn niet bedoeld om MRA-partners te kunnen afrekenen, maar om inzicht te creëren in waar extra inzet benodigd is, in wat het effect is van maatregelen, in wat een effectieve inzet van middelen is en om burgers en bedrijven goed te kunnen informeren en meenemen.

Doelstelling voor de komende jaren:

1. In de periode tot juni 2020 komen tot afspraken over hoe vanaf State of the Region 2020 gerapporteerd zal worden over de stand van zaken in de MRA op het terrein van duurzaamheid. Inzet is om daarbij maximaal aan te sluiten op lopende trajecten en op de in ontwikkeling zijnde landelijke systematiek en maximaal gebruik te maken van bestaande data en monitors. Dit vereist overleg tussen de stakeholders in de MRA (waaronder provincies, gemeenten, Amsterdam Economic Board, kennisinstellingen en bedrijven) die inzicht hebben in bestaande en ontwikkelde indicatoren of bezig zijn met het ontwikkelen daarvan (zoals de monitor brede welvaart, monitoren op provinciaal niveau, Sustainable Development Goals, doughnut methodiek, monitoring van de Routekaart Amsterdam Neutraal);
2. Een zo scherp mogelijk beeld krijgen van de situatie en ontwikkelingen in de MRA op het terrein van duurzaamheid en dit (vanaf juni 2020) jaarlijks presenteren tijdens State of the Region (bij voorkeur als onderdeel van een brede rapportage waarin ook sociale indicatoren een plaats krijgen). Hoewel het accent daarbij niet primair en expliciet gericht zal zijn op de monitoring van de effectiviteit van het beleid, zal een dergelijk beeld uiteraard ook daarin wel nader inzicht bieden.

metropool
regioamsterdam

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr J.H.M. Klinkhamer
BEL/IOT

Telefoonnummer +31235144179
klinkhamerj@noord-holland.nl

Verzenddatum
16 JAN. 2020

Kenmerk
1329087/ 1329084

Uw kenmerk

Betreft: Besluit samenwerkingsthema's Duurzaamheid Top MRA d.d. 18 oktober jl.

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u het besluit van ons college ter kennis:

1. In te stemmen met verdere samenwerking in MRA-verband op de volgende vier actiethema's, zoals benoemd gedurende de Duurzaamheid Top MRA van 18 oktober jl.:
   - duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten
   - circulaire aanpak op textiel
   - aanpak Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave
   - Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar een duurzame economie
2. In te stemmen met de rol van de provincie als trekker voor het thema monitoring duurzaamheid.
3. De provincie participeert al in het programma Cirkelstad waardoor hier geen afspraken in MRA verband voor nodig zijn.

Onderstaand wordt een schets gegeven van de samenwerking op het beleidsveld Duurzaamheid in MRA-verband en wordt bovenstaand besluit toegelicht.

Samenwerking MRA Duurzaamheid/ Circulaire Economie
De Metropoolregio Amsterdam is het samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland en Flevoland, 32 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam.
Op MRA-schaal werken bestuurders namens hun (deel)regio samen binnen de drie inhoudelijke MRA-platforms Economie, Ruimte en

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Mobiliteit aan de uitvoering van de MRA Agenda. De MRA Agenda is de inhoudelijke basis van de MRA-samenwerking.
Inmiddels is een nieuwe MRA Agenda (MRA Agenda 2.0) in de maak; onze reactie op die nieuwe MRA Agenda is op 16 december jl. besproken in uw Staten. Circulaire Economie is uiteraard één van de onderwerpen in de nieuwe MRA Agenda.
De portefeuille Duurzaamheid/ Circulaire Economie heeft binnen de MRA een overlap met de platforms Economie en Ruimte. Inhoudelijk willen de MRA-partners een voortrekkersrol vervullen in de kennis- en circulaire economie. Inzet is om van de MRA een toekomstbestendige en duurzame regio te maken.
Op het thema Duurzaamheid/ Circulaire Economie is een ontwikkelplan Circulaire Economie gemaakt voor de overheden in de regio. Het Ontwikkelpan Circulaire Economie Metropoolregio Amsterdam brengt bestaande actiepunten in programmatische samenhang. Kern van die aanpak is de samenwerking op zes grondstofstromen, het maken van een Roadmap Circulair Inkopen & Opdrachtgeverschap, het werken aan belemmerende wet- en regelgeving en monitoring. Het ontwikkelplan vormt de opmaat om handen en voeten te geven aan een circulaire MRA-economie. Van belang is dat verbreding plaatsvindt naar de hele economische sector: circulaire economie is daarin verweven. Een circulaire economie draagt namelijk bij aan lokale werkgelegenheid, innovatie en verduurzaming van transportbewegingen. De aanpak moet gebeuren in nauwe samenhang met andere onderdelen van de MRA Agenda en de energietransitie.
Het portefeuillehoudersoverleg Duurzaamheid coördineert de activiteiten/ samenwerking op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie in de Metropoolregio. Gedeputeerden Zita Pels en Edward Stigter vertegenwoordigen de provincie in dit bestuurlijk overleg waaraan tevens per regio een vertegenwoordigende wethouder deel neemt. Voor uitgebreide informatie over deze samenwerking in MRA-verband wordt verwezen naar https://mraduurzaam.nl/wat-doen-wij/.

Op 18 oktober jl. heeft de eerste MRA Duurzaamheid Top plaatsgevonden waarin een set van vijf afspraken zijn besproken en waarvoor breed bestuurlijk draagvlak bleek te bestaan om deze ter besluitvorming voor te leggen aan de verschillende colleges.
Onderstaand wordt ingegaan op de vijf afspraken die aan de orde zijn geweest op de Duurzaamheid Top en waarover besluitvorming heeft plaatsgevonden door Gedeputeerde Staten:

Gezamenlijk duurzaam inkopen en opdrachtgeven via vijf inkooppakketten
Er worden vijf inkooppakketten vastgesteld waarop gezamenlijk vanuit MRA verband met ingang van 2020 wordt gestart met inkopen.

De uitwerking van dit onderwerp verloopt via de bestaande ambtelijke MRA werkgroep inkoop en opdrachtgeven. De provincie is hierin ook vertegenwoordigd.

Verwachting is dat vanwege de omvang van de uitvraag Circulair inkopen, de totale inkoopkosten niet hoger zullen worden dan het huidige kostenniveau van inkoop.
Vorig jaar zijn afspraken gemaakt over de gezamenlijke doelstelling ten aanzien van circulair inkopen en opdrachtgeverschap. Doelstelling is 10% circulair inkopen en opdrachtgeven in 2022, 50% in 2025 en volledig circulair inkopen rond 2030.
Benoemde vijf inkooppakketten dienen als gezamenlijke start voor circulair inkopen binnen de MRA. Andere inkooppakketten volgen.
Met het vaststellen van deze pakketten wordt een duidelijk signaal aan de markt gegeven zich in te stellen op circulaire leveringen. Betreffende afspraken passen binnen het Actieprogramma circulaire economie (2017) onder creatiespoor 6, Circulaire Organisatie. Vanaf 2020 wordt gestart met het circulair inkopen van aan te besteden pakketten:

- Bewegwijzering en Verkeersborden;
- Asfalt
- Bestratingsproducten en bestraten (beton)
- Kantoorinrichting en
- Cateringsdiensten.

Samenkomen tot een circulaire aanpak op textiel
MRA-partijen zetten in op het krijgen van inzicht in waar het onder hun verantwoordelijkheid ingezamelde textiel blijft. Daar de contractpartner(s) en inzamelaars van textiel in opdracht van de gemeenten werken, spelen met name de gemeenten binnen de MRA hierbij een belangrijke rol.
Daarnaast spreken de MRA-partijen af het initiatief 'Innovation Centre for Circular Textile' te ondersteunen. Dit om te komen tot circulaire verwerking van het niet -herdraagbare textiel tot circulaire grondstoffen binnen de MRA.
Met bovenstaand initiatief wordt ingezet op hergebruik van afgedankt textiel waarbij het niet-herdraagbare textiel lokaal wordt verwerkt tot grondstof. Hiermee kunnen nieuwe producten worden gemaakt.
Doelstelling bij deze afspraken is het verminderen van de milieudruk van textiel door hoogwaardiger hergebruik, verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de productie en verwerking van textiel als afvalstroom en voorkomen van kinderarbeid. Betreffende afspraken passen binnen het Actieprogramma circulaire economie (2017) onder creatiespoor 2, Ketenvorming. De provincie ondersteunt het initiatief 'Innovation Centre for Circular Textile'.

Uitwerken van duurzaam bouwen van woningen via Cirkelstad
In dit kader wordt afgesproken dat een groep MRA-partijen instemt met de start van het driejarige Regionaal Programma Cirkelstad. Dit omvat inzet op het circulair, energieneutraal en klimaat adaptief bouwen in de regio. Binnen het programma brengt elke partner eigen projecten in. In deze projecten wordt gewerkt aan nieuwe beleidsinstrumenten en aan circulaire en klimaatneutrale oplossingen. Hierdoor ontstaat zicht op de praktijk, de randvoorwaarden en mogelijkheden om tot sluitende circulaire businesscases te komen. Verder wordt afgesproken dat MRA breed alle partijen, de ontwikkelingen en resultaten die uit het programma voortkomen, volgen.
Na afloop van het driejarig traject wordt een slotbijeenkomst georganiseerd met alle MRA-partijen waarop de leerervaringen worden gedeeld en wordt een voorstel voorgelegd over hoe vanaf dat moment door MRA-overheden met duurzaam bouwen kan worden omgegaan.
Ambitie is om vanaf 2022 duurzaam bouwen als uitgangspunt te nemen bij de bouw en renovatie van woningen. Concreet worden hiertoe in de komende drie jaar door elk van de samenwerkende partijen 3 woon/renovatieprojecten uitgevoerd. Een gevalideerd proces van audits en intervisie maakt het mogelijk om die projecten elke keer te verbeteren en van elkaar te leren.
Deze afspraak heeft met name betrekking op gemeenten en hun participatie in Cirkelstad. Het Bouwprogramma voor de Metropoolregio Amsterdam is een initiatief van Cirkelstad, EIB, TNO en C-creators. De provincie neemt al sinds 2018 via het ondersteunen van het Bouwprogramma van C-creators deel in het programma Cirkelstad. Ook hebben wij de intentie om in 2020 en 2021 kernpartner te worden van C-creators en lidmaatschap van Cirkelstad is daar een onderdeel van. Derhalve zijn nieuwe afspraken en financiering vanuit de provincie niet nodig. Cirkelstad is gericht op gemeenten en de activiteiten focussen op het bereiken van een systeemaanpak tussen gemeenten en partijen uit de bouwketen. Wij steunen dit door het Bouwprogramma van C-creators te steunen. De afspraken ten aanzien van Cirkelstad passen binnen het Actieprogramma circulaire economie (2017) onder creatiespoor 2 (Ketenvorming) en 5 (Ruimte).

Onderwijs- en arbeidsmarktkansen gekoppeld aan de klimaatopgave
Het realiseren van de ambities van de MRA met betrekking tot verduurzaming en energietransitie wordt bedreigd door tekorten aan arbeidskrachten en door het niet aansluiten van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dit vraagt om een regionale regie en aanpak zodat een goede aansluiting ontstaat tussen scholing en de arbeidsopgave, gekoppeld aan de klimaatopgave.
Met het oog hierop wordt afgesproken om met elkaar en met andere relevante stakeholders in te zetten op het binnen een jaar formeel ondertekenen van een Human Capital Agenda (HCA) klimaatopgave

Noord-Holland en Flevoland. Vooruitlopend op de formele vaststelling van een HCA Klimaatopgave in 2019 wordt voorgesteld drie concrete trajecten op te starten, waarin regionale overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen afspraken maken over bij-, om- en opscholingstrajecten voor essentiële functies. Daarnaast zullen binnen één jaar zes 'Werkvloeren' worden geopend in de regio. Het gaat hierbij om plekken waar mensen zich kunnen oriënteren op het werk van de toekomst, een loopbaangesprek kunnen voeren, zich kunnen oriënteren op om- en bijscholing en waar workshops kunnen worden gevolgd.
Aan de uitrol van Werkvloeren in de MRA als fysieke plekken waar mensen informatie en loopbaanadvies kunnen krijgen over onderwijs- en arbeidsmarktkansen binnen de duurzaamheidstransities zijn kosten verbonden. Deze kosten worden gedeeltelijk gedekt uit MRA-budget. Een eigen bijdrage voor structurele kosten is nodig van de gemeente/ deelregio waar de Werkvloer gevestigd zal worden. Het initiatief voor het in samenwerking met andere stakeholders opzetten van bij-, om- en opscholingstraject voor essentiële functies zal worden genomen vanuit House of Skills.
Deze afspraken dragen bij aan het beschikbaar komen van voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten voor het realiseren van de ambities met betrekking tot verduurzaming en energietransitie. Bovenstaande afspraken sluiten aan op de provinciale UitvoeringsAgenda Veerkrachtige Arbeidsmarkt en de visie voor Noord-Holland op de aansluiting Arbeidsmarkt en Onderwijs, die de veldpartijen met ons hebben opgesteld. In de recente Actieagenda Arbeidsmarkt en Onderwijs 2020 e.v. hebben wij eenzelfde focus op benodigde vakmensen voor de klimaatgedreven transities kunnen bewerkstelligen.

Monitoring MRA-positie en -inzet op transitie naar duurzame economie
Voorstel is gezamenlijke afspraken te maken over de wijze waarop wordt gerapporteerd over de stand van zaken in de MRA op het terrein van duurzaamheid. Hierbij zal zo veel mogelijk aansluiting worden gezocht bij andere monitoringinstrumenten zoals de Monitor brede welvaart MRA en de landelijke monitoring rond Circulaire Economie. Dit maakt het mogelijk inzicht te krijgen in de stand van zaken met betrekking tot duurzaamheid binnen de MRA. Op termijn wordt het mogelijk jaarlijks de ontwikkeling op het vlak van duurzaamheid te schetsen.
De uitvoering van deze afspraak wordt gefinancierd met een bijdrage vanuit bestaande MRA budgetten.
Doel van bovenstaande afspraak is een beeld te krijgen van de stand van zaken en de ontwikkelingen binnen de MRA op het vlak van duurzaamheid en Circulaire Economie. Inzet is deze monitor onderdeel te laten zijn van een brede rapportage waarin ook sociale indicatoren een plaats krijgen. Resultaten worden gepresenteerd tijdens het event "State of the Region", dat jaarlijks door de MRA wordt georganiseerd. De

provincie heeft aangeboden als trekker op te treden voor de uitwerking monitoring duurzaamheid omdat dit aansluit bij de uitwerking van de monitor circulaire economie die in IPO-verband wordt uitgewerkt.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Afsprakenoverzicht Duurzaamheid Top met toelichting MRA

PS

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Colleges van B&W van alle Noord-Hollandse gemeenten,
in afschrift aan het COA, PS en GS, stas Broekers-Knol

INGEKOMEN - 6 JAN. 2019

Commissaris van de Koning
Uw contactpersoon
Dhr. J.J. van den Berg
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076
bergjj@noord-holland.nl

Betreft: provinciale regietafel opvang asielzoekers

VERZONDEN 17 DEC. 2019

Geachte bestuurders,

Afgelopen november hebben de commissarissen van de Koning een brief ontvangen van staatssecretaris Broekers-Knol. Zij verzoekt daarin de commissarissen - in hun hoedanigheid als Rijksheer - om de eerder ingestelde provinciale regietafels ten behoeve van opvanglocaties voor asielzoekers te revitaliseren. Graag ga ik op dit verzoek in.

Het doel van de provinciale regietafels is tweeledig. Enerzijds dienen er volgend jaar circa vijfduizend nieuwe opvangplekken te worden gerealiseerd, evenredig te verdelen over alle provincies. Dat betekent dat behoefte is aan circa 420 extra opvangplaatsen in Noord-Holland. Anderzijds dienen er in 2020 afspraken te worden gemaakt over verlenging (dan wel vervanging) van enkele bestaande opvanglocaties. Wanneer die verlengingsafspraken niet gemaakt worden, zouden er wellicht nog meer opvangplaatsen nodig zijn dan de hierboven genoemde vijfduizend.

Begin volgend jaar zal ik een eerste vergadering van de provinciale regietafel beleggen. Deze regietafel wordt momenteel voorbereid in overleg met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). De voorbereiding heeft onder meer betrekking op het actualiseren en beschikbaar stellen van informatie betreffende de bestaande opvanglocaties en mogelijke ruimte voor aanvullende locaties, zo mogelijk in flexibele vormen van opvang.

Daarnaast zal in het overleg van de provinciale regietafel gelegenheid zijn tot terugblikken op de afgelopen periode. Ten tijde van de verhoogde vluchtelingeninstroom in 2015/2016 zijn immers de nodige plannen uiteindelijk niet meer nodig gebleken. De betreffende gemeenten zijn daar zo nodig financieel voor gecompenseerd. Dat laat onverlet dat een dergelijke situatie zo veel als mogelijk voorkomen dient te worden.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl

Provincie
Noord-Holland

Ik vertrouw erop u hiermee voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor nadere vragen en opmerkingen kunt u terecht bij J.J. van den Berg (bergjj@noord-holland.nl).

Hoogachtend,

Commissaris van de Koning in Noord-Holland

Mr. A.Th.H. van Dijk

Bijlage:
Brief van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid van 8 november 2019

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Commissarissen van de Koning

Directoraat-Generaal Migratie
Directie Migratiebeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
2741460

Bijlage
1

Datum 8 november 2019
Onderwerp Revitaliseren Regionale Regietafels ten behoeve van opvanglocaties asielzoekers

Geachte Commissarissen,

Op de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie (LRT) van 10 oktober jl. zijn de ontwikkelingen in de asielinstroom en opvang besproken. Deze ontwikkelingen maken dat het COA zowel op de korte als op de langere termijn behoefte heeft aan extra opvanglocaties. Voor het realiseren hiervan is uw hulp nodig.
Graag doet de regering wederom een beroep op uw inzet als rijksorgaan om het overleg tussen verschillende overheden te bevorderen (artikel 1 Ambtsinstructie).

De prognose voor 2020 was een spontane instroom van 21.500, maar met een verwachte toename van 2.000 tot 3.000 komt de huidige raming voor 2020 uit op 24.000. Hoewel de huidige instroom geen reden is om het aantal te vestigen vergunninghouders per gemeente (de 'taakstelling') nu bij te stellen, is de doorstroom op dit moment niet optimaal. Ondanks dat er vol wordt ingezet op een snellere doorstroom wordt een categorie asielaanvragen nog niet binnen de wettelijke termijnen afgehandeld. Verder blijkt dat ook gedurende de beroepsprocedure en de afwikkeling van herhaalde asielaanvragen (onder andere als gevolg van jurisprudentie) er vaker en langer opvang geboden wordt dan in het verleden waardoor de algehele doorstroom langzamer is. Daarnaast speelt in de uitstroom de krapte op de woningmarkt een rol. Wanneer de verwachte instroom en doorstroom realiteit worden, dienen er in 2020 ca. 5.000 nieuwe opvangplekken te worden gerealiseerd. Ook dienen er in 2020 afspraken te worden gemaakt over verlenging van 10 huidige opvanglocaties.

Voor het oplossen van de problemen op de korte termijn maximaliseert het COA de inzet van de huidige capaciteit door bijvoorbeeld uitstel van onderhoud en inzet van recreatieparken. Ook benadert het COA nu al gemeenten voor nieuwe opvanglocaties. De uitdaging om de komende tijd het genoemde aantal plekken te realiseren kan het COA niet alleen.

De IND levert een grote inzet om de doorlooptijden terug te brengen. Zo worden op dit moment veel mensen opgeleid, nieuwe mensen geworven en wordt er 'slimmer gewerkt', o.a. doordat er geen gehoor meer plaatsvindt bij herhaalde

Directoraat-Generaal Migratie
Directie Migratiebeleid

Ons kenmerk
2741460

aanvragen zonder kans van slagen. Er gaat enige tijd overheen voordat het effect van deze maatregelen zichtbaar is, waardoor de verwachting is dat er in 2020 en 2021 meer asielzoekers langer in de opvang moeten verblijven.

Inzet Regionale regietafels
In 2015 en 2016 is de structuur van de Regionale regietafels (RRT's) onder uw voorzitterschap zeer effectief gebleken bij het realiseren van de toen benodigde opvangcapaciteit. Hoewel de situatie van nu niet te vergelijken is met die van destijds, willen wij u vragen de RRT's opnieuw in te zetten om de verlengingen (of vervanging als verlenging niet mogelijk blijkt) en de ca. 5.000 opvangplekken te realiseren. Op die manier kan tijdig met de werving van opvanglocaties worden begonnen. U kunt daarmee in uw hoedanigheid van rijksorgaan namens het Rijk het gesprek tussen gemeenten, COA en overige betrokken organisaties voeren. De besluitvorming over het realiseren van de opvangplekken ligt uiteindelijk bij de betreffende gemeente en het COA.

In voorbereiding op de RRT's zal het COA per provincie een specifiek overzicht leveren met alle benodigde informatie zoals reeds lopende opschalingen, aflopende bestuursovereenkomsten en kansrijke locaties. Hierdoor beschikken de deelnemers aan een RRT over alle relevante informatie en kan het inhoudelijke gesprek worden gevoerd.

Een evenwichtige verdeling van opvanglocaties over Nederland is belangrijk. Ons voorstel is dan ook de benodigde 5.000 nieuwe plekken evenredig te verdelen over de 12 provincies. De huidige verdeling van de opvanglocaties is in de bijlage weergegeven. Tijdens de LRT van 4 december aanstaande wordt, in aanwezigheid van uw vertegenwoordiger Commissaris van de Koning Klijnsma, het gesprek gevoerd over een toekomstige, meer evenwichtige verdeling van opvanglocaties over Nederland. Wij vernemen dan ook graag welke acties u naar aanleiding van deze brief gaat ondernemen.

Verdeling en gebruik van opvanglocaties
Een evenwichtige verdeling van opvanglocaties is van belang om te bevorderen dat een asielzoeker die een verblijfsvergunning krijgt, kan worden geplaatst in de buurt van de gemeente waar hij wordt gehuisvest. In lijn hiermee wordt in het kader van het Programma Flexibilisering Asielketen voorgesteld regionale opvanglocaties verspreid door het land te ontwikkelen, waardoor vergunninghouders en asielzoekers met een kansrijke aanvraag zo snel mogelijk kunnen beginnen met integreren en participeren. De rol van gemeenten in de toekomstige Wet inburgering onderstreept het belang van een evenwichtige verdeling.

In het Programma Flexibilisering Asielketen worden verder flexibele opvangvormen ontwikkeld, zoals locaties waar verschillende groepen mensen kunnen worden ondergebracht. Dit maakt het mogelijk snel en voorspelbaar op- en af te schalen en tegen beperkte kosten reservecapaciteit voor asielopvang te behouden. Ook kan met deze opvangvormen worden ingespeeld op de behoefte van gemeenten om andere groepen met spoed te huisvesten, zoals studenten, arbeidsmigranten, of dak- en thuislozen. Dit maakt een langduriger en robuust gebruik van (opvang)locaties mogelijk.

Directoraat-Generaal Migratie
Directie Migratiebeleid

Ons kenmerk
2741460

In het kader van het Programma worden bestuurlijke afspraken uitgewerkt tussen gemeenten, provincies en Rijk om de genoemde regionale opvanglocaties tot stand te brengen en meer flexibele opvangcapaciteit te ontwikkelen. Hierbij wordt ook gewerkt aan een regionale indeling bij de uitvoering van de afspraken, waarbij wordt voorgesteld de RRT's op provinciaal niveau een coördinerende rol te geven. Een eerste voorstel zal op de LRT van 4 december worden besproken.

Financiering
Wat betreft de financiering van de extra opvangplekken wordt aangesloten op de huidige praktijk waarbij gemeenten waar een opvanglocatie is gevestigd, op basis van het Faciliteitenbesluit opvangcentra[1], recht hebben op vergoedingen die door- of via het COA kunnen worden uitgekeerd. De hoogte hiervan is gerelateerd aan de capaciteit van de opvanglocatie. Het Faciliteitenbesluit voorziet in een gemeentefonds-vervangende uitkering aan deze gemeenten voor de in de opvanglocatie verblijvende vreemdelingen die nog niet in de Basisregistratie personen hoeven te worden ingeschreven. De uitkering is ter compensatie van gelden die gemeenten normaliter uit het gemeentefonds ontvangen.

Tot slot
Commissaris van de Koning Klijnsma heeft op de LRT van 10 oktober aangegeven dat zij u van een mogelijk beroep op uw inzet op de hoogte heeft gesteld. Vanuit Rijkszijde is er grote waardering voor uw inzet als rijksorgaan, zoals ook recent bij de bestuurlijke aanpak van de stikstofproblematiek. Als rijksorgaan kunt u optreden namens het Rijk en bijdragen aan de problemen waarvoor we als overheid gezamenlijk staan. Waar nodig kunnen de ministeries van Justitie en Veiligheid, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ondersteuning en informatie aanleveren.

Een afschrift van deze brief wordt verzonden aan alle gemeenten.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

Ankie Broekers-Knol

[1]https://www.coa.nl/sites/www.coa.nl/files/paginas/media/bestanden/factsheet_uitkeringen_faciliteitenbesluit_juli_2016.pdf

Directoraat-Generaal Migratie
Directie Migratiebeleid

Ons kenmerk
2741460

Bijlage 1

Huidige verdeling opvangcapaciteit

Provincie	Inwoneraantal*	Locaties**	Opvangplekken***
Drenthe	493.309	5	3.050
Flevoland	421.480	3	2.938
Friesland	649.820	6	2.568
Gelderland	2.083.104	11	4.126
Groningen	585.486	4	2.784
Limburg	1.116.906	6	2.986
Noord-Brabant	2.561.107	7	4.300
Noord-Holland	2.874.625	5	2.129
Overijssel	1.161.635	6	2.384
Utrecht	1.351.973	3	1.376
Zeeland	383.632	2	642
Zuid-Holland	3.701.161	4	1.945
	17.384.238	**62**	**31.228**

* Bron: CBS Bevolkingsontwikkeling per maand, bevolking einde periode september 2019, geraadpleegd 1 november 2019
** Dit betreft alle COA opvanglocaties op 1 november 2019, inclusief alleenstaande minderjarige opvang locaties (AMV regio-opvang), exclusief de beschermde opvang locaties
*** Dit betreft de netto technische opvangcapaciteit op 1 november 2019

Provincie Noord-Holland

Ruimte Wonen en Klimaat

Dossiernummer	2125
Extern Zaak ID	1335385
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	10 februari 2020
Agendapunt	14.a
Omschrijving	Financien: Statenvoordracht Eerste begrotingswijziging 2020
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
Voordracht Eerste begrotingswijziging 2020.pdf
Eerste begrotingswijziging 2020.pdf
Brief aan PS over eerste begrotingswijziging 2020.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	20 januari 2020
Ingekomen stukken ter kennisname	31 januari 2020
Ruimte Wonen en Klimaat	**10 februari 2020**
Natuur Landbouw & Gezondheid	10 februari 2020
Economie Financiën en Bestuur	24 februari 2020
Mobiliteit & Bereikbaarheid	24 februari 2020
PS-vergadering	9 maart 2020

Toelichting

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze eerste begrotingswijziging 2020 omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2020 op basis van de huidige verwachtingen.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 9 maart 2020

Onderwerp: Eerste begrotingswijziging 2020
Kenmerk: 1335385/1335389

Bijlagen:
- Eerste begrotingswijziging 2020

1. Inleiding

Voor u ligt de eerste begrotingswijziging 2020. De eerste begrotingswijziging 2020 is onderdeel van de Noord-Hollandse P&C cyclus die bestaat uit de kaderbrief, de begroting, begrotingswijzigingen en de jaarstukken. In deze eerste begrotingswijziging worden de geraamde inkomsten en uitgaven bijgesteld op basis van recente ontwikkelingen en de verdere uitwerking van het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken'. Daarnaast worden uw Staten verzocht om in te stemmen met een aantal uitgestelde intenties waarmee middelen voor incidentele beleidsintenties die niet tot besteding zijn gekomen worden toegevoegd aan de begroting 2020.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

De eerste begrotingswijziging is een standaard onderdeel van de P&C cyclus en stelt Provinciale Staten in staat om het budgetrecht uit te oefenen.

3. Toelichting

Financiële ontwikkelingen
Zoals in onderstaande tabel is te zien wordt het begrotingsresultaat in de eerste begrotingswijziging met € 1,8 mln. nadelig bijgesteld. Het begrote resultaat wijzigt van € 0 naar € 1,8 mln. Een nadere toelichting hierop is te vinden in hoofdstuk 2 van de eerste begrotingswijziging 2020. Voor € 0,5 mln. wordt deze bijstelling veroorzaakt door een aanpassing in het ritme van de stortingen in de reserve Gezonde leefomgeving. Dit betreft een wijziging die in meerjarenperspectief wel budgettair neutraal is. Het resterende negatieve begrotingsresultaat voor 2020 van € 1,3 mln. zal worden meegenomen in het kaderbriefproces 2021.

Saldo van lasten en baten per programma (x €1.000)

min is voordelig	Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
1 Openbaar bestuur	23.348	1.486	24.834
2 Bereikbaarheid	231.261	47.748	279.009
3 Water	5.576	1.073	6.649
4 Milieu	32.886	17.078	49.964
5 Ruimte	36.821	17.543	54.364
6 Groen	90.891	8.335	99.226
7 Cultuur en Erfgoed	16.421	4.900	21.321
8 Financiën en Bedrijfsvoering	-359.030	1.334	-357.696
Totaal saldo van lasten en baten	**78.172**	**99.497**	**177.669**
Stortingen	273.800	1.423	275.223
Onttrekkingen	-351.972	-99.113	-451.085
Totaal mutaties reserves	**-78.172**	**-97.690**	**-175.862**
Begrotingsresultaat	**0**	**1.807**	**1.807**

Uitgestelde intenties
Bij de eerste begrotingswijziging kunnen, aanvullend op de laatste begrotingswijziging, exploitatiebudgetten die niet (geheel) tot besteding zijn gekomen in 2019 worden doorgeschoven naar 2020. Hiervoor is het volgende criterium opgenomen in de financiële verordening:

“In een begrotingswijziging kunnen uitgestelde intenties worden meegenomen. Incidenteel voor een beleidsintentie geraamde middelen, ten laste waarvan in het jaar waarin zij geraamd zijn, als gevolg van factoren van buitenaf, geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen gedurende maximaal 1 jaar voor deze beleidsintenties worden gereserveerd.”

In de voorliggende begrotingswijziging wordt voorgesteld om in totaal € 6,5 mln. aan uitgestelde intenties op te nemen. Samen met de € 7,2 mln. aan Uitgestelde intenties waarover uw Staten reeds hebben besloten bij de Laatste begrotingswijziging 2019 wordt hiermee € 13,7 mln. aan middelen doorgeschoven van 2019 naar 2020. De motivatie voor de nieuwe uitgestelde intenties ten opzichte van de laatste begrotingswijziging is te vinden in de toelichting bij de betreffende UI-posten. De uitgestelde intenties waarover uw Staten reeds hebben besloten bij de laatste begrotingswijziging 2019 zijn in voorliggend stuk aangeduid met de volgende standaard toelichting: ‘Verwerken uitgestelde intentie laatste begrotingswijziging 2019’.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 1335385/1335389

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 9 maart 2020;

besluiten:

1. € 720.000 beschikbaar te stellen voor de gebiedsgerichte aanpak van Natura-2000 gebieden;

2. € 250.000 beschikbaar te stellen voor het strategisch partnerschap van het prinsjesfestival 2019;

3. In te stemmen met de budgetoverheveling bij de eerste begrotingswijziging 2020 van €6,5 miljoen van 2019 naar 2020 ten behoeve van Uitgestelde intenties;

4. De eerste begrotingswijziging 2020 met een negatief begrotingsresultaat van € 1,8 miljoen vast te stellen;

5. De bij deze eerste begrotingswijziging gewijzigde programmabudgetten van de begroting 2020 vast te stellen;

6. De gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Eerste begrotingswijziging 2020

Inhoudsopgave

1 Inleiding en leeswijzer 3
2 Financieel overzicht 4
2.1 Verloop begroting 2020 4
2.2 Eerste begrotingswijziging in één oogopslag 4
2.3 Samenvatting eerste begrotingswijziging 5
3 Overzicht per programma 7
Programma 1 - Openbaar bestuur 7
Programma 2 - Bereikbaarheid 9
Programma 3 - Water 16
Programma 4 - Milieu 19
Programma 5 - Ruimte 23
Programma 6 - Groen 27
Programma 7 - Cultuur en Erfgoed 31
Programma 8 - Financiën en Bedrijfsvoering 33
4. Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 36

1 Inleiding en leeswijzer

Inleiding
Voor u ligt de eerste begrotingswijziging 2020. De eerste begrotingswijziging 2020 is onderdeel van de Noord-Hollandse P&C cyclus die bestaat uit de kaderbrief, de begroting, begrotingswijzigingen en de jaarstukken. In deze eerste begrotingswijziging worden de geraamde inkomsten en uitgaven bijgesteld op basis van recente ontwikkelingen en de verdere uitwerking van het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken'. Daarnaast worden uw Staten verzocht om in te stemmen met een aantal uitgestelde intenties waarmee middelen voor incidentele beleidsintenties die niet tot besteding zijn gekomen, worden toegevoegd aan de begroting 2020.

Leeswijzer
Hoofdstuk 2 bevat het financieel overzicht waarin een samenvatting wordt gegeven van alle financiële ontwikkelingen die zijn opgenomen in deze eerste begrotingswijziging. Hoofdstuk 3 bevat het overzicht van de financiële wijzigingen per begrotingsprogramma. Voor ieder begrotingsprogramma vindt u in dit hoofdstuk de financiële tabel waarop het budgetrecht van uw Staten van toepassing is. De financiële wijzigingen in het programma zijn onder de budgettabel toegelicht per operationeel doel. In hoofdstuk 4 vindt u de voorgestelde wijzigingen op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 2020.

2 Financieel overzicht

2.1 Verloop begroting 2020

Verloop begroting 2020 (x € 1.000)	Saldo
Begroting 2020	0
Eerste begrotingswijziging 2020	1.807
Begroting totaal na eerste begrotingswijziging	1.807

2.2 Eerste begrotingswijziging in één oogopslag

Saldo van lasten en baten per programma (x €1.000)

min is voordelig	Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
1 Openbaar bestuur	23.348	1.486	24.834
2 Bereikbaarheid	231.261	47.748	279.009
3 Water	5.576	1.073	6.649
4 Milieu	32.886	17.078	49.964
5 Ruimte	36.821	17.543	54.364
6 Groen	90.891	8.335	99.226
7 Cultuur en Erfgoed	16.421	4.900	21.321
8 Financiën en Bedrijfsvoering	-359.030	1.334	-357.696
Totaal saldo van lasten en baten	**78.172**	**99.497**	**177.669**
Stortingen	273.800	1.423	275.223
Onttrekkingen	-351.972	-99.113	-451.085
Totaal mutaties reserves	**-78.172**	**-97.690**	**-175.862**
Begrotingsresultaat	**0**	**1.807**	**1.807**

2.3 Samenvatting eerste begrotingswijziging

2.3.1 Niet Budgettair Neutrale wijzigingen. (NBN)

Niet budgettair neutrale wijzigingen zijn de mutaties in de eerste begrotingswijziging die het begrotingsresultaat beïnvloeden. Het begrotingsresultaat wordt in de eerste begrotingswijziging € 1,8 mln. nadelig bijgesteld. Het resultaat wijzigt van € 0,- naar € 1,8 mln. In de tabel hieronder worden de oorzaken voor deze negatieve bijstelling van het begrotingsresultaat weergegeven. Uitgebreidere informatie over de niet budget neutrale wijzigingen is te vinden in de toelichtingen per programma. Deze wijzigingen zijn aangeduid met het kenmerk 'NBN'.

Financiële ontwikkelingen die het resultaat beïnvloeden

Ontwikkeling	**Financieel effect op het begrotingsresultaat (x € 1mln.)**	**Voordelig (V) / Nadelig (N)**
Begrotingsresultaat 2020 voor Eerste begrotingswijziging	**0**	
Prog. 8: Lagere uitkering Provinciefonds	12,9	N
Prog. 8: Inkomsten opcenten motorrijtuigenbelasting	- 12,3	V
Prog. 2: Bijstelling Baten Elektrisch vervoer MRA	-0,7	V
Prog. 6: Gebiedsgerichte aanpak Natura-2000 gebieden	0,7	N
Prog. 4: Aanpassing ritme Stortingen in reserve Gezonde Leefomgeving (meerjarig neutraal)	0,5	N
Prog 1: Prinsjesfestival	0,25	N
Prog. 6: Verhoging Participantenbijdrage Goois Natuurreservaat	0,2	N
Prog. 6: Aanvullende baten uit Leges wet natuurbescherming	-0,15	V
Bijstelling IPO/BIJ12 bijdrage		
Programma 1 – Openbaar Bestuur	-0,6	V
Programma 2 - Bereikbaarheid	-0	V
Programma 4 – Milieu	0,2	N
Programma 5 – Ruimte	0,4	N
Programma 6 - Groen	0,5	N
Begrotingsresultaat na Eerste begrotingswijziging 2020	**1,8**	**N**

2.3.2 Uitgestelde Intenties (UI)

Incidenteel voor een beleidsintentie geraamde middelen waarvan in het jaar waarin zij geraamd zijn, als gevolg van factoren van buitenaf, geen verplichtingen zijn aangegaan, kunnen gedurende 1 jaar worden doorgeschoven middels een uitgestelde intentie. De uitgestelde intenties die in de laatste begrotingswijziging 2019 zijn opgenomen worden bij deze eerste begrotingswijziging 2020 toegevoegd aan de begroting voor 2020. Daarnaast wordt in deze eerste begrotingswijziging voorgesteld een aantal nieuwe uitgestelde intenties op te nemen waarmee budget wordt overgeheveld van 2019 naar 2020. In deze eerste begrotingswijziging wordt voorgesteld om € 6,5 mln. aanvullend aan uitgestelde intenties op te nemen. Welke nieuwe uitgestelde intenties ten opzichte van de laatste begrotingswijziging 2019 het betreffen is te vinden in de toelichtingen bij de programma's. Voor de uitgestelde intenties waarover uw Staten reeds hebben besloten bij de laatste begrotingswijziging 2019 is de volgende standaardzin opgenomen als toelichting: Verwerken uitgestelde intentie Laatste begrotingswijziging 2019. Uitgestelde intenties zijn in de toelichting aangeduid met het kenmerk 'UI'.

2.3.3 Begrotingsneutrale wijzigingen (BN)

Begrotingsneutrale wijzigingen zijn wijzigingen die geen effect op het saldo van de begroting hebben. Ze zijn opgeteld bij elkaar altijd 0. Omdat wel het totaal aan baten en het totaal aan lasten per programma wijzigt, is hierop het budgetrecht van uw Staten van toepassing. Daarom worden deze mutaties hierbij aan u voorgelegd. Het betreft vaak een verschuiving van lasten tussen twee begrotingsprogramma's en bijstellingen van specifieke baten (bijdragen van derden), waar even hoge lasten tegenover staan. Begrotingsneutrale wijzigingen groter dan € 100.000 zijn toegelicht en worden aangeduid met het kenmerk 'BN'.

2.3.4 Reserves (RESV)

Veel uitgaven van de provincie fluctueren sterk over de jaren en worden gedekt vanuit de bestemmingsreserves. De verwachte uitgaven vanuit deze bestemmingsreserves voor 2020 worden in de eerste begrotingswijziging met circa € 80 mln. omhoog bijgesteld. Hier tegenover staat eenzelfde verhoging in de onttrekking vanuit de bestemmingsreserves waardoor deze wijzigingen geen effect hebben op het begrote resultaat.
De twee voornaamste oorzaken voor de verhoging van de geraamde uitgaven vanuit de bestemmingsreserves zijn het doorschuiven van activiteiten en dus uitgaven van 2019 naar 2020 en de verdere uitwerking van het coalitieakkoord ten opzichte van het moment waarop de begroting 2020 is opgesteld. Een uitgebreidere toelichting op de mutaties die zijn doorgevoerd in de uitgaven, gedekt vanuit de bestemmingsreserves, is te vinden in de toelichtingen bij de programma's. Mutaties in de uitgaven vanuit, de stortingen in, en de overhevelingen tussen de reserves die geen effect hebben op het begrote resultaat zijn in de toelichting aangeduid met het kenmerk 'RESV'.

3 Overzicht per programma

Programma 1 - Openbaar bestuur

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	23.467	1.486	24.953
	Baten	-119	0	-119
	Saldo van baten en lasten	23.348	1.486	24.834
	Onttrekkingen			
1.4.2	Resv. cofinanciering Europese projecten	-183	-1.009	-1.192
	Totaal mutaties reserves	-183	-1.009	-1.192
	Resultaat	23.165	477	23.642

Toelichting

1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
BN	De kosten voor GS voor nieuwjaarsbijeenkomst, provincieconcert en relatiegeschenken werden voorheen via het materieel budget van de organisatie betaald. Deze kosten horen echter op GS te drukken. Daarom worden ze nu op de juiste plek geraamd (zie ook OD 8.2.1).	Lasten	145 N

1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
UI	Het tegengaan van ondermijning van het openbaar bestuur door georganiseerde criminaliteit was het onderwerp van motie 110 en is ook opgenomen in het coalitieakkoord. Het project is voorspoedig verlopen. Er zijn echter verschillende activiteiten in 2019 gestart die een doorloop hebben naar 2020. Daarom wordt voorgesteld om de resterende middelen van 2019 van motie 110 in te zetten in 2020. Ten opzichte van het voor de uitgestelde intentie opgenomen bedrag bij de laatste begrotingswijziging 2019 (€ 302.000) is de oplevering van een aantal projecten met een paar maanden uitgesteld waardoor de totale uitgestelde intentie uitkomt op € 466.000	Lasten	466 N

1.4.1 Bestuurshandelingen communiceren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	Verwerken uitgestelde intentie Laatste begrotingswijziging 2019.	Lasten	200 N

1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	• Voor het jaar 2020 neemt de provincie Noord-Holland het strategisch partnerschap van het Prinsjesfestival over van de provincie Zuid-Holland. Het Prinsjesfestival wordt sinds 2013 elk jaar georganiseerd op initiatief van en samen met de Stichting Prinsjesfestival in de week voor Prinsjesdag in Den Haag. Het festival biedt een meerdaags programma vol feestelijke en inhoudelijke activiteiten (€ 250.000). • Bijstelling van de IPO-bijdrage 2020 voor de uitvoering van Kerntaak 7. Kwaliteit van het Openbaar Bestuur/ Werkgeverszaken en de bijdragen voor de flexpool en abonnementen en lidmaatschappen. Deze bijstelling volgt uit de IPO programmabegroting inclusief 1e wijziging 2020 zoals behandeld in de vergadering van Provinciale Staten van 16 december 2019 (- € 584.000).	Lasten	-334 N
RESV	<u>Reserve Cofinanciering Europese projecten</u> • Voor de bijdrage aan Zuid-Holland voor de kosten van de facilitator Interreg Programma 2 Zeeën wordt een kasraming opgenomen (€ 9.000) • Voor subsidieverlening op grond van de Uitvoeringsregeling Cofinanciering Europese EFRO-programma's Noord-Holland wordt voor Kansen voor West en voor Interreg A en B een kasraming gelijk aan de subsidieplafonds van € 500.000 per onderdeel opgenomen.	Lasten Onttrekking	1.009 N -1.009 V

Programma 2 - Bereikbaarheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	267.118	49.166	316.284
	Baten	-35.857	-1.418	-37.275
	Saldo van baten en lasten	231.261	47.748	279.009
	Onttrekkingen			
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	-1.124	162	-962
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	-52.329	-26.991	-79.320
2.2.1	Resv. Kapitaallasten Wegen	-2.116	0	-2.116
2.2.1	Resv. Kapitaallasten OV	-522	0	-522
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	-98.664	-2.350	-101.014
2.3.2	Resv. Groot onderhoud wegen	-22.027	-2.810	-24.837
2.3.2	Resv. Kapitaallasten invest.kunstwerken	-1.239	0	-1.239
2.3.2	Resv. Investeringen Kunstwerken	-8.574	0	-8.574
2.3.3	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	-8	0	-8
2.3.3	Resv. Groot onderhoud vaarwegen	-7.851	-665	-8.516
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	-9.487	-6.649	-16.136
2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	-56.733	65	-56.668
	Stortingen			
2.1.1	Resv. Mobiliteitsbel.	655	0	655
2.1.2	Resv. Uitvoeren Mob.beleid door derden	20.113	92	20.205
2.2.1	Resv. Ontwikkeling prov infrastructuur	29.874	0	29.874
2.3.2	Resv. Groot onderhoud wegen	16.689	204	16.893
2.3.2	Resv. Investeringen Kunstwerken	7.900	0	7.900
2.3.2	Resv. Kapitaallasten invest.kunstwerken	8.574	0	8.574
2.3.3	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	3	0	3
2.3.3	Resv. Groot onderhoud vaarwegen	7.887	305	8.192
2.4.2	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	1.178	-133	1.045
2.5.1	Resv. Openbaar Vervoer projecten	51.034	135	51.169
	Totaal mutaties reserves	-116.768	-38.635	-155.403
	Resultaat	114.493	9.113	123.606

Toelichting

2.1.1 Mobiliteitsbeleid opstellen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Bijstelling van de bijdrage aan het IPO voor de uitvoering van kerntaak 4 Mobiliteit met - € 40.000. Deze bijstelling volgt uit de concept IPO programmabegroting 2020 zoals is behandeld in de commissievergadering Economie, Financiën en Bestuur van 2 december 2019.	Lasten	-40 V
RESV	Reserve Mobiliteitsbeleid De uitgaven vanuit de reserve Mobiliteitsbeleid worden met € 279.000 naar beneden bijgesteld: • € 100.000 meer uitgaven voor Programma Verkeersveiligheid Oudere verkeersdeelnemers. Volgens GS-besluit programma Verkeersveiligheid 2020-2023 (d.d. 26 november 2019). • € 71.000 meer uitgaven voor studiekosten fiets doordat een aantal opdrachten door een vertraagde uitvraag niet meer in 2019 maar pas in 2020 zullen worden uitgevoerd. • € 379.000 minder uitgaven voor provinciale verkeers- en vervoerplannen (PVVP). • € 50.000 minder uitgaven voor Mobiliteitsbeleid 2050. • € 21.000 minder uitgaven voor Wayfinding doordat dit geen opdracht maar een subsidie zal worden.	Lasten Onttrekking	-279 V 279 N
RESV	Overheveling reserves Er wordt € 117.000 overgeheveld vanuit de reserve Mobiliteitsbeleid naar de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden omdat deze middelen voor Wayfinding als subsidie voor de Vervoerregio Amsterdam (VRA) worden ingezet (zie ook OD 2.1.2).	Onttrekking	-117 V

2.1.2 Mobiliteitsbeleid uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	De huidige baten voor het programma MRA Elektrisch vervoer worden administratief gecorrigeerd. Tegenover de (huidige) uitgaven van € 714.000 dient als dekking € 639.000 aan bijdragen van derden te staan en € 75.000 aan provinciale bijdragen. In de begroting staat nu als bijdragen derden een negatief bedrag van € 50.000.	Baten	- 689 V
BN	De verwachte uitgaven voor het programma MRA Elektrisch vervoer worden verhoogd met € 754.000. De verwachte bijdragen van derden voor het programma MRA Elektrisch vervoer, worden verhoogd met € 729.000. De resterende € 25.000 betreft een verhoging van de provinciale bijdrage. Deze hogere bijdrage wordt gedekt door een verlaging van de storting in de reserve Uitvoeren van mobiliteitsbeleid door derden met € 25.000.	Lasten Baten Storting	754 N -729 V -25 V

RESV	<u>Reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden</u> De geraamde uitgaven ten laste van de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden worden verhoogd met € 27 miljoen. <u>Infrastructuur € 6,2 miljoen</u> • € 11,6 miljoen meer uitgaven voor Zaanbrug. De subsidie is in 2019 niet verleend als gevolg van vertraging bij het aanvragen van de subsidie o.a. als gevolg van de stikstofproblematiek en de vertraagde aanbesteding van het werk, naar verwachting wordt de subsidie wel in 2020 beschikt. • € 969.000 meer uitgaven Uitvoeringsregeling Kleine infrastructuur conform het Programma Verkeersveiligheid 2020-2023 (het GS-besluit d.d. 26 november 2019). Door deze verhoging is in deze collegeperiode jaarlijks een bedrag van € 8,0 miljoen voor de uitvoeringsregeling beschikbaar. • € 4,0 minder uitgaven Uitvoeringsregeling Kleine infrastructuur conform Coalitieakkoord Duurzaam doorpakken. • € 2,3 miljoen minder uitgaven projecten OV-SAAL (Openbaar Vervoer Schiphol Amsterdam Almere Lelystad) door vertraging in het project bij gemeente Gooise Meren en ProRail waardoor de Provinciale bijdragen doorschuiven naar 2021. <u>Fietsinfrastructuur € 4,7 miljoen</u> De geraamde uitgaven voor Doorfietsroutes worden verhoogd met € 4,6 miljoen vanwege het afsluiten van het programma Fietsknelpunten waarvan het restant budget wordt ingezet voor programma Doorfietsroutes. Daarnaast wordt € 35.000 ingezet voor de Pilot fiets als deelfiets <u>Openbaar vervoer € 15,8 miljoen</u> • € 6,7 miljoen meer uitgaven voor Investeringsagenda doorstroming vanwege het later aanvragen van subsidies door diverse gemeenten waardoor de subsidies van 2019 naar 2020 doorschuiven. • € 725.000 meer uitgaven voor HOV A9 vanwege een nog lopende afrekening van compensabele BTW. • € 1,9 miljoen meer uitgaven voor Uithoornlijn vanwege inmiddels gemaakte afspraken over beheer en onderhoud in 2019 waardoor de subsidie in 2020 kan worden beschikt. • € 3,8 miljoen meer uitgaven voor Herinrichting Houtplein Haarlem vanwege doorschuiven subsidieverlening van 2019 naar 2020. In januari 2020 wordt dit onderwerp in de gemeenteraad van Haarlem behandeld. • € 1,5miljoen meer uitgaven voor Busvoorzieningen A1 vanwege doorschuiven subsidieverlening naar 2020. De subsidie kon in 2019 nog niet worden beschikt doordat de grondslag voor verstrekking hiervan tussen RWS en provincie Noord-Holland nog niet helder was. • € 1,5 miljoen voor Bereikbaarheid Zandvoort welke niet meer	Lasten Onttrekking	26.991 N - 26.991 V

	in 2019 kon worden beschikt en hierdoor doorschuift naar 2020. • € 325.000 minder uitgaven voor Bus viaduct A9 daar de provincie Noord-Holland op dit moment niet voornemens is mee te betalen aan de investering voor de HOV Westtangent. <u>Overige</u> Verhoging uitgaven Wayfinding met € 17.000. <u>Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid € 320.000</u> De verwachte uitgaven voor de uitvoeringsregeling Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid worden verhoogd met € 320.000 conform het Programma Verkeersveiligheid 2020-203 (het GS-besluit d.d. 26 november 2019) waarin deze collegeperiode jaarlijks een bedrag van €1.320.000 voor de uitvoeringsregeling beschikbaar wordt gesteld.		
RESV	<u>Overheveling reserves</u> Er wordt € 117.000 overgeheveld vanuit de reserve Mobiliteitsbeleid naar de reserve Uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden omdat deze middelen voor Wayfinding als subsidie voor de Vervoerregio Amsterdam (VRA) wordt ingezet (zie ook OD 2.1.1).	Storting	117 N

2.2.1 Studies voor verbetering en aanleg infrastructuur uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
	<u>Reserve Ontwikkeling provinciale infrastructuur</u> De uitgaven vanuit de reserve Ontwikkelen provinciale infrastructuur worden met € 2,35 miljoen verhoogd. • € 1,5 miljoen meer uitgaven voor Verbinding A8-A9. Er is op 12 november 2019 besloten door GS dat het studiebudget voor het project verbinding A8-A9 met 1,9 miljoen wordt verhoogd. Dit wordt deels gebruikt voor de huidige onderzoeken met betrekking tot het landschapsplan én de maatregelen op de korte termijn voor Krommenie (250.000) • € 150.000 meer uitgaven voor HOV Noordwijk door bijstelling uitgaven opdrachten ingenieursbureau. Na de zomer 2019 is er geen besluit genomen over het voorkeurstracé HOV in de Haarlemmermeer. Hierdoor is de voortgang van de verdere studie vertraagd. De kosten over 2019 zijn hierdoor bijgeraamd, maar doorgeschoven naar 2020. • € 250.000 meer uitgaven voor Bereikbaarheid Den Helder conform planning coalitieakkoord. • € 350.000 meer uitgaven voor Broek in Waterland conform planning coalitieakkoord. • € 100.000 meer uitgaven voor Bereikbaarheid Gooi en Vechtstreek conform planning coalitieakkoord.	Lasten Onttrekking	2.350 N -2.350 V

2.3.2 OV, wegen en kunstwerken in stand houden

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Administratieve correctie capaciteitskosten: de storting in de reserve Groot onderhoud wegen wordt met € 319.000 verlaagd en de begrote uitgaven met hetzelfde bedrag verhoogd.	Lasten Storting	319 N -319 V
RESV	<u>Reserve Groot onderhoud wegen</u> De transitiefasen binnen de gebiedscontracten nemen meer tijd in beslag dan vooraf gepland. Hierdoor is € 2.810.000 doorgeschoven van 2019 naar 2020. Dit wordt meer onttrokken vanuit de reserve Groot onderhoud wegen.	Lasten Onttrekking	2.810 N -2.810 V
RESV	<u>Overheveling reserves</u> Overheveling van de reserve Monumenten (€ 330.000) respectievelijk de reserve Groen (€ 193.000) naar de reserve Groot onderhoud wegen. Betreft toekomstig beheer fietspad Wierdijk	Storting	523 N

2.3.3 Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	De Subsidie Boerenverdrietsluit verschuift van 2019 naar 2020	Lasten	6.000 N
BN	Vanuit de reserve waterrecreatie (OD 3.2.1) wordt €3 miljoen bijgedragen aan de verbouwing van de Boerenverdrietsluis in Den Helder. Met deze investering kan van de bestaande keersluis een schutsluis worden gemaakt. Hiermee wordt een nieuwe recreatieve vaarverbinding gecreëerd naar het IJsselmeer. De sluis doet tevens dienst als omvaarroute tijdens het herstel van de Koopvaardersschutsluis. Deze € 3 miljoen valt vrij uit de reserve Waterrecreatie en wordt onder dit OD 2.3.3 weer opgenomen als budget op de exploitatiebegroting. Het wordt toegevoegd aan de subsidie van € 10 miljoen, die nu stijgt naar € 13 miljoen voor de Boerenverdrietsluis. Er wordt € 200.000 gestort in de reserve Groot onderhoud vaarwegen voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Dit budget wordt overgeheveld vanuit operationeel doel 3.2.2: Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen en is een vervolg op motie 110. Overige mutaties < € 100.000	Lasten Storting	3.014 N 201 N
RESV	<u>Reserve Groot onderhoud vaarwegen</u> De transitiefasen binnen de gebiedscontracten nemen meer tijd in beslag dan vooraf gepland. Hierdoor is € 665.000 doorgeschoven van 2019 naar 2020. Dit wordt meer onttrokken vanuit de reserve Groot onderhoud vaarwegen.	Lasten Onttrekking	665 N -665 V
RESV	<u>Overheveling Reserves</u> In het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 is een bedrag van € 21.000.000 beschikbaar gesteld voor Natuurwerk Nederland, waterkwaliteit en bodemdaling. Deze middelen zijn vooralsnog in zijn geheel in de Reserve Groen gestort, voor 2020 is dit € 1 miljoen. In het kader van de Kaderrichtlijn Water / Watervisie 2021 wordt een bedrag van € 104.000 overgeheveld naar de Reserve Groot onderhoud vaarwegen ten behoeve van meekoppelkansen natuurvriendelijke oevers in Provinciale vaarwegen ter	Storting	104 N

	hoogte van de Braaksluis en in de Natuurverbinding Omval-Kolhorn.		

2.4.2 Innovatieprojecten mobiliteit uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
BN	Administratieve correctie capaciteitskosten: de storting in de reserve Innovatieprojecten Mobiliteit wordt met € 133.000 verlaagd en de begrote uitgaven met hetzelfde bedrag verhoogd.	Lasten Storting	133 N -133 V
RESV	Reserve Innovatieprojecten mobiliteit Als gevolg van vertraging van de Innovatie projecten mobiliteit zijn de begrote uitgaven voor 2019 doorgeschoven naar 2020.	Lasten Onttrekking	6.649 N -6.649 V

2.5.1 OV concessies beheren en verlenen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
RESV	Reserve OV projecten In het verleden zijn middelen ten behoeve van de concessies vanuit de reserve Actieprogramma 2010 vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is jaarlijks een exploitatiebudget beschikbaar gesteld voor openbaar vervoer. In 2020 is hier € 135.000 beschikbaar. Echter, alle kosten en bijdragen omtrent het openbaar vervoer verlopen sinds 2019, na het volledig benutten van de BDU middelen in 2018, via de reserve OV projecten. Om deze reden storten we de exploitatiebijdragen nu jaarlijks in de reserve OV (lagere lasten van € 135.000 en storting in de reserve OV van € 135.000) De uitgaven vanuit de reserve OV projecten wordt met € 65.000 omlaag bijgesteld: • De mutatie van de kasraming wordt enerzijds veroorzaakt door hogere kosten voor de concessies. Dit komt onder andere door wijzigingen in de prijsindex dat doorrekent in de prijs. De kosten voor de concessie zijn hiermee hoger dan de jaarlijkse storting voor de concessies in de reserve OV. Er zal een beroep moeten worden gedaan op de stelpost prijsindex. Voor nu dekken we de stijging van de kosten binnen de reserve OV. Echter, bij de Zomernota 2020 en de Kaderbrief 2021 wordt dit uitgewerkt en komt er een voorstel hoe we deze prijsstijging financieel opvangen. • Anderzijds wordt de kasraming voor de OV visie omlaag bijgesteld. Dit jaar is het laatste jaar voor de OV visie 2020. Er is nog € 5,37 miljoen beschikbaar, waar we bij het opstellen van de begroting 2020 nog een restant budget verwachtten van € 5,63 miljoen. In lijn met de ambitie van de OV visie besteden we deze middelen in 2020 aan: 1. marketing en campagne doeleinden (€1,1 miljoen) conform de afspraken met de vervoerder 2. de mogelijke buurtbussen Gooi & Vecht (€ 0,2 miljoen) zoals	Lasten Onttrekking Storting	-200 V 65 N 135 N

	opgenomen in het ontwerp concessiebesluit Gooi & Vechtstreek, 3. de vervangingsopgave voor buurtbussen NHN (€ 2,75 miljoen) 4. de transitie naar emissievrij busvervoer in Noord-Holland-Noord (€ 0,75 miljoen) 5. opdrachten ten behoefte van doorstromingsmaatregelen (restant middelen in OV visie)		

Programma 3 - Water

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	6.601	1.673	8.274
	Baten	-1.025	-600	-1.625
	Saldo van baten en lasten	5.576	1.073	6.649
	Onttrekkingen			
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	-750	-1.664	-2.414
3.1.3	Resv. Klimaatadaptie	0	-250	-250
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	-2.000	-2.374	-4.374
	Stortingen			
3.1.2	Resv. Meekoppelkansen bij dijkversterk	50	0	50
3.1.3	Resv. Klimaatadaptie	1.100	220	1.320
3.2.1	Resv. Waterrecreatie	2.000	0	2.000
	Totaal mutaties reserves	400	-4.068	-3.668
	Resultaat	5.976	-2.995	2.981

Toelichting

3.1.2 Versterkingsplannen primaire keringen beoordelen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
RESV	<u>Reserve Meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling</u> De verwachte uitgaven vanuit deze reserve worden met €1,7 miljoen omhoog bijgesteld, het betreft de volgende uitgaven die we voor 2020 verwachten: • Subsidie gemeente Texel, Fietspad Prins Hendrikdijk (€ 358.000); • Subsidie Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: Prins Hendrikdijk, voor natuurontwikkeling in combinatie met zandige versterking. (€ 706.000); • Subsidie Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Markermeerdijken, ontwerp- en proceskosten voor fiets- en wandelpaden op en langs de dijk (€ 500.000). Voor proceskosten voor Ecologische Maatregelen Markermeer is € 100.000 opgenomen als kasraming.	Lasten Onttrekking	1.664 N -1.664 V

3.1.3 Waterrobuuste inrichting bevorderen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	Reserve Klimaatadaptatie Voor de proceskosten voor klimaatadaptatie is een kasraming opgenomen van €250.000.	Lasten Onttrekking	250 N -250 V
RESV	Overheveling reserves • In de reserve Energietransitie is € 220.000 beschikbaar voor klimaatadaptatie, deze middelen worden nu gestort in de reserve Klimaatadaptatie.	Storting	220 N

3.2.1 Waterrecreatie stimuleren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Vrijval Reserve Waterrecreatie Vanuit de reserve waterrecreatie wordt €3 miljoen bijgedragen aan de verbouwing van de Boerenverdrietsluis in Den Helder. Met deze investering kan van de bestaande keersluis een schutsluis worden gemaakt. Hiermee wordt een nieuwe recreatieve vaarverbinding gecreëerd naar het IJsselmeer. De sluis doet tevens dienst als omvaarroute tijdens het herstel van de Koopvaardersschutsluis. Deze € 3 miljoen valt vrij uit de reserve Waterrecreatie en wordt weer opgenomen bij het operationeel doel 2.3.2, als budget op de exploitatiebegroting. Deze bijdrage wordt gedaan uit het restant van de middelen die beschikbaar waren voor de uitvoeringsregeling recreatief personenvervoer over water (beëindigd op 31-10-2019) en de resterende middelen voor aquapunctuurpunten en meekoppelkansen. Totaal is dit een bedrag van circa € 2 miljoen. Het resterende deel wordt gedekt uit de jaarlijkse storting voor waterrecreatie in 2020.	Onttrekking	-3.000 V
RESV	Reserve Waterrecreatie Bij de begroting 2020 is de volledige storting van € 2 miljoen als kasraming genomen. We weten nu wat de plannen zijn en hebben daarom de kasraming daarop aangepast, daar gaan we dit jaar het volgende voor doen: • In 2019 zijn aan het eind van het jaar subsidieaanvragen voor de Uitvoeringsregeling PROW binnen gekomen, deze worden in 2020 verleend (maximaal € 1.038.000, afhankelijk van inhoudelijke beoordeling) • Subsidie voor Stichting maaien waterplanten IJmeer Markermeer, maaien waterplanten (€ 73.000) • Subsidies voor Gemeente Haarlem aanleg steigers Leidsevaart (€ 7.500), Ontwikkelbedrijf NHN haalbaarheidsonderzoek Groetkanaal (€ 50.000), Gemeente Haarlem, Heemstede en Bloemendaal steigers Leidsevaart (€ 30.000). • Subsidies voor onderzoek zwemwaterlocaties, gemeente Amsterdam, Marineterrein (€ 3.000), gemeente Gooise Meren, vooronderzoek naar twee nieuwe zwemplekken (€ 25.000). • Voor proceskosten programma WED en voor het programma waterrecreatie is een kasraming opgenomen van € 147.000.	Lasten Onttrekking	-626 V 626 N

3.2.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	• In 2020 is er € 200.000 beschikbaar gesteld voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers binnen dit operationeel doel. Dit budget wordt nu gestort in de reserve Groot onderhoud vaarwegen. (zie OD 2.3.3) • In de reserve Groot onderhoud (vaarwegen) wordt € 15.000 gestort voor de werkzaamheden aan de vis passeerbaarheid van de Roskamsluis (zie OD 2.3.3). • Van de waterschappen ontvangen we € 600.000 voor de subsidie Bodem en Water.	Lasten Baten	385 N - 600 V

Programma 4 - Milieu

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	35.636	16.714	52.350
	Baten	-2.750	364	-2.386
	Saldo van baten en lasten	32.886	17.078	49.964
	Onttrekkingen			
4.1.3	Resv. bodemsanering	-397	0	-397
4.1.6	Resv. Gezonde Leefomgeving	0	-3.300	-3.300
4.2.1	Resv. Energietransitie	-1.000	-12.019	-13.019
4.2.2	Resv. Circulaire economie	-652	179	-473
4.2.3	Resv. Verduurzaming bestaande woningvo	-1.000	0	-1.000
	Stortingen			
4.1.3	Resv. bodemsanering	5.619	-223	5.396
4.1.6	Resv. Gezonde Leefomgeving	2.700	500	3.200
4.2.1	Resv. Energietransitie	6.150	0	6.150
4.2.2	Resv. Circulaire economie	100	0	100
4.2.3	Resv. Verduurzaming bestaande woningvo	0	100	100
	Totaal mutaties reserves	11.520	-14.763	-3.243
	Resultaat	44.406	2.315	46.721

Toelichting

4.1.1 Luchtkwaliteit verbeteren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
NBN	Bijstelling van de IPO-bijdrage 2020 voor de uitvoering van Kerntaak 2. Milieu, Energie en Klimaat. Deze bijstelling volgt uit de IPO-programmabegroting inclusief 1e wijziging 2020 zoals behandeld in de vergadering van Provinciale Staten van 16 december 2019. (€ 173.000)	Lasten	173 N
UI	Verwerken uitgestelde intenties laatste begrotingswijziging 2019.	Lasten	250 N

4.1.2 Geluidbelasting bewaken

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
UI	Verwerken uitgestelde intenties laatste begrotingswijziging 2019.	Lasten	1.061 N

4.1.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	• Voor de komende jaren worden geen legesopbrengsten geraamd voor de Nazorgheffing gesloten stortplaatsen. Omdat hiervoor nog leges geraamd stonden worden die nu afgeraamd. Deze wijziging is neutraal met de verlaging van de hierbij behorende lasten. Voor het jaar 2020 gaat het om een bedrag van € 414.000. • Administratieve correctie capaciteitskosten: de storting in de reserve bodemsanering wordt met € 223.000 verlaagd en de begrote uitgaven met hetzelfde bedrag verhoogd.	Lasten Baten Storting	-191 414 N -223 V

4.1.4 Externe veiligheid bewaken (gevaarlijke grondstoffen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Voor het Programma Impuls Omgevingsveiligheid ontvangen we een decentralisatie uitkering uit het Provinciefonds van € 429.000 (Zie ook OD 8.1.2) en € 49.478 van de provincie Zuid-Holland	Lasten Baten	479 N -50 N

4.1.5 VTH-taken uitvoeren en coördineren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	Verwerken uitgestelde intentie laatste begrotingswijziging 2019.	Lasten	836 N
BN	Met ingang van 2020 is de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied BTW-plichtig. Dit betekent dat de BTW niet meer via de provincie verhaald kan worden op het BTW-compensatiefonds. De opgenomen raming hiervoor van € 1 miljoen wordt (budgetneutraal zie OD 8.1.3) afgeraamd.	Lasten	-1.000 V

4.1 6 Gezonde leefomgeving bevorderen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	Het Leefbaarheidsfonds zal naar verwachting medio 2020 worden opengesteld. We verwachten dan veel aanvragen, terwijl er in 2020 en 2021 maar beperkt geld beschikbaar is (ook vanwege reeds aangegane verplichtingen/toezeggingen in die jaren voor RIVM-onderzoek en het project Hollandse Luchten). Om die reden stellen we een aanpassing van het ritme in de stortingen over de jaren voor: € 3,3 miljoen per jaar (i.p.v. 2,8 in de eerste 2020/2021 en 3,8 in 2022/2023). Dit leidt tot een hogere storting in de reserve in 2020 van € 500.000.	Storting	500 N
RESV	Reserve Gezonde leefomgeving Er wordt € 3,3 mln. aan uitgaven vanuit de reserve Gezonde leefomgeving opgenomen in de begroting: • Gezondheidsonderzoeken (onder andere, zeer zorgwekkende stoffen en ultrafijnstof, € 1 miljoen).	Lasten Onttrekking	3.300 N -3.300 V

	• Monitoring omgevingskwaliteit, uitbreiding van het project Hollandse luchten (€ 300.000). • Uitvoeringsregeling (€ 1,8 miljoen) • Overige maatregelen (€ 200.000)		

4.2.1 Bijdragen aan energietransitie

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
UI	Verwerken uitgestelde intenties laatste begrotingswijziging 2019.	Lasten	186 N
RESV	<u>Reserve Energietransitie</u> Voor Geothermie is een kasraming van € 6 miljoen opgenomen voor een opdrachtverlening aan EBN, een verzelfstandigd onderdeel van het ministerie van EZK, voor het uitvoeren van seismisch onderzoek in de MRA. Voor Zon is een kasraming opgenomen voor € 1,9 miljoen voor de drie onderdelen Aanjagen grootschalig zon op dak, Opwekken eigen (infra) areaal en Regeling zon innovatief meervoudig ruimtegebruik. Subsidie aan OCAP BV voor CO2 ver vloeiing en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag (€ 3 miljoen). Subsidie aan N.V. HVC Alkmaar; afvang CO2 bij biovergister Middenmeer (€ 794.000). Voor CO2 monitoring wordt €100.000 voor proceskosten opgenomen.	Lasten Onttrekking	11.799 N -11.799 V
RESV	<u>Overheveling reserves</u> In de reserve Energie Transitie zit budget voor klimaatadaptatie. Omdat er nu een reserve klimaatadaptatie is, wordt dit budget overgezet naar de reserve klimaatadaptatie (€220.000).	Onttrekking	- 220 V

4.2.2 Bijdragen aan transitie naar circulaire economie

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
RESV	<u>Reserve Circulaire Economie</u> Voor Circulaire economie is er voor de komende 4 jaar in totaal € 1,89 miljoen beschikbaar, bestaande uit het restant in de reserve voor het Actieprogramma 2017-2020 en de nieuwe middelen uit het Coalitieakkoord. Deze samen zijn gelijk verdeeld over de komende vier jaar, € 473.000 per jaar. De kasraming voor 2020 was voor het Actieprogramma als slotjaar, deze wordt verlaagd met € 179.000 nu de middelen voor de activiteiten in de periode 2020-2023 gelijk over die jaren verdeeld worden.	Lasten Onttrekking	- 179 V 179 N

4.2.3 Verduurzaming bestaande woningvoorraad stimuleren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	Een in 2018 op grond van de Uitvoeringsregeling (Uvr) subsidie innovatieve financiering duurzaamheidsinitiatieven woningen Noord-Holland 2018 (Uvr) is op verzoek van de subsidieontvanger ingetrokken. De subsidie was verleend ten laste van de reserve Actieprogramma 2010. Met ingang van 2019 zijn de middelen uit deze reserve voor dit onderdeel overgeheveld naar de nieuw gevormde reserve Verduurzaming bestaande woningvoorraad. Bij de derde begrotingswijziging is m.b.t. de opgeheven reserves aangegeven dat de bedragen die terugkomen, door bijvoorbeeld lagere subsidievaststelling, worden toegevoegd aan de algemene middelen. Omdat de Uvr nog loopt en voor 2020 opnieuw een subsidieplafond wordt vastgesteld, wordt voorgesteld hier een uitzondering op te maken en de € 100.000 te storten in de nieuwe reserve.	Storting	100 N

Programma 5 - Ruimte

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	46.138	17.728	63.866
	Baten	-9.317	-185	-9.502
	Saldo van baten en lasten	36.821	17.543	54.364
	Onttrekkingen			
5.2.1	Resv. OV Knooppunten	-5.000	2.000	-3.000
5.2.3	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	0	-300	-300
5.2.3	Resv. kap.lasten invest. havencomplexen	-140	0	-140
5.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	-2.500	-2.497	-4.997
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	-1.970	-317	-2.287
5.3.2	Resv. MKB	-3.000	-1.260	-4.260
5.3.4	Resv. Duurzame Landbouw	0	-3.244	-3.244
5.3.5	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	-1.000	-2.554	-3.554
5.4.1	Resv. Woonbeleid	-1.100	0	-1.100
5.4.2	Resv. Woningbouw	0	-5.770	-5.770
	Stortingen			
5.2.1	Resv. OV Knooppunten	8.398	0	8.398
5.2.3	Resv. Ontwikkeling havencomplexen	250	0	250
5.3.1	Resv. Herstructurering bedrijventerrei	2.500	0	2.500
5.3.2	Resv. MKB	3.750	0	3.750
5.3.5	Resv. Europese proj. Landbouwsubsidies	250	744	994
5.4.2	Resv. Woningbouw	1.200	0	1.200
	Totaal mutaties reserves	1.638	-13.198	-11.560
	Resultaat	38.459	4.345	42.804

Toelichting

5.1.1 Omgevingsvisie uitdragen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
NBN	Bijstelling van de IPO-bijdrage 2020 voor de uitvoering van Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Deze bijstelling volgt uit de IPO programmabegroting inclusief 1e wijziging 2020 zoals behandeld in de vergadering van Provinciale Staten van 16 december 2019 (€ 401.000).	Lasten	401 N

5.2.1 Bijdragen aan ontwikkeling van OV-knooppunten

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	Verwerken uitgestelde intentie laatste begrotingswijziging 2019.	Lasten	220 N
RESV	Reserve OV-knooppunten De uitgaven vanuit de reserve OV-knooppunten worden verlaagd van € 5 miljoen naar € 3 miljoen, voor de subsidieverlening aan de Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld fase 1.	Lasten Onttrekking	-2.000 V 2.000 N

5.2.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen Voor vooronderzoek voor de Energiehaven wordt een kasraming opgenomen van € 300.000.	Lasten Onttrekking	300 N -300 V

5.2.4 Ruimtelijke structuur versterken

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
BN	Voor het Provinciaal inpassingsplan (PIP) Beverwijk-Otterleek ontvangen we €185.000 van netbeheerder Tennet. Dit bedrag wordt ook in 2020 uitgegeven.	Lasten Baten	185 N - 185 V
RESV	Reserve Ruimtelijke ontwikkeling Voor 2020 was een kasraming opgenomen van €2,5 miljoen. Voorgesteld wordt deze kasraming op te hogen met € 2,497 miljoen voor de verlening van de volgende subsidies op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling: • GEM Bloemendalerpolder CV; Bloemendalerpolder Kwaliteitsimpuls – Faunapassage € 2,84 miljoen; • Gemeente Weesp; Bloemendalerpolder Kwaliteitsimpuls Openbare Voorzieningen – Brede School € 2,157 miljoen.	Lasten Onttrekking	2.497 N - 2.497 V

5.3.1 Ruimtelijk vestigingsklimaat verbeteren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	• Verwerken uitgestelde intentie Laatste begrotingswijziging 2019 (2,5 mln.) • Nieuw Uitgestelde intentie: Via de algemene uitkeringen hebben we uit het provinciefonds € 100.000 ontvangen voor impuls aanpak vakantieparken. Dit bedrag is beschikbaar gesteld voor 2019 en 2020. In 2019 geven we € 61.000 uit. Het restant (€ 39.000) gaat naar 2020.	Lasten	2.539 N
RESV	Reserve Herstructurering bedrijventerreinen (HIRB) De uitgaven vanuit de reserve HIRB worden met €317.000 verhoogd. De opgevoerde posten betreffen de besteding van de middelen die in het kader	Lasten Onttrekking	317 N - 317 V

	van werklocatiebeleid werden beoogd op grond van het Programma Toekomstbestendige Werklocaties 2015-2020. Daarnaast zijn posten opgenomen voor een regeling gericht op winkelgebieden. Niet alle begrote budgetten zijn in de afgelopen periode (geheel) tot besteding gekomen, mede doordat projecten niet (geheel) tot uitvoering zijn gekomen. Op dit moment wordt gewerkt aan de totstandkoming van een HIRB+ regeling voor werklocaties/winkelgebieden, en mogelijk ook nog verblijfsrecreatie als vervolg op de lopende uitvoeringsregelingen. Een en ander wordt een concrete uitwerking van de in het Coalitieakkoord uitgesproken wens voor zo'n regeling.		

5.3.2 Een innovatief klimaat bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
UI	• Verwerken Uitgestelde intentie laatste begrotingswijziging 2019 (€ 250.000) • Nieuwe uitgestelde intentie: Voor de uitvoering van het project "Smart Industry Hub Noordwest" heeft Noord-Holland namens de drie provincies Utrecht, Flevoland en Noord-Holland een bijdrage van het ministerie van EZK ontvangen van € 300.000. Dit is van 50% van het totale projectbudget. Het project heeft een looptijd van 2 jaar. Omdat de uitvoering pas op 1 oktober van start is gegaan, is slechts een deel van het budget nu uitgegeven aan uitvoeringskosten. Het restant schuift door naar 2020.	Lasten	500 N
RESV	<u>Reserve MKB</u> De verwachte uitgave vanuit de reserve MKB worden met € 1,3 mln. omhoog bijgesteld: • Het investerings-gereed programma PIM is aanbesteed voor een periode van 3 jaar. De kasraming voor 2020 bedraagt € 667.000. • De provinciale bijdrage -van 50%- in de beheerskosten Innovatiefonds PNH bedraagt naar verwachting circa € 165.000. Dit bedrag is gebaseerd op de begroting 2020 van het Innovatiefonds die is vastgesteld op de aandeelhoudersvergadering. • De provincie is voornemens om in 2020 versnellingsprogramma's GO!-NH uit te laten voeren. Hiervoor wordt een opdracht verstrekt ter waarde van € 250.000. • Innovatiefestival: € 177.500	Lasten Onttrekking	1.260 N - 1.260 V

5.3.3 Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
UI	Verwerken uitgestelde intentie Laatste begrotingswijziging 2019.	Lasten	645 N

5.3.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	Projecten van initiatiefnemers hebben meer aanlooptijd nodig gehad. De gelden in 2020 worden ingezet voor boerderij-educatie, versterking moestuinieren en een JLE netwerkevent.	Lasten	40 N
RESV	Reserve Duurzame landbouw Betreft een kasraming voor de verplaatsing van glastuinbouwbedrijven naar duurzame glastuinbouwconcentratiegebieden en deze wordt gekoppeld aan Europese POP gelden waarmee het bedrag verdubbeld wordt.	Lasten Onttrekking	2.500 N -2.500 V
RESV	Overheveling reserves Dit betreft de overheveling van de reserve Duurzame landbouw naar de reserve Europese projecten landbouwsubsidies ten behoeve van de uitgaven voor de POP3 regelingen "Verplaatsing van landbouwbedrijven Noord-Holland 2017" en "Verplaatsingsregeling glastuinbouwbedrijven Noord-Holland 2019.	Onttrekking	-744 V

5.3.5 Europese landbouwprojecten co-financieren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	Reserve Europese projecten landbouwsubsidies De uitgaven vanuit de reserve Europese projecten landbouwsubsidies met betrekking tot POP3 regelingen voor 2020 bedragen 2,5 mln. Een deel (€ 744.000) van deze middelen wordt onttrokken uit de reserve Duurzame Landbouw.	Lasten Onttrekking	2.554 N -2.554 V
RESV	Overheveling reserves Dit betreft de overheveling van de reserve Duurzame landbouw naar de reserve Europese projecten landbouwsubsidies ten behoeve van de uitgaven voor de POP3 regelingen "Verplaatsing van landbouwbedrijven Noord-Holland 2017" en "Verplaatsingsregeling glastuinbouwbedrijven Noord-Holland 2019.	Storting	744 N

5.4.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	Reserve Woningbouw Voor de subsidies die op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling staan wordt een kasraming opgenomen. Het gaat om de volgende subsidies: • Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld € 3 miljoen; • Gemeente Zaanstad, Knooppunt Zaandam € 1 miljoen; • Gemeente Haarlem/ Gebiedsontwikkeling Koepelterrein Versnelling binnenstedelijk bouwen € 1 miljoen. Voor de uitvoeringsregeling Versnelling Woningbouw is een kasraming van € 750.000 opgenomen. Voor proceskosten voor onderzoek bij woningbouw is een kasraming van € 20.000 opgenomen.	Lasten Onttrekking	5.770 N -5.770 V

Programma 6 - Groen

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	91.449	8.780	100.229
	Baten	-558	-445	-1.003
	Saldo van baten en lasten	90.891	8.335	99.226
	Onttrekkingen			
6.1.1	Resv. Groen	-36.666	-297	-36.963
6.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	-67	0	-67
6.1.2	Resv. Groene Uitweg	-12.817	-1.661	-14.478
6.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	-2.314	0	-2.314
6.3.2	Resv. Landschap	0	-100	-100
6.3.3	Resv. cofinanciering Waddenzee	0	-4.500	-4.500
	Stortingen			
6.1.1	Resv. Groen	23.193	-391	22.802
6.1.2	Resv. Groene Uitweg	180	-180	0
6.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen (OVP)	1.460	0	1.460
6.3.2	Resv. Landschap	250	50	300
6.3.3	Resv. cofinanciering Waddenzee	5.000	0	5.000
	Totaal mutaties reserves	-21.781	-7.079	-28.860
	Resultaat	69.110	1.256	70.366

Toelichting

6.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura2000-gebieden

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
BN	Administratieve correctie capaciteitskosten: de storting in de reserve Groen wordt met € 353.000 verlaagd en de begrote uitgaven met hetzelfde bedrag verhoogd.	Lasten Storting	391 N -391 V
RESV	Overheveling reserves • In het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 is een bedrag van € 21.000.000 beschikbaar gesteld voor Natuurwerk Nederland, waterkwaliteit en bodemdaling. Deze middelen zijn vooralsnog in zijn geheel in de Reserve Groen gestort, voor 2020 is dit € 1 miljoen. In het kader van de Kaderrichtlijn Water / Watervisie 2021 wordt een bedrag van € 104.000 uit de reserve Groen overgeheveld naar de Reserve Groot onderhoud vaarwegen ten behoeve van meekoppelkansen natuurvriendelijke oevers in Provinciale	Onttrekking	-297 V

	vaarwegen ter hoogte van de Braaksluis en in de Natuurverbinding Omval-Kolhorn. • Er wordt € 193.000 overgeheveld vanuit de reserve Groen naar de reserve Groot onderhoud Wegen t.b.v. het toekomstig beheer van het fietspad Wierdijk		

6.1.2 Programma Groene Uitweg uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
BN	Administratieve correctie capaciteitskosten: de storting in de reserve Groene uitweg wordt met € 180.000 verlaagd en de begrote uitgaven met hetzelfde bedrag verhoogd.	Lasten Storting	180 N -180 V
RESV	Reserve Groene Uitweg Als gevolg van de actualisatie van de projecten zijn de uitgaven voor 2019 doorgeschoven naar 2020. Hierdoor wordt er in 2020 € 1,0 mln. meer onttrokken uit de reserve Groene Uitweg. Met betrekking tot het project GV15 Fietsbrug Nigtevegt heeft Rijkswaterstaat in een heel laat stadium (alle vergunningen ook die van RWS waren afgegeven) een extra eis voor de veiligheid geformuleerd (een hogere norm voor de aanvaarbeveiliging). Dit heeft geleid tot aanvullende onderzoeken (of het echt wel nodig was) en daarmee tot € 661.000 “vertragingskosten”	Lasten Onttrekking	1.661 N -1.661 V

6.1.4 Programma bodemdaling veenweidegebieden uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
UI	Verwerken uitgestelde intentie laatste begrotingswijziging 2019	Lasten	166 N

6.2.1 NNN en agrarische natuur beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
NBN	M.i.v. het Begrotingsjaar 2016 is de participantenbijdrage aan het Goois Natuurreservaat (GNR) gefixeerd op € 510.000 (GS 15 september 2015, 679625/679673). Als participant binnen GNR worden wij echter gehouden aan de binnen het bestuur bij meerderheid van stemmen genomen besluiten. Vooralsnog neemt de participantenbijdrage nog ieder jaar toe. Om die reden is het budget voor de bijdrage aan het GNR tussentijds voor een aantal jaren incidenteel opgehoogd naar € 623.000, in ieder geval tot en met het begrotingsjaar 2020. Het bestuur van het GNR heeft op 4 juli 2019 haar Begroting 2020 vastgesteld en daarmee bepaald dat de participantenbijdrage voor de Provincie Noord-Holland voor 2020 is vastgesteld op € 841.460. Dit betekent dat het budget, in ieder geval voor het begrotingsjaar 2020, met € 218.460 zal moeten worden opgehoogd. Overigens hebben wij op 12 februari 2019 besloten als participant uit het GNR te treden, evenals Gemeente Amsterdam. De bedoeling is om hiertoe begin 2020 een intentie overeenkomst te sluiten tussen de participanten.	Lasten	218 N

6.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	Verwerken uitgestelde intentie laatste begrotingswijziging 2019	Lasten	50 N

6.2.3 Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
NBN	• N.a.v. de landelijke Stikstofproblematiek wordt binnen de provincies grote inspanning geleverd om het inrichten en uitrollen van de gebiedsgerichte aanpak in alle Natura 2000-gebieden te realiseren. Hiervoor moeten extra kosten worden gemaakt. Deze kosten kunnen niet worden opgevangen binnen de huidige budgetten van het programma Groen. Het voor 2020 benodigde budget wordt geschat op € 720.000 voor de inhuur van extra capaciteit en overige kosten. • Bijstelling van de IPO-bijdrage 2020 voor de uitvoering van Kerntaak 3. Vitaal Platteland en de bijdrage aan BIJ12. Deze bijstelling volgt uit de IPO-programmabegroting inclusief 1e wijziging 2020 en BIJ12 zoals behandeld in de vergadering van Provinciale Staten van 16 december 2019 (€ 499.000). • Te ontvangen leges voor Wet Natuurbescherming van € 150.000.	Lasten Baten	1.219 N -150 V

6.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
UI	Verwerken uitgestelde intentie laatste begrotingswijziging 2019. Deze middelen worden nu in de reserve Landschap gestort.	Storting	50 N
BN	Voor projecten die de kernkwaliteiten van het landschap van Laag Holland promoten en verbeteren, hebben de partners (onder andere de gemeenten en het waterschap) de afgelopen jaren hun bijdrage overgemaakt naar de provincie. Hiervan is € 294.764 nog niet uitgegeven, dit staat op de balans van de provincie. Dit bedrag zal ten behoeve van enkele projecten in Laag Holland weer toegevoegd worden aan de begroting voor 2020.	Lasten Baten	295 N -295 V
RESV	<u>Reserve Landschap</u> De Kasraming voor de Reserve Landschap 2020 wordt € 100.000. Momenteel wordt planvorming nader uitgewerkt. Het voor 2020 geraamde bedrag is procesgeld en bestemd voor eventuele opdrachten in de studie- en planvormingsfase.	Lasten Onttrekking	100 N -100 V

6.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

	Financiële ontwikkeling		Bedrag
RESV	Reserve Cofinanciering Waddenfonds Nieuwe kasraming 2020. Het budget is bedoeld voor de cofinanciering van Waddenfondsprojecten vallend onder de zes majeure opgaven: de natuurontwikkeling in de Waddenzee; havenontwikkeling en natuurverbetering; het versterken en vermarkten van de Waddenzee als werelderfgoed; vitale kust en Afsluitdijk; Eems-Dollardgebied in balans en energietransitie ('eilanden op eigen kracht'). Dit sluit aan op het subsidieplafond van € 2,2 miljoen voor het jaar 2020. Hiernaast worden er zes projecten buiten UVR verstrekt (zie lijst Subsidies buiten UVR in de bijlage).	Lasten Onttrekking	4.500 N - 4.500 V

Programma 7 - Cultuur en Erfgoed

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	16.451	4.900	21.351
	Baten	-30	0	-30
	Saldo van baten en lasten	16.421	4.900	21.321
	Onttrekkingen			
7.4.1	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	-5.510	-2.722	-8.232
7.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	-1.939	-2.435	-4.374
	Stortingen			
7.4.1	Resv. monumenten (Mr.F.J.Kranenburgfonds	6.751	0	6.751
	Totaal mutaties reserves	-698	-5.157	-5.855
	Resultaat	15.723	-257	15.466

Toelichting

7.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
UI	De start van het project voor het in lijn met de huidige standaarden brengen van de Brandmeldinstallatie Huis van Hilde zal in 2019 niet meer plaatsvinden. Het project zal als eerste op de rol staan voor 2020.	Lasten	73 N

7.4.1 Investeren in behoud en herbestemming monumenten

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
RESV	Reserve Monumenten Bijstelling van de verwachte uitgaven voor de uitvoeringsregelingen voor onderhoud en restauratie van provinciale en rijksmonumenten, stolpenonderzoek, herbestemmingsactiviteiten en actualisatie provinciale monumentenlijst.	Lasten Onttrekking	2.392 N - 2.392 V
RESV	Overheveling reserves Er wordt € 330.000 overgeheveld vanuit de reserve Monumenten naar de reserve Groot onderhoud Wegen t.b.v. het toekomstig beheer van het fietspad Wierdijk	Onttrekking	-330 V

7.4.2 UNESCO Stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
RESV	Reserve Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie (SvA/NHW) Werelderfgoed Voor 2020 was al een kasraming opgenomen van € 1,9 miljoen. Deze kasraming is opgehoogd met € 2,435 miljoen om de volgende subsidies die op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling staan te kunnen verlenen: • Stichting Liniebreed Ondernemen/publiekscommunicatie Stelling van Amsterdam € 74.000; • Fort Resort Beemster/Restauratie Fort aan de Middenweg € 600.000; • Gemeente Gooise Meren/Vestingplein Muiden € 800.000; • Gemeente Gooise Meren/herstructurering parkeerplaatsen, openhouden schootsvelden, verlegging Mariahoeveweg € 2,2 miljoen; • Stichting Pampus, vernieuwen ontvangstgebouw en energieneutrale maatregelen € 500.000; • Stichting Fort van Hoofddorp, informatievoorziening Stelling van Amsterdam op Fort bij Hoofddorp € 90.000; • Stichting Fort van Hoofddorp/Fort bij Hoofddorp € 110.000.	Lasten Onttrekking	2.435 N - 2.435 V

Programma 8 - Financiën en Bedrijfsvoering

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2020 voor eerste wijziging	Eerste begrotings-wijziging	Begroot 2020 na eerste wijziging
	Lasten	74.727	224	74.951
	Baten	-433.757	1.110	-432.647
	Saldo van baten en lasten	-359.030	1.334	-357.696
	Onttrekkingen			
8.1.8	Algemene Reserve	-8.669	-13.781	-22.450
8.2.1	Resv. Bedrijfsvoeringskosten	-1.342	0	-1.342
8.2.4	Resv. huisvesting	-782	0	-782
8.2.5	Resv. GO-gelden	-500	0	-500
	Stortingen			
8.1.8	Algemene Reserve	57.573	0	57.573
8.2.1	Resv. Bedrijfsvoeringskosten	1.420	0	1.420
	Totaal mutaties reserves	47.700	-13.781	33.919
	Resultaat	-311.331	-12.447	-323.778

Toelichting

8.1.1 Lokale heffingen innen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
NBN	Opcenten Motorrijtuigenbelasting (€ 12,3 mln voordelig) De raming van de opcenten wordt met € 12.338.000 naar boven bijgesteld. Dit wordt verklaard door de verhuizing van ruim 70.000 voertuigen van de provincie Flevoland naar Noord-Holland van een Leasebedrijf.	Baten	- 12.338 V

8.1.2 Algemene uitkering provinciefonds beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
NBN	Provinciefonds (€ 12,9 mln nadelig) Op basis van de septembercirculaire wordt de uitkering uit het provinciefonds met €12.863.000 verlaagd. Deze verlaging wordt verklaard door een drietal mutaties: • De verhuizing van ruim 70.000 voertuigen van de provincie Flevoland naar Noord-Holland heeft een negatief effect op de uitkering uit het provinciefonds waarin de belastingcapaciteit van de provincie één van de maatstaven is. De correctie hiervoor bedraagt ongeveer -/- € 11,9 miljoen.	Baten	12.863 N

	• Door hogere accressen wordt de raming met € 637.000 miljoen naar boven bijgesteld. De hogere accressen worden onder andere veroorzaakt doordat het Rijk een aantal geplande uitgaven in 2019 doorschuift naar 2020 (en verder) en door het woningmarktpakket waartoe in de Miljoenennota is besloten; • Mutaties in verdeelmaatstaven: dit zorgt voor een negatief effect van ongeveer -/- € 1,6 miljoen.		
BN	Decentralisatie uitkering Provinciefonds (€429.000 neutraal): In de septembercirculaire is vermeld dat de provincie een uitkering ontvangt voor het Programma Impuls Omgevingsveiligheid. Deze ontvangst van € 429.000 is neutraal met lasten die hiervoor zijn opgenomen in programma 4.	Baten	- 429 V

8.1.7 Stelposten beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
BN	Met ingang van 2020 is de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied BTW-plichtig. Dit betekent dat de BTW niet meer via de provincie verhaald kan worden op het BTW-compensatiefonds. De opgenomen raming hiervoor van € 1 miljoen wordt (budgetneutraal zie OD 4.1.5) afgeraamd.	Baten	1.000 N

8.1.8 Algemene reserve beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
RUI	Onttrekking algemene reserve t.b.v. Uitgestelde intenties Bij de laatste begrotingswijziging 2019 is €7.215.000 gestort in de algemene reserve t.b.v. uitgestelde intenties. Deze middelen worden in 2020 weer onttrokken aan de algemene reserve. Daarnaast is bij de Eerste begrotingswijziging 2020 voor €6.566.000 aan aanvullende UI-posten opgenomen. Hiervoor zal via de resultaatbestemming bij de jaarrekening een storting in de algemene reserve worden voorgesteld. In totaal wordt er in 2020 €13.781.000 onttrokken aan de algemene reserve t.b.v. de uitgestelde intenties.	Onttrekking	-13.781 V

8.2.1 Overhead beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
NBN	Bijstelling van de bijdrage aan BIJ12 voor Gemeenschappelijke Beheer Organisatie 2020. Deze bijstelling volgt uit de begroting voor BIJ12 zoals behandeld in de vergadering van Provinciale Staten van 16 december 2019 (-€ 30.000).	Lasten	-30 V
UI	Uitgaven voor de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) verschuiven naar 2020. De geplande systeemaanpassingen voor de Wet Normalisatie Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) worden in 2020 uitgevoerd. De reden hiervoor is dat er niet eerder capaciteit beschikbaar is door de herimplementatie van SAP.	Lasten	121 N

BN	De kosten voor GS voor nieuwjaarsbijeenkomst, provincieconcert en relatiegeschenken werden voorheen via het materieel budget van de organisatie betaald. Deze kosten horen echter op GS te drukken. Daarom worden ze nu op de juiste plek geraamd (zie ook OD 1.1.2).	Lasten	-145 V

8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag**
NBN	De leges voor Wadlopen worden ontvangen bij de Uitvoerende organisatie en worden verrekend met de bijdrage die de provincie Noord-Holland moet betalen. Daarmee lopen deze baten niet via de begroting van de provincie Noord-Holland. Met deze boeking worden deze leges daarom verwijderd uit de begroting.	Baten	14 N
UI	De directie Beleid had in 2019 de beschikking over circa € 1,9 miljoen euro aan tijdelijk capaciteitsbudget voor o.a. het uitvoeren van motie 110. Daarvan komt in 2019 circa € 0,3 miljoen niet tot besteding. Voorgesteld wordt om deze middelen mee te nemen naar 2020 als dekking voor de kosten van de extra capaciteit die nodig is voor de uitvoering van het nieuwe coalitieakkoord. In de tweede begrotingswijziging wordt de definitieve verdeling van dit budget over de programma's en operationele doelen aangebracht. In totaal is die behoefte in 2020 circa €1,9 miljoen waarvan we dus een deel via deze overheveling dekken. Het overige nemen we mee als claim in de kaderbrief 2021.	Lasten	278 N

4. Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

Toelichting

In de Algemene wet Bestuursrecht is geregeld op welke grondslagen de provincie subsidie kan verstrekken. Naast het subsidiëren op basis van uitvoeringsregelingen (wettelijk voorschrift, bevoegdheid hiervoor ligt bij Gedeputeerde Staten), kan onder andere subsidie worden verstrekt met de provinciale begroting als juridische grondslag: de zogenoemde lijst buiten uitvoeringsregeling, een bijlage bij de begroting. Op deze lijst worden beoogde subsidieontvangers met naam, projectnaam en (maximale) hoogte van de te verstrekken subsidie opgenomen.

De lijst wordt bij vaststelling en wijziging van de begroting vastgesteld door Provinciale Staten en biedt daarmee de juridische grondslag voor het verstrekken van deze subsidies door Gedeputeerde Staten;

De lijst omvat subsidies waarvoor geen uitvoeringsregeling beschikbaar is maar die wel bijdragen aan de provinciale doelen. In de eerste kolom (OD) op de lijst staat aangegeven aan welk operationeel doel van de begroting het gesubsidieerde project bijdraagt. De uitgaven (lasten) die voor de subsidie begroot zijn, zijn onderdeel van de begrote uitgaven binnen het betreffende operationele doel waaraan de subsidie is gekoppeld. De wijzigingen op deze lijst betreffen dus enkel wijzigingen in de juridische grondslag voor GS om subsidies te kunnen verstrekken en niet een wijziging in de begroting zelf.

De lijst wordt iedere begrotingsbehandeling aangepast. Nieuwe subsidieaanvragers en projecten worden toegevoegd, projecten waarvan zeker is dat die in het lopende begrotingsjaar (nog) geen doorgang vinden worden verwijderd en soms wordt de hoogte van de te verstrekken subsidie aangepast of vindt een aanpassing van de gegevens van de subsidieontvanger plaats. Deze aanpassingen blijven gedurende het hele jaar zichtbaar op de lijst. Aan het einde van het jaar, bij de laatste begrotingswijziging is als het ware de definitieve lijst bekend.

Programma 2 - Bereikbaarheid

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2020	Gewijzigd
2.1.2	Stichting CROW: Bijdrage kennisplatform verkeer en Vervoer	€ 185.000	
2.1.2	Gemeente Amsterdam: ZuidasDOK	~~€ 28.600.000~~ € 28.500.000	Gewijzigd
2.1.2	RWS: Busvoorzieningen A1	€ 1.500.000	
2.1.2	Gemeente Alkmaar: Kogendijk/N9	€ 1.500.000	
2.1.2	Gemeente Hilversum: OV SAAL Kleine spoorbomen	€ 2.750.000	
2.1.2	Gemeente Hilversum: OV SAAL Fietsenstalling	€ 1.000.000	
2.1.2	Gemeente Gooisemeren: Aanpassen Vlietlaan e.o.	€ 200.000	Nieuw
2.1.2	Gemeente Gooisemeren: Inpassing nieuwe westelijke entree station Naarden Bussum	€ 250.000	Nieuw
2.1.2	Gemeente Haarlem: Doorfiets route K'land	~~€ 301.500~~ € 452.250	Gewijzigd
2.1.2	Gemeente Velsen: Doorfiets route K'land	~~€ 463.089~~ € 694.634	Gewijzigd

2.1.2	~~Gemeente Haarlemmermeer Doorfiets route Haarlem-Amsterdam~~ Gemeente Haarlemmermeer: Fiets filevrij realisatie F200 Haarlem-Amsterdam	~~€ 305.300~~ € 805.300	Gewijzigd
2.1.2	~~Gemeente Haarlem: Doorfiets route Haarlem-Amsterdam~~ Gemeente Haarlem: Fiets filevrij realisatie F200 Haarlem-Amsterdam	€ 108.058	Gewijzigd
2.1.2	Gemeente Aalsmeer: Ongestoord Logistieke Verbinding	~~€ 9.928.000~~ € 5.700.000	Gewijzigd
2.1.2	Gemeente Haarlem: Investeringsagenda OV	~~€ 1.718.000~~ € 2.133.000	Gewijzigd
2.1.2	Gemeente Haarlem: Investeringsagenda OV	~~€ 1.169.000~~	vervalt
2.1.2	Gemeente Heerhugowaard: Investeringsagenda OV	€ 1.080.000	
2.1.2	RWS: Investeringsagenda OV	~~€ 1.075.000~~ € 100.000	Gewijzigd
2.1.2	Gemeente Alkmaar: Investeringsagenda OV	€ 1.429.000	Nieuw
2.1.2	Gemeente Beverwijk: Investeringsagenda OV	€ 3.200.000	Nieuw
2.1.2	Gemeente Velsen: Investeringsagenda OV	€ 500.000	Nieuw
2.1.2	Regionaal Overleg orgaan Consumenten belangen Openbaar vervoer: jaarlijkse bijdrage	€ 50.000	
2.1.2	Vervoersregio Amsterdam: HOV Amstelveen-Uithoorn	€ 1.893.681	Nieuw
2.1.2	Gemeente Haarlem: Herinrichting Houtplein	€ 3.803.000	Nieuw
2.1.2	Gemeente Velsen: Velsertraverse onderdoorgang	€ 1.300.000	Nieuw
2.1.2	Prorail: Verbetering Bereikbaarheid kust Zuid Kennemerland per spoor (Bereikbaarheid Zandvoort)	€ 1.450.000	Nieuw
2.1.1	Gemeenten Zaanstad en Wormerland / vervanging Zaanburg	€ 11.562.750	Nieuw
2.3.2	Gemeente Haarlem, onderhoud busbaan Schalkwijk	€ 249.000	
2.3.3	Gemeente Den Helder, aanpassingen Boerenverdrietsluis	~~€ 6.000.000~~ € 13.000.000	Gewijzigd

Programma 3 - Water

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2020	Gewijzigd
3.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Markermeerdijken	~~€ 500.000~~ € 550.000	Gewijzigd
3.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, aanleg wandel en fietspaden en dijkplaatsen en het nemen van inrichtingsmaatregelen voor natuur voor de dijkversterking van Hoorn-Amsterdam	~~€ 10.000.000~~ € 12.000.000	Gewijzigd
3.1.2	Rijkswaterstaat, opknappen en uitbreiden monument Afsluitdijk	€1.000.000	
3.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: Prins Hendrikdijk	€706.000	Nieuw
3.1.2	Gemeente Texel: Fietspad Prins Hendrikdijk	€ 358.000	Nieuw
3.1.3	Provincie Zuid-Holland, procesondersteuning door Infram van de zoetwaterregio West-Nederland	€ 10.000	
3.1.3	Provincie Groningen, procesondersteuning door Infram van de zoetwaterregio IJsselmeergebied	€ 3.000	
3.1.3	HHNK, regiomanager Zoet zout knooppunt	~~€ 10.000~~ € 30.000	Gewijzigd

3.1.3	Diemen, monitor klimaatadaptieve maatregelen	€70.000	Nieuw
~~3.2.1~~	~~HHNK: Aquapunctuurpunt Engewormerburg~~	~~€ 750.000~~	Verwijderd
3.2.1	Gemeente Amsterdam: opstellen zwemwaterprofiel zwemplek Marineterrein	€ 3.000	
3.2.1	Gemeente Gooise Meren: vooronderzoek naar twee nieuwe zwemplekken	€ 25.000	
~~3.2.1~~	~~Sailwise (Stichting Watersport Gehandicapten Nederland): renovatie accommodatie eiland Robinson Crusoe~~	~~€ 175.000~~	Verwijderd
~~3.2.1~~	~~Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, uitvoeringsmiddelen voor aquapunctuurpunt Oudesluis, conform GS-besluit d.d. 4 december 2018~~	~~€ 50.000~~	Verwijderd
3.2.1	Gemeente Haarlem: aanleg steigers voor diverse doelgroepen in Leidsevaart	€ 7.500	
3.2.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, procesgeld voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar het realiseren van een verbinding voor pleziervaart met het Groetkanaal, conform GS-besluit d.d. 4 december 2018	€ 50.000	
3.2.1	Stichting maaien waterplanten IJmeer Markermeer, maaien waterplanten	€ 72.600	Nieuw
3.2.1	Gemeente Haarlem, Heemstede en Bloemendaal, aanleg steigers voor diverse doelgroepen in de Leidsevaart	€ 30.000	Nieuw
3.2.1	Ontwikkelbedrijf Noord-Holland Noord, Onderzoek naar de haalbaarheid van het realiseren van twee overhalen in het HAL-gebied	€ 60.000	Nieuw
3.2.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Technisch onderzoek naar de renovatie van de Roskamsluis	€ 25.000	Nieuw
3.2.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier / Waterberging en Natuur	€ 450.000	

Programma 4 - Milieu

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2020	Gewijzigd
4.1.5	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	€ 99.704	
4.1.5	Regionale Brandweer Amsterdam/Amstelland	€ 17.250	
4.1.5	Omgevingsdienst IJmond	€ 91.052	
4.1.5	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	€ 312.484	
4.1.5	Omgevingsdienst Flevoland-Gooi en Vechtstreek	€ 43.260	
4.1.5	Sanne Walvisch, websitebeheerder stofmelder.nl, beheer van de website stofmelder.nl	€ 5.000	Nieuw
4.2.1	N.V. HVC Alkmaar/ afvang CO2 bij biovergister Middenmeer	€ 794.000	
4.2.1	OCAP BV/CO2 vervloeier en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag	€ 3.000.000	
4.2.1	Vereniging Energiecoöperaties en Initiatieven in Noord-Holland (VEI-NH), ondersteuning van de doelen van de VEI-NH	€ 34.500	Nieuw
4.2.2	C-creators, uitvoeren activiteiten voor circulaire economie	€ 70.000	Nieuw
4.2.3	Duurzaam Bouwloket/integratie woningadviestool in website energieloket	€ 50.000	
4.2.3	Green Home/integratie woningadviestool in website energieloket	€ 50.000	

Programma 5 - Ruimte

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2020	Gewijzigd
5.2.1	Gemeente Alkmaar, verbetering kwaliteit openbare ruimte en bereikbaarheid rond het station	€ 200.000	
5.2.1	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld fase 2	€ 2.500.000	
5.2.1	~~Gemeente Heerhugowaard, bijdrage aan de doelstelling OV-knooppunten~~	~~€ 5.700.000~~	Verwijderd
5.2.1	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld fase 1	€ 3.000.000	
5.2.1	Zaandijk Zaanse Schans, bijdrage aan de doelstelling OV-knooppunten	€ 5.000.000	
~~5.2.2~~	~~Vervolg Nieuw West Airport Express~~	~~€ 80.000~~	Verwijderd
5.2.2	Stichting Ondersteuning Omgevingsraad Schiphol (SOORS)	€ 112.500	
5.2.4	GEM Bloemendalerpolder CV; Bloemendalerpolder Kwaliteitsimpuls – Faunapassage	€ 2.840.000	Nieuw
5.2.4	Gemeente Weesp; Bloemendalerpolder Kwaliteitsimpuls Openbare Voorzieningen – Brede School	€ 2.157.000	Nieuw
5.3.1	Gemeente Amsterdam/Regionale Detailhandelsvisie Groot Amsterdam	€ 10.000	
5.3.1	Gemeente Haarlemmermeer/Regionale Detailhandelsvisie Amstelland-Meerlanden	€ 10.000	
5.3.1	Gemeente Zaanstad/Regionale Detailhandelsvisie Zaanstreek-Waterland	€ 10.000	Nieuw
5.3.1	Gemeente Hoorn/Regionale Detailhandelsvisie West-Friesland	€ 10.000	Nieuw
5.3.1	NBTC Holland Marketing/HollandCity strategie	€ 150.000	
5.3.1	Stichting Created in Holland	€ 100.000	Nieuw
5.3.1	Port of Den Helder/Paleiskade	€ 550.000	
5.3.1	Coöperatie Breedband Beemster B.V.	€ 4.800.000	Nieuw
5.3.1	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V.	€ 12.200.000	Nieuw
~~5.3.2~~	~~Horizon/Smart Industry Hub~~	~~€ 150.000~~	~~Verwijderen~~
5.3.2	Gemeente Zaanstad, Regiodeal ZaanIJ	€ 3.000.000	
5.3.3	Nova College/Techport Instroom Carrière project	€ 50.000	
5.3.3	ROC van Amsterdam Vakschool Technische Installaties/bewustwording en studiekeuze	€ 20.000	
5.3.3	Nova College/Smart JIT Maintenance	€ 90.000	
5.3.3	ROC De Kop/Offshore-Wind-Maintenance	€ 90.000	
5.3.4	Greenport Aalsmeer/programmabureau	€ 150.000	
5.3.4	Greenport Aalsmeer/uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
5.3.4	Greenport Noord-Holland Noord/programmabureau	€ 165.000	
5.3.4	Greenport Noord-Holland-Noord/uitvoeringsprogramma	€ 100.000	
5.3.4	Greenports Nederland/programma	€ 150.000	
5.3.4	Stichting Voedsel Verbindt/Voedsel Verbindt	€ 50.000	
5.3.4	Stichting Voedsel Verbindt/bijdrage PNH aan programmabureau	€ 125.000	Nieuw
5.3.4	Stichting Voedsel Verbindt/bijdrage aan uitvoeringsagenda	€ 400.000	Nieuw
5.4.2	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld	€ 3.000.000	
5.4.2	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Zaandam	€ 1.000.000	

5.4.2	Gemeente Haarlem/ Gebiedsontwikkeling Koepelterrein Versnelling binnenstedelijk bouwen	€ 1.000.000	

Programma 6 - Groen

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2020	Gewijzigd
6.1.2	Groengebied Amstelland; Groene Uitweg Gaasperplas Centraal (GV66)	€ 450.000	
6.1.2	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (NHN23) 6 ha, 3e fase	€ 239.144	
6.1.2	Gemeente Schagen; Boskerpark realisatie NNN Inrichting (NHN16)	€ 247.000	
6.1.2	Landschap Noord-Holland; NNN inrichting Zandpolder (NHN17)	€ 700.000	
6.1.2.	Groene Uitweg; Fietsbrug Nigtevecht (GV15); Provincie Utrecht	€ 660.775	Nieuw
6.1.3.	Vereniging samen Cabomba aanpakken; Aanpak Cabomba in Havens	€ 200.000	Nieuw
~~6.1.4~~	~~Landschap Noord-Holland; Transitie natte teelten Laag Holland~~	~~€ 100.000~~	Verwijderen
~~6.1.4~~	~~Landschap Noord-Holland; CO2 buffer Veenmos~~	~~€ 80.000~~	Verwijderen
~~6.2.1~~	~~Natuurmonumenten; Overgangsbeheer Life~~	~~€ 255.500~~	Verwijderen
6.2.1	Natuurmonumenten; Life monitoring	€ 3.531	Nieuw
6.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland; Begeleiding kleine natuurbeheerders	€ 35.000	
6.2.1	Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken; Correctie Beheervergoeding	€ 35.000	
~~6.2.1~~	~~Staatsbosbeheer; Toezicht natuurgebieden~~	~~€ 213.000~~	Verwijderen
6.2.1	Scan-Gis voor het Agrarisch natuurbeheer; Gebiedscoöperatie Noord-Holland Zuid U.A.	€ 45.692	Nieuw
6.2.2	Agrarische Natuurvereniging Hollands Noorden; Doorontwikkelen Akkerbeheer	€ 45.000	
6.2.2	Goois Natuurreservaat	€ 841.460	
6.2.2	Nationaal Park Zuid-Kennermerland	€ 121.789	
6.2.2	Nationaal Park Duinen van Texel	€ 166.530	
6.2.2	Gemeente Haarlemmermeer: Invoering duurzaam watersysteem en aanleg ondiepe plas PARK21	€ 5.697.359	
6.2.2	Gemeente Haarlemmermeer; Groen-recreatieve projecten	€ 2.070.000	
6.2.2	Stichting Wandelnet; coördinatie en systeembeheer van de landelijke routenetwerken wandelen 2020-2023	~~€ 60.000~~ € 157.340	Gewijzigd
6.2.2	Stichting Landelijk Fietsplatform; coördinatie en systeembeheer van de landelijke routenetwerken fietsen 2020-2023	~~€ 60.000~~ € 100.000	Gewijzigd
6.2.2	Stichting Fietsplatform: Landelijke Icoonroute	€ 22.000	Nieuw
6.2.2	Regio Gooi- en Vechtstreek; afronden 1e fase pilot Biocomposiet	€ 30.000	Nieuw
6.2.4	Faunabeheereenheid	€960.000	
6.3.2	Landschap Noord-Holland; Uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen'	~~€ 608.000~~ € 708.000	Gewijzigd
6.3.2	Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken; Boerderij-educatie Laag Holland	€ 80.000	
6.3.2	Bureau Promotie Laag Holland	€ 80.000	
6.3.2.	Vogelbescherming Nederland; Interreg project BIO BUILD	€ 92.000	Nieuw
6.3.3	Merk Fryslân; Vermarkten Wadden Werelderfgoed	€ 610.000	

6.3.3	Stichting Sense of place; Project Sense of place	€ 350.000	
6.3.3	Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland; De donkerte van het waddengebied	€ 200.000	Nieuw
6.3.3	Stichting Acacia Water; Zoete Toekomst Texel	€ 405.000	Nieuw
6.3.3	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	€ 7.000.000	Nieuw
6.3.3	Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland; Donkerte van de Wadden	€ 181.575	Nieuw
6.3.3	Stichting Feel The Night; Project Dark Sky Wadden	€ 350.000	
6.3.3	Landschapsbeheer Groningen; Terpen- en Wierdenland	€ 350.000	
6.3.3	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Koepelkosten Ruim baan voor Vissen	€ 413.000	
6.3.3	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier; Noordkop	€ 138.000	
6.3.3	Vogelbescherming Nederland; Wij- en Wadvogels	€ 400.033	

Programma 7 - Cultuur & erfgoed

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2020	Gewijzigd
7.1.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland	€ 60.000	
7.1.1	Sportservice	€ 120.000	
7.2.1	Plein C	~~€ 250.000~~ € 300.000	Gewijzigd
7.2.1	Probiblio	~~€ 2.384.240~~ € 2.834.240	Gewijzigd
7.3.1	Stichting NMF/Steunpunt M&A	~~€ 180.865~~ € 180.864	Gewijzigd
7.3.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A	~~€ 279.135~~ € 279.136	Gewijzigd
7.3.2	Molenfederatie	€ 15.000	
7.3.2	Noord-Hollands Archief	€ 125.000	
7.3.3	Museum Kaap Skil/Beheer- en behoudaspecten permanente tentoonstelling Palmhoutwrak	€ 360.000	
7.3.3	Stichting Huis van Hilde/publieksfunctie Huis van Hilde	€ 125.000	
~~7.4.1~~	~~Staatsbosbeheer/Wierdijk~~	~~€ 330.000~~	~~Verwijderd~~
7.4.1	ROP Midden West	€ 17.000	Nieuw
~~7.4.2~~	~~Waternet/Fort Spion~~	~~€ 330.000~~	Verwijderd
7.4.2	Stichting Liniebreed Ondernemen/publiekscommunicatie Stelling van Amsterdam	~~€ 74.000~~ € 90.000	Gewijzigd
7.4.2	Fort Resort Beemster/Restauratie Fort aan de Middenweg	€ 600.000	
7.4.2	Gemeente Gooise Meren/Vestingplein Muiden	€ 800.000	
7.4.2	Gemeente Gooise Meren/herstructurering parkeerplaatsen, openhouden schootsvelden, verlegging Mariahoeveweg	€ 2.200.000	
7.4.2	Stichting Pampus, vernieuwen ontvangstgebouw en energieneutrale maatregelen	€ 500.000	Nieuw
7.4.2	Stichting Fort van Hoofddorp, informatievoorziening Stelling van Amsterdam op Fort bij Hoofddorp	€ 90.000	Nieuw
7.4.2	Stichting Fort van Hoofddorp/Fort bij Hoofddorp	€ 110.000	
7.4.2	Vestigingsmuseum Naarden/ Gele loods, restauratie en informatiepunt Vesting Naarden en Nieuwe Hollandse Waterlinie	€ 330.000	Nieuw
7.4.2	Landschap NH, kanon bezoekerscentrum Fort K'IJK	€ 7.000	Nieuw

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr J. Koning
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235144992
koningj@noord-holland.nl

Verzenddatum
15 JAN. 2020

Kenmerk
1335385/1335389

Uw kenmerk

Betreft: Eerste begrotingswijziging 2020

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de eerste begrotingswijziging 2020

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.C. van der Hoek

2 bijlage(n)

- Voordracht eerste begrotingswijziging 2020
- Eerste begrotingswijziging 2020

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

In 2020 bouwen we een landingsplaats voor de Omgevingswet

Deze regelingen op lokaal en regionaal niveau helpen daarbij

In 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Die wet laat veel ruimte om decentraal de ambities en spelregels te formuleren. In 2020 moet u in gemeenten, waterschappen en provincies in samenspraak met bewoners en andere belanghebbenden aan de bak om dat goed te regelen. Laat u dat na, dan bestaat het risico dat de wet ongewenste effecten heeft. De VNG adviseert geredeneerd vanuit de wetgeving wat u in ieder geval moet regelen in 2020. Wij werken aanvullend daarop hieronder uit hoe je een stevige basis legt onder omgevingskwaliteit, lokaal initiatief en participatieve democratie. Daarom in dit document:

- **19 voorstellen die werken op lokaal en regionaal niveau** | We delen uitgangspunten en voorstellen die u op lokaal niveau kunt regelen zodat de omgevingswet goed uitpakt voor de kwaliteit van de leefomgeving (1- 6), lokaal initiatief (7-10) en een sterke positie van raad en bewoners in het speelveld (11 -19).

- **Overzicht van de belangrijkste instrumenten** | De omgevingsvisie, het omgevingsplan, de participatieverordening, lokale planprocedures, het aanbestedings/-tenderbeleid voor overheidsopdrachten en het systeem van omgevingsvergunningen zijn de plekken waar deze voorstellen verankerd worden. Maar welk voorstel hoort nu waar thuis? In de middelste kolom scheppen we duidelijkheid en geven we aan waar spelregels vastgelegd kunnen worden.

- **Veel voorbeelden uit de praktijk** | De 19 voorstellen sluiten aan op de intenties van de Omgevingswet en passen bij lokale democratische vernieuwing. We verwijzen in de toelichting naar praktische voorbeelden die laten zien wat dat betekent. Door op de links in de digitale versie van dit stuk te klikken krijgt u een beeld van wat al gebeurt en mogelijk is.

Kwaliteit van de leefomgeving

	Wat te regelen?	Waar te regelen?	Toelichting
	‘De omgeving van de mens is de medemens.’	Motto voor de omgevingsvisie.	Dit motto van de onlangs overleden dichter Jules Deelder is bepaald niet overbodig om op de omgevingswet te plakken. In de wereld van de fysieke leefomgeving wordt wel eens vergeten waar we het in de eerste plaats voor doen: de mens, de gemeenschap en de samenleving.
1	De **zorgplicht** van de overheid, de burger en de ondernemer, afzonderlijk én gezamenlijk, voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving en de omgevingskwaliteit. Dit betekent ook een verbod op activiteit met aanzienlijk negatief effect op de leefomgeving.	Omgevingsvisie, uitwerking in omgevingsplan.	Deze zorgplicht staat in artikel 21 van de grondwet en in de omgevingswet. Expliciet opnemen in lokaal beleid is een waarborg tegen het zoekraken van die plicht in de relatie overheid, burger en markt. Die waarborg is vooral van belang omdat met de wet wordt ingezet op zo min mogelijk beperkingen voor initiatieven. Dat kan ook leiden tot ernstige aantasting van de leefomgevingskwaliteit. Dan moeten belanghebbenden uiteindelijk op de zorgplicht kunnen terugvallen en – in laatste instantie – de overheid er aan kunnen houden.
2	**Meervoudige waardecreatie** is de norm bij ruimtelijke ingrepen. In de onderbouwing van ruimtelijke plannen wordt de bijdrage aan maatschappelijke waarde(n) en het benutten van koppelkansen beschreven. Daarom is het ook nodig om het principe van integrale sturing beter te verankeren in bestuur en werkorganisatie.	Omgevingsvisie, omgevingsplan.	Meervoudige waardecreatie dient als waarborg dat het integraliteitsprincipe in de Omgevingswet niet wordt uitgelegd als het tegen elkaar wegstrepen van waarden (ruimte en rust bv opofferen aan de woonopgave). Het uitgangspunt moet juist zijn wederzijdse versterking van die waarden. Oftewel: het moet ondenkbaar zijn dat je mag bouwen zonder een bijdrage te leveren aan klimaat, leefbaarheid en publieke voorzieningen. Zeker waar sterk op de markt wordt geleund kan dat al snel misgaan zoals hier dreigt met het omgevingsplan

voor de Binckhorst in den Haag.

In het land zijn al vele interessante voorbeelden van koppelkansen tussen de energietransitie en de wijkaanpak. Als we de brede integrale afweging die de wet beoogt ook willen realiseren, dan kan geen genoegen meer worden genomen met een louter sectorale afdoening van plannen en vergunningen.

3

Bij ruimtelijke ingrepen is het uitgangspunt een hoge **ontwerp-/ruimtelijke kwaliteit**. Het omgevingsplan regelt voor welke type ingrepen dat expliciet een criterium bij het goedkeuren van plannen en verstrekken van vergunningen is. Tot ontwerpkwaliteit rekenen we ook het beschermen van, en organisch voortbouwen op reeds aanwezige kwaliteiten in een gebied of gebouw.

Omgevingsvisie, omgevingsplan, vergunningsvoorwaarden.

Ontwerpkwaliteit gaat over schoonheid, cultuurhistorie, een prettige, gezonde en veilige leefomgeving, ruimtelijke samenhang en beeldkwaliteit. Daarom moet ontwerpkwaliteit een essentieel onderdeel zijn van de toepassing van de Omgevingswet op lokaal niveau. In meerdere gemeenten zoals in Westellingwerf worden bij het maken van een omgevingsvisie bewoners aan ontwerpers gekoppeld teneinde een hoge ontwerpkwaliteit te krijgen.

Het gaat zowel om het realiseren van ontwerpkwaliteit alsook het beschermen en in plannen integreren van wat op dat vlak al is gerealiseerd. Mooiwaarts maakte een inspirerend schetsboek dat helpt bij het invullen van die ruimtelijke kwaliteit. Het begrip omgevingskwaliteit verdient in de omgevingsvisie enige omschrijving, omdat een project dat niet in overeenstemming is met het omgevingsplan, vergund kan worden indien het in overeenstemming is met de doelen van de omgevingsvisie. Er moet dus vastgesteld kunnen worden of iets strijdig is met een goede omgevingskwaliteit, of niet. Wat daarbij kan helpen is met elkaar vast te stellen wat van een gebied en/of gemeenschap de identiteit of het kenmerkende DNA is zoals is gedaan in het dorp Wouw. Of door samen met bewoners een toekomstvisie te maken zoals in Raalte.

4	De verplichting om bij bouwplannen met een te verwachten grote impact op de nabije en wijde omgeving een **omgevingsimpactscan** uit te voeren met direct belanghebbenden (in elk geval omwonenden). Stel dit ook als voorwaarde bij goedkeuring van plannen en vergunningsverlening.	Omgevingsplan, planprocedures, tenderprocedure, vergunningsvoorwaarden.	De omgevingsimpactscan is een waarborg voor tijdige dialoog met de omgeving en voor het opsporen van kansen voor meervoudige waardecreatie. De impactscan is ook een basis voor een af te sluiten overeenkomst met de buurt (zie punt 7). Het is raadzaam om uitdrukkelijk te regelen dat bij zo'n scan gekeken wordt naar effecten, risico's en koppelkansen op verschillende schaalniveaus. Denk aan het koppelen van locatieontwikkeling aan fietsnetwerken, natuurverbindingen of wijkeconomie. In Den Haag wordt bijvoorbeeld het instrument leefbaarheidseffectrapportage (LER) ingezet.
5	Een **vergunningsplicht** voor bomenkap, voor sloop, voor aantasting van gebouwen en landschappen met erfgoedwaarde en voor plannen met grote impact op de (leef)omgeving.	Omgevingsplan, vergunningsvoorwaarden.	Deze plicht dient te voorkomen dat op basis van te algemene regels in het omgevingsplan ingrijpende zaken zonder vergunning kunnen worden gerealiseerd. In het omgevingsplan moet expliciet geregeld worden welke activiteiten vergunningsplichtig zijn en deze liggen nogal voor de hand. Denk met name aan de bescherming van niet-monumentaal erfgoed ('beeldbepalende gebouwen'), in aanvulling op gebouwen die al monumentenstatus hebben.
6	De **gemeentelijke adviescommissie** i.h.k.v. de omgevingskwaliteit adviseert over vergunningsaanvragen ad 3, 4 en 5 uitgezonderd categorieën waarover met de commissie overeengekomen is dat dit niet nodig is.	Omgevingsvisie, omgevingsplan, instellingsbesluit commissie.	Op grond van artikel 17.9 van de Omgevingswet is de instelling van zo'n adviescommissie verplicht voor Rijkserfgoed. Gemeenten bepalen zelf hoe ruim de opdracht wordt en wie er in de commissie zitten. Provincies en waterschappen kunnen zo'n commissie uiteraard ook instellen. De federatie Ruimtelijke Kwaliteit werkte uit hoe die kwaliteitsadvisering georganiseerd moet worden. Het is raadzaam om in ieder bovenal de volgende expertises in de commissie op te nemen: erfgoed, architectuur, stedelijk ontwerp, gezonde leefomgeving en bewonersbelangen.

Lokaal initiatief

	Wat te regelen?	Waar te regelen?	Toelichting
7	Ruimtelijke plannen brengen ook wat op voor de buurten, kernen en gebieden waarin ze landen. Dat uit zich in de verplichting voor plannenmakers en initiatiefnemers om met de buurt een overeenkomst met de oogmerk (**'community benefits agreement'**) af te sluiten.	Omgevingsplan, planprocedures, vergunningsvoorwaarden.	Zo'n overeenkomst is een gangbaar instrument in de V.S. en is ook opgenomen in het maatschappelijk akkoord in de gemeente Amsterdam. Onder andere titels is het ook toegepast in de Nederlandse krachtwijkenaanpak. In veel kernen en wijken zijn huizen van de wijk, bewonersbedrijven en buurt en wijkraden goede contractpartners hiervoor. Een overeenkomst is ook een goed middel om het instrument social return bij bouwprojecten op buurtniveau in te vullen. Zo'n overeenkomst geeft ten slotte lokaal gewortelde bedrijven (zoals de BewonersBedrijven) een eerlijker kans om zich op te werpen als ontwikkelaar van gebieden en vastgoed.
8	Bewoners het recht geven om een **eigen plan** te maken voor hun leefomgeving (openbare ruimte al of niet gecombineerd met bouwplan) als alternatief voor het plan van overheden en marktpartijen. Ze krijgen ook middelen om ondersteuning bij planvorming te regelen.	Omgevingsplan, planprocedures, tenderprocedure, participatie-verordening	Dat recht op ondersteuning kan zowel betrekking hebben op eigen initiatief alsook een reactie op plannen van overheid en markt. Het instrument 'right to challenge' dat veel gemeenten hebben geregeld en daarnaast conform het regeerakkoord in de gemeentewet en de provinciewet zal landen, kan daarbij behulpzaam zijn zoals hier in de Schepenstraat in Rotterdam. Een mooie regionale gebiedsontwikkeling onder regie van een burgerinitiatief vind je in het Markdal onder Breda. Het LSA maakte een inspiratiegids voor dit instrument. Dit recht op het maken van een alternatief is ook opgenomen in de Omgevingswet voor het instrument projectbesluit en niets staat in de weg om dat lokaal en regionaal als algemene regel toe te passen.

9	Het **eerste biedingsrecht** van georganiseerde bewoners en maatschappelijke ondernemers op grond en vastgoed. Zij krijgen een half jaar om een bod te doen voordat publieke grond en vastgoed op de markt mag komen.	Omgevingsplan, planprocedures, grond- en vastgoedbeleid, tenderprocedure.	Dit idee komt voort uit het in het V.K. geregelde 'right to bid'. Het doel van dit instrument is een gelijker speelveld te realiseren waarin buurten de kans krijgen iets met vrijkomend vastgoed te doen wanneer dat een vitale functie voor de buurt vervult of kan vervullen. Zo zorg je dat zij niet door kapitaalkrachtige marktpartijen weggedrukt worden. In ons land hebben steden als Amsterdam en Arnhem dat eerste biedingsrecht geregeld. Het LSA maakte een overzicht van andere inspirerende voorbeelden.
10	**Reserveren** van een substantieel deel van de ruimte (van zowel publieke als private grond) voor het realiseren van plannen door burgerinitiatieven. Daarop worden ook de voorwaarden (m.n. koop- en erfgoedprijzen) aangepast.	Omgevingsvisie, omgevingsplan, planprocedures.	Dit is ook een belangrijk idee om te komen tot een gelijkwaardiger speelveld. Voorbeelden: in het landelijke Klimaatakkoord wordt gestreefd naar 50% eigendom van de productie zonne- en windenergie op land door de lokale omgeving. Kijk bijvoorbeeld eens naar het voorbeeld van Energiek Moerdijk. Het landelijke expertteam eigenbouw pleit voor reserveren van grond voor zelfbouw in omgevingsplannen. Verschillende overheden reserveren grond voor wooncollectieven en zelfbouw. Zie ook de initiatieven in Almere, Rotterdam en in Amsterdam. Het structureel maken van tijdelijke initiatieven op strategische plekken behoort daar ook toe, zoals bij Coehoorn Centraal in Arnhem.

Een sterke positie van raad en bewoners in het speelveld

	Wat te regelen?	Waar te regelen?	Toelichting
11	Participatie richten op het realiseren van zeggenschap over en **eigenaarschap** van bewoners voor de eigen leefomgeving (participatieve democratie).	Omgevingsvisie, participatie-verordening.	De participatieverplichting in de Omgevingswet is heel open geformuleerd en moet dus lokaal worden ingevuld. Deze ambitieuze invulling is conform de insteek van de participatieverordening van verschillende overheden zoals de gemeente Utrecht en conform het actuele debat over vernieuwing van de democratie. De essentiële vraag: hoe ga je van een verordenende naar een participatieve democratie, met ambtenaren die niet toetsen, maar integraal met bewoners en initiatiefnemers werken aan maatschappelijke doelen? Neem het voorbeeld van een maatschappelijk akkoord in de gemeente Tubbergen
12	Bewoners en vertegenwoordigende organen in een dermate **vroegtijdig** stadium van lokale en regionale beleids- en planvorming betrekken dat sprake is van wezenlijke invloed en een reële kans op het (bij)sturen ervan. In beginsel betekent dit dat betrekken gebeurt in de fase waarin er nog geen plannen zijn en probleemdefinities en oplossingsrichtingen moeten worden geformuleerd	Omgevingsvisie, omgevingsplan, planprocedures, participatie-verordening.	Uit de Omgevingswet spreekt ook de noodzaak om participatie in een zo vroeg mogelijk stadium te laten plaatsvinden. De intentie van de wet is dat mensen op deze manier wezenlijke invloed kunnen uitoefenen in een fase dat er nog geen concrete plannen liggen. Omdat steeds meer plannen regionaal worden voorbereid is het noodzakelijk ook op dat niveau vormen voor vroegtijdige participatie te regelen. Daar zit wel een behoorlijk gat in het huis van Thorbecke. Bij deze vroegtijdigheid hebben zowel politici als bewoners vergeleken met oude situatie veel te winnen.
13	Voor de democratische controle op omgevingsbeleid is een **gestructureerde samenwerking** nodig tussen vertegenwoordigende organen, actieve	Omgevingsvisie, participatie-verordening. .	Vanuit het principe van meervoudige democratie vormen burgers en de volksvertegenwoordiging samen de basis van democratische sturing en controle. In Groningen werken

	bewoners en lokale initiatiefnemers. Raden laten zich niet alleen informeren door ambtenaren en andere experts maar ook vanuit de gemeenschap.		buurt en raadsleden samen in de coöperatieve wijkraad. Andere voorbeeld: het LSA adviseert over hoe je als bewoners en politiek lokaal grip kunt krijgen op het systeem van de regionale energiestrategieën (RES'en). Veel gemeenten zoals Horst aan de Maas hebben geregeld dat bewoners/ lokale initiatiefnemers de politieke agenda mee kunnen bepalen.
14	Voor ruimtelijke plannen met een behoorlijke omgevingsimpact wordt onder regie van de overheid een **omgevingstafel** georganiseerd. Dat gebeurt in de fase die vooraf gaat aan het doen van de aanvraag van een omgevingsvergunning.	Omgevingsvisie, omgevingsplan, planprocedures.	Dit model wordt geadviseerd door de VNG en is een waarborg dat individuele plannen in een bredere context worden beoordeeld en er een evenwichtige afweging van belangen plaatsvindt. Aangezien overheden geen specifieke eisen kunnen stellen aan de vorm van participatie door private initiatiefnemers is het sowieso nodig dat overheden dit zelf in gang zetten. Participatie is overigens ook verplicht voor initiatieven die niet passen in het Omgevingsplan, maar op grond van het 'ja, mits'-uitgangspunt toch in aanmerking komen voor een vergunning, maar ook hier geldt dat daaraan vooraf geen eisen kunnen worden gesteld.
15	Wanneer een vergunningsaanvraag wordt gedaan voor een project met een behoorlijke omgevingsimpact en er heeft geen impactscan noch een omgevingstafel plaatsgevonden, dan **wordt de vergunningsaanvraag niet in behandeling genomen**.	Omgevingsplan, planprocedures, vergunningsvoorwaarden	Dat is een aansporing voor de overheid en andere initiatiefnemers om op tijd een gedegen analyse en dialoog uit te voeren. Als dat niet gebeurt dan zijn de 8 weken van de standaardprocedure te kort om dat alsnog te organiseren. Juristen zullen moeten bekijken of er andere opties zijn dan het niet in behandeling nemen van een aanvraag om tijd voor een zorgvuldiger procedure te maken.
16	In participatieprocessen corrigeren op **machtsongelijkheid** door (de minder actieve en zichtbare) bewoners een plek aan (omgevings)tafels te geven waar belangrijke besluiten worden voorbereid. In het verlengde daarvan:	Omgevingsvisie, planprocedures, participatie-verordening.	Veel participatieprocessen worden georganiseerd in zaaltjes waar iedereen gewoon aan kan schuiven en maar een select gezelschap verschijnt. Belangrijke besluiten worden bovendien vaak voorbereid in achterkamers waar sterke lobby's hun invloed doen gelden. Het is de kunst daarop actief bij te sturen.

	bij voorbereiding van besluiten zichtbaar maken hoe op wensen en belangen van bewoners wordt ingespeeld.		Hier wat voorbeelden van hoe je bewoners mede-regie geeft op de omgevingsvisie en je een rol kunt geven aan andere groepen dan de gebruikelijke. Een Utrechts voorbeeld: bewoners kregen via een stadstenderteam invloed op een belangrijke plek in de stad.
17	De verplichting om in begrijpelijke taal en goed zichtbaar **informatie** over plannen en aangevraagde omgevingsvergunningen te verstrekken, en dat op de plek waar de plannen over gaan.	Omgevingsplan, participatie-verordening.	De informatievoorziening over ruimtelijke plannen is nu matig en moet met invoering van de Omgevingswet echt beter. Die verbetering is een van de aandachtspunten van de nationale ombudsman bij de invoering van de Omgevingswet. Het beschikbaar stellen van informatie op de plek waar de plannen over gaan is wel het minste. Ook een goede regeling van openbaarheid en toegankelijkheid van de gemeentelijke adviescommissie (zie punt 6) is hierbij van belang.
18	Een toegankelijk **digitaal systeem** waarin burgers tijdig kunnen vinden welke plannen er in en voor hun buurt worden voorbereid, welke vergunningsaanvragen er zijn en hoe daar invloed op kan worden uitgeoefend (feitelijk en juridisch).	Omgevingsplan, informatieplan.	Zie toelichting bij punt 17. Er wordt ook gewerkt aan een Digitaal Systeem Omgevingswet (DSO) dat op basis van dit principe nog lokaal zal moeten worden getoetst op toegankelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en de burger echt wegwijs maken. Het kan een idee zijn om via een speciale app mensen de kans te geven goed op de hoogte te blijven.
19	Willen bovengenoemde ambities gerealiseerd worden, dan is een **goede ondersteuning** van burgers (budget, tijd, ambtelijke ondersteuning, training, onderzoeksrecht) noodzakelijk. Daar wordt i.h.k.v. de omgevingswet een speciale laagdrempelige regeling voor gemaakt.	Participatieverordening.	Het draait erom de bewoner serieus te nemen en daar hoort gewoon goede ondersteuning bij. Dan gaat het om een substantieel budget voor democratische vernieuwing gekoppeld aan - of breder dan - de invoering van de Omgevingswet. Het instrument bewoners- wijk en dorpsbudgetten is daarvoor bruikbaar. Maar ook gaat het om kleine budgetten waar bewoners snel toegang tot krijgen. Dat laatste is zelfs op het meest basale niveau (geld voor huur zaal met kop koffie) vaak slecht geregeld. Hier is dus wel een inhaalslag nodig. Er moet voorkomen worden dat overheden zo sterk leunen op de participatieplicht van de initiatiefnemer, dat overheden verzuimen burgers daarin zelf goed te ondersteunen.

Dit is mede mogelijk gemaakt door:

De Ruimtemaker

LANDELIJKE VERENIGING VOOR KLEINE KERNEN

LSA

federatie ruimtelijke kwaliteit

Dit document kun je ook downloaden op www.lsabewoners.nl/omgevingswet

Dit is een uitgave van LSA bewoners, De Ruimtemaker, Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen en Federatie Ruimtelijke Kwaliteit.

Ons mailen met een vraag over of reactie op dit stuk mag altijd.
De contactadressen van de organisaties:
info@lsabewoners.nl of ga naar www.lsabewoners.nl
info@deruimtemaker.nl of ga naar https://deruimtemaker.nl/
info@ruimtelijkekwaliteit.nl of ga naar https://www.ruimtelijkekwaliteit.nl/
info@lvkk.nl of ga naar www.lvkk.nl

© Bruce Warrington